FV
Rell.
17

PRAXIS AD LITTERAS MAIORIS POENITENTIARII

Et Officij Sacræ Pœnitentiariæ APOSTOLICÆ

IN QVATVOR PARTES DISTRIBVTA:

In quibus declarantur singularum formularum Clausulę, & traditur modus præfatas Litteras exequendi.

AVTHORE

MARCO PAVLO LEONE ROMANO

SOCIETATIS IESV, I. V. D.

Nunc denuò edita.

MEDIOLANI, M DC LXV.

Ex Typographia Francisci Vigoni, apud Collegium S. Alexandri.

Superiorum permissu.

CITTÀ DI SALA CONSILINA
N. 158
BIBLIOTECA COMUNALE

ILLVSTRISS., AC REVERENDISS. D.

D. PHILIPPO CORIO

EX CONDOMINIS ARCAGNAGHI

Dei Gratia Præpoſito, Inſignis, & Secularis Eccleſiæ S. Ambroſij Mediolani.

Eſinam tandem aliquando nimis auerſam, mihiq; ſiniſtram fortunam accuſare, ILLVSTRISS. AC REVERENDISS. DOMINE. Dum propitium meis Votis Cælum, eam nunc demum, quam diutius exoptaueram ſortem, offert, vt ſcilicet mei erga te animi obſeruantiã aliquo comprobem teſtimonio. Vix meis occurrit manibus hoc opus ad prælum ſecundò reuocandum, cum ſimul menti occurrit, quam opportunè poſſem; hoc cenſu alieno, aliquid quantulumcunque tributi (quid enim ſatis?) tuis meritis perſoluere. Ad hoc inſuper me certa ſpes fœnoris impulit, haud etenim ignorabam quantum ſplendoris, tui nominis claritas eſſet meis Typis additura. Fuerit arrogantiæ delirium in Appione Grammatico, illi cui opera ſua

runcupaßet, immortalitatem polliceri; meliori ſane fiducia, qui tuo nomini ſacrarit opera, illis poteſt immortalitatem deſpondere. Quis autem hoc procul dubio non ſperet, ſi ſtirpem in te Virtutibus comprobatam, Virtutem æquam ſtirpi, vtramque dignam æternitate perpendat? Sed magnum mihi panditur æquor, ſi tua, ſeu tui generis præconia velim decantanda ſuſcipere, cum ea ſint, quæ integrum, & grande quidem opus, vel ad Compendium expoſcant. Non deſunt litteratorum hominum paginæ, qui non tam Coriæ gentis decora poſteritati demandarunt, quam huius præclarè geſtis proprio celebritatem calamo compararunt. Hoc ſibi priſca vſq; ab ætate promeruit, vt Curiorum nomine, ac Virtutibus, tunc vſq; illuſtris omnium prædicaretur linguis, omniumq; ſtylo exornaretur, à quibus quidem Curijs cum vos vnica diſtetis littera (quod Vnicum tot temporum iniuria Veſtro nomini damnum inferre potuit) nil prorſus meritis diſtatis. Non eſt attamen, cur ad ea vſque primordia recurratis, qui non tam Curios, quam Corios heroas eodẽ ſanguine progenitos, interrupta ſerie numeratis. Non hic Antiquiorum Catalogum recenſebo, quorum fama nunquam non viuet, ne nimis extra limites excreſcat epiſtola, non tamen ſine iniuria recentiores aliquos, nobis proximius cognitos poßum omninò præterire, Celeberrimum Antiſtitem Hieronymum Corium Parmenſis Eccleſiæ lumen, fulmen belli Marchionem Ioſephum ætatis noſtræ Achillem. RR. PP. D. Haymonem, & D. Vermundum ex Clericis Regul. S. Pauli non tam ſanguine, quam Pietate, ac Sapientia fratres, quorum vltimus nullis Cathedris, nulliſq; rebus gerendis non opportunus, Communi viuit vtilitati; primus ſacris totus in paginis, arcana Myſteria pluribus editis, maxima eruditione, Voluminibus, exponit, ijſq; ſtudijs Vitam omnem deuouens nunquam morituram ſibi famã, in dies magis acquirit. Poſſem innumeros alios, togã, ferro, litteris,

teris, pietate, Magiſtratibus, ſacriſue dignitatibus effulgentes referre, ſi tantorum Virorum merita, vel poſſem, vel deceret paucis complecti. Verum non eſt cur longius aberrem, ſi te vnicum præ oculis habeam, in quo vno poſſum tuorum Maiorum Nobilitatem, ac Virtutes velut abſolutas Compendio cõtemplari: Neque enim illuſtre genus tantum ab auis, velut hæreditariam dotem tibi legatam oſtentas, verum etiam proprijs Virtutibus facis in te ipſo teſtatum. Parco hic in tuas laudes erumpere, ne cuius Patrocinium quæro, indignationem offendam, cum eo ſis animo, vt magis mereri laudes velis, quam audire, potiuſq; redundare laudandis, quam laudari. Tuæ igitur obſequens Modeſtiæ, Calamum coerceo, idq; vnum oro, vt qui tot ſplendoribus in omnium oculis eluceſcis, meis quoque typis lumen impertiaris, quod continget, ſi tua ſingularis humanitas, hoc meum deuoti animi munuſculum, ſerena fronte excipere non indignabitur. Vale.

Deuinctiſſimus Seruus

Franciſcus Vigonus.

BENIGNO LECTORI.

IN ſcribendo huiuſmodi Praxim à ſacris Canonibus mutuatus ſum caſus in ſingulis formulis expreſſos; à Sacræ Pœnitentiariæ Officio clauſulas, & ſtylum; Demum ab vtriſq; clauſularum declarationem, & eas exequendi modum. Singulis legibus, & capitulis proprium aſſignaui numerum, vt Lector minori difficultate textus reperiens cognoſcat pariter, quo fundamento à me dicta nitantur. *Typographorum erroribus omnibus occurrere* arduum eſt. Fatales ſunt; quoniam illi Pictorum inſtar depingunt imagines, quas ignorant, & Pſyttacos imitantur verba non intellecta recitantes. Prudentia Lectoris opus eſt: hanc à Tua benignitate ſiue debitam exigo, *ſiue indebitam* rogo. Vale.

MVTIVS VITELLESCVS
SOCIETATIS IESV
PRAEPOSITVS GENERALIS.

CVm *Praxim ad Litteras, & Bullas Maioris Pœnitentiarij, & Sacræ Pœnitentiariæ Officij* à P. Marco Paulo Leone noſtræ Societatis Sacerdote ſcriptam, tres eiuſdem Societatis Theologi recognouerint, & in lucem edi poſſe probauerint; facultatem concedimus, vt Typis mandetur, ſi ita Illuſtriſs. ac Reuerendiſs. D. Viceſgerenti, ac Reuerendiſſimo P. Magiſtro Sacri Palatij videbitur. Datum Romæ 17. Iulij 1643.

Mutius Vitelleſcus.

Imprimatur.
Si videbitur Reuerendiſs. P. Magiſtro Sacri Palatij Apoſtolici.

A. Sacratus Epiſc. Comacl. Viceſg.

REVERENDISSIME PATER.

PRaxis hæc ad Litteras, & Bullas Maioris Pœnitentiarij, & Officij Sacræ Pœnitentiariæ, *Authore P. Marco Paulo Leone Societatis IESV I. V. Doctore; quam iuſſu Reuerendiſſimæ P. T. cenſui, digna eſt, quæ primæ in hoc genere, eoque din ab omnibus deſiderata, ad omnium item vtilitatem, ſi ita Reuerendiſſimæ P. T. videatur, publici iuris fiat. Romæ 14. Septembris, Anno 1643.*

Melchior Inchofer S. C. I. C.

Imprimatur.
Fr. Michael Mazzarinus, Sacri, & Apoſtolici Palatij Magiſter.

REIM-

REIMPRIMATVR.

Inquisitor Generalis Mediolani &c.

Io. Paulus Mazuchellus pro Illustrissimo, & Reuerendiss. D. D. Archiepiscopo.

Franciscus Arbona pro Excellentissimo Senatu.

IN-

INDEX LITTERARVM

QVAE IN HAC PRAXI EXPLICANTVR.

In Prima Parte explicantur formulæ Dilationum, Commutationum, & Diſpenſationum Votorum.

In Secunda Parte explicantur formulæ *Diſpenſationum Matrimonialium.*

In Tertia Parte Formulæ Abſolutionum, & Diſpentionum, quæ conceduntur in Foro Conſcientiæ occulto.

In Quarta Parte Formulæ *Abſolutionum*, Diſpenſationum, & *Licentiarum*, quæ conceduntur pro Regularibus, & Religionem ingredi volentibus, in vtroque Foro, &c.

INDEX

Litterarum, quæ explicantur in hac Prima Parte huius Praxis.

DE Maiori Pœnitentiario, eiusque Officialibus. pag. 1.
De Munere Maioris Pœnitentiarij. pag. 5.
De stylo Officij Sacræ Pœnitentiariæ. pag. 7.
De formula Dilationis Voti Religionis. pag. 7.
De Voto in genere. pag. 8.
De Votorum speciebus. pag. 10.
De transgressione simplicis Voti Religionis. pag. 38.
De transgressione simplicis Voti Castitatis, ad effectum remanendi in matrimonio. pag. 49.
De commutationibus Votorum in genere. pag. 52.
Commutatio simplicis Voti Religionis, pro carnis stimulis agitato, ad effectum contrahendi matrimonium. pag. 54.
Commutatio Voti Religionis, ob virium debilitatem. pag. 64.
Commutatio Voti Religionis, pro Presbytero, seu Diacono. pag. 67.
Commutatio Voti Religionis, pro quinquagenario, seu sexagenario pag. 71.
Commutatio Voti Religionis, pro muliere, quæ non habet dotem sufficientem. pag. 73.
Commutatio Voti Religionis, pro eo, qui matrimonium contraxit, sed nondum consummauit. pag. 78.
Commutatio Voti Religionis Monasticæ, ad non Monasticam. 80.
Commutatio Voti in pœnam. pag. 81.
Commutatio Voti Cælibatus. pag. 82.
Commutatio Voti Castitatis, pro stimulis carnis agitato. pag. 84.
Commutatio Voti Castitatis pro eo, qui per decennium eam seruauerat. pag. 87.
Commutatio Voti Castitatis pro vxorato. pag. 88.
Commutatio Voti Castitatis, pro Muliere, parente orbata. pag. 89.
Commutatio Votorum Castitatis, & Religionis, pro stimulis carnis agitato, ad effectum contrahendi Matrimonium. pag. 93.
Commutatio voti Sepulchri Dominici. pag. 94.
Commutatio Voti de Non nubendo. pag. 98.
Declaratoria Voti Religionis. pag. 99.
Declaratoria pro eo, qui vouit particulare Monasterium, ad quod accedens, receptus non fuit. pag. 103.

INDEX

Litterarum Matrimonialium, Dispensationum, quæ explicantur in hac Secunda Parte huius Praxis.

De Publico. pag. 107.
De Notorio. pag. 110.
De Notorio Iuris. pag. 111.
De Notorio Iuris præsumpto. pag. 113. 118.
De Notorio Facti. pag. 119. 124.
De Manifesto. pag. 125. 126.
De Famoso. pag. 128.
De Occulto. pag. 131.
De Dispensatione in genere. pag. 133.
De effectu Dispensationis. pag. 137.
Dispensatio in primo gradu ex actu fornicario, ad effectum contrahendi. pag. 138.
De Matrimonio in genere. pag. 139.
De Impedimentis Matrimonia non dirimentibus. pag. 141.
De Impedimentis Matrimonia dirimentibus. pag. 142.
Dispensatio in secundo ex actu fornicario de contrahendo. pag. 170.
Dispensatio in primo gradu ex actu fornicario de contracto Matrimonio, ad effectum remanendi, pro altero Coniuge impedimenti conscio. pag. 170.
Dispensatio eadem pro vtroque Coniuge conscio impedimenti. 178.
Dispensatio eadem super matrimonio bona fide contracto. pag. 178.
Dispensatio eadem pro Coniuge recidiuo. pag. 180.
Dispēsatio in secundo gradu ex actu fornicario de Matrimonio contracto, ad effectum remanendi. pag. 182.
Dispensatio in secundo gradu ex actu fornicario, & in quarto consanguinitatis, super quo fuerat obtenta dispensatio à Dataria sine expressione copule contractæ ad effectum remanendi. pag. 183.
Dispensatio super affinitate superueniente. pag. 187.
Dispensatio super compaternitate ad effectum contrahendi matrimonium. pag. 189.
Dispensatio super compaternitate de contracto ad effectum remanendi. pag. 192.
Declaratoria compaternitatis ad effectum remanendi in matrimonio. pag. 193.
Dispensatio super adulterio & promissione, ad effectum contrahendi matri-

matrimonium. pag. 196.
Diſpenſatio eadem ad effectum remanendi in matrimonio pag. 201.
Diſpenſatio ſuper machinatione pro altero coniuge ad effectum remanendi in matrimonio. pag. 203.
Diſpenſatio eadem pro vtroque coniuge. pag. 209.
Diſpenſatio pro vtroque machinante de contrahendo. pag. 212.
Diſpenſatio ſuper quarto gradu conſanguinitatis ad effectum remanendi in matrimonio vigore inualidæ diſpenſationis nulliter contracto. pag. 213.
Abſolutio ab inceſtu cum diſpenſatione ad effectum remanendi in matrimonio nulliter contracto vigore Diſpenſationis inualidæ obtentæ ſuper tertio conſanguinitatis gradu. pag. 213.
Diſpenſatio ſuper quarto affinitatis gradu ad effectum remanendi in matrimonio. pag. 215.
Diſpenſatio ſuper matrimonio rato, & conſummato. pag. 217.
Diſpenſatio pro inceſtuoſo ad effectum contrahendi matrimonium. pag. 219.
Diſpenſatio ſuper quarto affinitatis gradu ad effectum remanendi in matrimonio bona fide contracto. pag. 221.
Diſpenſatio ſuper matrimonio rato & non conſummato. pag. 223.
Diſpenſatio pro inceſtuoſo. pag. 228.

INDEX

Litterarum, Absolutionum, & Dispensationum in foro conscientiæ, quæ in hac Tertia Parte huius Praxis explicatur.

DE Censuris in genere, & de excommunicatione in specie. pag. 231. & 233.
De suspensione. pag. 334.
De interdicto. pag. 335.
De irregularitate in genere, & in specie. pag. 339.
Absolutio pro percussore Clerici. pag. 260.
Absolutio percussoris Clerici, qui fuit ab Ordinario declaratus excommunicatus. pag. 267.
Absolutio Laici, qui Clericum vulnerauit, & non potest accedere ad Vrbem. pag. 274.
Absolutio à Presbytericidio. pag. 277.
Commutatio pœnitentiæ publicæ pro Presbytericida. pag. 285.
Litteræ pro percussore Clerici qui à Sede Apostolica absolutus ad suum Ordinarium mittitur. pag. 286.
Eadem Litteræ pro percussore Clerici, qui missus ab Ordinario ad Vrbem remittitur absolutus ad eundem. pag. 288.
Dispensatio pro male promoto ante legitimam ætatem. pag. 289.
Dispensatio pro Diacono promoto ante ætatem legitimam, qui audiuit sacramentalem Confessionem cuiusdam Presbyteri. pag. 297.
Dispensatio pro male promoto: & de beneficio Ecclesiastico male prouiso. pag. 299.
Dispensatio pro promoto ad titulum fictum. pag. 303.
Dispensatio per promoto ad Presbyteratum sine prima tonsura. pag. 306.
Dispensatio pro Religioso promoto ad Presbyteratum sine quatuor minoribus Ordinibus. pag. 310.
Dispensatio pro Regulari, qui in seculo commisit homicidium ad sui defensionem. pag. 314.
Dispensatio pro Regulari homicida, & Apostata. pag. 317.
Dispensatio pro Presbytero Presbytericida. pag. 321.
Dispensatio pro Presbytero Curato, qui procurauit abortum. pag. 324.
Dispensatio pro Presbytero Hæretici filio. pag. 327.
Dispensatio pro Presbytero, qui ministrauit in Ordine Presbyteratus non suscepto. pag. 329.

Dispen-

INDEX.

Diſpenſatio pro Religioſo proprietario & Apoſtata. pag. 331.
Diſpenſatio pro Oratore, qui Religionem ingreſſus profeſſionem emiſit animo diſcedendi, & poſtea Ordines ſacros ſuſcepit. pag. 333.
Diſpenſatio pro Presbytero, qui in loco parlatorij Monialem carnaliter cognouit. pag. 336.
Diſpenſatio pro Moniali illegitima. pag. 339.
Diſpenſatio pro Presbytero, qui conſilio mortem alicuius accelerauit. pag. 340.
Diſpenſatio pro Religioſo, qui rebaptizauit infantem. pag. 342.
Diſpenſatio pro Presbytero homicida, qui Diſpenſationem ſubreptitiam obtinuit. pag. 343.
Diſpenſatio pro bigamo. pag. 346.
Diſpenſatio pro Regulari violatore clauſuræ. 347.
Diſpēſatio pro Regulari fautore Hæretici, & male promoto. pag. 349.
Abſolutio pro Patrono ſimoniaco. pag. 353.
Diſpenſatio pro Presbytero ſimoniaco. pag. 357.
Diſpenſatio pro Clerico ſimoniaco. pag. 359.
Diſpenſatio pro Epiſcopo ſimoniaco. pag. 362.
Condonatio fructuum ex omiſſione recitationis Diuini Officij. p. 363.
Condonatio fructuum ex non delatione habitus Clericalis. pag. 365.
Abſolutio à cenſuris pro eo, qui libros prohibitos legit. pag. 366.
Abſolutio pro eo, qui libros hæreticorum ſcienter retinuit. pag. 368.
Abſolutio ab hæreſi pro conuerſa, quæ circa aliquem fidei articulum dubitauit. pag. 369.
Abſolutio pro Laico Hæretico. pag. 370.
Abſolutio pro crimine falſi. pag. 374.
Abſolutio pro Laicis. qui ſcalam cuiuſdam Clerici *deuaſtarunt* &c. pag. 375.
Abſolutio pro muliere, quæ ingreſſa eſt clauſtra Religioſorum ad malum finem. pag. 376.
Abſolutio pro Laicis, qui bona naufragata acceperunt. pag. 378.
Rehabilitatio Monialium, quæ violarunt Clauſuram. pag. 383.
Abſolutio pro extractione frumenti. pag. 385.
Abſolutio pro Defuncto. pag. 386.
Licentia eligendi Confeſſorem. pag. 390.
Commutatio Recitationis Horarum Canonicarum. pag. 394.

INDEX

Litterarum, quæ in Quarta Parte huius Praxis explicantur.

ABsolutio & Diſpenſatio pro Regulari in vtroq; foro. pag. 401.
Diſpenſatio ab irregularitate ex homicidio pro Regulari. pag. 410.
Diſpenſatio pro volente ingredi Religionem. pag. 413.
Diſpenſatio pro Laico homicida, volente ingredi Religionem. pag. 421
Abſolutio, & Diſpenſatio pro Regulari ex parentibus Hebræis nato. pag. 423.
Licentia remanendi in Religione pro Religioſo translato. pag. 427.
Licentia ſe transferendi ad aliam Religionem pro Regulari Apoſtata. pag. 430.
Licentia ſe transferendi ad aliam Religionem pro Regulari. pag. 434.
Diſpenſatio pro Regulari habente maculam in oculo. pag. 438.
Diſpenſatio pro Regulari illegitimo. pag. 441.

FINIS.

Formula inſtrumenti Abſolutionis, & Diſpenſationis pro Regulari Apoſtata. pag. 443.
Formula Inſtrumenti Abſolutionis, & Diſpenſationis in vtroq; foro. pag. 445.
Formula Inſtrumenti Abſolutionis, & Diſpenſationis in vtroq; foro pro Homicida volenti ingredi Religionem. pag. 446.

IN-

PRAXIS
AD LITTERAS, ET BVLLAS MAIORIS POENITENTIARII, ET S. POENITENTIARIÆ OFFICII.

PARS PRIMA.

De Formulis Votorum.

De Maiori Pœnitentiario, eiusque Officialibus.

Maioris Pœnitentiarii dignitas.

MAioris Pœnitentiarij dignitas est vna ex primarijs post Summum Sacerdotium, cui Summus Pontifex eam soluendi in terris clauem, hoc est, potestatem sibi à DEI Filio Christo IESV Domino Nostro traditam, commendat insigni auctoritatis prærogatiua. Ita *Gomesius in procœmio Regularum Cancellariæ.*

A quibus instituta & reformata.

Hæc dignitas, si credimus Granatio *in adnotationibus suis ad caput 2. praxis Vestrij*, instituta primo fuit à Benedicto Papa huius nominis Secundo, ac postea Eugenij, Sixtique beneficijs aucta, à Pio Quinto eiusque in Petri Vicariatu successoribus confirmata.

Conferri solet alicui ex Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, qui sit ætate, moribus, scientia, prudentia, ac benignitate conspicuus. *Est Cardinalitia.* Cùm hæc scribere cœpissem, Maioris Pœnitentiarij dignitas sustinebatur ab Eminentiss. Principe Scipione Cafarello Cardinali Burghesio, nepote ex Sorore Pauli sel. rec. Papæ huius nominis Quinti: *Scipio Cassarellius.* sed eius obitu sequuto quinto Nonas Octobris, anno Domini millesimo sexcentesimo trigesimo tertio, commendata illico fuit Eminentissimo Principi Fratri Antonio Barberino Cardinali S. Honufrij, germano regnantis Vrbani Octaui Fratri; *Fr. Antonius Barberinus M. P.* quem Religio, & Purpura perpetuo venerabilem habebunt.

M. P iurisdictio reformatur.

Maior Pœnitentiarius olim amplissimum habebat iurisdictionis suæ Theatrum: sed à Pio Quinto sanctæ me. fuit præcipuè reformatum, & intra quosdam non adeo amplos cancellos conclusum. Hodie verò Sanctiss. D. N. Vrbanus saniori consilio authoritatem Maioris

ris Pœnitentiarij approbando declarauit, illique suos præscripsit limites per litteras in Forma Breuis expeditas sub anulo Piscatoris *die 27. Septembris anni 1634.*

Per obitum Pontificis non expirat

Per mortem Pontificis non expirat iurisdictio, & authoritas Maioris Pœnitentiarij, *Clem. 2. §. eo tamen. de electione:* alias enim verteretur in animarum periculum, vt notant *Zabarella, & alij DD. in allegata Clem. 2.*

Regentis.

Maior Pœnitentiarius habet sub se infrascriptos Officiales, & Ministros.

Regentem primò, qui ex primarijs Romanæ Curiæ Prælatis eligitur. Nuper Regentis partes agebat summo cum decoro, & officiosa

Io. B Coccinus Regens.

benignitate, Illustrissimus D. Ioannes Baptista Coccinus Venetus Sacræ Rotæ Romanæ Decanus, & S. Officij Consultor Canonista; cuius virtutes, ac excellentias magis silentio venerari, quàm æquis laudare vocibus possumus; ac propterea inopinata illum mors mortalis quidem vitæ, non autem gloriæ, & famæ subtraxit æternæ. In eius locũ breui temporis spatio subrogati

Philippus Pirouanus & Clem Merlinus Regen.

successiue fuerunt Illustris. Patres Philippus Pirouanus Mediolanen. & Clemens Merlinus Foroliuiensis, ambo Romanæ Rotæ Decani, & in Sacræ Pœnitentiariæ officio ille Consultor Canonista, hic vero Datarius iam diù extiterant: vtrumque mutuatas sibi inuicem officiorũ vicissitudines deferere, & mortale tributum mors sibi persoluere coegit, vt non vnicum premium, sed duplicata merces iam diù Leo-

Leo Verospius eligitur S. Rotæ Auditor ac Pœnitent. Regens.

nis Verospij virtutibus à cœlo destinata per beneficas manus Vrbani VIII. & Cardinalis S. Onuphrij, vtriusq; Tribunalis honor, & præeminentia deuoluerentur. Leo enim Verospius Illustris. Præsul, & Sacræ Rotæ pro Eminentissimo Hieronymo Verospio fratre suo germano ad Cardinalatus apicem promoto, Auditoris partes susceptit, & Regentis sacræ Pœnitentiariæ munus per obitum Clementis Merlini vacans subiuit, & non vulgari studio, ac solicita prudentia exercet vtrumque.

Regentis officium.

Regens vices Maioris Pœnitentiarij gerit, supplices libellos Sacræ Pœnitentiariæ porrectos recipit, subsignat, & decreta desuper opportuna apponit, concedendo in eis petita, si legitimæ adsint causæ; sin minus, denegando. Supplicationes ab infrascriptis Procuratoribus, secundum prędicta decreta confectas subscribit in hanc formam, quando supplicum precibus annuit iuxta ordinariam Maioris Pœnitentiarij authoritatem.

Formulæ sub quibus Regens subscribit.

Fiat de speciali. Leo Verospius Regens.

Si verò facto prius verbo cum Sanctissimo, concedatur gratia, sequenti vtitur formula.

Fiat de expresso. Leo Verospius Regens.

Distributio Memorialiũ

Bis in qualibet hebdomada supplices libellos à se signatos, vicissim ipsis procuratoribus expediendos distribuit, & gratiarum factarum supplicationes, vt supra insinuauimus, subscribit.

Datarij munus.

Datarium, qui in dictarum supplicationum calce scribit Datam currentium Diei, Mensis, & Anni Pontificatus Sanctissimi D. N. Papæ pro tempore regnantis, in hunc modum.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, si Pontifex in Palatio Vaticano commoretur; si verò in monte Quirinali, vel extra Vrbem in locis vicinioribus, videli-

cet

cet Tuſculo, vel in Caſtro Gandulfo, & ſimilibus, ponitur:

Formula Datæ apponendæ in ſupplicationibus.

Apud S. Mariam Maiorem, Nonis Octobris, anno vigeſimo: ſeu, &c. Statim ſubſequuntur nomen, & cognomen ipſius Datarij.

Franciſcus Albicius Datarius.

Eligitur hic etiam ex primis Romanæ Curiæ Prælatis, qualem exiſtimarunt Illuſtriſſimum D. Franciſcum Albicium non ſolùm Roma, qua in Vrbe pro ſummis Catholicæ Religionis cauſis Aſſeſſor datus eſt Sanctæ Inquiſitionis Officio contra hæreticam prauitatem, & Gallia Belgica, quem Coloniæ in Pontificia Legatione ad Chriſtianorum Principum inter ſe alienatos animos componendos Eminentiſs. Principi Cardinali Martio Ginetto aſſidere à conſilijs ſuſpexit: verùm etiam tota Hiſpania, vbi tot tantaque negotia cum Nuntio Sedis Apoſtolicæ credita illius prudentię, & doctrinæ fuerunt nullius defraudatis votis. Virum adeò prudentem Maior Pœnitentiarius, prædeceſſorum ſuorum ſequutus veſtigia; conſtituit hodie ſuarum litterarum Datarium.

Correctoris munus.

Correctorem, ſeu Reuiſorem, qui prædictas ſupplicationes à Procuratoribus eiuſdem Officij confectas diligentiſſime perlegit, & cùm neceſſitas expoſcat, corrigit, & pro adimpleti ſui muneris ſigno notulã peculiarem imprimit in extremis ſupplicationum paginis: litteras demum omnes in forma Breuis, ac Bullas ſecundum præſcriptam ſupplicationis formam expediendas, & expeditas ſubſcribit, proprijs dumtaxat nomine, & cognomine, videlicet, *N. N.*

Huiuſmodi munus inſignẽ ſemper exquiſiuit perſonam, & in ſacris præſertim Canonibus verſatam, qualis eſt Illuſtriſſimus D. Annibal Albanus, Vtriuſque Iuris Doctor, Bibliothecæ Vaticanæ Cuſtos, & eiuſdem Cardinalis S. Honuphrij tam in Eccleſiaſticis, quàm in prophanis cauſis generalis Auditor; quem idem Maior Pœnitentiarius prædicto Correctoris muneri meritò addixit.

Annibal Albanus Corrector S. P.

Duos præterea habet Conſultores, quorum vnus hoc tempore eſt Pater Valentinus Mangionus noſtræ Societatis IESV Theologus: cuius eximia doctrinæ, & religioſæ prudentiæ merita Roma, aliaque Italiæ loca, necnon Gallia Belgica, nuper in prædicta Eminentiſs. D. Cardinalis Ginetti Legatione ſunt experta. Alter verò Conſultor Canoniſta Reuerendiſs. Philippus Albanus Canonicus inſignis Eccleſiæ S. Marię Tranſtyberim, & Vtriuſq; Iuris Doctor, non minus doctrina, quàm ingenio, & prudentia ſpectabilis.

P. V. Mangionus Conſultor Theologus.

Phil. Albanus Conſultor Canoniſta.

Demum ſuum habet Sigillatorem, & nunc quidem Illuſtriſſimũ D. Iulium Roſpiglioſum Vtriuſque Signaturæ Referendarium, & D. Papæ pro principibus à Secretis; quem nobiles ſcientiarum Academiæ inter primos ſibi vendicant ſectatorem. Hic publicum Sacræ Pœnitentiariæ ſigillum apud ſe retinet, litteras Maioris Pœnitentiarij nomine expediendas intus, & extra, Bullas verò intus ſubſcribit tantum poſt Correctorem ſub ſequenti forma.

Iulius Roſpiglioſus Sigillator.

Gratis vbique. I. Roſpiglioſus Sigillator.

Officiales præſentãtur Sũmo Pont. à M. P.

Hi omnes Officiales à Maiori Pœnitentiario præſentãtur Summo Pontifici, à quo admiſſi, ad ſingula ſua officia inſtituuntur, & in præmiſſarum electionis, & inſtitutionis monumentum à Maiori Pœnitentiario litteræ patentes ſub ſigillo cereo Pœnitentiariæ incluſo in oua-

Recipiũt litteras patentes à M. P.

ta capsula ex auricalco confecta, & illigata funiculo serico rubei coloris, & à Summo Pontifice litteræ in forma Breuis sub anulo Piscatoris vnicuiq; illorum traduntur.

A S. Pont. Breuia.

In hoc sancto, & integerrimo Pœnitentiariæ tribunali sex adsunt præterea ministri, videlicet, tres Procuratores, seu Secretarij, & totidem Scriptores. Ad primos spectat memorialia omnia recipere vicissim, vel, vt communi vtar vocabulo, per turnum, quæ destinatâ in capsulam, & in publico loco olim Domus Domini Sigillatoris, hodie autem Illustrissimi Domini Regentis, expositam, intromittuntur per illius foramen à Curialibus, cæterisque personis; & secundum mentem Maioris Pœnitentiarij, vel Regentis, aut totius Congregationis conficiunt supplicationes, eisque conformes expediunt litteras in forma Breuis, vel Bullas.

Sex Ministri M. P.

Procuratorum munus.

Alij verò tres, huiusmodi supplicationes rescribunt in carta pergamena, easque postea sic rescriptas dant ipsis Procuratoribus, seu Secretarijs expediendas.

Scriptorum Officium.

Procuratores prædicti necesse est vt in sacris Canonibus non parum versati sint, & Latino sermone multum polleant.

Qualitates Procur. in & Script. requisita.

Scriptores verò eundem Latinum sermonem non ignorent, & optimè notis bullaticis scribant.

Vtrique ad sua munera exercenda admittuntur, postquam facto præuio concursu coram DD. Regente, & Correctore, digniores fuerint reperti, iuxta reformationem Pij Papæ Quinti.

Concursus pro Procur. & Script. exigen.

Prædicti omnes Officiales, & Ministri debent sacris esse ordinibus initiati, vel initiari intra tempus sibi à Sanctissimo præscribendum; & non solum tenentur ad Confessariorum Sigillum, verùm etiam peculiari iuramento in manibus Maioris Pœnitentiarij emisso compelluntur arcana Sacræ Pœnitentiariæ minimè reuelare, atque à nemine etiam à sponte dantibus rem aliquã percipere, præter salarium singulis ab eodem Maiori Pœnitentiario constitutum, & subministratum; vt apparet ex infrascripta Formula, sub qua vnusquisque iusiurandum præstat in manibus Maioris Pœnitentiarij, præsentibus alijs Officialibus.

Ordo seruandus in Officialibus & Ministris M. P. requiritur.

Non possunt casus occultos reuelare sub pœna frationis sigilli Conf. & iuramenti.

Formula Iuramenti Officialium S. Pœnitentiariæ Officij.

Iuramentum Officialium, & Ministrorum M. P.

EGO N. Regens ab hac hora in antea ero fidelis, & obediens B. Petro, & Domino nostro Papæ N. eiusque successoribus canonice intrantibus: officium meum fideliter exercebo, & gratis, eiusque ratione nihil ab aliquibus etiam sponte oblatum, vel donatum accipiam, præterquam salarium mihi constitutum. Secreta Sacræ Pœnitentiariæ, & occultos casus, ac personas, de quibus in ea tractabitur, nunquam cuiquam extra officium reuelabo. Et ita iuro ad Sacrosancta Dei Euangelia. Sic me Deus adiuuet.

Quæ

Quæ omnia à prædictis officialibus, & ministris summa religione obseruantur.

De munere Maioris Pœnitentiarij.

M. P. semel in mense conuocat officiales, & Procur. pro discutiendis casibus.

MAior Pœnitentiarius semel quolibet mense, & sæpiùs, si necessitas poscat, suos conuocat Officiales vna cum Procuratoribus, seu Secretarijs, per Capellanum eiusdem Pœnitentiariæ; quæ conuocatio appellatur Signatura Pœnitentiariæ, eo quod spectantibus Maiori Pœnitentiario, prædictisque Officialibus, memorialia signentur à D. Regente; illorumque interuentu grauiores casus à prædictis Procuratoribus de mandato ipsius Domini Regentis propositos discutit, & cum eorum voto gratias concedit, vel negat.

M. P. in maiori hebdomada publicè se exponit ad Pœnitentium commodum.

Præterea quolibet anno, conuocatis etiam prædictis suis officialibus, & Procuratoribus, se confert ad primarias Vrbis Basilicas post prandium: videlicet die Dominico Palmarum ad Lateranensem Basilicam Sancti Ioannis; feria quarta ad Sanctæ Mariæ Maioris: quinta verò, & sexta ferijs maioris hebdomadæ, ad Diui Petri Principis Apostolorum Basilicas: ibique super eleuato solio sedens, accepta ab vniuscuiusque Basilicæ Minorum Pœnitentiariorum Superiore, vel Decano, virga pœnitentiali, cui, qui reuerenter se tangendos submiserint, centum dies de iniunctis sibi, seu alias quomodolibet debitis pœnitentijs in forma Ecclesiæ consueta relaxatos esse declarauit Paulus Quintus fel. rec. Calendis Aprilis, Pontificatus sui anno quinto; per aliquot horas benignissimè excipit, & audit pœnitentes ex omnibus mundi partibus confluentes, auditosque pro eorum casuum absolutione, & dispensatione mittit cum opportuna facultate ad Minores Pœnitentiarios, qui in singulis Basilicis prædictis commorantur: si autem rei grauitas expoſcat, ad præsentes suos officiales consulendos reijcit, eorumque relinquit arbitrio, an gratia sit concedenda, nec ne. Consimili benignitate pœnitentes illicò excipiuntur à dictis officialibus, discutiuntur eorum causæ; & si gratificandi locus sit, remittuntur ad eosdem Pœnitentiarios Minores.

Indulgentia pro virga pœnitentiali tactis.

M. P. audit is casibus mittit Pœnitentes ad Minores Pœnit.

Quæ Basilicæ habeant Pœnitentiarios Min.

Pœnitentes aliquãdo ad suos officiales remittit.

M. P. ter in anno celebrat coram Sãctissimo.

Demum ad Maiorem Pœnitentiarium spectat ter quolibet anno coram Summo Pontifice solemnem celebrare Missam, scilicet feria quarta Cinerum, feria sexta maioris hebdomadæ, & die Anniuersario defunctorum; nec non Minores Pœnitentiarios, id est Confessarios virgatos, qui ligneam virgam præ manibus habent, dum in prædictis Basilicis audiunt sacramentales Confessiones, superpelliceo, & stola violacea induti, constituere; præuio tamen examine super eorum idoneitate in Signatura Sacræ Pœnitentiariæ prius facto.

M. P. gratis Litteras & Breuia sua concedit.

Maior Pœnitentiarius sua Diplomata gratis etiam pro scriptura concedit, & in hoc fidelitas officialium, & ministrorum exactior desiderari nequit: id autem non ob metum adeo grauium pœnarum contra transgressores inflictarum per reformationem supradictam, sed ob innatam eorum pietatem.

Litteræ M. P. pro Laicis cl'ausæ sub sigillo.

Pro casibus occultis, & pro simplicibus absolutionibus, quæ ad Ordinarios locorum diriguntur circa publicos casus, Diplomata tradit clausa ad formam litterarum familiarium sigillo munita.

Pro Regularibus litteræ patentes.

Pro casibus verò publicis, circa absolutiones, dispensationes, rehabilitationes, & similia ad Regularium fauorem, Diplomata sunt patentia cum pendenti per cordulam ru-

rubeam ſigillo ex cera eiuſdem coloris, incluſo in capſula ouata ex ſtanno confecta.

Pro remiſſis ad ſuum Ordin. litteræ patentes.

Idemque obſeruatur cum viris Laicis, quando remittuntur per Maiorem Pœnitentiarium abſoluti ad ſuum Ordinarium, à quo fuerunt ad Sedem Apoſtolicam miſſi pro abſolutione à cenſuris obtinenda.

Quadrupliciter gratiæ emanant à M. P.

Quadrupliciter Gratiæ emanant à Maiori Pœnitentiario. I. in foro conſcientiæ, & in actu Sacramentalis Confeſſionis: II. in foro cõſcientiæ tantum: III. & in vtroque foro: IIII. vel ſimpliciter abſque vllius fori expreſſione, prout eſt in litteris Remiſſi abſoluti; vt ſuo loco meliùs explicabimus.

Gratię primo modo conceſſę non ſuffragantur in foro exteriori, ſeu iudiciali, & contentioſo: hoc enim forum ſpectat ad Iudices cauſarum, cognitionem ciuilem, & criminalem habentes, vel alteram earum tantum, eo quod ratione ſui Officij tenentur decernere cauſas ſecundum Leges ad Reipublicæ ſatisfactionem, & publicam vindictam. *Couar. in c. Alma Mater. 1. part. relectionis, §. 11. nu. 16.* Secundæ verò poſſunt in eodem foro exteriori, & debent ſuffragari, quia hanc ob cauſam earum exequutiones demandantur Ordinarijs, vt Ordinarij ſunt, id eſt, vt publici Iudices: nec in earum Diplomatibus apponitur clauſula, quòd in foro Iudiciario nullatenùs ſuffragentur, vt in alijs primi modi gratijs ponitur. Præterea dicitur, in foro conſcientiæ tantum, id eſt, quo ad cenſuram, quæ ſpectat ad forum animę, cuius eſt ſolùm Iudex Deus: Nam in delictis publicis laicorum, vt ſunt delicta extra cenſurarum caſus, Maior Pœnitentiarius non ſe ingerit, neque ſuam interponit authoritatem, vt infra dicemus.

Demum, ſi quis fuit abſolutus ab excommunicatione per aliquem Confeſſarium habentem deſuper opportunam authoritatem in foro conſcientiæ, & in actu ſacramentalis confeſſionis, non tenetur eum iudex declarare excommunicatũ, & inquietare, vt benè notant *Marc. Antonius Genuenſis in ſua praxi Archiepiſcopatus Neapolitani, cap. 27. de abſoluto in foro conſcientię. & Nauar. de ſenten. excom. conſ. 47. num. 4. & 5.* Et ratio eſt, quia officium Iudicis nobile verſatur circa publicam vtilitatem Reipublicæ; non autem intereſt Reipublicæ, vt ſic abſolutos inquietent, cùm iam à delicto reſipuerint: ergo multò magis non debent in foro exteriori moleſtare eos, quos ipſimet extra ſacramentalem confeſſionem abſoluerunt in foro conſcientiæ tantùm vigore Diplomatum Maioris Pœnitentiarij.

Abſolutus in foro conſcientiæ tolerandus in foro fori.

Maior Pœnitentiarius ad fauorem ſęcularium habet authoritatem duntaxat abſoluendi ac diſpenſandi copulatiuè in caſibus occultis; abſoluendi verò etiam in publicis; ad fauorem verò Regularium etiam in caſibus publicis, & in vtroque foro, videlicet Pœnitentiali, & Iudiciario.

Materia authoritatis M. P.

Materiæ, circa quas eius authoritas verſatur, ſunt dilationes, & commutationes votorum ſimplicium, & ſimplicis obligationis recitandi horas canonicas: Abſolutiones à caſibus, & cenſuris reſeruatis, vt ſupra diximus: Diſpenſationes ſuper impedimentis occultis ad contrahendum, ſeu recontrahendum matrimonium: Diſpenſationes ſuper irregularitatibus: Conualidationes titulorum: Rehabilitationes ad Beneficia, necnon ad officia, & dignitates, & ſimilia, ac Diſpenſationes pro Regularibus tranſire volentibus ad ſtrictiorem, vel laxiorem Religionem: Condonationes, & Remiſſiones pecuniarum,

rum, & fructuum male exactorum & perceptorum; quando tamen de prejudicio certi domini non agatur.

De Stylo Officij S. Pœnitentiariæ, seu eius litterarum.

Stylus S. Pœnitentiariæ

STylus secundùm Rhetores est structura orationis, & modus dicendi. Ad nostrum verò propositum stylus est structura Diplomatum, & litterarum in forma Breuis, quæ Officium Sacræ Pœnitentiariæ pœnitentibus absentibus iuxta eorũ indigentiam concedere solet, dum ad Vrbem personaliter accedere nequeunt.

Dixi *absentibus*, quia presentibus in Curia non dantur, sed ipsi mittuntur absoluendi, seu dispensandi ad aliquem ex Minoribus Pœnitentiarijs cum ipsomet Memoriali subscripto à D. Regente, seu ad alium Confessorem ab eodem Maiori Pœnitentiario, seu eius Regente præscribendũ. Quod intellige de casibus occultis; secus enim est de casibus publicis pro Regularibus.

Stylus faciendus.

Hic autem stylus maximi faciendus est, quia facit ius. *c. licet* 5. *& c. quam graui*, 6. *de crimine falsi*; & ex eius immutatione infertur falsitas gratiæ. *Panor. in dd. c. quam graui, & cap. licet, & in c. ad hæc, nu.* 2. *de senten. excomm.* vbi, & *Butrius num.* 2. Qualis verò iste stylus sit, cognoscere facillimè poterimus, si singulas Diplomatum partes, & clausulas per se expendamus. Et primò videamus de formula Dilationis Voti Religionis.

DE FORMVLA DILATIONIS VOTI RELIGIONIS ADIMPLENDI.

Quando Maior Pœnitentiarius concedit alicui Dilationem ad Votum Religionis adimplendum, in hunc modum conficiuntur litteræ.

Formula dilationis Voti Religionis.

FR. Antonius Barberinus Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Presbyter Cardinalis S. Honufrij. Discreto viro Confessori, Magistro in Theologia, vel Decretorum Doctori, ex approbatis ab Ordinario, per latorem præsentium ad infrascripta specialiter eligend. Salutem in Domino.

Ex parte latoris præsentium nobis oblata petitio continebat: Quòd ipse aliàs vouit Religionem ingredi. Cùm autem, sicut eadem petitio continebat, lator prædictus habeat parentes pauperes, eius opera, & auxilio egentes; id circo pro suæ conscientiæ quiete cupit, sibi ad votum huiusmodi adimplendum dilationem per Sedem Apostolicam concedi. Quare supplicari fecit nobis humiliter, vt sibi super his de opportuno remedio prouidere dignaremur. Nos igitur, qui Pœnitentiariæ Domini Papæ curam gerimus, huiusmodi supplicationibus inclinati, authoritate Apostolica specialiter nobis concessa, discre-

tioni

tioni tuæ committimus, quatenus, audita ipsius latoris sacramentali Confessione, si re diligenter discussa, parentes latoris in statu necessitatis esse, eisque aliter quàm opera, & auxilio latoris, honestè subuenirì non posse repereris; consideratis diligenter quæ circa statum, & continentiam latoris consideranda videris, & circa illa per opportuna monita, & consilia, ac aliàs diligenter prouiso, ne sub alienæ necessitatis prætextu in periculo propriæ salutis maneat; eundem latorem sic in sæculo, durantibus necessitatibus parentum dumtaxat, remanere posse, dummodo eisdem cum effectu prosit, & interim vitam cælibem ducat, ac aliqua Religionis, quam ingressurus esset, à te iniungenda, quotidie faciat, ad eum finem, vt ea adimplens meminisse semper possit obligationis, qua huiusmodi voto astringitur, prout secundum Deum ipsius animæ saluti expedire videris, in foro conscientiæ, & in ipso actu sacramentalis Confessionis tantùm, & non aliter, neque vllo alio modo declares. Ipsumque postmodum ad eiusdem voti obseruantiam, cessantibus necessitatibus parentum, teneri admoneas. Datum Romæ apud S. Petrum, &c.

Ante quàm deueniamus ad explanationem singularum partium istius formulæ, operæ pretium erit, breuiter inuestigare, quid sit Votum, & quot eius species.

Votũ quid, & quot eius species.

Votum est voluntaria alicuius boni, cum deliberatione, Deo facta pollicitatio. Ita *S. Thom. 2.2. quæst. 88. artic. 1. Goffredus in sua sum. tit. de voti redempt. in principio.* In idem fere incidit descriptio allata à *Toleto in sum. lib. 4. cap. 17. de voto*, vbi dicit, quòd Votum sit deliberata promissio ex voluntatis proposito Deo facta. Et benè descriptio hæc adæquat descriptum, vt ex eius particularum declaratione apparebit. Votum obligat non solùm ex præcepto Legis Diuinæ, verùm etiam naturalis: sicut licita promissio, facta alicui cum intentione se obligandi, obligat. *cap. licet 6. & cap. magnæ. 7. §. cum igitur de voto.*

Quando Votum nõ obligat.

Fallit, quando res promissa euadat illicita, vel qui vouit, fiat impotens adimplere, aut interueniat legitima authoritas Superioris dispensantis, aut irritantis. *cap. magnæ. 7. de voto. Glo. in cap. non est. 5. in verbo authoritate, eodem tit.* Vel conditio apposita suum non sortiatur effectum. *cap. non solum 32. q. 8. cap. olim causam, 12. de restitutione spoliatorum. cap. verum. 4. de condit. appos.*

Aduerte, quod, quando Votum est publicum, & conditio apposita est secreta, tenetur vouens ratione scandali adimplere Votum, etiam conditione non adimpleta. *dicto c. magnę, & cap. ex parte 9. de conuersione coniugat. Syluester verb. Votum 2. num. 2.*

Dicitur *voluntaria*, vt excludat coactam promissionem, quæ nullã inducit obligationem. *cap. 2. de iis, quæ vi, metusque causa fiunt.* *Explicatur definit. voti.*

Nota quòd voluntarium, à voluntate dictum, importat motum, vel actum à propria inclinatione procedentem propter finem cognitum. *argum. l. rem legatam 18. ff. de adimen. legatis. cap. 1. 15. quæst. 1. Decius in l. velle 4. num. 2. ff. de reg. Iuris.* *Voluntarium quid.*

Inuoluntarium verò importat ne-

negationem voluntatis. *Sylueſt. verb. inuoluntarium.*

Voluntas quæ.

Nota ſecundo, quòd voluntas eſt appetitus rationalis, id eſt, apprehenſionem rationis ſequens; & eſt in omni creatura rationali, ſeu intellectuali, diſtincta realiter ab intellectu, tam in homine, quàm in Angelis: ſecus eſt in Deo, in quo idem eſt voluntas, & intellectus, ſolùm differunt formaliter, vel ſecundum rationem. Huiuſmodi voluntas eſt quodammodo medium quid, inter rationem, & concupiſcibilem, quia poteſt ab vtroq; moueri; qui enim eſt continens, mouetur à ratione; qui autē eſt incontinens, mouetur à concupiſcibili. Ex quibus colligitur Votum non obligare, niſi ſit deliberata promiſſio. *cap. litteraturam. 3. cap. vidua 4. & cap. cum virum 12. de voto. argum. cap. ratihabitionem, de reg. Iuris in 6.* Et ratio eſt, quia votum trahit obligationem ex intentione vouentis, quæ moueatur à ratione ad bonum, vt infrà dicemus: huiuſmodi verò intentio non poteſt eſſe perfectè voluntaria, niſi perfectè intelligat, & determinet. Deus enim vult omninò voluntarium militem. *cap. non eſt 15. q. 1.*

Miles Dei voluntarius

Exclusio malis in voto.

Dicitur, *alicuius boni*, vt excludat omne malum, hoc eſt, tam malum in ſe, quàm malum propter finem. Nam in malis promiſſis reſcinde fidem, in turpi Voto muta decretum. *cap. in malis, cum ſequent. 22. quæſt. 4.* Ratio eſt, quia vouere illicitum, eſt vouere aliquid contra Deum. *Sylueſt. in ſum. verbo votum. 1. num. 4.* vel contra perfectionem ſalutis.

Dicitur, *cum deliberatione*, id eſt, cum libera determinatione, & cognitione illius, quod facit. Et propterea ſi puer ante vſum rationis vouet, non tenet votum, *cap. cum ſimus. 14. & cap. cum virum. 12. de Regularib. & cap. 1. de Regular. in 6.*

Votum ante vſum rationis.

Idem dicendum de ebrio, furioſo, & mente capto per aliquam animi paſſionem, quæ impediat vſum rationis, *cap. ſicut tenor 15. vbi Gloſſa. de Regularibus, argum. inſtit. quibus non eſt permiſſum facere teſtamentum, §. præterea.* Et ratio eſt, quia mente captus non obligatur, cùm nec conſentire valeat, nec diſſentire. *Panor. in cap. dudum, de conuerſ. coniugat. in verbo calore.*

Furioſi, & c nullum votum.

Idem dicendum de Religioſis, qui ſunt totaliter in poteſtate ſuorū Prælatorum per Votum ſolemne, & non habent aliquod rempus, in quo uon poſſint à ſuis Prælatis occupari: nam iſti nullum Votum abſolutum, etiam de bono ſupererogationis, facere poſſunt, quod impediat liberam poteſtatem Superioris. Limita tamen quo ad illas res, in quibus non habent Superiorem niſi Deum, vt ſunt, v. g. Votum de non peccando: Votum de tranſitu ad ſtrictiorem Religionem. *Caiet. 2. 2. qnæſt. 88. artic. 8.*

Hic nota per tranſennam, cum *Toleto in ſua ſum. cap. 6. lib. 4.* in homine eſſe tres motus voluntatis. Primus eſt ita celer, vt nullo modo ſit in hominis poteſtate illum cohibere: & hic dicitur motus primò primus, in quo nec peccatum, nec meritum.

Triplex motus voluntatis in homine.

Alter eſt ſimiliter ita celer, vt homo illum ferè non poſſit cohibere, licet aliqua ratione poſſit, ſed imperfectè, & non plenè. Et in hoc poteſt eſſe ratio meriti, vel peccati; non tamen ita plena, vt ſufficiat ad peccatum mortale, ſed ſolùm ad veniale: & hic motus vocatur ſecundò primus.

Tertius verò motus eſt, in quo eſt verè libertas, vt poſſit homo plenè aliquid velle, vel nolle: Et in hoc ſolet eſſe plenum meritum, vel peccatum mortale. Talis motus ac libertas voluntatis requiritur, vt Vo-

tum sit validum; eadem enim libertas & liberatio requiritur ad peccatum mortale, & ad Votum. *Sylvest. in sum. verbo Votum 2. nu. 13. Armilla, ver. Votum, nu. 6.*

Dicitur *promissio*, vt excludat propositum: nam si non sit promissio, non erit etiam Votum. *cap. litteraturam, 3. de Voto. & Voti redempt.*

Promissio est de aliquo, quod voluntariè fit pro alio, id est, ad fauorem alterius: nam si fiat de aliquo, quod alteri displiceat, est comminatio; si verò sit de eo, quod ei non placeat, est promissio vana. *Sylvest. in sum. verb. Votum, 1. num. 4.*

Votum ergo proprie est promissio de opere meliori, siue bono supererogationis, quod dicitur maius bonum in comparatione ab bonũ, quod communiter est de necessitate salutis. *Sylvest. loco citato.*

Votum etiam propriè est de re cadente sub consilio, nam impropriè, & lato modo dicitur Votum de re necessaria ad salutem. *Sylvest. loc. cit. num. 5.*

Demum ista promissio fieri debet Deo, vt sit Votum, *c. 1. de voto, & voti redemption. S. Thom. 2. 2. quæst. 88. ar. 5. ad tertium.*

Impossibilis non est votum. Nota hic, quòd Votum de re impossibili non est Votum: *vel sit impossibile tempore*, quando vouetur, vel quando Votum est exequendum, Nam adueniente impossibilitate, cessat Votum: & omne adueniens, quod impediret Votum, si adesset quando quis vouet, impedit exequutionem Voti iam facti. *Armill. verb. Votum, nu. 20.*

Inutilis, & c. nullum votum. Nota secundò, quòd Votum, & iuramentum de re inutili, vana, & indifferenti, non tenet, in quantum remanet in sua indifferentia. *Sum. Armill. verb. Votum. num. 4.* Secus est, si dirigeretur ad aliquem bonum finem, quo cessante, cessat etiam Votum. *Armill. loc. cit.* Inutile, vanum, & indifferens appello illud, quod neq; ad honorem Dei, neq; ad salutem animæ ordinatur. Nam nullum opus est Deo acceptum, nisi virtuosum. *Sylvest. verb. Votum 1. nu. 4.* Etiamsi ista vanitas, indifferentia, vel impedimentum non fuerint tempore facti Voti, sed solum tempore illius exequutionis *Armilla verbo Votum num. 20.*

Inutile, & c. quid.

Quot sunt genera & species Votorum.

Duo sunt genera Votorum, videlicet, Simplex, & Solemne. Votum Simplex est illud, quod consistit in sola promissione vouentis. Solemne verò, vltra talem promissionem includit externam acceptationem ex parte Dei, quæ fit per Prælatos & Superiores eius nomine. *c. porrectam. 13. & c. ad Apostolicam 16. de Regular. & transf. ad Relig. c. vn. de Voto lib. 6.*

Votorum genera. Simplex Solemne.

Subdiuiduntur huiusmodi Vota, in Personalia, & Realia, Personalia sunt, quæ ad personam vouentis spectant, vt castitatem, paupertatem, obedientiam, seruare, peregrinari, &c. Realia sunt, vt facere eleemosynam, &c.

Personale. Reale.

Iterum subdiuiduntur in Conditionale, Pœnale, & Absolutum. Votum Absolutum est, quod emittitur simpliciter, absque vlla conditione: vt, Voueo fieri Sacerdos. Pœnale est, quod fit in pœnam alicuius peccati: vt, Voueo ingredi Religionem, si ampliùs peierauero, &c. Conditionale demum est, quod fit cum conditione: vt, Voueo castitatem seruare, vel peregrinari, aut quid simile, si pristinam recuperauero valetudinem. *c. verum, 4. de condition. appositis. cap. vnico 32. q. vlt. Panorm. in c. scripturę de Voto.* Vide *c. qui studet 1. q. 1.*

Absolutum. Pœnale. Conditionale.

In multis differunt inter se Votum

Votum solemne & simplex quid differant.

tum solemne & simplex. Primò enim Votum solemne regulariter comprehendit solum modò castitatem, paupertatem, & obedientiam. *c. non dicatis 12. q. 1.*

Secundò, non solùm impedit matrimonium contrahendum, verùm etiam dirimit contractum, *c. consuluit 10. de conuers. coniugat. c. Presbyteris 27. dist. &c. vt lex continẽtiæ 27. q. 1.*

Tertiò, Votum solemne est quasi incommutabile, quia regulariter non solet commutari; vt apparet in Votis solemnibus Religiosorum, & in Voto Castitatis Sacerdotum, etiã si adsint causæ aliàs legitimæ. *c. cum ad Monasterium, 6. de statu Monachorum. §. fin.*

Votum verò simplex generalius est, nam comprehendit Religionem, castitatem, peregrinationem, eleemosynam, & omnia alia, quæ canonicè Deo voueri possunt, id est, omnia opera virtuosa.

Secundò, Votum simplex Castitatis, Continentiæ, & Religionis, etiam si impediat matrimonium contrahendum, non tamen contractum regulariter dirimit. *c. 2. cùm sequen. 27. dist.*

Tertiò, Votum simplex est commutabile, quando adest causa sufficiens.

His positis deueniamus ad prædicti Diplomatis superiùs allati clausularum singularum explanationem.

Fr. Antonius, &c.

Explicatio clausularum Diplomatis M. P.

Maior Pœnitentiarius premittit nomen suum, quando authoritatem subdelegat personæ inferioris cõditionis, vt sunt Confessarij, Archipresbyteri, Prepositi, Abbates, Vicarij Episcoporum, Archiepiscoporum, Generales & Superiores Ordinum. Secus verò facit, cùm subdelegat Archiepiscopos, Episcopos, Cardinales, Abbates. horum enim dignitatum titulos præmittit suo nomini; illud enim dignitas iubet, hoc autem conuenientia exposcit.

Discreto viro, &c.

Quia Discretio est mater omnium virtutum. *Clement. Pastoralis, de sent. & re iudic. c. præsentium 1. q. 5. & c. 1. de offic. Cust. Glos. in c. Pastoralis, in verb. Discretione, de officio Iudicis delegati.* Et in corrigendo maximè uecessaria. *c. ponderet. dist. 50.* Et in Confessarijs præcipuè requirenda. *c. his, qui 23. q. 4. & c. omnis 12. de pœnitent. & remiss.* Ideo Maior Pœnitentiarius ea præditos desiderat illos, quibus suã impartitur authoritatem.

Discretio in corrigendo necessaria.

Discretio deriuatur à verbo *Discerno*, quod significat, distinctè aliquid cognoscere.

Cognitio in confuso cum nõ sufficiẽs.

Cognitio in confuso non est sufficiens pro exequendis litteris Maioris Pœnitentiarij, nam in eis continentur casus reseruati, qui, sicut excedunt ordinariam Confessariorum authoritatem, ita etiam requirunt præcipuam cognitionem, & scientiam, qua discernatur Dei honor, grauitas, qualitas rei in huiusmodi Diplomatibus contentæ, supplicantis spiritualis vtilitas. Et ideo prædicta illa verba, *Discreto viro*, magnas hisce nostris tẽporibus patiuntur difficultates, Spiritus enim discretionis à paucis Confessarijs excipitur, & honoratur, ac propterea, vel Pœnitentium aures nimia suauitate demulcent, vel nimia austeritate illis onera intolerabilia imponunt, sed hoc rarò, & illud primum frequentiùs. Vtinam Confessarij essent, quales eorum tam sublime munus exposcit; profectò Pœnitentes resipiscerent, vel saltem non ita facilè recederent a regula Diuina.

Confessori ex approbatis, &c.

Confessor à quo approbandus.

Confessor: cui demandatur

executio Diplomatis Maioris Pœnitentiarij, debet esse approbatus & admissus ad sacramentales confessiones audiendas ab Ordinario, non quolibet Ordinario, sed ab eo in cuius territorio exequuturus est huiusmodi Diploma. Non autem est necesse, vt sit approbatus ab Ordinario pœnitentis. Ita declarauit *Sacra Congregatio Concilij Tridentini instante Archiepiscopo Valentino, &c.* vt notatur in *Bullario Quarantæ in verbo, Confessor*, Respondendo, quod approbatus ab alio, quàm à Valentino Archiepiscopo in Diœcesi Valentina, non censetur approbatus ab Ordinario.

Confessor occulte reuocatus an possit exequi litteras M. P.

Dubitari potest, An semel approbatus, si post occultè reuocatam per Ordinarium licentiam audiendi Confessiones, valeat exequi huiusmodi Maioris Pœnitentiarij litteras.

Videtur posse, si sit huius reuocationis communis error, ex *l. Barbarius, 3. ff. de officio Prætoris.* Ratio est, quia publicus, & legitimus est titulus & illius reuocatio est occulta, *Sanchez de Matrimonio lib. 3. disputatio. 22. num. 39. & 57.*

Alia insurgit difficultas, & non leuis, de Confessore, qui fuit approbatus ab Ordinario, ad audiendas Sacramentales Confessiones certarum personarum, videlicet, virorum duntaxat, & non mulierum, vel è contra, non tamen ob defectum scientiæ, sed ratione iuuenilis ætatis: An iste possit exequi Litteras in forma Breuis S. Pœnitentiariæ ad fauorem Mulieris, verbi gratia, obtentas, vel è contra?

Prima facie videtur quòd possit: nam iste Confessor, est approbatus ab Ordinario, & propterea de eo verificantur verba illa, *Ex approbatis*. Præterea verba simpliciter prolata, simpliciter debent intelligi: sed ista sunt simpliciter prolata: ergo debent simpliciter intelligi, & non cum supradicta limitatione.

Confessor approbatus pro mulieribus tantum non potest exequi litteras M. P. pro viris.

His tamen non obstantibus, dicendum est, non posse exequi Litteras Maioris Pœnitentiarij, nisi ad fauorem earum personarum, ad quarum Confessiones audiendas ab Ordinario admissus fuit, *Emanuel 1. tom. Summæ, in secunda editione; cap. 60. conclusion. 4. Petrus de Ledesma, Summa Sacramentorum, de pœnitentia cap. 13. post primã concl. dubio 8. Suarez tom. 4. de pœnitentia disput. 27. sect. 7. num. 3. & alij.* Ratio videtur clara, quia Maior Pœnitentiarius sequitur simpliciter approbationem Ordinarij: ergo præsupponit in exequutore suarum Litterarum eam iurisdictionem, & authoritatem, quam Ordinarius illi tradidit ad Sacramentales Confessiones audiendas: sed iurisdictio & authoritas fuit tradita cum limitatione: ergo præsupponit in dicto exequutore iurisdictionem & authoritatem cum dicta limitatione: Ergo sicut ille fuit exclusus per Ordinarium ab audiendis confessionibus mulierum, vel è conuerso; ita etiam excluditur à Maiori Pœnitentiario.

M P. sequitur approbationem Ordinarii.

Secundo: Maior Pœnitentiarius non magis intendit dictum Confessorẽ habilitare & approbare, quàm fuerit habilitatus, & approbatus ab Ordinario: sed ab Ordinario fuit habilitatus & approbatus cum limitatione; ergo etiam à Maiori Pœnitentiario cum eadem limitatione habilitatur & approbatur ad exequendas prædictas Pœnitentiariæ Litteras. Maior patet, quia in toto prædictarum Litterarum corpore nulla reperitur clausula, ex qua dictæ approbationis ampliatio colligi possit.

Ad rationes in contrarium allatas, Primò respondetur, verba illa, *Ex approbatis*, non verificari in dicto Confessore, quia intelliguntur de Confessoribus simpliciter, & nõ li-

limitatè approbatis. Nam propoſitiones ſimpliciter admiſſæ excludunt limitationes, & conditiones.

Verba ſimpliciter prolata nõ ſemper debent ſimpliciter intelligi.

Secundò reſpondetur, quòd verba ſimpliciter prolata, ſimpliciter debent intelligi, niſi materia, de qua proferũtur, excludat illã generalitatem, & requirat ſpecialitatem (vt eſt in caſu noſtro) vel niſi contrarium conſtet de intentione proferentis, vt ſupra probauimus.

Magiſterquis.

Magiſtro in Theologia, vel Decretorum Doctori, &c. Magiſter ſecundùm *Gloſ. in Clemen. 2. de Magiſtris*, & ſecundum *Panormit. in cap. 1. de Magiſtr.* dicitur quaſi maior; deriuatur à verbo, *Magiſtro*, quod propriè ſignificat *Gubernare, moderari.* Magiſter enim vocatur, ſecundùm *c. quia nonnullis, 4. de Magiſtris*, qui Artium liberalium præceptis, alijſque ſtudiorum diſciplinis, hominum ingenia & animos gubernat, & moderatur, vel actualiter, vel ſaltem in ſe habet tantum virtutis, vt ad libitum ſemper poſſit officium huiuſmodi exercere: & propterea publicum alicuius Academiæ teſtimonium habeat de iſta ſua idoneitate.

Doctorquis.

Doctor dicitur à *docendo*, vel docendo actualiter, vel potentialiter, vt ſupra de Magiſtro diximus.

Magiſter & Doctor idẽ ſunt.

Nomine *Magiſtri* venit Doctor, & è conuerſo. textus in proœmio compilationis Decretalium, *l. quibus præcipua. 57. ff. de verb. ſignific. Panorm. in cap. 1. de loca.*

Non omnis decens eſt Magiſter.

Non tamen nomine *Magiſtri & Doctoris* venit omnis decens, ſed ſolùm qui ſuſcepit Magiſterij & Doctoratus inſignia. *Baldus in l. 1. ff. ſoluto matrimonio, & in l. penult. de teſtamen. milit.* Immo committit crimen falſi, qui ſe venditat Magiſtrum, & Doctorem, cùm non ſit. *l. eos qui, 27. §. qui ſe. ff. ad l. Cornel. de falſ.*

Fingens ſe Magiſtrum eſt falſarius

Magiſterium & Doctoratus ſunt dignitates. *c. quanto, 3. de Magiſtris.* & ibi *Panorm. Bartol. in l. fin. C. de Iudæis.* & ſtatim ac Magiſter & Doctori incipit legere, habet à lege Iuriſdictionem ordinariam ſuper ſcholares. *Authentica, habita, §. verumtamen, ne fil. pro patr.* vbi *Gloſ. in ver. dedimus. Bartol. loco præcit.*

Magiſterium & Doctoratus ſunt dignitates.

Magiſter & Doctor habent iuriſdictionem.

Nota per tranſennam, cum *Panorm. in cap. Clerici, nu. 3. de Iudicijs*, quòd Magiſter in Theologia debet præcedere, Canoniſta Doctori in Iure Ciuili, Doctor verò Ciuilis, Medico.

Theologus præcedit.

Magiſterij & Doctoratus dignitates, ac officium ordinauit Eccleſia ad declarationem, & defenſionem Fidei Catholicæ, vt *extra de Magiſtris per totum titulum*, vt ſciant fideles, ad quos recurrant in dubijs. *Sylu. in ſumm. verb. Doctor, num. 5.*

Magiſterij & Doctoratus officium.

Hanc Magiſterij, vel Doctoratus dignitatem requirit Maior Pœnitentiarius in Confeſſoribus, qui exequuturi ſunt eius Litteras & Bullas, vt patet ex ipſa inſcriptione: nam Maior Pœnitentiarius in iſto foro ſecreto gerit vices Domini Papæ, vt ipſemet in corpore ſuarum Bullarum expreſſè declarat: ac propterea, ſicut Dominus Papa in foro externo ſuas cõmiſſiones demandat, vt par eſt, perſonis in dignitate conſtitutis, *cap. ſtatutum, 11. de reſcriptis in ſexto*; ita Maior Pœnitentiarius in foro ſecreto demandat executionem ſuarum Litterarum Confeſſoribus ad Magiſterij & Doctoratus dignitatem promotis. Agitur enim in iſto foro de re grauiſſima, qualis eſt ſalus animarum, & propterea nõ vnicuique credenda, ſed ijs tantùm, quorum ſcientia & integritas morum ſit probata: quales præſuponuntur eſſe Magiſtri Graduati, & Doctores; in his enim ad graduationem obtinendam requiruntur ſcientia, & morum integritas. *l. Magiſtro, 8. C. de profeſſ. & Medicis, lib. 10. Clement. 2.* vbi *Gloſ. de Magiſtris.*

M. P. graduatos exponit exequutores.

Salus Animarum non vnicuique credenda.

Ad graduationem ſcientia & morũ integritas requiruntur.

giſtris. Quæ duo præcipuè ad animarum ſalutem procurandam neceſſaria ſunt ; ideò iure optimo à Maiori Pœnitentiario exiguntur in exequutore ſuarum Litterarum.

Magiſter docens ſine graduatione non poteſt exequi Breuia M. P.

Ex præmiſſis colligitur, Magiſtrum docentem in aliqua Vniuerſitate Theologiã, vel Sacros Canones, non poſſe exequi Breuia, & Bullas Maioris Pœnitentiarij, niſi aliàs fuerit ad Magiſterij & Doctoratus dignitatem euectus, quia impropriè dicitur Magiſter & Doctor vt ſuprà cum *Baldo* diximus. Maior autem Pœnitentiarius vult ſuos exequutores talibus dignitatibus inſignitos;& propterea diſtinguit nominando Theologum, Magiſtrum in Theologia, & Canoniſtam, Doctorem in Iure Canonico, prout vnaquæque profeſſio appellat eos, quos ad ſuæ præeminentiæ gradum euehit.

Licentiati aliquando pro Doctoribus.

De Licentiatis in his profeſſionibus dubitari poteſt, an exequi valeant Maioris Pœnitentiarij Breuia, eo quòd Licentiati comprehenduntur ſub Doctorum nomine in fauorabilibus, vt docet *Bald. in l. 1. §. Dotis, num. 9. ad finem, ff. ſoluto matrimonio, Felinus in proœmio Decretalium, §. Gregorius Epiſcopus, num. 18. & alij.* & nos ſumus in materia fauorabili, videlicet ſalute animarum,& propterea dicendum videtur, quòd poſſint.

Licentiati non poſſunt exequi Breuia directa ad Magiſtros, & Doctores. Conceſſa ratione dignitatis non extenduntur.

Sed nihilominus exiſtimo, non poſſe Licentiatos exequi Breuia directa ad Magiſtros & Doctores : nam, quæ ratione dignitatis conceduntur Magiſtris, & Doctoribus, non extenduntur ad Licentiatos in his facultatibus;vt optime docet *Ripa in l. Centurio, nu. 18. ff. de vulgari,* aſſerens, communem ſententiam docentem,in fauorabilibus Licentiatos nomine Doctorum comprehendi, intelligi quoad priuilegia conceſſa Doctoribus ratione exercitij; non autem conceſſa ratione dignitatis Doctoratus. *Romanus conſ. 333. n. 8. & 10. Bal. in l. Atheletæ, ff. de excuſ. tutor. & in l. penul. ff. de teſtam. milit.* vbi ait, Licentiatos non gaudere priuilegijs Doctorũ, nec Doctores reputari; & ideò Poteſtatem, quę Doctorem aſſeſſorem habere tenetur, non ſatisfacere afferendo Licentiatum. Quòd vero ratione dignitatis Doctoratus committantur Doctoribus, & Magiſtris Breuia Sacræ Pœnitentiariæ, patet tum ex ratiobus ſuperiũs allatis,tum quia ſumus in re grauiſſima, & propterea ſtrictè intelligenda, cum agatur de ſalute animarum, quæ non vnic uique credenda eſt.

Licentiati quando priuilegijs Doctorũ fruuntur.

Neque conſeſſori reputati Magiſtri in Theologia, &c.

Ex præmiſſis etiam patet, quid dicendum ſit de Confeſſoribus ex communi errore reputatis Magiſtris in Theologia, vel Decretorum Doctoribus. Nam neque iſti exequi poſſunt Diplomata Maioris Pœnitentiarij, eo quòd requiſita dignitate carent: nec communis error in noſtro caſu ſuffragatur : quia tunc ſolùm ſuffragatur, vigore *l. Barbarius, ff. de Officio Prætoris,* cũm fundatur in titulo collato à Superiore conferre valente, ſed nulliter collato ob impedimentum occultum. *Ita DD. communiter in d. l. Barbarius.*

Communis error quando ſuffragatur.

Neque degradati.

Idem dicendum de Magiſtris & Doctoribus degradatis & priuatis Doctorum priuilegijs, per Principem, vel aliam perſonam id facere valentem : idemque de promotis à Doctoribus corruptis: hoc enim dicit *Archidiac. in c. de quibuſdam locis, diſt. 37.* non gaudere Doctoratus priuilegio, *ex l. vnic. ff. de Athlet. & l. 1. vbi gloſ. C. de anno. Ciuil. lib. 10.* vbi dicitur, ſtipendia tradenda eſſe non titulis dignitatum, vel numero ſcholarum, ſed ſecundùm merita.

Neque male graduati.

Quid de Religioſis.

Religioſi autem, qui appellantur Magiſtri, & ſecundum ſuarum Reli-

ligionum instituta fruuntur quibusdam Magistrorum priuilegijs, nisi in aliqua Academia promoti fuerint ad Magisterij gradum, non possunt exequi litteras Maioris Pœnitentiarij, ob easdem rationes superiùs allatas.

Confessarii Soc. IESV etiam nullo Doctoratus gradu insigniti possũt ex Priuil. Greg. XIII.

Confessores tamen nostræ Societatis IESV, per Præpositum Generalem, vel de eius licentia per alium Superiorem eiusdem Societatis designati, & per Ordinarios locorum approbati, vel approbandi, etiamsi nullo Doctoratus gradu insigniti existant, possunt huiusmodi litteras Maioris Pœnitentiarij aperire & exequi, ex Priuilegio *Gregorij XIII. concesso die 3. Aprilis* 1582.

Idem dicendũ de Confessariis aliarum Religionum Mendicantium.

Et quod dico de Confessoribus meæ Societatis, idem dicendum est de Confessoribus aliarum Religionum Mendicantium, quæ per communicationem potiuntur hoc Priuilegio.

Ex his collige, Magistros in Theologia, & Doctores in Iure Canonico, quamuis sint indocti, attamen validè, quantum ad hoc spectat, exequi litteras Sacræ Pœnitentiariæ, quia vtramque conditionem in eis desideratam habent. *Petrus de Ledesma in Summ. Sacramen.* vbi *de Pœnitentia c. post. concl.* 1. *dub. vltim. Emanuel in Bulla Cruciatæ §. 9. n.* 4.

Per latorem præsentium eligendo &c. Præfatà inscriptio quoad istam partem est clara, & non videtur indigere maiori explicatione; nam Maior Pœnitentiarius non remittit Oratorem ad aliquem certum & limitatum Confessorem, sed ei liberam concedit facultatem eligendi quẽ vult, dummodo tamen habeat conditiones præscriptas, hoc enim important verba illa, *per latorem eligendo.*

Confessarius semel electus vigore vnius Bullæ non potest vigore Bullæ variari.

Remanet tamen difficultas, An Confessor semel electus vigore vnius Bullæ, possit postea vigore eiusdem Bullæ inconsulto Maiori Pœnitentiario variari? &

Respondeo, non posse variari, si Confessor electus habeat conditiones præscriptas, & acceptauit suam electionem, *c. cum inter Canonicos, 21. de electione. Nauar. lib. 2. cons. in 2. editione, tit. de officio delegati, cons. 8. n. 1. Praxis Neapolit. cap. 21. de dispensationibus matrimonialibus.*

Electio acceptata non potest variari.

Probatur primo; quia, sicut non potest eligi Confessor alius ab expresso per Maiorem Pœnitentiariũ, ita neque potest variari electus vigore prædictæ Bullæ; Confirmatur, quia rescriptum Diplomatis huiusmodi vnicam tantùm Confessarij electionem concedit, Sermo enim simpliciter prolatus intelligitur de vnica vice. *l. Boues 85. §. hoc sermone. ff. de verb. signif.*

Sermo simpliciter prolatus de vnica vice intelligitur.

Secundo probatur: quia iurisdictio delegata, est iurisdictio delegantis, *l. 1. §. qui mandatum, ff. de officio eius, cui est mand. iurisdict.* Ergo ad delegantem dumtaxat spectat illam extendere, & non ad partes, neque ad Iudicẽ; id enim, quod nostrum est, sine facto nostro ad alium tranferri nequit. *Reg. Id quod nostrum. 11. ff. de Reg. Iur.*

Iurisdictio delegata non potest prorogari de persona in personam.

Tertiò: quia iurisdictio delegata non potest de persona in personam, etiam de cõsensu partiũ, prorogari *c. P. & G. per litteras, 40. de officio deleg.*

Quartò probatur. Si posset fieri huiusmodi variatio, vltra casum ignorantiæ repertæ, in consulto Maiori Pœnitentiario, multa inde inconuenientia sequerentur.

Primò enim facillimè declinaretur à Confessore prudente, docto, & discreto, ad imprudentem, ignauũ, & indiscretum, quando per illum pensata qualitate absolutionis, dispensationis, &c. impendendæ, imponeretur Pœnitenti canonica satisfactio, ac legitimæ Pœnitentiæ ad-

im-

implementum: quæ vt plurimùm pœnitentibus odiosa, nimis grauia, & quasi intolerabilia videntur.

Secundò: grauitas delictorũ non sentiretur, Ecclesiæ benignitas, diuinaque misericordia non cognoscerentur, paruipenderetur propria salus, & aperiretur via ad grauiora delicta perpetranda, cum non modica animarum iactura.

Variari potest exequutoris impediti electio.

Limita tamen, quando eligens reperit electum esse ignorantem. *l. de ætate, 12. §. finali, ff. de interrogat. actio. Goffred. in sum. titul. de elect. num. 34.*

Audio tamen nescio quem mihi obijcientem: Commissio in foro conscientiæ facta sequitur naturam illius fori, quæ est, vt Pœnitens non teneatur acquiescere sentẽtiæ vnius Confessarij, sed possit plures adire, variare; & propterea Confessor electus vigore Diplomatis Maioris Pœnitentiarij possit illo inconsulto variari.

Sed hæc obiecto facillime eliditur respondendo; Pœnitentem non teneri acquiescere vnius Confessarij sententiæ, sed plures posse adire, quando non est ei præscriptus, & limitatus Confessor: secùs verò est, quando à Superiore est præscriptus Confessor, vt patet in Regularibus, quibus à Superioribus præscribi solet Confessor, cui confiteantur, & tenentur illius sententiæ acquiescere, vel à Superiore facultatem petere alium eligendi, nec possunt per se ipsos id facere. Ita etiam Pœnitens, eligendo Confessorem vigore litterarum Maioris Pœnitentiarij, sibi deputat non authoritate propria, sed Maioris Pœnitentiarij nomine: ergo, inconsulto Maiore Pœnitentiario nõ poterit illum variare.

Huiusmodi autem commissio Maioris Pœnitentiarij sequitur naturam fori Conscientiæ, quoad sigillum & secretum, non autem quo ad libertatem variandi Confessorem: & nescio, quo fundamento dicatur, intentionem, & voluntatem Maioris Pœnitentiarij esse, vt possit ipso inconsulto fieri huiusmodi variatio, dum expressè fit commissio Confessori, & non Confessoribus per Oratorem eligendum. &c. & ex tot annorum experientia contrarium mihi constat de mente Maioris Pœnitentiarij.

Alij insurgunt obijciendo: Sicut vigore Iubilei potest variari Confessor, ita etiam vigore Diplomatis Maioris Pœnitentiarij, cùm nulla appareat diuersitatis ratio, & vbi est eadem ratio, ibi sit eadem Iuris dispositio.

Disparitas inter Iubilæi facult. & Breuia M. P.

Sed respondetur, non parem esse rationem in facultate eligendi Confessorem, concessa vigore Iubilei ad generalem expiationem casuum reseruatorum, & in facultate eligendi Confessorem ad casum particularẽ. In primo enim casu rectè interpretatur, voluntatem & intentionem Summi Pontificis esse; vt possit Pœnitens eligere successiuè plures Cõfessores, ob labilem hominis memoriam, quæ difficillimè recordari potest omnium peccatorum, eorumque circumstantiarium; & ideò si vult omnimodæ Pœnitentium Conscientiæ exonerationi & quieti consulere, necesse est, vt concedat facultatem eligendi vnum vel plures Confessores successiuè, secundùm quòd redeant in memoriam Pœnitentis peccata, cùm Pœnitens non semper habeat commoditatem adeundi eundem Confessorem. Existimo tamen Pœnitentem teneri redire ad eundem Confessorem primò electum, cùm eius copiam facilè habere potest.

In casu verò nostro secus est, quia casus, & circumstantiæ præsupponuntur specificata, & solùm videndum est, an preces veritati nitantur. Et ita intelligendus est *Suarez tom. 4. in 3. part. vbi de Sacram. Pœnit. disp.*

disp. 27. sect. 4. dub. 2. num. 7.

Limitati ad l Boues

Non obstat limitatio, quam affert *Tiraquellus in supradicta l. Boues, limitatione, 17. num. 1. ff. de verb. signific.* videlicet, quòd sermo simpliciter prolatus intelligatur pro prima vice, quando actus de sua natura est irreuocabilis, secùs verò, quando actus de sui natura est reuocabilis. Non obstat, inquam, quia nos etiam limitationem admittimus, & ex ea confirmamus nostram sententiam. Nam deputatio Confessoris, licet sit de natura sua reuocabilis, respectu illius, à quo fuit facta, vt suprà diximus: attamen est irreuocabilis respectu aliorum, vt supra probauimus, quia subditus non habet authoritatem mutandi quod à Superiore fit. *cap. cum inferior, 16. de Maior. & obed.*

Subditus non potest mutare quæ facit Superior.

De dilatione Voti, &c.

Forma huius Diplomatis, quod prę manibus habemus, exposcit à nobis, aliquid attingi de causa dilationis in genere, vt faciliùs postea subsequentia particularia intelligantur. Igitur,

De causa dilationis in genere.

Cùm aliquis obligatus Voto, illud nequeat ob aliquod impedimentũ temporale adimplere, petit à S. Pœnitentiariæ Officio inducias ad Votum adimplendum, vel saltem declarationem super sua dilatione adimplendi Voti, vt sic futuris conscientiæ procellis obuiare possit; & obtinet allegando impedimenti genus, atque ita, durante impedimento, per S. Pœnitentiariæ Officium pro legitimo admisso, propter huiusmodi inducias, vel declarationem, differt tuta conscientia Voti satisfactionem.

Impedimẽ eum suspendit obligationem.

Nam si vouens impediatur exequi Votum impotentia facti, expectandus est donec cesset impedimentum. *c. quod super his, 8. de Voto, & Voti redempt. cap. de cætero, 11. de sent. excomm. l. vlt. ff. de vacat. mune. Goff. in sum. tit. de Voto, & Voti redempt. in fine.*

Dixi, *temporale impedimentum*, quia impedimentum perpetuum, non est causa dilationis, sed commutationis Voti (istud autem perpetuum, & temporale intelligas moraliter, & non metaphysicè) *dicto cap. quod super his, de Voto, & Voti redempt.*

Perpetuum, & temporale intelliguntur moraliter.

Hic nota, Diplomata Maioris Pœnitentiarij tribus constare partibus, videlicet, Narratiua, hoc est facti narratione: Dispositiua, videlicet allegatione causæ, qua disponitur Maior Pœnitentiarius ad concedendam gratiam: & Restrictiua, id est, conditionibus seu limitibus, quibus conceditur gratia. Primas duas partes Orator subministrat: tertiam verò apponit Maior Pœnitentiarius, & regulatur à supradictis duabus partibus, per oratorem subministratis: & propterea illæ debent continere in se veritatem, aliàs ista tertia non suffragatur: nam debent preces veritate niti, si cupis gratiam obtinere. *cap. super litteris, 20. cap. ex parte, 12. de rescriptis. l. & si legibus, 5. C. si contra ius, vel vtil. publ. fuer. aliq. post. vel impetr. & l. vniuersa, 7. C. de diuersis rescriptis.* Et ista est causa, ob quam dicta tertia pars in omnibus Diplomatibus semper incipit eisdem verbis, *Quatenus si est ita.*

Diplomatũ M P partes tres. Narratiua, Dispositiua, Restrictiua.

Validitas gratiæ à veritate precũ pendet.

De primis duabus partibus ne verbum quidem faciemus, cùm cõsistant in mero facto, factum autẽ, & causa veniant examinanda ab ijs, quibus huiusmodi exequutio Diplomatum demandatur.

De tertia verò parte infra, Deo adiuuante, non pauca ad Dei gloriam, animarumque salutem dicemus. Sed primò videamus, an huiusmodi Confessores delegati sint meri exequutores, vel etiam Iudices.

An Confessores delegati sint meri executores.

Confessores delegati nõ sunt meri executores.

CONfessores delegati à Maiori Pœnitentiario, vel à S. Pœnitentiariæ Officio, nõ sunt meri Executores, sed Iudices, quibus committitur cognoscere merita causæ in Diplomate expressæ, & secundùm illa procedere ad executionem, ac propterea additur clausula, *Quatenus si est ita*; vel *Quatenus si ita esse repereris*: hæc enim clausula tradit iurisdictionem. *cap. 2. & cap. ex parte, il 2. c. constitutus, 26. de rescriptis. Bart. in l. à Diuo Pio, num. 4. ff. de re iudicata, Goffred. in sum. tit. de rescriptis, num. 54.*

Probatur primo.

Clauſ. quatenus &c. tradit iurisdictionẽ

Ac propterea obligat delegatum ad inquirendum, an preces porrectę contineant in se veritatem, nec ne; nam cùm Maior Pœnitentiarius non cognoscat per se ipsum de meritis causarum, neque gratias simpliciter, vel in forma gratiosa, id est absque meritis, concedat, sed conditionaliter & in forma commissaria, quatenus sibi allegata sint vera; *id circo*, suã authoritatem delegando, prescribit formam procedendi in casu, quo preces sint veræ, & non falsæ.

Confessor delegatus cognoscit merita causæ.

Hinc necessariò sequitur, Confessorem delegatum debere primò cognoscere merita causæ, hoc est si vera sint, quæ narrantur in litteris, & deinde illas exequi, aliàs dicta clausula esset frustratoria, & nihil operaretur, si delegatus non attenderet,

Fines mãdati seruandi.

& seruaret fines mandati, vt tenetur seruare & attendere. *dicto cap. super questionum, §. fin. de Officio delegati cap. cum dilecta, 22. de rescriptis, l. si quis pro eo 5. & l. diligenter, 46. ff. mandati.*

Probatur secundò.

Secundò, quòd Confessor delegatus non sit merus executor, probatur ex adiectiuo, quod præcedit, videlicet, *Discreto viro*, quòd adiectiuum deriuatur à verbo *discerno*, quod includit in se cognitionem causæ, hoc est cognoscere differentiam vnius ab alio.

Ver discerno, importat cognitionẽ causæ.

Merus exequutor qui sit.

Tertiò probatur, quia ille dicitur merus exequutor, qui deputatur post negotium plenè discussum, ita vt illi non restet nisi actualis exequutio. *l. si vt proponis, 6. & l. exequutorum, 8. C. de exequut. rei iudic. Bart. in l. à Diuo Pio, num. 10. ff. de re iudic. Panor. in cap. vlt. de presumptionibus, num. 12.* Confessori autem deputato per Diploma Maioris Pœnitentiarij non cõmittitur negotium plenè discussum, sed discutiendum, vt ex prædictis constat. Ergo dictus Confessor delegatus non est merus exequutor.

Confessor deputatus à M. P. cur dicitur exequutor missus.

Ex præmissis collige, Confessorem deputatum per Diploma Maioris Pœnitentiarij dici exequutorem missum, quia datur ad consulendum saluti, & spirituali commodo Oratoris in Diplomate descripti, negotio nondum plenè discusso, & ideò potest, & debet assumere partem Iudicis. *Ita Panor. loc. cit.*

Receptio Breuis M. P. sine illius exequutione nihil prodest.

Secundò collige, non sufficere, vt quis Diploma, seu Bullam recipiat, in qua concedit Papa, vel Maior Pœnitentiarius, Confessorem posse vota Oratoris commutare, vel Oratorem absoluere, habilitare, vel cum eo dispensare, &c. sed necesse est, vt exequutioni demandentur descripta in Diplomate, vel Bulla. Aliud enim est, committere facultatem commutandi, absoluendi, &c. aliud verò commutare, absoluere, &c. *cap. relatum. 19. & cap. gratum. 20. de Officio delegati, cap. si cui nulla. 36. de præb. in 6. cap. si super gratiam. 9. de Offic. deleg. in 6.*

Qua-

Quatenus, audita Sacramentali Cõfessione, &c.

Dictio quatenus importat conditionem.

Dictio, *quatenus*, importat conditionem, *vt docet Bart. in l. 1. num. 20. ff. de conditionibus, & demonstration. Rebuff. in l. littus publicum, col. 2. vers. quatenus fuit, ff. de verb. signif. Rota part. 1. diuersorum, decis.* 381. Importat etiam limitationem. *l. si quis crediderit. 40. vbi Glos. in verb. quatenus. ff. de pactis, cap. placet. 12. §. super quo, de conuers. coniugatorum. Decius cons.* 385. *nu. 2. & in l. quatenus. 25. in princ. & ibi Cagnolus, num. 1. ff. de reg. iur. Rebuff. in l. locum, col. 10. vers. Quatenus, ff. de verb. obligat.* Propterea limitat facultatem, quæ Confessoribus subdelegatur, vt infra dicemus.

Limitat facultatem sub delegatam.

Inducit modum, & formam.

Hæc igitur dictio, siue sit conditionalis, siue limitatiua, inducit modum, & formam, sub quibus Maior Pœnitentiarius vult Confessorem à se delegatum exequi suas Bullas, & litteras. Determinat enim vt Confessor prius audiat Sacramentalẽ Oratoris Confessionem, & deinde exequutioni demandet gratiam in litteris sibi commissam.

Facultas concessa Confessariis per Bullas M. P. non est libera, sed limitata.

Aduerte, facultatem Confessoribus per Breuia, seu Bullas Maioris Pœnitentiarij concessam, non esse liberam, vt possit Confessor ea simpliciter, & ad suum libitum, hoc est, in Cõfessione Sacramentali, vel extra illam vti: sed est ita limitata, vt non nisi in Sacramentali Confessione illam exercere valeat, & si secus faciat, nulliter facit, nam excedit fines mandati: qui fines diligenter sunt obseruandi etiam in minimis, præsertim quando sumus in substantialibus *l. diligenter. 5. vbi communiter DD. ff. mandati.* Quę conclusio.

Fines mandati etiam in minimis obseruandi.

Probatur primò.

Primò probatur: Quando potestas alicui tribuitur respectu certæ qualitatis, quicquid extra illam fiat, non valet. Ita *Decius in l. factum à Iudice, 132. ff. de Regul. Iur. num. 1. Felinus in cap. cum ordinem, de rescriptis:* Sed potestas in Breuibus Maioris Pœnitentiarij concessa Cõfessoribus, est respectu Sacramentalis Confessionis; vt patet ex ipsis verbis Breuium: ergo quicquid agitur extra Sacramentalem Confessionem, nulliter à prędictis Confessoribus agitur: ergo Confessores non possunt dicta facultate vti extra sacramentalem confessionem.

Iudex extra suum territoriũ non potest exercere iurisdictionem.

Secundò probatur: Sicut Iudex non potest exercere suam iurisdictionem extra suum territorium, *l. fin. vbi DD. ff. de Iurisdict. &c.* ita neque Confessor delegatus potest exercere suam iurisdictionem delegatam extra sacramentalem confessionem, quæ est Confessoris præscriptum, & limitatum territorium: ergo debet prius ingredi suum territorium, hoc est audire sacramentalem Oratoris confessionem, & postea iurisdictionem sibi delegatam exercere.

Confessoris territorium.

Iudex excedenti suũ officium impunè nõ paretur.

Tertiò probatur: Iudex officium suum excedens non agit vt Iudex, sed vt priuatus, & ideò illi impunè non paretur. Ita *Glossa in l. non videtur, 128. §. qui iussa. ff. de regul. iur.* Ita Confessor excedens suum officium, hoc est, non audita Sacramentali Confessione, non agit vt Confessor, sed tamquam vnus de populo, vt ex se patet. Nam Confessor correlatiuè ad sacramentalem confessionem: & sicut vnus de populo nulliter, & inualidè exequeretur Breuia Maioris Pœnitentiarij; ita etiam Confessor non præmissa sacramentali confessione Oratoris nulliter exequitur.

Probatur quartò.

Quartò: ista clausula, *audita Sacramentali Confessione*, importat conditionem, sine qua non fuisset concessa huiusmodi facultas Confessori, vt patet ex quotidiano, &

nunquam interpolato ſtylo Sacræ Pœnitentiariæ Officij in materijs, quæ Confeſſoribus committuntur: immo, ſi petatur per Confeſſores à Maiori Pœnitentiario aliqua facultas exercenda extra confeſſionē, ſolet continuò denegari: ergo, non præmiſſa ſacramentali confeſſione, cenſetur huiuſmodi facultas ſuſpenſa: & quicquid illius vigore operatur, inualidum eſt, & nullum.

Facultas Confeſſariis extra Sacr. Confeſs. nō ſolet concedi.

Probatur quintò.

Quintò: ex intentione concedentis ſunt regulanda gratiæ, & mandata, & non vlterius extendenda. *cap. mandatum, 38. de reſcript. c. vlt. de procurat. cap. cùm cauſam, 36. de præben.* Sed intentio Maioris Pœnitentiarij, ſeu Sacræ Pœnitentiariæ Officij eſt, vt omninò audiatur priùs Sacramentalis Confeſſio Oratoris, vt ſupra diximus: ergo neceſſariò præmittenda eſt Sacramentalis Confeſſio: ergo non intelligitur conceſſa facultas commutandi Vota, abſoluendi, diſpenſandi, &c. niſi poſt ſacramentalem cōfeſſionem auditam.

Gratiæ & mandata ex intentione concedentis regulanda.

Ex præmiſſis collige, quòd, ſi prædicta clauſula obligat Confeſſorem electum ad ſacramentalem Confeſſionem eligentis audiendā; obligat etiam eligentem ad confitendum ſacramentaliter ſua peccata Confeſſori electo, ſi vult gratiam ſibi ſuffragari. In correlatiuis enim, quod eſt diſpoſitum in vno, cenſetur etiam diſpoſitum in alio. *l. fin. vbi Bart. C. de ind. viduit. tollen. l. fin. ff. de acceptil. vbi etiam Bart. l. 1. vbi idem Bartol. C. de Cupreſſis. lib. 11.* Confeſſor autem electus, & Orator eligens in iſto caſu ſunt inuicem correlatiui.

Eligens Confeſſariū tenetur ſacramentaliter confiteri ſi vult gratiam ſibi ſuffragari.

Nota ridiculam ineptiam nonnullius, qui exiſtimauit, bonum eſſe ad effugiendam obligationem iſtius ſacramentalis confeſſionis faciendę, eligere aliquem ex Confeſſoribus, cui aliàs ſacramentaliter confeſſus ſit: hoc enim caſu non eſt neceſſe iterùm ſacramentaliter confiteri: ſed ſatis eſt ad ſatisfaciendum obligationi in Diplomate Maioris Pœnitentiarij præſcriptæ, aliàs dicto Confeſſori confeſſum fuiſſe. Quæ exiſtimatio, quàm ridicula ſit, apertè patet: quia Maior Pœnitentiarius imponit obligationem audiendi ſacramentalem confeſſionem Oratoris Confeſſori electo, id eſt, poſt ſui electionem faciendam, non autem ante electionem factam, quando Maior Pœnitentiarius non habebat cauſam, immo nec iuriſdictionem imponendi talem obligationem.

Nota ridiculam ineptiam.

Poſito igitur, quòd præmittenda ſit ſacramentalis confeſſio Oratoris; inſurgit ex præmiſſis difficultas nō inſurgit ex præmiſſis difficultas nō leuis, An ſcilicet Orator recipiat valide dilationem, commutationem Votorum, abſolutionem à cenſuris, diſpenſationē ſuper irregularitate, rehabilitationem ad beneficia, &c. quando præmittit quidem Confeſſionem peccatorum ſuorum, ſed nullam & inualidam; vel ob defectum integritatis, attritionis, &c. Et dicendum videtur, gratias huiuſmodi non ſuffragari. Nam præſupponunt Oratorem neceſſario diſpoſitum per ſacramentalem confeſſionem, vt ſupra dictum fuit: prædicta verò confeſſio non eſt ſacramētalis, ſed ſacrilega: ergo per eam nō fuit diſpoſitus Orator ad recipiendum prędictas gratias, ergo eas non recipit.

Prima ſententia, ſi confeſſio ſit nulla, & inualida, gratia non ſuffragatur. Probatur primò.

Secūdò probatur: gratiarū huiuſmodi exequutiones committuntur Confeſſori, vt Iudici in foro interno; ſed Confeſſor non eſt Iudex in foro interno, niſi audita ſacramentali confeſſione, ergo non poteſt exequi & concedere dictas gratias, niſi audita ſacramentali confeſſione: ergo neque Orator illas recipiet, niſi facta ſacramentali confeſſione.

Probatur ſecundò.

Contrariam autem ſententiam veriorem eſſe puto, videlicet iſtas gratias ſuffragari, etiam non præmiſſa

Contraria ſententia verior quod ſuffragetur.

missa sacramentali confessione valida, sed sacrilega. Et moueor primò ad hoc dicendum: Quia nullo iure præscribitur, dilationem, commutationem, &c. fieri in Sacramento Confessionis, cùm non sit materia necessaria sacramenti Pœnitentiæ. *Sanchez. lib. 4. cap. 54. num. 17. Suarez lib. 6. cap. 16. de Voto, num. 4. vers. hac ergo. Henriquez lib. 7. de Indulgentijs, cap. 30. n. 7. & alij.*

Probatur primò.

Secundò: quia sumus in materijs fauorabilibus, & de suo iure non habentibus necessariam connexionem cum sacramentali confessione, & propterea non sequitur necessario, ob inualidatem confessionis etiam gratias, quæ eam non necessario subsequuntur, esse inualidas, dummodo reliqua valida subsistant, & causæ allegatæ sint veræ, & non fictæ.

Probatur secundò.

Tertiò: Confessor in hoc casu adimpleuit omnia requisita ex parte sua pro legitime, & canonicè administranda authoritate sibi in Diplomate demandata, vt presupponitur. Ergo ex parte sua valide concedit dilationem, commutationem, dispensationem, &c. Pœnitens autem per sacrilegam confessionem non redditur incapax recipiendi ea beneficia, quæ de sui natura esse possunt sine sacramentali confessione: immo cum sacrilega confessione, ergo valide recipit huiusmodi dilationes, commutationes, &c.

Probatur tertio.

Quartò: in dubijs benigna fieri debet interpretatio. *cap. estote, 2. de reg. iur.* Et cùm in Diplomatibus Maioris Pœnitentiarij non apponatur clausula expressa, quod si confessio non sit valida, etiam gratia in ea contenta sit inualida, & non suffragetur; dubium remanet, & consequenter recipit benignam interpretationem.

Probatur quarto.

In dubijs benigna interpretatio

Quintò: quando Sacra Pœnitentiaria intendit iubere, & præscribere aliquid obseruandum in exequutione suarum litterarum sub pœna nullitatis, id expresse apponit in Diplomatibus, vt videre est in dispensationibus matrimonialibus, super defectu natalium, & in absolutionibus ab hæresi, & similibus, &c. ergo quando non apponit, non debet intelligi huiusmodi pœna.

Probatur quinto.

Pœna nullitatis non sub intelligitur, nisi exprimatur.

Sextò: licet dicatur (*audita Sacramentali Cõfessione*) & ablatiuus absolutus importet conditionẽ sine qua non. *l. à testatore, 108. ff. de condit. & demonstrationibus.* Attamen ista conditio cadit primario, & directè super absolutiones à peccatis, quæ de iure diuino exigunt sacramentalem confessionem, & propterea in illis absolutionibus importat inualiditatem, quando inualida est Confessio; secundariò verò, & indirectè cadit super absolutiones à censuris, commutationes, dispensationes, &c. Et propterea non præsumenda sunt inualida, nec inualidandur ad inualiditatem confessionis, cùm nullo iure petant sacramentalem confessionem. Satis est igitur vt aliquo modo præcedens confessio habeat speciem sacramentalis confessionis.

Probatur sexto. Ablatiuus absolutus importat conditionẽ.

Confirmatur ex ipsiusmet Diplomatis verbis. In illis enim immediatè post verba (*dilationem concedas, vel dispensando commutes, vel dispenses, &c.*) subiungitur (*in foro conscientiæ,*) & deinde (*in actu Sacramentalis Confessionis*) hoc est in foro conscientiæ, commutationes dispensationes, &c. Absolutiones verò à peccatis in actu sacramentalis confessionis. Nam secundùm DD. differunt inter se forum Conscientiæ, & forum Pœnitentiæ: hoc enim est solum forum Sacramentale, illud autem est medium quid inter forum exterius, & forum Sacramentale: & propterea aliud importat conscientiæ forum, & aliud pœnitentiæ furum. *Sanchez de matrim.*

Confirmatur.

Forum conscientiæ, & forum pœnitentiæ non sunt idem.

trim. lib. 8. disput. 34. num. 29. Præpos. in cap. præterea il 2. num. 5. de sponsalibus. Rodericus quæst. regul. to. 1. quæst. 61. art. 10. dicit, facultatem absoluendi in foro pœnitentiæ intelligi intra confessionem; secùs verò de facultate concessa absoluendi in foro conscientiæ. *Nauar. lib. 5. consil. in 2. edit. titul. de priuilegij, consil. 11. num. 2.* ait, absoluere in solo foro conscientiæ non importare, vt absolutio fiat in foro pœnitentiæ, sed solùm vt nullatenus pro foro externo prosit: & alij pro vt suo loco.

Probatur septimo Validitati actuum sua maxime fauent.

Septimo: quando validitas alicuius actus potest saluari aliquo modo, debet saluari, eo quòd iura maximè fauent validati actus, & in dubio illum reputant validū. *c. Abbate, 25. §. contra quod, de verb. signif. l. quoties, 13. ff. de rebus dubijs, l. quoties, 80. ff. de verb. obligat. Dyn. in regula decet. in fin. de regul. iur. in 6. Bald. in addit. ad Ioan. Andr. & in l. generaliter, nu. 3. C. de Episcopis, & Clericis.* Sed, posita inualiditate confessionis, potest saluari validitas commutationum, dispensationum, &c. ex eo quòd non habeant de sui natura necessariā connexionem cum sacramentali confessione, & pluries fiant nō præmissa sacramentali confessione ab Episcopo, alijsque locorum Ordinarijs, iuxta facultates sibi à Concilio Tridentino concessas, *sess. 24. de refor. cap. 6.* ac etiam vigore Diplomatum S. P. officij sibi demandatorum in dies: nec interpretanda est aliter intentio S.P. cuius voluntas præsumēda est conformis intentioni iurium. *l. ex facto, 43. in principio, vbi Bald. statim in principio, ff. de vulgari, &c.*

Intentio M P præsumitur conformis intentioni iurium.

Claus in quacunque dispositionis &c quando referatur ad omnia in dispositione contenta.

Non obstat, quòd clausula in quacunque dispositionis parte posita, siue in principio, siue in medio, siue in fine, semper referatur ad omnia contenta in illa dispositione. *cap. secundo requiris, 41. de appell. vbi id cōmuniter notant. DD.* Nam hæc regula intelligenda est, quando omnium præcedentium & subsequentium eadem est ratio. *Menoch. de præsumpt. lib. 4. præsumpt. 181. num. 4. Nauar. lib. 5. consil. tit. de Simonia. cons. 92. nu. 4.*

At non est eadem ratio in casu nostro. Nam absolutiones à peccatis Iure diuino exigunt sacramentalem confessionem: commutationes verò votorum, dispensationes, &c. nullo Iure illam petunt, nec aliquā connexionem necessariam cum illa habent. *Sanch. de matrim. lib. 8. disp. 34. num. 30. & Suarez lib. 6. de voto, cap. 16. nu. 4. vers. hac ergo. Henriq. lib. 7. de indulg. cap. 3. num. 7.*

Quare commutationes, dispensationes &c committantur Confessoribus prima ratio.

Nec minus obstat, quòd huiusmodi commutationes, dispensationes, &c. committantur Confessoribus, quorum officium proprium est audire sacramentales confessiones. Nam ideò committuntur Confessoribus, quia ferè semper habent annexum aliquod peccatum, cuius absolutio alteri à Confessore committi nequit.

Secunda ratio.

Secundò: vt sic pœnitentes inducantur ad priùs se reconciliandum Deo, à quo, mediante S.P., gratias huiusmodi commutationum, dispensationum, &c. recipiunt.

Tertia ratio.

Tertiò: vt pœnitentes maiori cū fiducia suam turpitudinem detegere possint.

Quartò, vt Confessores teneantur idem secretum seruare de peccatis, ac de commutationibus, dispensationibus, &c. earumque causis.

Quintò, vt pœnitentes per sacramentalem confessionem dispositi ad non mentiendum, cum animi candore sua desideria propalent, & causas, pro gratijs huiusmodi obtinendis, allegatas, prout in se sunt, absq; fuco, & mendacio exponant, atque ita validè commutationes, dispensationes, &c. recipiant.

La-

Latoris, &c. Hæc particula denotat, huiuſmodi gratiam informa commiſſaria fuiſſe conceſſam ad preces indigentis, non autem ad petitionem alterius, qui pro ea obtinenda inſtitit, inſcio prorſus indigente: ac propterea exiſtimo, extraneum non poſſe licitè petere abſolutiones, diſpenſationes, &c. ad fauorem Franciſci eo inſcio.

Opinio Autoris quod extraneus non poſſit licitè petere abſolutiones diſpenſationes &c. ad fauorem N. eo inſcio.

Probatur primo.

Et moueor primò, quia ſi preces debent veritate niti, & præcipuè in rebus ſubſtantialibus: quomodo preces veritate niterentur, ſi orator non eſſet verè orator, ſed ſuppoſititius orator, id eſt falſus, cum non ipſe oraret, hoc eſt, peteret gratiam, ſed alius, eo prorſùs inſcio?

Probatur ſecundo.

Secundò: quia Sedes Apoſtolica non admittit ſupplicationes, quæ nō fiunt de conſenſu illius, pro quo ſupplicatur. *cap. innotuit, 20. §. fin. de elect.* ergo neque Maior Pœnitētiarius, qui Sedis Apoſtolicæ vices gerit.

Probatur tertio.

Tertiò: daretur occaſio mercimonij ſuper litteris Maioris Pœnitentiarij, cùm vnuſquiſque ad libitum poſſet ſibi fingere caſus, & diuerſa deſuper Breuia congerere de rebus communiter contingentibus, illaque poſtea magno recepto pretio egentibus tradere, ſeu potiùs vendere: quod tamen toris viribus impediendum eſt. *argum. cap. nonnulli, 28. §. ſunt & alij, de reſcript. vbi gloſſa*, & omninò repellendum à ſancto, & immaculato S.P. Officio.

Probatur quarto.

Quartò: iſtæ gratiæ pendent à mente, & voluntate concedentis. *cap. mandatum, 38. de reſcriptis, cap. cum cauſam, 36. de præben. cap. vlt. de Procurat.* Mens autem M.P. & S. P. eſt, illas ſolùm petentibus concedere, vt ex ipſiſmet verbis Diplomatum patet: & mihi clariſſimè conſtat experientia annorum quatuordecim; quibus munus Procuratoris in S. P. officio exercui. Immo bene recordor, quemdam Solicitatorem grauibus minis redargutū fuiſſe, eiuſq; quàm plurima Memorialia à me retenta & lacerata, de mandato Illuſtriſſimi D. Regentis, ob ſolam, ſed probabilem ſuſpicionem, quòd illa non fuiſſent confecta, & porrecta de egentium conſenſu, & ſcientia.

Probatur quinto.

Quintò: quando tacetur aliquid, quo expreſſo, gratia non fuiſſet conceſſa, vel non ita facile, ipſa gratia redditur vitioſa, & inualida. *cap. poſtulaſti, 27. vbi Hoſtienſis de reſcriptis. Panor. in cap. dudum, de præſumptionibus, n. 1. Speculator de reſcripti præſent. §. ratione autem impetrantis, verſ. ſed vbi ſcribitur pro ſcholari, nu. 14.* Sed ſi in ſupplici libello S. P. porrecto fuiſſet expreſſum, quòd pro indigente inſcio ſupplicaretur, gratia non fuiſſet cōceſſa, vel non ita facilè: ergo quando tacetur, quod pro oratore inſcio ſupplicatur, gratia eſt vitioſa, & inualida.

Limitatio.

Limita in perſonis coniunctis, quæ, ſicut poſſunt abſque mandato reportare reſcripta ad fauorem ſuorum coniunctorum circa bona, & commoda temporalia. *cap. nonnulli, 28. §. fin. vbi Panorm. num. 10. & Innocent. de reſcript. l. ſed & hæ, 35. ff. de Procuratoribus:* Ita etiam poſſunt impetrare commutationes votorum, abſolutiones, diſpenſationes, & ſimilia pro ſibi coniunctis. Ratio paritatis videtur clara. Nam, ſi in materia contentioſa permittitur à Legibus, & ſacris Canonibus, vt coniunctus poſſit agere pro ſibi coniuncto, ob præſumptam inter eos mutuam affectionē: ergo multò magis videntur ſecundum eaſdem Leges, & ſacros Canones admitti poſſe coniuncti, vt agant pro coniunctis in materia non contentioſa, ſed maximè fauorabili, qualis eſt ſalus animæ, & ſpirituale commodū ſibi coniunctæ perſonæ.

Probatur à pari.

Coniunctus poteſt agere pro ſibi coniuncto.

Qui-

Coniuncti quinam dicantur.

Quinam veniant nomine coniunctarum perſonarum, Doctores diuerſimodè loquuntur. Nàm aliqui dicunt, vt refert *Innocent. in dicto cap. nonnulli, de reſcriptis*, nominæ coniunctæ perſonæ venire omnes conſanguineos per lineam maſculinam, & femininam, qui admitterentur ad ſucceſſionem ab inteſtato. Et argumentantur ex *d. l. ſed & hæ, ff. de Procurat.* Si enim inquiunt, ex dicta l. nomine coniunctorum admittuntur affines ſine gradus limitatione: ergo multò magis admitti debent conſanguinei, qui nobis magis ſunt coniuncti, quã affines. *Bart. in d. l. ſed & hæ.*

Sententiæ diuerſæ.

Alij tenent, nomine coniunctarum perſonarum venire omnes cõſanguineos, & affines, aſcendentes, & deſcendentes, in infinitum, per *l. liberorum, 220. ff. de verb. ſignif.* & in collateralibus ſolùm venire fratres, & ſorores: quia de fratribus ſolũ cauetur *in d. l. ſed & hæ*, atq; ita affines collaterales non venire nomine coniunctæ perſonæ.

Alij aſſerunt, per Curiam non admitti conſanguineos, niſi ad tertium gradum: alij, vſq; ad quartum: alij exiſtimant, nomine coniunctæ perſonæ venire amicos non leui amicitia coniunctos. *Bartol. in l. non ſolùm, 39. §. qui alieno, ff. de Procurat. num. 1.* Nam illud, quod diſponitur inter coniunctos ratione ſanguinis, habet etiam locum inter amicos coniunctos magna amicitia. *gloſſa in cap. requiſiſti, 15. verbo, præſumitur, de teſtam.* Vide *Iaſonem in l. exigendi, col. 2. C. de procuratoribus.*

Amici veniunt nomine coniunctæ perſonæ.

Sententia Autoris.

Quoad noſtrum propoſitum credo, gratias Sacræ Pœnitentiariæ obtentas à conſanguineis, & affinibus vſq; ad quartum gradum, ſuffragari indigentibus, etiamſi abſq; eorum mandato, & ſcientia fuerint obtentæ. Nam in iſtis regulariter præſupponitur affectio, & non mercimonium atque auiditas lucri. *argum. Auth. an mater, vel auia, C. de excuſat. tutor.*

Probatur.

Idemque exiſtimo dicendum de gratijs obtentis ab indigentium Cõfeſſarijs, vel amicis nõ leui amore coniunctis, ob rationes ſuperiùs allatas. Vide *Sanch. de matrim. lib. 3. diſp. 36. & lib. 8. diſp. 26.* *Ampliatio.*

In ſumma, quando abeſt mercimonium, & auaritia, exiſtimo à quolibet poſſe impetrari huiuſmodi gratias. Vnicuique enim Deus mandauit de proximo ſuo. *Eccleſ. 17.*

Sive diligenter diſcuſſa, &c. Per hanc clauſulam mandat Maior Pœnitentiarius fieri à Confeſſario diligentem, non autem ſuperficialem inquiſitionem, ac inueſtigationem rationum, quas orator inducit pro obtinenda declaratione, ſeu dilatione voti non adimplendi: illaſque ad iuſtum ſuum pondus perpendi. Hoc enim important illud Supinum verbi, *Diſcutio*, quod eſt, in diuerſas partes quatio, & aduerbium illud, *Diligenter*.

Dictio Si, importat conditionẽ.

Hæc clauſula facit commiſſionẽ conditionalem. Dictio enim, *Si* importat conditionem. *l. ſi quis centum, 24. ff. ſi certum petatur. l. 1. & 2. ff. de condit. & demonſtrat. l. 1. cum ſequentibus, C. de condit. inſertis. §. ex conditionali, inſtitut. de verb. oblig., ff. & C. de condit. & demonſtrat. per totum. Bart. in l. 1. ff. de condit. & demonſt. n. 3. in l. ſi decem cùm petiero, n. 4. ff. de verb. obl. Pariſius conſ. 18. n. 1. lib. 2. Bald. conſil. 150. n. 7. lib. 5. Alex. conſil. 127. n. 2. & 7. lib. 7. Socinus iunior conſil. 46. nu. 23. vol. 4.* Idemque importat ablatiuus abſolutus, *l. à teſtatore, 108. ff. de condit. & demõſt.* Ergo, cùm dicta clauſula conſtet ex dictione, *Si*, & ablatiuo abſoluto; dubitari non poteſt, quin faciat conditionalem commiſſionem: & ideò

ne-

neceſſariò præmittẽda eſt diſcuſſio rationum allatarum pro obtinenda dilatione, &c. Et ſi non præmittatur, exiſtimo nulliter reliqua agi.

Conditio quid ſit.

Pro maiori intelligentia, ſciendũ eſt, conditionem eſſe actus, vel contractus ſuſpenſionem ex euentu incerto futuro, rei appoſito: in quem euentum, eius diſpoſitionis facta eſt collatio. *l. itaque, 39. ff. ſi. ſi certum petatur. Sylueſt. verbo conditio, nu. 1. Gloſſa in rubr. ff. de condit. & demonſtrat.* definit, quòd ſit ſuſpenſio legati, &c. cuius de futuro defectus, vel confirmatio pendet. *Bart. verò in l. 1. num. 1. ff. de condit. & demonſtrat.* aſſerit, quòd ſit quidam futurus euentus, in quem diſpoſitio ſuſpenditur: & intelligitur de euentu in facto, vel in iure. *l. multùm, 21. ff. de condit. & demonſt.* Siue conditionis aſſertiuæ, ſiue negatiuæ. *l. in facto, 49. ff. de condit. & demonſt.*

Conditiõ nõ eſt de præterito vel de præſenti.

Dicitur, *de futuro*, nam de præterito, vel de præſenti propriè non dicitur conditio. *Bart. loc. cit. num. 1.* Et ratio eſt, quia præteritum, vel præſens non ſuſpendit. *l. cùm ad præſens, 37. & l. itaque, 39. ff. ſi certum petatur:* ſiue incertitudo ſit reſpectu rei, ſiue diei. *Sylueſter loco citato.*

Præteritũ, vel præſens non ſuſpendit.

Prædictæ deſcriptiones coincidunt in vnum, & ſunt claræ, & ideò non indigent maiori explicatione.

Dictiones importantes condi. tionem.

Dictiones verò, quæ important conditionem, ſunt, *Si*, vt ſupra diximus, dictio, *Cum* aduerbialiter poſita, facit, conditionem. *l. huiuſmodi, 64. l. quodcumque, 45. §. finali, ff. de verb. obligat. l. qui promiſit, 48. ff. de condit. indeb. Bart. in l. 1. nu. 8. ff. de condit. & demonſtrat. Bald. in l. ex his, C. quãdo dies leg. ced. Alex. in dicta quodcumque, §. finali.*

Sed non ſemper hæc dictio importat conditionem. Vide *Bart. loc. cit. num. 8. & in l. 1. & 2. num. 3. ff. de peculio legato. Caſtrenſ. conſ. 377. nu. 1. par. 1.* habet enim vim copulæ, quando eſt præpoſitio. *l. illi cum illo, 40. ff. de vſufr. legat. Bart. loc. cit.*

Natura enim huius dictionis eſt copulare acceſſoriè. *dd. l. 1. & 2. Rota par. 1. diuerſorum deciſ. 709. num. 9.*

Nec facit conditionem, quando eſt dictio coniunctiua, & apponitur verbo præſentis, vel præteriti temporis: quia ſtat cauſatiuè, & idem eſt, ac Quia: vel aduerſatiuè, pro, Quamuis. *Bart. loc. cit.*

Dictio, *Niſi*, *l. 2. ff. de in diem addiction.*

Alioquin, hæc dictio inducit conditionem contrariam præcedenti diſpoſitioni. *l. ſi finita, 13. §. ex hoc edicto, ff. damno infecto, vbi gloſſa in verbo, alioquin. l. & eleganter, 7. §. penult. ff. de dolo. l. diem proferre, 32. §. ſi plures. ff. de recept. arbitris. Bart. in l. nu. 11. ff. de cond. & demonſt.* exponitur enim dictio, Alioquin, id eſt ſi non fuerint prædicta,

Aliàs, vt *l. alias, 18. vbi gloſ. ff. de iureiurando, & l. diuortio, 37. vbi gloſ. in ver. alias, ff. de negot. geſtis,* & reſoluitur in *Si non. Bart. in d. l. 1. num. 12.* Non autem ſemper importat conditionem, nam quandoque eſt aduerbium temporis, & ponitur pro *Aliquando*, vel *Alio tempore. l. dicere, 23. §. 2. ff. de recept. arbitr. d. l. 1. num. 12.*

Quandoque eſt aduerbium loci, & ponitur pro loco alio. *l. adeo, 7. §. inſula, verſ. quòd ſi toto, ff. de acquir. rerum dominio.*

Quandoque eſt aduerbium qualitatis, & ponitur, ac ſi, *aliter*, & *alio modo*, vt *l. denique, 8. §. vtrum, ff. de peculio legato, l. 1. §. de aqua quotid. & æſtiua.*

Quandoq; ponitur pro alio caſu. *l. qui teſtamento, 20. §. eum, qui, ff. de teſtam. &c.* Igitur hæc dictio, *Aliàs*, tunc ſolum inducit conditionem, quando ſuſpendit actum in futurum euentum: quando autẽ

ſuſpendat actum, facillimè colligi poteſt ex natura diſpoſitionis, in qua ponitur, vt bene aduertit *Bart. loco prædicto citato*.

Dictiones, *Siue Aut*, faciunt conditionem. *l. cum pater, 79. §. pen. ff. de legat. 2.*

Quamdiù, donec, quoad, quouſque, ſimiliter ponunt conditionem. *l. pater. 100. §. final. ff. de condit. & demõſtr. l. legatum, 17. ff. de ann. legat. l. Caio. 13. §: Imperator, ff. de aliment. legat.*

Dictio, *Dum*, inducit etiam conditionem. *l. qui concubinam, 29. §. vxori, ff. de legat. 3. Bartol. in l. 1. n. 17. verſ. quid de dictione Dum, ff. de condit. & demonſt. Decius conſ. 526. nu. 2. tom. 2.*

His poſitis, non videtur dubitari poſſe, quin ſequẽtes actus ſint nulli, niſi præmittatur diſcuſſio rationum allatarũ. Nã conceſſio præſentis iuriſdictionis eſt cõditionalis, ac propterea non intelligitur conceſſa, niſi adimpleta conditione, vt ſuprà probauimus.

Diſcuſſio quomodo facienda.

Quomodo autem facienda ſit diſcuſſio huiuſmodi, nõ eſt opus pluribus declarare. Nam Orator ſolùm eſt examinandus amicabiliter ſuper rationibus à ſe allatis, & non requiruntur aliorum teſtium depoſitiones, ſed eius dicto rationabili ſtandum: nec tenetur Confeſſor alios ſuper dictarum rationum veritate interrogare. tota enim eius diligentia adhibenda eſt in Oratore examinãdo, vt infra dicemus.

Latoris parentes in ſtatu neceſſitatis eſſe, &c. Hæc clauſula excludit commodum, & requirit neceſſitatem parentum. Nam filij tenentur parentibus egenis auxilium præſtare. *c. diſt. 30.* vbi filius anathematizatur, qui ingreditur Religionem, deſeritque parentes neceſſitate oppreſſos, vt patet ex

Filii tenentur parentibus egentis auxilium præſtare

verbis illis, *debitum honorem*: & ratio eſt, quia omittere præcepta propter conſilia nefas eſt, *Sanchez in Præcepta Decalogi, lib. 4. cap. 20. nu. 3. tom. 1.*

Hæc autem neceſſitas à Confeſſore indaganda eſt, non per receptionem teſtium, ſed per examen ipſiuſmet Oratoris, & ponderationem allegatarum rationum; Oratoris tamen depoſitioni ſtandum. Nã, cum hæc dilatio committatur in ſecreto foro Conſcientiæ; illius fori legibus aptari debet, quæ ſunt, vt Confeſſioni pœnitentis integra fides habeatur. *Gallego de cognatione ſpirituali, c. 23. n. 2. Sanchez de Matrim. lib. 8. diſp. 34. nu. 21.* nec iuramentum de veritate dicenda petendum ab eo eſt.

Quid ſi Cõfeſſarius nouerit aliunde quam ex confeſſione neceſſitatem nõ exiſtere vel nõ poſſe illi conſuli.

Si autem Confeſſor aliunde, quã ex Confeſſionis Sacramento, nouit huiuſmodi neceſſitatem non extare, vel ſi extet, non poſſe per oratorem illi conſuli; non tenetur dilationem huiuſmodi concedere. *Sanchez loc. cit.* quamuis Orator aſſerat contrarium.

Parentum neceſſitas quænam ampletta-tur.

Orator ergo examinandus eſt circa parentum neceſſitatem, quæ amplectitur victum, veſtitum, morbos, familiam ſuſtinendam, grauamen æris elieni ſoluendi, & quodcunque aliud periculum vitæ: An huiuſmodi neceſſitas ſit magna, vel modica: nam de modica nulla eſt habenda ratio. *S. Tho. 2. 2. q. 101. ar. 4. ad 4. & q. vlt. art. 6. Tolet. lib. 5. in ſum. cap. 1. num. 5. & alij communiter.*

Et an filius neceſſitati prædictæ parentum cõmodè conſulere poſſit. In his enim caſibus peccat grauiter filius non ſubueniens, *argum. cap. inter cætera, 22. quæſt. 4. & c. non ſatis. 14. & c. paſce, 21. diſt. 86. Nauar. in 4. præcepto Decalogi, nu. 13.*

Hæc autem neceſſitas regulariter debet eſſe talis, vt filium obliget ex

præ-

præcepto ad ſubleuandam parentum inopiam. Et hanc neceſſitatẽ pro legitima, & finali cauſa obtinendæ prorogationis, & dilationis ad Votum Religionis adimplendum, exigit S. P. Officium.

Neceſſitati graui parentum ſubuenire eſt præceptum naturale, & diuinũ

Nota, quòd ſubuenire parentibus egenis, eſt præceptum naturale, & diuinum. *Sanch. to. 1. in præcepta Decalog. lib. 4. c. 20. num. 3.*

Neceſſitas grauis parentum non eſt conſideranda eo modo quo neceſſitas extranei.

Nota ſecundò, quòd hæc magna parentum neceſſitas non eſt eo modo conſideranda, quo conſideratur neceſſitas extranei, ad quem quiſq; ſolummodo obligatur, quando eſt grauis, vel extrema; hoc eſt quando præcisè deſunt neceſſaria vitæ ſuſtentandæ, ita vt, ſi ei non ſubueniatur, timor ſit proximi in extremum lapſus. *Sanchez in præcepta Decalogi, tom. 1. lib. 4. cap. 20. num. 4.*

Nam multò maiori vinculo tenetur filius ſubuenire parentibus, quàm extraneo. *S. Thom. 2. 2. quæſt. 32. & notat gloſſa in c. 1. verb. fideles, diſt. 30. & in cap. quieſcamus, diſt. 42. & in c. non ſatis verb. poſtulat. in fine, diſt. 86. Sylueſt. in verbo filius. n. 25.* Nullum enim beneficium æquiparari poteſt beneficio, quod filius per generationem à parentibus accepit: vnde in beneficijs recompenſandis, parentes ſunt omnibus præferendi. *Idem Sylu. in verb. eleem. nu. 4. in fine, & in verbo charitas, nu. 2.*

Sufficit autem, vt hæc parentum neceſſitas reputetur arbitrio prudentis viri, non leuis, ſed magna. *S. Thom. 2. 2. quæſ. vlt. art. 6. in corp. Turrecr. in cap. 1. diſtin. 30. art. 1. num. 3. Sanch. loc. cit.* aſſerunt, hanc neceſſitatem contingere, quando commodè nequit aliter parentibus ſubueniri, quàm per filiorum obſequium.

Quando talis neceſſitas contingat.

Cajet. 2. 2. quæſt. 101. art. 4. ad finem. Nauar. in ſum. c. 14. num. 13. & 14. affirmant, filios teneri ſubuenire parentibus, quoties ſine dedecore illi neceſſaria ſibi acquirere nequeunt; & propterea *Io. de Neapol. 3. part. lit. 16. c. 2. §. 1. et Sylueſt. in verbo, religio 2. §. 7.* dicunt, ſufficere neceſſitatem decentiæ ſtatus, eo quòd cogerentur parentes ad ſibi proſpiciendum, ea efficere, quæ in notabilem ſuæ decentiæ ſtatus iacturam cederent, vt artem mechanicam exercere, vel mendicare, vel alijs famulari, cum notabili ſui ſtatus diminutione, ſi filius ingrediatur Religionem. Secus eſt dicendum, quando poſſunt parentes vitam tranſigere, etſi non ita commodam, abundantem, & honorificam.

Non ſolum neceſſitas præſens ſed etiam probabiliter futura attendenda.

Huiuſmodi neceſſitas non ſolùm eſt attendenda, quando eſt præſens, verùm etiam quando probabiliter futura creditur, ſi filius ingrediatur Religionem. *Abul. in cap. 8. Matthæi quæſt. 67. Sanchez loco citato.* Nam proximè accingendus habetur pro accincto. *l. penult. ff. de militari teſtamento.*

Quid ſi dubitetur de magnitudine neceſſitatis.

Nota tertiò: quando eſt dubium, an neceſſitas ſit talis, vt licitum ingreſſũ Religionis impediat, vouẽs tenetur adimplere Votũ, ſiue ante, ſiue poſt neceſſitatẽ emiſſum. Et ratio eſt, quia *in dubio iudicandũ* eſt pro libertate filiorum ad ingrediendam Religionem, & conſequenter quòd licitè potuerit ſe Voto aſtringere ad Religionẽ, & quòd teneatur illam ingredi. *Sanchez tom. 1. in præcept. Decal. lib. 4. c. 20. num. 9.*

Quid ſi probabilitas vtrinque.

Si verò ex vtraque parte exiſtat opinio probabilis huiuſmodi neceſſitatis, & Voti obligationis; poterit filius vouens vtriuis opinioni adhærere, etiam minus probabili. *Sanchez loco citat.*

Quid ſi non poſſit remanere in ſæculo ſine proximo periculo peccandi mortaliter.

Nota quartò: filius legitimè poteſt, & debet deſerere parentes, etiã in magna neceſſitate poſitos, quando non poteſt remanere in ſæculo abſque proximo periculo peccandi lethaliter. Nam ordo charitatis ex-

poſcit, ſalutem propriam ſpiritualem præferri temporali parentum bono: &, ſi non obligatur filius ad ſubſidium parentibus impendendũ cũ notabili vitę corporalis periculo; multo minus cũ notabili ſpiritualis periculo. *S. Thomas quodlibeto* 10. *art.* 4. *Alenſis* 3. *part. q.* 33. *membr.* 4. *art.* 2. *Sylueſt. verbo Religio.* 2. *nu.* 7. *Toletus in ſumm. lib.* 5. *cap.* 1. *n.* 6. *Sanchez loc. cit. num.* 11. *& ſequẽtib. Corduba in Regulam S. Franciſci, c.* 2. *quæſt.* 6. *art.* 1. *& alij.*

In neceſſitate extrema non poteſt contingere tale periculum proximum pecc. mort

De neceſſitate extrema ſecùs dicendum eſt, quia cùm hæc neceſſitas citiſſime tranſeat, modicumque ad eius remedium ſufficiat, non poteſt in ea contingere tale periculum proximum peccandi. *Sanchez loco cit. nu.* 11. *&* 14. Si autem dubium ſit, an periculum peccandi ſit tale,

Quid ſi dubitetur an ſit vere pecc. præponderet præcepto ſubueniendi

vt eius fuga præcepto ſubueniendi parentibus præferenda ſit: hoc caſu filius tenetur remanere in ſæculo, & ſubuenire parentibus. Ratio eſt, quia in dubio ſtat poſſeſſio pro præcepto ſubueniendi parentibus. *Sanchez. loco citat. num.* 11.

Neque eis aliter, quàm latoris opera & auxilio honeſte ſubueniri poſſe, &c.

Verba ſunt clara, nec videntur pati difficultatem: Nam exigunt, vt neceſſitas parentum ſit talis, vt non poſſit per interpoſitam perſonam illi honeſte, hoc eſt, decenter iuxtà ſtatus parentum honorem, & exigentiam ſubueniri: Si enim per interpoſitam perſonam paternæ neceſſitati conſuli poteſt, tenetur filius ingredi Religionem. Ratio eſt, quia non eſt obligatus filius per ſe ipſum opitulari parenti; ſi poteſt per interpoſitam perſonam, vt aſſerunt *Turrecrem. cap.* 1. *diſt.* 30. *art.* 1. *nu.* 3. *& alij DD. prædicti locis etiam ſupra citatis.*

Quòd autem hic ſit germanus ſenſus prædictorum verborum, immo Maioris Pœnitentiarij, aperte demonſtrant dictiones illæ duæ, *neque*, & *aliter*. Prima eſt enim dictio copulatiua, & requirit concurſum vtriuſque partis, videlicet præcedentis, & ſubſequentis. *l. ſiquis ita ſtipulatus fuerit decem*, 119. *ff. de verb. obligat. l. ſi is, qui ducenta* 14. *§. item ſi pater. ff. de reb. dub. Alex. conſ.* 92. *num.* 14. *lib.* 3. *& Bart. in l. quidam teſtamento, nu.* 2. *ff. de vulgar. & pupillar.* Ac propterea requirit Maior Pœnitentiarius in dilatione huiuſmodi concedenda, immo in declaratione præſenti facienda, vt ſit talis neceſſitas, cui non poſſit per interpoſitã perſonã conſuli.

Dictio neque eſt copulatiua, & requirit concurſum præcedentis & conſequentis.

Dictio verò, *aliter*, denotat diuerſitatem iuris, & facti à præcedenti caſu. *l.* 1. *§. ratio. ff. quemadmodum teſtamenta aperiantur. l.* 1. *§. ſi rens. ff. de eo per quem factum erit. l. qui ſeruum* 21. *ff. de interrog. action. Anchar. q.* 57. *nu.* 17. *part.* 2. *Rebuff. in comment. ad l. pronuntiatum* 46. *verſ. aliter atque ff. de verb. ſignif.* & propterea excludit poſſe per interpoſitam perſonam ſubueniri, adeò vt concurſus prædictarum partium, & excluſio partis contrariæ requirantur vt conditiones, quæ ſi non adſint, & dilatio ſi concedatur, vel declaratio huiuſmodi ſi fiat; ſint omnino nullæ & inualidæ Nam dictio *aliter*, vt bene notat *Tiraquel. de retractu lign. tit.* 1. *§.* 8. *gloſa* 6. *num.* 1. *& Cened. pract. quæſt. ſign.* 62. *num.* 2. importat conditionem, *Barboſa de dict. dict.* 24. *num.* 2.

Dictio aliter denotat diuerſitatem iuris, & facti à præcedenti caſu.

Dictio, aliter importat conditionem.

Hoc igitur inueſtigare, & ſtabilire Confeſſor debet, antequam ad dilationem concedendam, vel declarationem faciendam deueniat; & ſi ſecus faciat, nulliter facit, vt ex præmiſſis, & ex ſubſequentibus vnuſquiſque ſanæ mentis poterit omnino colligere.

Con-

Conſideratis diligenter, quæ circa ſtatum & continentiam latoris conſideranda videris, &c. Hic Maior Pœnitentiarius iubet conſiderari diligenter ea, quæ Confeſſor conſideranda eſſe circa ſtatum, & continentiam Oratoris iudicauerit, & propterea conſiderationem huiuſmodi præcipit ſub verbis, quæ important conditionem neceſſariam: ablatiuus enim abſolutus importat conditionem, vt ſupra probauimus.

Verbum videris importat arbitrium boni viri, & non propriam.

Et illud verbum *videris*, importat arbitrium boni viri, & non propriam voluntatem *l. fideicommiſſa. 11. §. ſic fideicommiſſum. ff. de legat. 3. l. Thais 41. §. ſorore. ff. de fideicommiſſ. liber. c. 2. de corpore vitiat. ordin. vbi gloſ. & in c. Abbate 25. de verb. ſigniſ. Bart. in extrauag. ad reprimendam, verb. videbitur nu. 1. Panorm. in c. 1. de conſtit. nu. 3.* Et ideò. Exequutor huiuſmodi Breuis debet conſiderare, quæ bonus vir & prudens conſideraret in ſimili caſu, videlicet, quia vnuſquiſque bonus vir prius tenetur conſulere ſaluti animę ſuæ, & deinde parentum neceſſitatibus. Primò conſideret mores, inclinationes, habitus, familiaritates, occaſiones, quas Pœnitens domi, foriſque habet, vel de proximo habiturus ſit, difficultates ſuperãdas, & vitandas: Secundo vires, commoditates, & media, quibus poterit parentibus opitulari, an ſint ſufficientia nec ne, an de proximo ſint futura ſufficientia. Ex prima enim conſideratione Exequutor venit in cognitionem, an pœnitentis anima periclitatura ſit, ſi remaneat in ſæculo; ex ſecunda verò colligit, an parentibus filius in ſeculo exiſtens profuturus ſit.

Hæc autem duo Confeſſor præcognoſcere debet, aliàs exequutio Breuis eſt nulla, vt ſupra probauimus in præcedentibus clauſulis, quę ſimul connexionem habent propter continuationem ablatiuorum abſolutorum, & propterea illarum idem eſt iudicium. Connexorum enim idem eſt iudicium. *c. translato 3.* vbi *Panor. in principio de conſtit. c. quanto. 3. de iudicijs. l. oratio 16. ff. de ſponſ. l. quæ Religioſis 44. ff. de rei vendic. Gloſ. in c. 1. in verb. priuare, de poſtul. Prælatorum.*

Connexorũ idem eſt iudicium.

Et circa illa per opportuna monita, & conſilia, ac aliàs diligenter prouiſo, &c. Nec ſolum tenetur Exequutor litterarum Maioris Pœnitentiarij conſiderare prædictas neceſſitates, verum etiam Oratori conſulere, monitis ſalutaribus, conſilijs opportunis, ac mediorum ſubminiſtratione, quibus cautè, & ſine periculo mortalis noxæ Pœnitens gerere ſe poſſit in ſæculo remanens: ac demùm tenetur, quantum in ſe eſt, prouidere indemnitati pœnitentis: hoc enim important illa verba, *Ac alias diligenter prouiſo*: & rationem reddit Maior Pœnitentiarius verbis ſubſequentibus; *Ne ſub alienæ neceſſitatis prætextu in periculo propriæ ſalutis maneat.* Et ſi exequutor præuideat, præmiſſis omnibus dictis admonitionibus, & conſilijs & remedijs, adhuc pœnitentem remanere in proximo periculo peccandi lethaliter, ſi in ſæculo remaneat, ob eius fragilitatem, malos habitus, ac prauarum occaſionum vehementiam; deſiſtat ab vlteriori exequutione Breuis huiuſmodi, & pronuntiet pœnitentem teneri ad ingrediendam religionem. Si ſecus Exequutor fecerit, rationem Deo reddet de illius animæ iactura.

Exequutor litterarum Maioris Pœnitentiarij non tenetur non ſolum conſiderare neceſſitates Oratoris ſed illi conſulere monitis, mediis &c.

Et illius indemnitati cauere.

Si exequutor præuideat, adhuc pœnitentem remanere in periculo proximo peccandi lethaliter, manendo in ſæculo, deſiſtere debet ab vlteriori exequutione.

Alioquin rationem Deo reddet, &c.

Finis M P. propter quem imperat tam exactam diligentiam, est salus animæ, quæ non debet exponi periculo.

Ne sub alienæ necessitatis prætextu in periculo propriæ salutis maneat, &c. Finis, ob quem Maior Pœnitentiarius tam exactas diligentias præmitti iubet, antequã huiusmodi declaratio fiat, vel dilatio concedatur, est supernaturalis, id est, salus animæ, quæ non debet exponi periculo æternæ iacturæ, etiamsi non solum vitam & commodum parentum, verumetiã si totum mundum lucraremur, iuxta dictum Domini. *Quid enim prodest homini, si vniuersum mundum lucretur, animæ vero suæ detrimentum patiatur?* Et ideo tam exactas diligentias exposcit; eundemque finem præ oculis habere debet Exequutor litterarum Maioris Pœnitentiarij, aliàs ædificat sibi ad gehennam. Igitur præferenda est salus anime filij, necessitati parentũ, vt supra probauimus.

Eundem finem spectare debet exequutor littera-

Eundem latorem sic in sæculo, durantibus necessitatibus parentũ, remanere posse declares, &c. Quia filius de iure naturali diuino, tenetur parentum necessitatibus subuenire, durantibus illis, non debet ingredi Religionẽ, etiam si votum fecerit ante, vel post necessitates emissum, vt docent *Io. de Neapoli 3. par. tit. 16. c. 2. §. 2. Cord. in reg. S. Francisci. c. 2. q. 6. art. 1. post. principium. Sanchez*, qui multos allegat Doctores, *tom. 1. in præcepta Decalogi, lib. 4. c. 20. nu. 8.*

Filius de iure naturali diuino tenetur parentum necessitatibus subuenire: ideò durantibus illis non debet ingredi Religionem.

Votum subsequens indigentiam parentum non obligat pro illius indigentia tempore.

Nam si votum subsequatur indigentiam parentum, non potuit obligare illius indigentiæ tempore, vt pote quod illicitum pro eo tempore esset, & rei contra præceptum naturale: si verò præcesserat, tanta superuenit rerũ mutatio, vt sicut à principio contingens impediuisset eius obligationem, per regulam illam communiter à DD. receptam: Id liberat voti, vel iuramenti obligationem, quod si à principio accidisset, aut notum fuisset, impediret ea fieri. ita *S. Thom. in 4. dist. 38. q. 1. art. 3. quæstiuncula 1. ad primum. Franciscus Garcia de contract. 1. parte. c. 3. Valentia 2. 2. disp. 6. q. 6. puncto 4. Sotus lib. 7. de iust. q. 2. art. 1. ad 3. vers. ad hoc dicitur quod de voto.*

Regula de voti imped.

Hæc tamen regula intelligenda est de impedimento notabili respectu materiæ Voti, vel iuramenti. *Sanchez loc. cit. cap. 2. nu. 22. & sequen.* Ita postea superueniens impedit obligationem intrandi Religionem. *Sanchez eodem loc. cit. c. 20. n. 8. & alij communiter.*

Limitatio regulæ.

Ideò M. P. mandat Exequutori suo delegato, vt declaret filium posse licitè remanere in sæculo, durantibus necessitatibus parentum, non autem concedat dilationem: quia in hoc casu filius habet à Lege dilationem, & non eget dilatione M. P. Nam dictio *declares*, nihil noui inducit. *Mart. de Iurisdict. part. 4. cent. 2. cas. 152. num. 4. Bertaz. de clausul. instrum. claus. 30. glos. 4. n. 1.*

Nota, dictionem illam, *Sic*, quæ est dictio limitatiua, habens relationem ad præcedentia, & ad ea concessionem restringens, *c. 1. §. 1. & §. solet, de restit. spoliat. in 6.* Et notant *Grat. cons. 106. num. 52. lib. 2. Octauianus Vulpellus de præpositiõn. seu aduerb. signif. in dictione*, sic, *statim in principio*, pag. 113. Et propterea limitat declarationem remanendi licitè in sæculo ad præcedentis necessitatis parentum durationem, & ad extra periculum animæ, vt melius subsequentia verba demonstrãt videlicet, *Durantibus necessitatibus.* Cessantibus enim necessitatibus tenetur filius ingredi Religionem: quia, cessante causa, cessat effectus. *c. cum cessante, 50. de appellat. c. quod pro remedio, 1. quæst. 7. vbi glossa in verb.*

Dictio, sic, est limitatiua.

Effectus cessat cessãte causa.

verb. ceſſante. l. adigere, 6. §. quãuis, ff. de iurepatronat. l. Titia Seio. 89. §. vſuras, ff. de legat. 2.

Dummodò eiſdem cum effectu proſit, &c. Si filius deſiderat licitè remanere in ſæculo, nõ obſtante voto à ſe emiſſo; neceſſe eſt vt verè & realiter ſubueniat parentũ neceſſitatibus. Prædicta enim dictio, *dummodo*, requirit, vt de neceſſitate exiſtat illud, cui adiungitur ad hoc vt diſpoſitio poſſit effectum ſuum ſortiri: & denotat eſſe præciſe adimplendum id, cui ipſa adiungitur. Ita *Io. Andr. in cap. ex tuarum, num. 7. de aucł. & vſu pallij, in verb. dummodo Bald. in c. dudum, col. 2. nu. 44. de electione. Alex. in l. 1. in principio in 2. notab. ff. ad l. Falcid. Ruinus conſ. 152. nu. 2. volum. 4. & in conſ. 215. num. 6. vol. 1. Grat. conſ. 85. num. 1. lib. 2. Decius conſ. 326. ſub num. 3. propè medium, tom. 1.*

Dictio, *dummodo* eſt neceſſaria.

Aliàs non poteſt licite remanere in ſæculo: ſed tenetur adimplere Votum ſub pœna peccati grauis.

Et interim vitam cœlibẽ ducat, &c. Hoc medio tempore, quo remanet in ſæculo filius ad parentibus ſubueniendum; non poteſt matrimonium contrahere, ſed cœlibatum ſeruare tenetur. Nam declaratio huiuſmodi ſuffragatur ſolum quoad legitimè differendum Religionis ingreſſum, non autem ad totalem liberationem a voto adimplendo; & propterea vouens nõ poteſt amplius de ſe diſponere, & eligere quamlibet aliam vitæ rationem ſibi beneuiſam: ſed tenetur ſe conſeruare in eo ſtatu liberum, quo ſe Deo per votum conſecrauit, & in cælibatu perſeuerare, nemini amplius ſe obligando: cùm nõ amplius ſit ſui iuris, ſed Deo dicatus. Si autẽ contrahat matrimonium, agit contra votum, & peccat, licet matrimonium poſtea teneat, vt infra dicemus.

Ac aliqua Religionis, quã ingredi vouit, vel ingreſſurus eſſet, à te iniung. &c. Quia vouens tenetur Deo votum reddere, & cùm impeditur reddere, non debet ex memoria delere ſuam obligationem, ſed illam præ oculis continuò habere; propterea M. P. mandat, vt illi per ſuum executorẽ imponatur obligatio aliquid faciẽdi quotidie ex operibus eius Religionis, quam vouit, vel ingreſſurus eſſet, ad conſeruandam memoriam ſuæ obligationis. Sicut enim in rebus ciuilibus cõficiuntur tabulæ pro conſeruanda memoria obligationis, cùm res, quæ tradi debet, non poſſit ſtatim tradi creditori. *Inſtitut. lib. 3. tit. 14. de obligat. in principio. & in ff. de actionib. & obligat.* Ita etiam, cum res per votum Deo creditori debita, tradi ſtatim non poſſit; debemus per quotidianam adimpletionem alicuius ex dictis operibus Religionis, conſeruare vt in tabulis deſcriptam memoriam obligationis voti.

Aduertendum hic eſt, non quælibet opera iniungenda eſſe ab exequutore vouenti, ſed ſolum ea, quæ ſint congrua ſtatui, poſſibilitati, ac vtilitati ſpirituali illius. Si enim quis vouiſſet: v. g. Societatem noſtram IESV ingredi; ego nihil aliud iniũgerem, niſi onus quotidiani examinis conſcientiæ, vel orationis mentalis, vel ſimilia, quæ poſſunt commodè fieri, & cum ſpirituali fructu animæ adimpleri.

Prout ſecundũ Deum ipſius animæ ſaluti expedire videris, &c. Non præſcribuntur opera iniungenda vouenti, ſed arbi-

arbitrio exequutoris relinquuntur. Arbitrium enim importat illud verbum *videris, c. 2. vbi Gloſſa de corpore vitiat. ordin.* quod tamen arbitrium eſt regulandum à ſalute volentis, prout ipſa verba ſonant, nec opus eſt id pluribus probare.

Verb. vid. iis, importat arbitriũ.

In foro conſcientiæ, &c.

Pro intelligentia huius clauſulæ, ſciendum primò eſt, quòd forus eſt locus exercendarum litium, & dicitur à fando. *c. forus, 10. de verb. ſign.* ſiue denominatur à Foroneo, qui primus Græcis dedit legem: & idcircò forus eſt locus, vbi exercetur iudicium, id eſt, iuſtitia. *cap. forus, Tabiena in verbo forus, & gloſ. in rubrica de foro competenti.*

Forus quid?

Forum autem generis neutri denotat territorium Iudicis, vbi habet poteſtatem terrendi, & animaduertendi in homines ſceleratos. *l. Pupillus, 239. §. territorium, ff. de verb. ſignificat.*

Forũ quid?

Quandoque denotat locum, vbi fiunt nundinæ, & propterea appellatur forum rerum venalium, *Panorm. in d. cap. forus.*

Secundò ſciendum eſt, duplicem eſſe forum propriè acceptum. Alter dicitur iudicialis, ſeu contentioſus, & forus exterior, ſeù hominum, & forus fori, qui ſpectat ad Iudices, cauſarum cognitionem, & iuriſdictionem ciuilem, ſeu criminalem habẽtes, vbi ex officio tenentur decernere cauſas ſecundum leges, & iura, ſeù ciuilia, ſeù canonica, & res conſiderare ſecundum id, quod iura & leges diſponunt. Alter forus dicitur, Dei, & Conſcientiæ, & dicitur forus interior, qui ſpectat ad Confeſſarios, & ad quemlibet Chriſtianum, quatenus agitur de eius conſcientia, & ſalute eius animæ, nulla habita ratione rigoris iuſtitiæ, ſeu legum, ſed tantum æquitatis, conſiderando rem ſecundum Deum, & ſecundum quod vir bonus & æquus iudicaret.

Forus duplex.

Hic forus conſcientiæ ſubdiuiditur in ſacramentalem & non ſacramentalem. Forus conſcientiæ ſacramentalis eſt iudicium, & cognitio cauſæ, facta in actu ſacramentalis confeſſionis per Confeſſarium.

Forus Conſcientiæ duplex.

Forus conſcientiæ non ſacramentalis eſt iudicium factum extra ſacramentum Pœnitentiæ ab Ordinario loci, vel ab alia perſona, de mandato Sanctiſs. vel de mandato eiuſdem Ordinarij: & hic forus eſt medium quid inter forum interiorem & exteriorẽ, vt infra dicemus.

Tertiò ſciendum eſt, quid ſit Cõſcientia, vnde dicatur, quotuplex ſit, & quot ſint eius actus.

Conſcientia, ſecundum *Io. Tabien. in ſum. verb. Conſcientia*, dicitur à præpoſitione *cum*, & *ſcientia*, vt ſit idem ac cum alio ſcientia. Et affirmat cum *S. Thom. 1. art. q. 79. art. vlt.* hanc eſſe communem interpretationem huius nomínis Conſcientiæ.

Sylueſt. autem *in ſum. eodem verbo, Conſcientia*, aſſerit, quod conſcientia dicatur quaſi *concludens ſcientia*. Et eo mouetur, quia conſcientia eſt actus ſindereſis, id eſt, applicatio ſcientiæ ad aliquid morale dijudicandum, vnde ſit quaſi concluſio ſyllogiſmi, qua iudicatur, an aliquid ſit benè vel male geſtũ.

Baldus verò *in cap. cum cauſam, de teſtibus*, exiſtimat, quod conſcientia ſit idem, quòd bonus vir, æquum iubens, & conſtituens; & *in rubrica de iudicijs.* quòd ſit mens ſibi ipſi conſcia, & ſit flos intellectus, vel mentis qualitas ſe ipſam dijudicans, & vice ſpeculi fungitur, & oſtendit te tibi. Idem *Bald. in c. niſi cùm pridem, n. 5. & 19. de renũciat.* Videndus eſt etiam *idem Bald. in cap. innotuit, nu. 5. de elect. & elect. poteſt. & in l. finali, §. ſed & ſi quis, propè finem, C. communia delegatis.*

Ego

Ego autem exiſtimo, conſcientiã nihil alind eſſe, quam *conceptam ſcientiam* de aliquo, ſecundùm quam, quis ſe ipſum iudicat, reprehendit, ſtimulat, accuſat, vel excuſat: & propterea ſecũdùm *S. Thom. 1. 2. quæſt. 79. artic. 3. ad primum* conſcientia eſt dictamen rationis. Et benè dicit *Bald. in rubr. extra de iudic.* quòd conſcientia ſit mentis qualitas, ſe ipſam dijudicans. Et probatur ab effectu, quia poteſt facillimè deponi, & mutari, etiam in inſtanti, cùm aliquid apprehendatur in contrarium maioris momenti; quod fieri non poteſt, ſi conſcientia eſſet potentia, vel habitus, vt aliqui tenent; quæ conceptio ab intellectu elicita, in memoria pro tribunali reſidet, & prædictæ conceptæ ſcientiæ recordatione iudicat actiones, teſtificatur de peccato facto, vel non facto, reprehendit, remordet, alioſque ſuos actus exercet. Hoc idem cenſet *Nauar. in manuali, c. 37. nu. 28.* dum aſſerit, ſecundum S. Thomam, Conſcientiam nõ eſſe potentiam, neque habitum animæ, ſed actum eius iudicatiuum: & propterea definit, quod Conſcientia ſit ſcientia, fides, opinio, aut dubitatio, de re aliqua facienda, vel nõ facienda.

Conſcientia eſt mentis qualitas.

Scientia quid.

Fides quid.

Opinio quid

Dubitatio quid.

Cuius definitionis occaſione, Aduerte primò, quod ſcientia eſt cognitio viſiua rei, tam per intellectũ, quàm per ſenſum, Ita *gloſ. in l. 2. §. antepenult. ff. de aqua pluuia arcen.* Fides eſt cognitio rei, qua firmiter ita eſſe iudicamus id, quod nõ videmus. *c. in domo. 11. §. ſi quo minus de pœniten. diſt. 4.* Opinio eſt cognitio, qua iudicamus aliquid eſſe, quod nõ videmus, nec firmiter credimus ita eſſe, ſed cum formidine, ne contrarium ſit verum, *Gloſ. in d. §. antepenult. & in l. ſi duo. 3. §. penult. in verb. quem ſcirem, ff. vti poſſidetis.*

Dubitatio eſt cognitio duarum rerum contrariarum, neutram earum iudicando veram. *Gloſ. recepta in l. de ſtatu, 15. ff. de teſtamentis. & in rubr. ff. de iuris & facti ignoran.* quæ dubietatem appellat titubationem.

Scrupulus eſt cognitio argumenti apparentis contra prædicta. *Scrupulus quid.*

Collige igitur, ſcientiam eſſe cognitionem firmam, & euidentem: fidem eſſe firmam, non tamen euidentem cognitionem, ſed obſcurã *c. 1. de ſanctiſs. Trinitate*: opinionem neceſſe firmam, nec euidentẽ, ſed cum formidine oppoſiti: ſcrupulum verò eſſe ſolum quoddam argumentum apparens. ita *Nauar. loco citato.*

Sciendum tertiò eſt, Conſcientiã, ſecundum *S. Th. 2. ſent. diſt. 24. q. 2. art. fin.* triplici modo accipi poſſe. Primò pro re ipſa conſcita, & ſic ſumitur *1. ad Timoth. 1.* Caritas procedit de conſcientia bona. *Conſcientia triplici modo accipitur.*

Secundò ſumitur pro habitu, quo quis diſponitur ad conſciendum: & ſecundùm hoc cõſueuit dici lex naturalis, & habitus rationis, id eſt ſyndereſis quæ eſt verbum Græcum, & interpretatur *Scintilla conſcientiæ.* *Sindereſis ſcintilla conſcientiæ.*

Tertiò modo ſumitur communiter, & propriè à Doctoribus pro actu rationis, cognoſcentis, & applicantis ſcientiam ad aliquid morale dijudicandum *S. Thom. in 1. quæſt. 79. art. 13.*

Sciendum quartò, Conſcientiam, prædicto tertio modo acceptã, eſſe duplicem: id eſt veram, quæ rectè iudicat; & erroneam, quę falsè iudicat, *cap. perpetuas. 37. de ſimonia. & cap. inquiſitioni. 44. de ſent. excom.*

Sciendum quintò, conſcientiam habere tres actus, ſecundùm tres applicationes ſcientiæ. Primus eſt cognoſcere, & teſtificari de peccato facto, vel non facto. *Eccl. 6. Scit conſcientia tua, crebrò maledixiſſe alijs.* *Conſcientiæ tres actus cognoſcit & teſtificatur.*

Secundus eſt reprehendere, re-

Reprehendit. mordere, accuſare, & excuſare, *cap. ſentimus. 11. q. 3.*

Ligat, vel ſoluat. Tertius eſt ligare, vel ſoluere, reſpectu futuri, *Sylu. in ſum. verbo, conſcientia, num. 1.*

Nota, quòd Conſcientia ligat, & ſoluit virtute diuini præcepti, & virtute propria, quãdo quis apprehendit, ſe eſſe ad aliquid obligatũ. Idem *Sylu. loc. cit. n. 2.* & ideò, quod fit contra conſcientiam, ædificat ad gehennam, *cap. litteras. 13. de reſtit. ſpoliat. c. fin. de reſcript.* Deus enim non attendit, quod fit, ſed quo animo fiat. Licitè tamen poteſt, & debet deponi propria conſcientia ad mandatum Prælati, quando non eſt clarum, quòd huiuſmodi mandatũ ſit contra legem Dei, etiamſi habeat credulitatem probabilem, & diſcretam, *dicto c. inquiſitioni, de ſent. excomm.*

Sed non poteſt fieri ex propria voluntate abſque dicto mandato, iuxta illud Eccleſiaſtici: *Qui amat periculum, peribit in illo.*

Nota ſecundò differentiam, quæ eſt inter conſcientiam, Syndereſim, & legem naturalem: lex enim naturalis dictat bonum faciendum, & malum fugiendum: Conſcientia verò, quæ eſt iudicium in ratione, iudicat, hoc vel illud eſſe, vel non eſſe bonum, & ideò faciendum, vel non faciendum. *Nauar. in man. c. 27. miſcel. 4. de conſc. n. 280. & in c. per tuas, il 2. de ſim.* Syndereſis, quæ eſt ſcintilla rationis, ſecundùm *S. Thom. in 2. diſt. 39. quæſt. 1. art. 3.* id eſt, pars animæ ſuprema, qua cum ſpiritibus conuenimus Angelicis, deſumpta ſimilitudine à parte ignis magis eleuata, quæ appellatur ſcintilla, vt notat *Gloſ. in primo cap. Aggæi*, ſtimulat voluntatem ad bonum faciendum: atq; ita Conſcientia eſt regula in ratione: Syndereſis verò, eſt regula in voluntate, inſtigando eam ad bonum. *Ita Alex. in 3. part. ſum. tract. de lege naturali, q. 3. Scot. dict. diſtinct. 39.* appellat Syndereſim, ſuperiorẽ partem animæ, vel habitum principiorum operabilium, vt, Deo eſt obediendum; parentes ſunt honorãdi.

Vide *Bald. in Auth. ingreſſi. 7. coll. C. de Sacroſan. Eccleſ. & in l. penult. §. illo, C. ne ſerui hæred. inſtit. & in l. fin. C. de pœnis Iud. qui malè iudicant, & vide text. in l. militis, C. de Relig. & ſumpt. fun.*

His poſitis, Dico primò: Forus Conſcientiæ, id eſt, locus, in quo exercetur conſcientiæ iudiciũ, largo modo ſumptus regulariter eſt Mundus hic inferior. Dixi, *regulariter*, quia poſſet quis etiam in concauo Lunæ exiſtens à propria conſcientia iudicari, & à Sacerdote, ſi ibi etiam exiſteret, abſolui, & condemnari: nec eſt aliqua pars mundi determinata pro iſto foro: nam iudicium iſtius fori vbique locorum exerceri poteſt in Ciuitate, in prædio, in caſtello, in mari, domi, &c. regulariter tamen, ob conuenientiam, & reuerentiam tam ſublimis iudicij, exerceri debet in templo, in æde ſacra: in iſto enim foro, homo ligatur & abſoluitur, non ſolùm ſuper terram, verum etiam & in Cælo. *Ioann. 20.* & ideo iudicium maximi momenti eſt.

Locus ergo proprius iſtius fori eſt, Eccleſia, tam materialis, quæ eſt locus Deo dicatus, quàm formalis, quę eſt Congregatio fidelium: & qui in iſto foro ligatur, vel abſoluitur, remanet apud Deum etiam ligatus vel abſolutus, niſi ligatus reſipuerit, & pœnitendo per interpellationem recurrat ad diuinæ miſericordiæ tribunal, à quo libentiſſimè admittitur recurſus pœnitentis: & ſi verè promittat emendationem ſuorum peccatorum, abſoluitur à ſententia per forum prædictum conſcientiæ prolata.

Proprijſſimè verò iſte forus conſcientiæ, eſt ipſa anima rationalis, in

qua

qua reſidet conſcientia, & iudicat, vt ex ſupradictis de conſcientia colligitur.

Dico ſecundò: Sicut in omnibus tribunalibus & foris, eſt Iudex ordinarius, ad quem ſpectat prima cauſarum inſtantia, id eſt, qui primò cognoſcit cauſarum merita, eaque dijudicat, *l. ſi quis ex aliena. 5. ff. de iud. c. cum perſonæ, 7. de priuil. in 6. Panor. in cap. paſtoralis, de reſcript. num. 1. in fin.* & deinde eſt Iudex recurſus, ſiue appellationis, ad quem à Decreto, vel ſententia Iudicis ordinarij appellatur, & qui vel confirmat ſententiam, vel illam reuocat, & abſoluit appellantem.

Ita etiam in hoc foro conſcientiæ eſt Iudex ordinarius, id eſt propria conſcientia, quæ condemnat, vel abſoluit: Iudex verò recurſus eſt Miſericordia Diuina, mediantibus meritis Chriſti Domini Noſtri, quæ vel condemnatum à propria conſcientia abſoluit, vel condemnationem confirmat.

Iudices recurſus diuini qui.

Dico tertiò: Iudices iſtius recurſus repræſentantes Miſericordiam Diuinam, ſunt Superiores Eccleſiaſtici, & Sacerdotes approbati ad confeſſiones, qui tamen diuerſimodè ſibi traditam iuriſdictionē exercent: Sacerdotes enim eā exercent in foro pœnitentiali, hoc eſt, in ſacramentali confeſſione peccatorū: alij verò Superiores Eccleſiaſtici, tam Clerici, quàm Sacerdotes, in foro conſcientiæ, id eſt extra ſacramentalem confeſſionem, quo ad pœnas ab Eccleſia inflictas, pro inobedientia, alijſquè culpis, id eſt, quo ad cenſuras, irregularitates, inhabilitates, nec non quo ad commutationes votorum, & ſimilia, atque alias gratias ſpirituales, quibus quis vtens, nequit poſtea in ſuis actionibus à conſcientia redargui, & condemnari? ac deinde à Iuſtitia Diuina puniri.

Dico quarto: In iſto foro conſcientiæ poſſunt omnes condemnari, ſed non omnes abſolui per Iudices recurſus diuini. Nam omnes propria conſcientia condemnat, ſed non omnes ſe dignos reddunt benignitate Diuini recurſus. Quippe Ethnici, Iudæi, alijque, qui ſunt extra Eccleſiam, remanent excluſi, quandiù in Gentilitate, Iudaiſmo, &c. perſeuerant.

De peccatoribus verò pertinacibus, idem affirmare ſimpliciter non audeo. Iſti enim, etiam nolentes, poſſunt ob publicam neceſſitatem abſolui ab excommunicatione incurſa. *cap. veniens, 38. in fine de teſt. Panorm. in cap. Apoſtolicæ, de except. gloſſa, & omnes DD. in cap. ſignificaſti. 6. de eo, qui duxit in matrim. quam pollu. Felin. in cap. Apoſtolicæ, 9. de except. nu. 1. Imol. in cap. ab excommunicato, 41. de reſcriptis.* videlicet, quando excommunicatio non prodeſt excommunicato, & nocet communitati, propter participationem cum excommunicato. *Sum. Angel. in verb. abſolutio, num. 7.*

In hoc autem DD. inter ſe non conueniunt. Vide Theol. *in 4. diſt. 18.* & Canoniſtas *in d. c. ab excommunicato, de reſcript. & in d. c. ſignificaſti, de eo, qui duxit in vxorem quam poll. & in cap. 1. de ſenten. excomm. in 6.*

Dico quintò. Abſolutio, diſpenſatio, commutatio, &c. in iſto foro conſcientiæ conceſſæ includunt ſolum pacem, ſatisfactionem, ac quietem intrinſecam cum ſe ipſo, ac Diuina Maieſtate, nō autem cum alijs hominibus. Pro pace, quiete, & ſatisfactione extrinſecis, eſt alius forus extrinſecus, qui appellatur forus fori, foras emanati, ac producti à foro intrinſeco conſcientiæ: priùs enim quis condemnatur, vel abſoluitur à propria conſcientia, quàm à lingua per ſententiam interloquutoriam, vel à manu per ſententiam

in ſcriptis prolatam. Dicitur forus fori, quia in iſto publico foro iudicatur vnuſquiſque ſecundum conſcientiam formatam, tam à lege naturali, & ciuili, quàm à Diuina: nec non declaratur, quando quis eſt abſolutus, vel condemnatus, tam quoad ſeipſum, quàm quoad homines, & Deum.

Et ſicut in foro conſcientiæ intrinſeco non præiudicatur bonæ famæ peccatoris ſecreti, quia ſententia remanet adhuc ſub ſilentio, & ſolum promulganda in vltimo die particularis, vel vniuerſalis Iudicij; ita abſolutio, &c. in eodem foro nō debent præiudicare publicæ ſatisfactioni, quæ requirit, publicum delinquentem, publicè puniri. *l. iure mariti. 6. C. ad l. Iul. de adult. c. 2. de purgat. canonica;* & publicum innocentem, publicè abſolui.

Publico delicto publica pœna.

Atq; ita abſolutus, diſpenſatus, &c. in foro conſcientiæ, non poteſt de iure prætendere, quòd habeatur pro abſoluto, diſpenſato, &c. in iſto foro fori.

Ex æquitate tamen, poteſt à nobili & generoſo Iudici admitti (præmiſſa tamen publica ſatisfactione) vt aliàs diximus.

Ex præmiſſis ergo collige, cum *Præpoſ. in c. præterea 12. nu. 5. de ſponſalib.* triplicem eſſe forum: videlicet, forum Pœnitentialem, forum Conſcientiæ, & forum Fori: forum autem conſcientiæ eſſe quid medium inter forum Pœnitentialem, & forum Fori, id eſt, forum contentioſum. *Abb. in c. de his, 6. n. 3. de accuſat. Præpoſ. in d. c. præterea, de ſponſalib. & alij Canoniſtæ in tit. de pœniten. & remiſſ.*

Secundò collige ſecundum mentem M. P. quid ſit intelligendum cùm dicitur, *In foro conſcientiæ.* Nam abſolutiones, diſpenſationes, & commutationes, ac ſimilia, quæ M. P. concedit in foro conſcientiæ, non ita reſtringit, vt ſub ſigillo remaneant penitus excluſa ab hominum notitia: ſed permittit poſſe illa admitti ad forum etiam externum, præſtita publica ſatisfactione, ſi quę præſtanda ſit, & participare aliquo modo de foro externo. Et hanc ob cauſam in nulla iſtius Diplomatis parte reperitur, ſubſequens conditio, *Dummodo votum ſit occultum,* vel aliquid æquiualens, quod vmbram occulti ſignificet: atq; ita M. P. non vult ſuis abſolutionibus, diſpenſationibus, &c. occultare quod de ſui natura non eſt occultum.

In ipſo actu ſacramentalis Confeſſionis tantū, &c.

Quomodo intelligēda ſit hæc clauſula, ex ſupra dictis in verbo, *Audita ſacramentali Confeſſione,* patet: Nam præmittenda eſt ſacramentalis confeſſio, & eius occaſione eſt etiam facienda huiuſmodi declaratio. Propterea ſubiungitur *tantùm*: quæ dictio *tantùm,* in fine clauſulæ huiuſmodi appoſita, eſt dictio taxatiua. *l. ob æs alienum tantum 12. C. de prædijs l. Gallus, 29. §. & quid ſi tantum. ff. de lib. & poſth. §. item, inſtit. de vſu & habit. vbi Mynſinger. & alij:* eaque tantummodò ponit, quæ affirmat, cætera verò omnia excludit. *Bald. in l. ita nobis, C. ad l. Iuliam de adult. Bart. in l. 1. n. 1. & ibi Iaſ. nu. 9. ff. ſi quis ius dicen. & in l. rationes, in fine, C. de probat.* Et ideò prædicta omnia eodem tempore peragenda ſunt, quo fit confeſſio ſacramentalis: hoc enim important dictiones illæ, *in actu, &c.* & appoſitio dictionis *tantum,* in fine Diplomatis. Nam vt docent *Roman. conſ. 480. nu. 7. & Rota in vna Bononien. fideiuſſionis 7. Maij 1610. coram R. P. D. Caualerio,* dictio; *tantum,* poſita in fine ſubſcriptionis, refertur ad totam ſubſcriptionem præcedentem.

Dictio tantum eſt taxatiua.

Ad

Aduerte, quòd præmissa non intelliguntur peragenda esse in actu sacramentalis confessionis physicæ: quia non spectant ad illam, neq; vt pars, neq; vt forma, neq; vt circumstantia, & sacramentum Pœnitentiæ non est quid permanens, sed quid transiens: sed intelligitur moraliter peragi in actu sacramentalis confessionis, id est, immediatè post eam.

Et non aliter, neque vllo alio modo, &c. Dictio, *non* quia est dictio negatiua, adiuncta dictioni, *aliter*, quæ denotat diuersitatem, *l. 1. ff. quemadm. testam. aperiantur. Anchar. q. 57. num. 17. par. 2.* ostendit, non posse ab exequutore adhiberi alium ordinem, nec variari formam in executione Diplomatis M. P. præscriptam: idemque denotant sequentes dictiones, *neque vllo alio modo*, vt ex se patet: & ideò non est pluribus explicanda præsens clausula.

Dictio aliter diuersitatem denotat.

Ipsumque postmodum ad eiusdem voti obseruantiam teneri, cessantibus necessitatibus parentum, admoneas, &c. Hæc postrema clausula est clara, nec indiget maiori explicatione: nam, cessante causa finali, cessat effectus, qui habet suam subsistentiam, à subsistentia ipsius causæ. *cap. cum cessante 60. de appell. authen. generaliter, C. de Episcopis, & Cler. l. adigere, 6. §. quamuis, ff. de iurepatr.* Causa autem finalis, cur filius voto Religionis obstrictus, remaneat in sæculo, & differat votum Religionis adimplere, est necessitas parentum: ideò admonendus est, eum teneri ad Religionem ingrediendam, vbi primum cessauerit necessitas prædicta, id est, vbi primum, cessante huiusmodi necessitate, habuerit commodam exequendi voti opportunitatem. *S. Thom. 2. 2. q. 189. art. 3. Turrecrem. in c. 1. in princip. 17. q. 2. Panormit. in cap. non est, num. 3. & in c. licet, num. 13. de voto, & voti redemptione.*

Nota, quòd, si parentes vouerint Religionē ingredi, & habeant filios, eorum opera egentes, debent prius illis consulere, quia non licet parentibus Religionem ingredi, omissa filiorum cura, id est, non prouidendo prius, qualiter filij educari valeant. Ratio est, quia parentes habent rationem principij, & ideò per se conuenit illis filiorum cura, iisque subuenire, non ad tempus, sed per totum vitæ curriculū. Ita *S. Thom. 2. 2. q. vlt. art. 6. in corpore. Turrecrem. in c. 1. art. 1. nu. 2. dist. 30. D. Antonius 3. part. tit. 16. c. 2. §. 1. Corduba in regulam D. Francisci. c. 2. q. 6. art. 1. in fine. Sanchez tom. 1. in præcepta Decalogi, lib. 4. c. 20. num. 34.* Et hoc intelligendum est, etiamsi non extet magna filiorum necessitas. Nam parentibus, tanquam principijs, incumbit per se, & ex rei natura, filijs necessaria ad educationem subministrare: filijs autem solùm per accidens, ratione magnæ necessitatis parentum. Et propterea dicit S. Paulus, *ad Corinthios 13.* Parentes debere thesaurizare filijs, non autem filios parentibus. *Sanchez loc. cit. num. 35.* & nota illud verbum, *thesaurizare*, quod importat superabundantiam commoditatum, & non rigorem necessitatis: necessitatem futuram filiorum, non autem præsentem: non necessitatem certam, sed possibilem: & ideò obligationi huiusmodi, votum non potest præiudicare. Idemque de Auis, Proauis, & alijs ascendentibus, ob eandem rationem: hi enim, cùm pater ipsorum filiorum

obierit,

obierit, succedunt loco parentum, eademque obligatione tenentur, cùm re vera rationem principij respectu descendentium habeant.

Quod tamen limita, quando filij sunt in tali ætate, & statu, vt paterna cura nõ indigeant. *Abulen. in cap. 8. Matth. quæst. 68. & Sanchez loco citato, num. 38.*

Hanc igitur ob causam, cùm Parentes, Aui, & Proaui, alijque ascendentes, sunt aliquo Religionis Voto obstricti, recurruntque ad M. P. pro dilatione adimplendi Votum prædictum, ad hoc, vt filijs subueniant, eâdem litterarum formula superius à nobis allata, vtitur M. P. & ideò, si cui demandatur exequutio Breuis super dilatione voti Religionis, ad fauorem istorum; poterit iuxta prædicta à nobis declarata se gerere.

Pro illis verò, qui habent fratrem, vel sororem, aut nepotem, eorum opera, & auxilio egentes, eadem ferè formula M. P. rescribit; excepto solùm, quòd loco verbi, *declares*, apponitur *dilationem concedas*. Et ratio huius modicæ diuersitatis est, quia est diuersa obligatio: Frater enim, per se loquendo, non tenetur differre Religionis ingressum, etiamsi voto astrictus non sit, vt subueniat fratris, vel sororis necessitatibus: quia illis succurrere non tenetur, sicut & parentibus, priuando se tanto bono, vt illis subueniat. *Sanchez loc. cit. nu. 30.*

Est tamen iusta ratio differendi votum Religionis, quia votum obligat vouentem ad illud adimplendum quàm primùm commodam exequendi opportunitatem habuerit. *S. Thom. Turrecrem. Panorm. locis supra cit.* Non enim est opportunitas commoda, quando eius præsentia necessaria est ad subueniendum dictarum personarum, adeò sibi coniunctarum, necessitati. *Sanchez loc. cit. num. 31. cum sequent.* vt verbi gratia, quando sorores ratione paupertatis, &c. perielitantur in pudicitia, vel fratres sunt teneræ ætatis, & carent omni alio auxilio, vel sunt infirmi, &c. & similia.

Idemque dicendum de Patruo, Auunculo, &c.

TRANSGRESSIONES VOTORVM.

Quando Maior Pœnitentiarius rescribit, pro transgressione Voti Religionis, sequenti formula vtitur.

FR. Antonius Barberinus, &c. Nobis oblata petitio continebat, quòd ipse aliàs, postquam Religionem ingredi vouerat, Matrimonium in facie Ecclesiæ contraxit, & successiuè consummauit cum quadam muliere sua ad præsens vxore. Cùm autem, &c. Lator præfatus de præmissis plurimùm doleat, & in dicto Matrimonio remanere, & debitum coniugale reddere, & exigere licitè posse desideret; pro suæ conscientiæ quiete, cupit à transgressione huiusmodi per Sedem Apostolicam absolui, secumque desuper dispensari: Quare, &c. Quatenùs, si est ita, dictum latorem (audita priùs eius sacramentali Confessione) à transgressione huiusmodi absoluas hac vice in

orma

forma Ecclesiæ consueta, iniuncta ei pœnitentia salutari. Ipsumque, si aliud canonicum non obstet, in dicto matrimonio remanere, & debitum coniugale reddere & exigere posse declares in foro conscientiæ, & in ipso actu sacramentalis Confessionis tantum, & non aliter, neque vllo alio modo. Ita quòd, si vxori superuixerit, eodem Voto teneatur vt priùs, & ita illum moneas. Datum Romæ, &c.

Antequam deueniamus ad explanationem prædicti Diplomatis, necesse est scire, quid sit transgressio.

Transgressio igitur deriuatur à verbo *Transgredior*; quod Græce ὑπερβάινω dicitur, & significat *Transeo*, proprièque de pedum gressu dicitur. *Cicer. 2. de Diuinat. Inauspicatò pomœrium transgressus.* Metaphoricè autem transfertur ad mutationem sententiæ: vt cùm quis, relicta vna sententia ad aliam transit. In nostro tamen casu accipitur pro actu facto contra votum Deo præstitum. Qui enim vouit, v. g. peregrinari Hierosolymam, vel Religionem ingredi, aut quid simile; si postea aliquo alio se obstringat voluntario vinculo, propter quod non possit ampliùs votũ adimplere; appellatur transgressor voti. *cap. per tuas. 10. & c. non est. 5. de voto, & voti redempt.* actus verò huiusmodi impeditiuus, appellatur transgressio. Cùm ergo aliquis, emisso Religionis ingrediendæ voto, fragilitate deuictus, contrahat in facie Ecclesiæ Matrimonium, ac propterea nequeat Religionem ingredi, ex alia verò parte, agnoscat infidelitatem suã erga Deum, & eius vindictam sibi imminere, cùm pollicitatio, quam per votum cum Deo pepigit, sine vindicta solui non possit, *cap. vidua. 11. & c. hæ verò viduæ. 27. quæst. 1.* & propterea velit eam, quam potest Deo satisfactionem præstare, ac in suo matrimonio contra votum contracto absq; vllo conscientiæ stimulo perseuerare; recurrit ad M.P., ab eoque gratiam in formula præcedenti descriptam, reportat. Pro cuius formulæ declaratione, ac interpretatione, pauca addenda sunt, quia multa habet in communi cum alia præcedenti formula à nobis superiùs declarata.

Infideli imminet vindicta.

Omissis igitur, vt superiùs fecimus, narratiua & dispositiua prædicti Diplomatis, partibus, ad restrictiuam deueniamus.

Quatenus, si est ita, &c. Dictio, *quatenus*, vt superiùs diximus, est dictio restrictiua, & idem significat atque importat, quod dictio, *in quantum. l. si quis crediderit, 50. vbi glos. ver. quatenus, ff. de pactis, c. placet, 12. de conuers. coniug. Decius cons. 385. n. 2. tom. 2.* Clausula verò, *si est ita*, importat causam finalem. *Marchesãn. de commiss. 1. part. pag. 304. nu. 11. & pag. 322. num. 78. Garc. Gironda de priuileg. seu exempt. explicat. n. 1159. vbi num. præced.* dixerat, verba, *si ita est, dispensetis*, inducere formam, & solemnitatem non leuem, necnon facere gratiam conditionalem: ostenditque, Papam de narratis notitiam non habuisse, & ideò narratiua verificari debet. *Seraphin. decis. 989. num. 1.* Eadem ob causas M. P. dictione, & clausula huiusmodi in principio cuiusque suæ restrictiuæ vtitur: vt ostendat, se non simpliciter gratiam petitam concedere, sed solum in quantum narrata eo modo, quo narrata fuerunt, sint vera, & non aliàs: & propterea, si narrata non sunt vera, neque gratia intelligatur concessa:

Dictio quatenus est restrictiua.

Clausula si est ita importat causam finalem.

Ad

Ad validitatem enim gratiæ neceſſariò requiritur, vt preces veritati nitantur. *c. ſuper litteris, 20. de reſcriptis. & c. quia circa, 6. de conſang. & affinit.*

Atque ita, ſi narrata ſint vera in ſe, etiamſi nulla præmittatur informatio, nullumque examen, attamen gratia eſt valida. Et ratio eſt, quia dicta clauſula non inducit formam, nec conditionem, cùm eo modo exprimatur, quo iure communi in eſt. Nam iure ineſt, vt preces veritate nitantur in reſcriptis & gratijs Principum. *dict. c. ſuper litteris, de reſcriptis, & cap. quia circa, de conſang. & affin. gloſſa in Clement. 1. verbo repererit, de offic. deleg. Paul. & Imol. in Clem. 1. de conceſſione præbendæ, nu. 12. Felin. in c. fin. de præſumpt. nu. 33. & alij.*

Inſurgit dubitatio, ſuper quibus rebus cadere debeat neceſſariò veritas vigore dictæ clauſulæ, *Si eſt ita.*

Reſpondeo veritatem cadere neceſſariò debere ſuper cauſa finali id eſt ſuper ea cauſa propter quam tantùm conceditur gratia, & ſine qua, gratia non concederetur. *Couar. lib. 1. variar. reſolut. cap. 20. nu. 5. verſ. his ita breuiter. Panor. in dicto cap. quia circa, num. 4. de conſang. & affinit. in c. poſtulaſti, 27. num. 1. notab. 4. de reſcript. vbi Dec. num. 10. notab. 4.*

Sed contra videtur eſſe *textus in cap. olim, 25. §. final. de reſcript.* vbi dicitur, clauſula iſta, *ſi eſt ita*, referri debere ad omnia ſuperiùs narrata: & hoc videtur confirmari *per c. ſecundò requiris, 4. de appellat. & per gloſſam in d. c. olim, in verb. ſi eſt ita.*

Reſpondetur, verè iſtam clauſulam referri ad omnia præcedentia, ſed non reſpicere ea omnia eodem modo: aliqua enim reſpicit vt ſubſtantialia, alia verò vt accidentalia, & parum ad rem facientia: & ideò illa neceſſariò verificanda, iſta ſecùs. *d. cap. ſuper litteris, §. nos igitur. vbi gloſſa in verb. litteras dediſcamus, de reſcriptis.* Pro maiori intelligentia.

Notandum primò eſt, duo eſſe, quoad noſtrum propoſitum, genera cauſarum: aliæ enim ſunt cauſæ impulſiuæ, aliæ verò finales.

Cauſa impulſiua.

Cauſæ impulſiuæ ſunt, quę Principem mouent ad faciliùs, vel difficiliùs, non autem ad ſimpliciter concedendam gratiam: atque ita ſiue illæ falsò exprimantur, ſiue, ſi vera ſunt, taceantur; nihilominùs gratia prorsùs in vtroque caſu concederetur. *d. c. ſuper litteris.*

Cauſa finalis.

Cauſa verò finalis ea dicitur, quæ ſimpliciter mouet Principem ad gratiam concedendam, & qua non exiſtente, Princeps gratiam omninò non conceſſiſſet, vel, qua ei ſignificata, gratiam omninò denegaſſet. *Couar. Panorm. & Decius locis ſupracit. & Tiraq. tractatu, ceſſante cauſa, limit. 1. num. 11.* vel ſaltem non conceſſiſſet gratiam eo modo, quo conceſſit, ſed poſuiſſet moderamina. *Barboſa in l. 1. par. 1. num. 85. ff. ſoluto matrimonio.*

Notandum ſecundò ex taciturnitate qualitatis, quam iura ſpecialiter exprimi iubent, reddi gratiam ſubreptitiam, quamuis conſtet, fore, vt ea expreſſa, Princeps eadem facilitate gratiam conceſſiſſet. Et ratio eſt, quia iura exigunt pro forma, talium qualitatum expreſſionem: forma autem ad vnguem obſeruanda eſt, etiam in minimis. *l. 1. vbi Bald. ff. de lib. & poſthum. c. ſi motus proprio, 23. de præbend. in 6.*

Ignorantia excuſat à culpa.

Ignorantia ſolùm excuſat à culpa. *Ita gloſſa in d. c. ſi motu proprio in verb. taceatur, vbi Archid. nu. 2. in eodem verb. taceatur. Decius in cap. ſuper litteris, 20. num. 18. de reſcriptis.*

Iura autem tunc apparet iubere exprimi qualitatem aliquam; vel quando

quando hoc ſpecificè, & expreſſis verbis iubent, vel quando prohibent, ne aliquod delictum remittatur, vel ne diſpenſetur in aliquo caſu; vt docent *DD. in l. 3. C. de Epiſc. audien.* aſſerendo *ex §. fin. dictæ l. 3.* in remiſſione ſecundi homicidij, neceſſariò faciendam eſſe mentionem primi homicidij, vt delictum ſemel tantùm remittatur. *Et Nauar. extrau. de datis, & promiſſis pro gratia obtinenda, notab.* 321. *num.* 48. *corollario* 4. *& lib.* 1. *conſ. tit. de conſtit. conſ.* 1. *qu.* 19. *num.* 53.

Idemque dicendum de ijs, quæ ex ſtylo Curiæ exprimi ſolent. Stylus enim Curiæ habet vim legis. *cap. quam graui, 6. de crimine falſi. l. minimè, 23. ff. de legibus. Decius in rubr. de conſuetud. n.* 15. *Sanch. de matrimon. lib.* 8. *diſput.* 21. *nu.* 16.

Nec ſpectandũ eſt, an Princeps, illa expreſſa, fuiſſet gratiam ſimiliter conceſſurus. *Maſcard. de probat. concl.* 1317. *num.* 51. *Menoch. de arbitr. lib.* 2. *centur.* 3. *caſu* 201. *num.* 28.

Neque audiendus videtur *Henriquez*, qui *lib.* 12. *de matrim. cap.* 3. *num.* 7. ait, hoc ſolùm habere locum in foro externo, non autem in foro cõſcientiæ. Forus enim conſcientiæ, & forus externus, idem ſeruant, vbi non eſt falſa præſumptio, & lex non eſt pœnalis. *Sotus lib.* 4. *de iuſtit. q.* 5. *art.* 3. *verſ.* 4. *arguitur. Couar. in c. cùm eſſes, nu.* 7. *de teſtam. Sanch. de matrimon. lib.* 11. *diſput.* 5. *num.* 20. *verſ. tandem probatur.*

Forus conſcientiæ & externus idẽ ſeruant

Notandum tertiò, quòd taciturnitas qualitatis, neque de iure, neque de ſtylo Curiæ, neque de conſuetudine Principis, exprimendæ, non vitiat gratiam; niſi quando illa qualitas ſit talis, vt ſine illa Pontifex, vel M. P. gratiam illam vel non conceſſiſſet, vel non abſolutè conceſſiſſet, ſed quibuſdam moderationibus adhibitis.

Idemque dicendum de qualitate, quæ ſit ſolùm cauſa impulſiua ad faciliùs concedendam gratiam, & ſine qua difficiliùs concederetur, *c. dudum, 14. §. nos igitur, vbi gloſ. in verbo, de ipſa, de præben. in 6. c. fin. de filiis presbyt. in 6. c. poſtulaſti, 27. de reſcript. vbi Dec. notab.* 4. *num.* 11. *l. cum tale, 71. §. falſam cauſam, ff. de condit. & demonſtrat.* vbi dicitur, tunc vitiari legatum ex cauſæ defectu, quando probatur fore, vt cognita veritate, teſtator non legaſſet: ergo à fortiori, idem dicendum in gratijs, & diſpenſationibus, quæ non omninò gratuitæ ſunt, ſed ad Principis officium ſpectant, in quibus concedendis, aut denegandis, ratione ipsũ duci oportet. *Ita DD. communiter in c. poſt translationem* 11. *de renunc. c. & ſi Chriſtus, 26. de iureiur. cap. cùm ceſſante, 60. de appellat. l. ſi mulier.* 25. *C. de iure dotium, l.* 1. *§. ſexum, ff. de iureiur. Innocent. in c. dudum, 54. num.* 15. *de elect. Sanch. de matrim. lib.* 8. *diſp.* 21. *num.* 11.

Notandum quartò, quòd qualitates, quæ poſſunt mouere Principem ad aliquid denegandum, ſunt in duplici differentia. Aliquæ enim ſunt qualitates extrinſecæ, id eſt, non ſpectantes ad id, ſuper quo obtinetur gratia, vel diſpenſatio. Has autem qualitates tacere, non vitiat, neque irritat gratiam, vel diſpenſationem: quamuis, illis expreſſis, Princeps gratiam non conceſſiſſet. *Sanch. de matrim. loc. cit. num.* 18. *in fin.* Aliæ qualitates ſunt intrinſecæ, id eſt ſpectantes ad id, circa quod obtinetur gratia, vel diſpenſatio. Hæ autem qualitates tunc ſolummodò exprimendæ ſunt, quando ſunt cauſa finalis conceſſionis.

Quandò verò qualitas ſit huius generis, quod conducat ad gratiam,

vel dispensationem obtinendam, relinquitur iudicandum arbitrio prudentis viri: si tamen id neque ex iure, neque ex stylo Curiæ, aut consuetudine Principis colligatur. *Ita Panor. in c. constitutus. 6. nu. 5. de relig. dom. Felin. in c. cæterum. 3. nu. 4. de rescript. Couarr. variar. resolut. c. vlt. num. 5. vers. falsitas. Nauar. in c. si quando, except. 3. num. 3. de resc.*

Si verò dubitetur, an causa in dispensatione, vel alijs gratijs tacita, vel falsò expressa, sit finalis, an impulsiua; aliqui existimant esse finalem. Ita *Panorm. in c. quia circa, 6. nu. 6. in fine, de consang. Bald. cons. 355. præmittendum, num. 2. vol. 1. Barthol. Soc. cons. 273. in præsenti consultatione, num. 11. vol. 2. Molin. 1. tom. de iustit. tract. 2. disput. 173. propè medium, vers. hinc colligitur. Tiraquell. tract. cessante causa. limitat. 1. num. 21. cum alijs sequen. &c.*

Causa in dubio censetur impulsiua.

Contrariæ autem opinioni, vt probabiliori, faciliùs subscribo: videlicet, in dubio censendam esse causam impulsiuam, non autem finalem: & propterea, illa tacita, vel falso expressa, non vitiari dispensationem, & gratiam. Et moueor primò ratione, quia iura maxime fauent validitati actus, & in dubio illum præsumunt validum. *c. Abbate. 25. de verb. signific. l. quoties, in actionibus. 13. ff. de rebus dubijs.*

Secundò moueor authoritatibus tot infrascriptorum Doctorum, *Dini in reg. decet, in fin. de reg. iur. in 6.* & ibi *Bald. in addit. ad Io. Andream, & in l. generaliter, nu. 3. C. de Episc. & cler. Corn. cons. 153. in præsenti consultatione, nu. 12. vol. 2. Staphylæi de litteris gratiæ, tit. de vi & effectu clausularum in 1. num. 6. Rebuff. in concord. in forma mandati Apostolici, paulo post principium. verb. morum honestas, vers. in dubio. Cordub. in summa, qu. 45. opin. 1. puncto 1. in 2. ratione. vers. Tabien. confirm.* qui aiunt ob causam in omnibus gratijs, ac priuilegijs insertam, semper in dubio, nullatenus vitiari gratiam ob eius defectum, aut falsitatem. Atque idem tuentur in legatis, & donationibus. *Gloss. in l. 2. de donationibus. Euerardus loc. à cessatione rationis, num. 5. Menoch. cons. 106. num. 92. vol. 2. Sanch. de matrim. loc. cit. num. 20.*

Atque ita existimo, dispensationem, & gratiam in dubio censendam esse validam, & non subreptitiam, etiamsi dubium proueniat ex eo, quòd dubitetur, an satis fuerit probata veritas narratorum, &c. Ita *Riminald. cons. 275. nu. 17. volum. 3. & cons. 262. nu. 26. cum sequen. volum. 5. Bentius tract. de nullit. sentent. tit. qualiter sentent. & processus, qui dicuntur nulli, nu. 127. & d. c. Abbate, & d. l. quoties.*

Gratia in dubio censetur validar.

Notandum quintò, quòd taciturnitas veritatis notoriæ, quam præsumitur Papa, vel M. P. nouisse, non vitiat gratiam. Ratio est, quia illam tacere non inducit ignorantiam, ac defectū intentionis. *Felin. in c. in nostra. 32. num. 15. coroll. 7. de rescrip. Cassad. decis. 16. num. 2. & 3. de præben. Sanchez loc. cit. num. 27.*

Taciturnitas veritatis notoriæ non vitiat.

Idemque dicendum est de veritate, quæ de iure inest. *Dec. in cap. sedes. 15. nu. 22. de rescript. Felin. loc. cit. coroll. 4. num. 4.*

Collige igitur ex præmissis, quòd taciturnitas veritatis, seu expressio falsitatis, siue ex ignorantia, siue ex malitia propria, vel aliena, id est Curialis, vel Solicitatoris causæ, tunc reddunt gratiam subreptitiam quando illæ sunt causæ finales, ob quas fuerint concessæ huiusmodi gratiæ. *Dec. c. super litteris 30. notabili 3. num. 9. &c. constitutus. 29. de rescriptis. c. si motu proprio. 23.*

vbi

vbi Anchar. num. 3. notabili 3. de præben. in 6. Et ratio eſt, quia ad validitatem huiuſmodi gratiarum attenditur intentio concedentis, à qua vires aſſumunt, non autem ſpectatur ignorantia, vel malitia impetrantis.

Aduerte, quòd, ſi taciturnitas veritatis, vel expreſſio falſitatis ſolum fuerunt cauſa, vt gratia fuerit conceſſa in ampliori forma, præter formam iuris communem; tali caſu remanet gratia valida in forma communi iuris. *d. c. ſuper litteris, de reſcriptis. Sanch. de matrim. lib. 8. diſput. 21. num. 53.*

Non obſtat *cap. gratia, 8. de reſcript. in 6.* vbi dicitur, quòd ignorantia excuſet, & propterea poſſit retineri vtrumque beneficium, dūmodò ſint inuicem compatibilia. Nam reſpondeo, quòd taciturnitas primi beneficij non fuit cauſa finalis, propter quam Papa contulit ſecundum beneficium, ſed bonæ qualitates & virtutes impetrantis induxerunt Papam ad concedendum ſecundum beneficium: & propterea, ſi fuiſſet facta mentio, quòd impetrans haberet aliud beneficium, Papa ſimiliter ei ſecundum beneficiū conceſſiſſet, licet non ita facile. Præterea impetrans non habebat ius in primo beneficio, ſibi abſēti & ignoranti collato, *c. ſi tibi abſenti. 17. de præb. in 6.* ſed tantùm habebat ius ad illud, ideò ignorantia excuſat.

Aduerte ſecundò, quod ſi taciturnitas veritatis, vel expreſſio falſitatis ex ignorantia fuerunt ſolummodò cauſa finalis vnius partis gratiæ, illam ſolùm reddent ſubreptitiam, & aliæ partes remanebunt validæ. *d. cap. ſuper litteris. & cap. ſi eo tempore. 10. de reſcript. in 6.* Quod intelligendum eſt de ignorantia craſſa, dummodò non ſit ingens temeritas. Idemque dicendum, quando ſubreptioni cauſam dedit Curialis, & Solicitator cauſæ. *d. cap. ſuper litteris, verb. in ſuæ peruerſitatis.* Ergo non alienæ. *Sanch. loc. cit. nu. 6.*

Limita, niſi aliæ partes dependeant ab illa parte ſubreptitia, tanquā acceſſoria; hoc enim caſu, etiā aliæ partes corruunt. *Panor. in d. c. ſedes, n. 4. de reſcript. & ibi Felin. nu. 2. Franc. in d. c. ſi eo tempore, num. 4. de reſcriptis in 6.*

Idemque dicendum, quando taciturnitas veritatis, & expreſſio falſitatis ſunt doloſæ, & reſcriptum continet plura capita ſeparata, & non habentia inter ſe connexionem niſi merè accidentalem. Ratio eſt, quia hæc irritatio eſt in pœnam doli, & malitiæ. *d. cap. ſuper litteris.* Ergo non eſt extendenda vltra casū in dicto textu expreſſum.

Præterea, cùm ſint diuerſæ gratiæ abſque vlla connexione, cenſetur virtualiter diuerſa reſcripta, & quòd omninò per accidens, & materialiter tantùm faciant vnum. Nihil ergo confert ſubreptio circa vnam gratiam ad alterius irritationem. *Decius in d. cap. ſuper litteris, notab. 1. num. 7. & 18.* Vt ſi, v. g. quis ſimul obtineat in eodem Diplomate à M. P. diſpenſationem à voto Religionis, & à voto Peregrinationis, ſubreptio autem ſit quoad votum Peregrinationis ob allegatam falſam cauſam; nihilominùs diſpenſatio quo ad votum Religionis erit valida, quia cauſæ allegatæ ob votum Religionis, ſunt veræ, & ſufficientes ad impetrandam diſpenſationem.

Aliqui tamen limitant hoc dictū, quando reſcriptum gratiæ, vel iuſtitiæ habet quidem diuerſas partes, quæ ad eundem effectum tendunt; vt ſi quis velit contrahere matrimonium cum conſanguinea, & propterea obtineat à Sede Apoſtolica diſpenſationem ſuper gradu conſanguinitatis cum falſa cauſa, & diſpēſationem ſuper voto Caſtitatis cum vera cauſa: hoc enim caſu volunt,

reſcripta, & gratias huiuſmodi cenſeri vnum, quia ſunt ad eundē effectum, eundemque finem reſpiciūt, id eſt, matrimonium. *Decius d. cap. ſuper litteris, notab. 1. nu. 7. & 18. Sanch. de matrim. lib. 8. diſp. 21. n. 72.* Et propterea, vno irrito, etiam aliud cenſeri irritum.

Sed quid ſit in foro externo, non eſt huius loci explicare: in foro autem conſcientiæ non exiſtimo eſſe irritam diſpenſationem obtentam ſuper voto Caſtitatis cum vera cauſa. Nam diſpenſatio ſuper voto Caſtitatis ob ſtimulos carnis fuit conceſſa, & non intuitu talis matrimonij ſimpliciter. Maior enim Pœnitentiarius intendit huiuſmodi diſpenſatione conſulere incontinentiæ, & ſaluti animæ vouentis, cum debito coniugali ſimpliciter, & non cum debito coniugali præſtando à tali muliere, vt patet expreſſe, ſi enim vouens petijſſet diſpenſationē allegando pro cauſa matrimonium contrahendum cum conſanguinea, nullo modo eam impetraſſet, ſed allegando periculum incontinentiæ, ſtatim illam obtinuit. Ex quo aperte colligitur, cauſam intrinſecā & finalem huius diſpenſationis fuiſſe periculum incontinentiæ, & non tale matrimonium: ac proinde talis diſpenſatio cenſenda eſt ſecundùm ſtylum, & conſuetudinem M. P. ad contrahendum matrimonium ſimpliciter cum qualibet muliere ſibi benè viſa, cum qua non interſit impedimentum canonicum, vt euitetur incontinentiæ periculum. *argum. d. c. quàm graui, de crim. falſi.* vbi dicitur, quod ſtylus Curiæ ius faciat, & propterea ſecundum illum iudicandum eſt. Et quòd in huiuſmodi cauſis attendenda ſit conſuetudo Principis concedentis, apertè affirmant *Panorm. in c. conſtitutus, 6. de relig. domibus. & in c. ex conqueſtione, 10. num. 5. de reſtitut. ſpoliat Felin. in d. cap. cæterum, n. 4. de reſcript. Couarr. variar. reſolut. cap. vlt. nu. 5. verſ. falſitas. Nauar. in c. ſi quando, except. 3. num. 3. de reſcript.* Quòd verò talis ſit ſtylus officij S. P. colligitur ex tenore verborum ipſius Diplomatis deſuper emanati, vbi ſimpliciter legitur: *Ad hoc tantum, vt matrimonium contrahere licitè poſſit*, & non legitur, cum tali muliere; & ſi fortè apponatur occaſione alterius diſpenſationis ſuper gradu aliquo obtentæ; potiùs eſt tribuendum incuriæ Procuratoris, vel Scriptoris, quàm M. P. intentioni, vt ego ex certa ſcientia, & experientia quatuordecim annorum collegi, & ſcio.

Stylus Curiæ ius facit

Aduerte tertiò, duplicem eſſe effectum diſpenſationis, videlicet proximum, & vltimum: mediatum, & immediatum. Effectus proximus, & immediatus eſt, remotio impedimenti, id eſt ablatio vinculi legis impedientis rem fieri: vltimus, & mediatus eſt opus illud, ad quod faciendum conceditur diſpenſatio, vt eſt ſuſcipere ordines, contrahere matrimonium, & ſimilia.

Duplex effectus diſpenſationis.

Effectus hic vltimus eſt aliquando indiuiſibilis; & licet pluribus cōſtet partibus, tamen talis eſt naturæ, vt commodè diuidi non poſſit, vt eſt matrimonium, &c. non enim commodè diuidi poteſt, vt is, cum quo diſpenſatur ad contrahendum, vtatur per aliquod tēpus matrimonio, & per aliud non vtatur.

Aliquando verò eſt diuiſibilis, quando ſcilicet diuidi cōmodè poteſt, vt eſt diſpenſatio ad edendas carnes tempore Quadrageſimæ, ad non recitandum Diuinum Officiū, & ſimilia. *Sanch. de matrimonio, lib. 8. diſp. 30. num. 6.* His poſitis,

Dicendum primò eſt, quòd ceſſante cauſa finali diſpēſationis, ceſſat etiam diſpenſatio: ſecùs verò eſt, ſi ceſſet cauſa impulſiua. *Ita gloſ. in regul. Decet. 16. inverb. decet, de reg.*

Diſpenſatio ceſſat ceſſante cauſa finali.

iuris

iuris in 6. & ibi Dinus, nu. 3. Ripa in l. ex facto, 43. num. 15. vers. & si replicauerit, ff. de vulgari. Tiraquel. in tract. cessante causa. limit. 1. num. 18. Couarruu. lib. 1. variar. resolut. cap. 20. num. 5.

Quod intellige, quando omnino cessat causa finalis: secùs enim est, si aliquid causæ præfatæ remaneat. In moralibus enim non requiritur eadem omninò causa ad opus faciendum, & ad illud conseruandum postquam factum est: minor enim causa desideratur ad licitum concessionis vsum, quam ad ipsam concessionem. Quia faciliùs quis reijcitur ab obtinendo, quam ab obtento. *c. super his, 16. de accusationibus.* Præterea, expedit bono publico, vt scrupuli excludantur, & beneficia Principis maneant. *d. regul. decet, de reg. iur. in 6.* & non ita facilè valore suo destituantur, atque ita exponatur periculo valor rei faciendę. In dubio autem, an cessauerit omninò dicta causa; stat possessio pro dispensatione, vbi semel valida fuit, vt supra diximus.

Possessio pro dispensatione in dubio.

Dicendum secundò, quòd stante vltimato effectu dispensationis, qui nec commodè diuidi possit, nec partim reuocari; non cessat dispensatio ob cessationem causę finalis: & hæc censetur mens concedentis, vt multa, & grauia impediantur mala, v. g. ne ille, cum quo fuit dispensatum super voto Castitatis ad effectum contrahendi matrimonium ob stimulos carnis, his cessantibus, exponatur proximo periculo peccandi contra votum, si petat debitum, vel discedendi ab vxore cum magno damno familiæ, ne maneat in periculo votum transgrediendi.

Dispensatio quando non cessat ad cessationem causæ finalis.

Idemque esset in irregulari, qui vigore dispensationis suscepit Subdiaconatum, si, cessante postea causa finali, nequiret ad vlteriores ordines promoueri, cum ex altera parte retrocedere nequeat, & alium statum assumere. *Sanchez de matrimon. lib. 8. disp. 30. num. 10.*

Gratiæ in fieri quando cessant.

Dicendum tertiò: Cessante causa finali, cessant gratiæ, quæ sunt in fieri, & adhuc non sunt consequutę suam vltimam perfectionem. *cap. si pauper, 30. de præben. in 6. arg. l. item quia, 4. §. huius rei, ff. de pactis. Sanch. de matrim. lib. 8. disp. 30. num. 12.* qui dicit, hanc esse sententiam ferè omnium Doctorum. Sed gratiæ, & dispensationes à Papa, vel à M. Pœnitentiario concessæ in forma commissoria, sunt in fieri, donec ordinarius; vel Confessor virtute illarum habilitet, vel dispenset. *Couarr. in 2. par. c. 6. §. 9. de dispensat. num. 11. Pariſ. cons. 53. lib. 4. Nauarr. lib. 4. consil. in 1. edit. consil. 7.* Ergo, cessante causa finali, etiam illæ cessabunt, quando adhuc Ordinarius, vel Confessor vigore mandati de habilitando, vel dispensando sibi transmissi non habilitauerit, vel dispensauerit. Ratio est, quia mandatum cessat, cessante illius causa finali. *d. cap. si pauper, de præben. in 6. & ibi glos. in verb. cesset. Tiraquell. in tractatu, cessante causa, in princip. num. 180.*

Mandatum cessat cessante causa finali.

Dicendum quartò. Gratiæ, & dispensationes, quæ licet in se fuerint perfectæ, non tamen sortitæ sunt suum effectum, si cesset causa finalis propter quam fuerunt concessæ; etiam ipsæ cessabunt, quo ad effectum, qui non est in esse, vel, si est in esse, potest tamen commodè diuidi. *cap. generaliter, 16. quæst. 1. cap. tuæ. 12. de Cleric. non resid. c. Abbate, 25. §. fin. de verb. sig. l. ex facto 43. in princip. ff. de vulgari:* & colligitur ex *l. Vranius, 77. vers. sed cum duo. ff. de fideiussoribus, & mand.* vbi dicitur cessare obligationem fideiussoris aduenientę causa, per quam non potuisset illa incipere. Ergo, à pari ratione, gratiæ, & dispensationes commissariæ cessabunt, & effectum non habebunt, quam-

quando aduenier cessatio causæ finalis, per quam cessationem, si à principio fuisset, non illæ concederentur. *glos. in d. l. Vranus, verb. remaneant.*

Ius commune cessat cessante causa finali.

Secundò probatur: si ius commune cessat, cessante causa finali; ergo multo magis debent cessare gratiæ, & dispensationes, quæ sunt ius particulare, & priuatum. *Sanchez loc. cit. num.* 14.

Dicendum quinto: Si cessat causa finalis, antequam dispensatio exequutioni mandetur, & postea reuiuiscat tempore exequutionis; satis est, vt dispensatio non corruat: & probatur à pari ratione. Sicut ad acquirendam hereditatem sufficit capacitas hæredis, tempore conditi testamenti, mortis testatoris, & aditionis hæreditatis, nec de medio tempore curatur. *l. si alienum* 44. *§. in extraneis, ff. de hæred. instit. l. cum oportet*, 54. *vbi glos. in verbo, pertineat, ff. de legat.* 2. *Molina l.* 3. *de primogen. c.* 2. *num.* 18. *cum sequen.* Ita dicendum de dispensationibus, &c. Et licet dispensatio semel cessans, vires recuperare nequeat, nisi à Papa iterùm concedatur; attamen præsumendum est, quòd in tali casu, mens concedentis sit, ne illa cesset ita, vt valore suo destituatur, redeunte eadem causa; sed solùm remaneat suspensa, non autem cassata. *Sanch. loco citat. nu.* 17.

Dicendum vltimò est, est quòd clausula, *quatenus, si est ita*, id est, quatenus preces veritate nitantur, intelligitur præsertim de tempore Datæ: nam Data in litteris Apostolicis, &c. consideranda semper est. *c. eam te.* 7. *& c. constitutus*, 26. *de rescript. vbi glos. in verb. data litterarum. c. si aliquando*, 12. *de sentent. excomm. c. quia circa*, 6. *de consang. &c. si eo tempore*, 10. *de rescriptis in* 6. Ideò Ordinarij, & Confessarij, quando habent exequi litteras à Sede Apostolica, vel à M. P. emanatas ad fauorem alicuius; animaduertere hoc præcipuè debent, ne contingat eos facillimè decipi, & nulliter commissiones sibi demandatas exequi: si enim tempore Datæ præces veræ non sint, gratia est nulla, vt ex textibus præcitatis apertè colligitur, & ex communi Doctorum sententia apparet.

Dictum latorem, audita priùs sacramentali Confessione, à trãsgressione huiusmodi absoluas, &c. De latore, & de auditione sacramentalis Confessionis, in præcedenti formula satis diximus, nec aliquid addendum censeo. De transgressione similiter sufficienter locuti sumus in principio huius formulæ: ideò de postrema huius clausulæ parte verba faciamus, videlicet, *Absoluas hac vice*.

Absolutio deriuatur à verbo *Soluo*, quod græce ἀπολυω quod significat, ligatum dissoluo, & propterea absolutio generaliter sumpta est idem ac impedimenti, seu vinculi ruptio, seu remotio. *Tabien. in sum. verb. absolutio*, 1. *num.* 2. *Armilla in verb. absolutio*.

Et quia ad ruptionem, seu remotionem vinculi, requiritur authoritas in remouente, & rumpente supra vinculum, quod rumpitur, & supra impedimentum, quod remouetur; tot modis dicitur absolutio, quot modis reperitur authoritas relata ad aliquod vinculum. Ista autẽ authoritas est multiplex: videlicet, corporalis, quà soluitur vinculum corporale, iuxta illud Euangelij, *Vnusquisque vestrum soluit asinum, &c.* Iudicialis, qua disceptantium difficultates, & delicta soluuntur: & hæc est duplex, videlicet, secularis, & spiritualis. Sæcularis est, qua

vtuntur

vtuntur Iudices ſęculares, abſoluendo reos in foro iudiciario; ſpiritualis verò authoritas adhuc eſt duplex id eſt, vna iuriſdictionis reſpectu excommunicationis, & alia ordinis & iuriſdictionis reſpectu peccatorum in ſacramentali confeſſione; hæc vltima abſolutio pertinet ad forum pœnitentialem, quæ à ſacerdotibus ſolũ poteſt impendi. *c. canonica, 50. de ſentent. excomm.* Illa verò prima ad forũ contentioſum, & demandari poteſt Diacono, & alijs Clericis. *Gloſ. in c. paſtoralis, 11. in verbo, præterquam in mortis articulo, in fin. de offic ioordinarij. Sylu. in ſumm. verb. abſolutio 1. in principio. Summa Angelica, Armilla, Tabien. in verbo, abſolutio.*

His prẹmiſſis, dicendũ eſt, quòd M. P. hoc loco de abſolutione ſpectante ad forum pœnitentialem loquitur: nam materia, ſuper qua cadit hæc noſtra abſolutio, eſt peccatum mortale: qui enim vouit Religionem ingredi, ſi poſtea contrahat matrimonium, violat fidem Deo datam per votum in re graui, tranſgrediturque votum in re graui. *c. in multis, 27. q. 1.* quia ſe conſtituit in ſtatu in conpoſſibili cum exequutione voti. Inſuper, ſi matrimonium conſummet, adhuc grauiter peccat, cùm ante conſummationem eſſet illi etiam voti exequutio licita & poſſibilis. *c. verum, 2. de conuerſ. coniug.* Nam licet alteri cõiugi ante cõſummationẽ matrimonij ingredi Religionem, etiam altero coniuge inuito, & reluctante.

Ideo ea eſt ſeruanda forma abſolutionis, quam Eccleſia ſeruat in foro interiori pro peccatis occultis, iuxta Rituale Romanum de Sacramento Pœnitentiæ: videlicet. *Dominus Ieſu Chriſtus te abſoluat, & ego authoritate ipſius, & Sanctiſſimi Domini Noſtri Papæ N. mihi conceſſa, abſoluo te in primis ab omni vinculo excommunicationis, & interdicti, in quantum poſſum, & tu indiges: deinde ego te abſoluo à peccatis tuis. In nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti. Amen.* Si aliquis verò vellet ſuperaddere, *a trãſgreſſione huiuſmodi*, poſſet: ſed non exiſtimo neceſſarium, immò ſuperfluum credo; nam forma cadit ſuper materiam à pœnitente ſubminiſtratam, quæ eſt peccatorum numerus narratus, ſub quo comprehenditur iſta tranſgreſſio.

Iniuncta ei pœnitentia ſalutari, &c. Quia peccatis debetur pœna ſatisfactoria *c. hoc ipsũ, 33. quæſt. 2. cap. miror autem, de pœnit. diſt. 1.* Ideò M. P. mandat Exequutori huiuſmodi Breuis, vt præſenti tranſgreſſori voti, imponat pœnitentiam ſalutarem, quæ debet commenſurari peccatori, peccato, & fini, ob quem imponitur.

Debet primò commẽſurari peccatori: nam diuerſa eſt imponenda pœnitentia peccatori robuſto, & peccatori infirmo, vel peccatori indeuoto, de quo facilè dubitari poteſt, an magnam pœnitentiam, ſi ei imponatur, perſoluturus ſit.

Secundò, debet commenſurari peccato. Sicut enim datur maius, & minus in peccatis, ita etiam maior & minor pœnitentia imponenda eſt, ſecundùm qualitatem peccati.

Tertiò, debet conuenire fini, ob quem imponitur, id eſt ſaluti animæ, vt per pœnitentiam excidantur peccatorum occaſiones.

Quia verò hodie pœnitentiæ omnes ſunt arbitariæ, conſideratis perſonarum circumſtantijs. *cap. menſuram, 86. de pœnit. diſt. 1. c. tempora pœnitudinis, 26. q. 7.* Ideò M. P. ſuarum litterarum Exequutoris arbitrio relinquit qualitatem pœnitentiæ iniungendæ, nec præſcribit aliquam particularem.

Pro huiuſmodi pœnitentijs computan-

putantur orationes, eleemosynæ,& ieiunia: sub quibus veniunt omnia opera pœnalia, & corporis afflictiua.

Ipsumque, si aliud canonicum non obstet, in dicto Matrimonio remanere, & debitum, &c. Qui vouit Religionem ingredi, non tenetur ad seruandam castitatem, nisi post emissam professionem: & si matrimonium contrahat, tenet matrimoniũ, & non est cogendus illud rescindere. *cap. meminimus, 3. qui Clerici vel vouentes matrim. contrah. poss.* Vouens enim vnum statum, non tenetur ad onera illius, nisi postquàm dictum statum assumpserit: Votum vero ingrediendi Religionem, & professionem in ea emittendi, non habet pro materia castitatem, sed statum, in quo vouenda est castitas. *Ita Suar. lib. 4. de voto, cap. 7. nu. 15. vers. aliud exemplum. Caiet. 2. 2. q. 80. q. 89. art. 3. & q. 147. artic. 4. Armilla, verb. debitum coniugale, n.* 14. Ideo iure optimo M. P. mandat declarari, voti huiusmodi transgressorem licitè remanere, & debitum coniugale reddere, & exigere posse in suo matrimonio, addendo tamen, *Si aliud canonicũ nõ obstet.* Nam, si aliud canonicũ impedimentũ existat inter coniuges, secùs dicendũ erit. *d.c. meminimus.*

Impedimenta matrimonii.

Quæ autem sint impedimenta, quæ obstent validitati matrimonij, paucis modò attingam, vt suis loco & tempore de vnoquoque impedimẽto verba faciam. Pro nunc, sciendum est, sex esse, quæ impediunt matrimonium contrahendum, sed non dirimunt: videlicet, Interdictum, Sponsalia, Catechismus, Votum simplex, & crimen Incestus, Vxoricidij, Parricidij, Raptus alienæ sponsæ, Matrimonij scienter contracti cum Moniali, fraudulosæ susceptionis proprij filij in baptismo, seu Confirmatione, Pœnitentiæ publicæ.

Illa vero, quæ non solùm impediunt contrahendum matrimoniũ, verùm etiam dirimunt contractum sunt tredecim: videlicet, error personæ, conditio seruilis, votum solemne, cognatio spiritualis, & legalis, crimen vxoricidij, vel homicidij mariti, & adulterij cum promissione futuri matrimonij, cultus disparitas, vis, ordo sacer, ligamen alterius matrimonij, publica honestas, consanguinitas, & affinitas, impotentia coeundi perpetua; de quibus omnibus singillatim aliquid attingam, dum singulas formulas dispensationum matrimonialium infra explicabo.

In foro conscientiæ, &c. Hæc clausula eodem modo intelligenda est, quo supra in alia præcedenti formula explicauimus.

Ita quòd, si vxori superuixerit, eodem, &c. Ista clausula est adeò clara, vt non multum laborandum sit pro illius explicatione. Nam per subsequens matrimonium non tollitur præcisè votum, sed illius exequutio suspenditur. *c. ex parte. 9. de conuers. coniug.* & ideò, si præmoriatur vxor; qui antea vouerat Religionem ingredi, non potest aliam vxorem accipere; sed tenetur adimplere votum. *d.c. ex parte. Ita Hugo, & Archid. in c. de eo. 30. q. 1. & c. antiqui. 33. q. 2.*

Et ita illũ moneas, &c. Hæc admonitio præmittenda est, ne transgressor allegare possit ignorantiã, sub prętextu quòd per huiusmodi absolutionem, & declarationẽ fuerit omninò liberatus à voto.

PRO

PRO TRANSGRESSORE SIMPLICIS VOTI CASTITATIS,

Ad effectum remanendi in Matrimonio.

FR. Antonius Barberinus, &c. Quòd ipse aliàs Votum Castitatis emisit, & deinde matrimonium cum muliere, eius ad præsens vxore, in facie Ecclesiæ contraxit, & successiue consummauit. Cùm autem, &c. Lator præfatus in dicto matrimonio remanere, & debitum coniugale exigere licitè posse desideret, pro suæ conscientiæ quiete cupit per Sedem Apostolicam absolui, secumque desuper dispensari. Quare, &c. Quatenus, si est ita, dictum Latorem, audita priùs ipsius Sacramentali Confessione, à transgressione huiusmodi absoluas hac vice, &c. iniuncta ei pœnitentia salutari: ipsumque, si aliud canonicum non obstet, in dicto Matrimonio remanere, & debitum coniugale reddere posse, & debere, declares: & nihilominus, si de Latoris incontinentia probabiliter timendum esse repereris, cum eodem vt debitum coniugale etiam exigere licitè valeat, misericorditer dispenses in foro conscientiæ, & in ipso actu Sacramentalis Confessionis tantùm, & non aliter, &c. Ita quòd, si vxori, &c. eodem voto teneatur, vt priùs, &c.

Votum solemne castitatis dirimit matrimonium cõtractum.

Votum solemne castitatis non solùm impedit matrimonium contrahendum, verùm etiam dirimit contractum. *cap. vnico, de voto in 6. cap. consuluit, cap. si quis, cap. in multis, 27. q. 1. & notatur in cap. rursus, 6. cap. veniens, 5. cap. insinuante, 7. vbi Innocent. qui Clerici, vel vouentes, &c. & causa, 27. q. 1. per totam*: & super hoc voto solemni M. P. dispensare nequit.

Simplex verò votum Castitatis impedit quidem matrimonium contrahendum, sed non dirimit contractum. *dictis cap. veniens, & aliis supra cit.*

Licet enim votum solemne, & votum simplex Castitatis æqualiter dirigantur in Deum. *c. magnæ, 7. de voto*: attamen Ecclesia noluit statuere, vt matrimonium contractum post votum simplex, non teneat, sitque inualidum, sicut statuit de matrimonio contracto post votum solemne. Ita communiter tenent *Canonistæ in dictis c. rursus, c. veniens, & aliis supra cit. tit. qui clerici, vel vouentes.*

Quòd vero votum solemne, & votum simplex æqualiter dirigantur in Deum, patet: quia quoad vinculum obligationis æquè diriguntur ad Deum: quoad efficaciam obligationis, æqualiter vtrumque obligat: quoad tempus, perpetua est vtriusque obligatio: quoad peccatum, æquè vterque peccat contraueniens voto: sed contraueniens voto solemni grauiùs punitur. *c. si vir. dist. 27. c. de virginibus. 27. q. 4. c. 1. de voto in 6.* & votum solemne non solùm dirimit matrimonium postea contractum; verùm etiam dirimit matrimonium præ-

cedens, niſi fuerit conſummatum copula; Nam ſi fuit matrimonium conſummatum copula, non diſſoluitur, *c. ex publico, 7. & c. quidem, 4. de conuerſ. coniugat.*

Ratio huius diſparitatis benè allegatur à *S. Th. in 4. diſt. 38. qu. 1. art. 2. quæſtiunc. 2.* Nam per votum ſolemne quis actualiter tradit Deo ſuum corpus ad continentiam perpetuam ſeruandam, & ſic actualiter à ſe transfert dominium ſui corporis & tradit Deo; & ideo non poteſt alteri illud tradere.

Per ſimplex verò votum promittit ſolummodò ſuum corpus ad continentiam Deo ſeruandam, non autem tradit actualiter: & ideò, ſi poſtea per matrimonium tradat actualem poteſtatem ſui corporis vxori; validè tradit, cùm potior ſit conditio poſſidentis. *c. nulli dubium. 12. q. 5. l. ſi debitor. 10. ff. de pignoribus.* Et ſuper voti huiuſmodi tranſgreſſione M. P. diſpenſat per præallegatam formulam.

Poſſidentis potior conditio.

Pro intelligentia dictæ formulæ, duo tantùm remanent declaranda; reliqua enim omninò conueniunt cum alia præcedenti formula tranſgreſſionis voti Religionis.

Ipſumque in dicto matrimonio remanere, & debitum coniugale reddere poſſe, & debere, declares &c. Cùm ſimplex votum Caſtitatis non inualidet matrimonium, ſed ſolùm impediat, vt ſupra probauimus ex *cap. rurſus, 6. qui Clerici, vel vouentes;* ideò M. P. mandat huiuſmodi litterarum ſuarum Exequutori, vt declaret tranſgreſſorem poſſe licitè remanere in matrimonio ſic contracto, & teneri ad coniugale debitum reddendum ſuæ vxori; nam contrahendo matrimonium tradidit actuale dominium ſui corporis vxori. *c. vna ſola, 33. q. 5. c. ſi vir, & vxor. & c. ſcripſit. 26. q. 2.* nec poteſt vxor inuita ſuo ſpoliari dominio. *d. c. ex publico, de conuerſ. coniug. gloſſa in c. Agathoſæ, 27. q. 2. & in d. c. quidam, & in c. placet. 12. de conuerſ. coniug.* Et ideò de mariti ſui corpore diſponere valet ad libitum, iuxta modum à lege præſcriptum, *d. c. quidam, & c. placet, de conuerſ. coniugat.*

Nihilominus, ſi de Latoris incontinentia probabiliter timendum eſſe repereris cum eodem, vt debitum coniugale etiam exigere licite valeat, miſericorditer diſpenſes. Qui contrahit matrimonium poſt ſimplex Caſtitatis votum à ſe emiſſum, non poteſt exigere debitum coniugale, *d. c. quidã, & c. placet, de conuerſ. coniugat.* nã tenetur, quantum in ſe eſt, ſeruare votum in ijs, in quibus nõ eſt factus impotens. *S. Thom. in 4. ſenten. diſt. 38. q. 1. art. 2. q. 2. in fin. Sylueſt. in ſum. verb. debitum coniugale, n. 11. gloſſ. in dict. c. Agathoſæ.* Et ſi exigit, grauiter peccat, & toties peccat grauiter, quoties exigit: nam ſemper tenetur ſeruare votum in ijs in quibus non eſt factus impotens. Et ideo eget diſpenſatione, ſi vult legitimè coniugale debitum exigere.

Diſpenſatio autem in voto non conceditur abſque iuſta, & legitima cauſa. *Tot. tit. de voto & voti redempt.* Quæ ſint cauſæ legitimæ pro diſpenſationibus obtinendis, inferiùs attingam, dum de formulis diſpenſationum matrimonialiũ verba faciã; ſimulq; explicabo, quid ſit diſpenſatio. Pro nunc ſciendum eſt, quòd diſpenſatio eſt rigoris iuris mi-

Diſpenſatio quid ſit.

miſericors relaxatio. *c. requiritis. §. niſi rigor. 1. q. 7. Speculat. in tit. de diſpenſation. in princip. & DD. cõmuniter in d. c. requiritis.* Dicitur, *relaxatio*, id eſt cõceſſio, vt aliquid licitè fieri poſſit contra iuris præſcriptum.

Diſpenſatio autẽ non debet fieri ſine cauſa, ſed cum cauſa, videlicet, quando adeſt honor Chriſti, vel vtilitas Eccleſiæ, quæ eſt eius corpus. *c. 1. de voto, & voti redemptione. S. Thom. 2. 2. q. 88. art. 3.* Et ſub nomine vtilitatis Eccleſiæ, venit etiam vtilitas membri dicti corporis, qualis eſt perſona, quæ indiget diſpenſatione. Et ideò, quando adeſt vouentis vtilitas, poteſt concedi diſpẽſatio. *Sylueſt. verb. votum 4. nu. 1.* His poſitis, veniamus ad noſtri §. declarandas partes.

Dictio nihilominus quid importet.

Nihilominus, &c. Hęc dictio auget diſpoſitionem, eamque præciſam reddit. *l. fin. §. fructus. vbi gloſſa in verb. nihilominus ff. quæ in fraudem credit. l. qui poteſtate, 6. in fin. ff. qui teſtamen. facere poſſunt. Gonz. ſuper reg. 8. §. 7. proœm. nu. 124.* Superiùs dixerat, Latorem teneri ad reddendum debitum coniugale vxori; ad præſens autem, ignoſcens fragilitati latoris, præſcindenſque ſuam diſpoſitionem à legis rigore, quo ille priuatus remanſit primæuo ſuo iure petendi debitũ cõiugale; fauorabiliter concedit, vt, mediante diſpenſatione, illud etiã exigere licitè valeat. Conceſſio autem iſta, non eſt abſoluta, ſed relatiua ad cauſam impediendi peccatum, eiuſque periculum auferendi: qua ceſſante, diſpenſatio non conceditur.

Si de latoris incontinẽtia, &c. Cauſa iſtius diſpenſationis eſt probabilis timor incontinentiæ: & aduerte diligenter illud aduerbiũ *probabiliter*: nam non inducit quòd timor iſte debeat probari per depoſitionem teſtium, vel exactũ ipſius latoris examen; ſed ſolùm ſufficit, vt exequutor, penſata qualitate ætatis, complexionis, cohabitationis, & ſimilium, timeat de latoris incontinentia: qui timor facillimè admitti poteſt. Nam quis igni adhęreat, & non calefiat ſaltem, niſi penitùs cõburatur? quę omnia inducunt probabilem incontinentiæ timorem.

Cum eodem, vt debitum coniugale, &c. Augmentum iſtius diſpenſationis non eſt ſimpliciter, & abſolutè faciendum, ſed præciſè quoad petendum debitum coniugale; & ideò votum non remanet ſuſpenſum quoad alios actus illicitos, ſed remanet in ſuo robore & vigore: & ſi fornicetur, vel aliquid ſimile peragat, omninò faciet contra votum. Moneat ergo exequutor pœnitentem de iſto ſpeciali, & limitato effectu huius diſpenſationis: nam multi decipiuntur, quia per ſimilem diſpenſationẽ exiſtimant ſe à voto omninò liberari: quod falsũ omnino eſt, vt ſuperiùs demonſtrauimus.

Miſericorditer diſpenſes, &c. Quia iſta diſpenſatio de iure non debetur, cùm vnuſquiſque teneatur vota ſua reddere Deo. *cap. magnæ 7. de voto.* Immo deneganda eſſet, quia temere auſus eſt illud tranſgredi, & proximo periculo denuò tranſgrediendi per matrimoniũ contractum, ſe voluntariè expoſuit; ideò, deficientibus meritis, & accedentibus demeritis, quicquid ei cõceditur, ex meræ miſericordia, & gratis conceditur. Et eò magis, quia, vt dicit *gloſſa in c. exhibita 12. in verbo, miſericorditer, de homicidio*; quicquid facit Eccleſia, totum eſt miſericordia, ac propterea rectè ponitur aduerbium *miſericorditer*, &

ſemper poni debet in omnibus diſpenſationibus, vt notat *Hoſtienſ. in ſum. tit. de diſpenſationibus*, dum definit, quid ſit diſpenſatio. *Gloſſa in c. 1. verb. ſuſcepit, de corpore vitiatis ordin. vel non.*

Modus abſoluendi, declarandi, & diſpenſandi iuxta formã iſtius Bullæ, poterit eſſe infraſcriptus.

Dominus noſter Ieſus Chriſtus te abſoluat: & ego, authoritate ipſius, & Sanctiſſimi Dom. Noſtri Papæ, abſoluo te ab omni vinculo excommunicationis, & interdicti, in quantum poſſum, & tu indiges: deinde ego te abſoluo à peccatis tuis, & eadem authoritate declaro te in dicto Matrimonio remanere, & debitum coniugale reddere poſſe, & debere: nec non diſpenſo tecum, vt idem debitum etiam exigere licitè valeas. In nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti. Amen.

Reliquæ formulæ huiuſmodi partes intelligendæ ſunt, vt ſuprà in præcedenti formula Tranſgreſſionis voti Religionis declarauimus.

Pro tranſgreſſore voti Cælibatus, eodem modo reſcribere ſolet Maior Pœnitentiarius: & ideò eodem modo exequutioni demandari debet eius Bulla.

COMMVTATIONES VOTORVM.

Quid ſit Commutatio, & quot modis fieri poſſit?

COmmutatio eſt nomen deriuatũ à verbo *Muto*, & componitur à nomine *Mutatio*, & præpoſitione *Cum*: ſignificatque, rem aliquam cum alia mutare. *c. 1. cum ſeqq. de rerum permutatione*. Eſt enim vnius rei cum altera vicaria præſtatio. *l. quoniã aſſeueras, 5. C. de rerum. perm. Goffred. in ſum. de rerum permut. num. 1.*

Commutatio eſt contractus participans de emptione, & venditione *l. permutationem. 2. C. de rerum permut.*

Differunt tamen in hoc, quia Emptio, & Venditio contrahuntur mediante pecunia, quæ datur pro re, quæ emitur, & venditur. *Panorm. in c. 1. de his, quæ fiunt à Prælat.*

Commutatio verò contrahitur quãndo datur res vnius ſpeciei, & accipitur alia alterius ſpeciei *d. l. quoniam aſſeueras, C. de rerum permut.*

A Sacris Canonibus, & Doctoribus pro eodem accipiuntur iſta duo nomina, Commutatio, & Permutatio. *cap. quæſitum 5. c. vt commutationes 2. & c. ad quæſtiones 6. de rer. permut.*

Commutatio igitur, quoad noſtram materiã, ſecundùm *Sylueſtr. in ſum. verb. Votum 4. num. 1.* eſt annullatio obligationis Voti, cum ligamine ad aliquid aliud faciendũ. Quòd ſit annullatio obligationis Voti, per ſe patet. Nam vouens per huiuſmodi commutationem liberatur ab adimplendo Voto. *c. 1. & d. c. ma-*

c. magnæ de voto, & voti redempt. Et quod hæc liberatio fiat cum ligamine ad aliquid aliud faciendum, ſimiliter eſt clarum: nam in hoc cõſiſtit tota ſubſtantia cõmutationis, vt videre eſt in *toto tit. de rerũ permut. & in dicta l. quoniam aſſeueras. C. de rerum permut.* Et propterea vouens tenetur ſub eadem obligatione Voti adimplere id, in quod votum fuit commutatum. Nam per commutationẽ fit ſubrogatio vnius loco alterius, & ſubrogatum ſapit naturam eius, in cuius locum ſubrogatur. *l. ſi cum.* 10. *§. iniuriarum ff. ſi quis cautio. iudicio ſiſten. cauſa fac. non obtemp.* Et præcipuè in noſtro caſu; cùm res ſubrogata aſſumat omninò naturam eius, in cuius locum fuit ſubrogata, & concurrat ad eundem effectũ, ad quem concurrebat Votum, id eſt ad honorem Dei, & ſalutem vouentis: & ideo neceſſe eſt, vt ſapiat omninò naturam eius, in cuius locum fuit ſubrogata. *Gloſſa in l. certi conditio. 7. ff. ſi certum petatur, Bart. in repetitione l. pater filiũ* 14. *ff. de inofficioſo teſtam. n.* 13. *Bartholom. Soccinus reg.* 475. Et probatur per textum in *l. cum in fundo* 81. *§. ſi fundus. ff. de iure dotium.* Vbi dicitur, quòd ſi fundus dotalis diſtrahatur, pecunia, quæ ex dicta diſtractione redigitur, remanet ſub eiſdem oneribus, & priuilegijs, ſub quibus erat ipſe fundus.

Subrogatũ ſapit naturã eius, &c

Commutatio voti duplex

Commutatio Voti, duplici modo fieri poteſt, vel in aliquid maius, vel ſaltem æquale. *cap.* 1. *cum ſequen. de voto, & voti redempt. Goff. in ſum. eodem tit. Panor. in d. c.* 1.

Vel in aliquid minus, & hæc cõmutatio participat de diſpẽſatione: habet enim admiſtam diſpenſationem *Leſſius lib.* 2. *cap.* 40. *de voto, dubio* 16. *num.* 109. *Caietan. verb. votum, c. vlt. Suarez l. b.* 6. *de voto cap.* 18. *Sanchez lib.* 4. *cap.* 53. *nu.* 4. *Sotus lib.* 7. *de iuſtitia quæſt.* 4. *art.* 3. *col.* 8. *verſ. quando verò.* Et ideo illi ſemper adiungitur, vt infra dicemus, *Diſpenſando commutes.* Et nõ ab omnibus fieri poteſt, ſed ſolum à Prælatis, & Epiſcopis cum ſuis ſubditis; & in omnibus votis, quinque exceptis Sedi Apoſtolicæ reſeruatis, videlicet Religionis, Caſtitatis perpetuæ, Sancti Iacobi, Hieroſolymitani, & Sancti Petri Romæ, *cap.* 1. *cit. Goffred. loco cit. num.* 10. *Tolet. in ſum. lib.* 4. *c.* 18. *num.* 9.

Primus modus commutandi in melius poteſt eſſe licitus etiam ipſi vouenti. *cap. ſcripturæ* 4. *de voto, & voti redempt. Nauar. cap.* 12. *n.* 75. *Archid. in cap. qui poſt votum de regular. in* 6. *Leſſius d. lib.* 2. *cap.* 40. *num.* 101. *Suarez lib.* 6. *cap.* 18. *n.* 4. *verſic. nihilominus. Sanchez in ſum. lib.* 4. *cap.* 49. *num.* 4. *& alij.* Ratio eſt, quia, qui commutat votum in melius, non facit Deo iniuriam, & non dicitur votum infringere. *cap. peruenit* 3. *de iureiurando.*

Melius autẽ in hac præſenti materia illud eſt, quod omnibus conſideratis eſt Deo gratius.

Poteſt etiam fieri commutatio ab ipſo vouente in euidenter æquale. *Henriquez lib.* 5. *de Pœnitentia cap.* 20. *num.* 5. *Leſſius lib.* 2. *cap.* 40. *dubio* 16. *n.* 105. *Sanchez in ſum. lib.* 3. *cap.* 19. *num.* 9. *& alij:* nam Deo nulla fit iniuria, cùm ei res æque grata reddatur per commutationẽ voti factam.

Nota: qui poteſt diſpenſare in voto, poteſt etiam illud commutare non autem è contra: nam cui licet quod maius, videlicet diſpenſare, licet etiam quod minus, videlicet cõmutare, *per cap. cui licet* 43. *de reg. iuris in* 6. Diſpenſatio enim remittit totum vinculum voti, commutatio vero partem, vt ſupra probauimus.

Cui maius etiam minus.

Ad commutationem voti requiritur, neceſſitas, vel vtilitas vouentis. *cap. ex multa* 9. *prope finem, &*

cap.

cap. magnæ 7. de voto, & voti redẽptione. Panorm. in cap. 1. eod. tit. nu. 5.

Aduerte: quando causa commutationis est mera voluntas vouentis, tunc habet locum opinio *Innoc. in rubr. de obseruat. ieiun. & Archid. in c. presbyter. dist.* 28. quòd commutatio fieri debeat in melius, & Deo acceptius. Quando verò est necessitas in vouente, videlicet debilitas complexionis, vel aliquid simile; eo casu sufficit vt cõmutatio fiat in æquale, licet non sit magis Deo acceptum. *c. quod super 8. & c. magnæ, de voto & voti, &c. Panorm. in d. c. 1. cit. n. 3.*

Omnia vota voluntaria redimi possunt & commutari authoritate Superioris, ex cuius iudicio dependebit considerare qualitatem personæ, & causam commutationis, colligendo an recompensatio melior sit, & Deo magis accepta. *c. 1. de voto & voti. Goffred. in sum. eod. tit. n. 7. Panorm. in dict. c. 1. n. 2.* qui ibi dicit, in commutatione voti nõ posse dari certam regulam, sed totum dependere ab arbitrio Superioris, qui ex diuersis informabit animum suum.

Commutatio voti in minus non potest fieri sine legitima causa *c. nõ est. 5. de voto & vot. redempt. vbi glossa* ait *in verb. adimplere*, dispensationem voti sine causa non esse dispensationem: sed dissipationem, cùm ille, cum quo sine legitima causa dispensatur, non sit securus quoad Deum.

Dispensatio quid sit.

Ex præmissis nota diuersitatem, quæ est inter dispensare super voto, & illud irritare, commutare, & redimere.

Nam dispensare in voto, est nomine Dei condonare, & remittere obligationem voti, quam vouens erga Deum contraxerat vouendo. *Caietan. 2. 2. q. 88. art. 12. & alij.* Et spectat ad potestatem spiritualẽ, & requiritur causa, *d. c. non est, de voto, & voti redempt.*

Irritatio est annullatio obligationis voti ex beneplacito volũtatis; vt cùm dicit maritus vxori, nolo vt votum obserues: & spectat ad potestatem dominatiuam, & requirit causam; sed si fiat sine causa, est valida peccat tamen venialiter sic irritans, quia impedit bonum sine causa. Nam impedire bonum opus alterius sine causa, est malum. *Less. lib. 2. c. 40, num. 75. Suar. lib. 6. de voto c. 1. & 7. Clauis Regia lib. 6. cap. 10. num. 14.* *Irritatio.*

Possunt irritare vota, Pater, Tutor Tutrix, Curator minoris, Dominus, Prælatus. *c. manifestum 33. q. 5.* Ratio est, quia nullus vouere potest in præiudicium illius, cui est subiectus nisi ille consentiat. Istorum enim vota censentur facta sub conditione tacita, nisi ille, cui subest materia voti, renuerit. *Sanch. l. 4. c. 24. nu. 30. cum sequen. & alij communiter.*

Commutatio voti est obligationis voti annullatio, cum ligamine ad aliquid faciendum. *Sot. lib. 7. de iustit. & iur. q. 4. art. 1.* *Commutatio.*

Redemptio voti, est annullatio obligationis voti cum ligamine ad aliquid dandum, vt *tot. tit. de voto, & voti redemptione.* *Redemptio.*

His positis videamus quomodo M.P. rescribat, quando mandat alicuius simplex votum Religionis commutari ob stimulos carnis, ad effectum contrahendi matrimoniũ.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Discreto Viro Confessori, Magistro in Theologia, vel Decretorum Doctori ex approbatis ab Ordinario per latorem præsentium ad infrascripta specialiter eligendo, salutem in Domino. Ex parte latoris præsentium nobis oblata petitio continebat, quòd*

quòd ipſe aliàs vouit Religionem ingredi S. Franciſci. Cùm autem ſicut eadem petitio ſubiungebat, lator præfatus ob ſtimulos carnis, quos patitur, continenter viuere poſſe diffidat; pro ſuæ Conſcientiæ quiete cupit ſibi votum huiuſmodi in alia pœnitentiæ opera ad effectum contrahendi matrimonium, per Sedem Apoſtolicam commutari. Quare ſupplicari fecit nobis humiliter, vt ſibi ſuper his de oportuno remedio prouidere dignaremur. Nos igitur, qui Pœnitentiarię Domini Papæ curam gerimus, huiuſmodi ſupplicationibus inclinati, authoritate Apoſtolica ſpecialiter nobis conceſſa, diſcretioni tuæ committimus, quatenus ſi eſt ita, ac latorem, audita prius eius ſacramentali Confeſſione, ſtimulis carnis adeo agitatum, vt maximè dubitet continere poſſe, & propterea de eius incontinentia probabiliter timendum eſſe, per diligentem latoris examinationem, ac poſt monita, & conſilia oportuna illi præſtita inueneris: eundem latorem à mutatione propoſiti, (quatenus tibi videatur) abſoluas hac vice in forma Eccleſiæ conſueta, iniuncta ei pœnitentia ſalutari: ſibique Votum præfatum ad hoc vt matrimonium contrahere licite poſſit, in frequentiam Sacramentalis Confeſſionis peccatorum ſuorum ſibi ſingulis ſcilicet menſibus, vt minimum ſemel, vel quoties tibi videbitur, & in alia pœnitentiæ opera perpetua per te iniungenda; inter quæ ſint etiam aliqua Religionis, quam vouit; quæ quotidie facere teneatur ad eum finem, vt ea adimplens meminiſſe ſemper poſſit obligationis, qua huiuſmodi voto adſtringebatur, prout, ſecundum Deum, ipſius animæ ſaluti expedire iudicaueris, diſpenſando commutes in foro Conſcientiæ, & in ipſo actu ſacramentalis Confeſſionis tantùm, & non aliter, neque vllo alio modo. Datum Romę apud S. Mariam Maiorem, &c.

Omiſſis primis prędictę formulæ duabus partibus, vt ſuperius in alijs formulis fecimus, deueniamus ad tertiæ partis clauſulas explanandas.

Stimulis carnis adeo agitatum, &c. Remanet ſolum diſcutiendum, quęnam carnis agitatio requiratur ad hoc, vt habeat locum commutatio iſta voti; nam de præcedentibus alijs clauſulis ſatis abunde diximus in præcedentibus.

Stimulis carnis, &c. Stimulus propriè dicitur fuſtis acutæ cuſpidis, quo ruſtici boues ſuppungunt. *Plaut. in Aſin.*

Vtinam nunc ſtimulus in manu mihi ſit.

Et per translationem dicitur omne illud, à quo multum diuexamur. *Cicer. Tuſcul. Non modo ſtimulos amoris, ſed etiam fulmina fortunæ contemnamus.* Ex quibus colligitur, quòd non ſimplex tentatio ſenſualis ſit ſufficiens ad commutationem voti, ſed requiritur, vt ſit tentatio acutæ cuſpidis, hoc eſt penetratiua, vt ſolet dici, vſq; ad animam; & non ſolum penetratiua, ſed ad inſtar fulminis, quod ſolo tactu comburit, & conſumat; vt ex prædicta Ciceronis authoritate colligitur, dum ſtimulos carnis, & fulmina fortunę inſimul adęquat; & argumentum à nomine appellatiuo, vel ab Etymologia

Argumentũ ab Etymologia vocabuli.

gia vocabuli desumptum bene procedit, & probat. *cap. forus* 10. *de verb. signif. l. pupill.* 239. *§. territorium, ff. eod. Panor. in cap.* 1. *de iudic. Bart. in l.* 2. *§. appellata, ff. si certum petatur.*

Quòd autem hæc sit intētio Maioris Pœnitentiarij, apertè dicit *Nauarrus*, olim Maioris Pœnitentiarij Consultor Canonista, *lib.* 3. *consilior. tit. de voto, &c. cons.* 36. *nu.* 5. vbi affirmat Sacram Pœnitentiariā concedere commutationē voti Castitatis, quando vouens vrgetur grauibus stimulis carnis ad fornicandū eo quod existimet esse bonum ei liberari à peccatis venereis cum fractione voti per sanctum matrimonium, iuxta dictum *Apostoli ad Corinthios* 7. *Melius est nubere, quam vri.*

Ratio est, quia de minima carnis agitatione nō est habenda consideratio, iuxta *l. scio* 4. *ff. de restitut. in integr. l. si oleum* 10. *§. finali, ff. de dolo, l. quamuis* 32. *ff. de condit. cap. cum te* 23. *de sent. & re iudic. Bald. in l. si prædium, C. de ædilit. edicto, Ant. Corsettus in tractatu de minimis.*

Idemque dicendum est de mediocri tētatione: nam vt dicitur *Iob.* 7. Perpetua tentatio vita hominis est super terram, & eam homo tenetur superare cum labore; hanc enim ob causam *ibi* dicitur: *Militia est vita hominis super terram*: Et ratio est, quia agitur de mutanda promissione Deo facta; & de maiori vouentis bono. Grauis igitur stimulus carnis requiritur pro sufficienti causa cōmutationis voti; hanc solūmodo in nostro casu existimant Doctores sufficientem causam esse. *Sanchez de dispensationib. lib.* 8. *disput.* 21. *num.* 18. *& Nauarr. in Manuali cap.* 12. *num.* 78. vbi asserit vnam ex legitimis causis ad votum Castitatis commutandum, esse magnam fragilitatem, quam votēs in se experitur ad obseruandum votum.

Et probatur ex *c. veniens* 5. *qui clerici, vel vouentes, &c.* vbi dicitur tutius esse, vt post votum Continentiæ simpliciter oblatum, contrahatur matrimonium, quàm fornicationis reatus incurratur: minus enim malum tolerandum, vt maius euitetur, *cap. si quid verius*, 33. *quæst.* 2. *& cap. hi qui.* 27. *q.* 1. *&c. considera* 22. *q.* 1. Minus autem malum est; vt vouens non ingrediatur Religionem, quam vt ingressus inconstinenter viuat, alijsque scandalum, & Religioni dedecus euadat. *Minus malum tolerandum, vt maius euitetur.*

Grauitas istius stimuli colligenda est ab effectibus, qui inde sequuntur. Nam lapsus vnius, vel alterius transgressionis, non inducit sufficiētem causam dispensandi in voto, quia adhuc valde vtile est votum, vt vouentem contineat, ne ita facile labatur. *Valentia* 2. 2. *disp.* 6. *q.* 6. *punct.* 7. *ad fin. Azor. lib.* 11. *Instit. moral. c.* 19. *q.* 17. Votum enim est medicina deseruiens prauis affectibus huiusmodi.

Sed requiritur vt probabiliter iudicetur vouens, ita affectus, vt credatur sæpius votum violaturus esse. *Sanchez lib.* 8. *de dispensationibus disp.* 21. *n.* 18. *in fin. Alcozer lib. de ludo cap.* 13.

Nec sit spes emendationis, vel ob infirmitatem, vel passionē, vel malitiam, & prauum habitum vouentis, atq; ita votum sit seruatu difficile, & viribus impar. *Philiarcus de officio Sacerdotis tom.* 1. *par.* 2. *lib.* 3. *c.* 4. *ad finem.* Igitur voues examinandus est, quoties castitatem frequentibus vicibus; an inter huiusmodi actus modicum, vel diuturnum tempus interceserit: Nā continuatio actuū significat firmiorem, ac tenaciorem habitum, qui difficillime curari potest. Interpolati verò actus nō significant ita profundè defixum radicibus

bus habitum, vt non possit aliqua cum facilitate mutari.

Dictio illi conuerificatur intra triduum.

Aduerte quod interpolatio duorum, aut trium dierum potius participat de continuatione, quam interpolatione; argumento *l. fi. C. de iud.* vbi dictio *illico* verificatur, intra triduum.

Præterea videndus est à quanto tempore inceperit lapsus, nam inueterati habitus difficilius tolluntur, quàm de recente contracti.

Quando vouens reperitur cum inueterato, vel multũ intenso habitu ad lapsus, illico cũ ipso dispẽsari potest in voto huiusmodi Religionis, ob rationes, superius allatas: & quod dico de dispẽsatione, etiam de commutatione intelligendum est.

Quando verò reperitur habitus recenter cõtractus, tunc exequutor considerare debet indolem, & complexionem vouentis, an salutaria remedia accepturus sit: an illa acceptata profutura sint, an vouẽs sit iuuenis, natura sanguineus, iracundus: abundantia enim sanguinis, & bilis multum inclinant ad actus venereos: an sit tenacis melancholiæ, ac apprehensionis: similes enim homines difficillimè deponunt habitum, quem semel contraxerunt: & ideo similibus hominibus, qui se stimulos carnis magnos pati asserunt facillimè fides præstari potest, eorumq; vota ad effectum contrahendi matrimonium, commutanda sunt absque adeo magna indagatione præmissa, cùm in istis apprehensio multum operetur.

Hæc & similia relinquimus arbitrio prudentis exequutoris consideranda. Regulæ enim generales possunt præscribi; quæ tamen non omnibus, & singulis casibus eodẽ modo aptari queunt. Et ideo iure optimo asserit *Panor. in suprad. c. 1. de voto, & voti redempt. n. 2.* commutationes votorum relinquendas esse arbitrio Superioris.

Quæ omnia à me superius dicta colliguntur expressè ex subsequentibus verbis, *Adeo agitatum, vt maximè dubitet continere posse.* Nota illas duas dictiones, *adeò*, & *maximè*, quæ ex se mutuo vires accipiũt. Nam prima conducit agitationem huiusmodi ad superlatiuum, *maximè*, operaturque, vt non nisi ex maxima carnis agitatione dubium exortum de futura incontinentia sit sufficiens ad cõmutationem concedendam.

Et propterea de eius incontinentia probabiliter timendũ esse, &c. Postrema hæc pars magis declarat vehementiã stimulorum carnis requisitam ad votum cõmutandum: nam vltra dubiũ de incontinentia futura, requirit timorem, & non quemlibet timorẽ; sed timorẽ fundatum in ratione causæ allegatæ, adeo vt vehemẽtia stimulorum carnis in vouente cogat exequutorem ad credendam incontinentiam futuram eiusdẽ: hoc enim importat verbum illud *timendum*: cum timor secundum omnes DD. sit passio animi, qua imminens malum formidatur: præsertim cum id adeo graue videtur, vt vires nostras excedere censeatur. Hinc colligo vehementiam huiusmodi sensualiũ stimulorum, vt non solum vouentis animum diuexet, verum etiam sua vehemẽtia afficiat exequutoris animum. Nam timor à M. P. requiritur in exequutore; dubium verò in vouente, quemadmodum illa verba demonstrant, *vt maximè dubitet continere posse, & probabiliter timẽdum esse inueneris*: prima enim verba referuntur ad vouentem, secunda verò ad exequutorem.

Per diligentem latoris examinationem, &c. Hæc verba im-

important conditionem, & formā, vt in prima formula Dilationis probauimus: & ideò si omittatur examinatio, &c. existimo commutationem aliter factam esse nullam.

Ac post monita, & consilia, &c. Quia stimulos huiusmodi non potest exequutor aliter percipere, quam ex vouentis dicto, vt presupponitur, ideò exequutor tenetur vouentē monere de grauitate negotij, de veritate sine fuco, & mendacio propalanda, de obligatione voti, de inualiditate commutationis, nisi veritatem propalet, de periculo suæ salutis, de bono statu Religionis, & similibus, vt videtur indicare *Sanch. lib. 8. de dispens. disp. 34. nu. 27.* Eidemque consulat, vt præmissa bene secum perpendat, cōmendet se B. Virg. Mariæ tutelæ, Sancto sui nominis, necnon suo Angelo Custodi: communicet aliquoties ad hunc effectum: aliquam, si potest, pauperibus eleemosynam tribuat; aliquas orationes recitet; vt his præmissis si postea fiat commutatio voti, & illius vigore matrimonium cōtrahat, possit in eo pacificè, & sine animi perturbatione remanere.

Inueneris, &c. Si huiusmodi monitis, & consilijs præmissis, exequutor inuenerit periculum imminere incontinentiæ, poterit tuta conscientia progredi ad commutationem; sin minus, debet desistere ab illa cōcedēda, vt supra probauimus.

Eundem Latorem à mutatione propositi, &c. Vouens mutando propositum, deficit à promissione Deo facta de ingrediendo Religionem, & ideò eget absolutione propter talem defectionem.

Quatenꝰ tibi videatur, &c. Hæc verba important arbitrium boni, & prudentis Viri, & non propriam, & nudam voluntatem. *l. fideicommissa 11. §. sic fideicōmissum, ff. de legat 3. DD. in l. si sic ff. de legat. 1.*

Et subintelligitur *indigere*: nam recedere à promissione, ob aduenientem causam licitam, non est illicitum, immò licitum. *l. vlt. ff. qui satis dare cogantur, cap. breui. 17. de iureiurando, & c. significante, 7. de pignoribus.* Sed quia M. P. ignorat, an vouēs sit in aliqua culpa, ob quā venerit legitimum impedimentū, ideo hoc discutiendum reliquit arbitrio exequutoris per prędictam cautelam.

Potest etiam subintelligi, *ad cautelam, Absoluas*, id est, ad bene esse; nam in rebus concernentibus animam tutior pars est eligenda. *c. iuuenis 3. de spons.*

Et ideo semper præmittendā esse existimo huiusmodi absolutionem cum conditione, in quantū indiges. *In rebus Anima tutior pars eligenda.*

Absoluas hac vice in forma, &c. Satis abunde hanc particulam explicauimus in formula transgressionis voti Castitatis: ideò vide quæ ibi ad hoc propositum diximus.

Iniuncta ei pœnitentia salutari, &c. Quæ pœnitentia sit imponenda vouenti pro huiusmodi mutatione propositi, poterit exequutor melius determinare ex qualitate culpæ, & personæ, quam ego verbis indicare, iuxta *text. in cap. Deus 8. de pœnit. & remiss.*

Sibiq; votum prædictum ad hoc, vt matrimoniū contrahere licitè possit, &c. Duplex est finis, propter quem cōceditur

ceditur huiuſmodi voti commutatio.

Primus eſt Dei honor, ne offendatur à vouente. Secundus vtilitas ipſius vouentis; vt per matrimoniũ cõſulatur ſaluti animę ipſius; ne turpiter fornicãdo violet votum, & dãnetur. Quia verò finis eſt primum principium cuiuſque actionis, cùm omne agens propter finem moueatur ad agendum; ideo M. P. iniungendo huiuſmodi commutationem, ponit primò ad quem effectum fiat, id eſt, ad hoc vt matrimonium contrahere licitè poſſit; & ideò ſi ceſſet iſte finis matrimonij, ita vt vouens nolit poſtea matrimoniũ contrahere, ſed velit innuptus remanere, ceſſabit validitas commutationis, & tenebitur ingredi Religionem. Nam quod pro remedio neceſſitas repexit, ceſſante neceſſitate, & illud ceſſare debet *c. quod pro remedio 1. q. 7.* niſi ceſſet neceſſitas, neq; illud ceſſare debet.

Remedium neceſſitatis ceſſat ea ceſſante.

Quòd autem matrimonium ſit ſalubre remedium incontinentiæ, nõ eget probatione, cùm ex ſe pateat. Nam ſecundarius finis matrimonij eſt cuitatio fornicationis, primus vero proles. *Sylueſt. verbo matrimon. 1. nu. 1. circa medium, & DD. communiter.*

Ideo vouẽs in noſtro caſu vel debet, vigore huiuſmodi commutationis, contrahere matrimonium, vel Religionem ingredi.

In frequentiam ſacramentalis confeſſionis, &c. Exequutor tenetur primum vouenti iniungere hanc frequentiã ſacramentalis cõfeſſionis, eo quod eam M.P. expreſſit, iudicans eam expedire ſpirituali cuiuſcumque vouentis ſaluti, eiuſque viribus, ac fragilitati commenſurari, atque rationi conſonum eſſe, vt loco tanti voti, quo adſtringebatur, ſubrogetur; eo quòd nemo ita fragilis ſit, vt nequeat eam exequi. *Sanch. lib. 8. de diſpenſ. q. 34. nu. 33.* Nam hæc eſt ſecunda tabula poſt naufragium peccati: vt bene ait *Gabr. in 4. diſt. 14. q. 2. art. 3. dub. 2.* & peccatori pręſtò eſt, etiãſi millies peccet: & amiſſa gratia recuperatur per eam. Prima enim tabula poſt lapſum totius generis humani, eſt Baptiſmus.

Singulis ſcilicet menſibus, vt minimum ſemel, &c. Verba iſta clare demonſtrant intentionem M. P. eſſe, vt vouens ad minus obligetur ad ſingulis menſibus ſemel confitendum ſacramentaliter: hoc enim important dictiones illæ duæ, *vt minimum*, & *ſemel*: atque ita Exequutor tenetur neceſſariò primùm ſubrogare in obligationem voti, menſtruam confeſſionem ſacramentalem.

Et quoties tibi videbitur, &c. Hæc clauſula importat arbitrium boni Exequutoris, adeò vt, ſi ille iudicauerit imponere vouenti, vt pluries teneatur confiteri, vouens neceſſariò debeat parere, & niſi pareat, tranſgrediatur quo ad hanc partem votum: nec poteſt opponere ſe voluntati, & determinationi Exequutoris, innixus illis prioribus verbis, *vt minimum ſemel*. Caueat tamen exequutor, ne nimis in hoc aggrauet vouentem, cùm in ſimili onere imponendo Eccleſiam circumſpectè ſe gerat, ſemel dumtaxat in anno fideles ad confitendum obligans, per *cap. omnis vtriuſq; ſexus 12. de pœnit. & remiſſ.*

Dubitare forſan aliquis poſſet, quomodo accipiendi ſunt iſti ſingulí menſes, an ſecundùm communem acceptionem, communemque curſum eorum, an potius numerandi

randi sint à die præcedentis commutationis, seu præcedentis confessionis. Nam ex prædicto *cap. omnis vtriusque sexus* videtur colligi, quòd numerandi sint à die præcedentis confessionis, cùm in dicto capitulo præcipiatur, vt vnusquisque fidelis, postquam ad annos discretionis peruenerit, semel saltem in anno confiteatur; & tamen constet, secundum omnium Doctorum sententiam, non satisfieri præcepto huiusmodi, si initio vnius anni quis confiteatur, & deinde in fine sequentis anni iterum confiteatur. Sed sequens opinionem. *Sanch. in lib. 8. de dispens. dist. 34. num. 36.* dico quod dictio illa, *singulis*, adiuncta *mensibus*, declarat menses accipiendos esse secundùm communem acceptionem, communemque cursum, ita vt vouens satisfaciat obligationi frequentiæ confessionis sibi iniunctæ, si v. g. in principio Ianuarij confiteatur, & postea in fine sequentis Februarij iterum confiteatur, & sic de cæteris: nam per istas confessiones verificatur quòd vouens singulis mensibus semel confessus sit.

Ad rationem dubitandi superiùs in contrarium allatam: respondeo adesse disparitatem. Nam in casu dicti capituli accipitur annus materialis pro spatio duodecim mensiũ, non autem accipitur secundũ communem acceptionẽ, prout est annus numericus, videlicet annus xxiv. mensiũ &c. Ideò bene dicitur non satisfacere præcepto, qui initio vnius anni confiteatur, & in fine alterius postea confiteatur. In nostro autem casu secus est: nam accipitur mensis numericus v. g. Ianuarius, &c. secundum communem acceptionem & spatium, non autem materialis prout dicit aggregatum triginta dierum; & ideo superadditur adiectiuum *singulis*, quod de sui natura importat numerum, & diuisionem, disiunctionemq; vnius rei ab alia. *Bertaz. de clausul. instrument. clauf. 4. glos. 3. num. 1.* & ideo non debemus confundere vnum mensem cum alio: quæ confusio sequeretur, si menses acciperetur prout dicit aggregatũ triginta dierum solummodo: nam inciperet in vno, & finiret in alio.

Maior difficultas exoriri posset, quando quis vouens Religionem, esset etiam obligatus ex alio voto ad menstruam, vel alias confessiones, an hic satisfaciat v. g. per vnicam confessionem his duabus obligationibus. Sed existimo illũ non satisfacturum vtrique obligationi, sed necesse esse vt bis in mense confiteatur: nam commutatio requirit opus subrogationis in locum voti commutati, aliàs non esset commutatio, quæ est, vt res vna dimittatur, & alia loco illius assumatur, vt supra probauimus.

Quid si in medio mense fieret commutatio? an necesse sit quod in eodem mense confiteatur denuò, licet, vt præsupponitur, occasione dictæ commutationis iam confessus sit?

Respondeo, quòd sicut tenebatur vouens adimplere votum, vbi primum commodè potuerat, sic etiam tenetur ad frequentiam confessionis incipiendam: cùm subrogatum sapiat naturam eius, in cuius locum subrogatur. *d. l. si eum, §. iniuriarum, ff. si quis caution. &c.*

Secus vero dicendum censeo, cum medietas mensis elapsa iam sit: hoc enim casu existimo mentem Maioris Pœnitentiarij esse, non obligare velle vouentem ad nouam confessionem in ea mensis extremitate, nec rationem habuisse de isto modico tempore, ac si non esset, quia parum, & nihil æquiparantur *Bald. in authen. præterea C. vnde vir, & vxor. Corn. consil. 63. lib. 1. & consil. 77. lib. 2. & cons. 29. lib. 3.*

Parum, & nihil æquiparantur.

Sæ-

Soccin. conſ. 108. *col.* 3. *& notatur in c. de multa, verbo nullus aut rarus, de præben. & dignitat. &c.*

Obijci poteſt. Præceptum de confitendo ſemel in anno non obligat, quando non adeſt materia neceſſaria confeſſionis, id eſt peccatum mortale, vel graue ſcandalum: ergo etiam in caſu noſtro commutatio iſta non obligabit vouentem ad confitendum ſingulis menſibus, quando ille non habebit graue peccatum, id eſt mortale.

Reſpondeo non valere illationem huiuſmodi, cùm non adſit paritas. Nam in primo caſu præcipitur neceſſarium ad ſalutem, quod conſiſtit in ſe purgando à mortali: in noſtro verò caſu præcipitur neceſſarium ad vitæ perfectionem, ad quam vouens ſe obligauerat, quando peculiari voto ſe Deo dicauit, & ad quã tenetur non ſolũ purgando ſe à peccatis mortalibus, verũ etiam à venialibus, & ideo tenetur ad confitendũ ſingulis menſibus; etiam ſi non habeat peccatum mortale.

Et in alia pœnitentiæ opera perpetua, &c. Votum erat perpetuum, & ideo etiam res, quæ in locum eius ſubrogatur, debet eſſe perpetua. Caueat ergo exequutor, ne onus temporaneum, id eſt ad limitatum tempus duraturum, imponat vouenti. Nam ſi ſecùs facit, & contra rationem voti, & contra mẽtem M. P. faciet: immo & nulliter faciet, cùm deficiat in re ſubſtantiali, vt per ſe, & ex præmiſſis patet: deficiens enim in forma ſubſtantiali nulliter agit. *c.* 1. *de renunciat. c. veniens*, 3. *de presbyt. non baptizato.* Faceret etiam contra mentem M. P. quia omitteret formam eius diſpoſitionis, omittendo perpetuitatem in operibus ſubrogandis, loco voti perpetui: forma autem diſpoſitionis ſi deficit, etiã in minimo, vitiat actũ. *l. hæredes*, 36. *§. idem iuris, ff. familiæ erciſc. Bald. in c. cum adeo.* 17. *n.* 4. *de reſcript.* Ratio eſt; quia ipſa dat eſſe rei, & ideò ea ſublata corruit actus, *l. Iulianus* 9. *§. ſed & ſi quis, ff. ad exhib. & notat. in c. ſine except.* 12. *q.* 1. *Panor. in c. prudentiã*, 21. *n.* 5. *de off. delegati.*

Deficiens in forma ſubſtantiali nulliter agit.

Forma diſpoſitionis omnino ſeruanda.

Et actus ſic nullus, nullo modo valet, vt valere poteſt. *l.* 1. *§. ſi quis ita, ff. de verborum obligat.* & ideo neque commutatio voti valebit per totum illud tempus, quo opera iniuncta duratura ſunt.

In alia pœnitentiæ opera, &c. Hinc primò colligo, nõ vnum opus iniungendũ ſufficere, ſed plura: hoc enim importãt illa duo verba, *alia opera*, in numero plurali poſita.

Secundò, non debere, eſſe opera relaxandi animi cauſa, ſed opera laborioſa, & faſtidium potius, quam quietem, & iucunditatem inducentia. Nam debent præ ſe ferre pœnitentiam, id eſt pœnã tenentia: cùm pœna propriè dicta ſit illa, quæ eſt corporis afflictiua, vel quæ diminuit patrimoniũ. *l. in ſeruorũ*, 10. *ff. de pœnis. l.* 3. *ff. de damno infecto. Panorm. in c.* 1. *num.* 27. *de poſtul. Prælat.*

Pœna propriè dicta, eſt corporis afflictiua.

Tertiò, non debere eſſe opera inter ſe incompatibilia, ſed debẽt habere aliquam inter ſe ſimilitudinẽ, & conuenientiam, hoc enim importat nomen adiectiuum, *alia. l.* 3. *C. de ſeruis fugit. c.* 2. *de reſcriptis in* 6.

Quod ſi quæras, quæ nam eſſe debeat iſta ſimilitudo & conuenientia: Dico non eſſe aliam, quàm ſalutem animæ vouentis, vt ex infraſcripta clauſula expreſſe apparebit, & ideo omnia iſta opera pœnitentiæ ſubroganda debent eſſe media proportionata, & tendentia ad conſequendam ſalutem animæ illius.

Quartò: Licet iſta opera debeant eſſe perpetua, non tamen eſt neceſſe,

se, vt omnia sint quotidiana: non enim necessariam connexionē habet perpetuum cum quotidiano: vt patet in pensionibus ecclesiasticis perpetuis, quæ licet sint perpetuæ, nō tamē quotidie persolūtur; sed solū certis & statutis tēporibus: & ideo sicut qualitas istorū operū relinquitur arbitrio exequutoris, ita etiam eius arbitrio relinquitur eorū numerus & dies, quibus peragenda sunt.

Quintò; qualitas istorum operum regulanda est ex qualitate vouentis; & ideo certa in hac regula præscribi non potest. Existimo tamen iniungi posse onus recitandi singulis hebdomadis aliquos Psalmos, vel Coronas; audiendi Sacrum aliquo die non festiuo; inuisendi aliquam Ecclesiam B. Mariæ Virginis, vel eius Ordinis, quem ingredi vouit, & ibi præcipuè Deum precandi pro felici progressu dicti Ordinis; aliquoties in mense ieiunandi, & communicādi; aliquam eleemosynam pauperibus elargiendi singulis mēsibus, vel singulis annis; & alia huiusmodi opera iuxta statum, conditionem, & possibilitatem vouentis. Sed aduerte, fuisse prædicta indicata, nō vt insimul omnia iniungantur, sed vt oportuniora ex eis eligantur.

Inter quæ sint, etiam aliqua Religionis, quam vouit, quæ quotidie facere teneatur, &c. Hic M.P. declarat mentem suam esse, vt non omnia opera subroganda in locum voti, sint quotidiana, sed solum aliqua: & hæc sint ex ijs operibus, quæ Religiosi eius Ordinis, quem vouit, vel quem ingressurus esset vouens, si votum adimpleret, subire solent ex præscripto Ordinis, id est ratione Regulæ, vel approbatæ consuetudinis. Ista verò opera debent esse comparibilia cum statu coniugali, non valde difficilia ad illorum exequutionem; nam aliàs ad illa adimplenda vouens non teneretur, quia valde difficilium, & impossibilium idem est iudicium. *l. idem Iulian. 41. §. constat. ff. de legat. 1.* & sicut ad impossibile nemo tenetur, ita etiam in nostro casu ad valde difficile non tenebitur. Nam magna difficultas æquiparatur impossibilitati. *l. nepos Procul. 125. ff. de verb. sign. l. si seruus depositus. 22. ff. de noxal. l. diuortio. 37. ff. de negot. gest. Bald. lib. 1. consilior. cons. 101.* *Magna difficultas æquiparatur impossibilitati.*

Hanc ob causam M.P. nō præscribit particularia opera in suis litteris, quia si præscriberet, facillimè illapsurus esset in huiusmodi incōpatibilitates, & difficultates, ob sibi ignotas qualitates vouētiū: & ideo in similibus operibus iniūgēdis, exequutoris prudētia necesse est vt operetur.

Possent tamen in genere assignari aliqua ex infrascriptis: videlicet quotidie per aliquod breue tēporis spatiū mentē ad Deum eleuare aliqua oratione vocali, vel mētali; capitulū alicuius libri spiritualis perlegere; quotidiano examine defectus animæ inuestigare; Sacrum quotidie audire; aliquod ex operibus Misericordię exercere, & similia peragere.

Ad eum finem, &c. Huiusmodi operum officium esse debet, quotidie in memoriam redigere vouenti obligationem voti remissam ex bonitate diuina, & successiuè animi grati virtutem in eo excitare, illumque monere, de felici & perfecto statu Religionis, ad quem vocatus fuerat, & quem ex sua fragilitate amisit: vt ex huiusmodi recordatione recognoscens benignā, & misericordem manum Dei in se, cautiùs se gerat, sueque animę saluti eo diligentiùs prospiciat, quo maius est periculum, in quo remansit, ob insanas mundi illecebras.

Obli-

Obligationis, qua huiusmodi voto adstringebatur, &c. Voti obligatio erat ad ingrediendam Religionem, id est ad statũ perfectionis assumendum. Nam Religio est quidã status perfectionis, & quoddam exercitium perueniendi ad perfectionem, ita *S. Th. 2. 2. q. 184. & q. 186. art. 2.* Et ideo vouens, recordari debet huius obligationis; vt sicut antea tenebatur ad perfectionem regularem, ita post voti commutationem, ad perfectionem coniugalem, ea qua decet sedulitate, exercendo se in operibus subrogatis: ne cum virginibus stultis excludatur à nuptijs cœlestibus.

Prout secundùm Deum, &c. Exequutor solum habeat præ oculis Deũ; id est secundùm rectam rationẽ, remotis finibus humanis, cõsideret, quæ pro futura sint saluti animæ vouentis, & illa imponat: aliàs seueram redditurus est Deo rationẽ de anima illius, dignasque pœnas, vt infidelis Christi minister, luet. Caueat igitur Exequutor ne inconsiderate & humano repletus affectu in tam graui negotio se gerat.

Dispensando cõmutes, &c. Ex prędictis in principio explanationis huius formæ, hæc commutatio non est propriè commutatio, cùm non fiat saltem in æquale, sed est quid medium inter cõmutationem, & dispensationem, cùm subrogatio fiat in opus inæquale, & inferioris oneris, & ideo participat de commutatione; & dispensatione; condonat quod deest æqualitati, & commutat in inæquale.

Quod autem ista inæqualitas debeat esse moderata, aperte colligitur ex verbis ipsis M.P. Nam vt principale ponitur, *cõmutes*; & vti accessorium, *dispensando*; adeo vt esse debeat essentialiter, cõmutatio, quæ de natura sua est in maius, vel in æquale, & per accessorium à rigore naturæ suæ aliquantisper recedat; & ideò dicitur, *Dispensando cõmutes*; non autem, *commutando dispenses*. Et sicut accessorium sequitur naturã sui principalis. *l. cùm principalis 139. ff. de regulis iuris, cap. accessorium 42. de rẽg. iuris in 6.* ita illud, *dispensando*, debet sequi naturam verbi, *commutes*, & successiue non multum eius naturam alterare. *Accessorium sequitur naturam sui principalis.*

Secundò, istud verbũ, *dispẽsando*, ponitur vt ablatiuum instrumẽtale. Et ideò exequutor illo vti debet in hac commutatione, vt instrumento, per quod possit tantisper moderari rigorem commutationis, non autẽ eius substantiam destruere.

Tertiò, ista inæqualitas debet esse moderata, & non nimis exorbitans, nam sub generali dispositione non comprehenduntur excessiua. *Bald. cons. 372. vol. 3. Cravetta cons. 3. n. 19.* & ideo sub ista generali clausula, *dispensando cõmutes*, non comprehenditur excessiua remissio obligationis voti; & exequutor debet ab excessiuitate omnino abstinere, & inter moderatos limites consistere, vt alijs prosit, & sibi nõ noceat. Ista verò excessiuitas, & moderatio regulanda est à qualitate, & conditione vouentis; nam vnum & idẽ pondus potest esse graue, proportionatum, & leue respectu virium illorũ, quibus imponitur: vnum & idem verbum potest esse vni grauiter iniurioſum, alij verò iocosum, & nullius momenti; & sic de cæteris exẽplis, quæ adduci possent. *Excessiua non veniunt sub generali dispositione.*

Et hæc sufficiãt de formula istius Commutationis voti Religionis ob stimulos carnis, ad effectũ cõtrahendi matrimoniũ: aliæ enim clausulæ omninò cõueniunt cum eiusdẽ speciei clausulis prędictarũ formularũ, & ideo nihil addendum censeo.

PRO-

PRO EO, QVI VOVIT RELIGIONEM INGREDI,

Sed ob virium debilitatem illius onera ferre posse diffidit; In hunc ferè modum rescribit, & mandat ei votum commutari.

FR. Antonius Barberinus, &c. Quòd ipse aliàs vouit Religionem ingredi S. Dominici. Cùm autem, sicut eadem petitio subiungebat, Lator præfatus ob virium debilitatem diffidat onera Religionis ferre posse; pro suæ conscientiæ quiete, cupit sibi votum huiusmodi in alia pœnitentiæ opera per Sedem Apostolicam commutari. Quare, &c. Quatenus, si est ita, ac latorem, audita prius eius sacramentali Confessione, adeò debilis complexionis esse, vt idcircò Religionis onera suffere non possit, neque spem esse quòd de proximo ita conualescat, vt Religioni aptus esse queat, inueneris; eundem latorem à mutatione propositi, quatenus tibi videatur, absoluas hac vice in forma Ecclesiæ consueta. Iniuncta, &c. Sibique votum præfatum, dummodo vitam cœlibem ducat, in frequentiam sacramentalis Confessionis, &c.

Reliqua sunt vt in præcedenti formula.

In hac formula pauca explicanda superfunt, quia paucis exceptis, omnia alia coincidunt cum præcedenti: ideo breuiter totam istius formulæ explicationem concludam.

Latorem adeò debilis cõplexionis, &c. Causa finalis cur concedatur ista voti Religionis ingrediendæ commutatio, est inhabilitas vouentis ad subeunda onera Religionis, prouenies ex debilitate complexionis: & ideo exequutor debet multum perpendere, an dicta debilitas vere existat, talisque sit, vt vere vouentem reddat impotentem ad disciplinam regularem subeundam; illumque examinet de ratione viuendi huc vsque seruata. Primò circa cibum, an indifferenter omni ciborum genere vescatur: an ex aliquo peculiari cibo detrimẽtum notabile patiatur: an ex frigore, vel calore multum, & facillime diuexetur; an frequenter ægrotauerit; an labores corporis, & mentis moderatos sine valetudinis iactura notabili sustinuerit. Ex responsionibus enim, quas ad huiusmodi interrogatoria faciet vouens, melius informabit animum suum exequutor de complexione illius, quàm ex aspectu corporis, & colore: quia gracilitas, pinguedo, & color sæpissimè fallaces sunt: non tamen nego ista aliquando esse adminicula ad formandum iudicium de robore, & debilitate corporis.

Adeo debilis, &c. Id est parum habilis. Et hinc collige non requiri totalem inhabilitatem, sed satis esse, vt sit parua habilitas; parũ enim, & nihil æquiparãtur. *argum. l. scio. 4. ff. de in integrum restit.*

Et

Et ratio cur parum habilis excludatur ab huiuſmodi voto adimplendo, eſt, quia Religioni eſſet pondus, & non ſubſidium, cùm Religionis onera ſufferre non poſſet, & propterea ſuo exemplo alios ad relaxationem, & inobſeruantiam regularem facillimè induceret. Quod eſt maximum Religionum malum. Sed aduertendum eſt iſtam paruam habilitatem regulandã eſſe ob omnibus, vel ſaltem principalibus regulis, & officijs Religionis, non autem ab vna, vel alia regula, vel munere; niſi ſit principalis regula, vel præcipuum Religionis munus, quibus reliqua vti acceſſoria informentur, & dependeant; cùm omnes regulæ & munera vniuſcuiuſque ſint inſeparabilia acceſſoria ad primarium illius Inſtitutum, & finem, & ideo ſequuntur ipſius Inſtituti naturam: & ſi lator non eſt habilis ad Religionis inſtitutum primarium, & finẽ, neque erit habilis ad alia media, quæ conducunt ad ipſum finẽ; cum acceſſoria ſequantur naturam ſui principalis. *d. c. acceſſorium, de regul. iuris in 6.* Rari enim, vel nulli reperiuntur, qui ſint omnino habiles ad omnia.

Neque ſpem eſſe, &c. Iſta inhabilitas non ſufficit, vt ſolum duret eo tempore, quo fit commutatio: ſed neceſſe eſt, vt probabiliter ſit perpetuo duratura, vel ſaltem per tantum tempus, vt accedente grandæua ætate incapax remaneat regularis diſciplinæ: ſi verò citò ceſſatura ſit, non eſt ſufficiens cauſa ad commutandum votum. Iſtud autẽ, *citò*, extendo ad annum, vel duos circiter annos; dummodo tamẽ vouens ſit iuuenis, & non multum excedat vigeſimum quartum annum, quo tempore iuuentus floret, & faciliùs ægritudinis moleſtias & incõmoda ſuperat; ſi verò eſt grandæuus, difficillimè iſta totalis inhabilitas ceſſatura eſt, & vouens euaſurus eſt multum habilis ad onera Religionis: & ideò ſi iſtam debilitatem nõ potuit iuuentutis vigore expellere, multò minus poterit natura ætas; ſed quia in hoc etiam certa regula tradi non poteſt, ideò exequutoris prudentis arbitrio determinatio relinquenda eſt. Ad quam determinationem facillimè poterit ille deuenire, ſi conſiderabit, an dicta debilis complexio ſit connaturalis vouenti: ſi enim eſt connaturalis, difficillime remouebitur, & ſemper vouens erit inhabilis: niſi tamen conualeſcere iam cœperit; & propterea ſperetur de proximo perfectè conualitura: An verò ex aliqua infirmitate remanſerit debilitata complexio? & ex qua infirmitate? quia infirmitates diuerſas relinquunt affectionum tenacitates: & hoc caſu cõſiderandum erit à quanto tempore inceperit, an fuerit ſemper eadem; An meliorari, vel deteriorari cœperit; an ante præfatam infirmitatem fuerit robuſtæ, vel delicatæ naturæ: ſi delicatæ, difficilius ſperari poterit perfecta, & apta valetudo ad onera Religionis. Hæc & ſimilia exequutor animaduertendo, non errabit, ſed ſecuro procedet pede.

Sibique votum præfatum (dummodo vitam cælibem ducat.) &c. Iſta commutatio modificatur per particularis oneris appoſitionem, tanquam cauſæ finalis, videlicet per cælibatum ſeruandum. Quod vt melius percipiatur, præſciendũ eſt iſtud nomen, *modus*, diuerſimode accipi.

Primò. *modus*, generaliter accipitur, prout eſt omnis qualitas adiecta diſpoſitioni. *l. obligationem. 43. §. modus. ff. de action. & obligat.* & comprehendit modum, conditionem, cæteraque, quæ in contractibus apponi ſolent.

Secundò. *modus* ſpecialiter accipitur, prout eſt moderamen diſpoſitionis per oneris appoſitionem, tanquam cauſæ finalis: vt, promitto, vel lego tibi hoc, vt facias illud. *l.* 1. *C. de donat. quæ ſub modo, vel condit.*

Dictiones, quibus ſignatur modus, ſunt dictio, Vt. *dict. l.* 1. dictio, Dummodo, *l. cum ab eo*, 41. *ff. de contrah. empt.* dictio, Ne; *l. cum pater.* 79. *§. Titio, verſ. plane. ff. de legat.* 2. dictio, Ad, vt, Lego mille ad monumentum meum conficiendũ: Dictiones, In, Pro, Nomine; vt lego in dotem, pro dote, nomine dotis. *Sylueſt. verb. condit. n.* 3.

In ſecunda hac modi acceptione modificatur hæc noſtra voti commutatio, videlicet, Vouenti commutes votum, *dummodo vitam cælibem ducat.* Et intentio M.P. eſt, vt commutetur votum, dummodo in cœlibatu vouens remaneat; atque ita ſi vouens cælibatum non ſeruat, grauiter peccat, non autem commutatio iam facta inualidatur, niſi fiat cum tali conditione, quod ſi non ſeruetur cælibatus, commutatio inualidetur, & annulletur. *argumento 6. verum* 4. vbi *gloſ. de conditionibus appoſitis*.

Quæ tamen cõditio annulans & inualidans commutationem, non exiſtit in prædicta Commutationis formula.

Prꝛterea intelligi poteſt hęc clauſula, *dummodo vitam cælibem ducat*, pro primo onere, in quod commutatur votum, ita vt intelligatur tanquam onus principale & in cõmutabile ab Exequutore, & ſenſus ſit, Commutes votum, ſed vitã cælibem ducat, ex noſtro mandato, & alia peragas à te nomine noſtro, id eſt authoritate noſtra iniungẽda: & propterea hoc onus diuerſo modo loquendi ponitur, quia Maior Pœnitentiarius per ſe ipſum, & nõ per interpoſitam perſonam iniungit, & vt à ſe immediate ſtabilitum & determinatum ponit, ac per parentheſin ſeparat ab alijs clauſulis, per dictionem illam, *dummodo*, tendentẽ ſolum ad ea, quæ Exequutor imponere debet ad ſui arbitrium. Et ratio eſt, quia vouens ingredi Religionẽ non tenetur ad cælibatũ vigore voti, niſi poſtquam ingreſſus fuerit Religionem. Et ſi v. g. à Superiore excludatur à Religione, nõ propterea remanet obligatus ad cælibatũ, vt ſupra probauimus, dum de voto Religionis aliquid diximus: quia nemo tenetur ad onera illius ſtatus, quem vouit ſumere, niſi poſtquam illum ſumpſerit. *Caiet. 2. 2. q. 89. art. 3. & alij*; & ideò ſi vouens debet cælibem vitam ducere, ſolummodo hoc debet ex noua obligatione à M. P. ſibi impoſita. *Cælibem vitam*, id eſt abſque matrimonio, & hoc ſolũ intendit M. P. imponere per huiuſmodi clauſulam, quia per hoc ſolũmodò medium, id eſt per matrimonium, licet cuilibet libero homini Chriſtiano caſtitatem non ſeruare: & hanc libertatem vouens vouẽdo Religionem ingredi, Deo conſecutiuè dedicat; ideò M. P. in commutatione voti illam explicitè iniungit cùm non adſit cauſa cur à cælibatu huiuſmodi ſeruando abſtinere nequeat.

Reliquæ verò formulæ huiuſmodi partes eodem modo ſunt intelligendæ, & excquutioni demandę, prout in alia precedenti voti Religionis formula diximus.

Pro Presbytero, seu Diacono, vel Subdiacono debilis complexionis, qui vouit Religionem, M. P. rescribit vt infra.

Fr. Antonius Baberinus, &c. Quòd ipse aliàs vouit ingredi Religionem. Cùm autem, sicut eius petitio subiungebat, dictus lator propter debilem suam complexionem diffidat Religionis onera ferre posse; pro suæ conscientiæ quiete, cupit sibi votum huiusmodi in alia pœnitentiæ opera per Sedem Apostolicam commutari. Quare, &c. Quatenus si est ita, ac Latorem, audita prius ipsius Sacramentali Confessione, adeo debilis complexionis esse, vt Religionis onera sufferre non possit; neque spem esse, quod de proximo ita conualescat, vt Religioni aptus esse queat, inueneris: eundem latorem à mutatione propositi (quatenus tibi videatur) absoluas hac vice, &c. Iniuncta ei pœnitentia salutari, sibique votum præfatum in frequentiam Sacramentalis Confessionis peccatorum suorum, singulis scilicet hebdomadis semel, vel quoties tibi videbitur, & in alia pœnitentiæ opera perpetua per te iniungenda; partem videlicet earum pœnitentiarum, quas Regulares Ordinis, quem vouit, ex præscripto ipsius Ordinis in abstinentijs, vel ieiunijs, aut interioribus indumentis subire solent; inter quæ sint etiam aliqua, quæ quotidie facere teneatur ad eum finem, vt ea adimplens, &c.

Hæc formula parum discrepat à præcedenti: & ideo parum in ea explicanda immorari necesse erit: discrepantias solum attingam.

Discrepat primò à precedenti ob prætermissum cælibatum: nam cùm sacerdotes, alijque in sacris ordinibus constituti teneantur ex solemni voto castitatem seruare. *cap. clericus. 6. vbi gloss. in verbo, sine gradu, de vita & honestate cleric. cap. omnium Sacerdotum cum sequen. dist. 32. & c. aliter, dist. 31.* ridiculum esset illis imponere cælibatum occasione istius commutationis voti, ideo iure optimo omittitur.

Discrepat secundò in imponenda frequentia sacramentalis Confessionis. Nam in nostro casu tractatur cum personis eminentioris ordinis, vt sunt Sacerdotes, Diaconi, & Subdiaconi. *c. ad aures, de tempor. ordinat.* & ideo eminentioris perfectionis opera istis sunt iniungenda, inter quæ non secundum locum tenet singulis hebdomadis semel, aut pluries sacramentaliter peccata confiteri, nouaque gratiæ augmenta sic congerere.

Igitur Exequutor tenetur iniungere prædictis personis constitutis in sacris, vt semel ad minus singulis hebdomadis confiteantur sua peccata sacramentaliter: & si secus faciat, nulliter facit, cùm contra formam à M. P. sibi præscriptam faciat, & faciens contra formam præscriptā nulliter facit. *c. veniens 3. de presbytero non baptizato.*

Quòd hæc sit intentio Maioris Pœnitentiarij, patet præcipuè ex dictione illa, *scilicet*, quæ de sui natura importat certā, & limitatā declarationē præcedētis dispositionis.

Et ideò in noſtro caſu limitat, & reſtringit ſubſequentem aliam dictionem, *ſemel*, ad tempus præſcriptum, id eſt, ad ſingulas hebdomadas: ſenſuſque eſt, vt iſti teneantur vigore huius commutationis, ad ſemel in hebdomada confitendum.

Dictio, quoties, quid importet.

Et quoties, &c. Hæc dictio, *quoties*, de natura ſua eſt dictio ampliatiua, vt notant *Bartol. Alexand. & præcipuè Tiraquell. in l. Boues. 89. §. hoc ſermone. limitat. 26. num. 2. ff. de verb. ſignificat.* & ideo vbi ponitur, ampliat diſpoſitionem, atque ita in noſtro caſu ampliat diſpoſitionem factam circa frequentiam ſacramentalis confeſſionis imponendam. Nam per ſuperiorem dictionem reſtrinxerat ad ſemel ſaltem in hebdomada neceſſario confitendum; per hanc verò dictionem, *quoties*, ampliat, vt ſæpiùs teneatur vouens in hebdomada confiteri, ſi Exequutor ita expedire iudicauerit. Poterit igitur Exequutor frequentiorem confeſſionem iniungere vouenti, ſi ſecundùm Deum viderit expedire.

In alia pœnitentiæ opera perpetua, &c. Videlicet, &c. Per hanc clauſulam M. P. inſtruit ſuum Exequutorem de modo, quo vti debet in iniungendis huiuſmodi pœnitentiæ operibus, demonſtrando & exemplificando ex quo genere illa eſſe debeant, hoc enim importat dictio illa (*videlicet*) quæ ex ſui natura demonſtrat, & exemplificat. *cap. cum Marthæ. 6. §. diſtinguendum, de celebratione Miſſarum. cap. nouimus. 27. de verbor. ſignificat. c. nihil. 44. prope finem, de electione, l. ſi ita vulneratus. 42. ff. ad legem Aquiliam. l. final. in fine, C. in quibus cauſ. reſtit. in integr. neceſſaria non eſt. gloſſ. in clement.*

Dictio, videlicet, exemplificantis.

cauſam, in verbo, videlicet, de electione. Decius conſ. 423. num. 15. Et etiam determinat *c. ſuper litteris. 20. de reſcriptis.*

Demonſtrat per illud verbum, *partem*, per quod indiſcretionem excludit, non omnia pœnitentiæ opera iniungenda eſſe, quæ indiſcrete iniungi poſſent, ſed partem duntaxat eorũ proportionatam, & conuenientem ſtatui, & qualitati vouentis.

Exemplificat vero per aliud verbum, *Pœnitentiarum*, per quod excludit opera honorifica, & delectabilia, necnon pœnitẽtias in genere.

Determinat demum per ſubſequentia alia verba, *Quas Regulares Ordinis, quem vouit, ex præſcripto ipſius Ordinis, in abſtinentijs, vel ieunijs, aut interioribus indumentis ſubire ſolent*, quænam pœnitentiæ opera imponi debeant. Debet igitur Exequutor penſata qualitate vouentis, vt in præcedenti formula declarauimus, aliquas eligere pœnitentias facilioris exequutionis ex ijs, quas religioſi Ordinis, quem vouens ingredi vouit, vel ingreſſurus eſſet, ex regularum determinatione, vel ex communi eiuſdem Religionis conſuetudine ſubire ſolent, eaſque loco voti vouenti imponere.

In abſtinentijs, &c. Abſtinentia hic accipitur prout cõtradiſtinguitur à ieiunio, & ſolum accipitur pro quacunque priuatione cuiuſuis cibi, moderatoque ciborum vſu, *c. non dico. 18. cum duobus ſequentibus, de conſecrat. diſt. 5.* Nam aliquæ Religiones omninò abſtinent ab eſu carnium, & continuo veſcuntur ouis, & lacticinis, vt eſt Religio Carthuſiana, Camaldulenſis, & Congregationum reformatarum; & tamen non continuo ieiunant. Aliæ Religiones aliquo die in hebdomada extraordinariam communiũ ciborum parſimoniam ſer-

seruant, vt obseruat mea Societas singulis sextis ferijs in honorem Passionis Domini nostri IESV Christi, & aliæ etiam Congregationes Clericorum Regularium; quæ tamen abstinentiæ non sunt proprie ieiunium Ecclesiasticum. Huiusmodi abstinentiæ facillimè obseruari possunt ab homine in sæculo remanente: idcircò existimo partem aliquam huiusmodi abstinentiarum in commutatione voti subrogari securius posse, quàm alia ieiunia, quæ, quia rigorosiora sunt, facilius transgressionis periculo subiacent.

Vel ieiunijs, &c. Hic nomine *ieiuniorum* sumitur ieiunium Ecclesiasticum, prout dicit abstinentiam ab esu carnium, ouorum, lacticiniorum, & vnicam in die comestionem.

Vel interioribus indumentis, &c. Nomine interiorum indumentorum veniunt cilitia, catenulæ ferreæ, & similia, quæ ad lumbos, vel ad brachia, aut ad humeros, vel ad pectus solent admoueri, carnales impetus reprimendi causa.

Aduertat hic exequutor non esse necesse, vt vouenti iniungat partem singularum prædictarum pœnitentiarum, sed satis esse, vt partem vnius ex ijs imponat; hoc enim importat dictio, *vel*, inter prædictarum pœnitentiarum genera posita, quæ dictio de sui natura est alternatiua, & habet in se implicationem, & implicat præcedentia in sequentia. ita *Doctores communiter in c. inter ceteras, 4. de rescript. Octau. Vulpell. de proposit. & aduerb. significat. sub dictione, Vbi, vers. vel, pag. 127. col. 1. Menoch. cons. 3. nu. 21. Surd. consil. 393. num. 8.*

Dictio. vel alternatiua est etiam disiuncti ua.

Hæc etiam dictio est disiunctiua, quo ad verba, & quo ad effectum, & in ea sufficit alteram partem esse veram. *Menoch. de præsumpt. lib. 4. quæst. 83. num. 66. Cened. practic. & canon. quæst. singul. 29. num. 1.* & ideo Exequutor satisfacit suo muneri, si partem alterius dictarum pœnitentiarum imponat.

Et aliquando copulatiua.

Si verò vellet partem vniuscuiusque dictarum pœnitentiarum imponere, non eum condemnabo; nam dictio, *vel*, stat aliquando copulatiue. *Menoch. cons. 187. nu. 18. Gonzal. ad regulam 8. Cancellar. glossa 3. num. 15.* nec improbabile est, hoc etiam modo accipi à Maiori Pœnitentiario, aut saltem non esse hanc interpretationem contra illius mentem; recordetur tamen debitæ discretionis, & animaduertat hanc partem non esse determinatam, sed relictam eius prudenti arbitrio; & ideo non eligat maiorem, ne onus non ferendum vouentis humeris imponat. Non tamen excludendam penitus existimo dimidiam prefatarum pœnitentiarum partem; sed tutiùs eligerem minorem partem earum, tanquàm onus regulariter omnibus proportionatum: nam multa sunt faciliora in Religione propter remotas occasiones, & aliorum conuiuentium exempla, ac propter efficaciora auxilia Religionis à Deo subministrata, quæ tamen in sæculo redduntur difficiliora, vbi desunt exempla, abundant tentationes, & pericula, nec adeò efficacia auxilia à Deo regulariter subministrantur, ob eorum culpam, & modicam vitæ dispositionem.

Inter quæ sint etiam aliqua, quæ quotidie facere teneatur, &c. In explicatione huius clausulæ duę difficultates mihi occurrunt, quarum prima est: Quænam opera esse debeant, quæ

sub

ſub quotidiana obligatione ſunt vouenti imponenda; an ex prædictis pœnitentijs ſupra exemplificatis, an verò ex alijs mitioribus.

Secunda verò: An illud, *aliqua*, importet pluralitatem operum ſingulis diebus, an verò tractum ſucceſſiuum, ita vt ſingulis diebus fiat vnum opus.

Quoad primam difficultatem, Reſpondeo non eſſe neceſſe, vt Exequutor vigore huius clauſulæ imponat vouenti ſub obligatione quotidiana aliquod opus ex prædictis pœnitentijs exemplificatis; ſed ſatis eſſe vt aliquid ex mitioribus iniungat. Et aducor primò, quia, quę ponuntur exempli gratia, non reſtringunt regulam. *cap. 1. ne clerici, vel monachi. c. inter cæteras. 4. de reſcript. l. ſi ita vulneratus 42. prope finem. ff. ad legem Aquiliam. Panorm. in cap. nonnulli. §. ſunt & alij, nu. 10. de reſcrip.* Nam pauca exprimenda ſunt exempli cauſa, vt in *d. cap. 1. vbi gloſa in verbo, pauca, Ne clerici vel monachi, & cap. vnum orarium, diſt. 25.* Et ideo huiuſmodi exempla ſuperius adducta non neceſſitant exequutorem ad prædictas pœnitentias ſolum: ergo poſſunt alia mitiora imponi.

Quæ ponuntur exempli cauſa nõ reſtringũt regulam.

Secundò, ſi neceſſe eſſet, vt vouens quotidie deberet aliquod ex præfatis pœnitentiæ operibus ſubire, magis rigoroſam vitam in ſæculo duceret, quàm in Religione duraturus fuiſſet: Nam Religio, vt plurimum, ex prędictis operibus nullum ſub quotidiana obligatione ſuis Religioſis imperat.

Tertio: ſequeretur vt iugum Chriſti non eſſet ſuaue, & leue; nam per difficile eſt in ſæculo quotidie aliquod ex prædictis operibus adimplere; vt quiſque in ſe experiri poteſt. Ergo mitiora, vt in prædicta alia formula declarauimus, imponi debent, videlicet vnum aliquẽ Pſalmum quotidie recitare; inuiſere aliquam Eccleſiam, & ſimilia, quæ non ita aggrauent vouentem; nam melius eſt errare in miſericordia remittendi, quam in ſeueritate vlciſcendi. *cap. alligant. 26. qu. 7.* vbi dicitur: Si Deus benignus eſt, vt quid ſacerdos eius auſterus?

Melius eſt errare in miſericordia quam in ſeueritate.

Quo ad ſecundam difficultatem, videlicet: An illud verbum, *aliqua*, denotet pluralitatem operum ſingulis diebus faciendorum, an verò denotet tractum ſucceſſiuum; ita vt tractu temporis plura huiuſmodi pœnitentiæ opera ſubire debeat? Reſpondeo: ſi rigor litteræ attendatur, neceſſe eſſe, vt plura pœnitentiæ opera quotidie peragãtur. Nam pluralis numerus vno non contentatur. *Card. Tuſch. pract. concluſ. tom. 2. litt. D. concluſ. 333. num. 1. & litt. P. concluſ. 367.* Et dictio *aliqua*, refertur ad aliam dictionem, *quotidie*, quæ de ſui natura reſpicit tempus quotidianum. *argumen. l. diarijs. 21. ff. de alimen. & cibar. legat. l. nec ſemel. 12. §. ſi in habitatione, vbi notatur. ff. quando dies leg. cedit.* & ſignificat perpetuitatẽ, *Felin. in proœmio Decretal. verbo, quotidie. Octau. Vulpell. de præpoſit. & aduerbiorum ſignific. ſub dictione, quotieſcumq; verſic. quotidie, pag. 101.* Et ideo iſta pluralitas debet eſſe ſingulis diebus: non tamen ſeligẽda ſunt difficiliora, cùm ſufficiat, vt ſint facilia, & breuia: nam dictio *aliquod* vel *aliquid*, verificatur in modico, & ad aliquid minimum refertur. *l. ſi ſeruum. 70. §. prætor ait. ff. de acquiren. hæredit. gloſſ. in Clemen. 1. verbo, aut earum parte, de foro competenti. Tiraquell. in l. ſi vnquam. 8. verb. omnia. C. de reuocan. donat. num. 14. Menoch. conſ. 4. nu. 18. & conſil. 35. nu. 9. Surdus deciſ. 283. nu. 8. & conſ. 383. num. 12.*

Dictio aliquod, ad minimum refertur.

Duo tamen operum huiuſmodi ſufficiunt ad iſtam quotidianã obligationem explendam: quia pluralis numerus in duobus ad minus debet

Pluralis numerus verificatur in duobus ad minus.

bet verificari. *l. vbi numerus* 12. *ff. de teſtibus, l. libertas,* 17. *§. vlt. ff. de manumiſſis. teſtamen. l. inter illa,* 217. *§. fin. ff. de verb. ſignif. c. pluralis locutio.* 40. *de regul. iuris in* 6. *cap. is cui.* 19. *§. fin. de prebend. in* 6.

Quæ duo opera poſſunt eſſe eiuſdē generis, ſed ſolum differre inter ſe numero: vt ſi, v. g. exequutor imponat vouenti ſingulis diebus, vbi primum ſurgit è lecto, recitare flexis genibus Pſalmum Miſerere, vel Canticum Magnificat, & ſimilia, idemque repetere, cùm ſero cubitū petit.

Poſſunt etiam eſſe iſta duo opera diuerſi generis, ſi ita exequutor expedire viderit. Nam M. P. hic indiſtinctè loquitur, & ideo videtur cōprehendere vtrumque caſum, quia lex indiſtinctè loquens omnem caſum complectitur. *l. 1. §. generaliter, ver. in infinitum. ff. de leg. præſtan.*

Lex indiſtinctè loquens comprehendit omnem caſum.

Non tamen abſonum à mente M. P. exiſtimo eſſe, ſi vnum tantum opus, ſed altioris ordinis, iniungatur vouenti: vt ſi vouens obligetur quotidie ad examinandam propriam conſcientiam per dimidium horæ, vel ad orandum mētaliter quotidie per horam; vel ad audiendum Sacrum quotidie; vel ſi eſt ſacerdos, ad illud quotidie celebrandum; vnumquodque enim iſtorum operū equialet pluribus prædicti inferioris ordinis operibus: & ideo, ſi exequutor vnum tantum ex his operibus vouenti iniungat, ſatisfacit ſuo officio: eo maximè, quia vnumquodque dictorum operum magis eleuant animam vouentis, Deoque magis illam vniunt, ac illum ad finem, quem M. P. intendit, adducunt; videlicet, vt ea adimplens meminiſſe ſemper poſſit obligationis, qua huiuſmodi voto adſtringebatur quæ verba important animæ eleuationem, ac cum Deo coniunctionem.

Reliqua huius formulæ coincidunt cùm priori formula, & ideo nihil ſuperaddendum pro nunc cenſeo.

PRO QVINQVAGENARIO,

SEV SEXAGENARIO VALETVDINARIO,

Qui vouit Religionem ingredi, in hunc ferè modum reſcribitur.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Quòd ipſe aliàs vouit Religionem ingredi. Cùm autem, ſicut eadem petitio ſubiungebat, lator præfatus ſit ſexagenarius, ac infirmæ valetudinis: idcircò pro ſuæ conſcientiæ quiete cupit ſibi votum huiuſmodi in alia pietatis opera per Sedem Apoſtolicam commutari. Quare, &c. Quatenus ſi eſt ita, ac latorem (audita eius ſacramentali Confeſſione) propter ætatem, & malas corporis affectiones huiuſmodi onera Religionis ſufferre non poſſe repereris, eundem latorem, &c. vt ſupra.*

Ex ijs, quæ in præcedētibus duabus formulis diximus, facillimè deducitur, quomodo præſens hęc formula intelligenda, & exequutioni demandanda ſit; nam debilitas, & infirmitas, ſunt inter ſe affines, &

quod

quod de vna asseritur, de alia etiam asserẽdum est, maximè quoad effectũ, de quo ad præsens agimus. *Dec. in c. si pro debilitate, 3. n. 3. de Iudic.*

Omittitur in hac formula sequẽs clausula, *Neque spem esse, quòd de proximo ita conualescat, vt Religioni aptus esse queat:* nam ætas quinquagenaria, & sexagenaria ex se est prosternatrix virium, & tenax infirmitatum nutrix, & ideo subripit ab humano pectore spem recuperandi perfectam corporis valetudinem, qua onera Religionis ferri possint, liberatque nostrum exequutorem ab onere inuestigandi, an talis vouens de proximo conualiturus, & futurus sit habilis ad onera Religionis ferenda. Sufficit ergo vt præsens vouentis status consideretur, an sit habilis, nec ne ad Religionem, & secundũ quod reperitur, iudicetur.

Dubitari posset, an ista ætas intelligenda sit exacta, & completa, an verò inchoata: ita vt satis sit quòd attigerit vouens quinquagesimum, vel sexagesimum suæ ætatis annũ. Sed facilè adducor ad credendum sufficere, vt huiusmodi ætas sit inchoata: Nam vbi lex non exprimit de ætate completa, intelligitur ætas inchoata; vt videre est in *cap. cùm in cunctis, 7. de electione. l. ad rem publicam 8. §. annus, ff. de muneribus & honoribus, l. in vsucapione, 15. ff. de diuers. & temp. præscript.* Et hanc esse mẽtem M.P. probabiliter credo: quia vouens, quidquid dierum, aut mensium habet vltra quadragesimum nonum, vel quinquagesimum nonum ętatis suæ annum, spectat ad quinquagesimum, vel sexagesimum annũ, & verè & realiter est constitutus in quinquagesimo, vel sexagesimo ætatis suæ anno; & ideo de eo verificatur quòd sit quinquagenarius, vel sexagenarius; vt hoc colligitur ex *Bart. in l. si cui. ff. de legat. 1.* vbi dicit, quòd; quando ætas profertur in genitiuo, requiritur quòd sit completa; in ablatiuo cum prępositione *in*, sufficit quòd sit inchoata, vt *in Clem. generalem, de ætate & qualit. ordin.* Sine dicta autem præpositione, requiritur quòd sit completa. *glos. in Clem. 1. verbo triennio, de sequest. possess. & fructuum.* In accusatiuo cum verbo significante rem perfectam, vt est præpositio, *per*, vel cum futuro coniunctiui, requiritur ætas completa. *l. non putabam, 47. & l. si in anno, 48. ff. de condit. & demonstr.* Sine tali verbo, si de fauore agitur, sufficit inchoasse, vt est in nostro casu; in quo agitur de pacificanda cõscientia vouentis, & de prospiciendo eius saluti spirituali. Nam in fauorabilibus annus inceptus habetur pro completo. *Ant. Butrius in cap. atteſtationes, 10. nu. 13. de despons. impub. glos. in c. ad nostram, 8. de regul. in verb. ante consummationem, & in c. cum in cunctis, 7. de electione in verbo, exegerit.*

Secundò, quinquagenarius refertur ad numerum quinquagesimũ, qui est diuisibilis; & ideo quicunque habuerit partem istius numeri, poterit ab eo numero accipere denominationẽ, & vocari quinquagenarius, præcipuè in fauorabilibus.

Tertiò, defectus sex, vel octo mensium in huiusmodi ætate, regulariter non notabiliter corroborat vires; ita vt possit iudicari quòd M.P. illorũ positioni innixus, commutationem voti huiusmodi concedẽdam duxerit.

Aduerte: tota ista difficultas solũmodo fiet in quinquagenario, nam de sexagenario, nullum potest oriri dubium; quia, si quinquagenario completo conceditur commutatio, multo magis sexagenario inchoato.

Aetas inchoata intelligitur vbi non exprimitur completa.

Annus inceptus habetur pro cõpleto in fauorabilibus.

Propter malas corporis affectiones, &c. Affectio vt ait Ci-

Affectio quid.

Cicero *in lib. 1. de Inuent.* eſt animi, aut corporis ex tempore aliqua de cauſa commutatio: vt lætitia, cupiditas, metus, morbus, debilitas, &c. In noſtro autem caſu nomine iſtarũ malarum affectionum intelligũtur tam infirmitates habituales, quæ difficillime curantur; cùm propter contractũ habitum, ſint factæ quaſi connaturales; quàm etiam caſuales, quę ex aliquo accidenti ſint contractæ, videlicet ex aliquo lapſu, ex eſu ciborũ malorum, vel ex alijs ſimilibus accidentibus: huiuſmodi enim infirmitates, licet per ſe ſumptæ, ſint curabiles; attamen propter ſubiecti in tam graui ætate conſtituti debilitatem, non poſſunt ita perfectè curari, quin earum veſtigia remaneant, & vires notabiliter proſternantur.

Exequutor cum huiuſmodi perſonis facillime poterit diſpenſare: nam regulariter ſunt potius põdus, quam ſubſidium Religioni: niſi forſan ſint tantæ doctrinæ, ſanctitatis, aut nobilitatis, vt illud Baldi dictũ *in c. 1. num. 2. & Decij, ibidem de renunc. n. 5.* verificetur: *Plus valet vmbra ſenis, quàm gladius iuuenis.* & propterea vouentes, non obſtantibus mala valetudine, & grandæua ætate, ſint profuturi Religioni; hoc enim caſu cum aliqua circũſpectione exequutor gerere ſe debet, conſiderans qualitatem diffidentię, quã vouens habet in ſufferendis oneribus Religionis: ſi enim magnã habet diffidentiam, non eſt opus alia mora, poterit cum iſto diſpenſare; quia imaginatio, vt Phyſici aiunt, facit caſum; atque ita iſte erit continuò inquietus, & ſibi, & Religioni oneroſus. Si verò iſta diffidentia eſſet dubia, nõ ita facile deuenirem ad commutationem; quia aliæ qualitates prędictę poſſent eſſe æquilibres cum debilitate, & infirmitate corporis. Sed totũ hoc relinquitur arbitrio exequutoris.

PRO MVLIERE.

Quæ non habet ſufficientem Eleemoſynam pro ingreſſu Monaſterij, & ſtimulis carnis agitatur, ad effectum contrahendi Matrimonium, in hunc ferè modum reſcribitur, & conficiuntur Litteræ pro commutatione voti Religionis.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Quòd ipſe aliàs vouit Religionem ingredi. Cùm autem, &c. latrix præfata ſit pauper, & eleemoſynam pro ingrediendo Monaſterium non habeat: in ſæculo autem remanens, ob ſtimulos carnis, quos patitur, continere poſſe diffidat; Pro ſuæ conſcientiæ quiete cupit ſibi votum huiuſmodi in aliæ pœnitentiæ opera ad effectum nubendi; per Sacræ Pœnitentiariæ officium commutari. Quare, &c. Quatenus (audita prius latricis ſacramentali Confeſſione) ſi diligenti habita perquiſitione, Tu inueneris ita eſſe, dictamque latricem adeò pauperem, vt eleemoſynam pro ingrediendo Religionem non habeat; neque ſpem eſſe, quòd de proximo illam honeſte acquirere poſſit, & ſine ea non recipi; & ſi in ſæculo maneat, periculum eſſe incontinentiæ; Eandem latricem à*

mutatione propoſiti, quatenus tibi videatur, abſoluas hac vice, &c. Iniuncta, &c. ſibique votum præſatum etiam ad hoc vt matrimonium contrahere legitime poſſit, in frequent. &c. Vt in præcedenti formula.

In hac formula duo declaranda videntur, in quibus à priori formula ſolummodo illa differt: videlicet defectus dotis, & periculum incontinentiæ in ſæculo, non autem ſimpliciter.

Defectus igitur dotis conſiderandus eſt reſpectu Monaſterij, quod oratrix ingredi vouit, ſi determinate aliquod Monaſteriũ vouit; nam alia Monaſteria ingredi non tenetur, etiamſi habeat pro illis ſufficientem dotem. *S. Tho. 2. 2. quæſt. 138. Sylu. in ſumma verb. Religio 2. num. 16. Tolet. in ſumma lib. 4. cap. 17. num. 6. verſic. rurſus.* Quia votum recipit virtutem ab intentione vouentis: & propterea non debet vltra illam extendi. Si verò vouit Religionem in genere, hoc caſu defectus dotis conſiderandus eſt reſpectu diuerſorum Monaſteriorũ Ciuitatis Oratricis; nam vouens Religionem in genere tenetur adire plures domos diuerſorum Ordinum in ſua Ciuitate, nec opus eſt peragrare Prouinciam ad hoc vt recipiatur. *Tolet. loco cit.* & ideo tenetur illud Monaſterium ingredi, in quo recipienda eſt cum ea dote, quam habet.

Ne ſpem eſſe, &c. Duplex eſt Spes: altera Theologica, quę eſt certa expectatio futuræ Beatitudinis ex gratia Dei proueniens, & meritis habitis, vel propoſitis. *S. Thom. 2. 2. quæſt. 21.* & de hac non habetur ratio in præſenti noſtra formula, vt ex ſe patet.

Spes Theologica.

Altera verò eſt legalis, quæ eſt opinio futurorum, & refertur tam ad bona, quam ad mala. *Bart. in l. Gallus 29. §. videndum, ſub fin. & in l. ſi poſthumus 14. de liberis, & poſth.*

Hæc autem ſpes legalis duplex eſt, alia propriè dicta, alia verò improprie, & lato modo. Spes proprie dicta eſt illa, quæ habet credulitatem fundatam in humana ratione, non neceſſariò, ſed probabiliter concludente pro vna parte, & non pro alia.

Impropriè verò, & lato modo dicta ſpes, eſt illa, quæ habet credulitatem fundatã in leuibus coniecturis: & de hac nulla habetur ratio, cum ſit temeraria, & leuis. *arg. c. inquiſitioni 43. de ſent. excommunic.*

Igitur Spes in ſuo proprio ſignificatu ſumitur hic à Maiori Pœnitentiario, prout eſt opinio habens credulitatem probabiliori in ratione fundatam: & propterea Exequutor debet videre, an ſit talis ſpes acquirendi ſufficientem dotem nec ne: ſi enim adeſt, debet abſtinere à commutando voto, nam præcedens dictio, *Nec*, eſt dictio negatiua, & implicatiua caſus contrarij ad expreſſum. *cap. 1. de ſent. excomm. l. miles ita, 42. §. mulier, ff. de militari teſtam. l. nec auus, 4. vbi gloſſa, C. de emanc. liber.* Et ideo, quia vouens expoſuerat non habere dotem ſufficientem, ideò hic excluditur ſpes illa de proximo habendi, nam proximè accingendus habetur pro accincto, *l. penul. ff. de milit. teſtam.* & ſic potenti proxima actui habetur pro actu, *l. item legato, 47. §. fin. ff. de legat. 3. Gloſſa in d. l. penult. in verbo, confeſtim. Bart. in l. 1. §. ſed in eo, ff. ad Syllan. Bal. in l. ſi pro ea, C. mandati.* Et continuatur excluſio futuræ dotis, nam dictio, *Nec*, non ſolum implicationem caſus contrarij ad expreſſum importat, ſed etiam continuat, &

Dictio, Nec, eſt negatiua & implicati. caſus contrarii ad expreſſum.

Proxime accingendus habetur pro accincto.

Dictio, Nec, copulat.

co-

copulat præcedens dictum, eidemque coniungitur, *l. nec quicquam 9. ff. de officio Proconſ. Card. Tuſchus pract. concl. tom. 2. litt. D. concluſ. 312. num. 1.* Et ideò intentio M. P. eſt, vt vouens pro obtinenda huiuſmodi commutatione non ſolum careat actuali ſufficientia dotis, verũ etiã ſpe illã de proximo habendi.

Honeſte, &c. Per iſtam dictionem excluditur turpis acquiſitio dotis: nam ſi vouens pro certo habitura eſſet eodem die ſufficientem dotem, ſed cum ſuæ pudicitiæ iactura, vel alia Dei offenſione, nihilominus reiecta tali ſpe, fieri deberet commutatio; nam turpis conditio quemlibet contractũ,&actum certum facit irritum. *cap. fin. de condit. appoſitis.* Ergo multò magis actum credulitatis:& præterea conditio turpis habetur, ac ſi non eſſet. *d. cap. fin. in fine*;Ergo iſta ſpes turpis acquiſitionis debet reputari, ac ſi non eſſet.

Conditio turpis facit irritum actum.

De proximo, &c. Iſta proximitas intelligenda eſt temporanea, & prout reſpicit tempus.

Hoc poſito, tota difficultas remanet in determinatione temporis, quod proximitas huiuſmodi comprehendere queat. Et in hoc diuerſas reperio Doctorum opiniones. Prima eſt, quòd vltra ſemeſtre non ſit iſta proximitas, *l. non tantum, 20. ff. de excuſ. tutor. vbi Bart. l. properandum, §. & ſi quidam, 12. C. de iud. Gloſ. in cap. atteſtationes 10. verbo, circa finem, & in cap. continebatur, 6. verb. proxima, de deſponſat. impub. Io. Igneus in l. 1. §. impubes, C. ad Syllan.* ſed *Goffr. in ſum. tit. de deſponſat. impub. nu. 5.* dicit, quod extendatur ad annũ, vt videtur colligi ex *d. cap. continebatur*, vbi mulier in vndecimo ætatis anno conſtituta dicitur eſſe proxima pubertati.

Proximitas temporis ad quod tempus extendatur.

Alij verò Doctores tenent iſtam proximitatem extendendã ad tres annos, & vltra. *Decius in l. pupillum 3. in principio, ff. de reg. iuris, Panor. in d. c. continebatur, in fin. de deſponſ. impub. Ioann. Oynotomus ſuper inſt. de autho. tut. §. 2. nu. 11. Gloſſ. in inſtit. de inutilibus ſtipulat. §. pupillus, verbo, infantiæ proximus, & ibidem de obligat. quæ ex delict. &c. in §. in ſumma, verb. proximus pubertati,& in d. l. pupillum, ff. de reg. iur.* Qui omnes aſſerunt illum dici proximum pubertati, qui agit decimum annum cum dimidio completo: & tamen ſecundum omnes, pubertas in maſculo eſt in anno decimoquarto completo, in fœmina verò in duodecimo ſimiliter completo.Et hęc etiam dicitur proxima pubertati, cùm annũ nonum cum dimidio peregit.

Proximus eſt pubertati qui agit decimũ annum cum dimidio.

Sed ego exiſtimo iſtius temporis determinationẽ relinquendam eſſe arbitrio prudentis exequutoris:nam ex quo nec ius, nec M. P. hoc determinat, Iudicis arbitrio eſt relinquendum. *cap. de cauſis 4. de offic. delegat. Ant. Butr. in d. cap. atteſtationes, de deſponſat. impub. num. 13. Goffr. Panorm. loc. cit. Salic. in l. impunitas, 7. C. de pœnis, Io. de Ana. in cap. 1. de delict. puer.*

Exequitor igitur conſiderata qualitate perſonæ, quo ad ætatem videlicet, an ſit ſupra vigeſimumquintum, vel infra; nam plus protrahi poteſt iſtud tempus in minori vigintiquinque annorum, quàm in maiori: hæc enim quo magis creſcit ætate, eò magis inhabilior ad Religionis onera ſufferenda euadit: illa verò creſcens ætate, fit capacior ſtatus eligendi, & electi retinendi, ac propterea differendo ingreſſum, euadit habilior ad Religionis iugũ ſubeundum,nec non etiam penſato eius ingenio, quo ad induſtriam videlicet, an labore manuum ſuarum acquirere dotem poſſit; quoad

familiam, an à ſuis conſanguineis, affinibus, & propinquis eam ſperare poſſit; conſiderata etiam qualitate patriæ, quo ad conciues, an ſint eleemoſynarij, an diuites, an adſint legata pia, pro Religionem ingredi volentibus; an huiuſmodi auxilium vouens conſequutura ſit: his & ſimilibus conſideratis, poterit determinare iſtud tempus proximum.

Et ſine ea non recipi, &c. Quia M. P. ignorat conditionem vouentis, & ſtatum Monaſterij, quod vouens ingredi vouit, vel ingreſſura eſſet, ideo ponit hac clauſulam. Dari enim poteſt caſus, quòd vouens tantæ ſit virtutis, & qualitatis, vt recipiatur etiam ſine dote, & Monaſterij opes ſint adeo pingues, vt poſſint eam recipere ſine dote: tali caſu illa tenetur ingredi etiam ſine dote, nec illi commutandum eſt votum.

Et, ſi in ſæculo maneat, periculum, &c. Per hæc verba admonetur Exequutor, vt reperto dotis defectu, ſecundo loco conſideret, an vouentis pudicitia periclitatura ſit, ſi remaneat in ſæculo. Hoc autem periculum non eſt neceſſe, vt actu ſit, ſed ſatis eſt, vt probabiliter futurum ſit: hæc vero probabilitas colligi poteſt ex cõplexione vouentis; difficilius enim continetur mulier naturæ calidæ, quàm frigidæ; ex moribus, & virtutibus, ex formoſitate, vel deformitate corporis; facilius enim formoſa, quàm deformis, ſolicitatur, & violatur: ex occaſionibus, & familiaritatibus, & alijs ſimilibus coniecturis; quibus formari poteſt animus Exequutoris ad determinandam præſumptionem futuri periculi incontinentiæ.

Nota quòd defectus dotis, & periculum incontinentiæ, veniunt æque principaliter in cauſa iſtius commutationis. nam dictio, *&*, eſt dictio copulatiua, *l. ſi quis ita ſtipulatus 29. ff. de verb. oblig.* & facit vt copulata veniant æque principaliter *l. ſi mihi, & Titio, 110. ff. de verb. oblig. at. l. reos, 11. §. tabulis, ff. de duobus reis, & notat Panormit. in cap. quærelam, num. 6. de ſimonia.* Et ideo ambæ iſtæ duæ cauſæ verificari debent, antequam iſta commutatio fiat; & ſi altera earum deficiat, gratia eſt nulla, quia quælibet earum eſt inſufficiens cauſa ad obtinendam huiuſmodi commutationem: nam defectus dotis pro ingreſſu Religionis, non eſt ſufficiens cauſa, vt talis vouens habilitetur per voti commutationem ad contrahendum matrimonium; quia vouens tenetur adhuc ſe conſeruare in tali ſtatu, vt ceſſante iſto impedimento, poſſit illico votum adimplere.

Dictio, & facit copulata venire æque principaliter.

Multò minus eſt ſufficiens cauſa, ad commutandum votum, conditionale periculum incontinentiæ; cùm huiuſmodi periculum auferatur per ingreſſum Religionis: nam vt præſupponitur, periculum iſtud eſt, ſi vouens in ſæculo remaneat; ergo ſi non remanet in ſæculo, non erit iſtud periculum. Ergo non eſt ſufficiens cauſa ad votum commutandum, iſtud conditionale periculum. Ergo vtraque cauſa verificari debet, ad hoc vt commutatio huiuſmodi fieri poſſit, aliàs commutatio eſt nulla.

Præterea, defectus dotis eſt ſolũ ſufficiens cauſa ad concedendam dilationem, cùm dos ſit cauſa ſolum extrinſeca pro ingreſſu Religionis, *cap. dilectus 30. & cap. quoniam 40. de ſimonia:* nã gratis cuilibet exhibendus eſt Ingreſſu Religionis: ſed quando Monaſterium eſt tenue, & paupertate grauatum adeò, vt non poſſit ſuſtentare ſuis reditibus no-

Dos eſt cauſa extrinſeca pro Religionis ingreſſu.

uiter

uiter ingredi volentem, tunc ſolum licitè poteſt peti & accipi aliquid pro victu perſonæ ingredientis, *c. ſi quis 1. q. 2. S. Thom. 2. 2. q. 100. art. 3. Sylu. verb. ſimonia, num. 15.*

Etiam ad hoc vt matrimonium, &c. Cùm dubitari poſſet, an ex ſolo dubio futuræ incontinentiæ, ſi vouens in ſæculo remaneat, eſſet inducenda cauſa ſufficiens ponendi vouentem in tali ſtatu, vt impoſſibilitetur magis ad ingreſſum Religionis, ideo M. P. hic ponit dictionem, *etiam*, quæ eſt dictio implicatiua, & expreſſiua caſus magis dubitabilis. *l. etiam, 141. ff. de verb. ſignif. l. conuenticula, 15. C. de Epiſc. & Cler. l. etiam, 3. C. ſi tutor, vel curator interuenerit. Surd. conſil. 445. num. 28. Menoch. conſ. 116. nu. 8.* & excludit dubium determinando, quòd vouens poſſit nubere.

Dictio, etiam, eſt expreſſiua caſus magis dubitabilis.

Obijci poteſt contra prædictam noſtram ſententiam. Si mens M. P. eſſet, vt prædictæ ambæ cauſæ æque principaliter venirent, neceſſitaretur vouens ad contrahendum matrimonium ſub pœna nullitatis gratiæ: ſed non neceſſitatur: ergo prædictæ duæ cauſæ non veniunt æquè principaliter; Quòd autem non neceſſitetur, patet, quia vtitur verbo, *poſſit*, quod verbum de natura ſua importat facultatem, ac liberam voluntatem, non autè neceſſitatem, quando affirmatiuè, vt eſt in noſtro caſu, profertur. *l. ſæpe, 8. cum ibi notatis, ff. de offic. Præſid. l. 1. C. quomodo, & quando Iudex, &c. gloſ. in c. ſtatutum, verbo, poſſit, de reſcript. Surdus de alimentis tit. 5. q. 4. num. 14. cum ſequent. Bertaz. de clauſ. inſtrum. clauſ. 27. gloſ. 13. c. 7. num. 6. Steph. Gratian. diſcept. forenſ. tom. 1. cap. 146. num. 15. Sanch. de matrim. lib. 6. diſp. 38. num. 20.*

Verbum, poſſit, non cogit.

Reſpondeo primò, M. P. vti verbis facultatiuis, & liberam voluntatem denotantibus, quia reſcribit ſuper materia, quæ requirit libertatem. Matrimonia enim debent neceſſariò eſſe libera ab initio. *c. veniens, 13. & c. requiſiuit 12. de ſponſalib. c. præſens, 20. q. 3. c. vbi 31. q. 2. c. vbi 74. diſt. l. neque, 15. C. de nuptijs. l. Titia, 134. ff. de verb. oblig.* Et hæc libertas ſolum tollitur ex delicto, *c. 1. de adult.* Sed nec proprie tollitur libertas, quia ſtuprator virginis ſolum cogitur ad illam ducendam, cùm nolit, vel nequeat illam dotare: Ideo M. P. cùm velit in huiuſmodi commutatione obligare vouentem ad contrahendum, vtitur ſimilibus verbis libertati non præiudicialibus: non tamen inde ſequitur quòd vouens non neceſſitetur ad contrahendum matrimonium, ſi huiuſmodi commutationis beneficio vti velit: nec nouū eſt, vt verba, quæ de ſui natura non important neceſſitatem, ſed potius libertatem denotant, quando ſunt à Superioribus prolata, inducant neceſſitatem in ſubdito; vt de verbo, *Rogo*, & ſimilibus apparet. *cap. vnico, §. porro, de ſtatu regul. in 6. gloſ. in c. beatus, 7. q. 1. & in c. rogo, 11. q. 3. Tiraquel. de pœnis temper. cauſ. 35. num. 4. cum ſequent. &c. Panorm. in cap. nam concupiſcentiam, 4. de conſt. num. 3.* Nam verba deſeruiunt intentioni proferentis, non autem intentio verbis. *c. intelligentia 6. de verb. ſignif. l. non aliter, 67. ff. de legatis 3. l. ſcire, 17. ff. de legibus Panorm. loc. cit.*

Matrimonia poſcunt libertatem.

Verbum, Rogo, à Superiore prolatum inducit neceſſitatem.

Verba deſeruiunt intentioni proferentis, non autem intentio verbis.

Quòd autem intentio M. P. ſit obligandi vouentem ad contrahendum, dubitari non poteſt: nam vult conſulere periculo probabili incontinentiæ: huic autem periculo conſuli nequit, niſi per matrimonium, ſtante defectu dotis, & permanſione in ſæculo: ergo intentio eius eſt obli-

obligare vouentem ad matrimoniũ, & non relinquere vouentis libertati matrimonium contrahere, vel non contrahere.

Secũdò respondeo: finis in omni actu spectandus est. *l. nuper, 11. §. finali, C. de natural. lib. l. denique, 3. §. 1. ff. de minoribus. l. veni, 40. ff. de fur.* Et à fine omnis actus iudicatur. *l. rem non nouam, 12. C. de iud.* Ergo finis, quem habet M. P. in ista commutatione, spectandus est, & secundum istum finem commutatio iudicanda. Finis huius cõmutationis est, per matrimonium consulere futuro periculo incontinentiæ: & ideò M. P. vtitur dictione, *ad*, quæ importat causam finalem & substantialem. *Menoch. consil. 352. nu. 1. & 2. Cened. pract. & canon. quæst. sign. 49. nu. 8.* Et alia dictione, *vt*, quæ propriè ostendit causam finalem. *l. si creditor, 9. ff. de distract. pignor. l. emptori, 36. ff. de euict. l. 4. ff. de testibus, c. vt Clericorum, 13. de vita, & honestate Cleric. cap. vt debitus honor, 59. de appellat.*

Actus iudicatur à fine.

Dictio, ad, importat causam finalem.

Dictio, vt, ostendit causam finalẽ.

Ergo secundum istũ finem commutatio huiusmodi iudicanda est. Et sicut iste finis non potest haberi separatim per vnamquamque dictarum causarum, sed per vtramque coniunctim, vt supra probauimus; ita etiam concedendum est vtramque causam venire æque principaliter, & per consequens vtramque verificandam esse, vt hæc commutatio subsistat: ergo si vouens desiderat beneficio huius cõmutationis frui, debet contrahere matrimonium: ergo præsuppositio quod vouens velit huiusmodi commutatione vti, necessitatur contrahere matrimonium.

Residuũ istius formulæ est commune cum præcedentibus formulis, & ideo nihil superaddendũ censeo.

PRO EO, QVI VOVIT INGREDI RELIGIONEM,

Et deinde Matrimonium contraxit, quod tamen nondum consummauit.

Fr. Antonius Barberinus, &c. Quòd ipse aliàs vouit Religionem ingredi, sed postea fragilitate carnis deuictus, matrimonium cum quadam muliere in facie Ecclesiæ contraxit, non tamen illud ausus est consummare. Cùm autem, &c. dictus Lator de præmissis plurimum doleat, & in dicto matrimonio remanere, illudque consummare licitè posse desideret, pro suæ conscientiæ quiete cupit à præmissis per Sedem Apostolicam absolui, secumque desuper dispensari. Quare supplicari. &c. Quatenus si est ita, dictum Latorem, audita prius, &c. à transgressione dicti voti absoluas hac vice, &c. Sibique votum prædictum, ad hoc, vt in dicto matrimonio remanere, illudque consummare licitè possit, in frequentiam Sacramentalis Confessionis, &c. vt supra, in foro Conscientiæ, &c. Ita quod si vxori superuixerit, & non habuerit aliquod legitimum impedimentum, eodem voto teneatur, vt prius: & ita illum moneas. Dat. &c.

Ista formula coincidit in idem cũ præcedentibus; per vnicam tantùm clau-

clauſulam in fine poſitam differt; & ideò hoc loco opere pretium erit, illam ſolummodo declarare.

Ita quod ſi vxori ſuperuixerit, &c. Per iſtam clauſulam limitatur, & reſtringitur commutatio, nam prædictæ duæ dictiones, *Ita quod*, ſunt limitatiuæ, reſtrictiuæ, ac taxatiuæ præcedentis diſpoſitionis, vt notatur in *l. Lutius, 78. §. quæ habebat, ff. ad Trebel. l. Gallus, §. idem credendum, in fin. ff. de lib. & poſth. Surdus conſil. 315. nu. 24. Cened. pract. & canon. quæſt. ſign. 39. num. 1. Dec. conſ. 221. nu. 16. Gratus de dictio. dict. 110. Barboſ. de dictio. dict. 182.*

Dictiones, in q. ſunt limitatiuæ.

Ratio autem iſtius reſtrictionis eſt, quia temere contrahens matrimonium, contra votum emiſſum, non meretur liberâ ipſius voti commutationem, ſed quantum in ſe eſt, adhuc tenetur implere votum, ac ingredi Religionem etiam inuita vxore. *c. verum, 2. de conuerſ. coniugatorum, & c. ex parte, 14. eod. tit.* Commutatur autem ei votum potius ratione ſuæ vxoris, ne illa abſque ſua culpa puniatur; & ex culpa ſolùm viuentis mariti ſpolietur matrimonio contracto, quàm ratione ſui ipſius, qui adhuc poteſt, & debet implere votum, nec in ſe habet ſufficientem cauſam non adimplendi votum, & obtinendi illius commutationem: vt ex ipſiuſmet facti narratione præſupponitur: & ideo durante huiuſmodi reſpectu, debet durare commutatio, eoque ceſſante illa debet ceſſare. *c. cum ceſſante, 60. de appellat. c. non debet. 8. §. cum ergo, de conſang. & affinit. l. adigere, 6. §. quamuis, ff. de iure patron.* Et vouens debet ingredi Religionem.

Et non habuerit, &c. Cùm quis ſit obligatus ad aliquid præſtandum, & impediatur impedimento, quod difficillimè remoueri poteſt, excuſatur ad illud præſtandum. *argum. l. qui commeatus, 14. vbi Bart. de re milit.* Quia reputatur impoſſibile quod cùm maxima difficultate fieri poteſt. *l. Africanus, vel, apud Iulianum, 11. §. fin. ff. de legat. 1. Decius in l. qui poteſt. 134. num. 3. ff. de reg. iur.* Ideò M. P. hic declarat vouentem excuſandum ab adimplendo voto poſt ſuæ vxoris obitum, ſi habuerit aliquod legitimum impedimentum, quod impoſſibilitet ipsũ ad ingreſſum Religionis. Quænam ſint huiuſmodi legitima impedimenta, colligitur ex ſupradictis formulis: videlicet, infirmitas, debilitas, grauis agitatio carnis, matura ætas, & alia ſimilia; quæ afferam, dum explicabo formulas declaratorias votorum. Nam tali caſu cenſetur commutatio ſimpliciter facta, & vouens omnino liberatus ab onere ingrediendi Religionem: immò exiſtimo poſſe illum de nouo contrahere matrimonium. Non enim video, ex quo capite poſſit cogi ad cælibatum, dum à M. P. tale onus non exprimatur: & quando non exprimitur, intentio Superioris coniecturanda eſt ex iure, *c. poſtulaſti, 27. de reſcript. Decius in c. ad aures, 8. num. 27. de reſcript.* Iura autem volunt quòd in oneribus imponendis, ea ſolum inducantur, quæ exprimuntur. *c. is qui, 18. de ſent. excommunic. in 6. vbi communiter DD. gloſ. in c. 2. verbo, debitum, de cognatione ſpirituali.* Et eo magis ad hoc credẽdũ inducor, quia voti cõmutatio eſt facta in opera perpetua, ſine obligatione cælibatus, prout ſupra diximus in præcedentibus formulis commutationis voti Religionis ad effectum contrahendi matrimonium.

Impeditus ſi non agat excuſatur.

Maxima difficultas æquiparatur impoſſibili.

Intentio Superioris ex iure coniecturanda.

PRO

PRO LAICO QVI VOVIT MONASTICAM RELIGIONEM INGREDI,

Vt Religionem N. ingredi possit, in hunc modum rescribitur, & expediuntur Litteræ.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Quòd ipse aliàs vouit Monachalem Religionem ingredi. Cùm autem, &c. Lator præfatus desideret loco Religionis Monachalis, ingredi N. Religionem, pro suæ conscientiæ quiete petit humiliter sibi votum huiusmodi per Sedem Apostolicam commutari. Quare, &c. Quatenus si est ita, eundem Latorem, audita prius eius sacramentali Confessione, à mutatione propositi, quatenus tibi videatur, absoluas hac vice, &c. Iniunct. &c. sibique votum prædictum in hoc tantum, vt dictam Religionem N. loco alicuius Monasticæ, quam vouit, ingredi possit, commutes in foro Conscientiæ, &c.*

Hæc formula est breuis, & clara, & propterea executor in hoc vno tantum laborare debet, videlicet in animaduertendo, an expediat animæ saluti vouentis, Monasticam Religionem deserere, & istam aliã ingredi. Quod facillimè assequetur, si perpendet qualitates animi, & corporis vouentis, easque conferet cum vtraq; Religione: videlicet Virtutes, an æque bene in vtraq; Religione sint conseruandæ, augendæ, vel potius diminuendæ: scientiam, an sibi & proximis æque bene sit profutura, nec ne? Malos habitus, an æque bene in vtraque Religione sint extirpandi: perseuerantiam, an æque bene sit fututa in vtraque Religione: corporis valetudinem an æque bene quo ad diuinum obsequium & animæ salutem sit conseruanda, & similia. Nam si exequutor aliquod notabile in secunda Religione futurum reperiet in præiudicium spiritualis salutis vouentis, à commutatione voti omnino abstineat: quia eius facultas est commutandi votum, non autem dispensandi, & remittendi: vt ex ipsiusmet formulæ verbis colligitur: & ideo æqualitatem debet seruare, vel saltem non notabilem inæqualitatem inducere in ista commutatione. Et si de hoc præiudicio etiam dubitet probabiliter, etiam abstineat, quia in dubio tutior pars est eligenda. *cap. vnico, de scrutin. in ord. facien. in verbo, æstimare. Panorm. in cap. 1. de postul. Prælat. n. 17.*

Si autem exequutor iudicauerit in Domino expedire huiusmodi commutationem faciendam, exequatur istam formulam ad litteram; nam nihil de suo ponere debet; & commutet votum in obligationem intrandi secundo dictam Religionem. Nec est necesse vt vltra dictum onus intrandi secundò dictã Religionem, subroget alia opera: sed sufficit dicta obligatio: & ideò M. P. adiunxit dictionem illam, *tantùm*, quæ est dictio taxatiua, & restrictiua ponens ea tantummodo, quæ affirmat, cæteraque excludit. *Bald. in l. ita nobis, 28. C. ad l. iuliam de adult. Bartol. in l. 1. & ibi Iaſ. num. 9. ff. si quis ius dicenti, &c.*

Dictio tantum *est* taxatiua.

COM-

COMMVTATIO VOTI IN POENAM.

Pro Laico, qui à carnali conuerſatione cuiuſdam Mulieris abſtinere cupiens, ſi amplius ad eam carnalem haberet acceſſum, vouit ingredi Religionem; & deinde tranſgreſſus eſt, & ideo voto obligatus remanſit; in hunc modum expediuntur Litteræ.

FR. Antonius Barberinus, &c. Quòd ipſe aliàs, vt ſe à carnali commercio cuiuſdam mulieris abſtineret, vouit, ſi ampliùs ad illam carnalem haberet acceſſum, ſe Religionem ingreſſurum; & nihilominus poſtea illam carnaliter cognoſcendo obligatus remanſit dicto voto. Cùm autem, &c. Lator præfatus diffidat Religionis onera ferre poſſe, pro ſuæ conſcientiæ quiete cupit à præmiſſis, de quibus plurimum dolet, per Sedem Apoſtolicam abſolui, ſibique obligationem intrandi Religionem in alia pœnitentiæ opera commutari. Quare, &c. Quatenus, ſi eſt ita, dictum Latorem (audita prius eius Sacramentali Confeſſione) à tranſgreſſione huiuſmodi abſoluas, &c. ſibique obligationem intrandi Religionem, dummodo vitam cælibem ducat, in frequentiam, &c. diſpenſando commutes, quo ad præterita, & in foro conſcientiæ, &c. Ita quod nihil ſibi conceſſum intelligat, quo minus contra votum acturus, & eandem pœnam incurſurus ſit, quoties idem admiſerit in futurum, ſi ita ſe, cum vouit, obligare intendit.

Hæc formula eſt ferè eadem cum præcedenti pro vouente infirmæ, vel debilis complexionis, & ideo exequutorem remitto ad ea, quæ ibi adduximus, & declarauimus. Hic ſolum explicabo vltimam clauſulam propriam præſentis formulę, quæ non eſt in præcedentibus.

Quo ad præterita, &c. Per hanc particulam M. P. declarat huiuſmodi commutationem ſolummodo faciendam eſſe quo ad obligationem contractam ex voto per præcedentem tranſgreſſionem, non autem, quoad votum ſimpliciter: & propterea ſuperius in diſpoſitione commutationis vſurpauit nomen *obligationis* intrandi Religionem, non autem *voti*.

Deinde actus tranſgreſſionis voti, eſt quid diſtinctum à voto; & ideò cùm quis abſoluitur à tranſgreſſione, non cenſetur abſolutus ab ipſo voto, ſed adhuc remanet votum; & præcipuè in noſtro caſu, in quo votum ſtat in deſtructionem tranſgreſſionis; cùm ſit poſitum in pœnam illius, immò illius pœna: pœna autem eſt, quæ punit, & vindicat delictum, *cap. pœnitentia*, 4. *de pœnitentia diſt.* 3. Et ſicut lex pœnalis non tollitur ex eo, quod quis contraueniens, vel pœnam luerit, vel à commiſſo delicto abſolutus fuerit: ita neque votum pœnale tollitur ex

Pœna inducat delictū.

eo, quòd transgressor pœnam in voto contentam luerit, vel illi commutata fuerit.

Et quòd hæc sit mens M. P. colligitur, tum ex adiecta dictione, *tantum*, quæ est taxatiua,& ea tantummodo ponit, quæ affirmat,cæteraq; excludit, vt supra diximus; tum ex reliquis sequentibus verbis; & dictionibus.

Ita quod, &c. Postrema huius clausulæ pars est declaratoria præcedentis dispositionis; declaratque,nihil prorsus contra firmitatem voti innouatum, sed intactum omninò illud remanere, adeò vt,si vouens iterum transgrediatur, iterum eandem obligationem intrandi Religionem contracturus sit.

Si ita, &c. Sunt verba limitatiua, & limitant præfatam declarationem, quando vouens aliter senserit,cùm vouit; videlicet; si habuit intentionem ad primam duntaxat transgressionem, esse terminandam pœnam, & votum; hoc enim casu absolutus à transgressione,remanet absolutus, & liberatus à voto in futurum. votum enim recipit vim, & virtutem ab intentione vouentis, *cap. litteraturam, 3. de voto, l. obligationum, 3. §. non satis, ff. de action. & obligation.*

Si verò vouens non habuit talem intentionem limitatam ad primam transgressionem,sed simpliciter vouit; tunc habet locum prædicta generalis declaratio, quòd absolutus à transgressione, adhuc remaneat sub eodem voto in futurum:Equo enim indomito fræna imponenda, non autem remouenda sunt.

Hic aduerte, loco præcedentis clausulæ, solere aliquando apponi hanc aliam, videlicet: *In foro conscientiæ, & de præterito tantum, firmo remanente ipso voto in futurum sub eadem pœna.* Et quia vtriusque clausulæ idem est sensus, sed solum verba diuersa, ideo nihil superaddendum censeo. Aduertat tamen exequutor, hac in postrema clausula subintelligi eandem conditionem, *etiam, si ita se, cùm vouit, obligare intendit:* nam M. P. inhæret priori obligationi voti, & non præsumitur velle præiudicium aliquod inferre libertati vouentis. *arg. l. 2. §. si quis à Principe, ff. ne quid in loco publico.* *Præiudicium non præsumitur inferri libertati.*

Eodem modo rescribitur pro transgressore iuramenti pœnalis, & ideo superuacaneum duco, hic eius formulam inferere.

COMMVTATIO COELIBATVS.

Pro eo qui vouit Religionem, & postea commutationem obtinuit, cum clausula, dummodo vitam cœlibem ducat: sed quia continenter viuere posse non sperat, cupit matrimonium contrahere; in hunc modũ conficiuntur litteræ.

Fr. Antonius Barberinus, &c. Quòd ipse alias cùm Religionem ingredi vouisset, obtinuit à Sede Apostolica voti commutationem, cum hoc inter cætera, vt vitam cœlibem ducat. Cùm autem, &c. Lator prædictus ob stimulos carnis diffidat continere posse, & propterea matrimonium contrahere desideret, pro suæ conscientiæ quiete

quiete cupit ſibi obligationem præfatam in alia pietatis, & pœnitentiæ opera per eandem Sedem Apoſtolicam commutari. Quare, &c. Quatenus, ſi eſt ita, & Latorem, audita prius eius Sacramentali Confeſſione, ſtimulis carnis adeo agitatum, vt maximè dubitet continere, &c. inueneris, eidem Latori cælibatum prædictum in alia pœnitentiæ opera commutes, ac cum eodem, quòd præmiſſis non obſtantibus, ſaluis tamen alioqui cæteris omnibus, quæ illi in commutatione prædicta iniuncta fuerunt, matrimonium, ſeruata forma Concilij Tridentini, legitimè contrahere, & in eo poſtmodum remanere licitè valeat, miſericorditer diſpenſes in foro conſcientiæ, &c. & non aliter, &c.

Cælibatus quid ſit.

Cælibatus proprie eſt ſtatus excludens matrimonium, & propterea cœlebs ille dicitur, qui non habet vxorem, & illa dicitur cœlebs, quæ non habet maritum.

Et in hoc ſenſu cælibatum accipi hic à M.P. exiſtimo: ſi enim voluiſſet imponere vouenti continentiam ab omni copula carnali, & venerea delectatione, vſurpaſſet nomen *caſtitatis*, non autem, *cælibatus*. Præterea voluit imponere nouum onus id eſt auferre ei libertatem contrahendi matrimonium, quia quoad alias delectationes carnales, & libidinoſas, à lege diuina omnibus hoc eſt prohibitum.

Ex ſupradictis in alijs Cõmutationũ formulis, quomodo hæc formula, quoad cõmutationem intelligenda, & exequutioni demandãda ſit, colligitur. Igitur eadem ibi allata hic repetere non eſt neceſſe.

Animaduertat vero Exequutor, hac in formula, quam præ manibus nunc habemus, non legi, *diſpenſando commutes*, ſed, *commutes*, ſimpliciter: & ideo commutatio nihil diſpenſationis ſapere debet, ſed remanet in ſuo rigore, vt res, quæ commutatur, paritatem & æqualitatem habeat cum re ſubrogata.

Animaduertat etiam quanti momenti ſit cælibatus, vt non quodlibet etiam minimum pietatis opus illi æquiparet, & eius loco ſubroget.

Opera autem, quæ ſubrogari poſſent, exiſtimo eſſe, quotidie recitare Officium B. M. ſi ſciat legere, aut Coronam eiuſdem; aut quotidie audire Sacrum; aut inuiſere aliquã Eccleſiam; vel ſingulis hebdomadis ſemel ieiunare; aut alia huiuſmodi, ſecundum ſtatum vouentis, peragere: hæc ſolummodo propono, quia matrimonium ſatis eſt ſibi ipſi oneroſum. *l. dotis fructus. 8. ff. de iure dotium.*

Ac cum eodem, quòd præmiſſis non obſtantibus. Cùm M. P. velit cum iſto oratore diſpenſari ad contrahendum matrimoniũ, mandat prius remoueri ab eo omnia, quæ impediunt diſpenſationem, & ideo ponit hic clauſulam, *quod non obſtantibus*, quæ clauſula tollit omnia, quæ obſtare poſſunt diſpenſationi. *Iaſ. conſ. 210. col. 4. in fin. verſic. tertio moueor. lib. 4. Rolan. conſ. 67. nu. 62. lib. 3. Bero. conſ. 147. nu. 28. verſ. & licet, lib. 3.*

Clauſula, non obſtãtibus, tollit omnia, quæ poſſunt obſtare.

Præmiſſis, id eſt voto, & cælibatu in locum voti ſubrogato; votum enim & cælibatus obſtant matrimonio contrahendo, vt conſtat ex ſupradictis; ſi vero alia obſtent impedimenta, videlicet conſanguinitatis machinationis, &c. de his non loquitur M.P. & ideo alia opus eſt diſpenſatione.

Clauſula ſalutis tamen alioqui eſt præſeruatiua.

Saluis tamen alioqui, &c. Præſens clauſula eſt præſeruatiua, & ideo cenſentur conſeruata illæſa priora onera, & obligationes vouẽtis, quoad alia omnia adimplenda ei in locum voti ſubrogata. *l. ſi debitor. 4. §. 1. ff. quibus mod. pign. vel hypot. ſol. gloſ. in l. eleganter 24. verſ. pro ſoluto, & ibi Bart. num. 4. Bald. in verſ. in eadem gloſ. il primo, & Caſtrenſ. n. 8. ff. de pignorat. action.*

Matrimonium ſeruata, &c. id eſt, ſeruatis ſolemnitatibus à Concilio Tridentino præſcriptis, *ſeſſ. 24. c. 1. de reformat. matrim.* ſcilicet tribus præmiſſis denunciationibus in Eccleſia contrahentium parochiali, niſi eas poſt ponendas, vel omnino remittendas Ordinarius exiſtimauerit, contrahatur corã proprio Parocho, & duobus vel tribus teſtibus matrimonium.

Legitime, &c. Per dictionem iſtam exluditur expreſſe matrimonium clandeſtinum, ne quis exiſtimet per huiuſmodi diſpenſationem ſuppleri prædictis ſolemnitatibus, eo quod fiat ſciente, & permittente M. P. qui ſupplet vices D. Papæ, & conſequenter communis Paſtoris, cùm Papa ſit loco Petri. *c. quoniam verus 24. q. 1.* & ſic Vicarius Chriſti. *c. in corporalia 2. de trãslat. Epiſcopi, & c. vnico, vt Eccleſ. benefic. ſine dimin. conf.*

Papa eſt communis Paſtor.

Excluditur etiam matrimonium contrahendum cum alijs perſonis à lege prohibitis, & propterea, *legitimè*, idem ſonat, ac ſecundum legẽ.

Et in eo poſtmodum remanere, &c. Quia conceſſo principali, conceditur acceſſorium. *l. teſtatrix. 20. ff. ſi ſeruit. vend. l. creditor fundum. 54. §. fin. ff. de act. empt. l. grege pignori obligato, 13. ff. de pignor. l. ait prætor, 3. §. hæc verb. ff. de negot. geſt.* ideo hic ſubnectitur facultas remanendi in matrimonio vigore huiuſmodi diſpenſationis contrahendo, id eſt, quoad illius vſũ vt poſſit abſque vllo conſcientiæ ſtimulo debitum petere, & reddere; nam à validè contracto matrimonio recedi non poteſt, *c. vxor 32. q. 7. & c. horrendus, & c. præcepit, 32. q. 5.* niſi cauſa Religionis, & vtroq; conſentiente. *c. ex publico, 7. de conuerſ. coniug.*

Conceſſa princ. pali conceditur acceſſoriũ.

Miſericorditer diſpenſes, &c. Id eſt, ex peculiari gratia remoue prædictum impedimentum, vt poſſit matrimonium contrahere.

Reliqua huius formulæ, aliàs à me fuerunt explicata, & ideo ad illa remitto Exequutorem.

COMMVTATIO VOTI CASTITATIS.

Pro ſtimulis carnis agitato, ad effectum contrahendi matrimonium, reſcribitur in hunc modum.

FR. Antonius Barberinus, &c. Quòd ipſe aliàs emiſit ſimplex caſtitatis ſeruandæ votum. Cùm autem, &c. Lator prædictus ob ſtimulos carnis continere poſſe diffidat; idcircò pro ſuæ conſcien-

tiæ

tiæ quiete cupit ſibi votum huiuſmodi in alia pœnitentiæ opera, ad effectum contrahendi matrimonium per Sedem Apoſtolicam commutari. Quare, &c. Quatenus, ſi ita eſſe, ac latorem, audita prius ipſius ſacramentali confeſſione; ſtimulis carnis adeo agitatum, vt maximè dubitet continere poſſe; & propterea de eius incontinentia probabiliter timendum eſſe, per diligentem latoris examinationem, ac poſt monita, & conſilia opportuna illi præſtita inueneris: eumdem latorem à mutatione propoſiti, quatenus tibi videatur, abſoluas hac vice in forma Eccleſiæ conſueta, iniuncta inde ei Pœnitentia ſalutari; ſibique votum præfatum ad hoc tantum, vt matrimonium contrahere legitime poſſit, diſpenſando commutes in frequentiam ſacramentalis confeſſionis peccatorum ſuorum, ſingulis ſcilicet menſibus, vt minimum ſemel, vel quoties tibi videbitur, & in alia pœnitentiæ opera per te iniungenda tamdiù duratura, quamdiù commutationi prædictæ locus erit: inter quæ ſint etiam aliqua pietatis opera, quæ quotidie facere teneatur ad eum finem, vt ea adimplens meminiſſe ſemper poſſit obligationis, qua huiuſmodi voto adſtringebatur; prout ſecundum Deum ipſius animæ ſaluti expedire videris: & cum eodem, vt matrimonium ſic contrahere, & in eo poſtmodum debitum coniugale reddere, & exigere licitè valeat, miſericorditer diſpenſes, in foro conſcientiæ, & in ipſo actu ſacramentalis confeſſionis tantum, & non aliter, neque vllo alio modo. Ita quod, ſi vxori, cui coniungetur, ſuperuixerit, caſtitatem ſeruet, vtpote eodem voto, vt prius obligatus: & ſi vnquam extra matrimonium fornicatus fuerit, aut matrimonium abſque noua diſpenſatione contraxerit, intelligat ſe contra votum huiuſmodi facere, & debitum coniugale exigere non poſſe; & ita illum moneas. Datum, &c.

Pauca in hac formula ſunt explicanda, quia eodem modo reliqua intelligenda, & exequutioni demãdanda ſunt, quo ſupra fuerunt explicata in formula commutationis voti Religionis pro ſtimulis carnis agitato, ad effectum contrahendi matrimonium: ideò iſtis omiſſis deueniam ad ſpeciales huius formulæ partes.

Sibique votum prædictum ad hoc tantum, &c. Dictio hæc, *tantum*, diuerſificat iſtam clauſulam ab illa, quæ eſt in allegata formula voti Religionis: nam Religionis votum, ſicut non obligat ad caſtitatem ante ingreſſum Religionis, ita non obligat præter præceptum diuinum, ad abſtinendum à qualibet voluptate venerea. Votum autem Caſtitatis, non ſolum obligat, præter præceptum diuinum, ad abſtinendum à qualibet illicita voluptate carnis, verum etiam à licita, qualis eſt copula matrimonialis, *c. vt cleric. 13. de vita, & honeſt. clericorũ.* Et ideo ne videatur vouenti caſtitatem fuiſſe ſimpliciter votum commutatum, & ipſe eſſe liberatus à voti obligatione, ponit M. P. dictionẽ iſtam, *tantum*, quæ eſt dictio taxatiua & reſtrictiua, ac ſolum modo ea ponit,

ponit, quæ affirmat, cæteraque, excludit. *Bald. in d. l. ita nobis C. ad l. Iuliam, de adult. & Bart. l. 1. n. 9. ff. si quis ius dicentibus.* vt intelligatur voto solummodo fuisse derogatum ad matrimonialem tantum copulam permittendam; in reliquis vero actibus firmam remanere voti obligationem; ac propterea, si vouēs ab alijs libidinis vitijs nō præcaueat, contra votum faciet, vt ex infra dicendis apparebit.

In frequentiam, &c. Verba sunt clara, & non indigent maiori explicatione: frequentia enim sacramentalis confess. & alia opera subrogata in locū voti, tamdiu obligare debent, quamdiu durat subrogatio; & ideo dissoluto matrimonio per mortem coniugis, statim vouēs ab adimplendis operibus subrogatis liberatur, & reincidit in priorem voti obligationem.

Pietatis opera &c. Pietas triplici modo accipitur: primo sumitur more vulgi, secundum quod respicit opera misericordiæ, & circa illa se exercet: & sic pietas idem est, ac misericordia, clementia & mansuetudo. *T. abien. in sum. verbo, pietas, in principio.* *Pietas quotuplex sit.*

Secundo accipitur pro cultu diuino, & est idem ac religio, seu Theosebia, seu Latria, quæ pertinet ad seruitutem Deo ab hominibus debitam.

Tertiò verò accipitur pro cultu diligenti, & officio, quod vnusquisque præstare debet parentibus; & sanguine iunctis, ac patriæ beneuolis, & propterea *Tullius in Rhetorica*, Pietatem isto modo acceptā definit, quòd sit *virtus, per quam sanguine iunctis, patriæque beneuolis officium & diligens tribuitur cultus* Pietas hoc tertio modo accepta, debetur parentibus & patriæ ex iure naturæ: ideo non est attendenda in ista cō mutatione, quæ expetit opera subrogationis; id est opera alio ex capite non debita. *Pietas erga parentis qua sit.*

Pietatis autem opera, primo & secundo modo accepta, attendenda sunt, & imponenda, videlicet eleemosyna, recitatio orationum, Ieiunium, auditio Missæ extra diem, & obligationem præcepti, & similia. *c. magnæ. 7. de voto.*

Et cum eodem, vt matrimonium sic contrahere, &c. Per istam clausulam limitatur dispensatio, & ideo limitatum debet habere effectum: limitata enim dispositio limitatum habeat effectum, *l. in agris, 16. de acquirendo rerum dominio, l. cancellauerat. 2. ff. de his, quæ in testam. delen. Dec. cons. 27. n. 1. & cons. 551. n. 9. & alij cōmuniter.* *Limitata dispositio limitatum habet effectum.*

Vouens igitur, primò debet contrahere matrimonium, & postea habere commercium carnale cum vxore. Non præcedente verò matrimonio, etiamsi præcesserit dispensatio, si cognoscat carnaliter sponsam, nō solum faciet contra præceptum diuinum; verùm etiam contra votum, quia commutatio est limitata ad copulam post matrimonium contractum.

Præterea, si contracto matrimonio cognouerit coniugem suam cōtra naturam, etiam faciet contra votum, quia commutatio est tantum ad debitum coniugale petendum & reddendum.

Idemque dicendum de alijs peccatis, quæ committuntur in vsu matrimonij. De quibus omnibus debet Exequutor ad monere vouentem in commutatione, & dispensatione huiusmodi.

Ita quod si vxori, cui coniungetur, superuixerit, castitatem seruet, &c. Verba istius

istius clausulæ sunt clara, & explicatione non egent: ideò exequutor ad litteram ea exequatur, monendo vouentem de limitata dispositione sibi concessa, & de resurgente obligatione voti adimplendi, si vxori superuixerit, necnõ de violatione voti, si secus faciat.

Pro Iuuene, qui vouerat, & per decem annos seruauerat castitatem, propter maximos stimulos carnis cupit matrimonium contrahere.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Quod ipse decem ab hinc annis vouit castitatem seruare, illamque huc vsque seruauit. Cùm autem lator prædictus ob stimulos carnis diffidat amplius continere; pro suæ conscientiæ quiete cupit sibi votum huiusmodi in alia pœnitentiæ opera, ad effectum contrahendi matrimonium, per Sedem Apostolicam commutari. Quare &c. Quatenus, si ita esse, ac latorem (audita prius ipsius sacramentali confessione) adeò stimulis carnis agitatum, vt maximè dubitet continere posse, & propterea de eius incontinentia probabiliter timendum, per diligentem latoris examinationem, ac post commemoratam ei tot annorum cum Dei gratia victoriam aduersus inimici tentationes, quando ætate, & vt consentaneum est, spiritus viribus imbecillior erat, ac post monita, &c.* vt in præcedenti formula.

Hæc formula est eadem prorsus cum superiori, præter clausulam illam, *Post commemoratam ei tot annorum, &c.* & ideo ea explicata, nõ erit amplius in hac formula commorandum.

Post commemoratam, &c. Recordatio reportatæ victoriæ de inimico facit insolescere victorem contra eundem inimicum, viresque superaddit: & præcipuè si victoria non fuerit vnica, sed multiplex; victoria enim cõtemptibilem reddit victum, expellitque à victore timorem, expugnationum, & ruinarum potiorem causam, atque eum cõstituit, nõ dicam dominum, sed potius superbum inimicorum victorũ tyrannum; vt videre est in antiquis historijs, & in modernis bellorum euentibus. Ideo iure optimo M. P. in nostra hac formula, in qua agitur de vouente, qui per decem annos, Deo fauente, vicit carnis illecebras, & dæmonis tentationes, posuit præsentem clausulam, vt consideret se toties, immo semper vicisse sue carnis illecebras, & dæmonis irritationes per tam longum tempus, & tali cõsideratione animatus spernat generosè diuexationes præsentes, & perseueret in statu puritatis angelicæ, ad quam mediante voto castitatis vocatus à Deo fuit; quis enim timere potest inimicum, quẽ sæpiùs expertus sit, mediante diuino auxilio, inertem, ac nullius valoris?

Per hanc etiam clausulam tacitè monetur exequutor, vt cautius se gerat in ista commutatione, considerando bonum habitum vouentis cõtractum per decennium ad caste viuendum, ex quo non ita facilè de illius incontinentia dubitandum est in futurum; habitus enim tam bene fundati, & radicati, difficillimè extirpantur. Nihilominus, si factis huiusmodi

iuſmodi diligentijs, ad huc vouentem adeò animo proſtratum reperiet, vt omninò dubitet eum non perſeueraturum in continentia, & forſan iam cœperit caſtitatem violare, poterit illicò exequi commutationem: nam agitur de re valde lubrica, & periculoſa.

Quando ætate, &c. Inducitur argumẽtum à maiori ad minus: ſi enim vouens vicit tentationes, & ſtimulos carnis, quando erat iunior quæ ætas eſt procliuior ad lapſus carnis, ob efferueſcentem calorem & impatiẽtes impetus; quanto magis grandior factus ſuperabit incitamẽta carnis propter mitigatũ calorem & corroboratã prudentiam?

Spiritus viribus imbecillior, &c. Id eſt abſque habitu diſponente & inclinante ad continentiam. Habitus enim bonus multum confert ad bene agendum: magni verò præiudicij, & damni eſt illius priuatio, ideo efficax argumentum eſt & omnino præponendum vouenti ante commutationem voti: ſi enim Deo fauente vicit ſtimulos carnis, cùm magis efferueſcebat sãguis, & nulla adhuc, vel fragilis erat diſpoſitio, & inclinatio ad bene agendum & reſiſtendũ vitio; quanto magis vincet, quando calor eſt extenuatus, & virtus per habitũ bonum corroborata?

PRO VXORATO,

Qui conſtante matrimonio vouerat caſtitatem, & ad effectum petendi debitum coniugale, petit ſibi votum commutari.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Quòd ipſe aliàs poſtquam cùm muliere eius ad præſens vxore matrimonium in facie Eccleſiæ contraxerat, & conſummauerat, vouit caſtitatem ſeruare. Cùm autem, &c. Lator præfatus continere poſſe diffidat, pro ſuæ conſcientiæ quiete cupit ſibi votum huiuſmodi in alia pietatis opera ad effectum petendi debitum per Sedem Apoſtolicam commutari. Quare, &c. Quatenus ſi eſt ita, ac de latoris, audita prius ipſius ſacramentalis Confeſſione, incontinentia probabiliter timendum eſſe repereris, eundem latorem à mutatione propoſiti, quatenus tibi videatur, abſoluas hac vice, &c. Iniunct. &c. ſibique votum præfatum, ad hoc tantum, vt à ſua vxore debitum coniugale exigere poſſit, diſpenſando commutes in alia pœnitentiæ opera per te iungenda, tamdiù duratura, quamdiù commutationi prædicta locus erit, prout ſecundum Deum, &c.* Reliqua vt in precedenti formula.

Vir in præiudicium vxoris non poteſt vouere caſtitatẽ.

Vxoratus, qui abſque vxoris conſenſu vouit caſtitatem, tenetur reddere debitum: nã reddere debitum non eſt in eius, ſed in vxoris poteſtate, & ideò hoc vouere non poterat, *cap. quidam, 4. & cap. chariſſimus, 11. de conuerſ. coniugat.* In poteſtate autem vxorati eſt non exigere

gere debitum, & ideò poteſt hoc vouere. *dictis cap. quidam, & cap. chariſſimus citat.* &, ſi exigit, peccat & facit contra votum, *gloſſ. in d. cap. quidam, verbo, non tenetur.* Vt ergo poſſit licitè exigere, eget diſpenſatione, quam Maior Pœnitentiarius ei concedit ſecundum prædictam formulam.

De latoris incontinentia, &c. Ex cohabitatione cum propria vxore, probabiliter timendum eſt de incontinentia, & præcipuè ſi ſunt iuuenes, vel robuſtæ ætatis, & complexionis: ſi verò ſunt prouectæ ætatis, etiam timerem de eius incontinentia, propter habitum contractum ad exigendum; præſumptio enim fortiſſima eſt, quæ deſumitur ex conſuetis. *Soccinus ſenior lib. 1. conſ. 44. Decius, Pariſius, & alij, quos citat Menochius de præſumpt. lib. 1. præſump. 18. num. 1.* Et ideò exequutor non multum in hoc inueſtigando laborare poterit.

Præſumptio ex conſuetis eſt fortiſſima.

Sibique votum prædictum ad hoc tantum, &c. Quo ad reddendum debitum, vouens non eget commutatione, quia tenetur reddere. Vir enim, vt ait Apoſtolus, non habet poteſtatem ſui corporis, ſed mulier: ideò commutatio ſolum fit ad hoc tantum, vt poſſit petere: & ſi fornicetur, vel abutatur ſua vxore, vel alio quouis modo ſe immiſceat impuritatis vitio, faciet contra votum, vt ſupra probauimus.

In alia pœnitentiæ, &c. Duo ad minus iniungerem vouenti pœnitentiæ opera. Pluralis enim numerus, quo hic vtitur Maior Pœnitentiarius, in duobus ad minus verificari debet, *l. vbi numerus, 12. ff. de teſtibus.* Quæ autem eſſe poſſint iſta pœnitentiæ opera, equidem exiſtimo confeſſionem ſacramentalem, quæ eſt præcipuum pœnitentiæ opus, *cap. quem pœnitet, 88. de pœnitentia diſtinct. 1.* ac Communionem, ſingulis ſcilicet menſibus ſemel ad minus, & ſæpius etiã, ſi exequutori videbitur expedire, faciendas. Alia poſſent imponi pœnitentiæ opera, ſed prædicta puto eſſe vtiliora, ſalubriora, & magis conformia intentioni Maioris Pœnitentiarij, qui in omnibus ferè votorum commutationibus, & diſpenſationibus frequentiam ſacramentalis confeſſionis imponit. Et hæc ſatis ſint de huiuſmodi formula: nam reliqua non differunt à præcedentibus.

Confeſſio ſacramentalis eſt præcipuum pœnitentiæ opus.

Pro ea, quæ vouit Caſtitatem ſeruare: ſed quia patre orbata eſt, & habet matrem pauperrimam, petit vt matrimonium contrahere poſſit.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Quòd ipſa aliàs emiſit ſimplex Caſtitatis ſeruandæ votum: ſed quia eſt Patre orbata, Matremque habet pauperrimam, idcirco, vt ſibi conſulat, cupit ſibi votum huiuſmodi in alia pœnitentiæ opera ad effectum nubendi, per Sedem Apoſtolicam commutari. Quare, &c. Quatenus, ſi eſt ita, ipſaque Latrix Matrem habeat, & vtraque pauper ſit ex proprio labore victum quærens, eandem Latricem, audita prius ipſius ſacramentali confeſſione, à mutatione propoſiti, quatenus tibi videatur, abſoluas hac vice, &c. Iniuncta, &c. Sibique votum prædi-*

Etum ad hoc tantum, vt matrimonium contrahere licitè possit, dispensando commutes in frequentiam sacramentalis confessionis peccatorum suorum, singulis scilicet mensibus, &c. Reliqua, vt in prima formula commutationis voti Castitatis.

Tres sunt partiales causæ finales, propter quas conceditur ista commutatio voti, videlicet obitus Patris, Mater pauperrima, & ipsius vouentis inopia. Dixi. causæ partiales, nam vnaquæque per se non est sufficiens ad impetrandam huiusmodi commutationem, vt videre est, si cõsideretur vnaquæque in se, & separata ab alijs.

Obitus Patris per se consideratus non necessitat filiam ad violandam castitatem, cùm eius obseruatio nõ pendeat à vita Patris, sed à virtute vouentis.

Mater pauperrima multò minus obstat obseruantiæ voti, quia adhuc filia illud obseruare potest; & de facto, quot virgines cum pauperrima matre castè viuunt?

Nec minus videtur impedimento esse ad votum obseruandum inopia filiæ: quia priuatio diuitiarũ, & commoditatum in se considerata, est potius tutrix castitatis, quàm violatrix: Et ideò à D. Leone Papa *serm. 4. de Quadragesima*, ieiunia appellantur *casta*. S. Ambros. *in lib. de Elia, & ieiunio*, asserit Iudith ieiunij armis seruauisse pudicitiam, & ieiunium esse incrementum virtutis. Præterea à Sanctis vocatur paupertas custos, & magistra virtutum: & S. Athanasius, *lib. de virginitate ait: Videsne quid faciat ieiunium? morbos sanat, destillationes corporis desicat, dæmones fugat, prauas cogitationes expellit, mentem clariorem reddit, cor mundum efficit, corpus sanctificat.* Et interrogatus Dominus, quo nam modo immundi spiritus eijcerentur? respondit: *Hoc genus dæmoniorum non eijcitur nisi in oratione, & ieiunio.*

Igitur, cùm res ita se habeat, opus est ad validitatem huius commutationis, vt prędictę tres partiales causæ verificentur; singula enim quæ non prosunt, collecta iuuant, *c. cum causam 13. vbi gloss. de probat. gloss. in l. 2. ff. de excus. tutor. Afflictus decis. 13. num. 24. Soccin. iunior in l. Centurio, 15. n. 300. ff. de vulg.* Et cùm vnaquæque earum per se non sit sufficiens, ideo vna earũ non verificata, commutatio si fiat, erit nulla. *cap. quoniam frequenter, 5. §. porro, & §. si autem, vt lite non cõtestata. Decius in cap. cum cessante 60. num. 13. de appellat. & Panor. ibid.* nam sunt insimul posita per dictiones copulatiuas, quæ faciunt, vt copulata æquè principaliter veniant. *Panorm. in cap. querelam 15. vbi gloss. num. 5. de simonia, & per notata in l. regula, 9. ff. de iuris & facti ignorantia*: ideo vna earum omissa, vitiatur actus. *gloss. in l. cum hi 8. §. si prætor, in verb. nullius erit momenti, ff. de transaction.*

Singula, quæ non prosunt, collecta iuuant.

Secus esset si vnaquęque ex dictis causis esset per se sufficiens: nã quãdo ad alicuius gratiæ concessionem concurrunt plures causæ finales, & vnaquæque per se est sufficiens, etiamsi vna earum solum remaneat adhuc gratia remanet valida, *§. affinitatis, instit. de nuptijs, l. liberorum, 11, §. & si talis, vbi Bart. n. 1. ff. de his, qui not. infa. & idem Bart. in l. si ventri, 8. §. in bonis n. 1. ff. de priuil. cred. Decius loco supracit.*

Quatenus si est ita, &c.

Aduerte, quòd hic non repetitur obitus Patris, quia pro indubitabili habetur, & pro notorio, adeò vt nulla possit tergiuersatione celari, & propterea non est opus, vt exequutor

tor laboret in dicto obitu inuestigãdo: sub clausula tamen illa generali, *quatenus si est ita*, quæ comprehendit omnia superiùs narrata, continentur obitus Patris; reliquas verò duas partiales causas de nouo exprimit, quia non sunt ita notoriæ, & egent aliqua discussione.

Dubitari potest, de quo obitu Maior Pœnitentiarius hoc loco intelligat, de naturali tantum, an etiam de ciuili: nam in sacris Canonibus mors semper accipitur pro morte ciuili. *cap. per venerabilem*, 8. *§. rationibus igitur, prope finem qui filij sint legitimi. Panormit. in cap.* 1. *de homicidio voluntario nu.* 2. Et cùm hic agatur de re spirituali à iudice Ecclesiastico, qui debet semper procedere secundum sacros Canones, cùm iudicia Ecclesiastica regulãda sint secundum Canones, *cap.* 1. *vbi Panormitan. nu.* 3. *& cap. Ecclesia S. Mariæ*, 10. *vbi etiam Panormit. de constit.* & alij communiter.

Mors in iure canonico ciuiliter accipitur.

Et ideò non improbabiliter credendum videtur quòd hìc, nomine mortis intelligat Maior Pœnitentiarius, etiam mortem ciuilem, & præcipuè ad effectum, de quo agitur, vt infrà probabimus.

Multipliciter quis moritur morte ciuili: primo ob deportationem in insulam, *l. manumissus.* 13. *ff. de interdictis, & releg. l.* 2. *ff. de senten. passis.* Secundò, ob redactionem in seruitutem, vel potestatem hostium *§. itẽ finitur, instit. quibus mod. tute. finit.* Tertiò, ob ingressum, & professionem in Religione, *cap. placuit il* 2. *vbi glos.* 16. *quæst.* 1. Monachus enim est mortuus mundo, & talis mors æquiparatur morti naturali, *l. vlt. C. de Epis. & Cle.* Quartò, moritur quis etiam ciuiliter per separationem ab alio, cum quo erat vnitus videlicet vir moritur vxori, cùm iudicio Ecclesiæ separatur ab vxore, 33. q. 2. *in summa in princ. gloss. in cap. susceptum*, 6. *verbo, non morte, de rescriptis in* 6.

Quibus modis quis ciuiliter moriatur.

His positis dico, Mortem ciuilem primis tribus modis acceptam habere locum in nostro casu; sumus enim in materia non stricta, sed extendibili ex identitate rationis, quia mors ciuilis huiusmodi habet eundem effectum, de quo agitur, quem habet mors naturalis, videlicet absẽtiam, & impotentiam præstandi auxilium filiæ inopi; & ideò cum sit in vtraque morte eadem ratio, debet etiam esse eadem dispositio, eadem enim ratio exigit idem ius, *l. illud quæsitum.* 32. *ff. ad legem Aquil. l. à Titio* 108. *ff. de verb. oblig. l. si postulauerit*, 27. *§.* 2. *ff. de adult. &c.*

Eadem ratio exigit idem ius.

Ipsaque matrem habeat, &c. Nomine matris non venit Nouerca, sed solummodo Mater naturalis, ac etiam naturalis; & legitima, quia in his solummodo est ob sanguinis caritatẽ mutua obligatio naturalis subueniendi alterius sibi cõiuncti egestati, *l.* 1. *§. fin. ff. de instit. & iur. Bart. in l. si quis*, 5. *ff. de lib. agnoscen.* quæ tamen sanguinis caritas non est in Nouerca.

Nouerca nõ venit nomine matris.

Et vtraque pauper, &c. Vtriusque paupertas requiritur in nostro casu: nam filia, quæ habet matrem diuitẽ, non potest dici pauper: quia parentes tenentur alimenta præstare filijs, *l.* 1. *cum seruen. C. de alendis liberis.* & Mater in specie tenetur, quando Pater, vel ascẽdẽtes ex linea paterna defecerint, vel sint egentes. *d. l. si quis* 5. *§. idem in liberis, ff. de liber. agnos. & alend. &c.*

Mater quãdo tenetur alere filium pauperem.

Quod intellige nõ solum de filijs legitimis, & naturalibus, verum etiam de spurijs. *l. vxorem*, 39. *§. pater naturalis, ff. de leg.* 3. *d. l. si quis, §. vtrum, Innoc. in cap.* 2. *de regular. Panorm. in cap. cum haberet*, 5. *de eo qui duxit in matrim. &c.* Dummodo prædicti filij non habeant aliud vnde viuere possint, &

sint egentes. *d. l. si quis à liberis, ff. de lib. agnos.* vel non accusauerint parentes, *d. l. si quis à liberis, §. itẽ iudex, ff. de lib. agnosc.* Vel non cõmiserint crimen ingratitudinis contra Patrem, *l. si patrem, 4. C. de alen. lib.* Vel non inciderint eas in causas, ex quibus exhæredari possint. Quænam sint istæ causæ, vide *Authent. vt cum de appellat. cognosc. §. causas.* Vel nisi parẽtes sint ipsi etiã egentes, *d. l. si quis §. sed si filius, ff. de lib. agnos.* Tali enim casu non tenentur vltra vires.

Pauper quis sit.

Pauper, &c. Multipliciter paupertas sumitur à DD. Aliqui enim dicunt illum esse pauperem; qui non habet in bonis quinquaginta aureos, per textum in *l. nonnulli, 10. ff. de accusationibus. Bart. in l. qui accusare, 8. ff. de accusat. Bald. in l. in fundo, 39. in addit. num. 1. ff. de rei vendic.* illum appellat pauperem, qui non potest soluere, nisi manum ponat ad vendendam domum sibi necessariam pro habitatione propria, & similia, quæ non solent vendi, nisi ex necessitate præcisa.

Necessitas in quotidiano labore indicat paupertatem.

Glossa in §. sed & propter paupertatem, Institut. de excus. tuto. appellat pauperem, qui habet necesse operari vt viuat. *Panor. in cap. quod super. 8. num. 4. de voto, & voti redemptione. Aretinus* verò *super institut. tit. de excus. tutor. §. sed & propter, num. 2.* dicit illum esse pauperem, qui necessitatur omni die laborare cum persona, vt victum pro se, & sua familia quærat.

Insufficiens dos indicat paupertatem.

Bald. in l. si quis ad declinandam 47. ves. circa tertium, C. de Episc. & cleric. & in l. paupertas, 9. in principio, ff. de excusation. tutor. Decius in cap. ceterum, 5. num. 74. de iudicijs, & cons. 120. nu. 2. & alij asserunt eam esse pauperem puellam, quæ licet ei non desint necessaria ad victum, attamen non habet facultates, quibus possit secundum suæ conditionis statum dotari.

Alij demum, & sapientius, affirmant non posse dari certam regulã, sed relinquendum hoc esse arbitrio prudentis iudicis, qui considerato statu, & qualitate personarum, poterit melius determinare quisnam sit pauper: Nam nobilis erit pauper in eo, in quo rusticus erit dives. *Bart. in l. si constante, 25. num. 3. ff. soluto matrimonio. Bald. & Iacob. Butri. in Auth. præterea, C. vnde vir & vxor. vbi etiam Decius num. 15. & cons. 162. num. 7.*

Nobilis est pauper in eo, in quo rusticus est dives.

In nostro autem casus licet prima facie videatur Maior Pœnitentiarius sequi opinionem *glossæ in d. §. sed & propter paupertatem,* & forsan etiam *Aretini;* attamen, si res attentius perpendatur, facillime concedimus ex M. P. mente etiam cum *Bart. Bald. Butrig. Decio supra cit.* relinquendum id necessario esse prudentiæ, & arbitrio exequutoris; diuersi sunt enim victus, & vestitus rustici, & nobilis, robusti, & debilis, parui, & magni, diuersæque expetuntur facultates in plebeio, & nobili; & ideò licet latrix, vel eius Mater habeant in bonis tot facultates, quot necessariæ sint sustentationi v.g. vitæ rusticalis; attamen vere erunt pauperes, si vtraque sit nobilis, & assueta multis commoditatibus, quibus vt consulant, necesse habent vt laborent.

Ex proprio labore, &c. Aduerte non esse necesse, vt latrix, ac eius Mater nihil habeant in bonis sed solummodo viuant ex labore: nam si hoc prætenderet Maior Pœnitentiarius, apposuisset aliquam dictionem taxatiuam, & restrictiuam, videlicet, *tantum, solummodo, &c.* satis est, vt non habeant in bonis tot facultates, quot secundum sui status conditionẽ viuere possint: neque est necesse, vt cogantur ad quo-

Ex proprio labore qui dicantur vivere.

quotidianum laborem pro ſui ſuſtentatione, ſed ſatis erit, vt neceſſe habeant laborare pro vitæ ſuſtentatione, vlz., pro victu. Et ita verificabitur propoſitio, quod ſint pauperes, & victum ex proprio labore quærant.

Victus nomine quæ veniant.

Victum, &c. Nomine victus veniunt cibaria, veſtimenta, calceamenta, lectus, habitatio, & alia huiuſmodi, ſine quibus homo viuere non poteſt, *l. verbo victus*, 43. & *l. quos nos*, 234. *§. verbum, ff. de verb. ſignif. l. legatis*, 6. *ff. de alimentis, & cibarijs legatis, Bart. in tract. de aliment. in princip. Decius in l. de alimentis, 8. C. de tranſactionibus in princ. Rom. conſ.* 440. *Non eſt dubium, & omnes DD. comm. idem tenent.*

Et hęc ſufficiunt pro iſta formula, nam reliqua conueniunt cum præcedentibus formulis: & ideò exequutor ſecundum à me ſuperius allegata ſe gerere debet in exequutione huius commutationis.

COMMVTATIO VOTORVM CASTITATIS, ET RELIGIONIS.

Pro eo qui vouit caſtitatem ſeruare, & Religionem ingredi; ſed quia ſtimulis carnis agitatur, ideo petit ſibi vota huiuſmodi commutari ad effectum contrahendi matrimonium.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Quòd ipſe aliàs vouit Religionem ingredi, & caſtitatem ſeruare. Cùm autem, &c. Lator præfatus ob ſtimulos carnis, quos patitur, continere poſſe diffidat, pro ſuæ conſcientiæ quiete cupit ſibi huiuſmodi vota in alia pietatis, & pœnitentiæ opera ad effectum contrahendi matrimonium, per Sedem Apoſtolicam commutari. Quare, &c. Quatenus, ſi ita eſſe, ac Latorem (audita prius eius ſacramentali confeſſione) ſtimulis carnis adeo agitatum, vt maximè dubitet continere poſſe, &c.* Reliqua vt in voto Religionis ad effectum contrahendi matrimonium, vſque ad clauſulam, *in foro conſcientiæ, & non aliter, &c.* Nam poſt dictam clauſulam ponitur vt infra, &c. videlicet: *Ita quod commutatio quoad votum caſtitatis ſit tantum ad effectum, vt matrimonium legitimè contrahere, & in eo poſtmodum debitum coniugale exigere, & reddere licitè poſſit. Quod ſi vxori, cui coniungetur, ſuperuixerit, caſtitatem ſeruet, vtpote eodem voto caſtitatis, vt prius obligatus: & ſi vnquam extra matrimonium fornicatus fuerit, aut matrimonium abſque noua diſpenſatione contraxerit, intelligat ſe contra votum caſtitatis huiuſmodi facere, & debitum coniugale exigere non poſſe; & ita illum moneas. Datum Romæ, &c.*

Hæc

Hæc formula non eget magna explicatione, quia includit omnes, & singulas clausulas positas in formulis vniuscuiusque dictorum votorum, & consequenter etiam admittet omnes, & singulas declarationes in vnaquaque earum positas: & ideo exequutorē remitto ad illas.

Non tamen omittam eum admonere, vt aduertat, quod sicut ista commutatio est perpetua respectu voti Religionis, & ad tempus respectu voti Castitatis, vt ex verbis dictæ formulæ apparet; ita opera subroganda partim debent esse perpetua, & partim temporanea.

Nec obstat quòd in formula legatur, *sibique d. vota dispensando commutes in alia pœnitentiæ opera perpetua.* Nam ista perpetuitas subintelligitur cum terminis habilibus hoc est, secundum subiectam materiam, videlicet secundum commutationem, quæ respectu voti Religionis habet in se perpetuitatem, & respectu voti Castitatis, temporalitatem, vt aperte colligitur ex verbis, quæ in fine huiusmodi formulæ ponuntur; videlicet: *ita quod si vxori superuixerit, castitatem seruet, vt pote eodem voto, vt prius obligatus.* Atque ita per istam vltimam partem declaratur alia præcedens pars; vna enim pars declarat aliam partem, iuxta textum *in l. qui filiabus, 17. & l. si seruus plurium, 53. §. fin. ff. de legatis 1. l. pacta nouissima, 12. C. de pactis. Dec. consil. 442. num. 3.*

Vna pars declarat aliam partē.

COMMVTATIO VOTI
SEPVLCHRI DOMINICI,
Pro eo qui vouit inuisere Sepulchrum Dominicum, sed ob ingraueſcentem ætatem nequit adimplere votum; Ideò petit, &c.

FR. Antonius Barberinus, &c. Quòd ipse aliàs vouit inuisere Sepulchrum Dominicum: sed quia ob ingraueſcentem ætatem, votum huiusmodi adimplere nequit, idcircò pro suæ conscientiæ quiete cupit sibi votum præfatum in alia pœnitentiæ opera per Sedem Apostolicam commutari. Quare, &c. Quatenus, si est ita, ac Latorem (audita prius eius sacramentali Confessione) propter ætatem huiusmodi laborem itineris ferre non posse repereris, eundem Latorem à negligentia (si per illum factum est, vt tamdiù distulerit voto satisfacere) absoluas hac vice, &c. Iniuncta ei pœnitentia salutari, sibique votum præfatum in alia pœnitentiæ, & pietatis opera, prout secundum Deum ipsius animæ saluti expedire videris, dispensando commutes in foro conscientiæ, & ipso actu sacramentalis Confessionis, & non aliter, neque vllo modo. Datum Romæ, &c.

Tria hìc necessaria scitu videntur esse exequutori, nam reliqua non differunt à superioribus formulis: videlicet quænam ætas hic requiratur, quænam pœnitentiæ, & pietatis opera subroganda sint, & demum quam

quam diù opera præfata durare debeant. Quibus explicatis, tota hæc formula erit sufficienter explicata.

Propter ætatem, &c. Id est propter senectutem: senectus diuersimodè in iure accipitur. Aliquando enim ille dicitur senex, qui est maior septuaginta annis. §. *item maior, Institut. de excusat. tutor. l. 2. in principio, vbi glos. ff. eodem. l. 3. ff. de iure immunitatis. glos. in l. si pater familias, 15. in verb. sexaginta, ff. de adopt. & in cap. si testes, §. inuiti, verbo, senes, 4. quæst. 3. Bart. in l. 2. ff. de excusat. tutor. Panorm. in cap. quoniam frequenter, 5. n. 18. vt lite non contestata, vers. ego puto senem. Specul. in tit. de teste, §. nunc tractemus, vers. sed quos vocat senes, propè finem.*

Senex quis sit.

Senectus, & decrepitas quando incipiant.

Aliquando accipitur pro sene, qui est quinquagenarius. *glosa in Proœmio sexti Decretal. verb. perfectus.* vbi asseritur senectutem incipere ab anno quinquagesimo, vsq; ad septuagesimum, decrepitatem verò à septuagesimo, & esse terminũ aliorum ætatum.

Aliquando ille dicitur senex, qui excedit quinquagesimum quintum annum. *l. fin. vbi glos. C. qui ætate, & professione se excusant, lib. 10. & l. 2. in fine, & l. non tantum, 11. ff. de decurionibus.*

Aliquãdo quis dicitur senex, quãdo sexagesimum ætatis suæ annum excedit. *l. si paterfamilias, 15. vbi glosa in verbo. sexaginta, ff. de adoptionibus, glos. in l. 2. in principio. C. de his qui non impl. stipen. lib. 10.*

Propter tam varias senectutis acceptione bene dicit *Oynotomus super Instit. de excusat. tutor. §. item maior*, necesse esse vt antequam quis iudicetur senex, primò animaduertatur, ad quem effectum quis iudicandus sit senex: nam diuersi respectus diuersam expetunt ætatem: & propterea, si consideretur ætas respectu munerum publicorum personalium, in quibus corpus ipsũ versatur, & labor eius, ille iudicatur senex, & ad huiusmodi munera subeunda inuitus trahi non potest, propter senectutẽ, qui est maior quinquagintaquinque annis, iuxta præfatas *l. final. C. qui ætate. & profes. & c. lib. 10. & l. 2. & l. non tantum, ff. de decurionibus*: & in hoc sensu loquuntur præfatæ *glos. in l. 2. & in l. si paterfamilias.*

Senex pro laboriosis muneribus quis.

Si verò consideretur senectus respectu tutelæ, & curæ pupillorũ, ille solum dicetur senex, qui est maior septuaginta annis, vt loquuntur §. *item maior, Instit. de excusat. tutor. l. 2. in principio, ff. eodem, & l. 3. ff. de iure immunit.* Et ratio cur maior ætas requiratur in excusatione à tutela, quàm ab alijs muneribus suscipiendis, est, quia in tutela magis est opus prudentia, & consilio, quàm labore, & quæ exequenda sunt prudentia & consilio, non remittuntur debilitato corpore, *l. 2. §. corporis. ff. de vacat. numerum, c. ex multa, 9. §. 2. de voto & voti, &c.* eamque ob causam quoad testimonium ferendum ille solum dicitur senex, qui est septuaginta annorum.

Senex pro tutela, &c.

Considerata autem senectute respectu potentiæ generatiuæ, vir dicetur senex, qui excedit sexagesimum ætatis suæ annum. *d. l. si pater familias, vbi glos. in verb. sexaginta, ff. de adoptionibus*: & fœmina regulariter dicetur senex respectu eiusdẽ potentiæ generatiuæ, quando est quinquagenaria, *l. si maior, 12. C. de legit. hæred.*

Senex respectu propagandæ prolis quis.

Ex quibus colligitur, quis nam sit senex, & quæ nam ætas in nostro casu requiratur, ad hoc, vt quis dicatur senex & excusabilis à peregrinatione subeunda. Cum enim agatur de labore corporis, ille dicendus est senex, qui excedit quinquagesimum quintum suæ ætatis annum, iuxta *leges* in prima senectutis consi-

de-

sideratione allegatas. Immò non longe à M. P. mente esse duco, si etiam ad huiusmodi excusationem admittatur quinquagenarius; hic enim cùm senectutis limites ingrediatur, vt bene notauit *glos. in proœmio Sexti Decretal.* incipit etiam senectutis beneficio frui quoad labores, & præsertim hisce nostris temporibus, quibus vniuscuiusque naturæ vires debilitatæ sunt, & decrescente vita, senectus præpropero cursu vnumquemque adoritur, singulasque ætates depredatur; quod colligitur ex ijs verbis, *ingrauescentem ætatem*, in principio præsentis formulæ positis; quæ verba non important actum perfectum, videlicet iam grauem ætatem & senectutem perfectam, sed actum in fieri, id est, graueſcentem ætatem, & senectutem in fieri: ætas autem ingraueſcens, & senectus in fieri incipiunt à quinquagesimo ætatis anno, ex communi omnium consensu; & experientia ipsa nobis hoc etiam inuitis demonstrat quotidie.

Quinquagenarius fruitur beneficio senectutis.

Igitur sequuti sententiam Baldi *in sua Margarita, in verb. senem, & Felin. in dict. cap. quoniam frequenter, col. 6. vers. ad tertiam quæstionem*, qui dicunt, arbitrio iudicis relinquendum esse iudicare, quinam sit senex, existimamus arbitrio nostri exequutoris relinquendum, an doque quis est senior, in quinquagesimo anno, quàm alius in sexagesimo, ob diuersas corporis affectiones, vt bene notat *Panorm. in d. c. quoniam frequenter, num.* 18.

Corporis affectio est mensura senii.

Quomodo autem inuestiganda sit ab Exequutore hęc ætas: Respondeo, vel ex fide Baptismi, vel ex dicto ipsiusmet dispensandi, cuius dicto (vt superius diximus) standum omnino est, in hoc foro conscientiæ, &c. ex aspectu corporis etiam, vt tenet *Bart. in l. 1. in ver. nota etiam quod sicut minor. C. de mendic. valid. lib. 10. num. 5.*

Aspectus corporis ar guit voluptatem.

In alia pœnitentiæ, & pietatis opera, &c. Vota peregrinationis redimi possunt eleemosynis. *c. 1. & 2. de voto & voti redempt.* commutantur in vigilias, orationes, & ieiunia, *c. magna, 7. de voto, & voti redempt.*

Igitur hoc nostrum votum commutandum est in alia pœnitentiæ, id est, opera corporis afflictiua. Et primum, labor itineris alio proportionato labore compensandus est, *dicto, c. magnæ, §. laborem etiam laboribus:* & ideo vouenti imponi potest, vt visitet per plures dies aliquã Ecclesiam suæ ciuitatis, vel loci, vbi habitat; vel carceres, aut hospitalia.

Secundò, recitet Officium Beatæ Virginis, vel Psalmos Pœnitentiales, aut Coronã B. V. vel alias Orationes, & preces, iuxta vouentis capacitatem & possibilitatem.

Tertio, aliquod leue etiam ieiunium, si complexio vouentis ferre possit.

Pietatis, &c. Id est eleemosynis in pauperem vsum erogandis, *c. 2. de voto & voti redẽpt.*

Quæ autem quantitas huiusmodi pro eleemosyna sit eroganda, ex *d. c. magnæ, §. cum igitur, in fine* colligitur: videlicet integra quantitas, quam expensurus esset in eundo, redeundo & commorando in Terra sancta prędictus vouens. Hęc autem eleemosyna facienda est pauperibus, vel locis pijs arbitrio exequutoris, vt sequentia verba innuunt, *prout secundum Deum, &c. videris*; ex quibus verbis etiam colligitur, quòd si vouens est pauper, nec partem, nec integram summã huiusmodi distribuere queat, poterit exequutor alia opera pœnitentiæ, & pietatis subrogare.

Remanet difficultas, quamdiù du-

Diſpoſitio pœnalis in dubio cenſetur perpetua.

durare debeant opera in prædicti voti locum ſubrogata: nam Maior Pœnitentiarius indefinite loquitur in diſpoſitione pœnali, quę cenſetur in dubio perpetua, quando nullam temporis præfinitionem tacitè vel expreſſè continet. *l. ſeruus, 34. ff. de pœnis.* Idemque videtur *ex d. c. 2.* dicendum; quia Papa in commutatione voti huiuſmodi in ſpecie impoſuit, vt vouens toto vitæ ſuæ tempore vni pauperum Chriſti prouideret.

His tamen non obſtantibus, exiſtimo huiuſmodi opera ad ſummũ tamdiù durare debere, quamdiù duraturum eſſet iter in eundo, redeũdo, ac tempus moræ in dicta Terra Sancta. Et ad hoc credendum pluribus adducor rationibus. Primò, quia, cùm iſta opera ſint ſubrogata loco voti temporanei, debent ipſa etiam eſſe temporanea. Nam ſubrogatum ſapit naturam eius in cuius locum ſubrogatur, *l. fin. §. qui inuriariũ, ff. ſi quis caution. Bartol. in repetitione l. pater filium, 14. ff. de inofficioſo teſtam. num. 13.*

Subrogatũ ſapit naturam ſubrogati.

Secundò, quia ſtylus litterarum M.P. eſt, vt exprimatur in litteris, quando opera, & onera imponenda debeant perpetuò durare, vt videre eſt in præfatis formulis præcedẽtibus: ſtylus autem maximi faciendus eſt, quia facit ius. *c. quam graui, 6. & c. licet, 5. de crimine falſi.* Et cùm in hac noſtra formula non exprimatur iſta perpetuitas, neque à nobis eſt imponenda. *gloſſa in c. ſi vir, 2. verbo, debitum, de cognat. ſpirituali.*

Tertiò, in oneribus imponendis mitior interpretatio facienda eſt. *l. cum quidam, 19. ff. de lib. & poſth. c. odia, 15. de reg. iuris in 6.* Ergo in noſtro caſu potius debemus iudicare quòd ſint opera tẽporanea quàm perpetua.

In oneribus mitior interpretatio.

Nec obſtant in contrarium adducta: nam vltrò concedimus diſpoſitionem pœnalem, quæ nullam habet temporis definitionem explicitè, vel implicitè, cenſendam eſſe in dubio perpetuã, quoad prohibitionem, & obligationem, non autẽ quo ad pœnæ exequendæ durationem. Reſponderi ad hoc poteſt, in dicta lege declarari pœnam ibi appoſitam eſſe perpetuam; & ideò nõ remanet amplius dubiũ, an ſit perpetua nec ne. Secus eſt in noſtro, caſu, & ideò non eſt par ratio.

Ad *præfatum cap. 2. de voto, & voti redemptione*, reſpondeo eſſe caſum ſpecialem, & oneroſum; & ideò non eſt trahendus in exemplũ & præcipuè quia in toto titulo præfato quid ſimile quo ad eiuſdẽ voti commutationem non reperitur; & ideò credendum, quòd peculiaris ratio induxerit Papam ad onus perpetuum ſubueniendi vni pauperi imponendum.

Secundò reſpondeo, expenſas à dicto Clerico faciendas pro voti adimpletione, adeo pingues forſan futuras eſſe, vt ex ijs poſſet vnus pauper ſuſtentari toto vitæ ſuæ tempore; eaſque integras ſimul perſoluere non valens dictus Clericus, annuatim fructus quoſdam quaſi cenſus vni pauperi perſolueret: & ideo nihil contra nos facit huiuſmodi capitulum.

Hæc ſatis ſint pro formulæ huius explicatione.

Nota quòd eodem modo commutantur vota viſitandi limina SS. Apoſtolorum Petri & Pauli de Vrbe, & S. Iacobi in Compoſtella, & ſimilium.

COMMVTATIO VOTI DE NON NVBENDO.

Pro Iuuene, & formosa parentibus orbata, ob periculum incontinentiæ.

FR. Antonius Barberinus, &c. Quòd aliàs ipsa votum de non nubendo emisit. Cùm autem Latrix præfata sit iuuenis & formosa, ac parentibus orbata, & propterea suæ honestati matrimonio consulere desideret, pro suæ conscientiæ quiete cupit sibi votum huiusmodi in alia pœnitentiæ, & pietatis opera per Sedem Apostolicam commutari &c. Quatenus, si est ita, ac de Latricis incontinentia probabiliter timendum esse tu repereris, eandem Latricem, audita prius eius sacramentali Confessione, à mutatione propositi, quatenus tibi videatur, absoluas hac vice, &c. Iniuncta ei pœnitentia salutari; sibique votum præfatum de non nubendo, in alia pœnitentiæ opera perpetuæ per te iniungenda, prout secundum Deum ipsius animæ saluti expedire videris, dispensando commutes in foro conscientiæ, & non aliter, &c. Datum Romæ, &c.

Ex ijs, quæ in præcedentium formularum declaratione diximus, colligitur quomodo intelligenda, & exequutioni demandanda sit nostra hæc formula. Nihilominus, vt exequutoris onus subleuemus magis, aliquid attingemus, quo complanetur ei via ad commutationē huiusmodi faciendam. Tota autem difficultas huius formulæ consistit in decernendo probabili, & iusto tirum: sed hæc difficultas facillimè euacuabitur si reperiemus, quis dicatur iuuenis, & quis dicatur formosus.

Iuuenis quis sit.

De iuuene omnes conueniunt, illum esse iuuenem, qui excedit adolescentiam, & durare, quousque poterit inter senes numerari; id est à vigesimoquinto, vsque ad quinquagesimum ætatis suæ annum. *l. non aliter, 67. §. 2. in fine, ff. de legat. 3. glos. in c. super inordinata. 35. in addit. verb. iuuenis, de præb. & dign. & glos. cōmun. recepta in proœmio sexti Decretal. verb. perfectus.*

In nostro autem casu credo non ita strictè sumendam iuuentutem, sed posse ampliari etiam ad adolescentiam, in qua magis feruent sanguis, & caro, & ideo maius est periculum incontinentiæ; & intelligi iuuenem, prout distinguitur à puero, & sene, & prout à vulgo solet sumi iuuentus.

De formoso, quia nimis patet sensibus, quis sit formosus, ideò non opus est tradere præcepta, sed silentio expedit magis hoc præterire.

Cùm igitur Exequutor repererit latricem esse iuuenem vno ex supradictis duobus modis, sibique visa fuerit formosa, parentibus, patre scilicet, & matre orbata; absque vlla titubatione poterit timere de eius incontinentia.

Nam intus & foris pudicitia tentata, facilius quam credi possit, periclitatur, & expugnatur.

Præ-

Præterea, mulier ligata voto huiuſmodi, ſi petat ſolutionem, magnum futuri periculi indicium ſubminiſtrat: & ideò exequutor ex his optimè poteſt informare animum ſuum ad concedendam commutationem huiuſmodi.

Et hæc ſufficiant pro formula præſenti.

DECLARATORIA VOTI RELIGIONIS,

Oratorem Voto ſatisfeciſſe, ex quo propter infirmitates, de conſilio Medicorum ante emiſſam tacitam, vel expreſſam Profeſſionem, habitum Religionis per eum ſuſceptum dimiſit.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Quòd ipſe aliàs, cùm vouiſſet ingredi Religionem N. eamque propterea ingreſſus eſſet, adeò quibuſdam infirmitatibus opprimi cœpit, vt ex Medicorum conſilio egredi coactus fuerit, nulla tamen neque expreſſa, neque tacita per eum Profeſſione emiſſa. Cùm autem, &c. Lator prædictus quantum in ſe eſt, fecerit, vt voto ſatisfaceret, pro maiori ſuæ conſcientiæ quiete cupit per Sedem Apoſtolicam declarari ſe voto prædicto ſatisfeciſſe. Quare, &c. Quatenus ſi eſt ita, dictum latorem, audita prius eius ſacramentali Confeſſione, voto prædicto ſatisfeciſſe nuncies, & declares in foro conſcientiæ, & in ipſo actu ſacramentalis confeſſionis, & non aliter, neque vllo alio modo: Ipſumque tamen attentius horteris, vt inclinationem, quam aliàs ad Religionem habuit, non contemnat, ſed Deum deuote precetur, vt ipſius mentem ad vitæ ſtatum dirigat, in quo melius illi ſeruire valeat; & nihilominus eam vitæ ſuæ rationem per exercitationem operum Religionis inſtituat, qua ab eius propoſito non temere, nec longè receſſiſſe dignoſcat, habito Doctorum conſilio. Datum Romæ, &c.*

Quamuis Declaratorię huiuſmodi non videantur hodie in vſu eſſe, ſed potius loco earum concedantur commutationes votorum, iuxta *c. quod ſuper his, 8. §. vnde credimus, de voto & voti redempt.* quòd cap. communiter obſeruatur, vt docet *Panorm. in c. 1. n. 4. in fine de voto.* Nihilominus caſu quo concederentur, operæ pretium eſt ſcire, quomodo procedendum ſit in earum exequutione.

Tria neceſſaria ſunt ad validitatem iſtius declaratorię, infirmitates, conſilium Medicorum, & excluſio profeſſionis tacitæ, vel expreſſæ, quorum alterum ſi deficiat, Declaratio erit nulla, & inualida.

Infirmitates igitur neceſſario requiruntur. Primò, veræ & reales, & non apparentes. Secundò, quòd ſint perpetuę, & nō temporales. Tertiò, quòd ſint graues, & reddant vouentem inhabilem ad onera Religionis.

Quòd infirmitates debeant eſſe

verè & reales, quis dubitare poteſt, cùm non entis nullæ ſint qualitates? *l. eius qui*, 41. *ff. ſi certum petatur*, *c. ad diſſoluendum*, 13. *de deſponſat. impub. vbi gloſ. in verb. accuſari*, *c. ad audientiam*, 5. *de eccleſ. ædifican.*

Non entis nullæ qualitates.

Leuia non conſideran tur.

Quòd verò debeant eſſe graues, ſimiliter indubitabile eſt, cum de leuibus non habeatur ratio; iuxta *l. ſcio*, 4. *ff. reſtitut. in integrum*, *l. ſi oleum* 10. *§. finali ff. de dolo. Anton. Corſettus in tractatu ſuo de minimis.* Nec ſatis eſt, vt ſint graues ſimpliciter, ſed neceſſe eſt, vt ſint graues reſpectu voti huiuſmodi adimpiendi, adeo vt impediant, & inhabilem reddant vouentem ad onera Religionis ferenda. *c. beatus*, 22. *q.* 2.

Demum debent eſſe perpetuæ, & non temporales: nam impedimenta temporalia ſunt ſolummodo cauſa dilationis. *d. c. ſuper his*, *§. vnde credimus*, *de voto*, *& voti*, *redempt. & argum. l. nepos Proculi*, 125. *ff. de verbor. ſignif.*

Secundò requiritur conſilium Medicorum. Cùm omnia ſint facienda conſilio, & deliberatione, *l. placet*, 5. *C. de ſacroſan. Eccleſ. in princ. & c. ne innitaris* 5. *de conſtit.* ideò M. P. in hac declaratione requirit ſecundo loco Medicorum conſilium.

Conſilium quotuplex & quid ſit.

Aduerte quòd conſilium multiplici modo accipitur. Primò ſumitur theologicè, prout eſt vnum ex ſeptem Donis Spiritus ſancti, & eſt qualitas ſubiectiue exiſtens in intellectu, creata à Deo, quæ inclinat intellectum noſtrum, vt bene moueatur à Spiritu ſancto in cognoſcendis & conſiliandis his, quæ ſunt ad vitam æternam: & hoc conſilium eſt ſolum in habentibus gratiam, qui mouentur per donum conſilij, quaſi conſilio accepto à Deo.

Secundò modo accipitur conſiliũ prout eſt diſcurſus, & eſt inquiſitio eorum tantum, quæ ſunt ad finem operabilium à nobis, non minimorum, nec indifferentium, 12. *q.* 14. *per totam*.

Tertio ſumitur, pro re, vel actione, ad quam faciendam, aut fugiendam, conſilium inducit, *cap. quod præcipitur*, 14. *quæſt.* 1. & ideo dicitur conſilium eſſe voluntatis, præceptum autem neceſſitatis.

Quartò ſumitur conſilium pro perſuaſione quadam, & inductione ad aliquid agendum, non habente vim coactiuam, *cap.* 2. *de apoſtatis & reiterantibus baptiſma.*

Quintò ſumitur pro conſenſu præſtando in aliqua actione, vel operatione, *Panorm. in c. cum olim*, 7. *de arbitris*, *num.* 5. *Bart. in l.* 1. *ff. de exercit. actio. num.* 6. *&* 7.

Hoc loco ſumendum proprie eſt conſiliũ prout dicit perſuaſionem, & inductionem ad dimittendum habitum regularem: nam vouens, & exequitor debent à Medicorum conſilio perſuaderi, & induci, primus ad dimittendum; ſecundus verò ad declarandum fuiſſe licitam, & bonam prædictam dimiſſionem: quia cum aliunde aliquid nequeat ſciri, vt benè & licitè procedatur, recurrendum eſt ad peritos: & eo magis quando grauitas negotij id expoſcit. *c. fraternitatis*, 6. *& c. ſin. de frigid. & malefic.*

Conſilium tria requirit neceſſario.

In hoc autem conſilio tria etiam neceſſario requiruntur: primo vt ſit conſilium iuſtum: ſecundo quod ſit conforme: tertiò, quòd ſit plurimum Medicorum.

Vt ſit iuſtũ

Primò igitur requiritur conſilium iuſtum, nam conſilium de ſua natura importat eſſe iuſtũ. *l. Titiũ*, & *Meuium*, 48. *ff. de adminiſt. tut. & notat Bart. in l.* 1. *§. ſi plures*, *num.* 10. *ff. de exercit. act.* aliàs, ſi ſit iniuſtum, & malum, reprobatur, & punitur, *l. qui occidi*, 30. *§. penult. ff. ad l. Aquiliam*, *c. de cætero*, 10. *& c. ſicut dignum*, 6. *§. qui vero*, *de homic.*

Con-

BIBLIOTECA COMUNALE DI SALA CONSILINA
DONAZIONE VARIO PAPPAFICO

Consilium erit iustum, si sit legi, & rationi consentaneum, ac debitū illi, cui datur, *Lessius de Iustitia, & Iure, lib. 2. cap. 2. dubitat. 1. nu. 1.*

Vitam propriam tueri est de iure naturali. *c. ius naturale dist. 1. c. 3. de sent. excom.* ac de iure positiuo. *c. 2. de homicidio volunt. vbi Panor. & alij DD. cõmuniter.* & ideò consilium de tuenda sanitate est, quoad istam partem, legi consentaneum & iustum: sed requiritur quod sit debitum, id est, vt sit de vita tuenda debitis, ac licitis modis, aliàs non est iustum, vt *dict. c. 2. & c. si perfodiens, 3. vbi Panorm. & DD. de homicidio volunt.*

Vt sit debitum. Præterea necesse est, vt huiusmodi consilium sit debitum isti vouenti, aliàs non est iustum, neque legi consentaneum, vt bene affirmat *Less. loco citato.* Considerandum est enim, an per huiusmodi habitus dimissionem periclitetur probabiliter vita spiritualis animę; si adest huiusmodi probabile periculum, non debetur istud consilium vouenti: quia salus animæ præferri debet sanitati, & vitæ corporis atque omnibus rebus, *cap. si habes, 24. q. 3.* melius est enim ingredi debilem, claudum, ac cum vno oculo in vitam æternam, quàm mitti in gehennam ignis robustum, & duos oculos habentem, iuxta dictum Domini, *Matth. 5. & Marc. 9.*

Quomodo inuestigandum sit huiusmodi periculū, relinquitur prudentiæ Exequutoris, qui poterit animum sum bene formare interrogando vouentem de vita traducta ante ingressum in Religionem; de difficultatibus in Religione habitis circa obseruationem diuinorū præceptorum; de tempore, quo perseuerauit in Religione, quod regulariter non erit nisi modicum: & ideò mali habitus in sæculo contracti, nō ita facilè præsupponuntur extincti, sed solum sopiti, & propterea cum vitæ relaxatione facillime, & maiori cum impetu reuiuiscent. Considerandæ etiā sunt passiones, & procliuitates ex corporis temperamento prouenientes; occasiones periculorum, & alia similia, quæ inducere possunt exequutorem ad cognoscēdum, an salus animæ latoris in discrimen adducenda sit.

Vt sit conforme. Secundo requiritur necessariò vt consilium sit conforme: nam si sit difforme, non erit consilium plurium, sed consilia plura inter se differentia, & ideo illis vt singularibus non credendum; dictum enim vnius est nullius, *c. licet 23. & c. veniens, 10. de testibus, l. qui sententiā, 16. C. de pœnis, l. iureiurandi, 9. C. de testibus.* & hoc denotat expressio consiliorum numero inter se differentium, concepta sub numero singulari, qui inseruit ad vnitatem exprimendam.

Dicitur *conforme*, id est idem confirmans.

Vt sit plurium. Tertiò demū requiritur, vt istud consilium sit plurium Medicorum: nam peritis in arte standum est, in casibus & actibus suæ peritiæ *cap. fin. de frigid. & malefic. l. 1. §. si neque C. de veteri iure enucl. & not. in c. 1. de constit. Bart. in l. 1. §. 1. ff. de vent. inspicien. & in præm. digest. Innoc. in c. proposuisti, 4. de probat.* Medicorum autem peritia est circa infirmitates expellendas, & sanitatem restituendam. *glos. in l. maritus 62. ff. loc.* & DD. communiter *in c. presbyterum 7. de homicidio.* & ideò in ijs, quæ spectant ad sanitatem, illorum iudicio quiescendum est.

Peritis in casibus suæ peritiæ standum.

Peritia Medicorum circa quæ.

Isti verò Medici ad minus debēt esse duo, vt illis fides habeatur, *c. significasti, 18. de homicidio. Bart. in proœmio digest. Salic. in l. comparationes, 19. C. de fide instr. Felin. in d. c. proposuisti, 4. n. 7. vers. secunda conclusione, de probationibus, & in d. c. significasti, n. 6. & 7. de ho-*

homicidio. Pluralis enim locutio in duobus ad minus verificari debet, *l. vbi numerus*, 12. *ff. de testibus*, *c. pluralis locutio*, 40. *de reg. iuris in 6.*

Pluralis loquutio in duobus ad minus verificatur.

Vltimò necessaria est ad validitatem istius declaratoriæ exclusio expressæ, & tacitæ professionis: nam si vouens emisit expresse, vel tacitè professionem Regularem, non potest amplius recedere à Religione: & habitum regularem dimittere, ex quacunque etiam vrgẽti & aliàs licita causa, *cap. porrectum, cap. super eo, & cap. ad Apostolicã de Regular. vbi Panorm.* & alij omnes.

Professio expressa est solemnis promissio obseruantiæ regularis in manibus Superioris facta vt *in dictis cap. porrectum, &c. ad Apostolicam*.

Prof ssio regularis ex pressa.

Tacita verò professio sit per assũptionem habitus Professorum, *cap. viduas*, 27. *q.* 1. *c. quod interrogasti* 27. *distin. c. super eo, c. vidua, de Regular. vbi Panorm.* & in dicto habitu suscepto per triduanam perseuerantiam, *c. ad nostram* 8. *de Regular. S. Tho. in* 4. *senten. dist.* 38. *quæst.* 1. *art.* 2. *circa finem*.

Tacita.

Tacita professio etiã fit per exercitium alicuius actus professorum, vt quãdo nouitius se ingerit in actibus professorũ scienter, id est sciens illum actum esse professorum; & sponte, id est non coactè facit illum actum; si enim coactè, non erit tacita professio, *cap.* 1. *quod metus causa. Panormit. in dicto c. vidua*.

Quod verò hæc tria, videlicet infirmitates, consilium Medicorum, & exclusio professionis expressæ & tacitæ, sit necessaria ad validitatẽ istius declaratoriæ, patet ex dictis: nam infirmitates sunt impedimenta voti adimplendi legitima; professio vero tacita, vel expressa, est impedimentum legitimum non dimittendi habitum regularem; & Medicorum consilium est causa efficiens istius declaratoriæ, quæ efficit vt à non perito bene procedatur in re, in qua non habebat peritiam.

Voto satisfeciſſe, &c.

Vouens satisfecit voto per ingressũ actualem in Religionem: adimpleuit enim quantum ex parte sua tenebatur adimplere: & si per me nõ remanet, quo minus votum perficiam, subsistente bona voluntate, debeo reputari, ac si votum perfeciſſem. *cap. dixi* 4. *&c. magna pietas, de pœnitent. distin.* 1. *cap. duæ sunt, distin.* 45. *& cap. non satis, vbi glos. in verb. velle*, 86. *distin. Panorm. in cap.* 1. *de voto. & notatur in c.* 1. *de eo. qui mittitur. in poss.* & superuenientes infirmitates abstulerunt obligationem voti, iuxta vulgatam & communiter receptam regulam: Omne impedimentum superueniens, quod à principio habuisset impedire votũ, si oritur post factum, habet auferre obligationem voti. *Archidiacon. in cap. qui bona agunt*, 17. *quæst.* 1. *Panorm. in cap.* 1. *de voto & alij communiter*.

Et ideo vouens satisfecit ex parte sua voto tam de iure, quàm de facto, & ad aliud amplius non tenetur.

Nuncies & declares, &c.

Id est, definias votum in tali casu carere vi obligãdi. *Sanch. de matrim. lib.* 8. *disputat.* 1. *nu.* 1. Et propterea vouens tuta conscientia potest remanere in sęculo; nam exequutor noster nõ est merus exequutor, sed etiam est iudex, vt supra probauimus, & ideo eius sententiæ definitiuæ acquiescendum est.

Hæc sententia propriè appellatur sententia interlocutoria, cum sit iudicialis declaratio super voti obligatione, summariè, & sine vlla solemnitate scripturæ, quasi loquendo cũ vouente prolata, per quã ius remanendi tuta conscientia in sæculo ei tribuitur: sententia enim interloquu-

toria

toria ſummarie, & ſine ſolemnitate ſcripturæ profertur, *gloſ. in cap. fin. in verb. diffinitiuæ, de ſenten. & re iudicata in 6. & in cap. quoniam cõtra, in ver. interlocutiones, de probat.* Nihilominus poteſt etiam lato modo appellari definitiua ſententia, cùm definiat latorem voto ſatisfeciſſe, & amplius non teneri ad illud exequutioni demandandum.

Ipſumque tamen attentius horteris, &c. Hęc hortatio poteſt præcedere, & ſubſequi hanc declaratoriam, prout Exequutori videbitur: nam, cùm Maior Pęnitentiarius nõ limitet tempus, nec nos limitare debemus. Notet autem Exequutor aduerbium illud, *attentius*, quo admonetur hanc hortationem non eſſe faciendam pro forma & pro ioco, ſed cum efficacia, vt voueti perſuadeatur obligationẽ extinctam quidem eſſe, quoad perſeuerandum in Religione, vel de nouo eam ingrediendam; ſed nihilominus remanere aliam obligationẽ grati animi erga Deum, pro eius vocatione ad ſublimem ſtatum Religionis; & ideo tenetur aliquod in ſuis moribus, regularis obſeruantiæ veſtigium conſeruare, aliqua pietatis, & deuotionis opera peragendo.

Secundò, tenetur aliquod diſplicentiæ ſignum exhibere pro tanti ſtatus dimiſſione, ne vno, eodemq; tempore & vocationem ad Religionem, & Religionem videatur contemnere præuia obliuione.

Tertiò, tenetur exercitio operum ſpiritualium memoriam excitare beneficij vocationis, vt huiuſmodi recordatione ſe ad ea beneficia à Deo accipienda reddat dignum, à quorum fruitione per infirmitates corporis excludi nequeat, ne à Religione excluſus excludatur à Cæli regno.

Quæ autem opera pietatis peragere vouens, & quomodo ſe in ſæculo gerere poſſit, prudens Exequutor ex præcedentibus formulis, & ex earum explicationibus, ſuperius à me factis, colliget, ideo de hac formula dictum ſatis.

DECLARATORIA

Pro eo, qui vouit quoddam particulare Monaſterium, ad quod accedens receptus non fuit.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Quòd ipſe aliàs vouit Regularem obſeruantiam amplecti in Monaſterio N.; ad quod pluries accedens inſtitit pro ſui admiſſione ad Regularem habitum, ſed ſemper ab illius Superioribus repulſam reportauit. Cùm autem, &c. dictus lator deſperet ſui receptionem, ideò pro ſuæ conſcientiæ maiori quiete cupit per Sedem Apoſtolicam declarari, ſe ſatisfeciſſe voti huiuſmodi obligationi. Quare, &c. Quatenus ſi eſt ita, ac Religioſi Superiores, ad quos ſpectabat recipere, vel recuſare, Latorem admittere noluerint, dictum Latorem, audita prius eius ſacramentali confeſſione, voto præfato ſatisfeciſſe, &c.* vt in præcedenti formula.

Cauſa

Causa huius declaratoriæ est non receptio. Vt autem non receptio sit causa sufficiens istius declaratoriæ, tria necessaria sunt: primo, vt sit à Superiore, ad quem spectat recipere, vel recusare: secundò, vt fiat ex tali causa, quæ per vouentem remoueri nequeat: tertio, vt ista non receptio sit perpetua, non autem ad tempus.

De primo requisito non est dubitandi locus. Nemo enim inuitis Superioribus, v. g. Religionis S. Dominici, fieri potest Religiosus dictæ Religionis; & si lator vouit illam ingredi, eius Superiores non vouerunt illum recipere.

De secundo requisito patet: quia vouens tenetur facere quantum in se est, vt remoueatur omne id, quo illius impeditur receptio. *argumen. c. sicut ex litteris, 22. de sponsal.* Nam eadem est ratio finis, & eorum quæ tendunt ad finem. *l. oratio 16. ff. de sponsal.* Et sicut vouens tenetur ingredi Religionem, ita etiam tenetur assumere media, per quæ possit admitti ad Religionem: & ideo si culpa sua receptus non fuit; non potest fieri hæc declaratio, sed tenetur remouere causam ex sua culpa inductam, si tamen locus sit suæ retractationi. Immò etiamsi retractationi locus non sit amplius; neque adhuc potest fieri hæc declaratoria, sed potius debet fieri commutatio voti, ne vouens ex sua culpa lucrum reportet.

Eadem ratio finis & mediorum.

Tertiò, ista non receptio non debet esse ad tempus, ita vt vouens pro nunc non recipiatur, & postea recipiendus sit; sed debet esse perpetua, hoc est, includere in se talem diffidentiam, vt excludat omnem spem futuræ receptionis; nam, si adest spes futuræ receptionis, nostra hæc declaratoria non habebit locum.

Aduertat Exequitor, vt cautius procedat in hac declaratoria, modum, & verba, quibus vouens exclusus ab ingressu Religionis fuerit: an ad tentandam eius constantiam, prima & secunda vice repulsam à Superioribus reportauerit: an ad instar irati, seu indignantis hominis responsum ei fuerit: an serijs, & disertis verbis: an cum legitimarum seu potius leuium causarum allegatione: an vouens pluries, & qua efficacia habitum regularem petierit: an semper idem negatiuum responsum reportauerit: an potius variatio in responsis fuerit; nam variatio in responsis denotat inconstantiam in respondente, & propterea sperandæ reiteratis precibus receptio latoris ad Religionem.

Ira, & indignatio, cùm nulla cognoscatur in Superioribus materia offensæ, & displicentiæ, quæ sunt obiecta, circa quæ versantur ira, & indignatio, propterea præsumuntur fictæ ad probandam vouentis constantiam in vocatione.

Idem dicendum de prima, & secunda repulsa: nam labore acquisita pluris æstimantur; & difficultas in acquirendo auget pretium rei acquisitæ: facilitas verò minuit.

Et hæc pro nunc de formulis votorum.

Finis Primæ Partis.

Praxis ad Litteras, & Bullas Maioris Pœnitentiarij.

PARS

PARS SECVNDA

PRAXIS AD LITTERAS

MAIORIS POENITENTIARII,

ET OFFICII S. POENITENTIARIÆ

APOSTOLICÆ,

IN QVA DECLARANTVR CLAVSVLAE
Litterarum Diſpenſationum Matrimonialium
pro Foro Conſcientiæ, & traditur
modus eas exequendi.

PRAXIS
AD LITTERAS MAIORIS POENITENT.
IN QVA TRACTATVR
De Formulis Matrimonialium Dispensationum, quæ in foro occulto conceduntur.
PARS SECVNDA.

CVM Maior Pœnitentiarius dispensationes matrimoniales solummodo de impedimentis occultis concedat; ne prima principia videamur ignorare operæ pretium esse existimo, primo videre, quid sit *occultum*. Et quia occultum est, quod publicitate caret, ideò videbimus, quid sit *publicum*, quot sint publicitatis species: ex quarum præmissa cognitione aperte colligemus, quid veniat, & intelligatur nomine occulti.

Quid, & quotuplex sit Publicum.

PRo maiori, & faciliori istius articuli intelligentia, sciendum nobis est, istud verbum, *publicum*, multiplicem in iure significationem habere: aliquid enim dici, & denominari publicum potest ex pluribus capitibus, videlicet à causa efficiente; vt instrumentum dicitur esse publicum, quando conficitur à tabellione, *cap. scripta 2. vbi glos. in verb. per manum publicam, de fide instrum.* Notarius enim est persona publica, *l. 2. ff. rem pupilli saluam fore, & §. cum autem, inst. de adopt.* & ita similiter nominantur viæ publicæ illę, quarum solum fuit emptum ære publico, & sic confectæ. *glos. in l. viæ vicinales 3. in verbo, numero sunt, ff. de locis, & itiner. publ.*

Publicum quotuplex sit.

Secundo, denominari potest publicum ab aliquo intrinseco, vt sunt ratiocinia publica, quibus obligantur officiales Curiæ ex administratione aliqua ad rem publicam pertinente, *l. officiales, 4. C. de Epis. & Cler. Goffre. in summa tit. de obl. ad ratiocin.*

Tertio, denominatur publicum ex causa finali, id est à fine, ad quem aliquid dirigitur, vt sunt leges, quæ propterea dicuntur publicæ, quia ad bonum publicum tendunt, *l. 1. ff. de iudic. publ. l. 2. ff. ne quid in loco pub. l. 1. ff. de iustitia, & iure.* & similiter munus publicum, illud vocatur, quod licet à priuato homine exerceatur, tamen tendit ad vtilitatem, & commodum populi, *l. pupillus 239. §. munus publicum, ff. de verb. signific.*

Quartò, publicum denominatur à loco publico; vt edicta dicuntur publica, quæ apponuntur in loco publico, *cap. 1. vbi glos. de postulat. prælat.*

Quinto, denominatur publicum ab aliquo munere, vsuq; publico; vt Palatium Communitatis dicitur publicum, quia ibi negotia ad populum spectantia geruntur, *l. 1. ff. de locis, & itiner. pub.*

Sexto, dicitur aliquod publicum ex eo, quod habeat dependentiam, & attinentiam à populo; v. g. bona alicuius Communitatis appellantur bona publica. *l. bona ciuitatis, 15. & l. inter publica, 17. ff. de verb. signif.*

Sciendū secundo est, quod istud verbum, *publicum*, à populo emanat, & deriuatur, id est, publicum, quasi res populica. *Accursius in continuatione tit. de publ. iudic.*

Sciendum tertio est, quoad propositam nostram materiam: istud verbum, *publicum*, accipiendum non esse quomodocunque à populo emanet, sed solummodo prout dicit, & includit notitiam, & cognitionem quandam in populo de aliquo facto, & actu immediate manantem; & propterea dicitur illud esse publicum, quod fuit factum multis præsentibus. *c. 1. de post. Prælat. & ita docet Ant. de Butrio in tract. de Notorio art. 2. num. 19. & Bar. in l. 1. §. pen. de suspect. tutor. Panor. in c. quia omnibus, num. 11. de vsuris. Nau. c. 27. num. 225. tom. 1.* qui dicunt illud esse publicum, quod patet omnibus, id est populo: & propterea.

Notandum est, istud verbum, *publicum*, quoad propositam nostram materiam, adhuc in strictiori sensu accipiendum esse, non solum pro vt includit præsentiam populi, sed etiam animaduertentiam: non enim v.g. Franciscus dici potest publicus homicida ex eo, quod occiderit Petrum in publica platea, plena populo, nisi populus animaduerterit tale homicidium à Francisco fuisse perpetratum: quia accidere posset, vt populus tempore dicti homicidij alijs rebus esset intentus, vel esset de nocte, & propterea Franciscus tali casu diceretur verè occultus homicida, vt melius ex infra dicendis apparebit: nam præsens non dicitur, qui ad aliud attendit. *l. coram Titio, 209. ff. de verb. signif.* Et in summa populus debet habere cognitionem, & scientiam rei, quæ dicenda, & denominanda est publica, siue habeat hanc scientiam per sententiam Iudicis. *Clem. 1. vbi glos. in ver. publice, de sepult. & glos. in c. ad probandum, 24. in ver. cassata, de sent. & re iudic.*

Præsens nō dicitur qui ad aliud attendit.

Siue per ipsius facti euidentiam *cap. 1. vbi glos. in verb. publice, de postulat. prælat. & cap. tua nos, 8. vbi Panorm. de cohab. cler. & mul. c. manifesta, 2. q. 1. glos. in cap. exceptionem, 12. in verb. publicè, de except.*

Siue per propriam rei confessionem. *glos. in c. vestra. 7. in verb. notorium, de cohab. cleric. & mul. Bart. in l. à procedente, 4. C. de dilatio. Grammat. decis. 36. nu. 30. Felinus in rubr. de probat. num. 7. Mars. in rubr. C. de probat. num. 87. Dec. in c. at si clerici, 4. num. 141. de Iudic.*

His sic stantibus, dicendum est, istud verbum, *publicum*, esse nomen genericum, & habere sub se species, videlicet, Notorium, Manifestum, & Famosum. *Ita Panor. in dd. c. vestra, num. 11. & cap. tua, nu. 2. de cohab. cler. & mul. Nauar. c. 27. de irreg. num. 255. & colligitur ex glos. in c. manifesta, 2. q. 1.*

Publicum est idem ac notorium manifestū & famosum.

Sed contra hoc obijcitur *d. cap. 1. de postul. Prælat.* vbi illud videtur dici publicum, quod fuit factum multis præsentibus, & nō est adhuc diuulgatum, vt etiam videtur docere *Ant. de Butrio in tract. de notorio*

torio, art. 2. num. 19. ergo iſtud verbum, *publicum*, non eſt generi-cum, ſed ſpeciale, cùm ſpecificetur per illud, quod ſit factum multis præſentibus, & non tamen ſit adhuc diuulgatum.

Reſpondeo primò dictum capitulum, ſi verba illius bene perpendantur, non facit contra nos, ſed noſtram ſententiam corroborat, & confirmat. Textus enim ibi loquitur de publico notoriè, id eſt, prout eſt idem ac notorium. Dicitur ibi publica, id eſt notoria interdicti ſententia, quæ fuit promulgata in loco publico, id eſt omnibus patente, & inſuper multis præſentibus, id eſt præſente multitudine hominum, quæ multitudo conſtituit populum; nihil enim aliud eſt populus, quàm multitudo hominum.

Præterea, textus non affirmat illud eſſe publicum, quod fuit factum multis præſentibus, & nō eſt adhuc diuulgatum; ſed dicit ſolummodo ſufficere ad hoc, vt aliquid dicatur publicum ſecundum ſubiectam materiam, id eſt, notorium, vt fiat multitudine præſente, & animaduertente quod ſit: hoc enim importat illud *publicè promulgatum*, ad differentiam eius, quod ſit occultè. Et non eſt neceſſe, vt per ſpeciale mandatum, vel litteras, ſingulorum auribus inculcetur. vide *gloſſam in d. c. 1. in verb. publicè promulgauerit.* Et in hoc ſenſu loquitur *Ant. de Butrio loc. cit.* vt melius ex infra dicendis apparebit, dum loquemur de ſingulis prædictis ſpeciebus per ſe.

Secundò reſponderi poteſt, textum loqui de manifeſto, ſi dicamus cum *Anton. de Butrio loc. cit.* particulam illam, *multis præſentibus*, eſſe idem ac, pluribus præſentibus; nam textus ibi, & ponit ſcientiam plurium, in quorum præſentia fuit interdicti ſententia edita; & ponit etiam famam, & promulgationem, quòd huiuſmodi ſententia fuerit ſolemniter, & publicè, id eſt, non occulte edita, in illis verbis, *& eadē interdicti ſententia in Regno Francorum, iam à multis cœperit publicè obſeruari:* & in alijs præcedentibus verbis, vbi Epiſcopus non negauit ſe habuiſſe notitiam interdicti, ſed allegauit ſe non fuiſſe obligatum ad illud obſeruandum, quia non ei erat ſpecialiter intimatum per litteras Apoſtolicas, vel eius Legati: & propterea huiuſmodi excuſatio in textu non admittitur, ſed dicitur ille fuiſſe obligatus ad obſeruandum interdictum ob notitiam, quam habuit. Igitur huiuſmodi rationibus corruit quidquid videtur obſtare noſtræ ſententiæ.

Obijcitur ſecundò. *Gloſ. in d. c. exceptionem, in verb. publicè, de except.* dicit eam Iudicis ſententiam eſſe publicam, quę profertur coram Officialibus in loco, in quo ipſe publicè iudicare ſolet, & præſentibus partibus, vel earum altera. Sed hæc ſententia non eſt notoria, quia non profertur coram populo: non eſt manifeſta, quia nulla eſt ſequuta fama: neque eſt famoſa, vt per ſe patet. Ergo iſtud verbum, *publicum*, eſt aliquid differens à notorio, manifeſto, & famoſo: ergo male dicitur eſſe genus, non autem ſpecies.

Reſpondeo primò, huiuſmodi ſententiam ibi dici, & denominari publicam lato modo, prout eſt data à Iudice, quæ eſt perſona publica, coram Officialibus, qui ſimiliter ſunt perſonæ publicæ, & edita in loco publico; & propterea dicta gloſſa non facit contra nos, qui ſolum loquimur de iſto verbo, *publicum*, ſtricto modo, prout reſpicit immediate notitiam populi.

Reſpondeo ſecundò, huiuſmodi ſententiam adhuc poſſe dici, & denominari notoriam, & editam coram populo ex iuris præſumptione, quia Officiales repreſentant perſonam

nam publicam, id est populũ; prius enim populus iudicabat, vt de Susanna in sacris litteris, &c. nunc verò nomine populi Iudices, & Officiales: & ideo nihil obstat dicta glossa.

Respondetur tertiò, *cum glossa in Clement. 1. verb. publicè, de sepulturis*, non ideò dici aliquam sententiam esse publicam, id est notoriam, ex eo quod proferatur coram paucis Officialibus, & in loco, in quo publice proferri solent sententię, sed requiri qualitatem fori, multitudinem, scilicet, Officialium, & adstantium; aliàs sententia esset occulta, licet prolata fuisset à Iudice in Banco coram tribus Officialibus. Vide huiusmodi glossam, quæ multas authoritates allegat.

Quid, & quotuplex sit Notorium.

COnsiderandum hoc loco nobis est illud verbum, *Notorium*, non prout dicit simplicem, & priuatam notitiam, sed prout includit publicam, & propterea dicitur esse species, & subesse verbo *publicum*, vt suo generi, quod specificatur per notitiam, vt suam differentiam: Notorium enim est, quod nititur scientia populi. *Panor. in d. c. vestra de coh. cleric. & mul. Nauarr. cap. 27. de irreg. num. 255. glos. in c. manifesta. 2. q. 1. Specul. in tract. de Notoris criminibus in §. iam in notorio num. 5. Felin. in 6. cum oporteat, 19. num. 6. de accusat. Idson. in l. si vero, 5. §. qui pro rei qualitate, num. 9. ff. qui satisdare cogantur, & ibi Bal. Menoch. de arb. Iud. lib. 2. cent. 2. Bart. in l. scriptus, 4. num. 2. ff. de Relig. & sumpt. funerum.*

Notorium exposcit notitiam publicam.

Secundò consideranda est hæc notitia publica stricto modo, non prout dicit quamlibet populi cognitionem, sed solummodo prout dicit cognitionem certam, scientificam, & exclusam ab omni dubitatione, & negatione. *c. super eo 3. de testibus cogendis, vbi Felin. num. 7. & idem Felin. in c. si clericus laicum, 5. num. 5. de foro competenti. Rota decis. 327. Si contra, in nouissimis*, quæ dicit notorium non posse esse, nisi de eo, quod est verum, & habetur ex certa scientia. *Panorm. in d. c. tua de cohab. cler. & mul. prope finem.* Notorium enim illud dicitur quod ita clarum, & euidens est, vt latere minimè possit, & cuius testis est populus. *d. c. vestra, vbi Panor. num. 6. & c. sequen. de coh. cleric. & mul. & cap. finali. vbi glos. eod. tit. c. Sacerdotale, 61. dist. Menoch. loc. cit. Tolet. in summa cap. 74. lib. 1. num. 2.*

Notitia publica excludit dubitationem.

Notorium ponit euidentiam in populo.

Sed aduerte istam cognitionem, & notitiam certam, & scientificam, non esse hoc loco accipiendã, iuxta Philosophorum intellectum, qui eã dicunt esse propriam scientiã, quæ habetur per propriam causam; de qua scientia loquitur *l. scire leges, 17. ff. de legibus, & c. intelligentia, 6. de verb. signif.* Sed accipienda est prout habetur per aliquem sensum corporeũ: vt puta, scio quod habes caputium in capite, quia video, vel illud tango; & hæc scientia requiritur ad notorium faciendum, vt colligitur ex *c. testes, 3. q. 9. l. testium. 17. C. de testibus. Panorm. in d. cap. vestra, & in cap. quanto, 8. de præsumpt. num. 3.*

Scientia est cognitio rei per propriam causam.

Notorium solet diuidi in notoriũ iuris, præsumptionis, & facti. *glos. in c. manifesta, 2. q. 1. & in d. c. vestra. Archid. in d. c. de manifesta, 2. q. 1. Io. Andr. in c. Romana, 3. §. si autem, de appell. in 6. Specul. de notoris crimin. in §. notoriũ Hostien. in summa de cohab. cleric. & mul. Goffredus in summa eodem tit.*

Notorium triplex.

Hæc autem diuisio mihi nõ placet, sed melius diuidendũ existimo no-

notoriũ cum bimembri diſtinctione, vt requirit omnis bona diuiſio: & ideo dicemus aliud eſſe notoriũ iuris, aliud facti. Nam præſumptionis eſt idem, quod iuris, quippe præſumptio eſt à iure inducta, & præſumpta. *Panor. in d. c. veſtra, nu.* 14. *Maſcard. de probat. concl.* 1106. *Ant. de Butrio in tractatu de notorio, art.* 1. *num.* 15. qui propterea *notorium iuris* dicit quod ſit *probatio finita per medium in iure facta, aut ex facto iudicialiter diſcuſſo, ſiue alias notorio, à iure ſumpta, approbata, ficta, vel præſumpta. Specul. loc. cit. Tolet. in ſumma, lib.* 1.

Cuius diſtinctionis veritas clarius apparebit, ſi de quolibet eius membro ſeparatim loquamur, & primò videamus de Notorio Iuris.

DE NOTORIO IVRIS.

Vnde dicatur, quotuplex ſit, & quid ſit?

Notorium iuris vnde dicatur.

NOtorium Iuris ex duplici cauſa ita appellatur, vel quia ex iure oritur, id eſt, ex ijs, quæ in iudicio fiunt, vel ex eo quod iuris artificio inducitur. *Panorm. in d.c. veſtra, nu.* 14. *de cohab. cleric. & mul.*

Notorium iuris duplex eſt.

Et propterea huiuſmodi Notoriũ eſt duplex, aliud eſt notorium probatum, aliud præſumptũ *Maſcard. de probat. concl.* 1106. Notorium autem quod probatio probata dicitur, aut eſt probationis & fidei, aut diſpoſitionis, aut præſumptionis, ſeu fictionis.

Notorium iuris probatum.

Notorium iuris probatũ deſcribi primò ſic poteſt: *Eſt ſpontanea confeſſio, clara probatio, iuſta, & indubitata definitio, & irreuocabilis & clara. Panorm. loc. cit. Specul. de notor. crimin. §. notorium, Goffredus in ſumma de cohab. cler. & mul. n.* 7. *Tolet. in ſum. lib.* 1. *c.* 74. *gloſ. in c. manifeſta,* 2. *q.* 1.

Hoſtienſ. *in ſumma tit. de cohab. cleric. & mul. §. quid ſit notorium iuris*, definit, quod ſit *voluntaria confeſſio, clara probatio, iuſta, & irreuocabilis definitio, facta in vero iudicio.* Quæ ambæ deſcriptiones in idem ferè coincidunt, & non placẽt; quia deſcribunt id, quo cauſatur notorium: non autem ipſum notorium. Nam *Panor. & Hoſtienſ. loc. cit.* explicantes particulas prædictæ definitionis, dicunt, ex confeſſione iure facta oriri notorium: ergo non eſt ipſum notorium.

Melius dicemus cum *Speculatore de notor. crimin. §. notorium*: Notorium iuris probatũ eſt *illud, de quo quis ex propria, & ſpontanea confeſſione, vel ex clara probatione in vero iudicio factis, canonicè condemnatur. d. c. veſtra, vbi Panorm. n.* 3. *& c. fin. de coh. cler. & mul. l. ingenuum.* 25. *ff. de ſtatu hominum. l. res iudicata,* 208. *ff. de regulis iuris. c. fin. de tempor. ordination. vbi gloſ. in verbo, notorium.*

Dicitur, *ex ſpontanea confeſſione*, quia ex illa in iure facta oritur notorium. *d. c. veſtra. & c. cum olim,* 34. *§. fin. de verb. ſignif. Bald. in l. à procedente,* 4. *C. de dilat. Grammat. deciſ.* 36. *num.* 30. *Felin. in rubr. de probat. num.* 7. *Marſ. in rubr. C. de probationibus, num.* 87. *Decius in d. c. at ſi clerici, nu.* 141. *de iudic.*

Nota, huiuſmodi confeſſionem debere eſſe ſpontaneam, & nõ coactam vi tormentorum, ſeu alio modo extortam. *Maſcard. de probat. concl.* 1107. *num.* 11.

Nec factam ex calore iracundiæ, quia talis confeſſio, etiamſi fiat coram iudice competenti, nihil præiudicat, non enim lubricum linguæ ad pœnam facile eſt trahendum. *l. famoſi,* 7. *ff. ad l. Iuliã maieſt. Panor. in d.c. at ſi clerici, n.* 15. *de iudicijs.*

Lubricum linguæ non trahendum ad pœnam.

Nulla

Nulla enim maior certitudo, & cognitio alicuius rei haberi poteſt, quàmà proprio illius authore, ſponte ſeriem rei narrante; & propterea confeſſus in iudicio pro conuicto habetur. *toto titulo de confeſſis. l. proinde, 25. §. fin. ff. ad l. Aquiliam, l. vnica, C. de confeſſis. Hoſtien. loc. cit.* Secus, ſi coacte rem fateatur; hoc enim caſu timendum eſt, ne ille rem vti ſe habet, narret. *l. 1. §. ſi quis vltro, & §. quæſtioni, ff. de quæſtionibus. gloſ. in c. nos in quemquam, in verb. confeſſum. 2. q. 1.*

Confeſſus in iudicio pro conuicto habetur.

Atque ita dubitationem inducendo, excluderet notorietatem, quæ nullam poteſt recipere dubietatem.

Nota ſecundò, ſponteneam confeſſionem eſſe tantæ efficaciæ, vt, etiamſi fiat extraiudicialiter coram populo, vel maiori parte populi, nihilominus inducat notorietatem: nã quodammodo ante audientiũ oculos repreſentat, quod illis abſentibus fuit factum: & hæc confeſſio poteſt etiam vocari iudicialis, quia ſponte confitens, ad tribunal populi factũ deducit, & illicò audientes iudicant, an confeſſus, ſit honore, vel ignominia dignus, & quantum eſt in ſe illum condemnant, vel ei honorem debitum ſtatuunt. Immò dicit *Innocent. in cap. interpoſita, 70. de appellat. & in c. quam ſit, 9. de exceſſibus prælat. quem refert Panor. in d. c. at ſi clerici, num. 14. de iudicijs*, per iſtam confeſſionẽ extraiudicialem poſſe illũ puniri tanquam maledicum, ex quo de crimine gloriatur. Inſuper idem *Innocent. in c. per inquiſitionem, 26. de elect.* exiſtimat, ex tali confeſſione extraiudiciali poſſe aliquem priuari beneficijs etiam habitis, ratione infamiæ inde ſurgentis.

Ambiguitas excluditur à notorio.

Dicitur, *ex clara probatione*, ad excludendam omnem ambiguitatem, vt ex ea poſſit etiam oriri notorium. *d. c. cum olim, vbi Panor. num. 3. de ver. ſignif. d. c. nos in quemquam, c. Epiphanium, 5. qu. vlt. c. fin. de probat. c. Eccleſia S. Mariæ, 10. in fin. de conſtit. l. fin. C. de probat. l. diuus, 14. ff. de officio præſidis. l. qui ſententiam, 16. C. de pœn. Hoſtien. in ſum. tit. de cohab. cler. & mulier. §. 5. Bald. in authen. ad hoc col. 5. verſ. quære nunquid ille. C. de vſuris. Aret. conſ. 42. nu. 5. Socc. conſ. 8. col. 8. verſ. 7. principaliter lib. 1. Dec. in c. ex inſinuatione, 50. de appellat. & conſil. 20. num. 79. vol. 1.*

Et propterea ſubſequitur alia particula, *in iure factis*: nam confeſſiones, & probationes, quæ in legitimo iudicio fiunt, ſunt veritati conformes, vel ſaltem pro talibus habentur: quia rei, vel teſtes interrogati iuris ordine ſeruato, & à Iudice ſuo (hæc enim duo importat illa dictio, *legitimo iudicio*) tenentur teſtimonium perhibere veritati. *cap. ſuper his, 8. & ſequent. de teſtibus cogendis.*

Legitimum iudicium quid importet.

Nota cum *Panorm. in c. at ſi clerici, 4. num. 6. de Iudicijs*, quod confeſſio tunc dicitur in iudicio facta, quando fit in præſentia Iudicis legitimi pro tribunali ſedentis, vt ex *l. penult. ff. de iuſtitia, & iur. & ex cap. Deus, §. quando autem, vbi gloſ. 2. q. 1.*

Et in huiuſmodi legitimo iudicio acta perpetuam fidem faciunt. *c. teſtimonium, 54. de teſtib. l. geſta, 6. C. de re iudic. Hoſtien. in ſumma tit. de cohab. cleric. & mulier. Panor. conſ. 44. Innocent. in c. ex inſinuatione, de appellat.*

Acta legitimi iudicis faciunt fidem.

Et ratio eſt: quia extraiudicialiter interrogati, vel iuris ordine non ſeruato, aut à Iudice non ſuo, non tenentur reſpondere, & reſpondendo poſſunt vti verbis & dictionibus ambiguis ad fallendos eos, qui interrogant. *D. Tho. 2. 2. q. 69. art. 1. Caiet. q. 89. art. 7. Couar. lib. 1. variar. reſolut. c. 2. num. 2. Tolet. in ſum. lib. 5. cap. 58.*

Teſtis quãdo non tenetur reſpondere.

Et

Et propterea probabiliter dubitari poteſt de eorum reſponſione, & depoſitione, an veræ ſint nec ne; & conſequutiue notorium inde oriri non poteſt, vel ſaltem non præſumitur ita oriri, vt ex eorum depoſitione, & reſponſione poſſit quis canonicè condemnari, hoc eſt, per iuſtam & irreuocabilem definitionem, in vero, hoc eſt, legitimo iudicio factam, vt requirit vltima pars prædictæ deſcriptionis, ſeu definitionis iuris probati, ſecũdum *Hoſtien. in ſumma tit. de cohab. cleric. & mul. Panorm. in c. veſtra, eod. tit.*

Huiuſmodi enim ſententia & definitio pro veritate habetur. *l. 1. ff. de re iudicata, l. ingenuum, 25. & l. vltima, ff. de ſtatu hominum, l. res iudicata, 208. ff. de reg. iur.*

Et ratio eſt, quia per ſententiam nihil de nouo inducitur, ſed ſola veritas latens declaratur, *l. & ex diuerſo, 26. §. 1. ff. de rei vendicat. Hoſtien. loc. cit. num. 5.*

Noſtram definitionẽ aliqui oppugnant allegãdo graue abſurdum, ſi concedatur, ex confeſſione, & cõdemnatione in iure factis oriri notorium; ſæpe enim dicetur notoriũ, quod non ſolum non fuit factum, verum etiam neque ſomniatum; vt ſi quis ob timorem tormentorum confiteatur falſo ſe crimen, de quo agitur, commiſiſſe; vel ſi quis condemnetur de crimine, quod nunquam commiſit: ergo male ponitur in dicta definitione, notorium iuris eſſe ex confeſſione, & cõdemnatione: & propterea requiritur euidẽtia facti, quæ ſe ingerat hominibus loci vbi committitur; non tamen negatur, quod in ſimilibus Eccleſia procedat, ac ſi eſſent notoria.

Confeſſioni propriæ & ſententiæ ſtatur donec appareat error & iniquitas.

Reſpondetur quod, licet quis falſum confiteatur, vel inique condẽnetur, attamen per illam confeſſionem, & ſententiam factum habetur de iure pro vero, & notorio; donec cõtrarium oſtendatur: nam ſemper confeſſioni ſtabitur, niſi error probetur, *cap. fin. de temporib. ordinãd. cap. final. de confeſſis, l. vnica. C. de confeſſis. Specul. de notor. crimin. §. notorium.* Ac etiam ſententiæ ſemper ſtatur, donec eius iniquitas detegatur. *c. ſicut, 16. de re iudicata, c. in præſentia, 6. de renunt.* atque ita appellatur notorium iuris, & non facti. *Specul. loc. cit.*

De Notorio Iuris præsũpto.

AD iſtius notorietatis cognitionem deuenire non poſſumus, niſi prius ſciamus quid ſit præſumptio, & quotuplex ſint: quod vt facilius aſſequi poſſimus, huiuſmodi materiam diuerſimode, ac diffuſe à Doctoribus tractatam, breuiter, & quantum ad noſtrum propoſitum facit, in ſubſequenti articulo attingemus.

Quid, & quotuplex ſit Præſumptio.

PRæſumptio ſecundùm *Goffredum in ſua ſumma, titul. de præſumpt.* eſt *alicuius facti dubij plena, vel ſemiplena probatio.* Sed hæc deſcriptio mihi non placet, & nõ modicam pati difficultatem videtur: nã ſi eſt plena probatio, facit rem apparere euidentem, & non præſumptam. *cap. cum olim, 34. vbi Panor. de verb. ſignif.* & propterea non eſt ampliùs præſumptio, vt ex infra dicendis apparebit: melius igitur deſcribetur, ſi dicamus:

Præſumptio eſt *alicuius facti dubij, vel occulti inueſtigatio, ex diuerſis perſonarum, locorum, temporum, vel aliorum accidentium qualitatibus procedens, deficientibus certis probationibus.* Ita *Hoſtien. in ſum. tit. de præſumpt.*

Dicitur, *facti, dubij, vel occulti,*

quia, si factum est clarum, & euidēs, non indiget inuestigatione. *c. super eo, 3. de testibus cogendis.*

Scholaris præsumitur idoneus ad beneficia.

Dicitur, *ex diuersis personarum, &c.* Quia scholaris, v. g. impetrans beneficium Ecclesiasticum cū clausula, si idoneus fuerit, non tenetur probare se esse idoneum, cum ex eo quod est scholaris, præsumatur esse idoneus. *c. dudum, 16. de præsumpt. vbi Panorm.* Creditor, vel debitor pupilli reijcitur ab illius tutela. *authent. vtij, qui obligat habere perhibent res minoris*: & ratio est, quia probabiliter timetur ne ipsi obcæcati proprio commodo, & interesse sint sibi vsurpaturi bona pupilli, sub colore, & prætextu sui crediti; quod tamen non præsumitur in pupilli matre, & auia, in quibus amor, & affectio in filium, & nepotem præualere solent, & propterea ab illorū tutela non repelluntur. *l. inusitatã, 19. C. de excusat. tutorum.*

In matre, & auia præsumitur præualens amor in filium.

Dicitur *locorum, & c.* Viri & mulieris cohabitatio in lecto & mensa inducit præsumptionem, quod inter eos intercedat matrimonium; hæc enim sunt propria cōiugum. *c. illud 11. vbi Panorm. nu. 5. de præsumpt.* Et, si maritus tenet vxorem extra lectum suum, & mensam, non tractat eam vt vxorē; propterea ex istis locis regulariter colligitur, an inter virū, & mulierem existat matrimonium. Monasterium Monialium est locus suspectus Clericis, & si illud absque manifesta, & rationabili causa frequentent, præsumitur malus finis, & propterea puniri debent per suum Ordinarium. *c. Monasteria sanctimonialium, 8. de vita, & honestate Clericorum.*

Clericus non residens quãdo possit priuari beneficio.

Clericus Beneficiatus, si non residet in sua Ecclesia, & citatus à suo Ordinario ad illam non redit, præsumitur illam habere pro derelicta, & propterea Ordinarius illam poterit alteri Clerico cōcedere. *c. præsentium, 7. q. 1.* nam Clericus beneficiatus non debet in alio loco stare, quam in Ecclesia, cuius est beneficiatus.

Dicitur *temporum, & c.* Nam actor ante litis contestationem producens testes, nisi postea intra annum conuenerit aduersarium, vel ipsum de attestationibus receptis certiorauerit præsumitur in fraudem hoc fecisse: & ideo elapso anno non probant testimonia sic recepta. *c. quoniam frequenter, 5. §. sed si actor, vt lite non contestata Hostien. in sum. tit. de præsumpt. num. 3.*

Testes ante litis contestationem recepti quãdo probent.

Item mulier, quæ per annum cum dimidio cohabitauit sponte cum viro, non est audienda super eo, quod ab initio dicto viro inuita, & per vim in matrimonium collocata fuerit; quia per patientiam sequentis temporis præsumitur nouum consensum accessisse, & primam illam causam remotam fuisse. *cap. ad id quod, 21. de sponsal. vbi glossa, c. de illis, 9. de despons. impub. cap. significauit, 2. de eo qui duxit in matrim. quam polluit per adult. c. insuper, 3. qui matrimon. accus. poss. c. illud quoque 11. vbi Panorm. de præsumpt. l. minorem, 4. ff. de ritu nuptiarum.*

Spontanea cohabitatio mulieris excludit præcedentē vim.

Item qui in adolescentia religiosè vixit, etiam in senectute præsumitur religiosè viuere. *cap. ex studijs, 3. de præsumpt. c. cum in iuuentute, 15. de præsumpt.*

Dicitur, *& aliorum accidentium, &c.* Qui dilationibus iudicum subterfugere quærit, præsumitur esse nocens, & è contra. *cap. nullus, dubit. 4. de præsumpt.* Ex vicinitate loci, vicinus præsumitur. facta vicini scire, *cap. quosdam, 7. de præsumpt.* Et factum, quod est notum in loco remoto, præsumitur notum etiam in vicino. *c. quanto, 8. de præsumpt.* Nimis familiariter & i occultis locis cum aliqua muliere conuersari, inducit præsumptionem quòd intercedat inter ipsos copula. *c. litteris tuæ, 12. cum sequent. de præsumpt.*

Vicinus præsumitur scire facta vicini.

Ex prædictis exemplis aperte colligitur, præsumptionē esse alicuius facti

Præsumptio quid sit.

facti dubij, vel occulti inueſtigationem ex diuerſis perſonarum, locorum, temporum, vel aliorum accidentium qualitatibus procedens.

Vltima præfatę deſcriptionis particula videlicet, *defficientibus certis probationibus*, non videtur habere difficultatem: nam vbi ſunt certæ probationes, fruſtra recurrendum eſt ad præſumptas.

Quia verò præſumptio non eſt aliud, quam quædam ſuſpicio, quę cauſatur in animo Iudicis, vel cuiuſcumque alterius perſonæ ex varijs coniecturis, vel argumentis, ſeu indicijs, vt ſupra dictum eſt, & ſecundum quod illa vrgent, ſic cauſatur, firmatur, & augmentatur huiuſmodi ſuſpicio. *Panorm. in d. cap. quanto, de præſumpt.*

Propterea ſolent à Doctoribus fere infinitæ aſſignari præſumptionum ſpecies, ſicut infinitæ poſſunt eſſe coniecturæ, ex quibus illæ inſurgunt. *Panor. loc. cit.* Sed ſi bene illæ perpendantur, ad tres ſolummodo ſpecies reducuntur, videlicet temerariam, probabilem, & violentam. *Panorm. in d. c. quanto, de præſumpt. Hoſtien. & Goffred. in ſum. eod. tit. gloſ. in c. primo ſemper in verb. ſuſpicionis, 2. q. 1. & in c. ſi quis de gradu, 4. in verb. veriſimilibus, de purgat. canon. & in c. Dixit Dominus, in verbo, ſuſpicio, 32. q. 1.*

Tres ſunt præſumptionum ſpecies.

Et omnes aliæ ſpecies, quæ aſſignantur, ſunt nomina, & vocabula magiſtralia potius, quàm iuris, *Panorm. in d. cap. quanto, propè finem.* Quia verò diſputatio de vocabulis relinquenda eſt pertinacibus, *gloſ. ſuper rubrica Infortiati*; idcirco de his tribus ſolùm modo præſumptionum ſpeciebus, ad quas omnes alię, vt ad ſuos fontes reducuntur, verba faciemus. Tres igitur ſunt præſumptionum ſpecies, temeraria, probabilis, & violenta.

Temeraria quæſio.

Temeraria præſumptio eſt illa, quæ temere cauſatur, vel nullo, aut leui fulcitur fundamento; & propterea reprobatur. *c. primo ſemper, vbi gloſ. in verb. ſuſpicionis, 2. q. 1. c. oues vbi gloſ. 6. q. 1. c. in cunctis, c. temerarium, 11. q. 3. c. inquiſitioni tuæ, 44. de ſent. excom. Panor. in d. cap. quanto, de præſumpt. Hoſtien. & Goffred. eod. tit. in ſumm.* Verbi gratia, non licet præſumere aliquam mulierem eſſe coniugatam, ex eo, quod deferat annulum; nam mulieres ſolutæ, ac etiam virgines ſolent deferre annulum. *c. illud quoque, 11. vbi Panorm. in principio, de præſumpt.* Nec valet inferre ex eo, quod vidi Clericum aliquem cum muliere coniugata loquentem: ergo dictus Clericus cum illa adulteratur; & ſi infertur talis concluſio, & illatio, eſt temeraria, & mala. *Panorm. in d. cap. quanto, num. 3.*

Probabilis eſt, quæ habet fundamentum, & non quodlibet fundamentum, ſed fundamentum rationabile, & dicitur probabilis, quaſi proba, ſeu recta, id eſt iuſte cauſata, & non temere, quia reddit factū veriſimile, non tamen ita violenter, vt ſufficiat ad ſententiam. *Panorm. in d. c. quanto, num. 3. prope finem, de præſumpt. & Doctores communiter.*

Probabilis habet fundamentum rationabile.

Hæc autem ſolum admittitur ad ſemiplenam probationem. *d. c. inquiſitioni, de ſentent. excommunic. vbi gloſſa in ver. probabili, c. ſolicitè, 2. vbi gloſſ. in verb. veriſimile, de reſtitut. ſpoliat.* V. g. Sacerdos fuit per vim ſpoliatus beneficio; ſi poſtea ad fauorem ſuorum aduerſariorum contingat vt renunciet iuri, quod in illo habebat, rationabiliter præſumitur, non ſponte, ſed coacte dicto ſuo iuri renunciaſſe: nam renunciat iuri, quo fuit ſpoliatus, nec illud recuperare valet, & ſi illud actu poſſideret, veriſimiliter non ceſſiſſet ſuis aduerſarijs. *d. cap. ſolicitè, vbi gloſſa.* Si quis etiam cohabitat cum meis inimicis, rationabi-

Facit ſemiplenam probationem.

liter præsumitur esse meus inimicus, & repellitur à ferendo testimonium cõtra me, quia affectio in amicum solet causare, vt amemus quod amicus amat, & odio habeamus, quod ille odit, *c. repellantur, 7. vbi glossa in verbo, cohabitantes, de accusationibus, cap. quatuor*, 11. q. 3. Si mulier vidit suum maritum in locis & horis suspectis, cum consanguinea sua, & solum cum sola, dicitur quod mulier probabiliter præsumere potest inter eos fuisse copulã, & tenetur à debiti cõiugalis petitione abstinere. *d. c. inquisitioni, vbi glos. in verb. probabili, de sentent. excommunic.* Quia solitudo loci, hora non opportuna, & disparitas sexus, inducunt ad credendum probabiliter, interceßisse talem copulam, *cap. litteris*, 12. *& cap. tertio loco* 13. *vbi Panor. de præsumpt.* Et propterea accusatis, & infamatis, de his, & similibus excessibus, meritò imponendum est, vt se à prætensis criminibus expurgent, *cap. si quis de gradu*, 4. *de purgat. canon. cap. Presbyter.* 2. *quæst.* 5.

Infamato de crimine imponenda est purgatio.

Violenta præsumptio.

Violenta demum præsumptio est quæ ex efficacioribus, vrgẽtißimis, & quasi inexcusabilibus coniecturis & circumstantijs vero proximioribus causatur, ita vt contrarium esse non potuisse videatur, nec ipse reus delictum diffiteri audeat; & propterea sufficit talis præsumptio ad ferẽdam sententiam, *d. cap. Dixit Dominus* 32. *quæst.* 1. *vbi glossa, d. c. litteris, de præsump. c. si testes*, 4. *q.* 3. *cap. præterea*, 27. *de testib. l.* 3. *ff. de testibus, l. filium*, 6. *ff. de his qui sunt sui, vel alieni iuris. Panor. in cap.* 2. *num.* 5. *de præsump. Goffred. & Hostien. loc. cit. glossa in d. cap. si quis de gradu, in ver. verisimilibus, & in cap.* 1. *in ver. suspicionis*, 2. *quæst.* 1.

Appellatur violenta ex eo quod violenter trahat Iudicem ad credẽdum, & tantum vrgeat, vt faciat vehementer suspicari contra reum. *d. cap. litteris, de præsumpt. vbi Panor. & DD.*

Si v. g. Mulier coniugata fuit visa in loco secreto cum cõsanguineo sui Viri, sola cum solo, nuda cum nudo, in eodem lecto iacere; quis non pro certo habebit, carnalem copulam inter eos interceßisse, licet insimul commiscentes non viderit? nam tales actus sunt propinqui ipsi copulæ, & vltimò ad illam disponunt, & propterea violenter impellunt ad credendam consequutionem ipsius. *Panorm. loc. cit. & in c. quoties*, 5. *num.* 6. *de testibus.* Vel.

Si de camera habente vnum aditum, & egressum, exeat homo pallidus & trepidans cũ gladio sanguinolẽto, & ibi inueniatur homo mortuus; cuius animus non trahatur violenter, & vrgeatur ad credendum, quòd dictus homo commiserit illud homicidium? palliditas enim & trepidatio, est potens indicium, *l. de minore* 10. *§. penul. ff. de quæstion.* Delatio gladij similiter vrget, quia lex præsumit ad malum, *C. vt arm. vsus in scio Principe interd. sit. l. vnica lib.* 11. *& in auth. de armis coll.* 6. Item ex sanguinolentia gladij, violenta eligitur coniectura. *l. vtrum* 48. *ff. de donat. inter virum, & vxor. Panor. d. c.* 3. *loco, nu.* 8. *de probat.*

Palliditas, & trepidatio indicant præcedens delictum.

Pone aliud exemplum: Titius est minatus mortem Sempronio, & Titius solet minas exequutioni demãdare: reperitur mortuus Sempronius; bene de homicidio huiusmodi Titius condemnatur, nisi contrariũ probetur. *Specul. in tit. de præsumpt. §.* 2. *vers. sed pone quod minatur*: nam minatio, & consuetudo minas exequendi, multum vrgent.

Hæc violenta præsumptio est duplex: alia enim est iuris; alia verò iuris, & de iure. *Glossa in cap. requisisti*, 15. *in ver. præsumitur, de testam. Goffredus, & Hostiens. loc. cit.*

Violenta præsumptio est duplex.

Præsumptio *Iuris* est, cũ aliquid

ius

ius præſumit, ſed non ſtatuit ſuper præſumpto: v.g. quidquid Vxor poſt matrimonium contractum acquirit Ius præſumit, quod illud acquiſiuerit de bonis Mariti. *l. Quintus Mutius*, §2. *ff. de don. inter vir. & vxor.* niſi contrarium probetur.

Cancellatio chirographi indicat liberationem debitoris.

Item præſumitur quòd creditor liberauerit ſuum debitorem a debito, cùm chirographum cancellauerit, *l. ſi chirographum* 24. *ff. de probat.* vel cum ei reddiderit cautionem, *l.* 2. *ff. de pactis*.

Hæc præſumptio eſt iuſta, a Iure inducta, ſed dubitatiua ex honeſtate vel æquitate, vel fama, aut natura, ſeu qualitate facti procedens. *Hoſtien. loco cit.*

Nam cãcellatio chirographi, per quem debitor fatebatur debitum, & creditor poterat ſuum probãdo creditum cogere debitorem ad ſibi ſatisfaciendum, iuſtam & rationabilẽ cauſam inducit præſumendi debitorem fuiſſe per ſuum creditorem liberatum à debito: non enim creditor præſumitur ſua iura neglexiſſe ſimpliciter. *l. cum de indebito*, 25. *ff. de probat.* & ſi non habuiſſet intentionem liberandi debitorem à debito, non cancellauiſſet chirographum, vel reddidiſſet cautionem, ſe priuando adeo potenti medio cogẽdi debitorem ad ſatisfactionẽ. Non tamen tollit hęc præſumptio probationem in contrarium: quia forſan creditor ex cancellatione chirographi priuati receperit publicum, vel quòd caſu fuerit dictum chirographum cãcellatum loco alterius chirographi, & cautio ex inaduertentia loco alterius ſcripturæ reſtituta. Si pater exhæredauerit filium, præſumitur quod iniuſte fecerit, & quodam furore teſtatus ſit. *l.* 1. *&* 2. *ff. de inoff. teſt.* quia non permittit natura præſumere, quod filius patrem offendat, & è contra. *l. omnimodo* 30. *C. de inoff. teſtamento*. Non tamen hæc præſumptio impedit, quin probentur, & allegentur legitimæ cauſæ talis exhæredationis, §. 1. *Inſtit. de inoff. teſtamento*.

Nemo præſumitur ſua iura negligere.

Item ſi quis diffametur, v. g. de aliquo homicidio, & nõ appareant alia indicia, Ius permittit vt præſumatur iuſte illum eſſe dicti homicidij rerum; nõ tamen auferet ei probationes in contrarium ad ſe expurgandum. *cap. cum in iuuentute*, 15. *de purgat. canon.*

Item ſi quis natus eſt de Chriſtianis, & inter Chriſtianos conuerſatur, præſumitur baptizatus. *c. finali, de presbytero non baptizato in fine*; niſi conſtet contrarium.

Ratio eſt, quia ex æquitate, & benignitate iuris fit: vt de omnibus dubijs benigna interpretatio fieri debeat. *cap. eſtote*, 2. *de regul. iuris*.

Præſumptio iuris, & de iure.

Præſumptio vero Iuris, & de Iure eſt, quando Ius ſuper aliquo dubio æquitate pẽſata æſtimat, quo verius ſit, & ex tali æſtimatione iuſte, & tute conſtituit ius, id eſt determinat in quam partem accipi debeat, quod aliàs eſt dubium. *Hoſtien. in ſum. tit. de præſumpt. nu.* 3. *prope finem* v. g. Vir cognoſcit carnaliter ſponſam de futuro, ius antiquum, & per Concilium Tridentinum antiquatum, præſumit & ſtatuit, illum per talem actum voluiſſe matrimonium contrahere per verba de præſenti, & propterea non admittetur probatio in contrarium. *cap. commiſſum*, 16. *& cap. is qui*, 30. *de ſpõſal. c. per tuas*, 6. *de condit. appoſit. c. inſuper*, 4. *qui matrim. accuſ. poſſ.* Maritus ſi percutit Clericum in flagranti crimine repertum cum Vxore, ius præſumit illum non poſſe compeſcere tam iuſtum dolorem. *l. Graccus*, 4. *C. ad leg. Iuliam, de adult.* & propterea ſtatuit ob talem percuſſionem illum non incurrere in excommunicationem. *c.* 3. *de ſent. excom. vbi gloſſa.* Immo in tali caſu, ſi hominem occidit, eum non punit. *l. quod ait lex* 33. *§. quod ait, ff. ad l. Iuliam, de adult.*

adult. Nouitius alicuius Religionis ſi ſumat ſponte habitum profeſſorũ, aliiſque ſe ingerat actibus eorum, ius præſumit & ſtatuit, quod voluerit, immo profeſſionem implicitè emiſerit, & ſit verè profeſſus, licet explicitè profeſſionem nõ emiſerit. & propterea à Religione amplius diſcedere nequeat. *cap. vidua, 4. de Regular. &c.* Vide alia exempla *in c. fraternitatem, diſt. 54. c. filij 3. de hæret. in 6.*

Contra hanc autem præſumptionem non admittitur probatio in cõtrarium. *d. cap. filij, 3. de hæreticis in 6. Innocentius in cap. quia veriſimile 10. de præſumpt. Specul. in eodem tit. §. 2.* vbi iſtam præſumptionem appellat neceſſariam, *ex Auth. ſed iam neceſſe, C. de donat. ante nup. vbi Doctores.* Ratio eſt, quia hæc præſumptio eſt iuſta, & certa ex vi conſtitutionis iuris, & procedit à ratione, ſeu honeſtate naturæ, ſeu publicæ Iuſtitiæ.

Notandum primo eſt ex prædictis, omnes & ſingulas alias præsũptionum diuiſiones tam à *Panor. in d. c. quanto, de præſum.* relatas, quàm ab alijs Doctoribus alibi allatas, reduci ad ſupradictas ſpecies à me expoſitas, & declaratas, & ſolum differe in mero nomine; prout vnuſquiſque ex ſe colliget, ſi prædicta bene ac diligenter perpendet.

Signũ æquiuocum nihil probat.

Notandum ſecundo eſt. ſignum æquiuocum ad plura nec probare, nec præciſe præſumptionem facere pro altero tantum. *c. illud quoque, 11. vbi Panor. in princip. de præsũpt. c. in præſentia, 8. §. quare, de probationib.* E contra, ſignum ad aliquid certum reſtrictum, & limitatũ probat, vel ſaltem magnã præſumptionem facit pro ſignato. *cap. dilecto, 25. de præbend. Panor. loc. ſupradict. cit. & alij.*

Notandum tertio eſt, quanto crimen, vel negotium eſt grauius tanto vehementiores debent eſſe cõtra illud, vel pro illo præſumptiones. *cap. litteras, 14. §. fin. vbi Panorm. n. 3. de præſumpt.* Ratio eſt, quia, vbi maius eſt periculum, ibi cautius eſt agendum. *c. vbi periculum, 3. de elect. in 6. Imola conſ. 147. n. 13. Menoch. conſ. 73. n. 19. & conſ. 149. num. 4.*

Quid ſit, & quotuplex ſit Notorium præſumptum.

EX prædictis facile colligitur, non quamlibet præſumptionẽ inducere notorietatem, ſed eam ſolum, quæ violenter, vehementer, & quaſi neceſſario trahat ad aliquid credendum. *Auth. ſed iam neceſſe, C. de donat. ante nupt. & ibi Doctores.*

Huiuſmodi autem notorium præſumptum deſcribi ita poteſt, quod ſit iuris euidentia vehementer de aliquo præſumpta. *Panorm. in d. c. veſtra, n. 14. de cohab. cleric. & mul. Hoſtien. & Goffred. in ſuis ſummis eod. tit. Specul. de notorijs criminibus, §. notorium.*

Hæc deſcriptio in ſe eſt clara, & non indiget maiori explicatione: nã notorium oritur ex actibus extraiudicialibus, in quibus ius ex coniecturis vehementer aliquid præſumit, ſicut paternitas & filiatio. *c. per tuas, 10. de probationibus. c. tranſmiſſæ, 3. qui filij ſunt legit. l. Lucius, 82. ff. de cond. & demonſt. l. quia ſemper, 5. ff. de in ius vocando Panorm. Hoſtien. & Goffr. loc. ſupr. cit. Ant. de Butrio in tract. de notorio art. 2. nu. 16. Maſcard. de probat. concl. 1107. num. 32.*

Exemplificat: v.g. maritus, & vxor habent domi puerum, qui vere nescitur an ſit eorum filius: ſi illum vt filium nutriant & filium vocent, ius præſumit illum eſſe eorum filium. *d. c. per tuas, de probat. & c. tranſmiſſæ, qui filij ſint legitimi.* Franciſcus

ſcus fuit accuſatus, vel infamatus de aliquo crimine: ſi dum quærit ſe iuſtificare, deficiat in purgatione, ius præſumit illum verè eſſe reum. *d. c. tua. §. final. de cohab. cler. & mulier. c. inſinuatum. 13. §. 1. de ſimonia.*

Notorium iuris præſumptum eſt duplex

Huiuſmodi autem notoriũ iuris præſumptum eſt duplex: aliud eſt notorium iuris præſumptum in iure, aliud in populo.

Notorium præſumptum iuris in iure

Notorium præſumptum iuris in iure, eſt euidentia illa de aliquo vehementer à iure præſumpta; ſed remanet tantum iſta euidentia in ipſo iure, quia illa neſcitur à populo, vel eam populus non aduertit.

Notorium præſumptum iuris in populo.

Notorium verò iuris præſumptũ in populo, eſt ea euidentia iuris vehementer præſumpta de aliqua re; quam euidentiam populus ſcit, vel animaduertit à iure fuiſſe præſumptam. Pone exemplum in filiatione ſupra allegata: nam ius euidenter præſumit, quod puer tanto amore à marito & vxore nutritus, ſit verè illorum filius: ſi autem populus hanc euidentem præſumptionem ignoret, notorietas & euidentia remanet ſolum in iure, atque ita erit hoc dumtaxat notorium iuris præſumptum in iure. Si verò ſciat populus talem puerum, tali & tali modo tractatum, & nutritũ à marito, & coniuge ex iuris præſumptione, & interpretatione haberi indubitabiliter pro eorum filio; tali caſu erit hoc notorium iuris præſumptum in populo, ob notitiam, quam de mente & determinatione iuris habet populus.

Bona intentio præſumitur in facto bono & è contra.

Similiter, tam in iure Canonico, quàm Ciuili, omne bonum factum, recta, & bona intentione præſumitur factum, & è contra. *c. 1. de præſump. vbi Panorm. & Innocen. c. ſi omnia, 6. q. 1. c. 2. de regul. iur. l. 1. C. de ſicar. l. item ſi obſtetrix. 9. §. fin. l. item Iudus, 10. & l. item Mela 11. ff. ad leg. Aquil.* Forſan hoc neſcitur à populo, & propterea erit ſolummodo notorium iuris præſumptum in iure: ſi verò ſciatur à populo, erit notorium iuris præſumptum in populo.

Quid ſit Notorium facti.

NOtorium facti eſt illud, quod ita ſe exhibet, & offert oculis omnium, id eſt, quod eam portat ſecum corporalem, & realem euidentiam, vt negari non poſſit probabiliter. *dd. c. veſtra, & c. tua, de cohab. cler. & mul. gloſ. in cap. manifeſta, 2. q. 1. v. g.* ſi Titius in publica platea plena populo aleis ludat, vel ſe ipſum proprio pugione vulneret in facie, tale factum eſt notorium, ex eo, quod fuit factum in præſentia populi, qui illud vidit & animaduertit, ac propterea negari non poteſt.

Aliqui deſcribunt huiuſmodi notorium & dicunt quod ſit crimen, vel factum, cuius teſtis eſt populus, & in quo diſſimulationi locus non eſt. *Archid. in c. de manifeſta, 2. q. 1. Panorm. in d. c. veſtra, num. 14.* & eſt bonus textus, *in c. cum dilectis, 15. de purgat. canon.*

Toletus *in ſua ſumma, lib. 1. 8. 74.* definit huiuſmodi notorium, quòd ſit clara, & indubitata locutio, ex euidentia rei ſurgens, quæ tergiuerſatione aliqua celari non poteſt; & fundatur in *d. c. tua nos, de cohab. cler. & mul. & c. euidentia, 9. de accuſat.*

Hæc autem definitio non videtur bona, quia poteſt aliquod crimen eſſe notum populo, & tamen populus de illo nõ loquatur. Pone caſum vir potens ſpectante multitudine hominum occidit ſuum inimicum, & miniatur ſpectatoribus etiam mortem, ſi de huiuſmodi homicidio verba faciant; illi autem ſibi timentes ſileant: deſinet ne huiuſmodi homicidium eſſe notorium,

ex eo quod populus de eo non loquatur? non quidem: nam essentia notorij, est scientia populi, non autem loquutio. *c. de manifesta, 2. q. 1. vbi glos. Panorm. Calder. in cit. cap. vestra. Tolet. in sua summa loc. cit. Bald. & Ias. in l. si verò 5. §. qui pro rei qualitate, ff. qui satisdare cogantur.*

Ab alijs tertio describitur Notorium facti, quod sit publica & famosa insinuatio, seu proclamatio Communis ex euidentia rei prouenies, quæ nulla tergiuersatione celari possit. *l. qui sententiam, 16. C. de pœnis. d. l. si vero, §. qui pro rei qualitate, ff. qui satisdare cog. l. si vicini. 10. C. de nuptijs. Hostiens. in sum. tit. de cohabit. cleric. & mulier.*

Hæc descriptio parum, aut nihil à præcedenti descriptione differt: & propterea vltra rationem supra allatam, dicemus per eam describi effectum, qui consequitur ex ipsa notorietate, non autem ipsum Notorium: ideò enim populus proclamat de aliquo crimine, quia est sibi notum, aliàs non proclamaret, si de illo non haberet notitiam. Præterea hęc descriptio, si eius verba perpendantur, multùm reperietur manca, & vitiosa: nam per huiusmodi verba potius describitur Famosum, vt ex infra dicendis colligetur, quam notorium facti, quod excludit omnem famam per euidentiam ipsius facti.

Alij dicunt quod notorium sit finita, & communiter indubitata probatio, immediate ex natura facti, vel rei continuæ, vel interpolatæ, aut momentaneæ se oculis hominum aut maioris partis exhibens, vt nulla possit tergiuersatione celari vel negari, vt pote, cuius testis est populus, vel maior pars populi. Ita *Ioseph. Mascard. de probat. concluſ. 1106. Anton. autem de Butrio in dict. cap. vestra. de cohab. cler. & mul.* asserit se huiusmodi definitionem sumpsisse ex Pontificijs constit, videl. ex *d. c. cum dilectis, de purgat. can. c. fin. de coh. cler. & mul. cap. de manifesta, 2. quæst. 1. & ex doctrina Archidiac. in cap. Romana 3. in vers. notorio, de appellat. in 6.* vbi notoriũ dicitur illud esse, cuius populus est testis, vel maior pars illius, & in *c. 1. de offic. deleg. in 6. Bart. in l. scriptis, 4. ff. de Religiosis, & sumptib. funerum, num. 2.*

Demum ab alijs describitur notorium facti, quòd sit illud crimen, in quo fama publica suum præbet adminiculum, & ipsa rei euidentia protestatur, ita se exhibens omnium hominum, vel maioris partis alicuius loci viciniæ conspectui, vt nulla possit tergiuersatione celari, *dd. c. vestra, & c. tua, de cohab. cler. & mul. ita Specul. in tractat. de notorijs crimin. §. notorium, num. 3. & in num. 4.* dicit notorium facti esse, quod commissum, vel factum non dubitatur à populo, vel eius maiori parte.

In clarie nõ requiritur adminiculũ

Prima pars dictæ descriptionis non facit ad nostrum propositum: nam frustra requiritur adminiculũ famæ, quando adest euidentia facti; adminicula enim admittũtur quando controuertitur super aliquo facto de cuius veritate non constat. *c. cum causam 13. de probat. d. c. per tuas, de simonia. cap. fin. §. 2. de success. ab intest. cap. litteris, 12. de præsumpt.* & illa nos adiuuant ad elucidandam veritatem aliàs occultam. *l. sancimus, 17. C. de testamen. l. nec non 28. §. si quis, ff. ex quibus caus. maior 25. ann. in integr. restit.*

Definitio notorij.

Propterea concludamus cum *Archidiacono in d. c. de manifesta supra cit. & Panorm. in c. tua nos supra cit.* Notorium facti esse *crimen, vel factum, cuius testis est populus, & in quo dissimulationi locus non est.*

Ad notorij intelligendum ea requiruntur.

Pro opportuna huius definitionis intelligentia notandum primò est, quod ad notorium huiusmodi in-

du-

ducendum tria requiruntur, ſcientia hominum, id eſt multitudinis; & loci, & temporis qualitates: nam oportet quod non fiat de nocte, quo tempore homines non poſſunt bene videre, cum lumen deſit. *c. pernicioſum*, 18. q. 2. *c. conſuluit*, 24. *de officio deleg. c. conſideret de pœnit. diſtinct. 5. in princip.* Nec fiat in locis ſecretis, vel paucis hominibus ſpectantibus; ſed neceſſe eſt vt fiat de die; ideſt ſub luce, ad hoc vt ſpectatores non hallucinentur; in loco publico, & patente: quæ enim in occulto fiunt, occulta ſunt. *argum. inſtit. de iniurijs. §. atrox. c. aut facta*, 19. *de pœnit. diſt.* 1. Et in præſentia multorum: *ita Panor. & Calderin. in d. c. veſtra de cohab. cler. & mul. Bald. in l. ciues*, 11. *ad finem. C. de appellationibus*.

Notorium facti à certa ſcientia oritur.

Notandum ſecundò, ad inducendum notorium facti non requiri quamlibet notitiam, id eſt teſtimonium de auditu, famam, & communem reputationem; ſed requiritur certa ſcientia, quia notorium facti habet originem, immo totum ſuum eſſe, à certa ſcientia. *Maſcard. de probat. concl.* 1106. *num.* 19. *cum ſequent. & DD. communiter*.

Contra hoc ſecundum notabile obijcitur: Talis ſcientia requiritur in factis recentibus, & in loco proximiori explicatis: ſecus verò in factis valde antiquis, & in longinquo loco commiſſis. *Ita Butrius in c.* 1. *de fide inſtrumentorum. Aret. conſ.* 37. *ſequendo ordinem, col.* 2. *Bald. conſ.* 204. *num.* 6. *vol.* 4. *quos refert Decius in c.* 1. *de appellationibus. idem ſentit Bart. in d. l. ſcriptus, ff. de Relig. & ſumptibus funer. num.* 2. *Maſcard. de probat. concl.* 1106. *num.* 22. *cum ſequent.*

Pone exemplum: Heri, vel hodie in Campo Boario fuit à Petro occiſus Franciſcus: ad hoc vt huiuſmodi homicidium dicatur, & verè ſit notorium hìc Romæ, neceſſe eſt vt illud fuerit factum coram populo vidente, & animaduertente: & quidem requiritur talis certa notitia, & ſcientia ob recentiam facti, & vicinitatē loci, in quo fuit commiſſum. In homicidio verò Neronis ſecus eſt, & non requiritur talis notitia, & ſcientia, ſed creditur indubitabiliter Hiſtoriographis, qui dicunt illū fuiſſe occiſum, & tamen notorium eſt, fuiſſe Neronem occiſum: taliſque notorietas fundatur ſolummodo in illorum dictis, & traditionibus. Ergo non bene, & generaliter aſſeritur, & affirmatur, de eſſentia notorij, eſſe ſcientiam de viſu.

Reſpondeo, præfatorum Doctorum allegatas rationes, & authoritates nō facere contra nos: ipſi enim loquuntur de Notorio lato modo, & in genere, prout habet ſub ſe diuerſas ſpecies; nec in omnibus his ſpeciebus requiritur talis ſcientia populi de viſu, vt infra dicemus de Manifeſto, & Famoſo, & diximus de Notorio præſumpto. Nos autem loquimur de Notorio ſtricto modo, & proprie ſumpto.

Secundo Reſpondere poſſumus, iſtos Doctores loqui de effectu, non autem de eſſentia Notorij; videlicet, in aliquibus caſibus à lege conceſſis procedi prout in Notorijs quoad ſententiam, & pœnam inferendam, vt diximus in Notorio iuris, & in Notorio præſumpto, & dicemus infra de Manifeſto, & Famoſo.

In Notoriis ſemper eſt certa ſcientia ſed non eodem modo in omnibus.

Tertio Reſpondetur, bene fuiſſe ſupra determinatum, ad Notorium inducendum, & in omni ſpecie illius requiri certam ſcientiam, licet nō eodem modo; etenim in Notorio iuris, vel eſt certa ſcientia ex ore confitentis, vel ex teſtibus de viſu, vt ſupra diximus: in Notorio præſumpto, præſumitur certa ſcientia ex coniecturis, & indicijs. In Manifeſto verò eſt ſcientia plurium, in Famoſo ſcientia vnius. vide *gloſſam in cap. de manifeſta*, 2. q. 1. Ergo be-

bene dicimus, ad Notorium inducendum non ſufficere quamlibet notitiam, ſed certam ſcientiam requiri.

Ad exemplum homicidij Neronis reſpondeo, illud dici lato modo notorium, cum ſit potius manifeſtum, vel famoſum: nos verò loquimur de Notorio ſtrictè ac proprie ſumpto, prout dicit ſcientiam populi, vel eius maioris partis, quæ tamen ſcientia nulla tergiuerſatione celari poſſit.

Ad Notorium quæ hominum ſcientia requiratur.

Hinc inſurgit difficultas: Quot hominum ſcientia requiratur, ad inducendum Notorium facti. Et in hoc inuenio Doctores multum variare, & inter ſe diſcrepare. Bartolus enim *in d. l. ſcriptus, num. 2. ff. de Relig. & ſumpt. funerum*, dicit requiri ſcientiam viginti perſonarum: Textus verò *in l. Prætor. 2. §. 4. ff. vi bon. rapt.* requirit decem, vel quindecim perſonas, quia tot populum conſtituunt. *gloſſa in c. 1. de elect. Menochius de arb. Iud. lib. 2. centuria 2.*

Quindecim perſonæ conſtituunt populum.

Bald. *in l. ſi verò, 5. §. qui pro rei qualitate, & ibi Iaſon, ff. qui ſatisdare cogantur, Felinus in cap. cum oporteat, de accuſat. gloſſa cũ textu in c. de manifeſta, 2. q. 1.* dicunt ad notorium faciendum requiri ſcientiam decem perſonarum, quia tot faciunt Parochiam. *cap. vnico, 10. q. 3.* & teſtimonium vnius Parochiæ facit crimen notorium eſſe. *c. cum dilectus, 11. de purg. canon.*

Decem perſonæ conſtituunt Parochiam.

Iſta opinio intelligenda eſt, quòd ad faciendum notorium ad minus requirantur decem perſonæ. *Ita Panorm. in c. veſtra de coh. cler. & mul.*

Tres perſonæ faciunt Collegium.

Alij dixerunt, tres ſufficere ad notorium conſtituendum, quia tot faciunt Collegium. *l. Neratius, 85. ff. de verborum ſignif.* & in ore duorũ, vel trium ſtat omne verbum.

Iſtorum opinio mihi non placet, quia hoc intelligi debet, quoad probandum Notorium, non autem ad illud conſtituendum. *gloſſ. in cap. Deus omnipotens, §. quando, 2. q. 1. Panorm. in d. c. veſtra, & in c. cum in tua, 27. de ſponſ. Spec. in rubr. de notoris crimin. num. 9.* Nam licet talis numerus faciat Collegium, per legem, & rationem ſupra allegatas; non tamen ex hoc inducitur, quod faciat, & conſtituat notorium.

Panor. *in d. c. veſtra cit. & Spec. de notoris criminibus, §. notorium, num. 3.* dicunt ad cauſandum notorium requiri ſcientiã totius viciniæ, vel maioris partis dictæ viciniæ. *d. cap. cum dilectus, de purg. can.*

Io. Andreas *in c. veſtra cit. & ibi Cald. & Anton. de Butrio colum. 25.* requirunt ſcientiam vniuerſi populi, vel maioris partis, & videntur fundari *in cap. ſcelus, 2. qu. 1.* vbi Lotharij Regis adulterium appellatur publicum, quia erat omnibus notum.

Aliqui demum dicunt, & forſan non male, quod arbitrio Iudicis remittendum ſit, cùm non fuerit in iure expreſſum, quot homines faciant notorium. *arg. cap. de cauſis, 4. de officio delegat. & l. continuus, 137. ff. de verb. oblig. Specul. de notoris crimin.* Definiri enim & determinari non poteſt, an aliquid ſit notorium nec ne, niſi prius conſideretur qualitas loci, in quo aliquid committitur, videlicet eius magnitudo, vel paruitas. Nam in Vrbe Romana decem perſonę nihil ſunt, & propterea ibi non poſſunt inducere iſtam notorietatem: in Rure verò etiam ſex perſonæ inducent, ſtante paucitate incolarum; & hoc S. Pœnitentiaria Apoſtolica obſeruauit pluries.

Hic audio ab aliquo moueri difficultatem: An homicidium à centum v. g. hominibus inſimul in loco campeſtri, & nemine alio ſpectante perpetratum in perſonam vnius Banniti ſit occultum, vel notorium

rorium etiam respectu vniuscuiusq; ex complicibus.

Depositio complicis alteri complici nō nocet.

Fundamentum autem istius difficultatis est, quia tale homicidium ob testium defectum probari non potest, cùm depositio vnius complicis non possit nocere alteri complici. *cap. veniens*, 10. *vbi glossa, de test. cap. 1. de test. in 6. cap. si testes*, 4. *q.* 3. ergo homicidium huiusmodi est occultum.

Ex altera verò parte homicidiū scitur ab ea numerositate complicum, quæ est sufficientissima ad inducendam publicitatem, & notorietatē; eorumque scientia est certissima, & nulla terginersatione celari potest: ergo videtur notoriū, & non occultum.

Respondeo, huiusmodi homicidium, licet quoad istos centum viros coniunctim sumptos negari nō possit, quin sit occultum, quia prout supponitur, illud in secreto loco, & nemine spectante commiserunt; attamen respectu eorundem seorsū sumptorum est publicum, & notorium: nam verè scitur & indubitabiliter scitur à nonaginta nouem v.g. centesimum eorum socium cōcurrisse ad prædictum homicidium ac participem eius fuisse; & isti nonaginta nouem habēt illam certam scientiam, & indubitatam notitiam prædicti homicidij, quæ requiritur ad notorium faciendum, quia testes sunt de visu,

Ad iura allegata respōdeo, quod illa loquantur, & debeant intelligi respectu condemnationis, non autem notorietatis inducendæ. Nam licet ex depositione vnius complicis non possit alter complex condemnari, & puniri; nō tamen inde sequitur, quod delictum sit occultum: quot enim delicta sunt publica, & notoria, & tamen in iudicio nō fuerunt probata, ex eo v.g. quod testes nolunt deponere contra reū? ergo non bene concluditur, delictum est occultum, quia non fuit probatum, vel non potest probari in iudicio.

Nota tertio cum *Hostiense in sua summa tit. de coh. cler. & mul. n.* 6. non implicare quod aliquid sit notorium in vna terra, & occultum in alia; & propterea dicit, probationē huiusmodi notorij faciendam esse coram Iudice extraneo, id est in loco, in quo crimen, vel factum, sit occultum; & ita intelligenda esse *cap. eorum*, 11. *quæst.* 3. 3. *& cap. pudenda*, 24. *quæst.* 1. *& cap. præsentium*, 17. *q.* 1. Idemque sentit *Masc. de prob. concl.* 1198. *n.* 27. *Nouel. in pract. crim. fol.* 15. *n.* 13. *vers. quam plurimos. Aret. cons.* 165. *col.* 6.

Quæret aliquis occasione huius notabilis, an Episcopus v.g. Tiburtinus possit iuxta facultatem sibi concessam per *Concilium Trident. in c. liceat de Reformatione, sess.* 24. dispensare cum suo Diœcesano, qui in Ciuitate Cremonæ, vel alibi contraxit publicam irregularitatem, celebrando videlicet, quando erat per cedulones publicos excommunicatus ob non solutionem pensionis, quæ tamen irregularitas ignoretur omnino Tiburi. Ratio dubitandi est, quia Concilium *in d. capitulo, liceat*, concedit Episcopis, vt possint dispensare super quacunque irregularitate occulta, excepto homicidio voluntario, & defectu natalium: ista verò irregularitas est publica, & notoria in Ciuitate Cremonæ; neque interest, quod ignoretur Tiburi: nam Concilium loquitur simpliciter de occultis; ignorantia autem vnius loci non sufficit ad faciendum quod crimen publicum, & notorium possit dici simpliciter occultum, prout videtur requirere Concilium *in d. cap.* Nam quod vna via prohibetur, etiam alia via intelligitur prohibitum. *cap. cū quid vna via*, 84. *de reg. iuris in 6.* Ergo super irregularitate publica-

Quod vna via prohibetur etiam alia via censetur prohibitum.

nunquam vigore Cõcilij poteſt diſpenſare, etiamſi ſit in ſua Diœceſi occulta.

Pro huius difficultatis intelligentia præſupponendum eſt, Epiſcopos extra ſuã Diœceſin nõ habere, nec exercere poſſe iuriſdictionem. *cap. vt animarum, 2. §. ſtatuto, de conſtit. in 6. cap. ſi quiſquã, 11. quæſt. 7. gloſ. in cap. nouit ille, 7. de officio legati in verbo, terminos. l. 3. ff. de officio Præſidis. l. vltima, ff. de iuriſdictione omn. iud.* V. g. non poteſt extra ſuam Diœceſim cõdemnare, abſoluere, facere ſtatuta, & alia omnia, quæ ſapiunt contentioſam iuriſdictionem; ſed ſolum illa poteſt, quæ ſunt voluntariæ iuriſdictionis, vt conferre beneficia, &c. concedere litteras dimiſſorias, &c.

Hoc poſito, Reſpondeo facultatem conceſſam Epiſcopis à *Concil. in d. c. 6. ſeſſ. 24.* reſpicere territorium, & Diœceſin vniuſcuiuſque Epiſcopi; & propterea illud verbũ, *occultum*, intelligendum eſt reſpectu Diœceſis, & territorij Epiſcopi diſpenſantis, non autem alterius Diœceſis, in qua ille nullam habet iuriſdictionem; & idcirco ſufficit, vt d. irregularitas ſit occulta in Diœceſi Epiſcopi diſpenſantis.

Nec obſtat regula ſupra allegata quòd cum aliquid vna via prohibetur, etiam alia via prohibitum intelligitur: nam nulla via prohibetur, immò expreſſe conceditur Epiſcopis in ſuis Diœceſibus diſpenſare poſſe ſuper irregularitate occulta, excepto homicidio voluntario, & defectu natalium; & in caſu noſtro prę ponitur irregularitas occulta Tiburi.

Notãdum quarto, quòd ſimplex euidentia facti, non eſt ſufficiens ad inducendum Notorium, ſed præterea requiritur, quòd in publico fiat, & multitudini hominum ſit cuidẽs. *Bald. in l. ea quidem, 7. col. 5. C. de accuſat.* qui dicit aliquem poſſe habere euidentem maculam in facie, & tamen id nõ eſſe notorium, quia forte iſte è domo non exiuit. *Maſcar. de probat. concl. 1106. n. 16. & concl. 1110. nu. 5.* dicit non ſufficere ad inducendum notorium, quòd quis aliquid faciat in platea plena populo, ſed neceſſe eſſe, vt populus videat, & notet quod ille facit. Nam præſens nõ dicitur, qui licet ſit præſens corpore, attamen ad aliud attendit. *l. coram Titio 209. ff. de verb. ſignif.* *Ratio enim eſt qui non attendit.*

Notandum quinto, ad hoc vt aliquid dicatur actualiter notorium, non ſufficere quod fuerit notum populo, ſed requiritur quod actu, & de preſẽti ſit notum: nam ſi aliquis v. g. perpetrauit menſe prope elapſo aliquod ſcelus in præſentia plurium hominum, qui hodie ſuperſtites non ſunt, ſed omnes ſucceſſiuè obierunt; Huiuſmodi ſcelus, licet ab initio fuerit notorium, attamen per obitum dictorum hominum deſijt eſſe notorium, & conſequutiue incipit eſſe occultum. *Ita Specul. de notorijs crimin. §. notorium, nu. 12.*

Notandum vltimo, & per transẽnam, in materia ſtricti iuris, & in Statutis, nomine, & appellatione Notorij, non venire Notorium ex actis in iudicio factis inductum. Ita *Panorm. in cap. dudum, 22. col. 2. de electione. Decius in cap. ex inſinuatione, 50. n. 22. de appell.*

Quotuplex ſit Notorium facti.

TRiplex eſt notorium facti, videlicet facti Permanẽtis, Trãſeuntis, & Interpolati. *gloſſ. in c. de manifeſta, 2. q. 1. Panor. in d. c. veſtra, de cohab. cler. & mul. vbi Ant. de Butrio, col. 19. Maſcard. de probat. concl. 1106.*

Notorium facti permanentis eſt, quod habet continuationem. ita *Notorium facti permanentis.*

Spe-

Speculat. de notor. crim. §. Notoriũ, n. 10. v. g. cum aliquis manifeſte in carcere detinetur. *c. dilectis filijs Decano* 55. *de appell.* Vel ſi quis habeat & detineat in propria domo, menſa, & lecto concubinam. *c. conſuluit*, 14. *de appell. cap. ſignificaſti*, 4. *de diuortijs. l. ſi vicinis*, 10. *c. de nuptijs.* Vel ſi quis contra ſacramentum fidelitatis continuò perſequatur Dominum ſuum. *c. venerabilem*, 34. *§. ſunt enim notoria, de electione. c. grauem*, 15. *de exceſſibus Prælatorum.*

Notorium facti tranſeuntis.

Notorium facti tranſeuntis eſt, quod ſemel ita notoriè factum fuit, vt nulla potuerit tergiuerſatione cælari; quod tamen factum, ex quo ſemel publicè actũ fuit, reiterationem non habuit, ſed quod ab initio fuit notorium, adhuc per continuã memoriam hominum, & ſcripturarum, notorium reputatur. *Ita Spec. loc. cit.*

V. G. quod Chriſtus Dominus noſter paſſus ſit pro nobis. *c. notandum* 1. *q.* 4. *c. ſemel Chriſtus de conſecr. diſt.* 2. *cum cap. ſequen.* Vel ſi quis patenter in platea, & ſub conſpectu populi aliquem vulneret, vel occidat. *c. peruenit* 5. *de teſtib. cog. c. aut facta, de pœnit. diſt.* 1.

Notorium facti interpolati.

Notorium facti interpolati eſt illud, quod publicè & ſæpius reiteratur, non tamen continuè. *Panor. in d. c. veſtra n.* 15. *de cohab. cler. & mul. Specul. loc. cit.* Quale eſt crimen vſurarij publici, qui cuilibet petenti mutuat ad vſuram. *c. cum tu manifeſtos*, id eſt, *notorios*, 5. *de vſuris.* Ex præmiſſis nota, Notorium facti permanentis dici proprie notorium, quaſi res nota, omnibus volentibus inſpicere. *cap. euidentia*, 9. *de accuſ. & cap. illud*, 5. *de cler. excom. miniſt. c. bonæ* 23. *§. liceat, de elect. cap. quanto*, 3. *§. ne autem, de translation. Prælat. Auth. quod ſemel, C. quomodo aut quando Iudex, &c.* vbi dicitur *quod vox Præconis, quæ eſt tranſitoria, non tranſit in notorium, quia paucis innotescit. Panor. in d. cap. veſtra cit. Bald. in Auth. quod locum in* 6. *quæſt. C. de collat. Iaſon. in l. ſi verò* 5. *§. qui prorei qualitate, ff. qui ſatisdare cogantur. Antonius de Butrio in tract. de Notorio art.* 2. *num.* 10.

Nota demum differentiam, quæ eſt inter Notorium, & communem opinionem. Notorium enim eſt de rebus præſentibus, vel proximè præteritis, vt ſupra probauimus. Communis verò opinio eſt tantum de longè præteritis, quæ non poſſunt probari per teſtes. *Maſc. de probat. concl.* 1110. *num.* 5.

DE MANIFESTO.

Quotuplex ſit.

HOc nomen *manifeſtum* multipliciter ſumitur in iure. Quãdoque enim eſt idem quod Notorium facti permanentis. *cap. eorum*, 11. *q.* 3. *cap. manifeſta*, 2. *q.* 1. *vbi gloſſa c. cum olim* 34. *vbi gloſſa de ver. ſignific. Panorm. in d. c. veſtra, nu.* 12. *de cohab. cler. & mul.* Quandoque ſumitur pro Notorio facti tranſeuntis, & non redeuntis. *cap. quod ſuſpecti*, 3. *q.* 5. Quandoque ſumitur pro eo, quod à pluribus prædicatur. *d. cap.* 3. *loco, vbi Panor. num.* 3. *de præſumpt.*

Item manifeſtum reſpectu occulti dici poteſt id, quod probari poteſt per vnicum teſtem. *Ant. de Butrio, de Notorio art.* 2. *num.* 21. *Maſcard. de probat. concl.* 1017. *num.* 19.

Quandoque Manifeſtum, eſt ſpecies per ſe differens à Notorio, & habet ſe in minus, quam notorium. *Panor. loc. cit.* Etenim per manifeſtum nõ tollitur omnis dubitatio, & ideo indiget probatione. *Accurſ. in l. ciues*, 11. *& ibi Bart. & Bald. C. de appell.* Secus eſt in Notorio, quod

nulla

nulla eget probatione. *Bart. in l. ſcriptus, 4. ff. de Relig. & ſumpt. funerum. Alex. & Iaſon in d. l. ſi vero, §. qui pro rei, ff. qui ſatisdare cogantur.*

Nos verò hic loquemur de hac vltima manifeſti acceptione, quæ facit ſpeciem per ſe, omiſſis alijs, quæ ſolũ nomine differunt ab alijs Notorij ſpeciebus, & etiam ab occulto, vt ſuo loco dicemus.

Quid ſit Manifeſtum.

PAnor. *loco ſupra cit.* deſcribit manifeſtum, quod ſit publica, ſeu famoſa inſinuatio ex certo authore, & ex certis cauſis, hoc eſt, ex certa ſcientia proueniens.

Hoſtienſ. verò *in ſum. tit. de coh. cler. & mul.* paulo immutat prædictam deſcriptionem manifeſti: etenim dicit, quod ſit publica, ſeu famoſa inſinuatio, vel proclamatio, & communis ex certa ſcientia, & ex certis Authoribus, paucis tamen, proueniens.

Manifeſti deſcriptio.

Melior, & clarior videtur eſſe, meo iudicio, deſcriptio Manifeſti allata à *Speculat. in tract. de Notor. prim. §. 7. in principio, & ab Ant. de Butrio in tract. de Notorio, art. 2. num. 18.* qui dicunt, manifeſtum eſſe publicam, ſeu famoſam proclamationem ex certa ſcientia, & à certis Authoribus proueniente; idemque videtur ſentire *gloſſ. in cap. manifeſta, 2. q. 1.* Iſtius autem deſcriptionis bonitas apparebit, dum ſingulæ illius partes ſeparatim examinabuntur.

Dicitur *publica proclamatio*, quia illud, *publicum*, ſe habet vt genus in iſta ſpecie Notorij, quia per huiuſmodi publicitatem conſtituitur in eſſe Notorij; ſi enim eſſet priuata proclamatio, non eſſet Notorium, ſed occultum, vt ex ſe patet, & apparebit ex ijs, quæ dicemus, dum de occulto tractabimus.

Dicitur *famoſa proclamatio*, hoc eſt diuulgata proclamatio, quia per huiuſmodi particulam declaratur manifeſtum non eſſe notorium facti, quod requirit publicam ſcientiam & euidentiam facti, vt ſupra diximus; neque notorium iuris, cũ non ſit confeſſio rei, neque probatio iuridica, vt dictum fuit; ſed ſolum ſit publica, & diuulgata proclamatio tantum.

Dicitur *ex certa ſcientia proueniens*, vt oſtendatur differre manifeſtum à famoſo, quia famoſum nõ fundatur in certa ſcientia, ſed formaliter conſiſtit in ſola proclamatione communi, vt infra demonſtrabimus, dum verba faciemus de famoſo.

Dicitur *ex certis authoribus*: nam, ſi eſt certa ſcientia alicuius rei, debet etiam eſſe certa perſona, quæ illam habet, nam ſcientia humana non datur in abſtracto, & in concauo Lunæ, ſed in concreto, hoc eſt in hominibus. Secundò dicitur, ex certis authoribus, quia requiritur ſcientia plurium, non autem vnius, qui nullo modo poteſt conſtituere per ſe notorium, cùm dictum, & teſtimonium vnius, ſit nullius momenti, *cap. admonere. 33. q. 2. cap. licet, 47. c. veniens, 10. de teſtibus, l. iuriſiurandi religio. 9. C. de teſtib.*

Teſtimonium vnius, & nullius eſt idem.

Obijcitur contra vltimam noſtræ huius definitionis partem. Poteſt dari caſus, in quo publica proclamatio proueniens ex ſcientia vnius verè inducat manifeſtum. Nam ſi Petrus, v. g. reputatus ab omnibus homo integerrimę vitę, Sacerdos, & in dignitate conſtitutus, affirmet ſe vidiſſe à Franciſco occidi Ioannem, populus verò Petri aſſertioni multũ credens, proclamare incipiat homicidium huiuſmodi contra Franciſcum, verè iſtud homicidium erit manifeſtum: ergo male ſupra dictũ fuit, de eſſentia manifeſti, eſſe ſcientiam certam plurium.

Reſ-

Reſpondeo, ſolam & ſimplicem aſſertionem Petri, licet ſit omni exceptione maior, nullam habere vim *d. c. admonere, 33. q. 2. & d. l. iuriſiurandi religio. C. de teſtib.* & propterea non inducere notorium manifeſtum.

Ad manifeſtum requiritur ſcientia plurium.

Ex præmiſſis primò nota, ad eſſentiam manifeſti requiri ſcientiam plurium certam, ex eo quod delictum, vel quid ſimile factum fuerit coram pluribus perſonis. Ita *Bart. in d. l. ſcriptus, ff. de relig. & ſumpt. funerum, & auth. qui ſemel. C. quomodo & quando Iud. vbi Bald.*

Scientia ex quibus elici iur.

Quæ ſcientia vltra rei euidentiam poteſt etiam haberi ex confeſſione, in iudicio, vel alibi facta, ac etiam ex legitima rei probatione. *c. cum olim. 34. vbi Panor. de verb. ſignif. l. fur eſt, 3. & ibi Bar. in principio, ff. de fur.* vbi manifeſtum delictum dicitur, quando delinquens comprehenditur in ipſo delicto, vel in actu propinquo ipſi delicto; licet aliàs dicatur manifeſtum differre ab euidenti. *Bald. in l. ea quidem, 7. C. de accuſat. Maſcard. de probat. concluſ. 1017. num. 16.*

Scientia ex coniecturis.

Aduerte etiam, huiuſmodi ſcientiã poſſe haberi per coniecturas, & veriſimiles præſumptiones. *c. 1. vbi Panorm. in 2. notabili, de cler. non reſid. l. licet Imperator, 77. ff. de legat. & fideic. 1. vbi Iaſon, num. 6. qui declarat intelligi debere de coniecturis, & præſumptionibus legitimis, & à iure approbatis, Bald. in d. l. ciues. C. de appellat. Alex. in d. l. licet Imperator.* Et hinc colligitur eum dici fœneratorem manifeſtum, qui ex coniecturis probatus eſt fœnerator. *Idem Bald. in l. cum proponebatur, 66. ff. de leg. 2. & in d. l. ciues. Maſcard. de probat. concluſ. 1017. num. 2. & num. 22.*

Nota ſecundò nomine iſtorum plurium, qui requiruntur in manifeſto, non venire omnes, vel maiorem partem, vt docent *Panorm. in d. c. tertio loco, n. 3. de probat. Bart. in l. hæredes palam, 21. in princip. ff. de teſtamentis, & in d. l. ſi vero, §. qui pro rei, vbi Alex. & Iaſ. ff. qui ſatisdare cogantur.* Et ratio eſt, quia manifeſtum eſſet idem, ac notorium facti, vt ſupra oſtendimus, ſi nomine plurium venirent omnes vel maior pars.

Quot verò nomine plurium veniant ad faciendum manifeſtum; Doctores diuerſimode ſentiũt. Aliqui dicunt requiri, & ſufficere quinque homines, *Tolet. in ſum. lib. 1. c. 74.*

Alij requirunt ſex, vel octo homines; & ita videtur ſentire *Bart. in d. l. ſcriptus, dum dixit ad notorium requiri decem. Specul. in tract. de notorijs crimin. §. 7. de Manifeſto in princ. Ant. de Butrio in tract. de notorio art. 2. num. 19.* & colligitur etiam ex *l. hæredes palam, 21. ff. qui teſtam. fac. poſ.* vbi lex dicit quod palam, id eſt, manifeſtè, *c. eorum, 11. q. 3.* teſtatur, qui non in publico hæredem nominat, ſed coram teſtibus, qui ſufficiunt ad ſolemnitatem teſtamenti, id eſt coram ſeptem teſtibus, qui ſunt neceſſarij ad ſolemnitatem teſtamenti. *Inſtit. tit. de teſtam. §. vlt. l. hac conſultiſſima, 21. §. per nuncupationem, C. de teſtam.*

Palam & manifeſto eſt idem.

Pro huius difficultatis intelligentia præſupponendum eſt primo, in noſtro caſu nomine plurium non venire omnes, neque maiorem partem, vt docet *Bart. loc. ſupra cit.*

Præſupponendum ſecundò eſt, nomine plurium non venire duos, vel tres; talis enim numerus ſufficit ſolum ad probandum manifeſtũ nõ autem ad illud faciendum. *Ant. de Butrio in tract. de notorio, art. 2. num. 19. & in d. cap. veſtra, col. 16. de cohabit. cler. & mul. Specul. in tit. de notorijs crimin. §. iam de notorio. Panorm. in c. tertio loco, num. 2. de præſumpt.*

Præ-

Manifestũ quid sit.

Præsupponendum tertiò est, manifestum esse quid medium inter notorium, & famosum; nam notorium consistit in scientia totius populi, vel maioris partis, vt suo loco dictum, & probatum fuit; famosum verò excludit scientiam, & admittit solam proclamationem, vt infra probabimus: at manifestum, & admittit scientiam plurium, & proclamationem, vtsupra ostendimus. His positis.

Manifestũ regulatur à notorio.

Dicendum est, manifestum regulari à notorio: si enim notorium requirit scientiam, v. g. decem hominum, manifestum expetet quinque; si notorium quindecim exigit, manifestum admittet septem; idq; relinquendum est arbitrio Iudicis, sicut de notorio dicit *Bald. in l. ea quidem, 7. col. 5. C. de accusat. Menoch. de arbitr. Iudicis, lib. 2. cent. 2. cas. 166. Ant. de Butrio de notorio art. 2. num. 2. quos omnes allegat Mascardus de probat. concl. 1017.*

Nota tertiò, ex præmissis, ad faciendum manifestum non sufficere scientiam plurium, sed præterea requiri famam, & proclamationem, quæ processerit ab illis pluribus. *Mascard. de probat. concl. 1017. num. 12.*

DE FAMOSO.

Quid & quotuplex sit famosum.

AD Famosi cognitionem deuenire non possumus, nisi primò sciamus, quid sit & quotuplex sit fama; siquidem famosum nihil aliud est, nisi fama notum.

Quotuplex sit Fama.

Fama est duplex.

FAma est duplex secundum *Hostien. in sum. tit. de coh. cleric. & mul. Bar. in l. de minore, 10. §. plurimum, nu. 4. ff. de quæst. & Boss. in pract. crimin. tit. de inquisitionibus, n. 28.* Id est, fama hominis, & fama inter homines. Fama hominis duplici modo sumitur, pro bono scilicet, vel pro malo nomine; hæc autem famæ acceptio pro malo nomine, nõ est, nec propriè dicitur fama, sed potius infamia. *c. presbyter, &c. si mala fama, 2. q. 5. c. ex parte, 7. de testibus, l. penult. §. 1. ff. de var. & extraord. cognit. & in tit. de his qui not. infam. C. & ff. l. capitalium, 28. §. famosos, ff. de pœnis.* Vt cũ dicitur de aliquo quod dissolute viuat, vel quod Deum non reuereatur, vel quod habeat concubinam, & similia. *dd. c. presbyter, &c. si mala fama, 2. q. 5. Specul. lib. 3. de notoris crimin.*

Fama inter homines est duplex.

Fama inter homines similiter est duplex: nam quædam est de vno homine in genere bonitatis, vel malitiæ; vt fama est, quod Franciscus sit bonus, vel malus. *l. de minore, 19. §. plurium, ff. de quæst. vbi Bar. num. 6.*

Fama de aliquo facto triplicitèr cõsideratur.

Altera fama inter homines est de aliquo particulari facto, vt quid sit. *l. 3. §. eiusdem, ff. de test. & notat Bart. in d. §. plurimum.* v. g. an sit secuta mors Petri, nec ne? Fama autem de aliquo facto potest triplici modo considerari: primò tanquam vana vox, & rumor in populo, quæ nullos habeat certos authores, aut causas, seu rationes probabiles ad credendum; v. g. quod Franciscus aufugerit ab vrbe, & tamen adhuc ille in Vrbe commoretur: & huiusmodi fama non est attendenda, nec valida iudicanda. *c. Osius, 2. de elect. l. Decurionum filij, 12. C. de pœnis,* quia simul mores, & voces populi, seu vicinitæ, vt plurimum veritatem contrariam habent. *Bal. cons. 295. n. 2. vol. 1. Corn. cons. 74. n. 3. lib. 1. & cons. 130. n. 6. lib. 4.* vocem enim vanam & dictum facile sequitur multitudo. *c. cum in iuuentute, 12. de purgat. canonic.*

Se-

Fama à maleuolis proueniens nihil probat.

Secundò modo consideratur hæc fama inter homines, prout prouenit ab aliquo malitiosè ad commodũ, & vtilitatem propriã, vt suam possit probare intentionem: videlicet, si quis inuidia motus per viciniã spargat rumorem, quod resignatio alicuius beneficij facta ad fauorem tertij fuerit simoniaca, & successiue inualida: & hæc fama minus est attendenda. *c. de cætero, 14. de test. c. iterum omnibus, 4. q. 3. cum in iuuentute, 15. vbi Panor. de præsũp. c. qualiter, & quando, 24. de accus. arg. l. omnibus, 10. C. de testib. & l. nullus, 10. ff. de testib. Bart. in d. l. de minore, §. plurimum, n. 15. ff. de quæstion. & ibi Ang. in ver. à maleuolis, & alij DD. communiter, & præcipuè Crauet. consil. 41. per totum,* vbi concludit, quod cum huiusmodi fama non habuerit originẽ à personis honestis, & fide dignis, non probet, *& Mascar. de probat. concl. 2248. Hor. Luteus cons. 161. lib. 1. diuersorum criminalium, num. 33.*

Tertio modo fama inter homines consideratur, prout prouenit à personis honestis, fide dignis, grauibus, veridicis, de quorum commodo non agitur, & appareat à quibus, qua ratione, & qua causa ortum habuerit. *d. c. licet, 47. de testib. d. c. qualiter, & quando, de accus. l. miles, 11. §. mulier, & ibi Bart. ff. ad l. Iul. de adul. l. 3. §. tu magis scire, ff. de test. & Bar. in d. l. de minore. §. plurimum, nu. 35. ff. de quæst. supra cit.*

Fama ab honestis personis proueniens coadiuuat probationem.

Quæ fama licet ex se sola nõ plene probet. *c. si testis. §. sæpe etiam, & ibi glossa in verbo, fama. 4. quæst. 3.* & maximè dum agitur de re graui, *Felin. in c. cum contingat, 24. n. 1. vers. & dicit Bald. de rescript.* Attamen probationem factam coadiuuat, *d. l. 3. & notat glos. in c. præterea, 27. de testibus. Bart. in d. l. de minore, §. plurimum, ff. de quæstion.* Et de hac tertia acceptione famæ loquuntur DD. cum de fama mentionem faciunt, nec laborãt de alijs famæ acceptionibus, tanquàm vanis vocibus populi.

Fama à turpibus personis proueniens quando non sit contemnenda.

Notandum hic est: licet fama ad hoc, vt habeat vim, & probet, requiratur, vt proueniat à personis honestis, fide dignis; attamen in re turpi non est contemnenda fama, quæ prouenit à personis turpibus. v. g. si agatur de re orta in Lupanari, est tunc admittenda desuper fama proueniens à meretricibus, lenonibus, & similibus personis. ita *Clarus in sua praxi crim. lib. 5. §. vlt. vers. sed quid si.* Secundo, ad hoc vt probet, requiritur vt sit solida; inconcussa, excellens, non vaga, non leuis. *Bald. cons. 77. num. 6. lib. 3.*

Fama ex quibus orin possit.

Notandum secundo, huiusmodi famam quandoque procedere ex scientia, quandoq; ex suspicione, quandoq; ex certo, quandoq; ex incerto authore. *c. sanctum est. de cõsecr. dist. 4. glos. in c. manifesta, 2. q. 1.* Quandoque ex dicto vnius. *c. cum in iuuentute, de præsumpt.* Propriè tamen fama procedit ex incerto authore, & ex sola suspicione. *d. c. sanctum est, & c. sunt nonnulli, prope finem. dist. 46. & Specul. lib. 3. particula 1. de notorijs crimin. n. 2. Bart. in d. l. de minore, n. 7. ff. de quæstion.*

Nota tertio, quandocunque ortã famam, siue ex tempore commissi delicti, siue ex post facto per aliquẽ actum manifestatum, ex quo iusta suspicio causetur, semper esse sufficientem, & propriam, non autem suspectam famam. *Bart. in d. l. de minore. §. plurimum, n. 17. ff. de quæstion.*

Omissis igitur primis duabus famæ acceptionibus, tanquam vanis, & nullius roboris, & momenti; videamus quid sit fama tertio modo accepta: & in posterum nomine fa-

mæ solum modo intelligemus famã hoc tertio modo acceptam.

Quid sit Fama?

SPeculator *in lib. 3. partic. 1. de notorijs crim.* dicit quod fama sit vehemẽs vulgi, seu maioris partis eius, opinio rei, de qua quæritur consentiens. *argumento cap. presbyter si à plebe, 2. quæst. 5.*

Huiusmodi definitio, seù descriptio famæ mihi non satisfacit, cum non totaliter explicet essentiam famę, sed solum illius partem, & quasi subiectum, omissa parte principali, & quasi ratione formali; siquidem fama non fundatur in sola opinione vulgi, seù eius maioris partis, sed requiritur præterea diuulgatio talis opinionis; potest enim maior pars vulgi priuatim aliquid opinari de aliquo, & ab vnoquoque eorũ ignorari, quid alter opinetur, atque ita non potest ex priuata opinione induci huiusmodi notorietas, vt bene notat *glos. in l. 3. §. eiusdem, ver. consenties, ff. de testib. arg. d. c. presbyter, supra cit. & c. si mala fama, 2. q. 5.* Ratio est, quia fama dicitur à fando, hoc est à loquendo: ergo requiritur ista diuulgatio.

Fama per *Bart. in d. l. de minore, §. plurium, nu. 7. ff. de quæst.* est communis opinio voce manifestata ex suspicione proueniens. Dicitur communis opinio, ad differentiam opinionis singularis. Dicitur voce manifestata, quia aliàs nõ esset fama, sed communis opinio, vt supra diximus. Dicitur ex suspicione proueniens, ad differentiam manifesti: nam si proueniret ex scientia, non esset fama, sed esset manifestũ, & notorium.

Fama quid sit.

Magis placet sequẽs famæ descriptio, quòd sit communis loquutio de aliqua re ex verisimilibus coniecturis surgens. Dicitur communis loquutio, quia excludit priuatam, vt supra diximus.

Dicitur, verisimilibus coniecturis hoc est talibus coniecturis, quæ videantur rei veritati consentire. *l. 3. §. eiusdem. ff. de testib.* quia si non adsunt huiusmodi coniecturæ, non est nec propriè dicitur fama, saltem quo ad iuris effectum, sed sunt vanę voces populi. *Bart. in d. l. de minore, §. plurimum, n. 18. ff. de quæstio. glos. & DD. in c. inquisitionis, 21. & c. cum opporteat, 19. de accus. Specul. loc. supra cit. num. 1. & num. 5.*

His positis, videamus quid sit famosum.

Quid sit famosum.

EX supra narratis de essentia famæ, facillime colligitur quid sit famosum. Non est enim aliud famosum, nisi id, quod fama nosci- tur, & id, de quo populus, vel eius maior pars loquitur, id est, prout dicit talem notitiam, & proclamationem. *Panor. in dict. cap. vestra, de coh. cler. & mul. Salicet. in l. ea quidem, 7. col. 3. circ. princ. C. de accusat. Nauar. in c. 27. de irregul. num. 255. tom. 1.* *Famosum.*

Ad inducendum verò huiusmodi famosum, quot hominum proclamatio requiratur, DD. diuersimodè loquuntur. Nam affirmant aliqui ad minus requiri decem homines. ita *Panorm. in d. c. vestra, de cohab. cler. & mul. & Salic. in dicta l. ea quod, col. 3. circa principium.*

Alij dicunt requiri maiorem partem vicinię. *Nauar. in d. cap. 27. de irregul. num. 255.* Propterea dicendum est idem, quod de alijs speciebus Notorijs diximus: videlicet, considerandam esse loci magnitudinem, vel angustiam, & secundum illas determinandum huiusmodi numerum personarum.

DE

DE OCCVLTIS.

BReuiter hunc articulum & materiam occultorum explicabimus: ex ijs enim, quæ supra diximus de Notorio, Manifesto, & Famoso; ducimur in cognitionem Occulti: omne enim id, quod non est notorium, vel manifestum, vel famosum, est occultum.

Quid sit Occultum.

OCcultum est illud, quod à nemine, vel à tam paucis scitur, quòd neque sit famosum, neque manifestum neque notorium. Ita *Nauar. in c. 27. de irregular. num. 255. tom. 1. & in 10. præcepta Decalogi cap. 18. num. 52.* vbi etiam allegat idem sentire. *S. Thom. 2. 2. q. 70. art. 2. ad secundum, & in 4. lib. senten. dist. 21. & Scot. in eod. 4. lib. Caietan. 2. 2. qu. 11. art. 3.*

Hæc descriptio est adeo clara, vt nulla videatur egere explicatione; nam excludit omnem notitiam, vel tam modicam admittit, vt nulla eius habeatur ratio: nihilominus ad tollendam omnem difficultatem, quã secum afferre particula illa, *à tam paucis*, posset.

Dicendum primo est, notitiam, quam vnus dumtaxat habet de aliquo facto, non præiudicare, quo minus dictum, factum sit occultum: etenim dictum, & notitia vnius, est idem ac nullius. *c. admonere, 33. q. 2. c. si testes, §. item vnus, 4. qu. 3. c. veniens, 10. in fine, & c. licet, 23. de testib. l. iusiurandi religione, 9. C. de testib.*

Occultum non excludit notitiam duorum vel trium.

Dicendum secundò, notitiam duorum, vel trium, neque etiam nocere, quo minus aliquod delictũ sit occultum, dummodo ista notitia consideretur simpliciter in se, & nõ deducta in iudicium, & forum externum. Ita *glos. in d. c. vestra, de coh. cler. & mul. in c. manifesta, 2. q. 1. Specul. lib. 3. part. 1. de notoriis criminibus, §. quid sit pene occultum. Tolet. in sua summa lib. 1. cap. 99. Nauar. in 10. præcepta decalogi cap. 18. num. 52.*

Obijciunt aliqui contra dictam conclusionem, textũ Euangelicum allegatum *in d. cap. licet de testibus*, quod in ore duorum, vel trium testium stet omne verbum: ergo notitia duorũ, vel trium facit delictum non esse occultum, sed publicum. Huiusmodi obiectioni eodem textu respondetur, concedendo verum esse, quod in ore duorum, vel trium stet omne verbum; non autem verum est, quod in notitia duorum vel trium sit omnis notitia, id est ea notitia, quę inducat publicitatem, & excludat occultum, secundum se consideratum: & propterea textus dicit, in ore, id est, in depositione duorum, vel trium testium facta in iudicio, stare omne verbum; & ista depositio est effectus, nõ tamen necessarius, ipsius notitiæ: possunt enim isti duo, vel tres non deponere in iudicio huiusmodi suam notitiam; fateor quidem posse per depositionem duorum, vel trium fieri publicum, quod aliàs est occultum. *d. c. licet, de testib.* & fusius diximus supra, dum egimus de Notorio.

Quotuplex sit Occultum.

OCcultorum duo sunt genera, alia enim sũt occulta per se, & ex sua natura, & soli Deo nota, vt cogitationes hominum, & motus animæ interiores. *l. duo sunt Titij, 30. ff. de testam. tutela. Panorm. in d. c. vestra. de coh. cler. & mul. num. 10. prope finem. Tolet. in sum. lib. 1. cap. 99. Nauarr. in 10. præcepta decal. cap. 18. num. 52.* & propterea

Occulta per se.

Dei iudicio relinquuntur. *c. erubescant, 32. distin.*

Occulta per accidens. Alia vero sunt occulta per accidens, qualia sunt illi actus, qui nemine spectante explicati fuerunt: v. g. vt si quis hominem honorauit in loco secreto, & ab hominum consortio remoto, qui actus honoris de natura sua est cognoscibilis, sed per accidens non fuit cognitus, eo quod nemine præsente fuit explicatus.

Omnino occulta. Ista occulta per accidens subdiuiduntur: alia enim sunt omninò occulta, alia verò penè occulta. *Panor. in d. c. vestra, supra citat.* Omnino occulta per accidens sunt illa, quæ licet de sui natura sint cognoscibilia & probabilia, attamen non fuerunt cognita, nec probari possunt, quia nemine spectante facta fuere, vt supra diximus.

Pene occulta. Penè occulta per accidens, sunt illa, quæ tam paucis patent, vt nulla inde fama exorta, nec in iudicium deducta sint. *Glossa in cap. manifesta, 2. q. 1. & in d. c. vestra, de coh. cler. & mul. Specul. lib. 3. partic. 1. de notoris crimin. §. quid sit pene occultum. Tolet. & Nauar. loc. cit.* Pone exemplum: Franciscus verberauit in Campo Boario Petrum, idque viderunt duo rustici, qui fortuito ibi reperiebantur: iste excessus est quidem occultus per accidens, nō autem omnino, quia dictis duobus rusticis patet, & propterea dicetur penè occultus, nam dictio illa (*penè*) diminuit tantisper, sicut dictio *quasi. cap. cum dilecta, 4. §. nos igitur, de confir. vtil.*

Dictio pene est diminutiua.

Si autem delictum fuit deductum ad forum contentiosum, non tamen fuit probatum, elapso anno præsumitur occultum, nam præsumitur non factum, vt bene notat *glos. in c. omnipotens, 4. in verb. denuncian-* *tur, in fin. de accusat.* vbi accusatus de homicidio post elapsum annum potest promoueri ad honores, *per text. in l. reus, 7. ff. de muner. & honor. glos. in c. tantis, verb. obrepsit. dist. 81.*

Textus autem, & *glos. in d. c. vestra, de cohab. cler. & mul.* dicunt illa esse occulta, quæ ab Ecclesia tolerantur, Pro huius dicti intelligentia, Aduerte quòd *Panorm.* affirmat *in d. c. vestra, notab. vlt. Illa*, inquit, tolerari, dicuntur, quæ non sunt deducta in iudicium, neq; habent operis euidentiam. Huiusmodi vero tolerantia operatur, vt ex Ecclesiæ indulgentia delictum habeatur, ac si esset occultum; non autem quod vere sit occultū: & propterea *dd. text. & glos.* non inducunt genus occultorum distinctum à supra dictis.

Notandum igitur est pro plena huius materiæ occultorum intelligentia, cum *Nauarr. in d. cap. 27. cit.* aliquid posse materialiter esse publicum, formaliter verò, & secundum quid occultum: v. g. Missa celebrata à Sacerdote excommunicato occulto coram vniuerso populo, est actus publicus, & est delictum, non tamen est delictum publicum. Ratio est, quia nescitur publicè, dictū Sacerdotem in excommunicatione celebrare, vel excommunicato occulto non licere Missam celebrare.

Notandum secundò, posse aliquod delictum esse publicum, & tamen eius pœnam, & effectum esse occultos, v. g. si in aliqua villa Parochus publicè excommunicatus coram populo suæ villæ Missam celebret, & populus notet id fieri non posse, & esse delictum, nihilominus ignoret ex dicta celebratione contrahi irregularitatem; & propterea ista Missæ celebratio erit actus publicus, & delictū publicum: tamen quoad contractam pœnam irregularitatis erit delictum occultum, & poterit cum isto dispensari super dicta irregularitate ab Episcopo, iuxta facultatem sibi in occultis per Concil. Trident. concessam, & ab

Oc-

Officio S. P. aliàs in ſimilibus caſibus fuit diſpenſatum, vt occultis.

Notandum tertiò, aliquod delictū poſſe eſſe in ſimul publicum, & occultum, reſpectu locorum diuerſorum. *Panor. in cap. olim, 7. num. 5. de iniurijs.* Videlicet, ſi quis committat homicidium præſente populo in Ciuitate Papien., &c. & poſtea ſe conferat in Hiſpaniam; iſtud homicidium eſt verè publicum Papię, ſed in Hiſpania poteſt eſſe occultū, ob nō illius diuulgationem, vt *dicit Hoſtienſ. in ſua ſum. tit. de cohab. cler. & mul.* & propterea affirmat, quod licet in notorijs nō requiratur probatio, attamen requiritur, & debet fieri coram Iudice extraneo, id eſt in loco vbi delictū ignoratur, & eſt occultum, & ita debere intelligi *c. eorum, 11. q. 3. & c. pudenda, 24. q. 1. & c. præſentium, 17. qu. 1.* Et tale occultum ſæpius admiſit S. P. Officium in ſuis abſolutionibus, & diſpenſationibus, meo tempore conceſſis.

Longum tempus facit occultum quod erat publicum.

Notandum quartò, & vltimo, non implicare, quod aliquid à ſui origine, & principio fuerit publicum, & tractu temporis fiat occultum. *c. longinquitate, 12. q. 2. l. præſtat. 2. C. de longi temp. præſcript. quæ pro liber.* Tempus enim omnia deuorat: & quæ non delet ab hominum memoria diuturnitas temporis? Hoc autem genus occultorum etiam pluries, meo tempore, Signatura Officij S. P. admiſit, ſed non eodem modo in omnibus caſibus; in diſpenſationibus matrimonialibus per decennium, in irregularitatibus per viginti, & triginta annorum ſpatium dumtaxat præſumpſit publicitatem originalem oblitteratam fuiſſe, per prætenſam ſaltem diſpenſationem.

De Diſpenſationum Matrimonialium Formulis.

ANtequam deueniamus ad explicationem formularū, quibus M. P. vti ſolet in diſpenſationibus matrimonialibus, videndum primo eſt, quid ſit diſpenſatio, & quotuplex ſit, & quinam ſit eius effectus: præmiſſa enim iſtorum notitia, facillimè intelligemus ipſarum diſpenſationum formulas.

Quid ſit diſpenſatio.

DIſpenſatio propriè, & originaliter ſecundū *Sylueſt. in ſum. verbo, diſpenſatio*, eſt idem, ac pecuniarum penſio diuerſis facta, ſic dicta à verbo, *diſpenſo*, quod ſignificat diuerſis penſo; vel diuerſa penſo, vt ait *gloſ. in cap. vt conſtitueretur, ver. detrahendum, diſt. 50.* nam qui diſpenſare vult, diuerſa penſare debet. *Sum. Angel. in verbo, diſpenſo, in principio.* Vnde diſpenſator eſt adminiſtrator pecuniarum, quæ prius non numerabantur, ſed appendebantur, ſiue penſabantur; deinde translatum eſt hoc nomen ad omnem diſtributionem: & ſic ſecundum *S. Th. 2. 2. q. 97. art. 4. & q. 88. art. 10.* importat commenſuratam applicationem, vel diſtributionem alicuius communis ad ſingula: vnde ſecundum hoc, Diſpenſatio in præcepto legis communis, eſt applicatio eius ad hunc & illum, ſecundùm eorum proportionem, vt ille ſcilicet adſtringatur ad totum, hic ad partem, alter vero ad nihil, ſecundum eorum conditiones, & propterea diſpenſatio dicitur vulnus, quia vulnerat ius commune. *c. ipſa pietas, 23. quæſt. 4.*

Diſpenſatio eſt commenſurata applicatio alicuius communis ad ſingula.

Diſpenſatio vulnerat ius commune.

Diſpenſatio aliquando ſumitur improprie pro iuris declaratione. *c.*

Quin-

Quintauallis, 23. §. *fin. de iure-iuran.* & bene notat *Specul. in tit. de dispensatione §. dispensatio, propè principium*.

Dispensatio est relaxatio iuris.

Secundum verò Canonistas, & Iuristas, dispensatio regulariter sumitur pro relaxatione iuris. *glos. in c. requiritis, §. nisi rigor, in verb. vt plerisq; 1. q. 7. Specul. in tit. de lapsis & dispens. §. 1. in 1. parte. Panor. in c. cum in cunctis, 6. num. 2. de elect. Hostien. in sum. tit. de dispens. Innocen. in c. dilectus, 15. num. 4. de temp. ordin. Imol. in l. quidam consulebat, 57. num. 8. ff. de re iudicata*, & alij DD. communiter: quos M. P. sequitur in suis dispensationibus, dum concedit, vt non obstante iuris prohibitione, quis promoueri ad ordines, vel contrahere matrimonium cum consanguinea, vel affine in gradu prohibito aliquando possit, & ideò de dispensatione huiusmodi verba nobis facienda sunt hoc loco.

Dispensatio igitur hoc modo sumpta solet ab interpretibus definiri, quod sit prouida iuris communis relaxatio, vtilitate, seu necessitate pensata: vel rigoris iuris communis relaxatio facta cum causæ cognitione. *glos. in d.c. requiritis, §. nisi rigor, 1. q. 7. Specul. Innocen. Imol. Panorm. & alij in loco citat. Rebuff. in praxi beneficiali, titulo de dispensat. in principio.* Ambę istæ definitiones, seu descriptiones in idem coincidunt, & sufficienter definiunt vel describunt naturam istius dispensationis: nam dispensatio efficit, vt dispensatus inculpabiliter faciat actum à lege prohibitum, & tamen lex in suo vigore aliàs remaneat. Et ideo dicitur iuris relaxatio, non autem illius irritatio, neque abrogatio, cum alios obliget, & dispensatum ab obligatione excipiat.

Magis mihi placet descriptio, quam *Hostien. in summ. lib. 5. tit. de dispensat.* affert, videlicet, quod dispensatio sui rigoris iuris per eum ad quem spectat, misericors canonice facta relaxatio. Quæ descriptio colligitur ex *d.c. requiritis, §. nisi rigor, vbi glossa verb. vt plerisque, 1. q. 7.* & continet in se omnia necessaria ad validitatem ipsius dispensationis, vt probabimus, dum vnaquæque descriptionis pars seorsum declarabitur.

Dicitur primò *rigoris iuris relaxatio.* Multipliciter sumitur verbum istud, *rigor*, aliquando enim sumitur pro subtilitate iuris. *cap. vt constitueretur* vbi *glos. 50. dist. Panorm. in c. in litteris, num. 6. de restitut. spoliat. Hostiens. in sum. lib. 5. tit. de dispens. nu. 1. §. sed & quandoque*.

Rigor multipliciter sumitur.

Secundò sumitur pro ordine iuris in procedendo, *c. super litteris, 30. de rescript. vbi glos.*

Tertiò sumitur pro austeritate, & excessu iuris, factis ad terrorem, quando ad terrorem ius excedit debitum pœnæ. *Panorm. & Hostiens. loc. cit. glos. in d. c. vt constitueretur, verb. detrahendum*: & hic rigor cùm non sit seruandus, nisi vbi timetur exemplum mali. *cap. sed illud, 45. dist.* & remitti, & relaxari nequeat, vt *d. c. sed illud*; ideò aperte patet, quod in nostra descriptione locum non habeat.

De rigore secundo modo accepto dubium non est, quod excludatur à nostra descriptione, cum non simus in casu exequutionis gratiæ, id est dispensationis iam factæ, sed in casu descriptionis naturæ, ac substantiæ ipsius dispensationis.

Ex quibus exclusis sequitur necessario, in nostra descriptione rigorem iuris accipi, pro subtilitate iuris; & metaphoricè dicitur subtilitas iuris à subtilitate, & tenuitate rerum corporalium, quæ si tangantur, vel franguntur, vel suo acumine tangentem feriunt; ita etiam lex, si per inobseruantiã tangatur, frangitur,

gitur,& inobſeruantem lædit,atque appoſita pœna ferit.Hæc igitur ſubtilitas iuris per diſpenſationē elongatur à diſpenſato, ne lædatur: & hoc ſignificat verbum illud, *relaxatio*: & ideò diſpenſatus faciens actum,ad quem diſpenſatur,neque violat legem, neque à lege punitur, & licitè facit.*arg. d. c. dudum*, 54.*§. nos igitur, de elect. c. cum noſtris*, 6.*§. nos verò, de conc. præb. cap.* 1. *de tranſact.*

Per eum, ad quem ſpectat. Per hanc particulam explicatur cauſa efficiens diſpenſationis, quia non quilibet poteſt diſpenſare.*c.* 2. *de ſchiſmat. c. ad noſtram*, 3. *de conſuet. l. vlt. C. ſi à nō compet. Iudice*: ſed ſolum illi, ad quos ex officio ſpectat, vt ſunt Papa, qui in omnibus, quæ non concernunt peccatum mortale, contra ius naturæ, vel in ſe, ſuaque natura non ſunt intrinſece mala, regulariter diſpenſare poteſt. *Hoſtien. in ſum. lib.* 5. *tit. de diſpenſ.* §. 3. *Sylueſt. verb. diſpenſatio, num.* 7. *& alij communiter.*& Epiſcopi in caſibus ſibi à iure permiſſis, vt per *Concil. Trident. in c. liceat, ſeſſ.* 24. *Hoſtien. in ſumma lib.* 5. *de diſpenſ.* §. 3. *& Doctores communiter.* Poſſunt alij etiam habentes authoritatem deſuper ſibi delegatum à Sede Apoſtolica, vel ab Epiſcopis in caſibus ſibi permiſſis.

Quid diſpenſare poſſunt.

Miſericors. Iſta relaxatio rigoris iuris dicitur miſericos, quia ex miſericordia fit. *c.* 2. *de ſchiſmat. vbi Panorm. num.* 1. & quia miſericors non poteſt eſſe ſine miſerabili, miſerabilis verò ille tantum ſit, qui in ſe habet talem qualitatem,ob quam natura moueatur ad miſerendum. *c.* 1. *& c. vlt. de poſtulando,& l. vn. C. quando Imper. inter vidu. & pupill.* ideò diſpenſatio concedi non debet ſine rationabili cauſa, ob quā diſpenſans moueatur ad compatiēdum alterius neceſſitati, & ad concedendum; & ſi ſecus fiat, non erit diſpenſatio, ſed diſſipatio.

Diſpenſatio ex miſericordia fit.

Canonicè. Iſta miſericordia debet regulari non à ſenſu, ſed à ratione, quæ maximè conformanda eſt ſacris Canonibus, id eſt cauſis per ſacros Canones & Leges admiſſis, quæ multæ adducuntur: videlicet, primò. tempus *c. neceſſaria,& c. quod pro remedio*, 1. q. 7. nam multa fiunt ratione temporis, quæ alias fieri prohibentur. *c. baptizari, diſt.* 5. *c. ne quod abſit, diſt.* 4. *cap. de Syracuſanæ, diſt.* 28. *l. omnes Iudices*, 3. *C. de feriis. l. vbi adhuc*, 29. *C. de iur. dot. l.* 1. *ff. de feriis. l. filius famil.* 8. *§. inuitus, ff. de procurat. l. Senatus conſult.* 16. *ff. de offic. Præſidis*; cùm defectus noſtrorum temporum, quibus non ſolum merita, ſed corpora ipſa hominum defecerunt, diſtrictioris legis non patiatur in omnibus manere cenſuram. *c. fraternitatis, diſt.* 34.

Miſericordia regulanda à ratione.

Prima cauſa diſpenſationis eſt tempus.

Secundo, vtilitas, id eſt, vt facilius alij reuertantur ad bonum. *cap. tali coniugio.* 1. *q.* 7. *& cap. ipſa pietas.* 23. *quæſt.* 4.

Secundo vtilitas.

Tertio qualitas perſonæ,& meriti,& ſcientiæ. *d. c. tali, & c. didici.* 1. *q.* 7.

Tertio qualitas perſonæ.

Quarto, Religio: nam ſumma eſt ratio, quæ pro Religione facit. *l. ſunt perſonæ*, 43. *in fine. ff. de religioſ. & ſumpt. funerum. c. monachus, diſt.* 77. *c. cum illorum*, 32. *§. quod ſi clauſtrales, de ſent. excom.*

Quarto Religio.

Quinto, ſcandalum multitudinis. *c. vt conſtitueretur, diſt.* 50. nam cauendum eſt, ne quis alatur in ſcandalo, & ideo ſcandalum eſt legitima cauſa, ſecundum *Doctores communiter, in cap.* 2. *de præſcript.* recedendi à iure, eiuſque regulis. *Dec. in c. cum teneamur*, 6. *nu.* 13. *de præben. Ioan. Andr. in c. inquiſitores*, 16. *de hæret. in* 6. *Rom. in l. ſi verò*, 65. *§. de viro, in* 7. *fallen. ff. ſoluto matrimon. gloſ.* 2. *in cap.*

Quinto ſcandalum.

ex litteris, 14. de homicidio, in verbo, graue ſcandalum. gloſ. & Panor. in c. conſideranimus. 10. de electione, num. 5.

Sexto neceſſitas.

Sexto, neceſſitas. *d. c. tali, 1. q. 7.* neceſſitas enim non habet legem. *c. ſicut, de conſecr. diſt. 1. c. quod non eſt, 4. de reg. iur. l. 1. ff. de off. conſ. Io. Andr. in c. 1. de feriis. Iaſon. in l. dies, 9. nu. 3. ff. de feriis. Bart. in rub. de reb. eccl. non alien. num. 62. Dec. in l. quæ propter, 123. ff. de reg. iur. num. 1. & 2.* Et quod non eſt licitum lege, neceſſitas facit licitum. *d. c. quod non eſt, & c. licet 3. de feriis. Dec. loc. cit. & alij Doct. communiter.* & ideò neceſſitas eſt legitima cauſa recedendi à generali diſpoſitione. *c. ſi quis propter. 3. de furtis. l. vt gradatim ij. §. quoties, ff. de muner. & honor. Bart. in l. 1. §. nunciatio, num. 29. ff. de noui operis nunciat. & in l. 1. num. 5. C. de oper. libert.*

Neceſſitas facit licitum quod eſt illicitum.

Canonicè, id eſt legitimè: legitima autem diſpenſatio eſt illa, in qua nihil tacetur, vel nihil exprimitur, quo expreſſo, vel tacito Princeps duci poteſt ad denegandam diſpenſationem, *c. dudum, 54. de elect. §. pen.* Et ſupra probauimus ſufficienter, dum de ſpeciebus cauſarum aliquid tetigi, occaſione commutationis votorum.

Canonicè, ideſt ſeruata forma à ſacris Canonibus præſcripta, quæ in duobus ferè conſiſtit; primò, quòd fiat gratis ſine vllo præmio. *Concil. Trident. ſeſſ. 24. cap. 5. de reformat. & c. liceat.* Secundò, quod in actu ipſo diſpenſationis ſeruetur forma mandati diſpenſandi. *c. finali, de præb. & c. prudentiam, 21. de off. deleg.* Nam indubitatum eſt apud omnes, nulla eſſe verba à iure præſcripta ad faciendā diſpenſationem ſed ſatis eſſe quæcunque, ſiue verba, ſiue facta, ex quibus ſcientia impedimenti, & animus diſpenſandi in diſpenſare potente deducatur. *Felin. c. præterea, 7. à nu. 6. vſque ad 10. de teſtib. cogend. Panorm. in c. cum in cunctis, 7. §. inferiora de elect. Innoc. in c. diuerſis, 5. de cleric. coniug.* & eſt bonus textus *in l. Barbarius, 3. vbi Bart. num. 12. ff. de offic. prætoris, & in l. quidam conſulebat, 57. vbi Imola, ff. de re iudicata, & in clement. ſi Summus Pontifex, de ſentent. excommun. Sanchez lib. 8. de diſpenſ. diſp. 4. num. 3.*

Et quamuis non ſint præſcripta verba ad diſpenſandum, attamen ſeruanda eſt formula à Rituali Romano approbata, dum ibi docetur, quomodo adminiſtrandum ſit Pœnitentiæ Sacramentum, & præcipuè obſeruandum eſſe duco à iudice, vel diſpenſante ſubdelegato: nam in Principe ſupremo ſola admiſſio ad actum, ad quem quis impeditur iure humano, ſi ſcienter fiat, veram inducit diſpenſationem, vt per textus & authores ſupra cit. & per alios Doctores communiter. Quia in ijs, quæ nec certam formam, nec certa verba requirunt, tantum valet voluntas tacita, quantum expreſſa. *l. qui ad certum, 15. ff. locati, & l. de quibus, 32. ff. de legib.* nec Princeps tenetur præmittere cauſæ cognitionem, ſed vt eius diſpenſatio valida ſit, ſolum ſufficit diſpenſandi voluntas; de qua voluntate ſatis conſtat, cum ſcienter promouet impeditum.

Supremus Princeps per ſolam admiſſionem ad actum prohibitum diſpenſat.

Voluntas recita quando valeat quātum expreſſa.

Iudex verò inferior, vel delegatus, debet præmittere cauſæ cognitionem, cùm non habeat liberam diſpenſandi authoritatem, ſed ſolū limitatam; & ſeruare formam mandati; & ideò debet exprimere, qua authoritate diſpenſat, & ſuper quo diſpenſat, omnia optimè perficiuntur per præfatam formulam Rituali Romani, & tollitur omnis dubitandi locus.

Non nego tamen inferiores Prælatos, & Iudices poſſe licitè diſpenſare

Inferiores Prælati per talem admiſſionem ad actum in ſuis legibus prohibitum diſpenſant.

ſare in impedimentis eorum legibus inductis, per ſolam admiſſionem ad actum contra ſuas leges, cùm militet eadem ratio in Principe, & in inferioribus, quo ad ſuas leges. *Nauar. in ſum. præludio 9. n. 15. & cap. 25. nu. 74. Azor. lib. 13. inſtitut. moral. c. 13. q. vlt.* eius eſt deſtruere, cuius eſt condere. *l. digna vox, 4. C. de legibus*: ſed ſolum loquor quo ad impedimenta iure communi ſtatuta, in quibus à Principe ſupremo facultatem diſpẽſandi, prout neceſſitas poſtulauerit, habuerunt.

In iis, quæ ſunt iuris diuini, re q iritur cauſæ cognitio pro diſpenſatione.

In ijs autem, quæ ſunt iuris diuini, non poteſt fieri, diſpenſatio ſine cauſæ cognitione, & ſi fiat erit nulla. *Innocen. in cap. cum ad monaſterium 6. de ſtatu monach.* nam in his, quæ ſunt iuris diuini, omnes ſumus ſubditi, & inferiores, & ideò non poſſumus ad libitum in his diſpenſare *c. priſcis. 55. diſtin. c. Cænomanenſem, diſt. 56. c. monachus, diſt. 67. c. fin. diſt. 77.*

Quotuplex ſit Diſpenſatio.

EX præmiſſis colligitur duplicem eſſe diſpenſationem, videlicet *tacitam, & expreſſam.* Hæc eſt, quando fit expreſſis verbis. Illa verò eſt, quando fit factis, vt cùm quis per authoritatem & ſcientiam inhabilitatis & impedimenti habẽtem admittitur ad actum ad quem eſt inhabilis, & impeditus.

Hoſtien. *in ſumma lib. 5. tit. de diſpenſat. num. 2.* tres adducit ſpecies diſpenſationum, videlicet, *debitam, prohibitam, & permiſſam.* Sed quia hæc diſtinctio parum facit ad noſtrum propoſitum, ideò eam prætermitto.

Quiſnam ſit effectus diſpenſationis.

EFfectus diſpenſationis eſt, vt diſpenſatus legitimè habeatur tanquàm habilis & legitimus de iure, ac idoneus in eo, in quo fuit cum illo diſpenſatum: nam fictio tantũ operatur in caſu ficto, quantum veritas in caſu verò. *l. 1. & l. ſi is, qui, 40. ff. de adopt. l. cum ex oratione, 47. ff. de excuſ. tut.*

Fictio tantum operatur in caſu ficto quantum veritas in caſu vero.

Et factum ciuiliter eundem effectum habet, quem habet factum naturaliter. *l. fin. in fine, ff. mandati. l. ſi mater, 3. C. de inſtit. Bald. in l. fin. ff. de his, qui veniam etat. impetr.*

Ratio eſt, quia paria ſunt aliquid ex priuilegio fieri, vel ex iure communi. *l. liberos, 18. vbi Bar. C. de collat. Dec. conſ. 609.*

Diſpenſatio ſtrictè eſt interpretanda.

Aduertendum hic eſt, quòd cùm diſpenſatio ſit contra ius, debet ſtrictè interpretari. *c. 1. §. ille verò, de filijs presbyt. in 6. c. quæ à iure, 28. de regul. iur. in 6.* & propterea non poteſt extendi ad non expreſſa explicite, vel per verba, vel tacitè per facta; ſed ſolum debet intelligi de eo tantum actu ſic expreſſo: vt v. g. ſi ad ordines minores admittatur, non propterea poteſt quis eiuſdem diſpenſationis vigore promoueri ad maiores. *c. non poteſt, 21. de præben. in 6. d. c. 1. de filijs presbyt. in 6. Oldr. conſ. 332. nu. 8. Rebuff. in praxi ſua beneficiali, tit. de diſpenſat. nu. 8. Menoch. de præſumpt. lib. 2. præſump. 20. nu. 7. Sanch. de diſpen. lib. 8. diſput. 4. num. 10.* & eo magis debet hoc intelligi, & obſeruari, quando huiuſmodi diſpenſatio fuit conceſſa ex vrgente neceſſitate, vt bene notat. *Sanch. loc. cit. n. 9.* & ad hoc confirmandum allegat *Antonium Gabriell. tom. 3. communiũ lib. 1. tit. de præſumpt. cõcl. 8.*

num. 2. sed iure optimo, & nu. 3. & Bart. Ruinum. & Menoch.

Aduertendum secundò, quod cũ in Principe supremo, & alijs requiratur scientia inhabilitatis, & impedimenti, ad hoc vt præsumatur dispensatio tacita, & non reperiatur in iure specialis modus dictam scientiam probandi, sufficiet qualiscunque probationis modus, quo cæteræ res specialem probandi modum iure non petentes probari valent in foro fori. *Sanch. loc. cit. num.* 5. In foro autem interno, & conscientiæ, qui solam veritatem respicit, nulla desideratur probatio, dummodo aliàs constet de intētione dispensantis. *Sylvest. verb. dispensatio, num.* 21. *in fine.*

IN PRIMO, EX ACTV FORNICARIO

De contrahendo Matrimonio.

Pro Oratore, qui postquam duas germanas sorores carnaliter cognouerat, & cum altera earum de matrimonio contrahendo tractauerat, factis in Ecclesia publicationibus, dum confiteretur peccata sua, admonitus de impedimento, petit secum dispensari ad euitanda scandala. In hanc formam expediuntur litteræ.

FR. Antonius Barberinus, &c. Discreto viro Confessori Magistro in Theologia, vel Decretorum Doctori, per latorem præsentium ad infrascripta specialiter eligendo, salutem in Domino. Ex parte latoris præsentium nobis oblata petitio continebat: Quòd ipse aliàs duas sorores germanas carnaliter cognouit, & deinde bona fide tractauit de matrimonio contrahendo cum altera earum. Cùm autem, sicut eadem petitio subiungebat, impedimentum ex præmissis proueniens sit occultum, tractatus verò matrimonij huiusmodi publicus, & nisi ad effectum perducatur, scandala inde exoritura sint: ad ea vitanda, ac pro suæ conscientiæ quiete, cupit Lator præfatus de præmissis, de quibus plurimum dolet, per Sedem Apostolicam absolui, secumque desuper dispensari. Quare supplicauit humiliter, vt sibi super his de opportuno remedio prouidere dignaremur.

Nos igitur, qui Pœnitentiariæ Domini Papæ curam gerimus, huiusmodi supplicationibus inclinati, authoritate Apostolica specialiter nobis concessa discretioni tuæ committimus, quatenus si est ita, dictum Latorem (audita prius eius sacramentali Confessione) ab incestu huiusmodi absoluas hac vice in forma Ecclesiæ consueta; iniuncta inde ei pro tam enormis libidinis excessu graui pœnitentia salutari, & alijs, quæ fuerint de iure iniungenda. Demum (dummodo impedimentum ex præmissis proueniens sit occultum, & nisi matrimonium hu-

huiuſmodi contrahatur, pericula immineant reuelationis huiuſmodi impedimenti, & ſcandalorum, aliudque canonicum non obeſt) cum eodem latore, quòd præmiſſis non obſtantibus, matrimonium cum dicta ſorore, & vterque inter ſe publicè, ſeruata forma Concilij Tridentini, contrahere, & in eo poſtmodum remanere licitè valeant, miſericorditer diſpenſes; prolem exinde ſuſcipiendam legitimam nunciando in foro conſcientiæ, & in ipſo actu ſacramentalis Confeſſionis tantum, & non aliter, neque vllo modo; Ita quod huiuſmodi abſolutio, & diſpenſatio in foro iudiciario nullatenus ſuffragentur; nullius ſuper his adhibitis teſtibus, aut litteris datis, ſeu proceſſibus confectis, ſed præſentibus laniatis, quas ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ laniare tenearis, ita vt nullum illarum exemplum extet, neque eas latori reſtituas; quòd ſi reſtitueris, nihil ipſi præſentes Litteræ ſuffragentur. Datum Romæ apud S. Petrum, ſub Sigillo Officij Pœnitentiariæ, Idibus Septembris, Pontificatus Sanctiſſimi Domini Noſtri Vrbani Papæ Octaui Anno ſexto.

Præmittendum primò neceſſe eſſe puto, vt breuiter attingantur, quæ ſunt de eſſentia matrimonij, & quæ de eius ſolemnitate, quæ impediant matrimonium contrahendum, ſed contractum nō dirimant, & quę impediant contrahendum, & contractum dirimant; ne pro validitate matrimoniorum laborantes, ignoremus, quid ad illius eſſentialem validitatem requiratur, & quid illud inficiat. Hoc autem exequar ea breuitate, vt ſcientibus oneroſum non ſit, neſcientibus verò ſit gratum, & vtile.

Matrimonium quid ſit.

Matrimonium ergo eſt contractus ciuilis, & eſt Sacramentum. *cap. illud* 11. *de præſumpt. & l.* 1. *ff. de ritu nuptiarum. Concil. Trident. ſeſſ.* 24. *can.* 1. *de Sacramen. Matrim.*

Denominatur potius à matre, quam à patre, plures ob cauſas. Primò, quia mulier plura onera matrimonij ubit, vt bene notat *gloſſa in cap.* 2. *de conuerſ. infidelium, & in c.* 1. 27. *q.* 1. Nam mater in conceptu eſt grauida, in partu doloroſa, & in lactando laborioſa. Secundò quia matris magis, quam patris officio proles, quæ eſt finis principalis matrimonij, eget ad ſui ſuſtentationem. *d. c.* 2. *de conuerſione infidelium*, & ideò nō niſi poſt triennium à natiuitate, id eſt non niſi poſt maiorum egeſtatum, & neceſſitatum expletum tempus, patri educanda conceditur: dicitur matrimonium quaſi matris munus, id eſt officium. Tertiò, quia per matrimonium mulier, quæ eſt in ſe imperfecta, munitur viro, qui eſt animal perfectius; & ideo matrimonium idem ſignificat, ac matrem muniens. Quartò, quia mulier eſt nata ad matris munus præſtandum.

Matrimonium fuit primò inſtitutum à Deo in Paradiſo terreſtri. *cap. vnico de voto in* 6. *cap. gaudemus*, 8. *§. quia vero, de diuortijs.* Et fuit inſtitutum propter ſobolem. *cap. Deus maſculum*, 31. *quæſt.* 1. *cap.* 2. *§. his ita reſpondetur*, 32. *quæſt.* 2. *cap. fin. de frigid. & maleſ.* Et ante peccatum *d. c. vnico*, 2. Inſtitutum fuit poſt peccatum extra Paradiſum tempore legis naturæ, propter illicitum motum eliminandum *d. cap.* 2. *vbi gloſſa*, 3. Secundùm determinationem perſonarū

contrahentium fuit institutum in lege Moysi *Leuitici cap.* 18. Secundùm quod est Sacramentum representans coniunctionem Christi cũ Ecclesia, fuit institutum in lege noua. *Concil. Trident. loc. cit.*

Omissis diuersis matrimonij descriptionibus, & definitionibus à Doctoribus allatis, communiorem adducam, quæ habetur in *d. cap. illud, §. verum, de præsumpt. & in rubrica. cap.* 1. *causa* 27. *quæst.* 2. Videlicet quod sit maris, & fœminæ coniunctio indiuiduam vitæ consuetudinem retinens.

Dicitur *maris, & fœminæ*, quia in pari sexu non potest esse matrimonium. *Glossa in d. rubr. in verb. viri*, 27. *qu.* 2. Ponitur in numero singulari, quia sicut vir simul habere non potest plures vxores, ita etiam mulier non potest simul habere plures maritos. *cap.* 1. *cum sequen. de sponsa duorum, & d. c. gaudeamus de diuortijs. Concil. Trid. sess.* 24. *can.* 3.

Coniunctio, &c. Id est vinculum maritale ortum ex mutua corporũ traditione, quæ traditio sufficit, vt per voluntarium animorũ consensũ verbis, aut signis sufficienter expressum fiat, non autem per carnis commixtionem. *cap. sufficiat, cap. beata, cap. cum initiatur, cap. coniunx*, 27. *q.* 2. *Couarruuias tom.* 1. *par.* 2. *c.* 1. *nu.* 1. *& §. vnico.* Qua coniunctione alter alteri se tradit ad coniugalem vsum expressè, vel tacitè: & ideò nuptias non concubitus, sed consensus facit. *l.* 1. *ff. de regulis iuris. l. cum fuerit*, 15. *de condit. & demonst. cap.* 1. 27. *q.* 2.

Consensus, & non concubitus facit nuptias.

Indiuiduam vitæ consuetudinem. Id est indissolubilem, & perseuerantem vitæ societatem inducens. *Matth.* 19. *Quod Deus coniunxit, homo non separet.*

Sensus ergo huiusmodi definitionis est, quòd matrimonium sit perpetua, & indissolubilis coniunctio, seu mutua obligatio viri, & fœminæ, orta ex consensu eorum, verbis, alijsque signis expresso, vt bene docet *Layman in sua Theologia morali, lib.* 5. *trac.* 10. *part.* 2. *cap.* 1. *num.* 1. *Couarruuias loc. cit. & Doctores communiter.*

In triplici statu potest esse matrimonium.

In triplici statu potest esse matrimonium: videlicet legitimũ, quod legitimo consensu, & inter legitimas personas, id est legitimo impedimento nõ obstrictas contrahitur; & ita est contractus ciuilis, qui etiã ab Ethnicis contrahitur. Ratum, quod à Christianis more fidelium contrahitur, & est Sacramentum. Consummatum, quod carnali copula omnino firmatur. *c. Agathosa*, 27. *q.* 2. *& 28. q.* 1. *c. fin. §. idem illud Augustini*, vbi declaratur, coniugium aliud esse legitimum, & non ratum; & hoc est matrimonium, quod legali constitutione, vel Prouinciæ moribus contrahitur, sed hoc inter fideles non est ratum, quia nõ est firmum, sed violabile coniugiũ; sic enim copulati recedere ab inuicem possunt, & alijs copulari. *cap. quanto*, 7. *vbi glossa, de diuortijs. l. consensu licita*, 8. *C. de repudijs. Couarruuias tom.* 1. *par.* 2. *c.* 7. *§.* 4.

Inter fideles verò matrimonium ratum est, quia coniugia inter eos semel inita vlterius solui non possunt. Horũ quædam sunt legitima, velut cùm vxor à parentibus traditur, à sponso dotatur, à sacerdote benedicitur: hæc coniugia sunt legitima, & rata: illa verò, quæ non seruatis solemnitatibus, sed solo affectu contrahuntur, non sunt legitima, sed tantummodo rata esse creduntur. hæc ex *d. §. item illud*; cuius credulitas per Concilium Tridentinum hodie sublata est, quia matrimonia clandestina omninò sunt reprobata.

Matrimoniũ ergo in lege Euangelica cùm sit Sacramentum, non solum cum fit, sed etiam factum ma-

maneat, quia peracta verborum conuentione circa corpora coniugũ, ipſi coniuges inter ſe in perpetuum copulati manent: externum ſpirituale ſymbolum perpetuæ Coniunctionis Chriſti cum Eccleſia. ita *Layman in dicta ſua Theologia morali lib. 5. tract. 10. part. 2. cap. 2. num. 4.*

Materia matrimonij in quantum eſt contractus ciuilis, eſt traditio corporum; forma verò eſt acceptatio, qua perficitur, & completur matrimonium, & quatenus conficitur à fidelibus, qui ſunt miniſtri eſſentiales huius Sacramenti: traditio ſimiliter corporum erit materia, & acceptatio erit forma huius Sacramenti. Parochus autem non fuit vnquam nec eſt miniſter eſſentialis huius Sacramenti, nec ſunt de eſſentia matrimonij verba ab ipſo Parocho prolata, ſed declaratoria matrimonij contracti, vt bene aſſerit *Sanchez. de matrimonij eſſentia, lib. 2. diſput. 6. num. 1. & 5.* nam ante Concilium Tridentinum ſine Parocho matrimonium contractum erat Sacramentum, & gratiam conferebat.

Traditio corporũ eſt materia, & acceptatio eſt forma matrimonii.

Verba Parochi ſunt declaratoria matrimonii contracti.

Matrimonium aliud eſt ſolemne, & aliud clandeſtinum. Matrimonium ſolemne eſt, quod fit ſeruatis ſolemnitatibus à Sacro Concilio Tridentino præſcriptis, videlicet tribus denunciationibus in contrahentium Eccleſia Parochiali factis, inter Miſſarum ſolemnia, in tribus diebus feſtiuis, & præſentia Parochi, & duorum teſtium.

Denuntiationes omitti, vel poſtponi de licentia Ordinarij in partẽ, vel in totum poſſunt; præſentia verò teſtium, & Parochi nunquam omitti poteſt: & ſi contrahatur ſine præſentia Parochi, vel alterius ab eo ad id ſpecialiter delegati, & teſtium, matrimonium eſt inualidũ, & nullum, quia ita ſtatuit *Concilium Triden. ſeſſ. 24. cap. 1. de reformation. matrim.*

Denunciationes omitti non autem præſentia Parochi & teſtium poſſunt.

Matrimonium clandeſtinum eſt, quod fit ſine præſentia Parochi, & teſtium, & propterea eſt nullum, vt ſupra dictum eſt. Quod tamen intelligendum eſt de matrimonijs, quæ contrahuntur in locis vbi fuit promulgatum, & acceptatum Concilium Trident. nam in alijs locis, in quibus non fuit promulgatum, vel acceptatum, matrimonia abſq; præfatis ſolemnitatibus ſunt valida, & tenent. Ratio eſt, quia lex non obligat, niſi ſit promulgatà, vt communiter dicunt *DD. in cap. 1. de treguæ, & pace.*

Matrimonium clandeſtinum.

De impedimentis, quæ impediunt matrimonia contrahenda, ſed contracta non dirimunt.

QVinque ſunt præcipua impedimenta, quæ impediunt matrimonium contrahendum, ſed contractum non dirimunt.

Impedimẽta quæ non dirimunt.

Primum eſt Interdictum, & hoc duplex, generale videlicet, & particulare; generale eſt, quo omnibus interdicitur certo anni tempore matrimonium contrahere. *cap. non licet, & cap. nec vxorem, 33. q. 1. & cap. Capellanus, 4. de ferus. Concil. Trident. ſeſſ. 24. cap. 10.* Particulare verò eſt illa prohibitio Ordinarij, vel Parochi, vel alterius iudicis authoritatem habentis, qua interdicitur aliquibus, ne contrahant, donec aliqua cauſa, vel impedimentum examinetur. *cap. 2. de matrimonio contracto contra interdictum Eccleſiæ.*

Interdictũ.

Secundum eſt Votum ſimplex Caſtitatis, vel Religionis, aut vtriuſque. *c. meminimus, 3. & cap. veniens, 5. qui clerici, vel vouentes matrimonium contrahere poſſunt.*

Votum Caſtitatis ſeu Religionis.

Ter-

Sponsalia. Tertium, Sponsalia: qui enim sponsalia de futuro cum vno legitime contrahit, non debet cum alio de præsenti matrimonium contrahere; si tamen contrahit, tenet matrimonium. *c. veniens*, 15. *c. si inter virum*, 31. *de spons. & matr. c.* 1. *& 2. de matr. contra interd. Eccl.*

Catechismus. Quartum est Cathechismus. *c. contracto*, 5. *de cognat. spirit. & cap. per Catechismum*, 2. *eodem tit. in 6.* Catechismus est illa instructio, quæ fit solemniter ante ianuam Ecclesiæ super baptizando, vel baptizato, & qui suscipit in hac instructione, contrahit cognationem spiritualem imperfectam, quæ non dirimit, sed impedit; *Sanchez autem de matr. lib. 7. disput. 10. num. 12.* tenet hodie esse sublatum huiusmodi impedimentum.

Hodie videtur hoc impedimentum sublatum.

Crimen. Quintum est crimen, videlicet incestus cum consanguineo, vel consanguinea coniugis, vel sponsæ, vsque ad quartum gradum inclusiue. *c.* 1. *& c. transmissæ*, 4. *de eo qui cogno. consang. vxoris suæ.* Quod tamen intelligendum est de incestu scienter commisso. *c. ex litteris*, 8. *eod. tit. cap. in lectum, & cap. si quis* 34. *q.* 2.

Vxoricidium absque intentione contrahendi cum adultera. *c. admonere*, 33. *q.* 2.

Raptus alienæ sponsæ, vel vxoris. *c. statutum*, 27. *q.* 2.

Susceptio proprij filij in Baptismate, vel Confirmatione, facta malo animo, vt suum coniugem defraudet debito coniugali. *cap. de eo*, 30. *q.* 1.

Presbytericidium. *cap. qui Presbyterum*, 2. *de pœnit. & remiss. vbi Panor.* qui limitat, dummodo sit secuta damnatio de crimine in iudicio.

Matrimonium cum moniali contractum. *c. hi ergo*, 27. *quæst.* 1. *vbi gloss. verbo, coniugali.*

Hæc sunt impedimenta à Doctoribus communiter allegata pro impedientibus contrahenda matrimonia, non autem dirimentibus contracta.

De impedimentis matrimonia dirimentibus.

IMpedimenta, quæ non solùm impediunt matrimonium, sed contractum dirimunt, quindecim à Doctoribus communiter allegantur videlicet. *Impedimenta dirimentia matrimonium.*

Primum, *error in substantia personæ*, vt cùm volo contrahere cum Petro, per errorem contraho cum Francisco. *c.* 1. 29. *q.* 1. non autem error illius fortunæ, conditionis, vel alterius qualitatis. *d. c.* 1. *§. ad hæc.* *Error in substantia personæ.*

Secundum, *Conditio* qua alterius coniugis conditio deterioratur, vt cùm ego liber contraho cum Franciscа, putans illam similiter esse liberam, & tamen est serua. *cap. ad nostram*, 4. *de coniugio serv. c. si quis ingenuam*, 29. *q.* 2. quod tamen limitatur, quando habita notitia dictæ seruitutis, in coniugem adhuc verbo, vel facto consentio. *d. c. ad nostram. Nauar. c.* 22. *nu.* 33. *& alij. vide glos. in d. c. ad nostram*: & in tali casu requiritur cõsensus vtriusq; de nouo, vel tacitus vel expressus, vt bene notauit *Nauar. loc. cit.* cum possit dari casus quod illa nolit in d. matrimonio perseuerare: & *d. c. ad nostram* intelligitur, dummodo ille non consenserit de nouo in suam prætensam coniugem, cum nouo eiusdem coniugis consensu tacito, vel expresso; nam matrimonium non facit vnius consensus, sed vtriusque. *Conditio coniugis.*

Tertium, *Votum solemne Religionis* per Sedem Apostolicam approbatæ. *c. meminimus*, 3. *& cap. fin. qui cler. vel vouen. matr. clemen.* 1. *de consang. & affinit.* Idem intelligendum est de votis simplicibus *Votum solemne Religionis, & Castitatis.*

bus à Religioſis noſtræ Societatis poſt duos annos probationis emiſſis iuxta eiuſdem Societatis conſtitutiones.

Ratio eſt, quia per huiuſmodi votum, quis amittit poteſtatem ſui corporis, & illam tradit Religioni ad continentiã ſeruandam, & ideo non poteſt amplius dominium, & poteſtatem eiuſdem ſui corporis alteri tradere. *S. Tho. in 4. diſt. 28. q. 1. art. 3. quodlib. 3.* Idem dicendum de voto Caſtitatis per ſuſceptionem ſacrorum Ordinum emiſſo.

Cognatio eſt triplex.

Quartum eſt *cognatio*, & hæc triplex eſt, ideſt ſpiritualis, legalis, & naturalis. Spiritualis contrahitur in ſuſceptione Sacramentorũ Baptiſmi, & Confirmationis tantum, & inter ſuſcipientes, & ſuſceptum, illius patrem, & matrem, inter baptizantem, & baptizatum, baptizatique patrem, & matrem *ita Conc. Trid. ſeſſ. 24. c. 2. de refor. matr. Pius V. in ſua Bulla, quæ incipit, Cum illius vicem*: & ideò in reliquis perſonis, quæ per antiquos canones, occaſione cogitationis huiuſmodi contrahere matrimonium inter ſe prohibeantur, omne impedimentum ſublatum eſt.

Cognatio ſpiritualis inter quæ impediat.

Cognatio ſpiritualis non ſolum contrahitur in baptiſmo & confirmatione.

Quòd autem in iſtis duobus Sacramentis tantum contrahatur hæc cognatio ſpiritualis, patet, quia per hæc duo Sacramenta tantum fit aliqua regeneratio *Ioan. 3. Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu ſancto, & c. Spiritus ſanctus, de conſecr. diſt. 5.* Baptiſmus enim ordinatur ad generationem vitæ ſpiritualis, Confirmatio verò ad perfectam ætatem ſpiritualem, hoc eſt ad perfectionẽ vitæ ſpiritualis: ſicut enim per carnis propagationem accipitur eſſe naturæ, ita per iſta Sacramenta accipitur eſſe ſpirituale gratiæ. *S. Thom. in 4. diſt. 42. q. 1. art. 1.*

Iſta ergo cognatio ſpiritualis, eſt propinquitas, ſeu attinentia, proueniens ex Sacramentorum Baptiſmi, ſeu Confirmationis datione, vt bene notat *Goffred. in ſumm. tit. de cognat. ſpirit. Panorm. in rub. de cognat. ſpirit.*

Cognatio legalis.

Cognatio legalis, *id* eſt à lege introducta, eſt propinquitas quarundam perſonarum ex adoptione, ſeu arrogatione conſurgens *c. vnico de cognat. legali, c. 1. & c. per adoptionem. vbi gloſ. 30. q. 3. l. adoptiones, 43. ff. de adopt.* Lex enim naturam imitans, per iſtam propinquitatem efficit, vt quis filius, vel nepos, ſeu frater, vel affinis reputetur alicuius, qui aliàs illius filius, nepos, frater non erat.

Adoptio & arrogatio quid ſint.

Adoptio, ſeu arrogatio eſt legitima, id eſt ſecundum formam legis, aſſumptio extraneę perſonę in filiũ, vel nepotem, vel fratrem, &c. *c. 1. vbi gloſſa, 30. q. 3. Panorm. in cap. vnico de cognat. legali. Goffred. in ſum. tit. de cognat. legal. & alij DD. communiter.* Differunt tamen adoptio, & arrogatio inter ſe in duobus: nam adoptio fit authoritate cuiuſlibet magiſtratus, arrogatio verò ſolum authoritate *Principis*; item arrogatur, qui ſui iuris eſt, & tranſit in poteſtatem arrogantis. *l. generalis, 2. ff. de adopt. 67.* Adoptatur autem qui in parentũ poteſtate eſt, & adhuc remanet. *§. 2. & 3. inſtit. de adopt. gloſ. in c. 1. 30. q. 3. & in c. vnico de cognat. legali.*

Adoptio & arrogatio in quibus inter ſe differant.

Cognatio legalis inter quos impediat matrimonium.

Iſta igitur adoptio, vel arrogatio impedit matrimonium contrahendum, & contractum dirimit: primo. Inter adoptantem, & adoptatum, ciuſque conſanguineos, vſque ad quartum gradum. Secundò, inter adoptantis vxorem, & adoptatum, & inter adoptantem, & vxorem adoptati, &c. Tertiò, inter adoptantis filium, & adoptatum, vel adoptatam; cum hac tamen differentia, quod cum perſonis in primo ac ſecundo numero citatis adoptatio,

tio, vel arrogatio semper est impedimentum dirimens, licet cessauerit adoptatio, vel arrogatio. *cap.* 1. 30. q. 3. *glos. in d. c.* 1. *de cognat. legal. l. quin etiam*, 55. *& l. adoptiuus* 14. *ff. de ritu nuptiarum Panorm. in d. c.* 1. *de cognat. legali. Couarruuias in* 2. *parte, cap.* 5. *num.* 2. *Tolet. lib.* 7. *in sum. c.* 8. *num.* 4. *Goffred. loc. cit. & alij.*

Cùm personis autem in tertio numero citatis hoc impedimentum cessat, cùm cessat adoptio, vel arrogatio per emancipationem adoptati, vel arrogati. *d. cap.* 1. *vbi glos. & DD. communiter, de cognat. legali, Goffred. & Couarruuias loc. cit.*

Nota cum *Panor. in d. c.* 1. *num.* 3. *& Hostiensi ibidem*, quòd adoptio, seu arrogatio non iuridice facta nullam parit cognationem, & consequenter nullum impedimentum. Ad hoc autem vt adoptio, vel arrogatio fiat iuridicè, requiritur authoritas Principis, vel Magistratus, vt supra dictum est.

Qui adoptare possunt & quas qualitates habere debeãt.

Adoptare de iure communi nequeunt fœminæ. *Instit. de adopt. §. fœmina.* Sed viri tantum, qui habeant infrascriptas qualitates.

Primò, vt adoptans, vel arrogans, sit maior arrogato, vel adoptato, per decem & octo annos, *§. minorem natu, instit. de adoptio.* nam adoptio naturam imitatur, & monstruosum est, vt pater non sit maior filio, ea præcipuè ætate, quæ sit apta ad constituendum patrem familiæ. *Mynsingerus in d. §. minorem, num.* 2.

Quibus prohibetur adoptio.

Secundò, vt habeat potentiam generatiuam, nam adoptio, & arrogatio fuerunt institutæ ad supplendum filiorũ defectum, & ideò omnes possunt adoptare, & arrogare, præter eunuchos, spadones, ac frigidos natos. *l.* 2. *ff. de adopt. instit. de adopt. §. illud. Panor. in d.* 6. 1. *num.* 4. *Hostien. in summ. tit. de cognat. legali.*

Ratio est, quòd sicut isti generaliter generare, & filios naturales habere nequeunt, ita nec habere filios adoptiuos: si autem impotentia proueniat ex aliquo accidenti, possunt adoptare. *Hostien. in sum. tit. de cognation. legali, num.* 3.

Tertiò, vt adoptans sit præsens, & per se ipsum adoptet, non autem per procuratorem, nam adoptio nõ potest fieri per procuratorem. *l. neque*, 24. *& l. post mortem*, 25. *§. fin. ff. de adopt.*

Quartò, vt sit sui iuris, & maior viginti quinque annis; nam minor non potest adoptare. *d. §. minorem. Hostien. in sum. tit. de cognat. legali.* Quod tamen intelligendum est de iure communi, nam quis ex dispensatione Principis potest adoptare, & arrogare, etiamsi non habeat prædicta requisita.

Cognatio naturalis.

Quintum impedimentum est *Cognatio naturalis*, quæ secundum generationem carnis consideratur, & appellatur consanguinitas, sic dicta, quia est, quasi in sanguine vnitas, & propterea est vinculum personarum ab eodem stipite gradatim descendentium, vel ascendentium, carnali propagatione contractum. *Hostien. in sum. tit. de consang. & affinit. num.* 1. Huic definitioni bene *Couar. in* 2. *part. cap.* 6. *num.* 1. addit verbum, *propinquo*. Nam descendentes ab eodem stipite remoto, non sunt consanguinei, alioqui omnes homines essent consanguinei, cum ab Adamo descendant; & rationem reddit, quia virtus, quæ in procreatione viget, quatenus mouet ad similitudinem ipsius procreantis in individuo, nempe, vt filius sit similis Patri, per varias transfusiones fit debilior, ac tandem deficit: hanc etiam ob causam consanguinei dicuntur propinqui, quia eodem propinquo sanguine fuerunt geniti. *l. Iuris consultus, 10. §. nõ parcimus, ff. de gradibus, l.*

Cum

cum pater, 79. §. à te peto, ff. de legat. 2. & l. Lucius 50. ff. de petit. hæred.

Hæc cognatio naturalis impedit matrimonium inter personas hoc vinculo coniunctas, vsque ad quartum gradum inclusiuè. *c. non debet, 8. de consang. & affinit. vbi Panor. in princ. Hostien. in sum. tit. de consang. & affinit. num. 9. & DD. communiter.*

Et hoc intelligendum est tam de linea recta inter ascendentes, & descendentes, quàm de linea transuersali.

Linea quid sit. Hic nota, quòd linea est collectio personarum, quæ iure sanguinis propinqui censentur, gradus continens, numerosque distinguens, & propterea seriem, atque ordinem cognationis significat. *d. l. Iuris consultus, 10. §. sunt & ex latoribus, ff. de gradibus affinit. Couar. 2. par. c. 6. num. 4.*

Gradus quid sit. Gradus vero est habitudo, id est, mensura distantium personarum, qua cognoscitur quota agnitionis, seu cognationis distantia, duæ, pluresque personæ differant inter se: gradus autem dicuntur ad similitudinem scalarum, locorumque procliuium, quos ita ingredimur, vt à proximo in proximum transeamus. *Couar. loc. cit. nu. 5.* Quomodo autem ascendatur per istos gradus secundum canones, vide textum *in cap. 2. 35. quæst. 5.*

Crimen impedit & quadrupliciter contrahitur. Sextum impedimentum est *Crimen*, quod quadrupliciter contrahitur: primo per homicidium vnius coniugis perpetratum de consensu alterius coniugis, vt possint deinde insimul copulari matrimonialiter. *c. 1. de conuers. infidel. c. 1. cum sequent. de eo qui duxit in matrim. quam poll. Panor. in d. c. 1. num. 3. Io. Andr. in c. 1. nu. 2. de conuers. infid. Butrius ibid. n. 2. Petr. de Ancaran. ibid. num. 7.*

Ista duo adeò necessaria sunt ad inducendum istud impedimentum vt homicidium per se non sit sufficiens; nam machinatio vnius tantū absque consensu alterius, secundum communiorem sententiam non inducit impedimentum. *c. si. quis viuente, 31. q. 1. c. significasti. 6. de eo qui duxit in matrim. Panor. & predicti alij DD. loc. cit.* & nullibi reperitur in iure scriptum, quòd per solam alterius coniugis machinationem matrimoniū dissoluatur; ideoque non sunt multiplicanda impedimenta.

Machinatio vnius coniugis non impedit.

Secundò, per homicidium cum adulterio, cum hac intentione futuri inter se matrimonij perpetratum in personam vnius coniugis, ab altero coniuge, absque scientia, & consensu adulteri, vel ab adulltero absque scientia, & consensu alterius coniugis. *c. si quis viuente, 31. q. 1. cap. super hoc, 3. de eo qui duxit in matrim. quam poll.*

Homicidium cum adulterio quando impedit.

Tertiò, contrahitur per adulterium cum promissione futuri matrimonij, siue copula præcedat, siue subsequatur promissionem. *c. significasti, 6. & c. finali, de eo qui duxit in matrim. quam poll. c. relatum, 31. q. 2.*

Adulterium cum promissione impedit.

Quartò, contrahitur per secundum matrimonium contractum, & consummatum, viuente adhuc primo coniuge legitimo, & scientibus vtriusque contrahentibus, superstitem adhuc esse primum coniugem. *c. 1. & c. veniens, 7. de eo qui duxit in matr. quam poll. &c.*

Matrimonium cum duobus impedit.

Septimum impedimentum est *disparitas cultus*: nam baptizatus non potest contrahere cum non baptizato, & si contrahat matrimoniū est nullum. *c. cum, & c. non oportet, 28. q. 1. Concil. Toletan. 3. cap. 14.* & ita DD. communiter tenent, & hæc est Ecclesiæ praxis. *Couar. part. 2. c. 6. §. vlt. Sylvest. v. matrim. c. 23. Panor. in c. quanto, 7. de diuortijs, num. 2. in fine.*

Disparitas cultus.

Quod impedimentum est etiam de Iure ciuili. *l. ne quis Christianam, 5. C. de Iudæis.* Et transgressores puniuntur pœna capitali tanquam adulteri. *d. l. ne quis. Couar. loc. cit. num. 3.*

Quando dirimat matrimonium contractum.

Et hoc impedimentum non solum impedit contrahendum, & contractum dirimit, sed etiam matrimonium aliàs legitimè inter infideles contractũ, postea adueniens per conuersionem vnius coniugis ad Christianam fidem, dirimit; Si ille qui remansit in infidelitate, non vult cohabitare cum conuerso, aut si vult, solum id vult ad contumeliam Creatoris, hoc est, vt conuersum reducat ad infidelitatem, vel vt inducat ad peccatum mortale. *d. c. quanto, & cap. gaudemus, 8. vbi Panor. & DD. communiter, de diuortijs, cap. si infidelis, vbi glos. verbo, libertatem, 28. q. 1. & c. si infidelis, 28. q. 2. Couar. loc. cit. nu. 2. in fin.*

Si verò infidelis velit cohabitare cum coniuge conuerso ad fidẽ sine contumelia Creatoris, hoc casu conuersus debet cohabitare cum infideli, vt constat ex authoritatibus supra allatis; nisi matrimonium inter illos sit contractũ in gradu prohibito de iure naturæ, hoc est in primo gradu; tali enim casu matrimonium fuit, & remanet nullum. *d. cap. gaudemus.*

Hæresis non dirimit sed est legitima causa separationis quoad thorum.

Hæresis verò non dirimit matrimonium; & ideò qui contrahit cum hæretica, vel apostata, aut excommunicata, valide contrahit. *glos. communiter recepta in cap. non oportet, verbo, hæreticis, 28. q. 1.* Sed peccat mortaliter. Multo minus dirimit matrimonium legitimè contractum, vt cùm vnus coniugum post matrimonium legitimè contractum labatur in hæresim, *dd. c. quanto, & c. gaudemus, vbi Panor. & DD. communiter, de diuortijs.*

Idemque dicendũ quando vnus coniugum transeat ad Iudaismum, vel Gentilitatem. *Panor. & DD. loc. cit. num. 1.* Sed solum est legitima causa separationis quoad thorum. *c. de illa, 6. vbi Panorm. & alij de diuortijs.*

Violentia impedit.

Octauum impedimentum est, *vis, & violentia* alteri illata. *c. cum locum, 14. & c. veniens, 15. de sponsal. l. nuptias, 31. ff. de reg. iuris.*

Vis quid sit, & quotuplex.

Vis est maioris rei impetus, qui repelli non potest. *l. 2. ff. de eo quod metus causa.* Et hæc vis est duplex, videlicet publica, & priuata; illa armis fit. *l. 1. ff. ad l. Iuliam de vi publica*: ac etiam fit cum omni illo, quod potest nocere. *l. armatos, 9. & l. & eum, 6. ff. eodem.* Hæc verò fit sine armis, *l. 1. & 2. ff. ad legem Iuliam de vi priuata, & l. si quis, 5. & l. ex Senatus consulto, 6. ff. eodem:* vt cùm quis minis, consilio, tumultu, & similibus in damnum alienum consurgit, vt videre est per totum *ff. ad l. Iuliam, de vi priuata.*

Quando non dirimat.

Hæc autem vis, quouis ex dictis modis fiat, vt sit impedimentum dirimens matrimonium, duas conditiones habere debet, sine quibus nullo modo dirimet matrimonium; primam, vt sit grauis in se; secundam, vt sit grauis in alio; hoc est, vt grauem pariat timorem in eo, cui infertur: vna si istarum conditionũ desit, non habebit rationem impedimenti dirimentis. *c. ad audientiam, 4. de his quæ vi metusque.*

Quòd autem debeat esse grauis in se, patet; quia de leuibus & minimis lex non habet considerationem. *d. l. scio, ff. de in integrum restitut.* & leuis non potest peruertere animum illius, cui infertur. *arg. cap. & si quæstiones, 18. §. fin. in fine, de simonia;* vbi dicitur, quod paruitas materiæ non solet allicere, vel peruertere animum donatarij; & præcipuè in re graui, pront est in nostro casu, in quo agitur de annullando matrimonio.

Quòd

Quòd autem debeat eſſe grauis in alio, ſimiliter patet; quia ſi non ſit talis, vt pariat grauem metum, hoc eſt talem metum, vt etiam grauiter timere faciat eum, qui aliàs in aduerſis ſolet conſtantis, & imperterriti animi eſſe, non poterit dirimere matrimonium contractum. *d. c. ad audientiam, & c. Abbas, 2. & c. cum dilectus, 6. de iis quæ metuſque cauſa fiunt, l. metum, 9. & l. continet. 3. ff. quod metus cauſa.*

Grauitas vis illata in quo conſiſtat.

Grauitas iſta conſiſtit in metu, vel mortis, vel cruciatus corporalis. *d. c. cum dilectus*; vel amiſſionis patrimonij. *d. c. Abbas. Bart. in l. ſi ob turpem, 8. ff. de condit. ob turpem cauſam. Bal. in l. 1. in fin. C. quod metus cauſa.* Vel maioris partis bonorum. *Panorm. & alij in c. 2. de his quæ vi, metuſque cauſa. Iaſ. in l. Titia, 134. col. 3. ff. de verb. obligat.* & cùm ſimus in odioſis, æquiparantur omnia bona, & maior pars bonorum. *c. 1. de reſtit. ſpol. in 6. Panor. in d. c. Abbas.* Vel iniuſtæ ſeruitutis, vel ſtupri. *l. iſti quidem, 8. ff. quod metus cauſa, & §. 1. cum ſequent. inſtit. eod. l. 1. §. onerandæ, ff. quarum rerum actio non datur.* Vel iniuſtæ carceris, *d. l. ſi mulier. clem. 2. de pœnis.* Vel iniuſtæ excommunicationis, pro qua tollenda facillimè adiri nequeat Superior: nam iniuſta excõmunicatio iuſtum parit timorem. *c. 1. 11. q. 3. Io. Andr. & Panor. in c. cum dilectus, 6. de his quæ vi metuſque cauſa. gloſ. in c. olim, 17. in gloſ. fin. de reſtit. ſpoliat.*

Iniuſta excommunicatio iuſtum parit timorem.

Timor vanus non excuſat.

Ex quibus nota, quod iſte metus debet eſſe iuſtus, id eſt probabilis, & non vanus; nam vani timoris metus nulla eſt excuſatio. *l. vani timoris, 146. ff. de reg. iuris. Ioan. Andr. & Panorm. in cap. fin. de appell. Decius in l. in omnibus cauſis pro facto, 40. ff. de regul. iuris, n. 2.*

Secundò debet eſſe illatus: nam ſi non inferatur ab aliquo extrinſeco, erit vanus & non præſumitur metus, quia voluntas alterius, cum occulta ſit, de natura ſua ſolum ex medijs extrinſecis argui poteſt, quod fuerit coarctata, nec ne. *Dec. in d. l. in omnibus, nu. 9.* & parum refert, an ſit illatus iuſtè, vel iniuſtè, hoc eſt cum culpa, vel ſine culpa eius, cui infertur. *c. ſignificauit, 2. de eo qui duxit in matrim. quam poll. per adult. c. veniens, 15. de ſponſ. cap. quia diuerſitatem, 5. vbi gloſ. in verbo, ſuſpenſus, de conceſſ. præbend. cap. ſi concupiſcentia, & c. inebriauerunt, 15. q. 1. l. nec timorem, 7. §. 1. ff. quod metus cauſa. gloſ. in c. Abbas. 2. de his quæ vi metuſque cauſa. Panorm. in eodem cap. Abbas, nu. 8. qui aſſerit hanc veriorem eſſe opinionem. Couarr. loc. cit. §. 5. num. 7.* Et hoc eſt ſpeciale in matrimonio, in quo contrahendo requiritur liber conſenſus: & licet metus non faciat ſimpliciter ceſſare conſenſũ, tamen tollit qualitatem libertatis requiſitam, quæ libertas neceſſaria omnino eſt. *c. requiſiuit, 17. c. tua, 26. & c. cum locum, 14. de ſponſal.* Et vbi requiritur certum quid, cum qualitate libertatis, non eſt ſatisfactum iuri, ſi interueniat illud ſine qualitate libertatis. *c. Piſanis, 19. de reſtit. ſpoliat. gloſ. in c. notificaſti, verbo, cum omni, 33. q. 5.*

Non obſtat *c. inter cætera, 22. q. 4.* in contrarium allegari ſolitum: quia illud verbum, *ſit firmum, & ſtabile*, ſtat conſultiuè, & non præceptiue, vt bene notauit *Panor. in d. cap. Abbas, ſequens opinionem gloſſæ in d. c. inter cætera, verbo, matrimonium*: Et ratio eſt, cùm in allegatis concubinarijs dicti Canonis, matrimonium ob defectum libertatis conſenſus eſſet nullum, & aliàs extaret inueterata conſuetudo inſimul peccandi, à qua difficillime receſſuri eſſent; ideò conſulitur, vt incepta voluntas futuri matrimonij

non destruatur, sed nouo consensu perficiatur, & ita suarum animarum saluti consulant.

Tertiò, debet esse illatus ad extorquendum consensum; si enim ad alium finem inferatur, non erit consensus extortus, sed spontaneus, vt bene notauit *Couarr. d. cap. 3. §. 4. à num. 13. vsque ad num. 18.*

Metus quid sit. Quinam sit iste metus, facillime habetur ex illius definitione à Doctoribus communiter recepta, videlicet quod sit instantis, vel propè futuri periculi causa, mentis trepidatio. *l. 1. ff. quod metus causa.* Dicitur, *trepidatio mentis*, quia imaginatione imminentis mali mēs perturbatur: & dicitur *instantis, vel prope futuri mali*, quia ea, quæ nimium remota sunt, non timentur, & non perturbant mentem, vt patet de morte: scimus enim nos morituros; sed quia mors non est in ianuis (vt dici solet) de illa parum, aut nihil curamus.

Metus grauis determinatio relinquitur arbitrio Iudicis. Quando iste metus dicatur cadens in constantem virum, arbitrio Iudicis relinquendum est, iuxta *glossam communiter receptam in l. interpositas, 13. in verbo, cruciatum, vbi Iaſ. C. de transact. & in d. cap. cum dilectus. Decius in d. l. in omnibus causis pro facto, num. 7. ff. de reg. iuris. Bart. in l. de pupillo, 5. §. si quis ipsi prætori, in 8. q. ff. de noui operis nunciat. Bald. in l. si quis in hoc genus, 10. C. de Episcopis, & cler. vers. adde tamen vnum. Couarruu. loc. cit. num. 7.*

Iudex enim considerabit qualitatem incutientis vim, an sit potens, & solitus minas exequi, & sæuire contra inobedientes, ex tali vi iustus nascitur metus. *cap. conuenior, in verbo, morere, 23. q. 8. Io. And. & Panorm. in c. fin. qui cleric. vel vouen. &c. Bart. in l. metum, 9. C. de his quæ vi metusque causa.* Considerabit etiam qualitatem personæ, cui incutitur metus; nam difficilius iste metus incutitur viro, quam fœminæ, in qua à natura minor animi vigor, corporisque fortitudo inest; & ideò minor metus excusat fœminā, quam virum. *Glossa in l. 1. C. vnde vi, & in d. cap. cum locum, verbo metus, vbi Panorm. de sponsal. Innocent. & Panor. in c. cum dilectus cit. Decius in c. fin. de appellat. & in d. l. in omnibus causis, ff. de reg. iur. num. 3. Couar. loc. supracit. n. 9.*

Conuenior metus in viro quam in fœmina regni tenet.

Et quod dicitur de fœmina, dicendum est etiam de iuuenibus, aliisque personis, quæ solum nomen viri habent.

Ordo Sacer impedit. *Ordo sacer* est nonum impedimentum; nam qui sacris ordinibus, vel aliquo eorum initatur, solemniter obligatur ad castitatem seruandam, & si intentat matrimonium contrahere, non solùm contrahit nulliter, *cap. 1. & 2. qui cleric. vel vouen. cap. vnic. de voto in 6. cap. Presbyteris dist. 27. cap. placuit, & cap. erubescant, distinct. 32. Concil. Tridentin. sess. 24. canon. 9.* Verum etiam excommunicationem incurrit. *clement. vnica de consang. & affinit.* Vide *Couarr. loc. cit. §. 3. cap. 6. Nauar. c. 25. num. 120. Sanch. de matrim. lib. 7. disp. 31. & alios communiter.*

Ligamen. Decimum impedimentum est *Ligamen*, hoc est, aliud matrimonium contractū per verba de præsenti: eo enim durante non potest aliud contrahi. *cap. licet, 3. de sponsa duorum. d. c. gaudemus, de diuortijs. c. si virgo, 34. q. 2. c. inquisitioni, 44. de sent. excommunic.* Nemo enim potest habere plures vxores, vel vna mulier plures maritos vno eodemque tempore, vt supra probauimus, & hoc tam de iure naturæ, quàm diuino; nam vna res vni tradita non potest amplius alteri tradi: ita corpus per matrimonium vni traditum, alteri tradi nequit. *Matthæi 19.* vbi dicitur, *mœchari, qui dimissa vxore sua,*

aliam

aliam ducit: ergo multò magis mœcabitur, qui duas vxores ſimul retinebit.

Publica honeſtas. Vndecimum impedimentum eſt *Iuſtitia publicæ honeſtis.* text. *in c. iuuenis, 3. cap. ad audientiam, 4. vbi gloſ. de ſponſ. Concil. Trident. ſeſſ. 24. cap. 3. de reformatione matrim.* Hoc impedimentum eſt inductum ab Eccleſia propter honeſtatem duntaxat, vt bene notauit *Panorm. in d. cap. iuuenis, num. 4. de ſponſ.* quia quandoque oriebantur graues inimicitiæ inter conſanguineos, cũ vni deſponſatam alius conſanguineorum quęrebat ducere in vxorem; & quia huiuſmodi inductionis ſolum cauſa fuit honeſtas, & decentia, ideò appellatur impedimentum iuſtitię publicę honeſtatis, id eſt debitum honeſtati publicæ, vel honorifico vniuſcuiuſque ſtatui.

Communiter deſcribitur, quòd ſit *propinquitas ex ſponſalibus prouenies, ab inſtitutione Eccleſiæ propter eius honeſtatem, cap. continebatur, 6. de deſponſat. impub. & d. c. iuuenis.*

Oritur ex ſponſalibus validis, & ex matrimonio rato, & non conſummato. *cap. 1. de ſponſalibus in 6. Panorm. in cap. ſponſam, 8. n. 2. de ſponſ.* & non excedit primum gradum, iuxta *Concil. Trident. loc. cit.* Honeſtum enim eſt, vt frater cum illa, quæ fratris ſponſa fuit, etiam fratre præmortuo, minimè contrahat matrimonium. Iſtud impedimentum fuit reſtrictum ſolum ad primum gradum, quia in alijs gradibus non poteſt obſeruari abſque diſpendio. Pius Quintus in ſua Conſtitutione, quæ incipit, *Ad Romanum ſpectat Pontificem*, declarat hoc impedimentum iuſtitiæ publicæ honeſtatis intelligi ſecundum mentem Concilij prædicti, prout prouenit ex ſponſalibus, non autem ex matrimonio per verba de præſenti contracto: nam prout prouenit ex huiuſmodi matrimonio, extenditur vſque ad quartum gradum incluſiuè; & ſuper hoc nihil innouauit Concilium Tridentinum. Et ideò obſeruandum ius antiquum, quo huiuſmodi impedimentum extenditur vſque ad quartum gradũ. *cap. ſponſam, 8. de ſponſal. & cap. acceſſit, 5. de deſponſ. impub.* Si ſponſalia fiant ſub conditione, & antequam adimpleatur conditio, vel præmoriatur vnus coniugum, vel diſſoluantur ſponſalia; nullum inde conſurgit impedimentum. *cap. vnico, de ſponſal. in 6. §. fin. Couarruuias part. 2. cap. 6. §. 2. num. 4.* Et ratio eſt, quia non adeſt conſenſus ob non impletam conditionem, & deficiente conſenſu deficit etiam validitas ſponſaliorum. *d. §. fin.* nec poſſunt propriè appellari ſponſalia, vt bene notauit *gloſſa in d. cap. vnico, in verb. præſenti.*

Affinitas. Duodecimum impedimentum eſt *Affinitas*, quæ à *ſancto Thoma in 4. diſtinct. 41. quæſt. 1. artic. 1. quodlib. 1.* appellatur *amicitia per carnis coniunctionem contracta*: Nam amicitia quædam naturalis in communicatione naturali fundatur, quæ duobus modis fit, *8. Ethic.* vno modo per carnis propagationem, & appellatur *conſanguinitas*, ex eo quod tali vinculo coniuncti ſunt participes eiuſdem radicis, & ſanguinis. Alio modo per carnis coniunctionem ad carnis propagationem ordinatam, & appellatur *affinitas*, quia perſona coniuncta per carnalem copulam non eſt particeps eiuſdem radicis, & ſanguinis, ſed quaſi extrinſecùs adiuncta eſt, ſcilicet à finibus extrinſecè aduenies; per nuptias enim duæ cognationes, quæ diuerſæ ſunt, copulantur. *l. non facilè, 4. §. affines, ff. de gradib. affinit.* & ideo à Doctoribus communiter definitur quod ſit *perſonarum proximitas ex coitu prouenies.*

Et

Et hæc affinitas contrahitur cum consanguineis tantum cogniti, vel cognitæ. *c. discretionem, 6. c. fraternitati, 7. cum sequent. de eo, qui cognouit consang. suæ vxoris. c. æqualiter, & c. sanè consanguinitas, 35. q. 3.* Non autem contrahitur cum affinibus cogniti, vel cognitæ. *Rebuff. in additionibus ad regulas Cancellariæ reg. 50. de dispens. in gradibus consang. vers. vel affinitas.* Nam affinitas non parit affinitatem. *cap. quod super his 5. & cap. non debet, 8. de consang. & affin. Gofred. in sum. tit. de consang. & affin. num. 10.* & sic fuit statutum in Concilio generali Lateranensi.

Affinitas non parit affinitatem.

Secundo, insurgit tam ex copula voluntaria, quam violenta. *d. cap. discretionem, cap. de affinitate, 35. q. 5.*

Tertio, ex copula coniugali. *cap. 1. & d. c. quod super his de consang. & affinit.* Ac etiam ex copula fornicaria. *c. 1. & 2. de eo qui cognouit consanguin. vxoris suæ, vbi DD.* cum hac tamen differentia, quòd affinitas proueniens à copula licita, extenditur vsque ad quartum gradum inclusiuè. *d. cap. non debet, de consang. & affin.* Proueniens verò ex copula illicita, & fornicaria, extenditur, & impedit vsque ad secundum gradum inclusiuè. *Conc. Trid. sess. 24. de reformat. matrimonij, cap. 4. Pius V. in sua constit. quæ incipit, ad Romanum Pontificem, sub data. 4. Kalen. Decemb. 1566.*

Vt autem insurgat hæc affinitas, plura requiruntur. Primò, vt copula sequatur intra vas naturale. *cap. extraordinaria, 35. q. 3. vbi glossa in verbo, impedire, & in cap. nullũ, verbo, vnitatem, 35. q. 3.* Secundo, quod vir seminet; non enim sufficit quod mulier seminet. *Tolet in sum. lib. 7. cap. 15.* Tertio, quod seminet intra vas naturale mulieris. *cap. lex diuina, 27. q. 2. & d. c. extraordinaria;* aliàs cùm non fiat sanguinis cõmixtio, non possunt dici vir, & mulier, quod sint facti vna caro, ex qua vnione solum insurgere potest affinitatis huius ratio, vt ex supradictis textibus probatur. *S. Tho. in 4. dist. 42. q. vnica art. 1. quæstiuncula 3. in corpore, & quæstiuncula 4. ad 2. Guilelmus Parisiensis lib. de Sacram. tit. de matrimonio, cap. 30. Valentia, 4. part. disp. 10. quæst. 5. puncto tertio, vbi de affinitate in initio. Sanchez de matrimonio lib. 7. disp. 64. num. 8. qui quamplurimos alios citat.* Et aduerte quòd necessarium est ad contrahendam huiusmodi affinitatem, vt virile semen subintret in vas fœmineum; & quocunque modo intret, vel per attractionem matricis, vel per artem Dæmonis, satis est ad inducendam huiusmodi affinitatẽ, vt bene notauit *Sanchez loc. cit. num. 15.* quia sic verè fit sanguinis commixtio, & vir, & mulier fiunt vna caro.

Ad affinitatem inducendam quæ requirantur.

Impotentia coeundi, est decimum tertium impedimentum, quod proueniens impedit, & dirimit matrimonium. *cap. 1. cap. 2. & c. 3. de frigid. & malefic.* Hæc impotentia duplex est, naturalis vna, & alia accidentalis, & vtraque est perpetua, vel temporanea. Impotentia naturalis triplici ex causa prouenire potest, videlicet ex frigiditate in viro. *cap. 1. de frigid. & malefic. c. quod autem, & c. requisisti, 33. quæst. 1.* Ex arctatione, vel alio instrumenti impedimento à natura contracto in muliere. *c. 3. & c. fraternitatis, 6. de frigid. & malefic.*

Impotentia coeundi.

Demum ex defectu ætatis in vtroque. *c. attestationes 10. & cap. litteras, 4. de desponsat. impub.*

Accidentalis autem impotentia prouenit ex maleficio. *c. si per sortiarias, 33. q. 1. vbi glossa, & Panor. in cap. fin. num. 1. de frigid. & malefic. Hostien. in sum. eodem tit. nu. 9.* Vel ex sectione, vel castratione

ne. *cap. quod ſedem*, 2. *de frig. & mal. vbi gloſſa in ver. impotentes.*

Impotentia perpetua eſt frigiditas. *cap.* 1. *cap. laudabilem*, 5. *& c. litteræ*, 7. *de frigid. & malef. c.* 1. *&* 2. 33. *q.* 1. & hæc impedit, & dirimit matrimonium.

Idemque operatur arctatio, cui opere Medicorum ſubueniri nequit ſaltem abſque vitæ periculo. *d. c. ex litteris, & c. fraternitatis, de frigid. & mal. vbi Panor. & DD. communiter.*

Sectio, ſeu caſtratio præueniens matrimonium etiam impedit & dirimit. *d. c. quod ſedem, vbi gloſſa. l. ſi ſerua*, 40. *§. ſpadoni, ff. de iure dotium.* Secus verò ſi ſubſequatur, nam nullum impedimentū ſuperueniens matrimonio legitimè contracto, illud dirimit. *c. hi qui*, 31. *q.* 7. *& cap. ſi quis vxorem*, 32. *q.* 5. *Panor. in d. c. ex litteris, de frigid. & malef. num.* 3. Præter Religionis ingreſſum ante copulam. *cap. ex parte* 9. *& cap. ex publico*, 7. *de conuerſ. coniug.*

Temporalis verò impotentia eſt pueritia, qua durante impeditur, & dirimitur matrimonium. *d. c. quod ſedem, & toto tit. de deſponſat. impuber.*

Arctatio, cui ope medicorum abſque periculo vitæ ſubueniri poteſt, & Maleficium ad tempus, non impediunt, neque dirimunt matrimonium. *dictis c. ex litteris, & c. fraternitatis. Panorm. in c. litteræ*, 7. *de frigid. & malef. n.* 9. *& Innoc. ibidem. S. Thom. in* 4. *ſentent. diſt.* 34. *q.* 1. *art.* 3. *Goffred. in ſum. tit. de frigid. & malef. n.* 3. *Hoſtien. in ſum. tit. de frigidis. & malefic. num.* 9.

Conditio quando impediat.

Conditio eſt decimumquartum impedimentum: ſed non omnis conditio impedit & dirimit, ſed ſolum illa, quæ eſt contra ſubſtantiam, & bonum matrimonij. *c. ſolet, & c. aliquando*, 32. *q.* 2. *Cuacr. 2. par. cap.* 3. *§.* 1. *num.* 1. *& DD. comm.*

Bona matrimonij, quæ ſint.

Bona matrimonij ſunt tria, proles, fidelitas, ſeu fides, & indiſſolubilitas. *cap. omne*, 27. *q.* 2. Si ponatur conditio contra aliquod iſtorum bonorum; videlicet, contraho tecum ſi ſumpſeris potiones ad ſterilitatem inducendam; vel ſi promiſeris copiam tui his, quos tibi aſſignauero; vel, contraho matrimonium tecum ad annos; matrimonium eſt nullum. Vide *prædictos canones, & ibi gloſſas. c. fin. de condit. appoſit. vbi gloſ. & DD. comm.* quia remotæ ſubſtantia remouetur & ipſe actus: nam ſine ſubſtantia nihil poteſt ſubſiſtere. *d. cap. tua, de ſponſal.*

Subſtantia matrimonij conſiſtit in conſenſu ad ſocietatem coniugalem, ſub quo includitur tacite conſenſus mutuus ad vinculum perpetui coniugij, ad fidem ſeruandam, ad prolem ſuſcipiendam. *Cou. 2. p. c.* 3. *§.* 1. *num.* 1. *Sylu. verb. matrimonium*, 4. *num.* 6.

Aduertendum eſt, quod ad hoc vt conditio contra ſubſtantiam matrimonij, illud impediat & dirimat, neceſſe eſt vt exprimatur; nam ſi retineatur ſolum in mente, non vitiat matrimonium, quia cauſa proxima, & immediata matrimonij eſt conſenſus ſignis expreſſus ſenſibilibus: vnde nec ſigna ſine conſenſu, nec conſenſus ſine ſignis operatur, & cōditio in mente retenta nihil operatur. *Sylueſt. loc. cit. num.* 6. *in fine.*

Secundo aduertendum eſt, quod conditio, licet honeſta, ſi ſit contra ſubſtantiam matrimonij, illud omninò vitiat; vt ſi quis contrahit cum conditione expreſſa, ſi ſecum viuat in perpetua caſtitate, vel continentia; vel ſi contracto matrimonio pronteatur Religionem. *d. c. fin. vbi DD.*

Nec obijci poteſt matrimonium B. Virginis Mariæ, cum S. Ioſeph con-

contractum. Nam Beatiſs. Maria Virgo, licet certa eſſet ex diuina reuelatione, quod poſt matrimonium perſeueratura adhuc eſſet perpetua in virginitate, attamen non hanc appoſuit conditionem, ſed contraxit matrimonium ſimpliciter, ſuo tamen libero conſenſu non conſenſit in actum copulæ, ſed in potentiam; qui conſenſus, non eſt contrarius voto Virginitatis, & ſufficit ad validitatem matrimonij. *c. Beata, 27. q. 2. vbi gloſſa. S. Thom. in 4. diſt. 30. q. 2. art. 1. Couar. par. 2. cap. 3. §. 1. num. 4. in fine.*

Si autem matrimonium contrahatur ſub quacunque alia conditione turpi, quæ tamen non ſit contra ſubſtantiam matrimonij, vel ſub conditione impoſſibili, tenet matrimonium, & huiuſmodi conditiones habentur pro non appoſitis. *c. 1. vbi gloſſ. in verb. frangatur, & cap. vlt. de condit. appoſ. Panorm. in d. c. 1. num. 1. et in d. c. finali, nu. 3.* & hoc eſt ſpeciale in matrimonio. *Hoſtien. in ſumma, de condit. appoſit. num. 12. Panorm. & DD. communiter in d. c. fin.*

De alijs honeſtis conditionibus, quæ poſſent in matrimonij contractu licitè apponi, parum curandum nobis hodie eſt; quia cùm à Concilio Tridentino ſublata ſint clandeſtina matrimonia, vix dari poſſunt, iſta matrimonia conditionata, & ſi darentur, ſuſpenderentur vſque ad impletam conditionem, *c. ſuper eo, §. & cap. per tuas, 6. de condit. appoſit.*

Raptus impedit.

Decimumquintum, & vltimum impedimentum dirimens matrimonium, eſt *Raptus*: cùm enim rapitur fœmina è domo parentum, aut eorum ſub quorum cura eſt, ipſis inuitis, non poteſt raptor matrimonium cum illa contrahere toto illo tempore, quo erit in poteſtate raptoris; & ſi contrahit, matrimonium erit nullum, ſed debet conſtitui in loco libero; & tunc ſi vult, poteſt de nouo cũ illo contrahere. *Concil. Trident. de reformat. matrim. c. 6. ſeſſ. 24.*

Nec aſſenſus, & voluntas raptæ prodeſt raptori, quia velle mulieri inducitur ab inſidijs illius nequiſſimi hominis, qui rapinam meditatur. *l. vnica. C. de rapt. virg. circa finem.* Et qui volentẽ retinet, dummodo circumuentum, non ſine dolo retinet. *l. 3. §. ſi quis volentem, ff. de lib. hom. exhib. gloſ. in c. raptores, in verbo, volentes, 36. q. 2.*

Raptus autem mulierum non ſolum fit in virgine, verum etiam in vidua, & ſanctimoniali. *d. c. raptores, & c. ſi quis non dicam, 36. q. 2. Goffred. in ſum. tit. de raptor. & incendiarijs.* Ac etiã in omnibus alijs mulieribus tàm honeſtis, quàm inhoneſtis, quæ violenter induci poſſunt ad matrimonium: ita *Sanch. de matrim. lib. 7. diſp. 13. num. 14. Leſſ. lib. 4. c. 3. de ſpeciebus luxuriæ, dub. 9. num. 68. ver. tertio raptor. Tolet. in ſum. lib. 7. c. 17. num. 3.*

Raptus, vt impediat, quæ requiratur.

Vt autem raptus pariat impedimentum dirimens iuxta Decretum *Concil. Trid. ſeſſ. 24. c. 6. de reform. matrim.* tres qualitates neceſſario habere debet; primo violentiam, quæ non ſolum infertur armis, verum etiam ſolicitationibus, & odioſis, ac doloſis perſuaſionibus. *l. vnica. §. ſi quidem. C. de rapt. virg. vbi Bald. num. 20. Sanch. de matrim. lib. 7. diſp. 12. num. 3. 8. & 11.* Rapere enim eſt idem ac cũ vi, & impetu auferre. *l. 3. ff. de incendio, & ruina, quæ violentia.* Vel fiat ipſi raptæ. *d. l. vnica, & c. cum cauſa, 6. vbi Panorm. de raptor. S. Th. 2. 2. q. 154. art. 7. Turrecrem. in cap. raptus. 36. q. 1. num. 3. Nauarr. in ſum. c. 16. num. 3. Sanch. loc. cit. num. 8. & ita communiter omnes Doctores ſentiunt.* Vel raptæ parentibus. *c. 2. §. cum ergo, 36. q. 1. c. de raptoribus, §. ex hac authoritate,*

eadem

eadem 36. *quæst.* 1. *Goffr. in sum. tit. de raptor. num.* 4. *in fine. Tol. in sum. lib.* 7. *c.* 17. *num.* 3.

Vel raptę tutoribus, fratribus, &c. quamdiu sub eorum custodia existit. *Sanch. Goffr. Tolet. loc. cit.* Siue vtriusque. *d. c.* 2. §. *cum ergo, & d. c. de raptoribus. Goffred. & alij supra citat.*

Secundo requiritur, quod iste raptus fiat, vel ratione matrimonij contrahendi, vel causa explendæ libidinis. *Eman. Sa. verb. matrimonium, num.* 9. Et ratio est, quia quacunque ex duabus prædictis causis fiat, est verus raptus. *Less. lib.* 4. *c.* 3. *de speciebus luxuriæ dub.* 9. *num.* 66. *vers. raptus proprie. Nauar. tom.* 1. *c.* 16. *num.* 3. *Hostien. in sum. de pœnis raptorum corporum, num.* 1. Et si aliam ob causam fiat, non est propriè raptus, sed plagium. *l. quoniam*, 7. *C. ad leg. Flau. de plagiarijs.*

Mens Concilij Triden. fuit consulere honestati, & libertati matrimonij, quibus officit raptus propriè sumptus, & non video cur debeat solum restringi ad raptum ex causa matrimonij factum: nam si contineretur in dicto decreto solum raptus causa matrimonij factus, facillimè eluderetur finis Concilij. sub pallio libidinis; quid enim probabilius, & facilius de humana carne credi potest, quàm libido? Et cùm intentio hominis soli Deo perspecta sit, cum hac limitatione, & restrictione, vnicuique aperitur via ad contrahendum matrimonium contra huiusmodi Concilij Decretum, quæ tamen via non solum dilatari, sed claudi omninò debet, cùm sit adeo perniciosa Reipublicę humanæ, & Christianæ.

Secundo, Decretum Concilij loquitur generaliter de raptoribus: ergo generaliter debet intelligi, & non solum restringi ad raptum causa matrimonij, cùm nulla sit necessitas talis restrictionis, imò talis limitatio est valdè nociua publicæ honestati, quam omnia iura tantè fecerunt, vt tam graues imposuerint eius violatoribus pœnas; Iura enim ciuilia imposuerunt libertatis, bonorum omnium, ac vitæ ipsius priuationem raptoribus, eiusque fauoribus. *l. vnica C. de rap. virg.* Canones verò excommunicationem & perpetuam infamiæ notam, vt ex *Conci. Trid. & alijs can. supracit.* & ideò bonum publicum in re tam magni momenti omnibus viribus est conseruandum.

Tertiò, recedere à propria significatione verborum legis, vel statuti non est licitum, *l.* 1. §. *is, qui nauem. ff. de exercit. l. non aliter*, 67. *ff. de legat.* 3. *Bart. in l. non dubium* 5. *C. de legibus.* Ergo in prædicti Decreti Concilij Trid. intelligentia non debemus recedere à propria raptus significatione; quæ proprie includit raptum ad libidinem explendam.

Quartò, cùm sanct. mem. Pius V. suis particularibus Constitutionibus plura Decreta Concilij Trid. super reformatione matrimonij edita, è quibus aliquod exoriri posset dubium, declarauerit, quo sensu intelligenda essent, & de raptu nullum fecerit verbum; signum est, quod illum reliquerit in proprio suo significatu, sicut reliquit Concilium Trid. Et eo magis ad hoc credendum inducor ex verbis *dictæ sessionis*, 24. *cap.* 2. *in principio, de reformatione matrimonij*, vbi præmittitur, quod intentio Patrum Concilij, in huiusmodi reformatione matrimonij nõ alia fuerit, quàm remouere multitudinem prohibitionũ & minuere impedimenta, & ad tollendam ignorantiam, intruere, in quibus casibus sit prohibitio; & ad hunc effectum vtuntur tot tantisq; distinctionibus, & limitationibus; de raptu verò, qui non

vnum in Legibus, & sacris Canonibus sensum habet, simpliciter & generalibus verbis loquuti sunt. Ex hoc inferendum necesse est, iuribus antiquis in eo solum derogatum fuisse, quòd inter raptorem, & raptam possit esse matrimonium, si post constitutam raptam in loco tuto, ipsa in matrimonium huiusmodi consenserit, alia relinquendo in suo robore, & propria significatione.

Præterea, si bene perpendantur postrema verba Concilij *in dicto cap. 6.* indubitanter colligetur mentem Concilij fuisse, comprehendere raptum tã ad libidinem explendam, quàm ad matrimonium contrahendũ perpetratum. Cùm enim in principio dixisset quod rapta in loco tuto, & libero constituatur, deinde subdit: *Teneatur præterea raptor mulierem raptam, siue eam in vxorem duxerit, siue non duxerit, decenter arbitrio iudicis dotare*: quæ verba subalternatiua posita indicant, quòd siue raptus fiat intuitu matrimonij, siue non, rapta de bonis raptoris dotari debet. Nã quis post raptum, & per eum post denigratam raptæ honestatem & famam, vellẽt impedire ne raptor matrimonium cũ rapta contrahat, si raptor ad hunc effectum scelus hoc perpetrauerit? nec rapta contradictura est, quia hoc tantum titulo deperditus honor reintegratur. Nec raptor præsumendus est mutasse matrimonij desiderium, quo tam vehementer ad huiusmodi raptum impulsus fuit; & si recusset matrimonium contrahere, præsumendum est, raptum fuisse perpetratum ad libidinem explendam, & non ad matrimonium contrahendum. Et cùm pœna dotandi raptam imponatur raptori, siue eam ducat in vxorem, siue non ducat, signum est, quod *in dicto cap. 6.* sub nomine raptus comprehendatur tam raptus causa matrimonij, quàm raptus causa libidinis explendæ; quod etiam authores contrariæ opinionis admittunt, vt opinionem probabilem, dicendo, suam esse probabiliorem.

Tertiò, ad huiusmodi raptum requiritur, quod mulier abducatur de domo parentum, vel tutorum, & traducatur in alium locum. *cap. lex illa, 36. quæst. 1. Bald. in l. sed eximendi, 4. paulo post principium, vers. in glossa, quæ incipit, ff. ne quis eum qui in ius vocatus est, vi exim. Hostien. loc. cit. de pœnis raptorum corporum, num. 1. Sanchez de matrimon. lib. 7. disputat. 12. num. 20.*

Limita tamen hoc, quando ista abductio sit propriè sponsæ: si enim abducatur propria sponsa, non est raptus, licet fiat inuitis parentibus, quia raptus reatus in propria sponsa non cadit. *d. cap. cum causa, 6. vbi DD. de raptor. Corneus cons. 80. num. 7. & 8. vol. 2.* *Raptus in propria sponsa non est.*

His sic breuiter præmissis, deueniamus ad declarationem clausularũ primę formulę matrimonialis.

Fr. Antonius Barberinus, &c. Non est opus hìc repetere, quæ abundanter in principio primę partis huius praxis attuli de Maiori Pœnitentiario, & de qualitatibus, quas necessario habere debet exequutor; videlicet, quòd sit Magister in Theologia, vel Decretorum Doctor, & quod huiusmodi gradus habuerit in aliqua publica Academia, & quod non sufficiat gradus Licentiatus, vel lectura dictatum facultatum Theologiæ, vel Canonũ in aliqua publica Vniuersitate; demum quod debeat esse confessor approbatus ab Ordinario loci, in quo exequi litteras dispensationis huiusmodi oportet: & ideo lectorem remitto ad ea, quę ibi diximus.

Ex

Ex parte latoris præsentium, &c. Narrantur hic duo impedimenta oratoris culpa contracta, videlicet affinitas ex copula illicita proueniens, & incestus superadditus, dum duas sorores germanas cognouit carnaliter; & deinde subditur tertius excessus, consistens in publico tractatu matrimonij, non obstantibus impedimentis huiusmodi, inito, sub bona tamen fide, hoc est sub ignorantia impedimenti ex præmissis exorti.

Hic plura necessariò animaduertenda sunt: primo, quid sit bona fides: secundo, quænam bona fides requiratur in casu nostro; tertio, an si deficiat ista bona fides, reddatur gratia inualida: quarto, quid sit tractatus; quinto, quisnam tractatus requiratur in nostro casu.

Fides multiplici modo sumitur & primo pro pactione.

Quo ad primum, animaduertendum est, fidem multiplici in sensu accipi, primo pro pactione quadam quantumcunq; simplici de futuro; atque ita recedens à pactis, ac promissione, dicitur recedere à fide. *cap. 1. de sponsa duorum, vbi Panor. num. 1. l. 1. ff. de pactis, & l. 1. ff. de const. pecun.*

Secundo pro consensu de præsenti.

Secundo, Accipitur pro consensu de præsenti. *d. cap. 1. vbi Panor.* & iste consensus similitudinarie appellatur fides ad instar religionis fidei, quia sicut ibi credimus, quod non videmus, ita in promissione credo te facturum, quod promisisti; vnde dicitur fides, quia fiet; vel à firmitate.

Tertio pro credulitate.

Tertio, Accipitur pro credulitate, & ideò ille dicitur possessor bonæ fidei, qui rem, quam possidet, existimat & credit esse suam. *l. bona fides, 58. ff. de reg. iuris. l. bonæ fidei, 48. ff. de acquiren. rerum dominio. l. si existimans 3. ff. pro soluto. l. si quis fundum 43. ff. de acquirenda possess. Bart. in l. furtum, 37. ff. fundi, ff. de vsu cap. Couarr. in relect. regulæ possessor malæ fidei, parte 2. §. 7. num. 1.* Credulitas autem est duplex, vna, quæ leuibus fulcitur rationibus, & ideo est leuis, & appellatur suspicio: altera verò probabilis, & discreta, quia in probabili fundatur ratione, & appellatur opinio, vt notatur in *cap. inquisitioni, 44. de sent. excomm.*

Credulitas est duplex.

Quarto pro nescientia.

Quarto, Accipitur pro ignorantia, & ne scientia, & ideo dicitur ille aliquid bona fide facere, qui prohibitionem ignorans, facit contra illam. *c. 2. de cognat. spirit. cap. si virgo, 34. q. 1. l. bonæ fidei 110. ff. de verb. signif. l. qui cum vno, 4. in fine, ff. de re militari. Panor. in cap. consultationibus, 19. num. 5. de iure patronatus, & in cap. vlt. de præscript. num. 39. Couarr. loc. cit. num. 1.*

Quinto pro errore iuris.

Quinto, Accipitur pro errore iuris: error enim iuris bonam fidem inducit sufficientem ad eam præscriptionem, quæ titulum minimè requirit, sed solam bonam fidem. *cap. prouenit, 4. de empt. & vendit. vbi Imola. Paulus de Castro cons. 44. col. penult. Bart. in l. Celsus, 27. ff. de vsucap. col. pen. Couarr. loc. cit. num. 5. vers. secunda conclusio.*

Error quid sit.

Error autem est ignorantia eorū, quæ quis debet scire, cum approbatione contrarij. ita *S. Tho. in q. 8. de malo art. 1. ad 7.*

Sexto pro fide Catholica.

Sexto demum, & proprie, accipitur pro fide Catholica, prout est substantia rerum sperandarum, argumentum non apparentium.

Fides ergo quocunque ex prædictis modis accipiatur, dicenda est bona, cùm legi diuinæ, aut humanæ est conformis, vel ab eisdem admittitur ad tollendum dolum, vel culpam, ac minuendam pœnam, vt colligitur ex iuribus & DD. supra citat.

In nostro casu fides bona accipitur, prout dicit credulitatem probabilem,

Ignorantia bonam fidem inducit.

bilem, vel ignorantiam iuris, vel facti, excludentem dolum; in rebus enim, quę male geruntur, scientia arguit de dolo, ignorantia verò bonam fidem inducit. *cap. si compromissarius, 37. §. si vero, de elect. in 6. l. si quis adulterium, 33. §. 1. vbi glos. in verbo nouerca, ff. ad legem Iuliam de adult.* quia bona fides est contraria fraudi, & dolo, *l. ea verò, 3. §. fin. ff. pro socio.* ergo in rebus, quæ malè geruntur, si non adest dolus, & fraus, adest bona fides: sed in rebus, quæ ex ignorantia malè aguntur, non adest dolus, neque fraus, ergo ad est bona fides; ergo ignorantia inducit bonam fidem, & scientia malæ actionis inducit dolum, & fraudem in eo, qui scienter male agit.

Ista autem bona fides, si nō adest in casu nostro, etiamsi falsa allegetur, attamen existimo non reddere nullam, & inualidam gratiam; quia bona fides nō est causa finalis, propter quam conceditur ista gratia, sed solū causa impulsiua: per hanc enim M. P. solummodo mouetur ad facilius, non autem ad simpliciter concedendam dispensationem huiusmodi, cuius partiales causæ finales solum sunt, impedimentum esse occultum, & imminere scandalum, vt ex infra dicendis clarius apparebit. Falsitas autem causæ impulsiuæ non vitiat gratiam. *glos. & DD. in cap. post translationem, 11. de renunt. & in cap. cum cessante, 60. de appellat. Couarr. lib. 1. variarum resolutionum. c. 20. num. 1. vers. contrariam sententiam,* & alias probauimus in prima huius praxis parte: nam cessante causa impulsiua, non cessat gratia, cuius fuit causa impulsiua, *l. 1. §. sexum, ff. de postulando, glos. in d. cap. post translationem; verbo, cessante, de renuntiat. & in cap. cupientes, 16. in verbo, periculosis, de elect. in 6. Decius in d. c. cum cessante, de appellat. Dynus in regula decet, in fin. de reg. iuris. Bald. & alij in l. generaliter, 50. C. de Episcopis, & cler.* Ergo parum facit ad validitatem gratiæ, falsitas causæ impulsiuæ.

Caus. im pulsiua non vitiat gratiam si falsa sit.

Quod etiam constat ex stylo, & consuetudine M. P. mihi optime notis; nam siue præcedat bona, siue mala fides, nihilominus dispensatio huiusmodi nemini negatur, vt tollantur, quantum fieri potest, scandala à mundo; grauior quidem pœnitentia mandatur imponenda illi qui mala fides se gessit, arbitrio exequutoris; quæ tamen maior grauitas pœnitentiæ ex facto ipso indicatur; & ideo eius omissio in litteris parum, aut nihil nocet; immo grauitas pœnitentię iniungendę subintelligitur in ijs subsequentibus verbis, *iniuncta inde ei pro tam enormis, &c.*

Ad quartum dico, duplicem esse speciem tractatuum, propriam scilicet, & metaphoricam; propria est, quæ versatur circa res materiales, & sensui tactus subiectas, & appellatur tractatio rei materialis; vt cùm manu tractatur calamus, pileus, &c.

Tractatuum duplex species.

Metaphorica verò est illa, quæ versatur circa res immateriales, & minimè sensui subiectas, quales sunt voluntatis affectus, & effectus, vt cùm voce, vel alio sensibili signo illos alicui exprimo, & declaro; & appellatur propriè discursus de actibus, & colloquium de rebus gestis, seu gerendis, sed translatiue, ac metaphoricè appellatur tractatus. *cap. fin. vbi Decius, num. 7. de probat. & idem Decius consil. 463. num. 1. Bald. in c. final. de iuram. calumniæ.*

Tractatus isto secundo modo acceptus, facit ad nostrū propositum, & in hoc sensu accipitur in omnibus formulis matrimonialium dispensationum; cum hac tamen limitatione, vt sit tractatus completus, & perfectus, & non inanis, & vanus

abfque

absque conclusione; tractatus enim tota vis consistit in conclusione. *l. si voluntatem*, 8. *C. de rescind. vendition. vbi Bald. & Decius locis prec.* & nisi adsit talis vis ex conclusione, frustra allegatur, vt DD. loc. cit. vnanimiter asserunt, & nos infra ostendemus.

Tractatus vis in conclusione.

Cùm autem, &c. Hic allegantur causæ, propter quas petitur gratia: sed quia huiusmodi causæ discutientur in sequenti parte restrictiua, ideo omissa huiusmodi parte dispositiua, ad illam deueniamus.

Quatenus si est ita, &c. Hæc clausula est communis omnibus formulis, & importat veritatem præcedentium rerum narratarum, sed non æquè principaliter; nam primariò importat veritatem facti, quoad essentialia, & secundario quoad accidentalia, id est quoad circumstantias non necessarias: in nostro enim casu essentialia facti sunt, affinitas contracta, incestus, tractatus matrimonij, & scandalum imminens; accidentalia verò sunt bona fides, & similia: & ideò defectus in substantialibus vitiat gratiam, secus autem in accidentalibus. Vide quæ de huiusmodi clausulæ vi, diximus in prima parte huius praxis, in prima formula commutationis voti.

Dictum latorem, audita prius eius Sacramentali confessione, ab incestu, &c. Per istam clausulam conceditur facultas executori absoluendi latorem, non dico à fornicatione, & temerario ausu tractandi de matrimonio contrahendo cum sorore mulieris à se carnaliter cognitæ, qua hanc facultatem quilibet confessor approbatus habet, sed ab incestu, qui solet ob tam proximiorem gradum reseruari Ordinarijs locorum, & hanc ob causam fit specialis illius mentio; nisi tamen velimus quod huic speciali mentioni occasionem dederit, maior eius enormitas.

Absoluas hac vice, &c. Quòd huiusmodi absolutio facienda sit in actu Sacramentalis confessionis tantum, non est dubitandi locus, quia ad hunc effectum præmissa fuit clausula illa, *audita Sacramentali confessione*, vt alias docuimus.

Iniuncta ei pro tam enormis libidinis excessu, &c. Cum delicta in nullo foro debeant impunita remanere, & quoties cõmittuntur, toties debeant puniri. *cap. 1. de pœnis, & ibi Panor. glossa in l. quicunque, 4. C. de seruit. fugit.* Ideò M. P. mandat hic imponi pœnitentiam. Quomodo autem executor gerere se debeat in imponenda huiusmodi pœnitentia, colliget ex ipsiusmet M. P. verbis, si ea bene perpendet. Et primo illud verbum, *enormis*, quod idem est, ac extra normam, vel absque norma, hoc est, mensura, denotat, pœnitentiam non debere illam esse: quæ pro ordinarijs delictis imponitur, sed sicut delictum excedit ordinariam fragilitatis meam uram, ita pœnitentia ordinariam suam mensuram pœnæ excedere debet; nam in imponendis pœnis attendenda est qualitatis delicti. *cap. Deus qui 8. vbi Panor. n. 1. de pœnitentia, & remissione, l. aut facta, 16. ff. de pœnis.*

In pœnis imponendis attendenda sunt qualitates delicti, personæ, &c.

Qualitas personæ delinquentis, hoc est eius dignitas. *cap. sane 11. de officio delegati, cap. quisquis, 2. quæst. 7. cap. cum Beatus, 45. dist. cap. 2. de Apostatis.*

Eius

Eius nobilitas. *cap. qui contra Ecclesiæ pacem, 24. quæst. 1. l. 1. & l. in seruorum, 10. ff. de pœnis.* Vel eius ignobilitas; grauiora enim quo ad sensum imponuntur ignobilibus quam nobilibus. *d. cap. qui contra, vbi glossa verbo, ignobiles.*

Et ratio videtur esse, quia regulariter quælibet pœna etiam minima, multum coercet animum nobilem, & honoratum, qui non est assuetus mulctis, & pœnis; quod secus est in ignobili. *Decius* tamen *in cap. nouit. num. 4. de iudic. vbi etiam nu. 45. ex Bart. in l. capitalium, §. serui, ff. de pœnis*, affirmat plebeios diuites æquiparari nobilibus in pœnis imponendis.

Qualitas causæ, temporis, loci, *d. l. aut facta, cap. 1. de pœnitent. dist. 5. Goffred. in sum. tit. de pœnis num. 11. in fine.* Nam hæc multum possunt augere, & minuere delicta. *Host. in sum. tit. de pœnitentia, & remiss. num. 60.*

Secundo, perpendendum est aliud verbum, *graui*, quod importat pondus, & excludit leuitatem; atque ita ista pœnitentia suo pondere premere debet delinquentem, vt delicti grauitatem in pœnitentiæ pondere sentiat, & agnoscat, eiusque metu humana coerceatur audacia.

Tertio, perpendendum est verbum, *salutari*, quòd, vt alias diximus in prima huius praxis parte, remedium ad salutem delinquenti esse debet.

Quarto demum est perpendenda ætas nostri temporis cum *Panor. in c. at si Clerici, 4. nu. 34. de iudicijs*: nam textus *in cap. fraternitatis, 34. dist.* singulariter dicit, *quod ætas nostri temporis, quia non solum merita, sed etiam corpora defecerunt, censuram antiquorum canonum non patitur manere*: & ideò citius est agendum, ne peccatores desperent, & vt pœnitentiæ admittantur, & peragantur.

His itaque bene perpensis, poterit exequutor imponere Ieiunium præcipuè; quia talis pœnitentia à sacris canonibus solet præscribi huiusmodi delinquentibus *cap. accepisti, 2. de sponsa duorum, cap. placuit, & cap. hoc ipsum; §. hoc autem, 33. quæst. 2. Hostiens. in sum. de pœnitentia, & remissione, nu. 60. §. quæ pœna.* Nam ieiunium carnem macerat, & libidinem refrenat.

Eleemosynæ etiam possunt delinquenti, si diues sit, imponi, quia eleemosynis redimuntur peccata. *c. fin. dist. 82. & c. Medicina. de pœnitentia dist. 1.*

Orationes, visitationes Ecclesiarum, & aliæ pœnitentiæ similes, arbitrio exequutoris possunt imponi. Quæ pœnitentiæ quamdiù durare debeant, arbitrio exequutoris relinquitur. *cap. mensuram de pœnitentia, distinctione 1.* quia apud Deum non tam valet mensura temporis, quàm doloris.

Et alijs, quæ fuerint de iure iniungenda, &c. Hoc est remotio occasionis proximè relapsus: nam occasiones peccandi sunt omninò extirpandæ, & refectio damni forsan illati occasione prefatorum excessuum, quia damna illata sunt omnino reficienda. *l. si liberetur, 10. C. de administrat. tuto. l. si proprietarius, 22. ff. de damno infecto.*

Demum, dummodo impedimentum, &c. Dictio, *demum*, est dictio taxatiua. *l. ita demum 13. C. de procurat. l. ita demum 36. ff. de recept. arbitr. Bald. consil. 208. nu. 2. par. 4.* Et ideo taxat & limitat facultatem exequutori per huiusmodi litteras cõcessam, ad dispensandum cum latore earũdem litterarum, quatenus impedimentum ex allegatis excessibus pro-

Demum, est dictio taxatiua.

proueniens ſit occultum, & periculum immineat reuelationis huiuſmodi impedimenti, & ſcandalorū, & non aliàs. Quod magis probatur ex immediate ſubſequenti dictione *dummodo*, quæ eſt dictio requirens de neceſſitate exiſtere illud, cui adiungitur, vt diſpoſitio poſſit ſortiri ſuum effectum. *c. nullus ex conſil. 62. de reg. iur. in 6. Io. Andr. in c. ex tuarum, 5. in verb. dummodo, de authoritate, & vſu pallij. Alexan. in l. 1. in princip. in 2. notabili, ff. ad l. falcidiam. Decius conſil. 326. num. 3. tom. 1.*

Dūmodo eſt dictio requirens exiſtentiam rei cui adiungitur.

Atque ita ad hoc vt diſpenſandi facultas conceſſa ſuum ſortiatur effectum, tria neceſſariò requiruntur; primò, vt impedimentum ſuper quo diſpenſandum eſt, ſit occultū. Secundò, vt ſit periculum reuelationis illius. Tertiò, vt inde ſequutura ſint ſcandala.

Quo ad primùm quòd neceſſariò debeat eſſe occultum impedimentum, non video cur dubitari poſſit, cùm facultas diſpenſandi ſuper impedimentis publicis matrimonialibus, ſublata omninò ſit M. P. per reformationem officij Pœnitentiariæ à ſanctæ mem. Pio huius nominis Papa Quinto factam: & ideò M. P. non poteſt maiorem facultatem exequutori concedere, quàm ipſe habet, nemo enim plus iuris in aliū transferre poteſt, quàm ipſe in ſe habeat. *cap. nemo poteſt. 79. de regul. iur. in 6. cap. quod autem, 5. de Iurepatronatus, l. traditio, 20 ff. de acquir. rerum dominio, l. nemo plus, 55. vbi Decius, ff. de reg. iuris.*

Quid autem ſit occultum, vide quæ abundanter diximus, dum egimus de publico, notorio, manifeſto, famoſo, & occulto: & ideò hic ſolum dico occultum eſſe illud, quod à nemine, vel à tam paucis ſcitur, vt neque ſit notorium, neque manifeſtum, neque famoſum. *Nauar. in c. 27. de irreg. num. 255. tom. 1.*

Periculum immineat reuelationis, &c. Secundo ex neceſſitate requiritur ad hoc, vt facultas præſentis diſpenſationis ſubſiſtat, vt ſit periculum reuelandi impedimentum, niſi matrimonium ſubſequatur; hoc eſt, vt ſi recedatur à tractatu matrimonij iam concluſo, & probabilis cauſa receſſus huiuſmodi aſſignari nequeat, vehemēter quis ſuſpicaturus ſit aliquod occultum intereſſe impedimētum, & ſic adhibitis deſuper curioſis diligentijs, inueſtigare poſſet cauſam primariam receſſus à matrimonio aliàs concluſo, atque ita detegatur impedimentum.

Nota illud verbum, *periculum*, quod non importat omnimodam neceſſitatem, ſeu neceſſariam detectionem, ſed ſolum probabilem, & moralem credulitatem ipſius detectionis: & hæc probabilitas futuræ reuelationis neceſſariò requiritur pro validitate huius diſpenſationis.

Periculū non importat neceſſitatem.

Et hinc aperte colligitur, *in noſtro caſu tractatus matrimonij non debere eſſe ſimplicem diſcurſum ſine concluſione: nam à receſſu ſimplicis diſcurſus, & colloquij, quis poteſt arguere de impedimento occulto?* Cum, vt bene ait *Decius loc. cit.* & experientia docet, multa tractentur, quæ non fiunt; & ideò nemini afferre poteſt admirationem receſſus à ſimplici tractatu, & colloquio.

Et ſcandalorum, &c. Tertiò, requiritur neceſſariò, vt periculum ſcandalorum etiam immineat: nam ſi ex reuelatione impedimenti nullū ſubſequatur ſcandalum, quia videlicet agitur de perſonis forſan diffamatis in genere inhoneſtatum, ex quarum vita iam publice reprobata nullum nouum oriatur ſcandalum; ceſſabit facultas

hu-

huiusmodi dispensationis, quia cessante causa dispensationis, cessare debet & ipsa dispensatio; cessante enim causa, cessat etiam effectus inde proueniens. *d.c. cum cessante, de appellat. c. quod pro remedio, 1. q. 7. vbi glos. in verb. cessante. d.l. Titia, 89.*

Quod autem scandalum sit causa præsentis dispensationis.

Primo patet ex inspectione ipsius Breuis, in quo nullum aliud appareret motiuum dispensandi.

Scandalum est legitima causa dispensationis.

Secundò, propter scandalum conceditur dispensatio. *c. quia circa, 6. vbi Panorm. num. 2. de consang. & affinit. & c. 2. vbi etiam Panor. num. 7. de noui operis nunc. Dec. in c. at si clerici, 4. §. de adulteriis, n. 64. de Iudic. Rom. cons. 307.* Scandali enim cuitatio est legitima causa recedendi à dispositione iuris communis. *cap. non potest, 23. q. 4. Bart. in l. 1. col. 3. vers. vnum tamen scias, ff. de officio eius & c. Decius in c. prudentiam, 21. num. 55. de officio delegati.* Quia scandalis est obuiandum. *Clem. 1. de officio Ordinarij, vbi glos. in verb. scandala. Panorm. in c. considerauimus 10. num. 5. de elect.*

Nomine scandalorũ qua ve mant.

Quid autem nomine scandalorũ hoc loco intelligat M. P. verba ipsa demonstrant, nam ex reuelatione impedimenti, grauis oritur infamia dictarum mulierum, ac familiæ totius, ex infamia autem præsumitur scandalum. *c. fin. de collusione detegen. cap. inter solicitudines, 10. de purgat. canonica, cap. Presbyter si à plebe, 2. q. 5. vbi infamia infertur ad scandalum. Decius in d. c. at si cleric. num. 70. cum sequent. de iudicijs.* Ex huiusmodi infamia subsequuntur regulariter contentiones, minæ, pugnæ &c. quæ etiam sunt scandala. *Fel. in c. nihil prodest, 2. nu. 3. de præscript. Hostien. in sum. tit. de iur. patronat. num. 9.*

Hic tres occurrunt difficultates. Primò, an necessariò requiratur ad validitatem huius dispensationis, vt vltra scandalum infamiæ, sequutura sint scandala contentionum, rixarum, &c. Dari enim potest casus, vt sit infamia, & non inde sequantur alia scandala, ob potentiam infamatoris, & impotentiam, vel timorem diffamatorum.

Secundò, an requiratur vt ista plura scandala differant inter se specie, an verò sufficiat vt sint solũ inter se diuersa diuersitate numerica.

Tertiò, quæ probationes admittendæ pro huiusmodi scandalis ad inducendam dispensationem præfatam.

Quo ad primam difficultatem respondeo: Posito quod in litteris M. P. pluralitas allegetur scandalorum, infamia solum delinquentium non sufficit ad dispensandum, quia infamia est vna ex condignis delinquentium pœnis. *c. cum dilectus, 2. §. fin. de ordin. cognit. l. infamia, 3. C. de decurionibus, lib. 10.* sed pœna non debet conuerti in beneficium delinquentium: nemini enim delictum afferre debet lucrum. *l. siue hæreditaria, 25. ff. de negot. gest.* quod æqueretur si eorum infamia esset causa sufficiens dispensandi cum illis: ergo infamia non debet conuerti in beneficium delinquentium, & consequutiuè non potest esse sufficiens causa dispensationis, sed requiruntur alia subsequentia scandala.

Infamia est digna delinquentis pœna.

Ad secundam difficultatem respondeo, sufficere simpliciter pluralitatem scandalorum, & non necesse esse, vt scandala differant inter se specie, sed satis esse, vt differant numero ad validitatem dispensationis. Quòd probatur primò, quia pluralis loquutio postulat numericam diuersitatem, *l. vbi numerus, ff. de testibus, l. inter illam, 217. ff. de verb. signif.* ergo ad pluralitatem scan-

Pluralis loquutio requirit numericam diuersitatem.

scandalorum verificandam, sufficiunt plura scandala inter se solum differentia diuersitate numerica.

Propositio indefinita æquipollet vniuersali.

Secundo, verba indefinitè prolata æquipollent vniuersali. *c. Idolatria, 28. q. 1. c. sp. si non licet, 23. q. 5.* Et quod indefinitè dicitur, generaliter est intelligendum. *c. Deus, 31. q. 1.* Sed hic loquitur indefinitè de pluralitate scandalorum: ergo generaliter debet intelligi de pluralitate scandalorum, tam numero, quam specie inter se differentium.

Tertiò, vbi lex non distinguit, neque nos distinguere debemus. *l. præses Prouinciæ, 3. ff. de officio præsidis, l. quos prohibet, 7. ff. de postul. l. 1. §. conuenire, in fine, ff. de iudicijs.* & lex indistinctè loquens, complectitur omnem casum, cum non adest maior ratio in vno, quam in alio. *l. 1. §. in infinitum, ff. de leg. præstan.* Sed M. P. hìc indistinctè loquitur, & nulla est maior ratio in pluralitate numerica scandalorum, quam in pluralitate specifica, vt per se patet: ergo comprehendit tam pluralitatem numericam, quã specificam scandalorum: ac propterea sufficiens causa dispensationis est, tam pluralitas specifica, quam numerica scandalorum; atque ita quando eadem infamia deliquentium diffundatur in eorum familiã, & consanguineos; infamia familiæ, &c. est scandalum sufficiens ad dispensandum: quia delictum vnius, alteri, qui non sit in culpa, non debet nocere. *l. adoptiuum, 8. §. fin. ff. de in ius vocand. l. sancimus, 22. C. de pœnis, l. si filius familias, 3. C. ne filius pro patre:* & tot sunt scandala numero diuersa, quot sunt personæ, quæ huiusmodi infamia læduntur.

Alienum delictum nocere non debit innocenti.

Ad tertiam, & vltimam difficultatem respondeo, in isto foro conscientiæ non adhibendos esse testes, neque iudicialiter, neque extraiudicialiter pro probatione huiusmodi scandalorum; cùm causa illorum sit occulta, & non debeat propalari & agatur in foro, quod de sui natura requirit secretum, & in foro pœnitentiali creditur ipsius pœnitentis dicto. *c. significasti, 18. de homicidio, c. tua, 26. de sponsa.* nam in isto foro fit solum examinatio criminis ad pœnitentiam, & satisfactionem diuinæ offensæ, non autem ad publicam vindictam, & ad reipublicæ satisfactionem, vt bene aduertit *Couar. lib. 2. variarum resolutionum c. 10. num. 3.* & ideò standum est pœnitentis dicto, & satis est, vt exequutor formet animum suum ex solo, sed diligenti examine ipsiusmet dispensandi, inquirendo ab illo, an tractatus matrimonij fuerit conclusus, an conclusio diuulgata, an omnia pacta matrimonialia hinc inde admissa, an in domo futuræ sponsæ ante, vel post prædictũ tractatum conuersatus fuerit: ex quibus omnibus interrogatorijs, ac etiam ex parte eorum colligi potest, an adsit locus legitimè recedendi à dicto tractatus absq; periculo scandalorum.

In foro pœnitentiali creditur pœnitenti.

Quo verò ad reuelationem impedimenti. Perquiri potest ab ipso dispensando, an de nocte, vel de die accesserit, ad domum futuræ sponsæ, ac eius sororis; vel ipsæ ad eius domum accesserint: si enim de die, facilè est, vt alicui accessus huiusmodi innotuerit, & inde sit orta aliqua siniſtra suspicio, an alicui ipse, vel dictæ mulieres communicauerint prædictum suum excessũ: an alicui familiaritas eorum innotescat: an in publico aliqua mutuæ beneuolentię obsequia sibi inuicem exhibuerint. Si enim aliquid ex præfatis interrogatorijs verificatum comperiet, exequutor facillimè poterit dubitare de periculo reuelationis prædicti impedimenti.

Aliudque canonicum, &c.

Subintelligitur impedimentū. Quæ sint alia canonica impedimenta, quæ obstare possent huic matrimonio contrahendo; vide in principio huius secundæ partis.

Cum eodem latore, quòd præmissis non obstantibus, matrimonium, &c. Per istam clausulam conceditur facultas exequutori dispensandi cum latore super incestu, & super affinitatis gradu per eum contracto, ex illicita copula, quæ sunt impedimenta matrimonij: primum enim solum impedit, sed non dirimit: alterum verò non solùm impedit, verum etiam dirimit, vt supra declarauimus in principio huius secundæ partis, dum de illis separatim tractauimus: & ideò ponitur clausula restringens dispensationem ad superius expressa.

Et vterque inter se, &c. Licet vnus tantum petierit dispensationem, attamen vtriq; conceditur, id est viro immediate, mulieri verò mediante viro: nec est necesse vt ipsa recurrat ad exequutorem pro dispensatione, sed satis est, vt cum viro sit dispensatum, quia cùm impedimentum huiusmodi sit vnumque, & idē, ac necessariò afficiat vtrumque, & dispensatio super illo sit actū, qui necessariò respicit vtrumque; ideò ad vtrumque necessario extendi debet, licet ab vno tantum fuerit obtenta: connexorum enim idem est iudicium. *c. translato, 3. vbi Panor. in princip. de constitut. l. oratio, 16. ff. de sponsal. glosa in c. 1. in verb. priuare, de postul. prælatorum*: & cum dispensatio viri, ad contrahendum cum hac muliere sit adnexa dispensationi dictę mulieris ad contrahendum cum illo; eo ipso quod vir habilitatur ad contrahendum cum dicta muliere, etiam mulier censetur habilitata ad contrahendum cum dicto viro. *Sanch. de matrimon. lib. 8. disp. 26. num. 6.* vbi quam plurimos alios DD. citat.

Connexorū idem iudicium.

Publicè seruata forma Concilij, &c. per dictionem illam *publicè* prohibetur matrimonium clandestinum. Clandestinum enim matrimonium ita reprobatur à sacris Canonibus, & Concilio Tridentino, vt neque bona fides suffragetur prolis inde natæ legitimationi, si posteà comperiatur inter sic contrahentes aliquod impedimentum existere. *c. cum inhibitio, 3. §. si quis verò, de clandestina desponsatione.*

Clandestinum matrimonium tribus modis dicitur: primò, cum fit absque testium interuentu. *dict. c. cum inhibitio.* Secundo, cum fit sine solemnitate. *c. aliter, 30. q. 5.* Tertio, cum fit sine denunciatione. *d. c. cum inhibitio, vbi glos. in verb. clandestina.*

Et in eo postmodum remanere, &c. Quia remanere in matrimonio necessariò consequitur ex legitimo eius contractu præcedente, cùm, quod Deus coniunxit homo non separet, & dispensatus ad contrahendum, quod est principale, intelligitur dispensatus ad remanendum, quod est accessorium; concesso enim principali, censetur concessum accessorium. *l. 2. ff. de iurisdictione omnium Iudic.* Ideò Maior Pœnitentiarius ad tollendam omnem dubietatem, quę iuris ignaris occurrere posset, subdit clausulam istam, & *in eo postmodum remanere, &c.* hoc est petere, & reddere debitum, aliaque peragere, quæ coniugibus aliàs non impeditis legitimè competunt.

Accessorium sequitur principale.

Pro-

Legitimatio prolis ex legitimitate matrimonii

Prolem suscipiendam, exinde legitimam, &c. Legitimitas prolis necessario subsequitur ex legitimitate matrimonij. *c. quod nobis, 3. c. causam quæ, 7. & cap. lator, 5. qui filij sunt legit. cap. tuam, 3. de ordine cognat. & instit. de patria potest. in principio. Conarr. tom. 1. parte 2. cap. 8. §. 1. nu. 1.* & ideo Maior Pœnitentiarius mandat exequutori, vt hoc specialiter dispensato declaret, ad tollendam omnem difficultatem, quæ exoriri desuper posset circa suam patriam potestatem, & circa filiorum successionem in bonis paternis, & etiã quoad alia omnia bona temporalia, & spiritualia ex legitimitate matrimonij prouenientia.

Sed quid agendum, si Confessarius dispensauerit tantum super impedimento occulto, & omiserit declarare prolem legitimam iuxta facultatem sibi traditam; Resp. quod posset orator eligere alium similem Confessarium, qui declaret huiusmodi prolem legitimam, *facit. Sanchez. lib. 8. de matr. disp. 7. num. 17. pun. citat. Pyrrus Corrad. in prax. dispens. Apostolic. lib. 8. cap. 2. num. 39.* licet ipsi non arrideat.

In foro conscientiæ, &c. Hoc est, in foro animæ interno, & secreto, & quoad diuinam satisfactionem, contrahentes recipiantur in legitimos coniuges; & proles, quæ inde suscipietur, in omnibus & per omnia reputetur, & sit legitima apud Deum, nõ tamen apud Rempublicam in foro exteriori, in quo requiritur publica satisfactio, & publica dispensatio, cum in publicis delictis per publicam solum vindictam Reipublicę satisfiat, ad exemplum, & terrorem aliorum. *l. 1. C. ad legem Iuliam repetundar. Tancred. de matr. lib. 8. disp. 34. nu. 21.*

Sed hæc clausulæ præfatæ interpretatio aliquam patitur difficultatem; quia verè istud matrimonium in facie Ecclesiæ canonicè contrahitur, cum nullum remaneat impedimentum, & seruetur forma Concilij Tridentini. Ergo proles inde proueniens erit legitima etiam in foro fori.

Secundo, Matrimonium istud quoad vtrunque parentem contrahitur bona fide; & propterea proles exinde proueniens, debet etiam in foro fori haberi pro legitima, non autem in solo foro conscientiæ: nam filius natus ex matrimonio cum bona fide alterius, vel vtriusque parentis inito, licet adsit impedimentum, nihilominus reputatur legitimus in foro fori; etiam quando impedimentum detegitur, & successiuè matrimonium declaratur nullum. *cap. ex tenore, 14. vbi gloss. in verbo, legitimus, & cap. cum inter, 2. qui filij sint legitimi. Panorm. in d. c. ex tenore, in fine, glos. in cap. per latum, 8. qui filij sint legitimi.*

Filius natus in figura matrimonii bona fide contracto est legitimus.

Ista autem difficultas facillimè diluitur, concedendo, si bona adsit fides vnius parentis, prolem respectu dictæ bonæ fidei etiam in foro fori reputari legitimam ex iuris permissione, vt per textus supra citatos, non autem vigore huiusmodi dispensationis per M. P. concessæ. Quæ, licet non suffragetur in foro fori, attamen in eo foro nemini tollit ius suum, nemini enim auferendum est beneficium iuris. *Authen. de nuptijs, §. sed hoc, & l. 4. §. si quis condemnatus. ff. de re iudicata:* & quamdiu durat ista bona fides, semper proles, quæ hoc interim concipitur, habetur pro legitima, etiamsi nascatur post malam fidem exortam. *d. c. cum inter, vbi gloss. in verb. concepti fuerant, qui filij sint legitimi, vbi etiam Panorm. & alij:* nam cũ de commodo alicuius tractatur, spectandum est tempus

Dispensatio occulta nemini tollit ius suum in foro fori.

conceptionis. *l. Paulus* 11. *l. qui in vtero est. 7. ff. de statu hominum. l. emancipatum. 7. ver. si quis conceptus sit. ff. de senator.*

Et hæc bona fides, siue proueniat ex ignorantia iuris probabili; siue ex ignorantia facti, semper suffragatur. *glos. in d. c. perlatum, qui filij sint legitimi. Panorm. in d. cap. per venerabilem*, 13. *num.* 36. *in fin. eod. tit. qui filij sint legit.* Secus verò est, quando adest mala fides, hoc est scientia impedimenti occulti, & occultæ dispensationis desuper obtentæ: nam licet ob huiusmodi dispensationem inducatur bona fides in foro conscientiæ, attamen remanet mala fides quoad forum fori; & ideò posita ista mala fide, quando detegitur impedimentum, super quo fuit dispensatum in foro conscientiæ, sequitur in foro fori illegitimatio prolis sic susceptæ, per declarationem nullitatis matrimonij: & in hoc sensu intelligitur ista nostra clausula ex doctrina. *Sanchez. de matr. lib.* 8. *disp.* 34. *num.* 37. *& seq;* donec desuper fuerint impetratæ literæ dispensationis in vtroq; foro, cum consueta clausula, legitimationis prolis susceptæ &c. sic aduertit. *Pyrr. Corradus in prax. dispens. Apostol. lib.* 8. *c.* 12. *num.* 41. *fin. pag. mihi* 311.

In actu sacramentalis Confessionis, &c. Hæc clausula refertur ad absolutionem ab incestu, & alijs præfatis excessibus, cum sint materia necessaria sacramentalis Confessionis, & circa illos solummodo versetur sacramentalis Confessio, & actus sacramentalis Confessionis terminetur, per ipsam absolutionem, quæ cum præcedat dispensationem, necessariò hęc subtra actum sacramentalis Confessionis, & ideò non potest verificari quòd fiat in actu sacramentalis Cõfessionis; nisi impropriè velimus dicere, quod habeatur, ac si fiat in ipso actu sacramentalis, Confessionis, ex eo, quod illum immediatè subsequatur.

Non aliter neque, &c. Hæc clausula est adeò præcisæ naturæ, vt excludat omnem modificationem & interpretationem alienam à verborum suorum significatione. *Bald. in l. si quidem*, 9. *num.* 3. *C. de exceptionibus. Dec. cons.* 61. *num.* 2. *Alexan. cons.* 3. *n.* 4. *Rota in causa Bononien. de Bouijs, coram Mellino*, 20. *Febr.* 1598. Cùm sit de sua natura taxatiua & præcisiua. *l. non aliter*, 67. *ff. de legat.* 3. Et per verba negatiua concepta necesse est, vt huiusmodi absolutio, & dispensatio fiat in actu sacramentalis Confessionis eo modo, quo suprà diximus, & extra forum conscientiæ non patrocinentur.

Clausula, nõ aliter, excludit omnem modificationem;

Ideò adimit exequutori facultatem absoluendi, & dispensandi extra forum sacramentalis Confessionis, & dispensato spem aufert recipiendi aliquod commodum in dicto foro fori.

Ita quod, &c. Ista clausula est declaratoria mentis proferentis, & propterea est præcedentium verborum & dispositionum expositiua, atque ad eiusdem proferentis mentem regulat & limitat. *c. cum M. Ferrarien. 9. de constitut. Soc. Sen. cons.* 49. *num.* 2. *vers. dicemus autem. Dec. cons.* 226. *num.* 6. *& alij communiter.* ac propterea adimit omnem vim, licet minimę probationis, in foro iudiciario, hoc est in foro fori: hæc enim sunt verba synonima, idemque important. Et multò magis hoc dictum corroboratur, per dictionem, *nullatenus*, quæ de sui natura importat nullitatem actus ipso iure. *glos. in authen.*

Ita quod, est clausula declaratoria mentis proferentis.

Dictio, nullatenus importat nullitatem actus.

si quis

ſi qua mulier. in verb. nullatenus, C. ad Velleianum. & inducit præciſam prohibitionem. *Cephal. conſ. 4. num. 25. lib. 4.*

Suffragentur, &c. Hoc eſt adiumento ſint. *authen. de monach. §. penult.*

Nullis ſuper his adhibitis teſtibus, &c. Cùm ſuperius dixerit M. P. huiuſmodi abſolutionem, & diſpenſationem concedi in ſolo foro conſcientiæ, & extra illum nullam penitus vim habere, expreſſeq; excluſerit forum iudiciarium, & ex hoc fortaſſe aliquis occaſionem accipere poſſet, quod propterea non excludatur receptio extraiudicialis teſtiū & ideo licitum ſit cum interuentu aliquorum teſtium petitas abſolutionem & diſpenſationem huiuſmodi impertiri, & poſtea per eorum atteſtationes ſic abſolutū & diſpenſatum tolerari & admitti in foro fori; ad hanc ſiniſtram interpretationem tollendam M. Pœnitentiarius vtitur hoc verbo, *nullis*, quod eſt dictio vniuerſalis negatiua, quæ omnia excludit. *c. ſi Romanorum. §. 2. diſt. 19. c. cum ad noſtram, 37. vbi Panorm. nu. 5. de election. Corn. conſ. 70. num. 12. vol. 2. Bart. conſ. 46. incipit Puccinus de Sartiano. vol. 2. Tiraquel. in l. ſi vnquam, 8. verb. reuertatur. num. 93. & ſequent. C. de reuoc. donat.* & cum hæc dictio, *nullis*, vniatur *teſtibus*, excludit omnes quomodolibet recipiendos teſtes.

Dictio nullis omnia excludit.

Aut litteris datis, &c. Hoc eſt teſtimonialibus ſuper impartita abſolutione, &c. & ideò exequutor nullam in ſcriptis atteſtationem tradere debet abſoluto, & diſpenſato ſuper huiuſmodi abſolutione, ac diſpenſatione: nam ſubintelligitur verbum, *nullis*, quod eſt vniuerſalis negatiua, & dictio *aut*, licet ſit dictio diſiunctiua. *l. ſi ex tota, 8. §. 1. ff. de legat. 1. l. Titio, 76. ff. de legat. 2. & l. ille, aut ille 25. in prin. de legat. 3.* attamen eſt talis naturæ, vt etiam requirat, diſiunctiue omnia, in quibus apponitur, verificari; & ideo in noſtro caſu efficit, vt præcedens dictio vniuerſalis negatiua, etiam diſiunctiuè verificetur.

Aut, eſt dictio diſiunctiua.

Seu proceſſibus confectis, &c. Dictio, *ſeu*, regulariter ſtat copulatiuè, & augmentatiuè. *Iaſ. conſ. 64. num. 2. vol. 1. Dec. in l. petens, 27. num. 11. C. de pact. Soc. Sen. conſ. 63. num. 21. vol. 1. Pariſ. conſ. 22. vol. 2.* & ideò hic copulat verbū iſtud *proceſſibus* cum præcedenti vniuerſali negatiua, *nullis*, & ſicut præcedentia probationum inſtrumenta abſoluto & diſpenſato ſubminiſtrare nequit exequutor, ita multò minus proceſſus conficere debet. Proceſſus nihil aliud eſt, niſi actorum omnium in aliqua cauſa factorum conſcriptio, & in vnum collectio per publicam perſonam, ſeu per alios idoneos viros facta: *c. quoniam contra falſam, 11. de probat.* & exequutori prohibetur non ſolum conſcriptio eiuſmodi abſolutionis, & diſpenſationis per Notarium, verum etiam per quamcunq; aliam etiam priuatam perſonam facienda: & cum, prout ſuperius diximus, ei ſingillatim prohibitę fuerint receptio teſtium, & traditio litterarum teſtimonialium, multò magis prohibitus cenſetur proceſſus, qui eſt prædictorum actorum conſcriptio: quod enim vna via prohibitum fuit, non cenſetur alia via permiſſum. *l. quod dictum, 33. ff. de pactis. l. cum hi. 8. §. ſi cum ijs, ff. de tranſact. c. cum quid vna via, 84. de regul. iur. in 6.* & eò magis, quia abſolutiones & diſpenſationes

Seu, eſt dictio copulatiua & augmentatiua.

Quod vna via prohibetur, non cenſetur alia via permiſſum.

qux

quæ fiunt in foro pœnitentiali, debent fieri coram confessario tantũ, & non requirunt scripturam, vt notatur *in cap. omnis vtriusq; sexus, 12. de pœniten. & remiss. Dec. cons. 137. num. 11.*

Sed præsentibus laniatis, &c. Ne aliquod externum absolutionis, & dispensationis huiusmodi indicium remaneat, M. P. hic mandat laniari hanc commissionis paginam, & litteras in forma Breuis desuper concessas; & ideo omnino laniandæ sunt.

Quas sub pœna, &c. Pœna excommunicationis indicitur exequutori, nisi laniauerit huiusmodi litteras: & hæc pœna non est comminatoria, adeò vt ad eius incursum expectanda sit sententia, sed iam sententia fuit prolata, hoc enim important verba illa *latæ sententiæ*, & ideò illicò transgressorem ligat. *Glossa in c. vnico, verb. sub anathemate, de sagitarijs. Tolet. in sum. lib. 1. cap. 5. num. 2.*

Excommunicatio simpliciter prolata intelligitur de maiori.

Nomine excommunicationis hic venit excommunicatio maior, nam excommunicatio simpliciter prolata intelligitur de excommunicatione maiori. *c. penult. de sentent. excommunicat. vbi Panor. in princip. Couarr. in c. alma mater, de sentent. excommun. §. 8. nu. 5. prioris partis relect. tom. 1. Decius in cap. intelleximus, 7. num. 34. de Iudic. Nauar. in man. cap. 3. num. 52. & alij communiter.*

Nec obstat, quod in pœnis benignior sit facienda interpretatio. *l. si præses, 32. & l. interpretatione, 42. ff. de pœnis*; nam vsu communi iam diù receptum est (vt bene notauit *Couarr. loc. cit.*) vt in dubio intelligatur maior excommunicatio; & vsus maximum locum habet in cuiuslibet sermonis interpretatione *l. Labeo, 7. ff. de supellectile legata. l. librorum, 50. §. quod tamen Cassius, & ibi glos. ff. de legat. 3. & c. quanquam, 2. q. 7.* Præterea, cum excommunicatio, spiritualis pœna sit, constituta ad contumaces animos compellendos ad veram pœnitentiam, hic effectus rarissimè haberetur, si fieret interpretatio de minori excommunicatione, quæ solum priuat participatione Sacramentorum, cùm hisce temporibus homines vltro liberius, & facillimè ab ea abstineant, nec huiusmodi abstinentiæ pondus, & damnum sentiant, propter suam insensibilitatem spiritualem.

Ita vt nullum earum exemplum extet, &c. Cùm dictio *ita vt*, sit dictio indicatiua finis, propter quem aliquid iubetur. *l. 2. §. ideòque, ff. de his qui sui, vel alieni iuris sunt, l. penult. §. insulam, ff. de leg. 1.* nemo erit qui non intelligat laniationem istarum litterarum in tali parte, & tali modo faciendam esse, vt ab illis omnis probationis effectus remoueatur; nam instrumenta, quę enormem patiuntur fracturam, carent fide, & probatione. *c. inter dilectos, 6. §. sed contra, vbi Panorm. in principio de fide instrument. &c.*

Dictio, ita vt, est indicatiua finis.

Et ideò in huiusmodi litteris sigillum lacerandum præcipue est: nam Bullæ, & litteræ in forma Breuis, quæ à Sede Apostolica, vel eius officialibus emanant, peculiarem fidem, & approbationem à sigillo recipiunt. Quia magis hoc innotescit, quàm innotescant characteres scriptoris, & subscriptiones officialium, qui sæpius immutantur, ac etiam, quia facilius istæ falsificantur, quàm illud.

Bulla sine sigillo non probat.

Immò Bulla sine sigillo non probat. *c. licet, 5. de crimin. falsi. Martin. Andr. decis. 65. n. 12. Specul. de*

de reſcript. præſentatione, lib. 2. particula 1. §. 1. *num.* 1.

Præterea ſigillum confert de ſui natura authoritatem ſcripturæ, in qua imprimitur, vel apponitur, eique creditur, quam diù contrarium non oſtendatur. *c. ſcripta, 2. vbi gloſ. in verbo, ſigillum, de fide inſtrument. c. in nomine Patris, diſt. 73. c. peruenit, 2. de fideiuſſoribus, vbi gloſſa in verbo, ſigillo, c. cum dilectus, 9. de fide inſtrumentorum, l. Diuus Adrianus, 6. ff. de cuſtodia, & exhib. reor. gloſ. in cap. poſt ceſſionem, 7. in verb. litteras Iudicis ordinary, de probat. & in cap. curæ, in verbo, Epiſcopis, 11. q. 3.*

Sed non quodlibet ſigillum facit ſcripturam authenticam, ſed ſolum ſigillum Domini Papæ, Epiſcoporum, Eccleſiarum, Capitulorum, Principum, Magiſtratuum, Vniuerſitatum, &c. vt bene notauit *gloſſa in d. c. ſcripta, in verb. ſigillum, & ibi Panorm. num.* 14. *Ant. de Butrio in eod. cap. ſcripta, num.* 5. *verſ. ſeptimus caſus, de fide inſtrumen. Specul. lib.* 2. *par.* 2. §. 3. *de probat. num.* 13. *& lib.* 1. *partic.* 3. §. 4. *nu.* 9. *de Procurat. Goffred. in ſum. num.* 3. *de fide inſtrument.*

Sigillum quando probat.

Et hoc ſigillum debet non ſolum eſſe proprium prædictarum perſonarum, ſed debet eſſe viſitatum, & deputatum materiæ, cui apponitur, *c. ſignificauit, 48. de appellat. Bald. in d. c. poſt ceſſionem, num.* 1. *de probat. & ibi etiam Felin. num.* 17. Nam quis ſuſpectas de falſitate non haberet Bullas ſignatas ſub annulo Piſcatoris, & litteras in forma Breuis expeditas ſub plumbo, cùm Papa vti ſoleat plumbeo ſigillo in Bullis, & annulo Piſcatoris in litteris in forma Breuis? Sed quia ſcripturæ per manus publicarum perſonarum confectæ, adhuc etiam abſque ſigillo habent in ſe probationem. *l.* 3. *C. de edicto D. Adrian. tollen. l. in donationibus,* 31. *C. de donat. Specul. lib.* 2. *partic.* 2. *de inſtr. edit. num.* 18. §. 8.

Ideò cum litteræ M. P. conficiantur, & ſubſcribantur à ſuis Officialibus, qui ratione ſuorum officiorum ſunt perſonæ publicæ; neceſſarium cenſeo notabiliter lacerandam ipſam paginam, nō in margine, ſed in medio. Sic enim illis fides omninò, & probatio detrahetur; nam ſic lacerabuntur verba ſubſtantialia dictarum litterarum, & abolitio, raſura, vel alia vituperatio in ſubſtantialibus ſcripturæ, inſtrumenti, &c. reddunt ſcripturam, inſtrumenta, &c. improbabilia, & abſque fide. §. *ſi verò moriantur, Authen. de fide inſtrument. d. c. inter dilectos, vbi gloſſa & DD. communiter, de fide inſtrumen. Specul. loc. ſupra cit. num.* 1. §. 8. Secundò, quia talis laceratio in medio litterarum facta, non reputabitur caſualis, vt probabiliter reputaretur, ſi fieret in margine, ſed cenſebitur facta, data opera, ad detrahendum illis probationem, & fidem.

Laceratio ſcripturæ in ſubſtantialibus vitiat ſcripturam.

Neque eas Latori reſtituas, &c. Licet ad diſpenſati fauorem huiuſmodi litteræ fuerint confectæ, illique conſignatæ, attamen per earum præſentationem in manibus Confeſſoris exequutoris factam, amittit ius acquſitum poſſeſſionis, nec ad eum reſtitui amplius poteſt, quia ita M. P. per præſentem clauſulam ſtatuit, dictoque iure ſpoliat, & ideò reſtituendæ illi nullo modo ſunt.

Quòd ſi reſtitueris, nihil ei præſentes litteræ ſuffragentur, &c. Subintelligitur, in foro externo, vt bene notauit *Sanch. de matrim. lib.* 8. *diſp.* 34. *num.* 42. ita vt ſi prædictæ litteræ in

dicto

dicto foro exhibeantur, careant omni fide, & probatione, quia ita est mens M. P. concedentis. In gratijs quidem mens, & intentio concedentis attendenda omninò est. *cap. mandatum, 38. de rescript. c. cum causam, 36. de præben.* Et ideò ad quid dispensatus petet sibi litteras prædictas restitui? Exequutor ergo litteras huiusmodi nullo modo, nec etiam laceratas restituat, vt sanctè & absque conscientiæ dispendio fungatur delegationis suæ munere.

Datum Romæ apud S. Petrum.

Data in omnibus scripturis est necessariò apponenda.

Data est in omnibus scripturis apponenda necessario, aliàs scripturæ carent fide, & probatione. *l. 1. C. de apochis publicis. lib. 10. l. si qua 4. C. de diuersis rescrip. & pragmat. l. libellorum, 3. ff. de accusat. glos. in l. generali, 3. C. de tabularijs lib. 10. & in l. optimam, 14. in verb. in eo die, C. de contrahen. & committenda stipulat. Goffr. in sum. in tit. de fide instrum. num. 9. Rebuff. in praxi beneficiali de forma litterarum tonsuræ, num. 6. Specul. lib. 2. partic. 2. §. 9. num. 3. de instrumen. editione. Panorm. in c. 1. nu. 3. de fide instrument. & ibidem Dec. num. 15. cum sequent. Bart. in l. si quis ex argentarijs, 6. §. si initium il 2. num. 6. cum seq. ff. de edendo.*

Data quæ sint de substantia.

Nostra hæc Data pluribus constat partibus substantialibus, videlicet nomine Papæ, anno eius Pontificatus, mense, die, ac loco, Vna si ex istis prædictis partibus deficiat data etiam deficit & corruit, nullamque parit fidem, & authoritatem.

Romæ apud S. Petrum, &c.

Cum Summus Pontifex continuò Romæ commoretur, & soleat vt plurimum residere in suo Palatio Vaticano, apud S. Petrum, ibidemq; antiquitus M. P. etiam resideret; ideò moderni M. P. licet in propijs palatijs, & longe à Vaticano commorentur, attamen antiquam consuetudinem prosequentes, expediri faciunt litteras apud S. Petrum, ac si in Palatio Vaticano essent confectæ, & ex illo loco rescriberent.

Nisi velimus hoc fieri in memoriam, & honorem originariæ deputationis M. P. à Christo Domino factæ in personam S. Petri Apostolorum Principis, *Matthæi 14. & 16. Dabo tibi claues regni cælorum, & quodcumque solueris, &c.*

Omissio loci, in quo fuit confecta scriptura, vitiat.

Quod verò omissio loci confectionis scripturarum, reddat illas sine fide & authoritate, colligitur, primo *ex c. quoniam contra 11. vbi gloss. in verbo, tempore, de probat. in c. Abbate sanè 3. §. quare. de sentent. & re iudic. in 6.* Deinde ex Doctoribus, qui omnes ferè id asserunt. *Glos. in dict. l. optimam, in verb. in eo die, C. de contrah. & committen. stipulat. & in d. l. generali. C. de tabularijs lib. 10. Panor. in c. 1. de fide instrumen. nu. 3. Bart. in dict. l. si quis ex argentarijs §. si initium, il secondo, num. 26. ff. de edendo*, vbi dicit, quod saltem ex consuetudine, sit de substantia, expressio loci in instrumentis, & scripturis, ad eorum validitatem. *Specul. lib. 2. part. 2. num. 5. de instrumen. editione. Rota in antiquis decis. 440. Dec. in cap. 1. num. 23. de fide instrumen. Bart. in authen. Quibus modis naturales filij fiant, legit. in §. illud quoque, num. 3.*

Sub Sigillo Officij, &c.

Hæc pars non est substantialis, sed solum integralis, quia istorum verborũ expressio suppletur per actualem eiusdemmet Sigilli appositionem; & ideò si omittatur, non officit, sed solum stylus deficit in particula non necessaria, cùm ex consue-

ſuetudine ſoleant huiuſmodi verba apponi ad declarationem maiorē.

Scriptura ſine die non probat.

Idibus, &c. Hoc eſt die 13. Septembris. Dies, & Menſis in ſcripturis, & litteris adeò ſunt neceſſarij, & ſubſtantiales, & ſine illis ſcripturæ vanæ & nullius roboris cenſeantur. *c. præſcripta. §. libellorum inſcriptionis. 2. quæſt. 8. auth. quibus modis naturales filij fiant legitimi. §. quantum verò, vbi Bart. in §. illud quoque, num. 4. l. 1. C. de apochis publ. lib. 10. l. ſi qua, 4. C. de diuerſis reſcript. Bart. in d. l. ſi quis ex argentarijs. §. ſi initium, il ſecondo. num. 16. ff. de edendo, & in authen. vt præponatur nomen Imperat. num. 16. Panorm. Goffred. Rebuff. Specul. loc. ſupra cit. Dec. in c. 1. nu. 26. de fid. inſtrument.*

Bart. *in d. l. ſi quis ex argentarijs cit. num.* 23. videtur aſſerere, quòd menſis non ſit de ſubſtantia, quia ponitur ad declarationem diei ſolum, & ſi dies eſſet aliàs certa, opus non eſſet apponere menſem: & allegat exemplum de die 25. Decembris, quæ poteſt exprimi ſine menſe, dicendo, die Natiuitatis Domini. Sed à tanti viri ſententia in hoc aliquantulum concedatur mihi diſcrepare: nam pari paſſu in ſcripturis authenticis procedunt dies & menſis? ſicut enim dies recipit ſuam determinationē à menſe, ita menſis à die, & nihil prodeſt expreſſio diei, ſine expreſſione menſis, cuius ſit dies; ita nec expreſſio mēſis ſine expreſſione diei, cuius ſit menſis. In allegato autem exemplo implicitè includitur & dies, & menſis: nam Natiuitas Domini ſemper celebratur eodem die hoc eſt 25. & eodem Menſe Decembris: & ideò qui allegat dictam feſtiuitatis diem, allegat circumſcribendo inſimul prædictos diem & menſem Decembris, in quibus celebratur dicta Feſtiuitas: & propterea concludendum, quod ſicut de ſubſtantia ſcripturæ eſt expreſſio diei, ita & menſis.

Pontificatus, &c. Quod nomen Papæ, & annus eius Pontificatus ſint de eſſentia huius Datæ, patet ex *auth. vt præponatur nomen Imper. Panorm. in d. c. 1. num. 3. de fide inſtrument.* & ibi *Decius n.* 22. *Specul. lib. 2. partic. 2. §. 9. nu. 3. de inſtrumen. editione. Bart. in d. l. ſi quis ex argentarijs. §. initium, il ſecondo. num.* 25. *verſ. quinto diximus, ff. de edendo.*

IN SECVNDO, EX ACTV FORNICARIO DE CONTRAHENDO.

Pro Oratore, qui quandam mulierem carnaliter cognouit, & deinde publicè tractauit de Matrimonio contrahendo cum illius consanguinea in secundo gradu, conficiuntur litteræ eodem ferè modo, quo in præcedenti: solum omittitur expressio enormitatis, & successiue grauitas pœnitentiæ: nam enormitas prouenit ab honestate naturali propinquioris gradus, per delictum violata; & grauitas pœnitentiæ à grauitate delicti. Formula igitur erit, vt infra.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Quatenus, si est ita, dictum latorem, audita prius eius sacramentali Confessione, à præmissis absoluas hac vice, &c. Iniuncta ei pro modo culpæ pœnitentia salutari, & alijs quæ fuerint de iure iniungenda. Demum, dummodo impedimentum ex præmissis proueniens, sit occultum, &c.* Reliqua prout in præcedenti formula.

Cùm hæc formula sit ferè eadem cum præcedenti, vt per se patet in præfato exemplo; igitur satis erit eam attigisse: nam pœnitentiæ iniungendæ diuersitatem facillimè exequutor ex delicti diuersitate reperiet; & ideò non opus est maiori explicatione.

IN PRIMO, EX ACTV FORNICARIO DE CONTRACTO.

Pro eo, qui matrimonium in facie Ecclesiæ contraxit cum muliere, cuius sororem priùs carnaliter cognouerat, in hunc modum rescribitur à Maiori Pœnitentiario.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Discreto viro Confessori Magistro in Theologia, vel Decretorum Doctori, &c. Ex parte Latoris præsentium nobis oblata petitio continebat: Quòd ipse aliàs in facie Ecclesiæ matrimonium contraxit, & successiuè consummauit cũ muliere, cuius*

cuius ſororem prius carnaliter cognouerat. Cùm autem, & vt ſicut eadem petitio ſubiungebat, dictus Lator propter impedimentum ex præmiſſis proueniens nequeat in dicto matrimonio remanere abſque Sedis Apoſtolicæ diſpenſatione, & ſeparatio inter ipſum & dictam mulierem fieri non poteſt abſque ſcandalo; & ad id vitandum, ac pro ſuæ conſcientiæ quiete cupit lator à præmiſſis, quæ occulta ſunt, & de quibus plurimum dolet, per Sacræ Pœnitentiariæ officium abſolui, ſecumque deſuper diſpenſari. Quare ſupplicari fecit nobis humiliter, vt ſibi ſuper his de opportuno remedio prouidere dignaremur. Nos igitur, qui Pœnitentiariæ Domini Papæ curam gerimus, ſupplicationibus huiuſmodi inclinati, authoritate Apoſtolica nobis ſpecialiter conceſſa diſcretioni tuæ committimus? Quatenus, ſi eſt ita, dictum Latorem, audita prius eius ſacramentali Confeſſione, à quibuſuis ſententijs, cenſuris, & pœnis Eccleſiaſticis, quas propter præmiſſa quomodolibet incurrit, inceſtu, & exceſſibus huiuſmodi abſoluas hac vice in forma Eccleſiæ conſueta: Iniuncta inde ei pro tam enormis libidinis exceſſu, graui pœnitentia ſalutari, ac ſacramentali Confeſſione peccatorum ſuorum, ſingulis ſcilicet menſibus, vt minimum ſemel, & quoties animæ ſuæ ſaluti expedire iudicaueris; & alijs, quæ fuerint de iure iniungenda. Demum, dummodo impedimentum ex præmiſſis proueniens ſit occultum, & ſeparatio inter Latorem, & dictam mulierem fieri non poſſit abſque ſcandalo; ex cohabitatione verò, de incontinentia probabiliter timendum eſſe, tibi viſum fuerit, aliudque canonicum non obſtet; cum eodem Latore, vt dicta muliere de nullitate prioris conſenſus certiorata, ſed ita cautè, vt Latoris delictum nuſquam detegatur, matrimonium cum eadem, & vterque inter ſe de nouo, ſecrete ad euitanda ſcandala, præmiſſis non obſtantibus contrahere, & in eo poſtmodum remanere licitè valeant, miſericorditer diſpenſes; prolem ſuſceptam, ſi qua ſit, & ſuſcipiendam exinde, legitimam decernendo in foro conſcientiæ, & in actu ſacramentalis Confeſſionis tantùm, & non aliter, &c. Ita quod, &c. nullis, &c. vt ſupra in præcedenti alia formula.

Omiſſis clauſulis cum precedenti formula communibus, quas pluries etiam in prima huius Praxis parte explicaui, deueniam ad proprias huius noſtræ formulæ.

A quibuſuis ſententijs, &c. Contrahentes matrimoniũ in gradu prohibito, remouebantur olim ab interuentu diuinorum officiorum, ſicut Cathecumeni, Hæretici, & ſimiles, *c. de inceſtis, vbi gloſſa in verbo, & inter Cathecumenos*; 35. *q.* 2. *&* 3. Hodie autem ſunt excommunicati ipſo iure qui ſcienter ſic contrahunt. *Clement. vnica de conſanguin. & affinit.* & ideò M. P. in ſubdeleganda eorum abſolutione, vtitur huiuſmodi generalibus verbis, *à quibuſuis ſententijs, cenſuris*, quæ & primo dictam ſuſpenſionem, & ſecundam excommunica-

tionis ſententiam comprehendunt.

Et pœnis, &c. Dictio, &, hic probabiliter dici poteſt, quod ponatur pro id eſt; cum dictio, &, ſoleat ſæpe apponi inter ſynonima, vel inter duo, quorum vnum alteri ineſt, clarioris intelligentiæ cauſa. *l. 1. vbi gloſ. & Bart. in verbo, placitum, ff. de pactis.* & ſenſus erit, à quibuſuis ſententijs, cenſuris, id eſt, pœnis eccleſiaſticis: & hoc ad tollenda multa abſurda, & contraria mentis M. P. qui non intendit per iſtam clauſulam aliud concedere, quàm quod ſpecialiter exprimitur; niſi velimus de infraſcriptis etiam pœnis clauſulam iſtam ſubintelligendam. Multis alijs pœnis iſtorum temeritas eſſet puniẽda; primò publicandi, & denunciandi excommunicati, & vt tales euitandi, *d. Clement. vnica de conſanguin.* Secundo ſeparandi ab inuicem. *eadem Clement. ſupracit. & cap. 1. de conſanguin. & affinit.* Tertiò inhabiles ſunt ad petendum, & reddendum debitum coniugale, *cap. inquiſitioni, 44. de ſentent. excommunic.* Demum alijs peculiaribus pœnis ab Ordinarijs locorum puniri ſolent: à quibus omnibus pœnis; vigore huius generalis clauſulæ abſolui poteſt, & debet Lator præſentium.

Pœnæ canonicæ inceſtuoſorum.

Pœnas ciuiles eorundẽ.

Secundum Iura Ciuilia grauibus etiam iſti puniuntur pœnis: videlicet, non poſſunt teſtari, nec habere alios ſucceſſores, niſi perſonas, quæ aliàs venirent ab inteſtato. *l. ſi quis inceſti, 6. C. de inceſt. & inutil. nupt.* Cadunt ipſo iure à domicilio ſuorum bonorum. *cap. cùm ſecundum leges, 19. de hæretic. in 6. Authen. inceſtas nuptias, C. de inceſt. & inutil. nupt.* Cadunt à poteſtate in filios aliàs legitimos *d. Authen. inceſtas nuptias.* Cadunt à lucris dotabilibus. *l. qui contra, 4. C. de inceſt. & inut. nuptijs.* Fiunt eo ipſo infames. *d. Authen. inceſtas nuptias.* Multiſque alijs pœnis ſunt puniendi, quæ omnes pœnæ fuerunt canonizatæ per *Clement. vnic. de conſanguin. & affinit.* & ideò appellantur etiam pœnæ Eccleſiaſticæ: quæ tamen licet non incurrantur niſi poſt datam ſententiam, & in foro fori. *d. cap. cum ſecundum leges, l. eius qui delatorem, 29. vbi Bart. num. 3. ff. de iure Fiſci. Bald. in l. poſt. deciſionem, 13. C. de furtis. Decius in cap. 1. num. 72. de conſtit. Felin. in cap. Rodulphus, 35. num. 37. Couarr. tom. 1. part. 2. c. 6. §. 8. de contrahent. inceſt. nupt. num. 10. gloſ. in cap. fraternitas tua, in verb. cum augmento, 12. quæſt. 2. quæ gloſ. ab omnibus DD. in cap. 1. de conſtit. commendatur.* Et ratio eſt, quia delinquens nulla lege tenetur per exteriores leges ſtatutam pœnam aduerſus ſe ipſum exequutioni demandare, cùm Iudex eamdem minimè exequatur. ita *S. Thom. 2. 2. q. 62. artic. 3. & ibi Caiet. Felin. in cap. audiuimus, 41. de ſimon.* & ideò Iudicis officiũ requiritur. Attamen ad ſedandas indoctas, vel nimis delicatas conſcientias, poſſunt etiam præfatæ pœnæ comprehendi in præſenti clauſula generali, (*quibuſuis pœnis*) cum dictio, (*quibuſuis*) ſit vniuerſalis, & omnia comprehendat. *Alexan. conſil. 30. num. 14. vol. 5. Farin. in praxi crim. p. 4. deciſ. 93. num. 1.*

Reus non tenetur ſtatutam pœnam contra ſe exequi.

Dictio quibuſuis eſt generalis & omnia comprehendit.

Immò comprehendit maiora expreſſis, præcipuè quando eſt prolata ab homine, ita vt trahatur etiã ad caſſus improprios, vt bene aduertit *Stephan. Gratian. Marchiæ deciſ. 24. num. 6.*

Et quod hæc ſit intentio M. P. aperte probatur ex immediatè ſubſequentibus verbis, videlicet, *quas propter præmiſſa quomodolibet incurrit*: dictio enim illa, *quomodolibet*, eſt vniuerſalis, & comprehendit omnes caſus. *Staphil. de lit-*

Dictio quomodolibet comprehendit omnes caſus.

litteris gratiæ, & iuſtitiæ, tit. de vi, & effectu clauſul. cap. 4. num. 3. Rebuff. in comment. ad l. creditor, 55. verſ. quomodolibet, ff. de verb. ſignificatione. & idē importat quod, quocunque modo, vel quomodolibet modo. *Anchar. in c. indemnitatibus, 42. in fine de elect. in 6. Pariſius conſil. 58. num. 10. vol. 1. Roland. conſ. 2. nu. 23. tom. 4.* Nec ſolum intelligitur de iure communi ſed etiam de iure ſpeciali, conſuetudine, præſcriptione, aut priuilegio Apoſt. *Gonzal. ad reg. octauam Cancel. gloſſa 29. Rota in vna Placen. Canonic. 15. Decembris, 1614. coram Coccino.*

Ex quibus omnibus colligitur amplam eſſe huiuſmodi facultatem abſoluendi, & comprehendere omnes ſententias excommunicationis, cenſuras, ac pœnas, ex quocumque iure, & modo prouenientes contra noſtrum inceſtuoſum ob clauſulā, quam præ manibus modo explicandam habemus.

Iniuncta inde ei pro tam enormis, &c. Quæ pœnitentia imponenda ſit, exequutor facillimè colliget ex ſupra narratis; nam grauitas delicti ex grauitate pœnæ menſuratur. *c. felicis, 5. §. cum autem verſ. cæterum, de pœnis in 6.* & cum tot pœnis inceſtuoſæ nuptiæ per iura corrigantur, ideo ex illarū grauitate iſtarum grauitas colligitur; & qua pœnitentiæ grauitate in iſto foro conſcientiæ omnis rigoris moderatore, & miſericordiæ fautore corrigi debeant, ex ijs, quæ in prima formula huius ſecundæ partis exempli gratia adduximus, deducet prudens noſter exequutor.

Grauitas pœnæ eſt menſura delicti.

Ac Sacramentali confeſſione peccatorum, &c. Vnica & facilis incontinentiæ medicina eſt frequentia Sacramentalis confeſſionis: ideo M. P. eam continuò adhibet ad infectos pœnitentium animos purgandos, nec mutari poteſt ab exequutore; nam alias excederet fines mandati, qui diligenter obſeruandi ſunt. *l. diligenter, 5. ff. mandati vbi DD. communiter,* & præcipuè in ſubſtantialibus vt eſt in noſtro caſu, quia iſta impoſitio Sacramentalis confeſſionis eſt de forma, forma autem ad vnguem eſt obſeruanda, aliàs actus corruit, etiamſi forma deficiat in minimo, vt alias diximus. *l. cum hi, 8. §. ſi prætor, ff. de tranſact. l. non dubium, 5. C. de legibus.*

Difficultas remanet; an iſta obligatio ſit imponenda ad tempus, an verò in perpetuum: cùm pœnitentia ſimpliciter impoſita propter crimen videatur intelligenda perpetua. *c. ex litteris, 11. vbi gloſſa in verb. in perpetuum, de conſtitut. vbi etiam Innocen. & Panorm. num. 10.*

His autem non obſtantibus, exiſtimo huiuſmodi pœnitentias ad tempus præſcribendas: & Primo adhoc ſentiendum adducor, quia ſacri Canones, maiorum criminum pœnitentiam ſeptem annorum ſpatio mandant concludi. *c. hoc ipſum, 33. q. 2.* vel aliam imponi temporaneam arbitrio confeſſoris. *c. tempora, c. pœnitentibus, c. pro qualitate, 26. q. 7.*

Secundo, quia M. P. quando intendit pœnitentias à ſe impoſitas perpetuari, id expreſſis verbis declarat, vt videre eſt in formulis cōmutationum votorū in prima parte huius noſtræ Praxis, & in alijs formulis tertiæ partis eiuſdem Praxis.

Tertio, quia in rebus pœnalibus benignior interpretatio eſt facienda in dubio. *cap. odia, 15. de reg. iuris in 6. l. cum quidam 19. ff. de lib. & poſth.*

Quarto, quia communis vſus Eccleſiæ eſt, vt huiuſmodi pœnitentiæ

riæ ad tempus arbitrio confessoris, vel Superioris præscribendum imponantur.

Ad *cap. ex litteris, & authoritates supra cit.* Respondeo ea loqui de obligatione pœnæ, non autem de duratione ipsius pœnæ; nam vt bene *Panorm. in loc. cit.* aduertit, pœna, quæ est successiua, hoc est, quæ habet tractum successiuum, in dubio est temporanea; si verò sit momentanea, quia videlicet in momento persolui possit, hoc casu remanet perpetuo soluenda, donec actu soluatur, vel remittatur; vt si quis condemnetur ad pœnam pecuniariam, &c.

Et alijs, &c. Eodem modo intelligenda est hęc clausula, vt in prima formula huius secundæ partis indicauimus.

Demum, dummodo impedimentum, &c. Ista gratia fundatur primariò super esse occulto huius impedimenti, & ideò exequutor multum animaduertere debet, an & quomodo sit occultum; idque facilius percipiet, si attente perpendat, quæ in principio huius secundæ partis præmisimus, dum de notorio, famoso, & occulto egimus.

Et separatio, &c. Hæc clausula copulatur cum præcedenti dictione, *dummodo*, quæ cum requirat vt de necessitate existat illud, cui adiungitur, ad hoc vt dispositio possit suum sortiri effectum, ideo necessitat etiam vt separatio Oratoris à prætensa sua vxore fieri nequeat sine scandalo; si enim separari possunt sine scandalo, dispensatio hęc non est exequutioni demandanda, & separandi omninò sunt.

Quia verò matrimonium fuit in facie Ecclesiæ quoad forum externum legitimè (vt præsupponitur) contractum, & impedimentum existit occultum, ac propterea non sine illius propalatione, ac infamiæ nota prætensæ vxoris, & aliorum, necnon dissensionum periculo, separari possunt; ideò exequutor in hoc inuestigando, non multum laborare tenetur, sed præsupponere id probabilius potest.

Ex cohabitatione, &c. Multò minus in hoc etiam inuestigando exequutor laboret; nam quis dubitauit vnquam paleam igni adhærentem non comburi? Et ex cohabitatione maris, & fœminæ si præsumatur copula, *cap. iuuenis, 3. de sponsal. & matrim.* multò magis incontinentiæ periculum præsumendum est in istis coniugibus.

Aliudque canonicum, &c. Subintelligitur, impedimentum, vt in præcedenti formula indicauimus.

Cum eodem Latore, &c. Ista verba indicant huiusmodi dispensationem explicitè solum concedendam viro impedimenti conscio, & authori, ob rationes in præcedenti formula insinuatas.

Vt dicta muliere, &c. Hæc clausula est substantialis, & magni momenti, sed multa circumspectione demandanda est exequutioni: nam coniux ignorans impedimentum debet fieri certa de nullitate prioris consensus a se præstiti, vt nouum, & validum, ac liberum consensum præstet: & si perseueret in sua ignorantia, licet de nouo consentiat, non tamen validè consentit, error enim tollit consensum. *l. si per errorem, 15. ff. de iurisdict. omnium iudicum, l. non idcirco, 9. C. de iuris & facti ignorant. l. nihil consensui, 117. ff. de reg.* Error tollit consensum.

reg. iuris, cap. propoſuit, 2. et cap. vlt. de coniugio ſeruorum: in errore autem eſt coniux inſcia, quia putat ſe conſentire in ſuum maritum, cum verè iſte non ſit ſuus maritus; Et ſi iſte error reddit inuoluntariũ conſenſum in profeſſione, ſeu voto, nulliter factis reiteratum. *Nauar. lib. 3. conſil. 34. tit. de Regularibus, nu. 4. Sylu. in verb. matrim. 4. nu. 10. Sanch. lib. 1. de ſponſal. diſp. 16. n. 7. in fine;* Multò magis reddet inuoluntarium conſenſum de nouo præſtitum in matrimonio nulliter contracto, quod ſummam libertatem expoſcit. *c. cum locum. 14. de ſponſal.* & ideò dicta coniux certioranda eſt de nullitate prioris conſenſus.

De modo autem, quo certioratio iſta facienda ſit, non concordant DD. Nam tenet *Nauarr. tom. 1. c. 22. tit. de impedimento criminis, aut delicti, num. 47.* ſatis eſſe, ſi conſcius impedimenti generatim indicet illud ignoranti, & dicat: ſuſpicor te non eſſe vxorem meam aliqua de cauſa; ideò rogo te plurimum cauſa tranquillitatis meæ conſcientiæ, & conſolationis, vt, ſi, & quatenus opus fuerit, denuò nos pro coniugibus habeamus; & pro hac ſua opinione adducit *Caiet. 2. tom. opuſc., tract. 12. de matrim. q. 2. & in ſum. verb. matrim. pag. 9.*

Suſpicio non inducit ſcientiã ſed dubietatem.

Sed pace tantorum virorum, hæc opinio mihi non ſatisfacit. Nam ſuſpicio non inducit ſcientiam, ſed dubietatem. *c. habuiſſe vbi gloſ. diſtinct. 33.* Dubietas autem non tollit ignorantiam, cum titubans pro ignorante habeatur, *l. vlt. vbi gloſ. in verb. pro dubietate, & ibi Bart. C. de condit. indebiti. l. 3. §. is qui neſcit. ff. de libero hom. exhib.* Ergo mulier remanebit in ſuo erroris ſtatu, vt prius, & conſequenter ſi præſtet de nouo aliũ conſenſum, erit inuoluntarius ex errore, quo putat matrimonium validum, & conſentire de nouo in ſuum iam maritum.

Titubans habetur pro ignorante

Multò minus hæc opinio poteſt habere locũ in caſu noſtro, in quo mulier inſcia eſt certioranda de nullitate prioris conſenſus, hoc eſt, certa efficienda; non fit autem certa per verbum illud *ſuſpicor*, ſed ſolum titubans; Nam certitudo dubitationem omnem excludit. *c. ſi beneficia, 12. vbi gloſſa in verb. certiores, de præbend. & dignit. in 6. c. cum contingat, 24. vbi gloſ. in princ. de reſcript. c. habuiſſe, vbi gloſ. in princ. 33. diſt. c. de cętero. 1. q. 1. cap. certum, 11. q. 3. Caiet. verò in tom. 1. opuſculor. tract. 12. de matrim. q. 2. Sotus in 4. diſtinct. 28. quæſt. 1. art. 2. concl. 3. caſu 1. & Sanch. lib. 2. de matrimonio, diſp. 36. num. 5.* aiunt ſatis eſſe, ſi coniux inſcia impedimenti interrogetur per maritũ conſcium, an tali amore eum proſequatur, vt iam in maritum etiam conſentiat eum accipere, proinde ac ſi ab eo libera omninò eſſet; atque ita præſtito de nouo conſenſu per mulierem, vir etiam ſuum de nouo præſtet, & ſic de nouo valide matrimonium contrahi præfati Authores aſſerunt.

Certitudo dubitationẽ excludit.

Iſtorum etiam opinio plures patitur difficultates; nam adhuc mulier remanet in ſua ignorantia, & ſub poteſtate prætenſi mariti, cui contradicere nec liberum, nec tutum eſt; & ideò conſenſus ſi de nouo ab ea ſic præſtetur, erit inſufficiens, quia inuoluntarius, & non liber, immò quaſi coactus; ad matrimonium autem contrahendum requiritur conſenſus liber, & voluntarius. *c. requiſiuit, 17. c. tua, 26. & c. cum locum. 14. de ſponſal.*

Melius, meo iudicio, fiet ſi ſciens impedimentum, dicat ignoranti, vbi primum commodè potuerit, ſe innalidè ab initio conſenſum præſtitiſſe; & ideò ex doctorum virorum conſilio ad procurandam vtriuſque

usque animæ salutem opus esse, vt se inuicem per nouum, & independentem à primo consensum in cõiuges legitimè recipiant; & sicut ex amore, quo illam semper prosequutus est, liberè de præsenti eam recipit in vxorem, ita etiam eam precatur, vt etiam liberè eum de præsenti recipiat in maritum: & si instet inscia proscienda causa inualiditatis consensus, poterit respondere facillimè verbis æquiuocis, v. g. intentionem non fuisse sufficientem, vel aliquid simile; & cùm agatur de animæ salute, in dubio tutior pars est tenenda. *d. cap. iuuenis de sponsal. c. ad audientiam* 12. *de homicidio, cap. si quis autem de pœnitentia dist. 7. glossa in cap. vnico de scrutinio in ord. facien. &c. Panorm. in c. 1. de postulat. Prælat. num. 17.*

Ideò tertiam hanc opinionem admittendam duco, vt magis conformem menti M. P. quam *Sanchez loc. cit. num. 7. vers. erit autem*, appellat optimam cautelam; licet subiungat non mediocre periculum habere: sed hoc periculum facillimè elidetur, allegando suam incuriam, ignauiam, &c. prout exequutor expedire animaduertet, iuxta qualitatem personarum.

Sed ita caute, &c. Cum vniuscuiusque bonum nomen, & fama seruanda sint, bona enim fama est thesaurus inæstimabilis. *Eccles. 41. Curam habe de bono nomine: hoc enim magis permanebit tibi, quàm multi thesauri magni, & pretiosi;* ideò non licet reuelare occultum crimen, quo bonum nomen, & fama delinquentis notabiliter lædatur, nisi reuelatio huiusmodi sit omninò necessaria ad impediendum aliquod notabile damnum, vel ad prospiciendum alicui notabili bono, vt bene aduertunt *Nauar. cap. 18. num. 1. Sotus lib. 5. de iust. q. 7. art. 1. Lessius de virtut. lib. 2. cap. 11. dubit. 9. & 10. & alij apud clauem Regiam cap. 6. nu. 18.* necessitas enim facit licitum quod de iure non est licitum. *cap. quod non est licitum, 4. de regul. iuris. cap. vlt. 26. q. 6. Tiraquel. de pœnis temper.* Necessarium autem illud dicitur, quod si non fiat, res perit, vel deterior fit. *l. impensæ, 79. ff. de verborum signif.* Et ideò cùm alio modo, quàm detegendo coniugis crimen, possit vtriusque animæ saluti prospici, non debet occultum crimen reuelari: & propterea M. P. mandat coniugem insciam impedimenti, certiorari de nullitate prioris consensus non solum absque actuali propalatione impedimenti, verum etiam absque proximo periculo illud propalandi: hoc enim indicant illa duo aduerbia inimul posita, *ita cautè*: hoc est, tali cautela, videlicet prudentia, est certiorandæ mulier, vt nunquam ex dicta certioratione possit per se deuenire in cognitionẽ prædicti occulti impedimenti. Quòd autem hæc certioratio nullitatis præcedentis consensus fieri commode possit absque huiusmodi delicti propalatione, superius declaraui, vel potius indicaui prudenti exequutori, qui consideratis qualitatibus personarum, alijsque circumstantijs casuum particularium, poterit facillimè opportuniora media subministrare.

Necessariũ quid sit.

Matrimonium cum eadem, & vterque, &c. Per istam clausulam cõceditur facultas dispensandi, & traditur modus contrahendi de nouo matrimonium.

Quoad facultatem dispensandi nihil est superaddendum *ijs*, quæ in hac fere eadem clausula præcedentis formulæ diximus. Quo verò ad modum contrahendi de nouo ma-

matrimonium, diligenter perpendenda ſunt illa verba, *de nouo, ſecretè ad vitanda ſcandala, præmiſſis nõ obſtantibus.* Nam aduerbium illud, *de nouo*, indicat nullitatem prioris matrimonij, & propterea eſſe de nouo contrahendum, ac ſi nunquam fuiſſet contractum. Aduerbium verò illud, *ſecretè*, limitat modum contrahendi de nouo, & excludit alias ſolemnes publicitates, hoc eſt præſentiam Parochi, & teſtium, ac publicationes; nam admittit præmiſſas ſolemnitates in facie Eccleſiæ iam factas; & propterea non ſunt de nouo reiterandæ, ſed ſolum ſupplendus nouus conſenſus *Nauar. lib. 4. conſ. tit. de eo qui duxit in matrim. conſ. 3. num. 3. & conſ. 4. num. 2.*

Difficultas eſt, quomodo ſupplendus ſit: an actu ſolum interno voluntatis: an verò etiam actu externo: an verbis vel ſignis.

Quoad primum, eſt indubitabile apud Catholicos, non eſſe ſatis conſenſum internum ad matrimonij eſſentiam, vt bene probat *Valdenſis de Sacramentis, c.* 132. Nam ſi conſideratur vt contractus inter homines interiora cordis ignorantes celebratus, exigit ſignum externum, quo aperiatur conſenſus internus. Si autem conſideratur vt Sacramentum, de ratione intrinſeca Sacramenti eſt, eſſe ſignum ſenſibile; & in hoc concordant omnes fere Doctores. Et licet videantur aliqui *ex cap. tuæ, 25. & d. cap. cum locum, de ſponſal.* colligere quòd ſolus conſenſus internus ſufficiat, & propterea non requiri neceſſariò verba, vel alia ſigna externa; nihilominus ſi verba dictorum capitulorum bene perpendantur, vnuſquiſque facillimè cognoſcet, potius contrarium ex ijs colligi. Nam in *d. c. cum locum*, cùm dictum fuiſſet, matrimonium ſolo conſenſu contrahi, ſubiungitur immediatè: Et *vbi de ipſo quæritur, plena debet ſecuritate ille gaudere, cuius eſt animus indagandus*: hoc eſt, vt *ibi gloſſa in verbo, indagandus, inquirendus ad conſentiendum, ne per timorem dicat ſibi placere quod odit.* Et nota illud verbum, *dicat*, quod vel verba, vel ſigna externa de ſui natura importat.

Maiorem difficultatem habere prima facie videtur *d. c. tuę*, vbi dicitur verba conſenſum exprimentia eſſe neceſſaria quantum ad Eccleſiam; ergo non ad eſſentiam matrimonij. Sed reſpondetur, quod non dicitur ibi ſimpliciter, per conſenſum viri, & mulieris contrahi matrimonium, ſed per *legitimum*, hoc eſt, per conſenſum à ſacris Canonibus approbatum, qualis eſt conſenſus verbis, vel ſignis expreſſus. *cap. conſultationi, 28. de ſponſal. c. fin. de coniug. ſeruor. c. vnico, §. fin. de deſponſ. impub. in 6. & c. ex parte, 14. de reſtitutione ſpoliatorum. S. Tho. in 4. diſp. 27. q. 1. artic. 2. quæſtiuncula 2. ad 3. Bellarminus de matrimonio, lib. 1. cap. 8. ad 2. obiect. Suarez tom. 1. de Sacramentis. q. 60. artic. 8. diſp. 2. Couar. 2. part. cap. 1. §. vnico, num. 8. Sanch. de matrim. lib. 2. diſp. 30. num. 1.*

Ad illud verò, quod in prædicto *c. tuæ*, dicitur, verba eſſe neceſſaria quantum ad Eccleſiam, facillimè reſpondetur, ſi prius animaduertatur, illud verbum, *neceſſarium*, non ſemper importare neceſſitatem, ſed aliquando etiam ſignificare vtilitatem, *l. 1. ff. ſoluto matrimonio, & l. 1. ff. de offic. Præfecti prætorio*: prout accipitur *in iſto c. tuę*: & ideò illius ſenſus eſt, quod vtilius ſit quoad Eccleſiam, id eſt, quo ad forum externum, vt conſenſus verbis exprimatur, quàm alijs externis ſignis nam per conſenſum verbalem facilius probari poteſt in eo foro validitas matrimonij, vt bene notauit

Verbum, neceſſarium, non ſemper importat neceſſitatem.

Sanchez loc. cit. quando illa in dubium reuocaretur, & ideò verba esse vtiliora ad probationem; & hoc etiam sentit *Couarruu. 2. par. cap. 4. num. 1.*

Ex his etiam resoluitur alia pars difficultatis, An verbis, vel signis præstandus de nouo sit iste consensus ad matrimonium necessarius. Dicendum enim est, quocunque ex præfatis modis de nouo præstitum consensum à coniugibus prius de nullitate prioris consensus certioratis, sufficere ad valide contrahendum de nouo matrimonium. *Ita S. Thom. & alij prædicti DD. loc. cit.*

Sufficit ergo, vt isti nostri coniuges inter se nemine præsente consentiant in matrimonium, vel per verba, vel per aliquod signũ, quod nouum consensum indicet, vel per continuationem, & cohabitationẽ. *c. ad id, 21. de sponsal. & cap. duo pueri, 12. de despons. impub. l. minorem, 4. ff. de ritu nuptiarum.* Vel per subsequentem copulam maritali affectu habitam, *c. is qui fidem, 30. de sponsal.* Vel per aliquod factum, vel verbum indicantia nouũ consensum, vt bene notat textus in *cap. fin. de coniugio seruorum*, dum ponderat, quod nec facto, nec verbo consentit, *& in c. 1. de desponsat. impub. in verb. quod si aliquo modo non consentit.*

Et ideò fidelis exequutor abstineat omninò à temeritate nonnullorum exequutorum, qui coram se & duobus testibus faciebant coniuges de nouo matrimonium contrahere vigore litterarum M. P. sed relinquat coniuges vt inter se de nouo secrete præstent nouum consensum, & contrahant matrimonium: Ad exequutorem enim spectat solum modo cum coniuge conscio impedimenti dispensare ad matrimonium de nouo contrahendum iuxta formam huiusmodi litterarum.

Præmissis non obstantibus contrahere, &c. Abunde hanc clausulam in proxima præcedenti formula explicauimus: & ideò ad illam remittimus exequutorem.

In foro conscientiæ, &c. Vt in præcedenti formula.

Prolem susceptam, &c. Quia per subsequens matrimoniũ proles ex soluto, & soluta genita legitimatur. *c. 1. & c. tanta, 6. Qui filij sint legitimi & authen. quibus modis filij naturales legitimi efficiantur, §. sancitum. Molina de iustitia, tom. 1. tract. 2. disp. 172. de legitimatione per subsequens matrimonium.* Ideò hic mandat M. P. ab exequutore pronunciari huiusmodi prolem in prætenso matrimonio forsan susceptam, vnà cum aliis imposterum suscipienda, quoad vtrumq; coniugem esse legitimam; cùm aliàs proles quo ad coniugem conscium impedimenti non esset legitima, vt in præcedenti formula declarauimus in clausula, *in foro conscientiæ, &c.* *Subsequens matrimonium legitimat prolem susceptam.*

Reliquæ clausulæ huius formulæ sunt eadem cum præcedenti formula: ideò superuacaneum est amplius in illis immorari.

Si autem ambo coniuges ante matrimonium sciuissent impedimentum prædictum, M. P. in hunc modum rescribit.

FR. An-

FR. *Antonius Barberinus, &c. Quatenus, ſi eſt ita, dictos Latores, audita prius eorum ſacramentali Confeſſione, à quibuſuis ſententijs, & cenſuris, & pœnis Eccleſiaſticis, quas propter præmiſſa quomodolibet incurrerunt, inceſtu, & exceſſibus huiuſmodi abſoluas hac vice. &c. Iniuncta inde eis pro tam enormis libidinis exceſſu, graui, & diuturnâ pœnitentia ſalutari, ac ſacramentali Confeſſione, &c. Demum, dummodo impedimentum præfatum occultum ſit, & ſeparatio, &c. cum eiſdem Latoribus de nullitate prioris conſenſus certioratis, &c.* Reliqua vt in præcedenti formula.

Hæc formula à præcedenti ſolum differt in numero: illa enim loquebatur in numero ſingulari, & comprehendebat vnum coniugem ſolum; hæc verò loquitur in numero plurali, & comprehendit ambos coniuges. Cũ ambobus igitur exequutor præſtet, quod cum altero eorum iuxta præcedentem formulam præſtitit, & ſuperiniungat diuturnam pœnitentiam iuxta præſentem formulam. Mirabitur hic forſan aliquis, cur ob vnum & idem delictũ temporanea diuerſitas pœnitentiæ imponatur: quid enim maioris grauitatis ſuperaddit, habere complicem? Reſpondetur quod grauius eſt, vnum crimen perpetrari à duobus, quam ab vno; cum crimen à duobus perpetratum, ſit malitia duplici conflatum, & vnum ſit alterius criminis cauſa, & ideò maiorem meretur pœnam.

Eodemque modo reſcribitur pro coniugibus, qui poſtquam contraxerant matrimoniũ, ſciuerunt impedimentum, & nihilominus à carnali copula non abſtinuerunt.

Si verò Oratrix poſtquam ſe à quodam viro carnaliter cognoſci paſſa fuerat, matrimonium cum illius fratre publicè contraxit, & ſucceſſiue conſummauit, ignara tamen impedimenti ex præmiſſis prouenientis, in hunc modum expediuntur litteræ.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Quòd aliàs ipſa ſe carnaliter cognoſci paſſa fuit à quodam viro, & deinde cum illius fratre matrimonium in facie Eccleſiæ contraxit, & ſucceſſiuè conſummauit, ignara impedimenti ex præfata prima carnali copula prouenientis. Cùm autem, &c. Latrix præfata propter impedimentum ex præmiſſis, quæ occulta ſunt, proueniens, nequeat in dicto matrimonio remanere abſq; Sedis Apoſtolicæ diſpenſatione, ad euitanda ſcandala, quæ, ſi diuortiũ inter ipſam, & dictum fratrem fieret, exoritura eſſent, ac pro ſuæ conſcientiæ, &c. Quare, &c. Dictam Latricem, audita prius eius ſacramentali Confeſſione, ab inceſtu, & exceſſibus huiuſmodi abſoluas hac vice, &c. Iniuncta inde ei pro tam enormis libidinis exceſſu, graui pœnitentia ſalutari, & alijs, &c. Iniungen. &c. Demum, dummodo impedimentum, &c.* Vt in prima præcedenti formula.

Ignorantia iuris excuſat à dolo.

Cum ignorantia iuris excuſet à dolo. *l. qui in ius*, 138. §. *nemo vr detur, vbi Dec. num.* 1. *ff. de reg. iuris. l. ſed ſi lege*, 28. §. *ſcire, ff. de*

petit. hæreditatis. l. si quis in graui, 3. §. si quis ignorans. ff. ad senat. Sillan. Et propterea ignorans puniri minimè debeat. l. generalis, 3. C. de Tabularijs, lib. 10. cap. fin. qui matrimon. accus. poss. c. si verò, 4. de sentent. excommun. c. cognoscentes, 2. vbi Panorm. num. 6. de constit. glos. in Clement. 2. verb. ex tunc, de hæreticis. Bart. in l. 1. §. nuntiatio, 1. ff. de noui operis nunciat. Bald. & alij in l. 1. ff. de legibus. eandem ob causam M. P. in huiusmodi formula omisit absolutionem *à quibusuis sententijs, censuris, & pœnis Ecclesiasticis contentis in Clem. vnica de consanguinitate, & affinitate.* Et consequutiuè non mandat imponi frequentiam sacramentalis Confessionis, sed solum iniungi grauem pœnitentiam salutarem pro qualitate criminis: & ideò exequutor se gerat in imponenda pœnitentia, iuxta à me adnotata in prima formula istius secundæ Partis.

Et hæc sufficiant pro huius formulæ declaratione, quia aliæ partes sunt communes cum præcedentibus formulis, & ideò communem habent interpretationem,

Pro Oratore qui postquam mulierem carnaliter cognouerat, matrimonium cum illius filia publicè in facie Ecclesiæ contraxit, & successiuè consummauit, & deinde ad eandem mulierem habuit carnalem accessum, sic expediuntur litteræ.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Ex parte Latoris, &c. Quòd ipse aliàs, postquam mulierem quandam carnaliter cognouerat, matrimonium cum illius filia in facie Ecclesiæ contraxit, & successiuè consummauit, & deinde ad eandem mulierem habuit carnalem accessum. Cùm autem, &c. Quare, &c. Quatenus, si est ita, dictum Latorem, audita prius eius sacramentali Confessione, postquam omnem recidiuæ conuersationis præfatæ occasionem abstulerit, à quibusuis sententijs, censuris, & pœnis Ecclesiasticis.* Prout in prima formula.

Hęc formula solum differt à prędedentibus alijs per istam vnicam clausulam, *Postquam recidiuæ conuersationis præfatæ occasionem abstulerit*, qua explicata, non opus erit aliud superaddere.

Dictio postquam excludit tempus præcedens.

Postquam, &c. Hæc dictio inducit conditionem exclusiuam præcedentis temporis. *Paris. cons.* 31. *num.* 38. *vol.* 1. *Menoch. cons.* 1103. *num.* 4. Et ideò Exequutor non debet procedere ad absolutionem, & dispensationem istius pœnitentis, nisi remota prius fuerit omnis occasio recidiuæ conuersationis.

Omnem, &c. Cum omnis occasio peccandi remouenda sit. *c.* 1. *de iureiurando in* 6. & hoc M. P. hic iubeat; necesse est inuestigare quid sit occasio, & quotuplex, quæ & quomodo auferenda.

Occasio, quid sit.

Istud nomen, *occasio*, diuersimodè accipitur. Apud Rhetores enim sumitur pro opportunitate temporis, & ideò *Cicer.* 1. *de inuentione* dicit, quod occasio est pars temporis in se habens alicuius rei i do-

Opportunitas temporis.

idoneam faciendi, aut non faciendi opportunitatem. *& in primo offitiorum* appellat *tempus actionis opportunum*. Pro hoc facit *textus in l. capienda occasio*, 129. *ff. de reg. iuris. Bertazolus de clauſ. inſtrum. clauſula* 27. *gloſ.* 11. *num.* 1.

Causa remota & nō vera.

Apud Iuriſtas verò aliquando ſumitur pro quacunque cauſa remota, & non vera. *Corneus conſ.* 153. *num.* 7. *lib.* 2. *Decius in cap. ſua nobis*, 9. *de confirm. vtili, vel inutili, num.* 1. *Panorm. in c. ſolitæ*, 6. *nu.* 1. *de maiorit. & obed.* vnde *Prouerb.* 18. dicitur: *Qui vult ab amico diſcedere, occaſionem quærit.*

Cauſa irrationabilis.

Aliquando pro cauſa irrationabili, & iniuſta *Authen. de lenonibus in princip. Bald. conſil.* 119. *incipit, ſtatuto cauetur, num.* 7. *verſ. ſed contra, lib.* 2. *Menoch. conſ.* 335. *num.* 25. *&* 18.

Cauſa remota impulſiua.

Aliquando pro cauſa remota, ſed impulſiua, quæ ordinetur ad effectum de quo agitur. *l. qui occidit*, 30. *ff. ad leg. Aquil. cap. de cætero*, 11. *de homicidio, cap.* 1. *§. porro de ſtatu regul. in* 6. *& c. vlt. de iniurys. Tiraquel. tract. ceſſante cauſa lim.* 13. *num.* 8. *Menoch. conſ.* 395. *num.* 25. *Bald. conſ.* 237. *incip. vlterius quæritur, lib.* 1. *Felin. in d. c. ſolitæ, num.* 2. *de maiorit. & obedient.* Cauſa enim remota eſt ordinata ad effectum, de quo agitur. *Dec. in l. certi conditio*, 9. *num.* 1. *ff. ſi certum petatur. & in d. c. Sua nobis in princ. de confir. vtili, vel inutili.* Et ſumitur pro ipſo actu prouocationis, & inductionis ad rem, quam aliàs quis erat facturus, vt quando quis aliquem inducit ad vſuram, ad quam erat iam paratus, & quam aliàs erat facturus. *Felin. loc. cit. Archid. in cap. ſi quis vſuram*, 14. *q.* 4.

Cauſa accidentalis.

Aliquando etiam ſumitur pro cauſa accidentali, vt quando cauſa non eſt per ſe ordinata ad effectum de quo agitur, ſed accidentaliter, & à caſu illud contingit. *l. fin. §. ſed cum in ſecundam. C. de fur. l. reſcriptum*, 12. *§.* 1. *ff. de diſtract. pign. l. generaliter.* 24. *§. proinde conſequenter, verb. plane, ff. de fideicomiſ. libert. Bart. in l. fin. C. de Aduoc. diuerſ. Iud. Dec. in d. l. certi conditio, num.* 1. *ff. ſi certum petat. & in d. c. cognoſcentes, num.* 7. *de conſtit. & in rubr. C. qui admitti ad bonorum poſſeſſ. nu.* 8. *&* 9.

Cauſa veræ, & proximæ.

Demum ſumitur pro cauſa vera reali, & proxima. *Felin. in d. c. ſolitæ, num.* 2.

Omnem recidiuæ, &c.

Dictio omnis eſt vniuerſalis.

Dictio, *omnis*, eſt vniuerſalis, nihilque excludit. *l. teſtoribus*, 59. *in princ. & l. Iulianus*, 66. *ff. de leg.* 3. *l. hoc articulo*, 29. *ff. de hæred. inſtituend. Dec. in cap. quoniam*, 13. *num.* 2. *de conſtit. & in l. omnia*, 7. *ff. ſi certum petatur. Tiraquel. in l. ſi vnquam*, 8. *verb. totum, num.* 1. *C. de reuoc. donat. Surd. deciſ.* 265. *num.* 30. *& conſ.* 170. *num.* 3. *Gonzal. ad reg.* 8. *Cancell. gloſ.* 6. *num.* 21. *& DD. communiter.* Et ideò vbi ponitur inducit vniuerſalitatem in diſpoſitione, prout facit in noſtro caſu, in quo *M. P.* iubet omnem occaſionem, id eſt, quocunque modo accipiatur occaſio, prius auferri. Et licet ſatis eſſet remotio occaſionis proximè ad recidiuum carnale commercium; attamen quia inceſtus eſt delictum perniciosiſſimum, & ab omnibus legibus ſummopere deteſtatum, & punitum, vt ſupra demonſtrauimus; ideò hic Maior Pœnitentiarius ad penitus illum extirpandum, & in eius odiū, mandat omnem illius occaſionem prius auferri, eo maximè quia in pœnitente noſtro præſumitur aliquis ad inceſtum habitus, ob reiteratum actum copulæ carnalis, ac propterea accuratior, & non ordinaria cautela eſt in eo extirpando adhibenda.

Quo-

Quomodo autem auferendæ sint huiusmodi occasiones, pro nunc aliquas indicabo regulas generales, ex quibus particulares aliæ colligi, iuxta petentis necessitatem, & opportunitatem, poterunt.

Prima erit, non simul cohabitare in eadem domo, sed longe à complice eligere habitationem: cohabitatio enim maris, & fœminæ, est dispositio ad copulam. *d. cap. iuuenis, de sponsa. & matrimon.* Secunda, prohibere ne complex eius domũ ingrediatur; ad quod adimplendum non deerunt honesti prætextus. Tertia, remouere omnia, quæ fortè impellebant ad complicis domum petendam, eiusque familiaritatem prosequendam. Quarta, muneribus nuncium remittere, & similia, &c. prout noster exequtor expedire iudicabit.

Remota igitur omni recidiuæ conuersationis occasione, exequutor valide procedet ad consummationem huiusmodi absolutionis, & dispensationis, iuxta allegata in præcedenti formula.

IN SECVNDO
EX ACTV FORNICARIO
DE CONTRACTO.

Pro Oratore, qui matrimonium contraxit cum muliere, cuius antea consanguineam in secundo gradu carnaliter cognouerat, expediuntur litteræ, vt infra.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Quòd ipse aliàs matrimonium in facie Ecclesiæ contraxit, & successiuè consummauit cum muliere, cuius consanguineam in secundo gradu priùs carnaliter cognouerat. Cum autem, sicut eadem petitio continebat, impedimentum ex præfata carnali copula proueniens sit occultum, & separatio inter Latorem, & dictam mulierem fieri non possit absq; scandalo: idcirco cupit Lator à præmissis, de quibus plurimum dolet, per S. P. officium absolui, secumque desuper dispensari. Quare, &c. Quatenus, si est ita, dictum Latorem, audita prius eius sacramentali Confessione, à quibusuis sententijs, censuris, & pœnis Ecclesiasticis, quas propter præmissa quomodolibet incurrit, incestu, & excessibus huiusmodi absoluas, hac vice, in forma Ecclesiæ consueta, iniuncta inde ei pro modo culpæ graui pœnitentia salutari, ac sacramentali Confessione peccatorum suorum, &c.* Prout in prima formula de contracto.

Huius formulæ verba sunt eadem cum prima formula. Ergo præsupponendum est mentem, & voluntatem M. P. esse, vt eodem modo exequutioni demandetur hæc formula, ac illa prima, quia verba sunt signa, & testimonium mentis nostræ, ac demonstrant voluntatem animi. *l. Labeo, 7. §. idem Tubero, ff. de supell. legata. l. scire, 21. ff. de*

ff. de tutor. & curat. dat. ab iis qui ius dare hab. l. 1. §. Diuus, ff. ad leg. Cornel. de ſicar. Surd. de alimentis, tit. 2. q. 2. num. 1. & conſ. 179.

Deſunt ſolummodo verba illa (*pro tam enormis libidinis exceſſu*) quæ, & maiorem delicti, & conſequenter pœnitentiæ imponendæ grauitatem denotant; & ideo mitius cum hoc noſtro Latore, quàm cum illo præcedenti quoad pœnitentiam imponendam, agere debet exequutor; in reliquis verò eos pares faciat.

Si verò mulier carnaliter cognita non ſolum ſit conſanguinea in ſecundo gradu prætenſæ vxori latoris, verum etiam ipſi latori conſanguinea exiſtat in quarto gradu, & ad hũc effectum à Dataria obtinuerit diſpenſationẽ ſuper dicto quarto gradu, ſed nullam de præfata copula mentionem fecerit, vt infra expediuntur litteræ, pro foro conſcientiæ.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Quòd ipſe aliàs, poſtquam mulierem carnaliter cognouerat, matrimonium in facie Eccleſiæ contraxit, & ſucceſsiuè conſummauit cum illius conſanguinea in ſecundo, & ſibi in quarto gradibus coniuncta, obtenta prius à Sede Apoſtolica diſpenſatione ſuper dicti quarti gradus impedimento in qua nulla facta eſt mentio prædictæ copulæ. Cùm autem, ſicut eadem petitio continebat, Lator præfatus propter impedimentum ex prædicta carnali copula proueniens, nequeat in dicto matrimonio remanere, abſq; noua Sedis Apoſtolicæ diſpenſatione, ad euitanda ſcandala, quæ, ſi diuortium inter eos fieret, exoritura eſſent, ac pro ſuæ conſcientiæ quiete cupit lator à præmiſsis, quæ occulta ſunt, & de quibus plurimum dolet, abſolui, ſecumq; deſuper diſpenſari. Quare, &c. quatenus ſi eſt ita, dictum Latorem, audita prius eius ſacramentali Confeſsione, à quibuſuis ſententijs, cenſuris, & pœnis Eccleſiaſticis: quas propter præmiſſa quomodolibet incurrit, inceſtu, & exceſsibus huiuſmodi abſolnas hac vice, &c. Iniuncta inde ei pro modo culpæ graui pœnitentia ſalutari, ac ſacramentali Confeſsione peccatorum ſuorum, ſingulis ſcilicet menſibus, vt minimum ſemel, & quoties illius animæ ſaluti expedire iudicaueris. Demum dummodo impedimentum ex carnali copula prædicta proueniens ſit occultum, & ſeparatio, &c. ac aliàs ritè, & iuxta formam litterarum Apoſtolicarum, verificatiſq; in eis narratis ſuper impedimento quarti conſanguinitatis gradus huiuſmodi, cum ipſo, & dicta muliere diſpenſatum fuerit, atque occultum ſit, dictas litteras diſpenſationis propter præmiſſa inualidas eſſe, aliudque canonicum non obſtet; cum eodem Latore, vt dicta muliere de nullitatis prioris conſenſus certiorata, &c.* Reliqua vtſupra.

Cùm hæc formula contineat omnes clauſulas in prima præcedenti formula de contracto expreſſas, ac præterea alias duas vt ſuas proprias; ideò ad has duas tantum explicandas hic animum conuertere debemus.

Ac

Ac alias ritè, &c. Hic subintelligitur præcedens dictio, *dummodo*, prout denotat dictio, *ac*, in principio posita, quæ est copulatiua, & ponitur pro, & *l. 2. §. & cum placuisset, ff. de origine iuris, l. 2. §. fin. C. de summa Trinitate, l. scire leges, 17. ff. de legibus, & l. libertas, 4. §. fin. ff. de statu hominum.*

Dictio, ac, est copulatiua.

Et ideo copulat subsequentia cũ præcedentibus. *l. & quia, 6. ff. de iurisd. omnium iudicum, glossa in l. 2. in principio ff. de dote prælegata, & in l. si sic, 7. ff. quemadmodum seruitus amittatur. Soccinus iunior cons. 71. num. 4. vol. 3. Mascard. de prob. concl. 1265. num. 32.*

Et sicut dictio, *dummodo*, operatur, vt disposita in præcedentibus, quibus ipsa fuit adiuncta, necessario existant, immò requirit, vt de necessitate existat illud, cui adiungitur, ad hoc, vt dispositio suum possit sortiri effectum, *Io. Andr. in cap. ex tuarum. 5. de auth. & vsu pallij, & Alex. in l. 1. in principio in 2. notabili, ff. ad l. falcidiam, & Decius cons. 326. num. 3. tom. 1. Ruinus cons. 152. tom. 4.* Ita hoc loco necessitat, vt dispensatio super quarto consanguinitatis gradu obtenta, iam demandata sit executioni per Ordinarium, cui directa fuerat. Et licet dictio, *alias*, sit aduerbium temporis, & sumatur pro alio tempore. *l. dicere 23. §. fin. ff. de recept. arbitr. l. 3. ff. de condit. sine causa. Bart. in l. 1. n. 12. ff. de condit. & demonstr.* & de natura sua æque se habeat ad tempus præteritum, futurum, & præsens, iuxta propositiones, in quibus apponitur; si enim propositio respicit præsens, ipsa inseruit tempori præsenti. *l. diuortio, 37. vbi glossa in verbo, alias, ff. de negotijs gestis.* Si propositioni de præterito iungitur, respicit etiam tempus præteritum. *dicta l. dicere, §. sed si de pluribus, ff. de receptis arbitris.* Si ponatur propositioni de futuro, & facit actum conditionalem, & respicit tempus futurum. *l. alias, 18. ff. de iure iurando.* Nihilominus in nostro casu, cum iuncta sit verbo, *dispensatum fuerit*, quod importat tempus præteriti perfecti, limitatur ad tempus præteritum, atque ita actum perfectum exposcit.

Dictio, alias, quacumque tẽpora potest respicere.

Ritè, ac iuxta formã, &c. Hoc est, seruatis ordine, & solemnitatibus in dictis litteris præscriptis; nam dictio, *ritè*, respicit ordinem, & solemnitatem, hoc est, expo'cit vt illud cui adiungitur, sit solemniter, & ordine debito factũ. *l. generaliter, 12. §. sin autem, C. de rebus creditis: glos. & Bart. in l. non putaui, 8. §. non quæuis, ff. de bonorum possess. contra tabul. glossa in l. 2. in principio, ff. de iniusto, rupto, & irrito facto testamento. Panor. in cap. 1. §. vna verò, num. 1. de Sum. Trinitate.* Et si volumus adijcere *cum Iasone in l. Titius, 25. num. 3. ff. de liberis, & posth. & Decio in l. lecta, 40. num. 21. & 22. ff. si certum petatur, & alijs*, quod vna cum ordine respiciat etiam iustitiam, hoc est, vt illud, cui adiungitur, sit iuste, & æque factum, bene etiam adijciemus; nam vtrumque hic exposcit M. P. saltem vt in foro fori vtrumque præsumatur & executor ad vlterius inuestigandũ non tenetur; est enim præsumenda dispensatio rite, & recte facta in eo foro, donec contrarium detegatur, quia statur sententiæ, donec eius iniquitas detegatur. *cap. sicut, 16. de re iud. cap. in præsentia, 6. de renunciation.*

Dictio ritè respicit ordinem & solemnitatem, & iustitiam.

Et standum in hoc est, sicut in alijs, dicto ipsius latoris: si deponat secum vigore dispensationis super quarto gradu obtentæ dispensatum fuisse præmisso examine testium, & alijs seruatis iuxta formam præscriptam

ptam in litteris Apoſtolicis; vel ſaltem, ſi dicat ſecum ritè diſpenſatum fuiſſe.

Atque occultum ſit, &c. Ob eandem rationem, paulò ante allatam, hic etiam ſubintelligitur eadem dictio, *dummodo*, & conſequenter neceſſe eſt vt actu ſit occultum, prædictam diſpenſationem eſſe inualidam ob præmiſſa in ea non expreſſa.

Litteras prædictæ diſpenſationis propter præmiſſa inualidas, &c. Licet probabile ſit iuxta ſententiam *Nauarri lib. 1. conſil. tit. de conſtitutionibus conſ. 1. quæſt. 19. nu. 48. & ſequent. Graſſij parte 1. deciſionum lib. 2. c. 81. num. 13. Petri de Ledeſma de matrim. q. 59. art. vlt. dubio 2. difficult. 3. poſt concl. corollar. 1. Emanuelis Sa verb. diſpenſatio, & aliorum*, quod poſſit quis pro ſingulis impedimentis ſingulas diſpenſationes ſeparatim impetrare, non facta mentione alterius impedimẽti, eo quod neque iure canonico, neque Cæſareo caueatur, vt in obtinenda diſpenſatione ſuper vno impedimento matrimonij, fiat mentio de alijs impedimentis, & propterea non ſit inducenda obligatio iuris, vbi ius non obligat. *cap. 2. verſ. ſed neque, vbi gloſ. in verb. non inuenitur, de transl. Epiſcopi. c. conſuluiſti, 2. q. 5. c. nuper, 29. §. in ſecundo, de ſenten. excomm. gloſ. in cap. 2. in verb. debitum, de cognat. ſpirituali.*

Permiſſa cenſentur, quæ prohibita non inueniuntur.

Permiſſa enim cenſentur, quę per legem prohibita non inueniuntur. *l. necnon, 28. §. quod eis, vbi gloſ. in verb. prohibeant. ff. ex quibus cauſis maior 25. annis in integ. reſtitut. l. 1. ff. de teſtib. l. mutus 43. §. quæritur, ff. de procur. l. ab ea parte 5. ff. de probat.* Et in dubio cenſetur actus permiſſus, quando non reperitur prohibitus. *Anchar. conſ. 344. Menoch. de præſumpt. lib. 6. quæſt. 16. num. 2. Maſcard. de probat. lib. 3. concl. 1237. num. 2.*

In dubio cenſetur actus permiſſus.

Nihilominus contraria ſententia probabilior eſt, & tenenda, videlicet, quod neceſſario facienda ſit mentio omniũ impedimentorum dirimentium in vna eademque diſpenſatione, alias diſpenſatio eſt ſubreptitia & nulla: nam iura præcipiunt omnia impedimenta Pontifici exprimi, nihilque taceri ex ijs, quæ ad diſpenſationem intrinſecè conferunt. *cap. poſtulaſti 27. & cap. ad audientiam 31. de reſcript.* ſed pluralitas impedimentorum cõfert intrinſecè ad diſpenſationem, ergo ſunt in vna eademque diſpenſatione ſimul exprimenda. Patet, quia vnum impedimentum coniunctum cum altero impedimento, facit vinculum longè ſtrictius, & difficilioris diſpenſationis. *cap. ex tuarum 5. de authorit. & vſu palliy. c. 1. de tregua, & pace. c. paſtoralis, 19. de priuilegijs.* Ergo vnum intrinſecè confert ad diſpenſationem alterius: idque clarius probatur ex ſtylo Curiæ, quo omnia impedimenta matrimonialia exprimi ſolent in vnica diſpenſatione; imò ſi obtenta diſpenſatione ſuper vno impedimento, detegatur aliud impedimentum, vtriuſque fit mentio in noua diſpenſatione; & ſi ſecus fiat, diſpenſatio declaratur inualida à M. P. ad quem in huiuſmodi caſibus fit recurſus, quando diſpẽſationis ſubreptio, vel alterum ex impedimentis ſunt occulta: vt hic in noſtra formula expreſſis verbis fit: & declaratio M. P. qui continuò commoratur in Curia, facta cum ſcientia, & conſenſu ſuorum Officialium, quorum Regens eſt S. Rotæ Auditor, magni facienda eſt ad tollendas omnes dubitationes. Et ſciendum eſt, quod

Omnia impedimẽta exprimẽda ſunt in diſpenſatione.

omnes formulæ, quibus vtitur M. P. in ſuis litteris, fuerunt de Anno 1612. diſcuſſæ ac recognitæ, ita mandante Eminentiſs. & Reuerendiſs. D. Scipione Burgheſio tunc Maiori Pœnitent. ab Illuſtriſſimo D. Io. Baptiſta Coccino S. Rotæ Decano, ac Regente Officij S. Pœnitentiariæ Apoſtolicæ, à P. Benedicto Iuſtiniano noſtræ Societatis, Rectore Pœnitentiariæ S. Petri, ac Conſultore Theologo, & à Reuerendiſs. D. Io. Franciſco Fagnano à Secretis S. Congregationis Concilij, & Conſultore Canoniſta eiuſdem Officij S. Pœnitentiariæ; & poſtea ab omnibus alijs Officialibus eiuſdem Officij S. Pœnitentiariæ approbatæ, & confirmatæ: ac propterea hic Pœnitentiariæ ſtylus authoritatibus omnium aliorū Doctorum in contrarium facientibus prævalere omnino debet. Maioris enim Pœnitentiarij Officiales ſunt ex primarijs Romanæ Curiæ Viris, tum ob inſignem eorum doctrinā, tum etiam ob diuturnam negotiorum, quæ in eadem Romana Curia geruntur, experientiā, & ideò eorū ſententiæ maximè deferendū eſt.

Quæ omnia intelligenda ſunt de impedimentis dirimentibus matrimonia, non autem de ijs, quæ ſolum impediunt contrahendum, ſed contractum non dirimunt. Sicut enim cum huiuſmodi impedimentis ſine diſpenſatione validè contrahitur matrimonium, ita etiam cum diſpenſatione ſuper impedimento dirimente obtenta, in qua non ſit facta mentio alterius impedimenti nō dirimentis: diſpenſationes enim obtinentur, vt validè fiat, quod ſine illis ſi fieret, eſſet inualidum: ſed matrimonium ſine diſpenſatione impedimenti non dirimentis validè contrahitur, ergo non eſt neceſſaria quoad validitatem matrimonij, diſpenſatio ſuper impedimento non dirimente: ergo expreſſio dicti impedimenti in diſpenſatione ſuper alio impedimento dirimente obtenta, non eſt neceſſario facienda; ergo non inualidat dictam diſpenſationem illius taciturnitas.

Præterea, ſtylus Romanæ Curiæ eſt, vt ſuper voto Caſtitatis, ſeu Religionis, vel ſimilium, obtineatur diſpenſatio à Sacra Pœnitentiaria, & ſuper impedimento dirimente matrimonium, obtineatur diſpenſatio à Dataria. Si vero ex impedimentis dirimentibus ad aliquod matrimonium impediendum concurrentibus, vnum ſit publicum, & aliud occultum, licitè à Dataria impetratur diſpenſatio ſuper impedimento publico, & à S. Pœnitentiaria poſtea obtinetur alia diſpenſatio ſuper impedimento occulto; cum expreſſa mentione impedimenti publici, & diſpenſationis deſuper obtentæ: neq; de hoc dubitare quis poteſt, cum hic ſit ſtylus Romanæ Curiæ, & præcipuè S. Pœnitentiariæ. Ratio etiam hoc dictat, cùm alias nemo teneatur propalare in foro externo ſuam turpitudinem, & ad ſaluti, ac famæ occultorum reorum conſulendum, fuerit inſtitutū à Sede Apoſtolica S. Pœnitentiariæ officium. Non ſatis eſt S. Pœnitentiariæ ſolum exponere impedimentum occultum, ſed oportet vt exponatur & publicum, ac diſpenſatio nulliter deſuper obtenta; Sic enim in foro interno diſpenſatur denuo, & ſuper impedimento publico, quod factum eſt occultum propter publicam diſpenſationem: quia in foro fori fuit, licet nulliter, ſuper eo diſpenſatum, & ſuper alio impedimento per ſe occulto. Si ſecus fieret, claudicaret diſpenſatio, & matrimonium eſſet inualidum. *Petr. de Ledeſ. in ſum. ſacram. de matrim. c. 27. poſt ſextam concl. difficult. 1, Sanch. de matrim. lib. 8. diſp. 23. num. 7.*

Reliquas clauſulas huius formulæ, vide in præcedentibus formulis.

AFFI-

AFFINITAS SVPERVENIENS.

Pro eo, qui matrimonium per verba de præſenti contraxit cum quadam muliere, & deinde illius ſororem carnaliter cognouit, conficiuntur litteræ, vt infra.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Quod ipſe aliàs, poſtquam matrimonium in facie Eccleſiæ contraxerat cum quadam muliere eius ad præſens vxore, & ſucceſſiuè conſummauerat, illius ſororem carnaliter cognouit. Cum autem dictus Lator in dicto matrimonio remanere, & debitum coniugale reddere, & exigere licitè poſſe deſideret, pro ſuæ conſcientiæ quiete cupit à præmiſſis, quæ occulta ſunt, & de quibus plurimum dolet, per Sedem Apoſtolicam abſolui, ſecumque deſuper diſpenſari. Quare, &c. Quatenus, ſi eſt ita, dictum Latorem, audita prius eius ſacramentali Confeſſione, poſtquam omnem recidiuæ conuerſationis prædictæ occaſionem abſtulerit, ab inceſtu, & exceſsibus huiuſmodi abſoluas hac vice in forma Eccleſiæ conſueta; Iniuncta inde ei pro tam enormis libidinis exceſſu, graui pœnitentia ſalutari, ac ſacramentali Confeſsione peccatorum ſuorum, ſingulis ſcilicet menſibus, &c. & alijs &c. iniung. &c. Ipſumq; Latorem præmiſsis non obſtantibus in dicto matrimonio remanere, & debitum coniugale reddere poſſe, & debere declares, & nihilominus ſi impedimentum huiuſmodi occultum ſit, & de Latoris incontinentia probabiliter timendum eſſe tibi viſum fuerit, cum eodem, vt idem debitum exigere licitè valeat, miſericorditer diſpenſes in foro conſcientiæ, &c. & non aliter, &c. Ita quod in foro iudiciario nullatenus ſuffragentur, & ſi vxori ſuperuixerit, maneat ſine ſpe coniugij, nullis, &c.* vt in prima formula matrimoniali.

Quid ſit affinitas, quomodo contrahatur, & vſq; ad quem gradum impediat matrimonium, ſatis abundè inſinuaui in principio huius noſtræ ſecundæ Partis, dum egi de impedimentis dirimentibus matrimonium, *nu.* 12. Hic ſolum videre eſt; an iſta affinitas ſuperueniens matrimonio iam contracto, illud vitiet, & quomodo vitiet.

Primo aduertendum eſt, iſtam affinitatem prouenientem ex copula, quam quis habet cum cõſanguinea ſuæ vxoris, non protrahi vltra ſecundum gradum, iuxtà decretum *Sacri Concilij Triden. ſeſs. 24. cap. 4. de ſacramen. matrim.* & ideò ſi lator cognouiſſet conſanguineam in quarto gradu, hac diſpenſatione non egeret.

Secundo aduertendum eſt, quod affinitas ſuperueniens matrimonio iam validè contracto, non diſſoluit illud. *c. 1. cap. diſcretionem, 6. & c. fin. de eo qui cognouit conſanguineam ſuæ vxoris.*

Tertio, aduertendum, quod affinitas prædicta ſuperueniens, licet non diſſoluat matrimonium, attamen impedit omnino, vt criminis

huiusmodi auctor debitum coniugale exigere possit. *d. cap. 1. cum alijs sequen. &c. vbi glossa & DD. communiter*. Illud tamen requisitus reddere alteri suo coniugi tenetur. *cap. transmissæ, 4. de eo qui cognou. consang. vxor.* nemo enim sine propria culpa fraudari debet suo iure. *d. cap. tuæ, & d. cap. fin. glos. in c. qui dormierit, in verbo, neutram, 32. q. 7.*

Tota igitur ratio huiusmodi formulæ est, ad dispensandum cum latore præsentium, vt petere licite possit debitũ coniugale à sua vxore.

Dictum latorem, &c. Licet non sit imposita censura contra simplices incestuosos, neque hic, dum agitur de absoluendo nostro incestuoso, fiat mentio quod in eo absoluendo præmittatur ordinaria formula absolutionis Sacramentalis, quæ primò continet absolutionem à censuris, & deinde à peccatis; nihilominus exequutor dicta formula Sacramentalis confessionis vti potest in eo absoluendo, quia vna cum incestu debet illum absoluere ab alijs peccatis, tum vt seruet consuetudinem Ecclesiæ; tum quia talis est mens M. P. quæ colligitur ex verbis illis, *absoluas in forma Ecclesiæ consueta*.

Postquã omnem recidiuæ. Videre est, quæ in penultima formula adnotauimus.

Iniuncta, &c. Cum non solum sit incestus, sed etiam adulterium, ideò grauior est enormitas delicti, & grauior pœnitentia iniungenda est: nam frangitur fides data alteri coniugi, adulterando: Fit iniuria Sacramento matrimonij, quod requirit continentiam coniugalem: Violatur honestas, & reuerentia debita consanguineæ, ac familiæ suæ vxoris.

Quæ propterea imponenda sit pœnitentia, relinquitur prudentis arbitrio exequutoris, qui poterit se gerere iuxta notata in predictis alijs formulis matrimonialibus.

Ac Sacramentali Confessione, &c. Coniugatum non grauarem obligatione confitendi vltra duas ad summum vices singulis mensibus per annum, vel ad duos annos, ob rationes aliàs à me in hac Praxi allatas,

Ipsumque latorem, præmissis, &c. Quia matrimonium legitimè contractum, nihil superueniens rescindit. *cap. horrendus cum sequen. 32. q. 5. cap. hi verò cum sequen. 32. quæst. 7.* præter ingressum religionis, si matrimonium sit ratum, & non consummatum. *cap. verum, 2. & cap. ex publico, 7. de conuers. coniugat.* ideò M. P. per huiusmodi clausulam declaratoriam mandat certiorari latorem præsentium de indissolubilitate sui matrimonij, & de obligatione reddendi debitum coniugale suæ vxori.

Et nihilominus, &c. Cum hæc dictio de sui natura augeat dispositionem eius, super quo ponitur. *l. fin. §. fructus, vbi glossa in verbo, nihilo magis, ff. quæ in fraudem credit. l. qui in potestate, 6. in fine, ff. qui testam. facere possunt*; & ideò nostræ formulæ dispositionem auget, procedendo à declaratione secundum legem, ad dispensationem petendi debitum coniugale contra legem, non simpliciter, sed sub conditione, quatenus impedimentum contractum sit occultum, & latoris continentia periclitatura sit; quorum alterum si deficiat, etiam dispensatio deficit;

Nihilominus est dictio augens dispositionem.

hoc

Diſſio ſi importat conditionẽ.

hoc enim important duæ illæ dictiones, *ſi*, *&*: prima enim inducit conditionem. *l. 1. vbi DD. ff. de condition. & demoſtr.* ſecunda vero copulam: & propterea copulat ſecundam partem iſtius clauſulę cum prima conditionali, & operatur, vt vtraque veniat æquè principaliter, & ſub eadem qualitate, limitatione, & conditione. In vtroque tamen inueſtigando parum exequutor laborabit, quia præſumitur vtrumque ad fauorem latoris diſpenſandi: etenim copula non præſumitur habita in publico, vel alijs præſentibus. Inſuper, etiam ſi nota eſſet, nihilominus poſſet impedimentum adhuc eſſe occultum, ex eo quod ignoretur propter illam latorem priuatum exiſtere ſuo iure petendi debitum coniugale, vt dixi, quando in principio huius ſecundæ Partis egi de occultis: & quod hunc occulti modum admittat M. P. colligitur ex verbis ipſius, dum dicit, *impedimentum ex præmiſſis proueniens ſit occultum*: non autem dicit, copula ſit occulta.

Similiter cohabitatio viri, & mulieris, vehementem inducit præſumptionem incontinentiæ. *c. iuuenis, 3. de ſponſ. & matrim. cap. 1. & cap. à nobis, 9. vbi gloſſa, de cohab. cleric. & mulier.* Poterit igitur exequutor facillimè ad latorem diſpenſandum procedere.

Reliquæ clauſulæ huius formulæ ſymbolizant cum alijs præcedentium formularum, & ideo in eis explicandis amplius non immoror.

Et ſi vxori ſuperuixerit, &c. Quamuis diſpenſatio expreſſa non extendatur vltra actum expreſſum. *c. 1. de fil. presb. & c. fin. eodem tit. in 6. Hoſtien. in cap. poſtulaſti, 29. de reſcriptis. Panorm. in cap. ad aures, 8. de reſcript. & in cap. at ſi clerici, 4. §. de adulteris, de iudic.* ac propterea lator præſentium vigore huius diſpenſationis non intelligatur rehabilitatus ad contrahendum nouum matrimonium caſu, quo eius vxor præmoriatur, ſed debeat remanere ſine ſpe alterius coniugij in pœnam ſui criminis. *dd. cap. 1. cap. tranſmiſſæ, & cap. ex litteris, de eo qui cognou. conſanguin. ſuæ vxor.* attamen, ne ignorantiam allegare poſſit, admonendus eſt, ſe remanere inhabilem vt prius, ad aliud matrimonium contrahendum, ſi ſuperuixerit ſuæ vxori, & huiuſmodi diſpenſationem, quo adhoc nihil ei prorſus ſuffragari.

Diſpenſatio non extenditur vltra expreſſa.

Pœnæ adulteri incertæ.

COMPATERNITAS DE CONTRAHENDO.

Pro Oratoribus, qui cùm inter eos compaternitatis vinculum adeſſet, carnaliter ſe cognouerunt, & vt Mulieris diffamatæ honori conſulatur, cupiunt matrimonium inter ſe contrahere; ſi M. P. diſpenſationem concedat, litteræ expediuntur vt infra.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Quòd ipſe lator aliàs è ſacro fonte latricem leuauit, eamque ad nubilem ætatem peruentam carnaliter cognouit: & cum hoc ad aliorum notitiam deuenerit, vt*

illius

illius honori consulat, matrimonium cum ea contrahere desiderat. Cùm autem, &c. occultum sit inter latores compaternitatis vinculum adesse, & nisi matrimonium huiusmodi ad effectum perducatur, latrix diffamata remansura sit; ad id vitandum, ac pro suæ conscientiæ quiete, cupiunt latores à præmissis, de quibus plurimum dolent, per Sedem Apostolicam absolui, secumque desuper dispensari. Quare, &c. quatenus, si est ita, dictos latores, audita prius eorum Sacramentali confessione, ab incestu, & excessibus huiusmodi absoluas hac vice, &c. Iniuncta inde eis pro modo culpæ pœnitentia salutari, & alijs, &c. iniungen. Demum, dummodo impedimentum ex præmissis proueniens sit occultum, & infamiæ latricis per matrimonium obuiatum iri tu iudicaueris, aliudque canonicum non obstet, cum eisdem latoribus, quod præmissis non obstantibus, matrimonium inter se publicè, seruata forma Concilij Tridentini, contrahere, & in eo postmodum remanere licitè valeant, misericorditer dispenses: Prolem, &c. nuncian. in foro conscientiæ, &c. vt in præcedentibus formulis matrimonialibus.

Quòd occasione Baptismi contrahatur cognatio spiritualis valida ad impediendum, & dirimendum matrimonium, satis apertè patet *ex c. 1. cum seq. de cognat. spiritual. Concil. Trid. sess. 24. de reformat. matrimonij, cap. 2.*

Quòdque eadem cognatio contrahatur ex Sacramento Confirmationis, patet similiter *ex cap. fin. de cognat. spirit. in 6. & ex Conc. Trid. loc. cit.*

Inter quos contrahatur hæc cognatio, iam dixi in principio huius secundæ partis, dum egi de impedimentis dirimentibus, *num. 4.*

Quatenus si est ita, &c. ab incestu, &c. Hæc cognatio spiritualis, vt benè aduertit *Panor. in rubr. de cognat. spirit.* imitatur naturalem, seù carnalem cognationem quantum potest: vndè sicut cognatio naturalis oritur per natiuitatem, quæ consistit in carne, ita spiritualis per natiuitatem, quę consistit in spiritu; ac propterea dicitur in *Euangelio. Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto*: ideò sicut violatio fœderis naturalis inter attinentes cognatione naturali appellatur incestus, *l. si adulterium cum incestu, 38. ff. ad legem Iuliam de adult.* Ita violatio huius fœderis spiritualis appellatur incestus, & tamquam incestuosum nostrum hunc reum absoluendum mandat M. P. eique imponendam in isto foro secreto pœnitentiam condignam tanto crimini; sed iuxta eiusdem fori benignam consuetudinem prout in prima huius secundæ Partis formula indicauimus.

Et alijs, &c. Videnda est hæc eadem clausula in prędallegata prima formula.

Demum, dummodo impedimentum, &c. Dictio *demum* est dictio taxatiua. *l. ita demum, 36. ff. de recept. arbitr.* & coniuncta cum sequenti dictione *dummodo*, quæ de sui natura requirit vt necessario existat illud, cui adiungitur, ad hoc vt dispositio fortiri

riri poſſit ſuum effectum. *Dec. conſ.* 326. *num.* 3. *tom.* 1. *& alij*, operatur vt facultas huiuſmodi diſpenſandi, non ſit libera, ſed limitata ad occultum impedimentum, & ad tollendam latricis infamiam; adeò vt ſi impedimentum ſit publicum, & non tollatur latricis infamia, vel alterum ex eis deſit, facultas ſit nulla, & inualida, & per conſequens quicquid ex ea ſequitur, etiam nullum, & inualidum futurum ſit.

Cognatio ſpiritualis de ſui natura eſt publica.

Diligenter igitur exequutor animaduertat, an iſta cognatio ſpiritualis ſit occulta, nec ne: nam de ſui natura eſt publica, cum contrahatur publicè in facie Eccleſiæ, non ſolum coram Parocho, verũ etiam multis alijs præſentibus, & in peculiari libro Eccleſiæ deſcribantur eorum nomina, & ſoleant continuo iſti ſe inuicem vocare compatres, commatres, & ſuſceptos è ſacro fonte vulgariter appellent filios; atque ita non facile tranſit in obliuionem iſtud cognationis vinculum.

Negare tamen quis audeat, illud quod de ſui natura eſt publicum, fieri poſſe ex aliquo accidente occultum?

Occultatur per diuturnitatem tẽporis.

Primo enim diuturnitas temporis obſcurat, & occultat conditionem originis. *c. longinquitate*, 12. *q.* 2. *l. præſtat*, 2. *C. de long. temp. præſcript. quæ pro libertate*; videlicet lapſus decennij adminus. *cap. licet*, 3. *de coniug. ſeruorum*.

Per loci diſtantiam.

Secundo, Diſtantia à loco contractæ cognationis; vt ſi quis Romæ mulierem è ſacro fonte ſuſcipiat, & deindè transferat ſuum domicilium Venetias, & ibi illam in vxorem accipiat; nam in facti alieni ignorantia tolerabilis error eſt *l. fin. ff. pro ſoc.* præterquam in vicinis. *c. quoſdam*, 7. *vbi gloſſa in verbo, vicinores, de præſumpt. c. finali, qui matrim. accuſ. poſſ. & c. quod dicitis*, 16. *diſt.* vicini enim præſumuntur ſcire facta vicini propter loci vicinitatem: ergo in abſentibus toleratur error ignorantiæ, quia rationabilis propter loci diſtantiam; immo abſentia à loco delicti, vel facti aliàs publici, inducit præſumptionem ignorantiæ. *d. c. finali, & l.* 1. *§. ſi vero C. de falſ. moneta*.

Per mortẽ diſtantium.

Tertio, Mors eorum, qui interfuerunt prædictæ ſuſceptioni, vel eam ſciebant: per mortem enim teſtium occultatur veritas. *cap. quoniam*, 5. *vbi Panorm. num.* 7. *vt lite non conteſt. Goffred. in ſum. eodem tit. num.* 1.

Per ignorantiam prohibitionis.

Quarto, ignorantia prohibitionis à ſacris Canonibus factæ, quod non contrahatur matrimonium inter huiuſmodi cognatos ſub pœna nullitatis.

Et latricis infamiæ, &c. Ad mulieris violatæ honorem reſtaurandum iura decernunt matrimonium. *c.* 1. *& c.* 2. *de adult. & ſtupro*: & propterea exequutor non dubitet, quin per matrimonium ſubſequens prouideatur amiſſæ latricis famæ.

Aliudque canonicum non obſtet, &c. Pro huius clauſulæ cum alijs ſubſequentibus eiuſdem formulæ intelligentia, vide quæ notaui in prima formula huius ſecundæ partis; nec opus eſt hic aliud ſuperaddere.

Pro Oratoribus, qui à Sede Apoſtolica obtinuerunt diſpenſationem ſuper cognatione ſpirituali, ſed litteris nondum receptis, vel nondum exequutioni demandatis, ſe carnaliter cognouerunt; ſi à M. P. concedatur diſpenſatio ad contrahendum eorum matrimonium, litteræ expediuntur vt in præcedenti formula: ſolum ſuperadditur poſt clauſulam, *aliud Canonicum non obſtet*, ſequens clauſula.

Cum

Cum eisdem latoribus, postquam secum super impedimẽto cognationis spiritualis huiusmodi iuxta formam litterarum prædictarũ ritè, verificatisque ijs, quæ in illis narrata fuerunt, dispensatum fuerit, quòd præmissis nõ obstantibus, matrimoniũ inter se publice, &c.

vt supra. Quæ clausula superaddita omnino attendenda est nam in ea fundatur dispensatio Maioris Pœnitentiarij.

Postquam secum, &c.

Dictio, *postquam*, importat conditionem excludentem tempus anterius, & solum respicientem tempus posterius, *Paris. cons.* 31. *num.* 38. *vol.* 1. *Menoch. cons.* 1103. *num.* 4. adeo vt dispositio habere suum effectum in anteriori tempore nequeat. Ideo exequutor hac conditione ad contrahendum matrimonium dispensare debet, postquam in foro fori, vigore prioris dispensationis dispensatum fuerit; & nisi hæc dispensatio præcedat, matrimonium vigore secundæ dispensationis contrahendum, est nullum: nam dispensatio conditionalis non tenet nisi existente conditione, sub qua fuit concessa. *l. si quis sub conditione*, 8. *ff. si quis omissa causa testamenti*, *l. cedere diem*, 213. *ff. de verborum significat. l. si quis fundum*, 37. *ff. de cont. emptione. Aflict. dec.* 355. *num.* 4. *Surd. de aliment. tit.* 9. *quæst.* 24. *à num.* 13. *& cons.* 298. *nu.* 1. *& cons.* 322. *nu.* 26.

Tutius erit, si exequutor post consummatam primæ dispensationis exequutionem in foro fori, dispenset in foro conscientiæ: non tamen errat, si prius dispenset sub prædicta conditione.

COMPATERNITAS
DE CONTRACTO.

Pro Oratoribus, quorum alter infantem alterius de sacro fonte leuauerat, & deinde ipsi matrimonium in facie Ecclesiæ inter se contraxerunt, atque in eo per plures annos permanserunt.

Litteræ, vt in præcedenti formula in secundo de contracto expediuntur: non tamen pro pœnitentia imponitur obligatio Sacramentalis Confessionis, nisi aliter ipsi exequutori visum fuerit. Et ideò hic nihil superaddendum existimo.

DE

DECLARATORIA COMPATERNITATIS.

Pro Oratore, qui tanquam famulus compatris inuitati, & non venientis, omnino inuitus puerum è fonte Baptismatis leuauit, seu mutauit voluntatem id faciendi, & nihilominus illum leuauit; & deinde ijs non consideratis, matrimonium cum matre dicti pueri publicè contraxit, &c. Litteræ vt infra.

FR. Antonius Barberinus, &c. Quatenus si est ita, dictum latorem, audita prius eius sacramentali Confessione, dummodo inuitus id fecerit, seu mutauerit voluntatem id faciendi, nullam ex præmissis spiritualem cognationem contraxisse cum prædicta muliere, ipsumque in matrimonio prædicto sic per eum contracto libere remanere posse nuncies, & declares in foro conscientiæ, & in ipso actu sacramentalis Confessionis tantum, & non aliter, neque alio modo. Dat. &c.

Requisita ad contrahendam cognationem spiritualē

Pro huiusmodi formulæ intelligentia aduertendum, est ad contrahendam istam cognationem spiritualem tria de necessitate requiri: Primo, electionem per parentes baptizandi faciendam de persona, quæ patrini munus obire debeat. Secundo, actum materialem, & corporalem, quo per futurum compatrem realiter tangatur corpus baptizandi, seu confirmandi, dum baptizatur, & sacro fonte abluitur, seu confirmatur. Tertio, intentionem faciendi quod per illum externum actum intendit Ecclesia; adeò vt si alterum deficiat, non contrahatur ista cognatio.

Quòd autem requiratur primo electio de patrino facienda, patet, quia *Conc. Trid. sess. 24. cap. 2. de reform. matrim.* statuit, quòd si alij præter designatum baptizatum tetigerint, cognationem spiritualem nullo pacto contrahant. Si baptizandus sit adultus, & sui iuris, potest ab eo fieri electio patrini: & hanc ob causam *Conc. loco cit.* dixit, *ad quem spectabit talis electio fieri*, non restringendo sed ad parentes tantùm.

Secundo requiritur actus corporalis susципientis, vt aperte colligitur ex verbis sacrorum Canonum, qui huiusmodi cognationem statuunt. Nam *c. 2. cap. Martinus, 4. de cognat. spirituali, c. 1. & c. finali eod. tit. in 6. c. omnes, 30. q. 1. c. 1. cum sequen. 30. q. 3.* vtuntur ad hunc actum explicandum verbo, *susципere è sacro fonte*; & *c. veniens, 6. eod. tit.* vtitur verbo *leuare*: & *cap. contracto, 5. eod. tit.* adhibet verbum *tenere*: &, *Conc. Trid. de reform. matrim. sess. 24. cap. 2.* adhibet verbum *tangere*; quæ omnia verba sunt synonima, & significant actum istum externum, & corporalem. Quòd iste actus externus detentionis, & susceptionis, sit necessarius ad contrahendam huiusmodi cognationem, ferè omnes Doctores sentiunt. *Ioann. And. in cap. fin.*

fin. num. 1. de cognat. spirituali in 6. Panorm. in rub. de cognat. spirit. Couarr. in 2. parte, c. 6. §. 4. nu. 4. Henriquez lib. 12. cap. 11. num. 3. Sanchez de matrimon. lib. 7. disp. 56. num. 1. & alij,

Quod demum requiratur necessariò ad contrahendam istam cognationem spiritualem intentio suscipientis, tenent *Panorm. in cap. 2. num. 4. & in c. veniens, 6. n. etiam 4. de cognat. spirit. Sanchez de matr. lib. 7. disp. 58. num. 4. Armilla verbo, matrimonium, nu. 12. Silvester eodem verbo, matrimon. 8. num. 7. dict. 13. Tabien. verb. matrimonium, 5. num. 4. Bartol. de Ledes. de matrim. dub. 46. notab. 3. post 1. concl. & alij quamplurimi apud Sanch. loc. cit.*

Obligatio non contrahitur sine consensu

Probatur ratione, quia sine consensu nulla contrahitur obligatio. *l. 2. & l. in omnibus negotijs. §4. ff. de act. & obligat.* ergo sine intentione nulla contrahitur cognatio. Probatur istud consequens: nam procurator tenens nomine alterius in Baptismo, vel Confirmatione, non contrahit istam cognationem, licet teneat, & faciat omne id, quod solent facere compatres; & hoc non aliam ob causam, nisi ob defectum intentionis, quia non intendit tenere, & contrahere nomine proprio, sed alterius: ergo intentio est necessaria ad contrahendam istam cognationem. Deinde, qui baptizat absque intentione faciendi quod per illum actum intendit Ecclesia, nec verè baptizat, & successiuè non cõtrahit cognationem spiritualem; ita etiam, qui suscipit infantem absque intentione obeundi munus susceptoris ab Ecclesia statutum, nõ fit verè susceptor, nec contrahit cognationem spiritualem.

Hæc autem intentio vel debet esse actualis, vel saltem virtualis: nam satis est, vt qui tenet, habeat intentionem faciendi, quod alij patrini solent facere, vel exercendi actum illum ab Ecclesia institutũ: & posita hac intentione, semper contrahitur ista cognatio; quia qui vult principale, vult etiam accessorium, quod ex eo necessario sequitur. *l. si is qui, 13. ff. commodati. l. 2. ff. de iurisdict. omnium iudic. Cardin. Tusc. tom. 1. lit. A, concl. 77.* Quòd autem hæc cognatio necessariò sequatur ex actuali, & formali susceptione in Baptismo, vel Confirmatione, patet ex textibus supra citatis; neque est dubitandi locus, quia ita Ecclesia determinauit.

Non baptizatus potest baptizare, sed istam non contrahit cognationem.

Aduertendum secundò, quod Paganus, & non baptizatus non contrahit istam cognationem, licet si baptizet validè baptizet, dum intendat facere per illum actũ, quod intendit Ecclesia. Nam etiam Paganus, & non baptizatus potest baptizare. *cap. Romanus Pontifex, & c. à quodam Iudæo de consecrat. dist. 4.* sed non potest suscipere è sacro fonte. *cap. in baptismate. de consecrat. dist. 4.* Ratio disparitatis est, quia patrini tenentur docere filios Symbolum, aliaque ad Fidem spectantia. *c. vos ante omnia, d. dist. 4.* quod facere nequeunt, qui in eis instructi priùs non fuerunt. *glos. in d. cap. in baptismate, in verbo, baptizatus.* Hoc autem baptizans præstare non tenetur.

Non autẽ potest suscipere è sacro fonte.

Præterea, ratio, cur non contrahat Paganus istam cognationem, est, quia si est incapax iuris patronatus, quod est quasi spirituale. *c. quicumque, 16. q. 7.* ergo multo magis est incapax rei vere spiritualis, qualis est ista nostra cognatio: & deinde ista cognatio est ex mero instituto Ecclesiæ, cujus legibus Pagani non sunt subiecti. *c. gaudemus, 8. de diuort.* ac propterea ad illam contrahendam, non potest Ecclesiæ lex eos obligare. Ita *S. Thom. in 4. dist. 42. q. 1. art. 3. quæstiunc. 1. ad 3.*

ad 3. & ibi Durand. q. 1. num. 9. in fin. Io. Andr. regula, ex eo non debet, de reg. iur. & in cap. 1. de cognat. ſpirit. in princ. Sanch. de matrim. lib. 7. qu. 59. num. 7. vbi quamplurimos pro hac ſententia affert Authores, & reſpondet rationibus, & argumentis in contrarium allatis.

His præmiſſis pauca remanent pro huius formulę declaratione.

Fr. Antonius Barberinus. &c. In iſtis formulis declaratorijs diligentior inueſtigatio habenda eſt, quia agitur de declarando quod res non ſit, quæ aliàs ad ſenſum patet quòd ſit. Hic enim Lator præſentium, quoad externa admiſit, & perfecit omnia, quæ conſtituunt patrinum in eſſe patrini, vt præſupponitur, & tamen declaratur quod non ſit patrinus ob defectum intentionis, qui ſoli Deo notus eſt, prout in ſe eſt, & ſolum per coniecturas ad noſtram notitiam deuenire poteſt: ideò diligentiſſimè examinandus eſt.

Inuitus quid ſit.

Dummodo inuitus, &c. Inuitus duplici modo accipitur: Primò pro nolente. *cap. diſplicet, 23. quæſt. 4. c. geſta diſt. 74. l. inuitam, 28. & l. in eo 45. §. 1. ff. de ritu nuptiar. l. 2. §. fin. ff. de decurion. l. qui poteſt inuitis 27. vbi Dec. num. 3. ff. de reg. iuris.*

Secundo modo pro nolente, & expreſsè reſiſtente, & contradicente. *l. filius fam. 8. §. inuitus, ff. de procur. l. inuitum, 4. ff. de ſeruit. vrbanorum prædiorum. gloſ. in c. 1. ver. qui inuitum, 74. diſt. Dec. in c. ſi de terra, 6. num. 32. de priuileg. & conſ. 407. num. 3. cap. de neptis tuæ, 31. q. 2.*

Quocunque ex prædictis duobus modis accipiatur inuitus ſuſceptor è ſacro Fonte, ſi excludit tam voluntarium per ſe, quàm voluntariũ per aliud, non contrahit cognationem ſpiritualem: ſi autem excludit voluntarium per ſe, & admittat voluntarium per aliud, contrahit iſtã cognationem. Nam v. g. proiectio mercium in mare, eſt inuoluntaria per ſe extra imminentem tempeſtatem, ſed voluntaria per aliud, id eſt, per imminentem tempeſtatem; atque ita talis voluntas licet ſit coacta, attamen dicitur voluntas. *l. ſi mulier, 21. §. penult. in fin. ff. de eo quod metus cauſa. cap. merito 15. q. 1.* Ita etiam ſi quis nolit ſuſcipere è ſacro fonte Petrum, & reſiſtat, attamen coactè, & ob vim, & metum teneat, & poſitis talibus vi, & metu ſuſcipiat, vt exequatur officium patrini ſecundum intentionem Eccleſiæ, iſta ſuſceptio erit inuoluntaria per ſe, voluntaria vero per aliud, & ideò efficiet vt ſuſceptor contrahat cognationem ſpiritualem; nec ei iſta declaratoria ſuffragabitur. Si vero ſuſcipiat, & non intendat tali ſuſceptione facere quod intendit Eccleſia, immò intendat expreſsè non facere, quod tali actu intendit Eccleſia, ſuffragabitur iſta declaratoria. Si autem non habeat iſtam expreſſam negationem faciendi, quod intendit Eccleſia, ſed ſuſcipiat non aliud animaduertendo; exiſtimo præſentem declaratoriam non ſuffragari, quia interpretatiuè præſumitur velle facere quod intendit Eccleſia, dum facit quod iubet Eccleſia. Nã ſicut malus animus præſumitur in his, quæ contra ius fiunt. *c. 1. de præſumpt. cap. & ſi Chriſtus 26. de iureur. Panorm. in c. Oſius Epiſcopus 2. de elect. in fine.* ita etiam præſumitur bonus animus, ac bona intentio in his, quæ ſecundum ius fiunt.

Seu mutauerit animum. Iſta intentionis mutatio neceſſe eſt, vt fiat antequam compleatur actus ſubſtantialis Baptiſmi, licet in principio actus huiuſmodi habuerit in-

tentionem suscipiendi vt patrinus: attamen antequam compleatur, potest mutare intentionem, & sufficit. Nam sicut qui baptizatur non est baptizatus, nec dici potest baptizatus, antequam sit completus actus substantialis Baptismi, ita nec iste dici potest patrinus ante completum Baptismum, ac propterea ante complementum istius actus Baptismi potest reuocare intentionem suscipiendi, & successiuè non contrahere cognationem.

Ipsumq; in d. matrimonio, &c. Ista clausula est per se clara, nec indiget explicatione. Vide quæ de huiusmodi clausula dixi in prima Parte huius Praxis, dum egi de formula transgressionis voti Religionis.

NEVTRO MACHINANTE DE CONTRAHENDO.

Pro Oratoribus, qui constante matrimonio inter Oratricem, & illius virum, se carnaliter cognouerunt fide sibi ad inuicem data de matrimonio inter se contrahendo, si dictus vir præmoreretur; & deinde illo defuncto, neutro tamen Oratorum in eius mortem machinante, Oratores de matrimonio inter se contrahendo publicè tractarunt; & id circò petunt secum dispensari super impedimento ex præmissis proueniente, vt scandala vitentur. Litteræ sic conficiuntur.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Ex parte latorum præsentium nobis oblata petitio continebat, quod ipsi aliàs viuente Latricis marito insimul adulterauerunt, data sibi ad inuicem fide de matrimonio inter se contrahendo, si dictus maritus præmoreretur: & deinde illo defuncto, neutro tamen Latorum in eius mortem machinante, de matrimonio inter se contrahendo tractarunt. Cùm autem, sicut eorum petitio continebat, impedimentum ex præmissis proueniens sit occultum, tractatus verò huiusmodi publicus, & nisi ad effectum perducatur, scandala inde exoritura sint, ad ea vitanda, ac pro suæ conscientiæ quiete cupiunt Latores à præmissis, de quibus plurimum dolent, per Sedem Apostolicam absolui, secumque desuper dispensari. Quare, &c. Nos igitur, qui Pœnitentiariæ, &c. Quatenus si est ita, dictos Latores, audita prius eorum sacramentali Confessione, à quibuscumque sententiis, censuris & pœnis Ecclesiasticis, quas propter præmissa quomodolibet incurrerunt, adulterio, & excessibus huiusmodi absoluas hac vice, &c. Iniuncta eis pro modo culpæ, pœnitentia salutari, & alijs, &c. iniungen. &c. Demum, dummodo impedimentum prædictum occultum sit, & nisi matrimonium huiusmodi contrahatur, periculum immineat scandalorum, aliudque*

Ca-

Canonicum non obſtet, cum eiſdem latoribus, quòd præmiſſis non obſtantibus, matrimonium inter ſe publicè, ſeruata forma Concilij Tridentini, contrahere, & in eo poſtmodum remanere licitè valeant, miſericorditer diſpenſes; prolem ſuſcipiendam (non tamen ex adulterio conceptam) exindè legitimam nunciando in foro conſcientiæ, & non aliter, &c. Ita quod, &c. nullatenus ſuffragentur, nullis, &c. quas, &c. Datum Romæ, &c.

Fr. Antonius Barberinus, &c. Vt iſti latores præſentium contrahant hoc impedimentum, multa requiruntur. Primo vt adulterium, hoc eſt alieni thori violatio, dicitur enim adulterium quaſi ad alienum thorum acceſſio, *cap. lex illa §. cum ergo, 36. q. 1.* ſubſequatur, vel præcedat promiſſionem futuri matrimonij: nam adulterium ſine promiſſione non inducit impedimentum. *cap. 1. cap. veniens, 7. & cap. fin. de eo qui duxit in matrim. quam polluit per adult. cap. relatum, 31. quæſt. 1.*

Et adulterium debet eſſe actu conſummato per ſe minis immiſſionem; non enim ſufficit conatus ad copulam, cum ſolus affectus ad copulam non inducat impedimentum. *gloſ. in cap. fin. in verbo, cognouit eamdem, vbi etiam Panor. num. 6. de eo qui duxit in matrim.*

Conatus ad copulam nõ parit impedimentum.

Ratio eſt, quia quando lex inducit aliquid ex facto aliquo, requiritur, vt illud factum ſit perfectum, & non inchoatum tantùm. *cap. fin. & ibi Panorm. num. 2. & 3. & Innoc. de ſponſ. Sanchez de matr. lib. 7. diſp. 79. num. 2. & alij.* & præcipuè in pœnalibus, & in impedimentis dirimentibus matrimonium, quæ valde reſtringenda ſunt.

Ac inſuper adulterium debet eſſe ex parte vtriuſq; adulterantis, quod nequit eſſe niſi vterque ſciat matrimonium alterius: ignorans enim non committit adulterium. *cap. 1. vbi gloſſa in verbo, inſciam, & d. c. veniens, de eo qui duxit in matrimon. quam &c. in lectum, 34. q. 2. l. penult. ff. ad leg. Iul. de adult. Goffred. in ſum. eod. tit, Syluester verbo, matrimonium, 8. num. 9. dicto 4. Sanchez loco cit. num. 31. & alij.* Nec ſufficit, ſi vterque adulterans eſſet coniugatus, & noſſet vnuſquiſque ſuum matrimonium, & non alterius. *dictis cap. 1. & c. veniens:* nam hoc impedimentum inſtitutum eſt propter iniuriam irrogatam ab vtroque adultero eidem matrimonio, per adulterium, & promiſſionem futuri matrimonij: ignorans autem non infert niſi proprio.

Ignorans non committit adulterium.

Et cùm hìc agatur de ignorantia facti, quælibet ignorantia etiam craſſa, excuſat ab adulterio, iuxta *cap. ignorantia, 13. de reg. iuris in 6.* & ſucceſſiuè ab incurſione huius impedimenti: nam adulterium non committitur ſine dolo malo. *d. l. penult.* vbi autem requiritur dolus, non ſatis eſt lata culpa, iuxta *gloſſam communiter receptam in l. magna negligentia, 226. verbo, dolus, ff. de verb. ſignificat. Sanchez loco cit. num. 38.*

Adulterium non eſt ſine dolo.

Secundo requiritur vt adulterium, & promiſſio ſint viuente coniuge, alias non contrahitur iſtud impedimentum. *cap. 1. vbi Panorm. num. 3. & cap. ſignificaſti, 6. de eo qui duxit in matrim. Panor. etiam in cap. ſuper hoc, 3, num. 2. eodem tit. Nauarr. lib. 4. conſ. in tit. de eo qui duxit in matrimonium quam poll. conſ. 1. & 2. Sanchez loco cit. & alij.*

Tertiò, promiſſio debet fieri aliquo externo ſigno, alias interna pro-

promissio non inducit impedimentum, quia non præbet votum captandę mortis coniugis, ad quod euitandum fuit à iure introductum hoc impedimentum. ita *DD. communiter.* Ac propterea licet promissio fiat oretenus, absque intentione adimplendi quod promittitur, attamen inducit impedimentum, quia alter, qui acceptauit promissionem, & ignorat. fictionem, prouocatur ad votũ captandæ mortis coniugis, nisi aperte cognoscatur, quod promissio fuerit facta ex ioco, vt bene aduertit *Sanch. loc. cit. num.* 10. & *Io. Andr. in d. c. significasti, de eo, qui duxit in matrimon.* Si vero post fidem datam viuente coniuge, sed nondum adulterio perpetrato, vel è contra, vterque per mutuam remissionem recedat à fide, & promissione data, & deinde ex aliquo casu adulterent insimul, non propterea cõtrahunt hoc impedimentum; quia prior promissionis contractus, qui requiritur necessario ad impedimentum, est iam extinctus per præfatam remissionem; remissio enim obligationem, & contractus obligatorios extinguit. *cap. veniens, 16. de conuers. coniug. cap. 2. de sponsal. l. actione, 66. §. diximus. l. verum, 64. §. fin. ff. pro socio.*

Remissio obligationẽ extinguit.

Ista autem remissio non suffragatur quando, & adulterium, & promissio sunt sequuta: nam illicò impedimentum contraxerunt, nec possunt authoritate propria se ab illo eximere. *Sanch. loc. cit. num. 7. in fine.*

Multò minus remissio, si fiat ab vno ex promittentibus tantum, suffragabitur: nam qui remittit, liberabit quidem illum, cui remittit, ab obligatione erga remittentem, sed remanebit obligatus erga non remittentem *d. l. actione.* Et propterea si subsequatur adulterium, contrahent impedimentũ, quia adhuc remanent promissio, & adulterium. Imò si promissio sit facta ab eo, qui ignorat alterius matrimonium, & postea habita illius cognitione, adulterent insimul, adhuc contrahent huiusmodi impedimentum; nam sicut matrimonium contractũ cum ignorantia alterius matrimonij, inducit hoc impedimentum, quando in eo perseueratur post habitam primi matrimonij notitiam; ita etiam in promissione huiusmodi, perseuerantia semper præsumitur, donec remittatur, & reuocetur. *d. c. 2. de spons.* Nec est eadem ratio de adulterio ignoranter perpetrato, & de promissione cum eadem ignorantia præstita, illud enim semel perpetratum reuocari nequit, hæc autem potest, & debet, & obligatio semper remanet, donec illi satisfiat.

Aduertendum est, quod non solum promissio absoluta, verum etiã conditionalis, dummodo non sit contra essentiam matrimonij, est sufficiens ad hoc impedimentum. *Nauarr. lib. 4. cons. in tit. de eo qui duxit in matrim. cons. 2.* Licet enim promissio conditionalis non habeat effectum obligandi ante adimpletam conditionem, habet tamen effectum inducendi hoc impedimentum, cum verè dici possit, quod sit data fides, quæ datio fidei cũ adulterio sufficit; & omnis promissio etiam inualida, cum adulterio, sufficit ad hoc impedimentum inducendum. *Nauar. & Sanch. loc. cit.*

Promissio conditionalis & etiã inualida cũ adulterio impedit matrimonium.

Nomine *promissionis*, vel *fidei*, venit tam pollicitatio, quæ est solius offerentis promissio, absque acceptatione, vel recusatione. *l. pactũ 3. in princ. ff. de pollicit.* quàm pactum, quod mutuum consensum promittentis, & eius cui fit promissio, continet: & ideò hic accipitur verbum *promissio*, prout est genus continens æqualiter pollicitationem pactum, & stipulationem: quocumque

Nomine promissionis, quæ veniant.

que enim ex prædictis modis interueniat promiſſio futuri matrimonij adeſſe videtur cauſa finalis legis introducentis hoc impedimentum, videlicet adeſſe periculum captandæ mortis coniugis; & ideò debet eſſe eadem iuris diſpoſitio, hoc eſt, poſitio huius impedimenti: vbi enim eſt eadem ratio, ibi eſt eadem iuris diſpoſitio. *l. illud 32. ff. ad l. aquil. l. illud 17. C. de ſacroſ. Eccleſ. l. à Titio 66. ff. de furtis.* De promiſſione per pactum, vel per ſtipulationem inita, non eſt difficultas, ſed de pollicitatione maior eſt difficultas, cum agatur de futuro matrimonio, quod abſque mutuo conſenſu ad effectum perduci nequit: & ideò videtur requiri mutuus conſenſus, & pactum. Poſſet autem iſta difficultas euacuari, ſi conſideretur finem legis eſſe conſeruationem vitæ coniugis, quæ eodem modo periclitatur ex pollicitatione, ac ex pacto; cùm pollicitator facillimè ſe expugnaturum ſperare poſſit auerſum animum coniugis, mortuo altero coniuge, quod viuente illo deſperat. Quòd autem finis legis ſit conſeruatio vitæ coniugis, colligitur. *ex dd. c. 1. c. ſignificaſti. c. veniens, de eo qui duxit in matrim.* vbi æquiparantur machinatio mortis coniugis, & promiſſio futuri matrimonij; at illa ſufficit ex parte alterius: ergo etiam iſta, & nullibi fit mentio de hac repromiſſione, *Rebuf. in praxi beneficiali, de diſpenſation. in gradib. prohib. gloſ. 5. num. 30. Sanch. de matrim. lib. 7. diſput. 79. num. 20. & alij.*

Machinatio mortis & promiſſio futuri matrimonii æquiparantur.

Præmiſſis tamen non obſtantibus, dicendum eſt pollicitationem in ſe ſumptam, prout excludit acceptationem eius, cui fit promiſſio, non eſſe ſufficientem ad inducendum hoc impedimentum; quia non eſt ſufficiens ad captandum votum mortis coniugis, dum non habetur ſpes futuri matrimonij, quæ ſpes ſolum inniti regulariter poteſt acceptationi ſuæ promiſſionis per adulterium faciendæ; qua ceſſante, ceſſare etiam oportet ſpem futuri matrimonij, & ſucceſſiuè votum captandæ mortis; atque ita ratio in contrarium allata omnino corruit: & cum ſimus in materia odioſa, & in admittendo delictum, non præſumitur ex taciturnitate conſenſus, & acceptatio, ſed requiritur expreſſus conſenſus, & expreſſa acceptatio: in oneroſis enim, & præiudicialibus tacens non conſentire videtur. *d. l. inuitum ff. de ſeruit. vrban. præd. d. l. in eo, §. penult. ff. de ritu nupt. Menoch. de præſumpt. lib. 3. q. 9. num. 53.*

In oneroſis tacens diſſentire videtur.

Immo ſecundum aliquorum ſententiam, quando agitur de obligatione perſonali, prout eſt in noſtro caſu, tacens præſumitur contradicere. *d. l. filius familias, §. inuitus, ff. de procurat. gloſ. in c. qui tacet, 43. de reg. iur. in 6. Panorm. in c. non ne bene dicimus, 5. num. 1. de præſumpt.*

In obligatione perſonali tacens præſumitur contradicere.

Hæc autem acceptatio ſatis eſt, ſi fiat, vel verbis, vel aliquo externo ſigno eā indicante: conſenſus enim non ſolum exprimitur verbis, ſed etiam alijs ſignis, vt ſupra diximus, quando egimus de modo præſtandi conſenſum ad validitatem matrimonij.

Neutro, &c. Machinatio eſt occulta inſidiatio. *dd. c. 1. c. 3. & c. ſignificaſti, de eo qui duxit in matrim. quam, & c. Hoſtien. in ſumm. de dolo, & contumacia, n. 4.*

Machinatio quid ſit

Dictos Latores à quibuſuis cenſ. &c. Adulteri poſſunt, & ſolent ab Ordinarijs locorum excommunicari, vt ab adulterio reſiſtant. *c. intelleximus, 6. de adult. d. c. ſignificaſti, de eo qui duxit, &c. Concil. Trid. ſeſſ. 24. de refor-*

reformat. cap. 8. Ideò Maioris P. ad abundantiorem cautelam, vt peculiari fauore, & gratia nostros latores prosequatur, mandat per hanc generalem clausulã illos absolui à quibusuis sententijs, & censuris, si quas propter præmissa quomodolibet incurrerunt.

Pœnis Ecclesiasticis, &c.

Adultera perdit dotẽ & donationes propter nuptias.

Mulier adultera secundum leges Canonicas, propter adulterium amittit dotem, & donationes propter nuptias. *c. plerumque*, 4. *de donat. inter vir. & vxor. vbi Panorm. Decius in c. pastoralis*, 14. *num.* 33. *de iudic. Bald. in cap. tuæ.* 5. *de procur.* Amittit ius petendi debitum coniugale. *c.* 1. *vt lite non contestata. c. dixit Dominus.* 32. *q.* 1. *c. licitè. & cap. si quis vxorem, il primo*, 32. *quæst.* 7. In monasterium detruditur ad pœnitentiam peragendam. *c. gaudemus*, 19. *de conuers. coniug. & per Constit. Leonis Imperatoris, de adulteris manifestò deprehensis.*

Et ius petendi debitum.

Perdit lucrum dotale.

Adulter priuatus remanet lucro dotali, & donationibus propter nuptias. *c.* 1. *vbi glos. in verb. reciperet, vt lite non contest. l. consensu licita*, 8. *§. si vero causa, C. de repudijs, vbi Bart. Panorm. in cap. tua*, 7. *num.* 3. *de adult. & in cap. plerumque*, 4. *num.* 6. *de donat. inter vir. & vxor. Sylvest. verb. adulterium, num.* 8. Amittit ius petendi debitum. *d. c. tua, de adult.* Correlatiuorum enim est eadem ratio, & eadem iuris dispositio: & ideò sicut mulier adultera, ita vir adulter debent eodem iure priuari; nam vir, & mulier non ad imparia iudicantur. *c. si quis vxorem, il primo*, 32. *q.* 1.

Insuper vterque adulter remanent subiecti pœnis in corpore Iuris contentis. ita declarauit *Conc. Trid. loco supracit.*

Per legem Moysis adultera lapidabatur. *cap. satis hinc*, 33. *quæst.* 5. *vbi glos. in verb. lapidaretur, & in c. tuæ*, 5. *in verb. legitimam, de procuratorib. & in d. c. gaudemus, in verb. in claustris, de conuers. coniugatorum.*

Per leges veteres puniebantur pœna sanguinis. *l. castitati*, 9. *& l. quamuis*, 30. *C. ad legem Iul. de adult.*

Per Leoninam Constitutionem *de adulteris manifesto deprehensis*, vtrique adultero abscindebatur nasus: & per eiusdem Constitutionem *de muliere, quæ viuo marito alios compellat de matrimonio*, puniebantur etiam pœnis pecuniarijs. Licet prædictæ ferè omnes pœnæ habeant solum locum in foro contentioso, & in adulterio publico; attamen hęc nostra clausula generaliter loquens de pœnis, videtur suo modo remittere latoribus istis pœnas omnes, ad maiorem eorum conscientiarum serenitatem, vt supra in præcedentibus formulis hoc in eodem loco diximus.

Iniuncta, &c.

Adulterium cum sit de grauioribus delictis. *c.* 1. *dist.* 81. *c. quemadmodum, §. sunt enim, & c. quid in omnibus*, 32. *q.* 7. *Decius in cap. at si Clerici*, 4. *§. de adulterijs, num.* 22. *de iudicijs*, quia violat fidem humanam, Sacramentum matrimonij, & præceptum Diuinum: ideò grauior pœnitentia iniungenda adulteris, quã simplicibus fornicatoribus; maius est enim adulterium fornicatione, sed minus incestu. *c. adulterij malum*, 32. *quæst.* 7. vbi *glossa* ponit secundum Augustini mentem, in fornicatione gradum quadruplicem.

Quænam sit imponenda pœnitentia, arbitrio exequutoris relinquitur: si latores sunt capaces ieiunij ferendi, omnino iniungat illud; nam petulantia carnis per eiusdem carnis macerationem refrenanda est,

eſt, cum quis maximè puniendus, ſit in eo, in quo deliquit. *cap. litteras, 13. de tempor. ordin.* cum hoc tamen onere, dandi pauperibus quicquid expenſuri erant in emendis cibis, ſi non ieiunarent; niſi eorum paupertas id impediat; ne vt bene notat *Hoſtien. in ſumm. tit. de pœnit. & remiſſione, num. 51. prope finem*, ſit marſupij lucrum, quod ſolum ſaturitas animæ eſſe debet.

Reliquas huius formulæ clauſulas, vide in præcedenti formula, *in Primo ex actu fornicario de contrahendo.*

Prolem, &c. Per ſubſequens matrimonium omnis proles, adulterina excepta, legitimatur. *c. cum cauſam. 4. vbi gloſ. in ver. tempore Alani, & c. tanta, 6. vbi Panor. num. 2. & alij, qui filij ſint legitimi.* Fauore enim filiorum, ius fingit inter ſolutum, & ſolutam tempore generationis fuiſſe matrimonium. *cap. cum inter, 2. qui filij ſint legitimi. Panorm. in dict. cap. tanta, nu. 2. eodem tit.* quæ fictio non poteſt cadere in iam coniugatis adulterantibus, cum ſint alio matrimonio copulati; & ideò non poteſt inter eos matrimonium exiſtere, neque fingi quod exiſtat, cum nemo eodem tempore poſſit habere plures vxores, vel plures viros.

Quam ob cauſam *Decius conſil. 393. num. 10. & conſil. 306. n. 10. & Paulus de Caſtr. conſ. 219. in verb. ita certum eſt*, aiunt legitimationem ſpurij, eſſe diſpenſationem, non autem legitimationem; quia cum inter illos non potuerit eſſe, neque fingi matrimonium, tali caſu non videtur propriè legitimatio, id eſt, actio ſecundum legem, ſed diſpenſatio, cùm ſit contra determinationem legis, & ideo requiritur iuris relaxatio, quę habetur per diſpenſationem. *gloſ. in c. requiritis, §. niſi rigor. 1. qu. 7. vbi DD.* Ideò M. P. excludit hic legitimationem prolis, ſi quam latores ex adulterio ſuſceperunt, & de huiuſmodi excluſione mandat admonere latores, ne ex huiuſmodi taciturnitate decipiantur, tanquàm iuris ignari, in præiudicium liberorum ſuorum, vel ſub prętextu, quod includantur in huiuſmodi diſpenſatione ad contrahendum, eo quod non ſpecialiter excludantur; non animaduertentes ſub generali diſpoſitione non venire ea, quæ requirunt ſpecialem mentionem. *l. ſolet 6. in princ. ff. de offic. Proconſulis. & legati. c. licet, 2. de offic. vic. in 6. Bart. in l. 1. §. 1. num. 10. ff. de offic. Præfecti Vrbis*, prout requiritur in legitimatione ſpuriorum.

Spurii legitimantur per diſpenſationem.

Sub generali diſpoſitione non veniunt, quæ requirunt ſpecialem mentionem.

NEVTRO MACHINANTE DE CONTRACTO.

Pro Oratoribus, qui fide ad inuicem data de matrimonio inter ſe contrahendo, per adulterium ſe carnaliter cognouerunt, & deinde defuncto Oratricis marito, neutro tamen Oratorum in eius mortem machinante, matrimonium publicè contraxerunt, & ſucceſſiuè conſummauerunt, conficiuntur litteræ, vt inf.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Oblata petitio continebat, quod ipſi aliàs viuente Latricis marito, ſe carnaliter cognouerunt,*

data sibi ad inuicem fide de matrimonio inter se contrahendo, si dictus maritus præmoreretur: & deinde illo defuncto, neutro tamen Latorum in eius mortem machinante, matrimonium inter se contraxerunt in facie Ecclesiæ, & successiuè consummarunt. Cum autem, &c. latores prædicti propter impedimentum ex præmissis proueniens nequeant in dicto matrimonio remanere absque Sedis Apostolicæ dispensatione, ad euitanda scandala, quæ, si diuortium inter eos fieret, exoritura essent, ac pro suæ conscientiæ quiete cupiunt latores à præmissis, quæ occulta sunt, & de quibus plurimum dolent, per Sedem Apostolicam absolui, secumque desuper dispensari. Quare, &c. quatenus si est ita, dictos latores, audita prius eorum Sacramentali Confessione, à quibusuis sententijs, censuris, & pœnis Ecclesiasticis, quas propter præmissa quomodolibet incurrerunt, adulterio, & excessibus huiusmodi absoluas hac vice, &c. Iniuncta inde eis pro modo culpæ pœnitentia salutari, & alijs iniungen. &c. Demum, dummodo impedimentum prædictum sit occultum, & separatio inter Latores fieri non possit absque scandalo, & cohabitatione, &c. (Prout in formula, in secundo, ex actu fornicario de contracto.) *Prolem sic susceptam, non tamen ex adulterio, si quæ sit, & suscipiendam, &c.*

Hæc formula quoad dispositiuam, & restrictiuam partes, cùm sit prorsus eadem cum formula dispensationis super primo ex actu fornicario de contracto, vt per se ex lectura patet, ideò eodem ferè modo intelligenda, & exequutioni demandanda erit, prout ibi diximus. Imponenda tamen non est pro pœnitentia obligatio sacramentalis Confessionis, quia ibi agitur de incæstu, qui est crimen superioris ordinis, hic verò agitur de adulterio, quod est delictum inferioris ordinis, prout in præcedenti formula insinuauimus.

De prole concepta ex adulterio, satis abunde in precedenti formula: nec illi præsens dispensatio suffragatur, etiam si nascatur in figura matrimonij; nam attenditur tempus conceptionis, quoad esse legitimum prolis. *cap. causam, 24. qui filij sint legitimi.* Tempore autem istius conceptionis, nec poterat esse, nec fingi inter adulteros matrimonium: ergo &c. Existimo tamen hoc intelligi de perfecta conceptione, quæ perficitur per animationem fœtus; quia ante illius animationem nō poterat dici homo conceptus, & per consequens, nec hominis filius.

Legitimitas prolis ex eius conceptione.

AL-

ALTERO MACHINANTE DE CONTRACTO.

Pro Oratrice, quæ per adulterium se carnaliter cognosci passa fuerat à quodam viro, & vt cum eo matrimonium contrahere posset, in mariti mortem cum effectu machinata fuit, ipso viro inscio, & deinde matrimonium cum eodem viro publicè contraxit, & iam consummauit; Litteræ fiunt vt infra.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Quòd ipsa aliàs coniugata existens, se à quodam viro carnaliter cognosci passa fuit, & vt matrimonium cum illo contrahere posset, suum maritum secreto veneno interfecit, & deinde cum dicto viro præmissi homicidij inscio matrimonium in facie Ecclesiæ contraxit; & successiuè consummauit. Cum autem, sicut eadem petitio subiungebat, dicta Latrix propter impedimentum ex præmissis proueniens nequeat in dicto matrimonio remanere, absq; Sedis Apostolicæ dispensatione, ad euitanda scandala, quæ, si diuortium inter ipsam, & dictum virum fieret, exoritura essent, ac pro suæ conscientiæ quiete, cupit à præmissis, quæ occulta sunt, & de quibus plurimum dolet, per Sedem Apostolicam absoiui, secumque desuper dispensari. Quare, &c. quatenus si est ita, dictam Latricem, audita prius eius sacramentali Confessione, à quibusuis sententijs, censuris, & pœnis Ecclesiasticis, quas propter præmissa quomodolibet incurrit, adulterio, homicidio, & excessibus huiusmodi, absoluas hac vice, &c. Iniuncta inde ei pro modo culpæ graui & longa, quæ saltem per annum duret, pœnitentia salutari, & orationibus, ac pro modo facultatum suarum eleemosynis, etiam ad celebrandum aliquem numerum Missarum pro anima occisi, nec non frequentia sacramentalis Confessionis peccatorum suorum, singulis scilicet mensibus, vt minimum semel, & sæpius, prout animæ suæ saluti, tu expedire iudicaueris. Quòdque hæredibus occisi, necnon illis, quibus ille, dum viueret, subuenire forsan solebat, satisfaciat, & subueniat in eo, in quo tenetur, cautè tamen, ne se prodat, & alijs, &c. iniungen. &c. Demum, dummodo impedimentum ex præmissis proueniens occultum sit, & planè ignoretur quòd mors dicti viri inde sequuta sit, & separatio inter Oratricem, & dictum virum fieri non possit absque scandalo, ex cohabitatione vero de incontinentia. &c.* (Reliqua prout in formula primi ex actu fornicario de contracto.) *Prolem susceptam, non tamen ex adulterio, si qua sit, &*

ſuſcipiendam exinde, legitimam decernen. &c. in foro conſcientiæ, &c. Prout in præcitata formula, &c.

Omiſſis ijs, quæ hæc formula habet communia cum præcedentibus formulis, ſolum ea attingam, quæ illi ſunt propria.

Machinatio ſine effectu non impedit.

Interfecit, &c. Verbum hoc denotat actum perfectum, & completum, aliter non induceret impedimentum: machinatio enim ſine effectu ſequuto, non parit impedimentum. *Gloſ. in c. ſuper hoc. 3. in verb. machinata, vbi etiam Io. Andreas, & Panorm. num. 4. de eo qui duxit in matrim. quam poll.* Quia verba cum effectu accipienda ſunt. *c. relatum, 4. de cleric. non reſident. c. vlt. de ſponſal.* & conatus ſine effectu non nocet. *cap. cogitatio non meretur, vbi gloſ. de pœnitent. diſtin. 1. cap. ſin. vbi gloſ. in verb. conatus de ſponſal. l. ſicut re 8. §. ſi voluntate, ff. quibus modis pign. vel hypoth. ſoluitur. l. 1. §. hæc autem verba, ff. quod quiſque iuris in alterum. l. ſi ſe non obtulit, 4. §. condemnatum, ff. de re indicata.*

Conatus ſine effectu non nocet

Inſcio, &c. Id eſt, non ſciente. Neſciens autem excludit non ſolum ſcientiam, quæ habetur per rationes, & demonſtrationes. *l. ſcire, 17. ff. de legib. l. ſcire oportet, 15. ff. de excuſ. tutor. & l. 2. ff. de iuris, & facti ignorant.* vel per ſenſum. *l. teſtium. 17. C. de teſtibus l. in delictis, 4. ff. de noxalib. action.* verum etiam excludit omnem credulitatem, vt notatur *in rubr. ff. de iuris, & facti ignor. Bart. in l. admonendi, 31. num. 16. ff. de iureiur. Panorm. in c. veſtra, 7. num. 10. de cohab. cleric. & mulier.* Credulitas tamen accipienda eſt, prout eſt probabilis, & diſcreta; nam de temeraria, & leui, nulla eſt habenda ratio, prout notatur in *c. inquiſitioni, 44. de ſent. excom.*

Neſcientia etiam credulitatem excluſit.

Nam ſi dictus vir ſolum leuibus, & nullius momenti rationibus inductus fuiſſet ad credendum futuram machinationem in mortem dicti mariti, adhuc remanet legitimè inſcius, quia huiuſmodi credulitas à lege reprobatur, cùm ſit temeraria, & nulla, & leui fulciatur fundamento. *c. primo ſemper, vbi gloſ. in verb. ſuſpicionis, 2. q. 1. cap. in cunctis, & cap. temerarium 11. q. 3. & DD. communiter.*

Si verò dictus vir habuit credulitatem probabilem, quod illa eſſet occiſura proprium maritum, vt cũ eo matrimoniũ contraheret, cùmq; prohibere, vel impedire potuerit, & non prohibuit, nec impediuit; non ſolum non eſt inſcius, verum etiam complex & reus huiuſmodi homicidij, permiſſione enim committit delictum, qui cum illud prohibere potuerit, non prohibuit. *c. non inferenda. c. qui poteſt. cap. fin. 23. q. 3. Felin. in c. Petrus, 17. nu. 2. & 5. de homicidio, vbi Panorm. num. 1. & Petrus de Anchar. in c. ſicut dignum, 6. num. 4. & in d. c. Petrus, num. 3. & Butr. in d. cap. ſicut dignum num. 3. & 6. de homicid. volunt.* & eo magis eſt reus, quia eius intuitu eſt factum, & ideò ſciens illud, multo magis tenebatur contradicere, & impedire. *d. cap. Petrus, vbi Panorm. num. 1. de homicidio voluntario, cap. quia prætulatus. 1. q. 4.* Exequutor non multum laborare debet in inueſtiganda ſcientia, vel neſcientia dicti viri, quia parum faciunt ad validitatem diſpenſationis huiuſmodi, nec ſunt cauſa finalis, immò nec compulſiua illius; Primò, quia per ſe non inducunt diuerſum impedimentum: Secundo, non indigniorem efficiunt Latricem ad obtinendam diſpenſationem: immò ſcien-

Non prohibens cum poſſit, ſit reus delicti.

ria

cia dicti viri minueret aliquo modo malitiam latricis, & attenta fragilitate ſexus, tanquam ab alio ſeductam, faceret digniorem compaſſione, eique facilius concederetur diſpenſatio.

Prætereà, cùm M. P. ſoleat in parte reſtrictiua ſuarum Litterarum repetere ea, quibus motus fuit ad concedendam gratiam, & de iſta neſcientia, ne verbum quidem fecerit, cogimur fateri illam non eſſe cauſam finalem, nec compulſiuam, & ideò neque ab Exequutore ſuo magnificiendum eſſe, an illa adſit, nec ne.

Iniuncta, &c. Pro tot grauibus exceſſibus, quæ pœnitentia imponenda ſit M. P. non in totum exprimit, ſed aliquid arbitrio ſui exequutoris relinquit, quia delinquentis ætatem, & vires, & conditionem, ac loci, & temporis qualitates ignorat: attamen innuit debere eſſe grauem, & longam, quæ ſaltem per annum duret, & hoc ex præcipua M.P. & Eccleſiæ benignitate: nam alias interfectior proprij coniugis, acerrimè, & toto vitæ ſuæ tempore puniebatur, vt patet, *ex c. admonere 33. q. 2.*

Et licet arbitrium habeat exequutor in pectore, attamen in manibus afferat, neceſſe eſt, diuinam ſtateram, & in illa quid ſit grauius appendat; immò non appendat, ſed à Domino appenſa recognoſcat. *c. non afferamus, 24. q. 1.*

Quid igitur poterit Latrici coniugatæ imponi, cum ſui iuris non ſit, ſed ſub mariti poteſtate; ac propterea non ita facile valeat adimplere ieiunia, & vigilias, quæ illi pro maritricidio imponenda præcipuè eſſent, iuxtà prædictum *cap. admonere*, equidem non ità facile à ieiunio, & vigilijs illam liberarem; nam, & aliquam abſtinentiam, & aliquas moderatas vigilias, extra tamen eorum rigorem, præciperem: quia, ſi ſemel in hebdomada ab eſu carnis, ſub prætextu inappetentiæ, abſtineret; & ſi non à qualitate ciborum in præſentia viri ſui abſtinere queat, abſtineat à quantitate illorum; vt bene adnotauit *Hoſtien. in ſum. de pœniten. & remiſſ. num. 60. propè finem verſ. ſi ſit coniugata;* & per horam ſerius cubitum iret, occaſione arrepta alicuius rei domeſticæ expediendæ, non exiſtimo ſuum coniugem id ægre laturum, nec prohibiturum eſſe; non tamen diem præſcriberem, vt iuxtà opportunitatem, & non iuxta præſcripti diei neceſſitatem, peragat ea, quæ ad perpetrati ſceleris expiationem, ſed non ad propalationem imponuntur. Similiter interdicerem immoderatum corporis ornatum, quo extrà modum mulieres noſtri ſeculi, & conditionem, & honeſtum excedunt in familiarum ruinas, & animarum iacturam; quòd eo facilius obtinere à dicto viro poterit, quia non à Virginitate, ſed à Viduitate procedit ad ſecundas nuptias. Alienis etiam choreis intereſſe ſimiliter per annum ſaltem interdicerem; vt quoad fieri poteſt, hiſce externis pœnis concitet animum ad internæ pœnitentiæ fructus, & diuinæ miſericordiæ amplexus mereatur. Hæc indicaui, non vt legem exequutori præſcriberem, ſed vt ei aliquod lumen in negotio tanti momenti præferrem.

Et orationibus, &c. Si latrix legere ſciat, multum ad rem faceret, iniungere pro pœnitentia recitationem Officij, aliquarumque orationum, quæ ſint propriæ pro defunctis; & ſi legere neſciat, præſcriberem ei onus recitandi aliquot Pater noſter, & aliquot Aue Maria, & in fine cuiuslibet eorum præciperem recitare

ver-

verſiculum *Requiem æternam*; vt ſic continuo redigeretur ei in memoriam perpetratum ſcelus, eamque pœniteret Iſtæ orationes debent eſſe ad minus duæ, vel ſaltem vna per duas vices reiteranda, cùm pluralis numerus, vno non contentus ſit, ſed ad minus verificari debeat in duobus. *l. vbi numerus*, 12. *ff. de teſtibus. cap. pluralis locutio*, 40. *de reg. iur. in* 6. & non ſit neceſſe, vt ſint iſtæ orationes diuerſæ inter ſe, diuerſitate ſpecifica, loquutio enim pluralis æque verificatur in pluribus, tam diuerſis numero, quã diuerſis ſpecie, vt aliàs probauimus.

Ac pro modo facultatum, &c. Dictio, *pro*, ſumitur aliquando pro dictione *ſecundum*, vt ſumpſit *Cic. in 7. Ver. Ciuitatibus pro numero militum pecuniæ ſummas deſcribere*: & in eodem ſenſu ſumitur hic à M.P. adeò vt exequutor teneatur conſiderare an latrix ſit pauper, vel diues, quantum ſit pauper, vel quantum diues; & ſecundum eius facultates, & poſſe, imponere onus eleemoſynarum pro Miſſis celebrandis pro anima coniugis à ſe occiſi. Et hic aduerte, quod licet pauperibus non ſit imponendum onus diſtribuendi eleemoſynas pro pœna homicidij, prout aſſerit *Butrius in cap. 2. num. 3. de homicidio*, ſed ſolum modo onus recitandi deuotas orationes; attamen hic eſt caſus atrocior ſimplici homicidio, & ideò à regula aliquantum recedere licet.

Aliquem numerum, &c. Numerus eſt collectio vnitatum, vnde vnitas non dicitur numerus, ſed principium numeri: & ideò caueat exequutor, ne ad minus latrici, ſi forſan eſt pauperrima, præcipiat eleemoſynam ad celebrandum duas Miſſas, cum numerus ad minus conſtituatur per duas vnitates. *dicta l. vbi numerus, ff. de teſtibus.*

Miſſarum, &c. Animæ Defunctorum quatuor beneficijs adiuuari poſſunt, ſi ex hac vita abſq; peccati mortalis labe receſſerunt: ſcilicet Miſſarum celebrationibus, ſanctis orationibus, charorum eleemoſynis, & ieiunijs cognatorum. *cap. non æſtimemus, & cap. animæ defunctorum*, 13. q. 2. *Hoſtien. in ſum. de pœnitent. & remiſſionibus, §. Quibus mortuis ſuffragia, num.* 59. *& communiter omnes DD.* Si vero obierunt in peccato mortali, nihil eis amplius prodeſſe poteſt. *cap. quibus peccata, & cap. cum grauia peccata*, 13. *quæſt.* 2. Et cùm huiuſmodi latricis delictum inter primariæ atrocitatis exceſſus numeretur, & chariori bono, qualis eſt vita, coniugem iniuſtè ſpoliauerit, per oportunè illi præcipitur, vt Miſſarum compenſatione, quæ inter ſuffragia primarium locum tenent, & Defunctorum animabus vtiliores, & gratiores ſunt, damnum illatum reſarcire, quoad fieri poterit, ſtudeat.

Quibus ſuffragiis Anima Defunctorum adiuuari poſſit.

In compenſationibus enim requiritur aliqua ad inuicem proportio. *l. ſi proptor.* 8. *& l. compenſationes*, 14. *C. de compenſationibus*: & de rebus, quæ non habent ad inuicem proportionem, non datur compenſatio. *l.* 1. *& d. l. fin. C. de compenſationibus.*

Quodque hæredibus, &c. Hæredum nomine intelliguntur tàm ij, qui ex teſtamento, quàm qui ab inteſtato veniunt, tàm ſanguinis, quàm bonorum, tàm ſui, quàm extranei ſucceſſores. *l. hæredis appellatione*, 170. *ff. de verborum ſignif. Panorm. in cap. in quibuſdam*, 12. *num.* 3. *de pœnis.*

Sed hic ſolum intelligi exiſtimo eos,

eos, qui ſunt hæredes ſanguinis, tam deſcendentes, quam aſcendentes, ac etiam collaterales; hos enim iura ad hæreditatem propriè vocant. Primò deſcendentes. *Auth. ceſſante ſucceſſione, C. de legitimis hæred.* Secundò aſcendentes vocantur. *d. authent. ceſſante, ſucceſſione l. 1. ad Senatuſconſ. Orficianum, l. in ſucceſſione, 9. C. de ſuis & legitimis liberis.*

Aſcendentes veniunt ab inteſtato deficientibus deſcendentibus. *d. auth. ceſſante authent. in teſtamento, C. ad Senat. conſ. Tertullian.*

Collaterales demum veniunt. *authen. in ſucceſſione, C. de legitimis hæred. l. ſi quis, 7. C. ad Senat. con. Tertullian.*

Et moueor ad credendum, quod ex mente M. P. hìc nomine *hæredum* veniant ſolum prædicti legitimi hæredes, quia his de iure venit hæreditas, & hi ſolum ratione conjunctionis ſanguinis cum occiſo leduntur in occiſione: & ideò iſtis ſolummodo damnum reficiendum.

Hæredes verò extranei non ſolum non læduntur, ſed potius, vt ex corrupto hominum more loquar, beneficantur, cum per homicidium recipiant hæreditatem, à qua forſan tractu temporis excludi periclitabantur, quia omnes homines ſunt in via deambulatoria vſque ad mortem, & facillimè patiuntur mutabilitatem in voluntate: & ideò ex hoc capite non videtur illis deberi ſatisfactio.

Nec non iis, &c. Licet ſubuentio proueniat regulariter ex commiſeratione. *c. fin. §. fin. in fine, 25. q. 2. l. 2. ff. ad Senat. conſ. Velleian.* non autem ex iuſtitia: Attamen hoc eſt reſpectu ſubuenientis, & ſubuenti, tantum; non autem reſpectu extranei ſpoliantis iniuſtè hac ſubuentione, ſubuentum. Et ideò ſi latrix per huiuſmodi maritricidium aliquem viduauit tali ſubuentione, & conſequutiuè attulit illi damnum, tenetur ad damni refectionem. *c. 1. cum ſequent. de iniur. & damno dato.*

Subuentio ex commiſeratione oritur.

In eo, in quo tenetur, &c. Id eſt de iure, vel naturali, vel ciuili. Conſideret igitur exequutor quantitatem damni illati; nam pro damno illato, æſtimatio illius reſtituenda eſt. *c. ſi læſerit, 4. de iniur. & damno dato.* Debet etiam conſiderare vires, & facultates damnificantis, nam ad ſatisfaciendum vltrà vires non obligatur, cum nemo ad impoſſibile obligetur. *l. ſi quis in graui, 3. ff. ad ſyllan. l. non ſolum, 30. ff. de action. & obligat.*

Iſta autem impoſſibilitas verificatur etiam de magna difficultate, vt alias diximus: val de enim difficilium, & impoſſibilium, idem eſt iudicium. *l. apud Iulianum, 40. §. conſtat, ff. de legatis 1. l. nepos Proculo, 125. ff. de verb. ſignific. l. ſi ſeruus depoſitus, 22. ff. de noxal. Bald. conſ. 101. lib. 1.*

Caute tamen, &c. Nemo tenetur propriam turpitudinem propalare. *c. cum non deceat, 30. de elect. in 6. c. 1. de probation. vbi Panorm. Imola, & Dec. l. qui accuſare, 4. C. de edendo.* Altioris enim ordinis eſt bona fama, & ideò non laceranda pro huiuſmodi ſatisfactione, & ſubuentione, ſed prudenti cautela ſatisfaciendum, & ſubueniendum, cui latrix occaſione prædicti exceſſus, teneri reperietur.

Planè ignoretur, &c. Dictio, *planè*, idem importat, ac dictio, certè. *l. vlt. ff. de iure Fiſci,* & ideò obligat exequutorem ad inueſtigandum diligenter, an vere ſit occultus huiuſmodi latricis exceſſus,

Dictio, planè quid importet.

cessus, nam verbum illud, *ignoretur*, importat nescientiam. *l. 1. ff. de iuris, & facti ignorantia*: & ideò excludit omnem credulitatem, vt supra probauimus.

Et quamuis verbum istud, *ignoretur*, hic forsan relinquatur in tota sua amplitudine, adeò vt æque videatur excludere, & priuatam, & publicam notitiam, cum nulla ei annexa fuerit per M. P. dictio, qua eius amplitudo restringatur, & limitetur: attamen eam tantum intelligendam censeo ignorantiam, quæ publicam excludit scientiam, & credulitatem, illamque admittit paucorum notitiam, quæ cum esse occulto non implicet; nam iste sensus est conformior stylo M. P. qui in *impedimentis occultis* semper apponit manus, & dispensat, quando adest causa rationabilis, & facultas dispensandi; prout est in nostro casu, vbi agitur de matrimonio in foro exteriori habito pro legitimo, & probabiliter non dissoluendo, ob vitæ periculum: cum nequeat dissolui absque manifestatione capitalis criminis, & M. P. habet facultatem desuper necessariam dispensandi.

Ista clausula est synonima cum præcedenti, & fuit apposita non ad præcedentis limitationem, sed ad eius maiorem declarationem, & faciliorem exequutoris instructionem: cum enim difficillimè occultari posse videatur homicidium, & præcipuè coniugis; ex altera vero, parte sciri posset deprauatus animus, & machinatio latricis, non autem effectus indè sequutus, eo quod alteri causæ tribuatur mors dicti coniugis; ideò, vt occulatiorem faciat exequutorem, in hoc inuestigando, clausulam hanc subnectit.

Secundò, agitur de salute animæ; & ideò si voluisset M. P. hanc clausulam aliter intelligendam esse id expressisset.

Tertiò, cùm simus in re dubia & in dubijs benignior, interpretatio sit facienda. *c. estote, 2. de reg. iur.* & ad fauorem nostrum habeamus stylum, qui ius facit. *cap. quam graui, 6. de crim. falsi.* nescio cur odiosam, & à stylo recedentem interpretationem facere debeamus.

Prolem, &c. Hæc clausula eodem modo accipienda, quo supra diximus in præcedenti formula.

Pro Oratoribus, qui data sibi ad inuicem fide de futuro inter se matrimonio, si vxor Oratoris præmoreretur, se per adulterium carnaliter cognouerunt; & deinde Orator ad eundem effectum in suæ vxoris mortem cum effectu machinatus fuit, Oratrice mortis huiusmodi omninò insciа; & postmodum matrimonium inter se alias legitimè contraxerunt, & successiue consummarunt; litteræ conficiuntur eodem modo, quo supra in formula, *Altero machinante, de contracto.* Solum additur, *quod Oratoris imponatur grauis, & longa, quæ saltem per annum duret, pœnitentia salutaris*; prout fuit expressum in præcedenti formula, *Altero de contracto*: & ideò cum non habeat aliquid speciale, non opus est, vt in ea explicanda immoremur.

VTROQVE MACHINANTE DE CONTRACTO.

Pro Oratoribus, qui per Adulterium ſe carnaliter cognouerunt, & vt matrimonium inter ſe contrahere poſſent, mariti Oratricis mortem cum effectu machinati fuerunt, illoque defuncto matrimonium inter ſe publicè contraxerunt, & conſummarunt; litteræ, vt infrà expediri ſolent.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Quatenus, ſi eſt ita, dictos Latores, audita prius eorum ſacramentali Confeſſione, à quibuſuis ſententijs, cenſuris, & pœnis Eccleſiaſticis, quas propter præmiſſa quomodolibet incurrerunt, adulterio, homicidio, & exceſſibus huiuſmodi abſoluas hac vice, &c. in forma Eccleſiæ conſueta; Iniuncta inde eis pro modo culpæ, graui, & longa, quæ ſaltem per annum duret, pœnitentia ſalutari: veluti, vt ſingulis ſextis ferijs per annum ieiunent: vt pro anima occiſi per annum in tribus diebus cuiuslibet hebdomadę orent, certaſque orationes eis à te pro eorum captu præſcribendas, genibus flexis recitent: & ſi facultatem habent, quinquaginta Miſſas, vel alium numerum, iuxtà huiuſmodi facultatem, pro anima occiſi celebrari faciant: iniuncta etiam frequentia ſacramentalis Confeſſionis peccatorum ſuorum, ſingulis ſcilicet menſibus, vt minimum ſemel, & quoties tibi videbitur. Quodque hæredibus occiſi, nec non illis, quibus ipſe, dum viueret, ſubuenire forſan ſolebat, ſatisfaciant, & ſubueniant in eo, in quo tenentur: Cautè tamen, ne ſe prodant, & alijs, &c. iniungen. &c. Demum, dummodo omnino occultum ſit, quod vterque Latorum in dicti mariti mortem machinatus ſit, ac planè ignoretur, quod mors inde ſequuta ſit, &c.* Prout in præcedenti formula.

Cum in paucis differat hæc formula à præcedenti, ea ſolum explicabimus, remittendo exequutorem in reliquis ad ea, quæ ſupra notauimus.

Veluti, vt ſingulis, &c.

Veluti *eſt dictio exemplificatiua*

Dictio iſta, *veluti*, cum ſit dictio exemplificatiua. *l. 2. ff. de iuſtitia, & iure l. veluti, 7. ff. de ſeru. ruſt. præd. l. infamem, 7. ff. de publ. iud. l. veluti, 7. ff. de edendo. l. 3. l. Labeo. 14. §. 1. & l. inter publica, 17. ff. de verborum ſignific.* non importat talem neceſſitatē in exequutore, vt non poſſit alias ſimiles imponere pœnitentias, ſi rationabilis cauſa ſuadeat, à ſupra exēplificatis receſſum; exempla enim non excludunt ſimilia. *l. 1. §. quod vulgo*

Exempla nõ excludunt similia.

dicitur. ff. de vi, & vi armata. l. regula, 9. §. vlt. ff. de iuris, & facti ignorantia: Et si M. P. voluisset exemplificatã pœnitentiam præcise iniungi, non adhibuisset dictionem exemplificatiuam, sed rescripsisset simpliciter, prædictas pœnitentias à se præscriptas imponi, prout in alijs pœnitentijs in hac eadem formula infra præscribit, & mandat.

Aduertat hìc exequutor, quod licet tres sint pœnitentiarum species, quas M. P. exempli gratia ponit vsque ad aliam clausulam, *Iniuncta etiam, &c.* attamen faciunt vnum exemplum, nam sunt insimul copulatæ per dictionem, &, quæ facit, vt copulata faciant vnum inter se: & ideò si cogitur à dictis exemplificatis pœnitentijs propter latorum inhabilitatem recedere, & alias imponere, debet subrogare alias, quæ non multum dissimiles ab omnibus prædictis sint.

Feria sexta est dies pœnitentiæ legitimus.

Sextis, &c. Feria sexta est dies pœnitentiæ dicatus in memoriam Passionis Christi, qui hac die Passionis suæ cursum consummauit. *c. ieiunia sanè, de consecratione, dist.* 3. Et ideò Ecclesia solet præcipere pœnitentibus, vt in hac feria peragant pœnitentias. *cap. de illis*, 11. *q.* 3. *c. Presbyter, dist.* 82. *vbi glos. in verb. tres legitimas.* Et ibi nota, quod feria sexta vocatur legitima feria pro pœnitentia peragenda, vt per eam recordemur, nostras pœnitentias absque meritis pretiosissimæ Christi Passionis, nullius esse roboris, & valoris; & ideò illis vniendas.

Ieiunent, &c. Nomen ieiunij hìc sumitur secundum modum ab Ecclesia institutum. M. P. est minister Ecclesiæ, & ideò præsumitur se Ecclesiæ instituto conformare. Hodie secundum communem vsum loquendi, nomine ieiunij intelligitur ieiunium Ecclesiasticum, quod vnicam in die comestionem, quam vocant cœnam, admittit solummodo, & inducit abstinentiam à carnibus, ouis, & lacticinijs, alijsque cibis, qui semen atinam carnis trahunt originem. *cap. denique dist.* 4.

Licet ieiunium simpliciter acceptum importet solummodo abstinentiam à præallegatis cibis, nihilominus si latores sunt robusti, præscriberem eis ieiunium in pane, & aqua; talis enim ieiunij præscriptio valdè familiaris est Ecclesiæ. *cap.* 1. *& sequen.* 22. *quæst.* 3. *c. presbyter, distinctione* 82. & eo magis, quando delictum est grauius, & enormius, prout est in nostro casu.

Vxoricidium grauius punitur matricidio.

Nota *ex Panor. in cap. at si clerici*, 4. *nu.* 8. *de Iudicijs*, quod vxoricidium in foro animæ acrius punitur, quam matricidium, licet hoc sit grauius illo, quia hoc fit ad comprimendam maiorem facilitatem, quam homines habent ad interficiendam vxorem, quàm matrem, cum homines sint promptiores ad vxorem occidendam. *c. admonere, vbi glossa, & cap. latorem*, 3. *q.* 2.

In tribus diebus, &c. Feria videlicet secunda, quarta, & sexta: hi enim dies solent à sacris Canonibus assignari pœnitentibus pro pœnitentijs expiendis, & ideò vocantur dies legitimi. *d. cap. presbyter, dist.* 82. *vbi glossa in verbo, tres legitimas. c. ieiunia, vbi glossa, de consecr. dist.* 3. *d. c.* 1. *vbi glossa in verbo, legitima*, 22. *q.* 3. *cap. de illis*, 11. *quæst.* 3.

Certa sq; Orationes, &c. Si latores sciant legere, non alias orationes, quam Psalmos Pœnitentiales eis præciperem recitandos; cum enim sint sequuti Dauid errantem, necesse est, vt sequantur

etiam

etiam pœnitentem. Si forſan alter tantum ex latoribus legere ſciat, ignorans ſimiliter flexis genibus recitantem auſcultet, ac deuoto proſequatur animo: ſi verò neuter ſciat legere, poterunt recitare flexis genibus quindecim Pater noſter, & toties Aue Maria, intermiſcendo verſiculum *Requiem æternam, &c.* vel alias preces, prout exequutor expedire viderit.

Quinquaginta Miſsas, &c. Miſſæ ſacrificium prodeſt animabus defunctorum. *cap. animę defunctorum, 13. q. 2. & cap. cum Marthæ, 6. de celebr. Miſſ.* & cùm numerus quinquagenarius, & tempus pœnitentiæ, & remiſſionis ſignificet. *Durand. in ſuo rationali Diuinorum officiorum lib. 6. cap. 27. nu. 4.* ideò hic numerus Miſſarum pro pœnitentia perpetrati delicti, & pro animæ occiſi mariti liberatione, & remiſſione à pœnis Purgatorij iniungitur latoribus. Sicut enim per annũ quinquageſimum Iubilei omnia debita remittebantur, & omnes reſtituebantur poſſeſſiones alienatæ, omneſque ſerui liberabantur à ſeruitute; ita per iſtũ numerum Miſſarum, vita per homicidium corpori ſubtracta, & anima, quæ in Purgatorij ſeruitute per pœnarum vincula detinebatur, in libertatem filiorum Dei recipiatur, remiſſoque culparum debito ad Paradiſi gloriam euocetur.

Vel alium, &c. Dictio, *vel*, de ſui natura cadit inter diuerſa. *Gonzales ad reg. 8. Canc. gloſſa 48. num. 17. & gloſſa. 52. num. 3. Ferr. in conſtit. Cathal. gloſſa, 4. num.* verba, & quoad effectum; & in eo ſufficit alteram partem eſſe veram. *Menoch. de præſumpt. lib. 4. q. 83. num. 66.*

Dictio vel denotat diuerſitatem.

Dictio vero, *alium*, denotat diuerſitatem, & ab expreſſis diuerſa includit. *cap. alia cauſa eſt monachi, 16. q. 1. l. ſi fundum ſub conditione, 83. §. ſi libertus, ff. de legat. 1. Soc. Iun. conſ. 300. col. 3. verſ. tertio principaliter vol. 2. Corneus conſ. 5. num. 3. cum ſequent. lib. 1. Pariſ. conſ. 78. num. 21. vol. 2.* Ac propterea exequutor, ſi viderit latores opulentiores, vel pauperrimos eſſe, poterit à præſcripto numero Miſſarum recedere, & alium maiorem, vel minorem imponere, prout bene ſequentia denotant verba, *iuxta huiuſmodi facultates*, id eſt, ſecundum huiuſmodi facultates, dictio enim, *iuxta*, & dictio *ſecundum* æquipollent. *Panorm. in c. Abbate, 25. num. 20. de verborum ſignificat. Bart. in l. edita, 3. num. 28. C. de edendo.*

Dictiones iuxta, & ſecundum æquipollent.

Demum, dummodo omnino, &c. Aduertat bene exequutor dictionem, *omnino*, quæ idem eſt ac dictio, *omni ex parte*, vt *Cleu. 1. vbi gloſſa in verbo, omninò, de vita, & honeſt. Cleric. l. ſi cum exceptione, 14. §. quatenus, & ibi gloſſa, ff. quod metus cauſa, & l. vbi autem, 75. §. fin. ff. de verb. obligat.* nam non ſolum intendit M. P. quòd dictus exequutor perpendat, an occultum ſit, mortem dicti coniugis prouenire ex vtriuſq; latoris copulata machinatione, verum etiam ex alterius tantùm ſeparatis inſidijs: & ideò ſatis eſt ad impediendũ huius diſpenſationis effectum, ſi publice ſciatur, quod alter latorum ſua machinatione occiderit coniugem, quia ſtatim ac ſit publicum impedimentum, à facultapro[illegible]

VTROQVE MACHINANTE DE CONTRAHENDO.

Pro Oratoribus, qui fide data de matrimonio inter se contrahendo, per adulterium se carnaliter cognouerunt, & ad hunc effectum machinati fuerunt in mortem mariti Oratricis, & deinde de matrimonio inter eos contrahendo publicè tractarunt, factis etiam in Ecclesia publicationibus; interim tamen admoniti de impedimento ex præmissis proueniente, petunt absolui, & secum dispensari.

FR. *Antonius Barberinus, &c. continebat. Quòd ipsi aliàs insimul adulterarunt, cum promissione matrimonij inter se contrahendi, si latricis maritus præmoreretur, & ad hunc effectum in illius mortem machinati sunt, effectuque inde sequuto, publice tractarunt de matrimonio huiusmodi contrahendo, ac publicationes in Ecclesia desuper iam fieri procurarunt, bona tamen fide. Cum autem, &c. impedimentum ex præmissis proueniens sit occultum tractatus verò matrimonij huiusmodi publicus, & nisi ad effectum perducatur, scandala inde exoritura sint, ad ea vitanda, ac pro suæ conscientiæ quiete cupiunt latores à præmissis, de quibus plurimum dolent, per Sedem Apostolicam absolui, secumque desuper dispensari. Quare, &c. quatenus, si est ita, dictos Latores, auditæ prius eorum sacramentali Confessione, à quibusuis sententijs, censuris, & pœnis Ecclesiasticis, quas propter præmissa quomodolibet incurrerunt, adulterio, homicidio, & excessibus huiusmodi absoluas hac vice in forma Ecclesiæ consueta; iniuncta inde eis pro modo culpæ, graui, & longa, quæ saltem per annum duret, pœnitentia salutari, veluti, vt singulis sextis ferijs, &c.* Prout in præcedenti formula, Altero machinante de contracto: Omissa tamen frequentia sacramentalis Confessionis, quæ solum imponitur, quando matrimonium est contractum.

Ex præmissis, quæ diximus in præcedentium formularum clausulis, patet, quomodo exequutioni cedentibus formulis de contrahendo discrepet; ideò exequutorem ad illas remittimus.

Moneri tamen debent Latores, quod si huiusmodi impedimentum detegatur, à matrimonio contrahendo inter se omnino abstineant, alioquin vigore præsentium litterarum non suffragatur, & ideò neque in foro conscientiæ tuti erunt.

RE-

REMANENDI IN MATRIMONIO.

Pro Oratoribus, qui quarto conſanguinitatis gradu ſunt coniuncti, & cupientes inuicem matrimonialiter copulari, expoſuerunt, quod niſi matrimonium inter ſe contraxiſſent, grauiſſimæ inimicitiæ, & ſcandala ſequerentur, & diſpenſatione ſuper impedimento dicti gradus obtenta, illius vigore matrimonium per verba de præſenti contraxerunt, & conſummauerunt: ſed verè inimicitiæ, licet aliquæ potuiſſent oriri, non tamen graues, vt fuit expoſitum, ortæ fuiſſent; Litteræ vt infra conficiuntur.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Quòd ipſi aliàs cupientes inſimul copulari matrimonialiter, obtinuerunt à Sede Apoſtolica diſpenſationem ſuper impedimento quarti conſanguinitatis gradus, quo inuicem ſunt coniuncti; falſo tamen exponentes, quod niſi matrimonium inter eos contraheretur, grauiſſimæ inde inimicitiæ, & ſcandala ſequutura eſſent: & diſpenſationis prædictæ vigore matrimonium in facie Eccleſiæ inter ſe contraxerunt, & ſucceſſiuè conſummarunt. Cum autem, &c. prædicta diſpenſatio ob falſam expreſſionem huiuſmodi ſit inualida, & ideò Latores nequeant in prædicto ſuo matrimonio remanere abſque noua Sedis Apoſtolicæ diſpenſatione, ad euitanda ſcandala, quæ, ſi diuortium inter eos fieret, exoritura eſſent, ac pro ſuæ conſcientiæ quiete cupiunt ipſi Latores à præmiſſis, quæ occulta ſunt, & de quibus plurimum dolent, abſolui, ſecumque deſuper diſpenſari. Quare, &c. quatenus, ſi eſt ita, dictos Latores, audita prius eorum ſacramentali Confeſſione, à quibuſuis ſententijs, cenſuris, &c. quas propter præmiſſa quomodolibet incurrerunt, inceſtu, & exceſſibus huiuſmodi abſoluas hac vice, &c. iniuncta inde eis pro modo culpæ graui pœnitentia ſalutari, & alijs, &c. iniungen. &c. Demum, dummodo, occultum ſit diſpenſationem prædictam propter falſam expreſſionem huiuſmodi inualidam eſſe, & aliàs ritè, ac iuxta formam litterarum dictæ diſpenſationis, verificatiſque in ea narratis ſuper impedimento quarti conſanguinitatis gradus, cum ipſis latoribus diſpenſatum fuerit, aliudque canonicum non obſtet, cum eiſdem, quod præmiſſis non obſtantibus matrimonium inter ſe de nouo ſecretè ad vitanda ſcandala contrahere, & in eo poſtmodum remanere, &c.* Prout in formula in primo de contracto.

Falſo exponentes, &c. Ex falſi expreſſione in ſuæ peruerſitatis pœnam impetrans nullum con-

consequitur commodum. *cap. super litteris*, 30. *de rescriptis*. Et ideò nostri latores matrimonium nulliter contraxerunt vigore dispensationis à se sub falsæ causæ expressione obtentæ.

Grauissima inimicitia, & capitalis inimicitia idem sunt.

Grauissimæ inimicitiæ, &c. Textus *in l. 3. §. fin. ff. de adimend. legat. & glos. in cap. per tuas*, 32. *in verbo, inimicitias, de simonia*, pro eodem sumunt grauissimam inimicitiam, & capitalem inimicitiam.

Eadem Glossa *in cap. cum oporteat*, 19. *in verbo, inimicos, de accusationibus*, pro eodem sumit capitalem inimicitiam, & grauem inimicitiam. Idemque tenet *Panor. in d. cap. cum oporteat, num. 4. de accusat.*

Capitalis inimicitia qua sit.

Capitalis autem inimicitia tunc esse dicitur, quando quis inimico minatus fuit mortem, seu accusauit eum criminaliter, vel eum odit, vel eius mortem desiderat. *Panorm. in d. cap. cum oporteat, num. 4. & in cap. repellantur*, 7. *num. 2. de accusat. Glos. in §. inimicitiæ, in verbo, si capitales, institut. de excusat. tutor. vel curator. & in d. cap. cum oporteat supracit.* Vel etiam quando est quæstio de omnibus bonis, vel de maiori parte bonorum; nam bona temporalia sunt vita hominũ. *l. aduocati*, 14. *C. de aduocat. diuers. Iud. Panorm. loc. cit. num. 4. vbi etiam glos. in verbo, inimicos.* Ex quibus colligitur, esse synonima in iure verba ista, grauissimæ inimicitiæ, capitales inimicitiæ, & graues inimicitiæ; saltem quoad effectum validandi gratias, quæ eorum intuitu conceduntur; quia iura, exclusis leuibus tantum inimicitijs, alias omnes in magna consideratione habent, & inter sufficientes, & legitimas causas admittunt. *l. si inimicitiæ, 9. ff. de his quibus vt indignis legatur. d. l. 3. in fine, ff. de adim. legatis glos. in cap. accusatores il primo, in verbo, externum, 3. q. 5. Panorm. in cap. 1. n. 8. de accusat. & in d. cap. per tuas il primo, de simonia. & ibi etiam glos. in verb. inimicitias.*

Inimicitia grauis est legitima causa dispendandi.

A quibus suis sentent. &c. Obtenta dispensatio cum sit nulla, non impedit, quin latores incurrant excommunicationem *in Clement. 1. de consanguin. & affinit.* contentã, contra contrahentes matrimonium in gradu prohibito; & ideò absoluendi sunt, prout in præcedentibus alijs formulis diximus.

Graui pœnitentia, &c. Videlicet ieiunio, eleemosyna, & orationibus, prout supra de incestuoso diximus, iuxta capacitatem absoluendorum, & delicti grauitatem, quam exequutor semper secundùm Deum perpendere debet.

Demum, dummodo occultum sit, &c. Cum fuerit, vt præsupponitur, probatum immineus periculum grauissimarum inimicitiarum, & vigore huiusmodi probationum, & prædictarum litterarum Apostolicarum, cum latoribus dispensatũ in foro fori ad contrahendum matrimonium; factisq; etiam, vt præsupponitur, publicationibus, & minimè denuntiata, seù opposita prædictæ dispensationis nullitate; exequutor solum præcauere debet, ne ad præsens diffamati latores sint de inualiditate obtentę dispensationis, & successiuè ipsius matrimonij. Si enim sunt diffamati, non per vanam, & temerariam proclamationem, quæ nullo fulciatur fundamento; & propterea reprobatur. *cap. inquisitioni tuæ, 44. de sentent. excommun. cap. temerariũ*, 11. *q. 3.* sed per fundatam, & rationibus plurimorum opinionem, &

pro-

proclamationem; exequutor abſtineat à diſpenſando, quia, & ſuæ delegata, & M. P. delegantis facultates, excludunt caſus publicos.

Et alias ritè, &c. De hac, & ſequentibus clauſulis abundè diximus in præcedenti formula pro muliere, quæ carnaliter cognita fuit à viro ſuæ ſororis, & deinde obtenta à Dataria diſpenſatione ſuper quarto conſanguinitatis gradu, cum illius fratre matrimonium contraxit.

Pro Oratoribus, qui nondum receptis litteris diſpenſationis ſuper duplicis tertij affinitatis gradus impedimento, carnaliter ſe cognouerunt, & poſtmodum ijs receptis, & Ordinario præſentatis, coram ipſo copulam mediante iuramento negarunt; & vigore dictarum litterarum, de ipſius Ordinarij licentia matrimonium contraxerunt, & conſummarunt; litteræ vt infra conficiuntur, &c.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Quare, &c. Quatenus ſi eſt ita, dictos Latores, audita prius eorum ſacramentali Confeſſione, à quibuſuis ſententijs, cenſuris, & pœnis Eccleſiaſticis, quas propter præmiſſa quomodolibet incurrerunt, inceſtu, periurio, & exceſſibus huiuſmodi abſoluas hac vice, &c. iniuncta inde eis pro modo culpæ pœnitentia ſalutari, & alijs, &c. iniungen. &c. Demum, dummodo impedimentum ex inceſtuoſa cognitione prædicta proueniens, ſit occultum, & aliàs ritè, ac iuxta formam, &c.* Vt in præcedenti formula.

Nondum receptis, &c. Ex Curiæ Romanæ praxi, & ex S. Congregationis Concilij ſenſu, diſpenſationes, obtentæ abſque expreſſione copulæ habitæ inter conſanguineos, vel affines, etiam poſt commiſſionem Romani Pontificis factam, illorum Ordinario de diſpenſando, antequam exequutioni ab ipſo demandetur, ſubreptitiæ ſunt, & nullæ *Guttierez lib. 1. canonicarum quæſt. cap. 5. Petrus de Ledeſma de magno Matrimonij Sacramento, q. 56. art. 5. concl. 4. Garc. de benef. par. 8. cap. 3. num. 65. cum ſequent.* Vbi affirmat pluries hoc à Sacra Congregatione Concilij fuiſſe declaratum *in cap. 1. ſeſſ. 24. Sanchez de matrimonio, lib. 3. diſput. 14. num. 3. Quaranta in ſumma Bullarij verbo, matrimonij diſpenſationes, in fine, verſ. quibus expletis. Ioan. Franciſc. Leo in ſuo theſauro fori Eccleſiaſtici, part. 2. de diſpenſat. cap. 8. nu. 50.* Ratio videtur eſſe, quia quando duo impedimenta ſe contingunt, impedimentum tacitum auget expreſſum, ſuper quo diſpenſatur, & ideò neceſſè eſt de vtroque facere mentionem, alias diſpenſatio eſt nulla.

Copula quandocunque præcedat matrimonium ſemper eſt exprimenda in diſpenſatione.

Idemque dicendum de diſpenſatione nondum exequutioni demandata; ex ſola enim Commiſſione facta, & præſentata non perficitur, & deducitur in ſuo eſſe diſpenſatio, & ideo tacita precedens copula facit illam inualidam, cum inceſtus ſit de iure impedimentum: & in hoc maximè præponderare debet

bet authoritas M. P. qui hac sua formula demonstrat necessitatem exprimendi copulam huiusmodi, & dispensationis secus obtentæ inualiditatem, ac ipsius Curiæ Romanæ praxim, dum imponit matrimoniũ contrahendum de nouo secretè; nisi enim matrimoniũm fuisset inualide contractum, non iuberet, de nouo illud contrahendum.

Nec obstat quidquid asserit *Nauar.* in contrarium *tit. de consanguinitate, & affinit. cons. 9. & duobus sequent. lib. 4.* Quia communis Romanæ Curiæ praxis docet contrariũ: praxis autem facit ius, vt superius diximus: nec de huiusmodi praxi dubitari potest, quia vt testis oculatus id assero, cum materias prædictas quatuordecim annorum spatio sedule pertractauerim.

Iniuncta, &c. Cum Latores veritatẽ negauerint, ac mendacium rei sacræ attestatione firmauerint, grauius etiam in foro pœnitentiali puniendi sunt. *c. qui Sacramento, 22. q. 4.*

Pœna periurii. Licet autem iuxta prædictum capitulum, per annum remouendi essent à Communione Corporis, & Sanguinis Domini; attamen quia ibi propriè loquitur de crimine periurij publico, & succesiuè de pœnitentia publicè imponenda, existimo moderandam, ne, quod occultum est, detegatur; & ideò solũ imponẽdum ieiunium, & orationes, absque etiam onere faciendi eleemosynas, quæ solum à M. P. imponuntur ijs, qui scienter petunt, & obtinent à Sede Apostolica dispensationem tacita copula, quæ inter eos prius præcesserat, prout ex sequenti formula apparebit.

Animaduertat exequutor, quod in imponenda huiusmodi pœnitentia, procedere debet cum aliqua lenitate, quia nostri Latores præsentium fuerunt interrogati contra æquitatem iuris, Iudex enim inquirere nequit, nisi infamia præcedat. *c. inquisitionis, 21. §. 1. cap. qualiter, & quando, 24. vbi gloss. de accusat.* Necnõ contra mentem Summi Pontificis, & contra fines mandati, delatum iuramentum super copula, de qua neque directè, neq; indirectè fit mentio in Bullis: ad delegatum enim Iudicem non spectat cognitio rei, de qua in rescripto nulla habetur mentio. *c. cum olim, 32. & cap. venerabili fratri, 37. de officio, & potest. iud. deleg.*

Inquisitio fieri non debet, absque præcedente infamia.

Non placet limitatio *Innocentij in cap. 1. de postulat. prælat. num. 5.* quod Iudex non possit interrogare de occulto absque præcedente infamia, quando procedit ad puniendũ, secus esse, quando solùm procedit ad euitandum peccatum; prout dicit esse in casu nostro, in quo interrogantur, ne nulliter, & cum peccato contrahant matrimonium ob tacitam copulam. Non placet, inquam, quia per huiusmodi interrogationem non solum non euitatur peccatum, sed probabilior plurium peccatorum occasio præbetur; nam experientia docet, quod non solum isti dispensandi peierant ob naturalem erubescentiam, negando copulam, sed etiam, ne periuri habeantur, & ne cogantur facere nouas expensas pro noua dispensatione desuper obtinenda in foro externo, de facto contrahunt matrimonium; atque ita colligitur ex huiusmodi interrogatione non euitari, sed multiplicari peccata.

Limitat Innocentium quando procedatur ad puniendum.

Opportunius esse censeo prædictam interrogationem contrahentium; Confessori relinquendam, qui facilius poterit consulere illorum saluti animarum, & matrimonij validitati, per dispensationem occultam à Sacra Pœnitentiaria obtinendam; & ideò remissius hic agendum quoad pœnitentiã periurij, & eo maximè quia deest verbum illud, *grauis*

pœ-

pœnitentia, quod in aliquibus ex præcedentibus formulis M.P. ſolet apponere.

Pro Oratoribus, qui ſcientes ſe quarto conſanguinitatis gradu eſſe coniunctos, ſe carnaliter cognouerunt, ac poſt, modum volentes inſimul matrimonium contrahere, diſpenſationem ſuper impedimento dicti quarti gradus obtinuerũt, nulla facta mentione carnalis cognitionis huiuſmodi; cuius diſpenſationis vigore poſtea matrimonium contraxerunt, & ſucceſſiuè conſummarunt; Litteræ conficiuntur, vt in præcedenti: ſolum additur onus faciendi eleemoſynam.

Quænam debeat eſſe iſta eleemoſyna, nemo melius determinare poterit, quam ipſe exequutor, cum ex qualitate pœnitentium pendeat qualitas eleemoſynæ. Attamen non prætermittam inſinuare, conformandam quidem eam eſſe qualitati perſonæ, cui iniungenda eſt, verum etiam menſurandam, licet non in totum, ſed in partem, aliquando etiam in totum, cum expenſis, quæ factæ fuiſſent in Dataria, & Cancellaria, ſi copula in litteris prædictæ diſpenſationis narrata fuiſſet; hæc enim eſt mens Summi Pontificis, & Maioris Pœnitentiarij. Quod tamen ſolum intelligendũ eſt de diſpenſationibus obtentis cum cauſa; ſecus enim dicendum de diſpenſationibus obtentis ſine cauſa, harum enim taxæ excedunt multum expenſas diſpenſationis cum copula.

Ditioribus ergo præſcriberem, vt eleemoſynis adæquarent eam ſummam, quam perſoluiſſent, ſi copulam expreſſiſſent. Alijs verò inferioris conditionis dimidium expenſarum condonarem. Pauperes demum ad quartam partem eleemoſynis erogandam impellerem, computatis tamen in huiuſmodi eleemoſynis expenſis factis in eorum diſpenſationibus expediendis.

Pro eo, qui viuente vxore matrimonium cum alia, quæ prioris matrimonij conſcia erat, de facto contraxit, & conſummauit; mortua verò prima vxore, neutro tamen eorum in eius mortem machinante, tam vir quàm mulier petunt abſolui, & diſpenſari, vt in ſecundo dicto matrimonio remanere poſſint; Litteræ diſpenſationis, ſi concedantur, vt infra conficiuntur.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Quod ipſi aliàs viuente Latoris vxore, matrimonium in facie Eccleſiæ inter ſe contraxerunt, & ſucceſſiuè conſummarunt, ambo conſcij impedimenti ex primo matrimonio prouenientis: ad præſens verò cum dicta latoris vxor extremum vitæ ſuæ diem obierit, neutro tamen latorum in eius mortem machinante, ipſi cupiunt, in dicto ſuo matrimonio remanere. Cum autem, &c. ſicut eadem petitio continebat, latores prædicti propter huiuſmodi impedimentum in matrimonio ſic contracto nequeant remanere abſque Sedis Apoſtolicæ diſpenſatione: ad euitanda ſcandala, quæ, ſi diuortium inter eos fieret, exoritura eſſent, ac pro ſuæ conſcientiæ quiete cupiant à præmiſſis, quæ occulta ſunt, & de quibus plurimum dolent, abſolui, ſecumq; deſuper diſpenſari.*

Quare, &c. quatenus si est ita, dictos latores, audita prius eorum sacramentali Confessione, à quibusuis senten. censuris, & pœnis Ecclesiasticis, quas propter præmissa quomodolibet incurrerunt, adulterio, & excessibus huiusmodi absoluas hac vice in forma Ecclesiæ consueta. Iniuncta, &c. iniungen. &c. Demum, dummodo præmissa sint occulta, & aliud canonicum non obstet, cum eisdem Oratoribus de nullitate prioris consensus certioratis, quod præmissis non obstan. matrimonium inter se de nouo secretè, ad vitanda, &c. Prout in præcedentibus, formulis, Neutro Machinante, &c.

Viuente, &c. Quia coniugatus viuente sua vxore, non solum nequit de iure cum alia muliere matrimonium contrahere, sed si de facto audeat contrahere, nulliter contrahit, *c. 1. vbi Panor. cum seq. de spons. duorum, & cap. 1. de eo qui duxit in matrim. quam polluit, &c.* ac insimul perpetuo inhabilis remanet ad illud contrahendum post suæ legitimæ coniugis obitum, si carnali copula consummet. *c. 2. de sponsa duorum, vbi Panorm. num. 1. c. 2. & c. fin. de eo qui duxit in matrim. quam poll. per adult. vbi Panorm. num. 1. c. ex litterarum, 4. vbi etiam Panorm. nu. 1. eodem tit.* Ideò egent desuper secum dispensari.

Formula ista est eadem cum precedenti, Neutro machinante de contracto; ac propterea ad ea, quæ ibi dixi, remitto Exequutorem.

Si autem alter coniugum contrahens secundum matrimoniū, ignoret primum matrimonium, vel adhuc superstitem esse illius maritum, vel vxorem; tali casu M. P. authoritas requisita procedit per viam declarationis, concedendo litteras declaratorias, quibus declaret ob bonam alterius coniugis fidē non opus esse aliqua dispensatione; & litteræ expediuntur prout supra in Declaratoria compaternitatis, quia fuit per Sacros Canones consultum indemnitati inscij coniugis, eiusque bonæ fidei ad remanendū in secundo prædicto matrimonio post obitum prædicti primi coniugis. *c. 1. vbi Panorm. num. 1. de eo qui duxit in matrim. quam poll.* ne ex dolo lucrum reportetur. Quod tamen sano modo intelligendum est, non quia secundum matrimonium incipiat esse matrimonium hoc est, fiat validum per subsequentem obitum coniugis primi matrimonij, sed quia scienter contrahens compellitur ad retinendum, id est ad recipiendum nouo matrimoniali consensu in coniugem legitimum eum, qui ignoranter prius contraxerat, vt bene notauit *glos. in d. c. 1. in verb. insciam. de eo qui duxit in matrim. quam poll.*

Si enim matrimonium eo ipso fieret validum per superuenientem mortem coniugis primo dicti matrimonij, separatio inter eos fieri trahentis; vinculum enim coniuga le semel inter fideles admissum, nunquam amittitur. *cap. quanto te. §. si vero, de diuortijs.* Et cum ex *d. c. 1.* fieri possit separatio ad preces inscij contrahentis, sequitur quod non sit conualidatum dictum matrimonium per superuiuentem obitum coniugis primo dicti matrimonij, sed solum quod si contrahens inscius velit, possit contrahens malæ fidei compelli ad recontrahendum cum illa in pœnam sui doli, & fraudis, etiamsi alias nollent: & hæc ne lucrum ex suo dolo reportet.

Contrahens cum coniugato bona fide nō eget dispensatione ad recō trahendū.

AB-

ABSOLVTIO

AB INCESTV CVM DISPENSATIONE.

Pro Oratoribus, qui cupientes inuicem matrimonialiter copulari, diſpenſationem ſuper impedimento tertij conſanguinitatis gradus, quo inuicem ſunt coniuncti, impetrari curarunt, & ante receptas litteras diſpenſationis huiuſmodi ſe carnaliter cognouerunt; & poſtea illis receptis, & Ordinario præſentatis, ab ipſo licentiam contrahendi matrimonium obtinuerunt, negata tamen medio iuramento dicta carnali copula, licet poſteà illud non contraxerint.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Quod ipſi aliàs cupientes inſimul copulari matrimonialiter, ad Vrbem miſerunt pro obtinenda diſpenſatione à Sede Apoſtolica, ſuper impedimento tertij conſanguinitatis gradu, quo inuicem ſunt coniuncti, & interim ex fragilitate ſe carnaliter cognouerunt; litteris poſtmodum prædictæ diſpenſationis receptis, & Ordinario, cui directæ erant, præſentatis, carnalem copulam prædictam medio iuramento negarunt, atque ita ab illo habuerunt licentiam, & facultatem contrahendi inter ſe matrimonium, quod tamen adhuc contrahere non ſunt auſi. Cum autem, &c. prædicta diſpenſatio ob carnalem copulam prædictam in litteris non expreſſam ſit inualida, & niſi matrimonium inter latores ſequatur, ſcandala inde ſint exoritura, ad ea euitanda, ac pro ſuæ conſcientiæ quiete, cupiunt latores à præmiſſis, quæ occulta ſunt, & de quibus plurimum dolent, abſolui, ſecumque deſuper diſpenſari. Quare, &c. quatenus ſi eſt ita, dictos latores, audita prius eorum ſacramentali Confeſſione, ab inceſtu, & exceſſibus huiuſmodi abſoluas hac vice, &c. iniuncta, &c. Demum, dummodo impedimentum ex inceſtuoſa cognitione prædicta proueniens, occultum ſit, & alias rite, ac iuxta formam litterarum prædictarum cum ipſis latoribus ſuper impedimento tertij conſanguinitatis gradus huiuſmodi diſpenſatum fuerit, aliudque canonicum non obſtet; cum eiſdem latoribus, quòd præmiſſis non obſtantibus, matrimonium inter ſe publice, ſeruata forma Concilij Tridentini, & dictarum litterarum, contrahere, & in eo poſtmodum remanere licite valeant, miſericorditer dispen[illegible] ternitate de contrahendo.*

Incestus semper impedit.

Ex fragilitate, &c. Siue ex malitia, hoc est, siue ex habitu vitioso, vel ex actuali, & voluntaria mali electione, siue ex fragilitate proueniat incestus, semper est impedimentum. *cap. 1. & c. transmissæ, 4. de eo qui cognouit consanguineam vxoris suæ.*

Nisi proueniat ex ignorantia parentelæ.

Secus verò est si proueniat ex ignorantia, & ex nescientia parentelæ. *cap. in lectum cap. si quis cum duabus, cap. si quis cum matre, vbi gloss. 34. quæst. 1. & cap. 1. vbi glossa in verbo, scienter, de eo qui cognouit consanguineam vxor. suæ:* tali enim casu sentiunt DD. ex copula oriri quidem affinitatem, *vt in cap. discretionem, 6. de eo qui cognouit consang. &c.* non tamen esse punibilem respectu ignorantis: vndè iste ignorans non priuatur facultate exigendi debitum, nec inhabilitatur ad contrahendum matrimoniū. *Panorm. in d. c. 1. de eo qui cognouit consang. num. 20.*

Ignorantia excusat à pœna.

Ignorantia enim excusat ab incursu pœnæ. *cap. Apostolicæ, 9. vbi glossa in verbo, probabilis, de clerico excom. vel deposito ministrante, cap. si verò, 4. de sent. excom.* cùm nemo sine culpa puniri debeat *cap. 2. de constitut. & cap. non est sine culpa, 19. de regul. iuris in 6.*

Litteris postmodùm, &c. Dispensatio non suffragatur, nisi litteræ desuper conficiantur, vt *S. M. Paulus V. in suis regulis Cancellariæ reg. 51. declarauit.*

Quod tamen intelligendum est, nisi expresse in supplicatione ponatur, & à S. Pontifice concedantur, vt sola signatura sufficiat, prout fit in dispensationibus matrimonialibus pro Gallis,

Quod scandala exoritura sint, nisi matrimonium iuxta obtentam dispensationem contrahatur, tam euidens est, vt in illis inuestigandis exequutorem laborare minime necesse sit: quæ enim ratio tam efficax occurrere potest, vt abstinentes ab huiusmodi matrimonio exequendo excuset, & impediat, ne eorum fama denigretur, cum sint tractatus concluſi, pacta matrimonialia licite admissa, & impedimenta, quæ non latebant, iam per publicam dispensationem sublata? Remanent solum suspicio, vel de mulieris honestate, vel de vtriusque familiæ aliqua occulta nota recenter detecta; & cum hæc sint per se scandala, vt in prima matrimoniali formula, in verbo, *scandalorum*, probauimus, ideo exequutor poterit, absque vllo scrupulo, immo securo pede procedere.

Et dictarum litterarum, &c. Cum in foro publico, & externo, matrimonium contrahendū sit, & propterea forma publicæ, & externæ dispensationis omnino seruanda est. Licet enim litteræ dispensationis huiusmodi sint in se subreptitiæ, & cōsequenter quicquid illarum vigore per Ordinarium actum fuit, sit nullum etiam in se; attamen standum illis donec contrarium detegatur in eodem foro. *arg. c. sicut, 16. de re iudic. & c. in præsentia, 6. de renuntiatione.* Sed quia reluctante conscientia nihil agendum est. *cap. inquisitioni, 44. de sent. excom. cap. per tuas, 35. de simon.* ideò ne contra iudicium conscientiæ committatur offensa, per secretam M. P. dispensationem consulitur occulto conscientiæ impedimento.

Contra conscientiā nihil agendum.

Reliqua prout in præcedentibus

DE

DE CONTRACTO
IN QVARTO AFFINITATIS.

Pro Oratoribus, qui ignorantes aliquod impedimentum inter eos existere, quominus possent insimul copulari matrimonialiter, factis proclamationibus, nulloque reperto impedimento, matrimonium inter se contraxerunt, & consummarunt, & in eo per aliquot annos permanserunt; postmodum vero repererunt se quarto affinitatis gradu inuicem attinere, & nihilominus à carnali copula minime abstinuerunt; Litteræ M. P. vt infra expediuntur.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Quod ipsi aliàs ignorantes aliquod impedimentum inter eos existere, quominus possent insimul copulari matrimonialiter, factis proclamationibus, & seruata forma Concilij Tridentini, nulloque reperto impedimento, matrimonium inter se contraxerunt, & successiue consummarunt: postmodum vero reperientes inter eos quarti affinitatis gradus impedimentum existere, in carnali copula perseuerarunt. Cum autem, &c. latores prædicti, propter huiusmodi impedimentum, quod occultum est, in dicto matrimonium remanere nequeant absque Sedis Apostolicæ dispensatione, ad euitanda scandala, quæ, si diuortium inter eos fieret, exoritura essent, ac pro suæ conscientiæ quiete, cupiunt à præmissis, de quibus plurimum dolent, absolui, secumque desuper dispensari. Quare, &c. quatenus si est ita, dictos latores, audita prius eorum sacramentali Confessione, à quibusuis sententijs, censuris, & pœnis Ecclesiasticis, quas propter præmissa quomodolibet incurerunt, incestu, & excessibus huiusmodi absoluas hac vice, &c. iniuncta, &c. iniungenda, &c. Demum dummodo impedimentum ex quarto affinitatis gradu huiusmodi proueniens occultum sit, & aliud non obstet canonicum, cum eisdem latoribus, quod præmissis non obstantibus matrimonium inter se de nouo secrete ad vitanda scandala contrahere, &c.* prout in præcedentibus formulis.

Ignorantes, &c. Ignorantia excusat à culpa, & à pœna, & consequenter matrimonium sustinetur tam in foro externò, quàm in foro conscientiæ, & proles inde proueniens omnino legitima, etiam post detectum impedimentum reputatur in vtroque foro, prout in præcedentibus formulis probauimus.

A quibusuis senten. &c. Perseuerantia in carnali commercio

post

poſt habitam impedimenti notitiã effecit, vt latores incurrerint in cenſuras Clementinæ vnicæ de *conſanguinitate, & affinitate*, quia per copulam iſtam ſcienter habitam præſumitur de nouo contrahi matrimonium, quod alias ſciebatur eſſe nullum: ſponſalia enim de futuro per ſubſequentem copulam olim præſumebantur tranſire in matrimonium de præſenti. *cap. veniens*, 15. *de ſponſal. & matrim.* & matrimonium nullum ab initio, per cohabitationem ſpontaneam conualeſcebat. *c. ad id* 21. *de ſponſal. & matrimon.* & ideò latores quantum in ſe eſt, de nouo contraxerunt cum mala fide.

Iniuncta, &c. Ieiunium iniungerem pro pœnitentia, in hoc præſertim caſu, quia carnis petulãtia maceratione eiuſdem cohibenda eſt, & in eo quis puniendus ſit, in quo deliquit. *c. litteras*, 13. *§. fin. de tempor. ordin. c. poſtulaſti*, 7. *de cleric. excomm. l. qui crimen.* 3. *C. qui accuſare non poſſunt.* & tot ad ieiunandum dies præſcriberem, quot fuerunt recidiua commercia carnalia; niſi tamen latorum corporalis infirmitas, vel paupertas aliud ſuaderent.

Demum, dummodo impedimentum ex quarto affinitatis gradu, &c. Huiuſmodi gradus cum proueniant ex actu publico, id eſt ex matrimonio, *c. quod ſuper his* 5. *de conſanguin. & affinit.* ſunt de natura ſua publici, & propterea inuigilare maxime debet Exequutor ad inueſtigandum, an ſecretum ſit impedimentum allegatum, & quomodo ſit ſecretum; ſeruando tamen leges fori conſciẽtiæ, vt ſuperius diximus. Examinare igitur poterit latores præſentium de origine, loco, & tempore contractæ affinitatis huiuſmodi: An adhuc viuant prædictæ ſuæ affinitatis Auctores: ſi enim adhuc viuunt, difficillime erit occultum iſtud impedimentum, cum, quod præ oculis habetur, difficillimè ab hominum memoria excludatur, atque occultetur. An in eodem loco cum illis cohabitent latores; Etenim ſi latores non habitent in eadem ciuitate, vel loco, in quo Auctores prædictæ affinitatis commorantur, probabilius exiſtimari poteſt occultum eſſe impedimentum; cum loci diuerſitas, & diſtantia occultet, quod alibi eſt publicum, vt bene aduertit *Hoſtiẽſ. in ſum. tit. de cohabitat. cleric. & mulierum.* Si dicti Auctores obierint, à quanto tempore obierint: quia, ſi iam diu obierunt, potuit fieri tractu temporis occultum, quod à ſui origine erat publicum. *cap. longinquitate*, 12. *quæſt.* 2. *l. præſtat*, 2. *C. de longi tempor. præſcript. quæ pro liber.* Quomodo latores venerint in cognitionem dicti impedimenti, an occultè, vel publicè; an ab vno, vel pluribus admoniti fuerint: ſi ab vno, non officit, cum dictum vnius ſit nullius. *c. cum dilecti.* 18. *in fine, de accuſat. l. iusiurandi*, 9. *C. de teſtib.* Si à pluribus; an illi ſufficientes rationes adduxerint; an præciſos gradus, & perſonas, propriaque nomina, vel æquipollentibus indicijs deſignauerint: non enim ſufficit, ſi allegant ſe ita audiuiſſe, quia teſtis de auditu non facit fidem, præcipuè in cauſa matrimoniali. *c. tua nos*, 7. *de conſanguinit. & affinit.* Sed debent ſufficientes rationes, & demonſtrationes afferre, vt præſcribitur in prædicto *c. tua nos*; aliàs eorum dicta non tenent.

Loci diuerſitas & diſtantia occultant aliàs publicum.

Teſtis de auditu non facit fidem in cauſa matrimoniali.

Hæc bene perpendere debet exequutor, ne ex diſpenſatore fiat diſſipator, & propriæ, & aliarũ animarũ.

Reliqua vide in prima matrimoniali formula, *de contracto*.

DE-

DE RATO NON CONSVMMATO.

Pro Oratoribus, videlicet, poſtquam Oratrix matrimonium cum quodam iuuene contraxerat, nulla habita cum eo carnali copula, cum Oratore præmiſſorum ignaro de nouo contraxit matrimonium, ex quo filiam ſuſcepit. Separato poſtmodum thoro, & incerto, vbi primus dictus iuuenis reperiatur, cum Oratores ſeparari nequeant, & Orator non poſſit aliò ſe transferre ob paupertatem, & adultę filię periculum, nec vlterius abſque euidenti incontinentiæ periculo valeant inſimul habitare, petunt abſolui, & diſpenſari.

Quamuis diſpenſatio huiuſmodi non concedatur, fuit tamen poſita hæc formula, ſub qua, ſi Sanctiſſimus annuerit, litteræ expediri poſſent.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Quod aliàs latrix in facie Eccleſiæ matrimonium contraxit cum quodam iuuene, ſed antequam illud carnali copula conſummaret, matrimonium de nouo cum latore præmiſſorum ignaro contraxit in facie Eccleſiæ, & ſucceſsiuè conſummauit, filiamque ex eo ſuſcepit. Cum autem, &c. ignoretur, vbi primo dictus iuuenis reperiatur, & primo dictum matrimonium remaneat occultum, & latores publicè habeantur pro legitimis coniugibus, ac propterea ab inuicem ſeparari nequeant abſque ſcandalo; & lator ob ſuam paupertatem, & adultæ filiæ periculum, non poſſit aliò ſe transferre, & vlterius in ſeparatione thori perſeuerare; idcirco pro ſuæ conſcientiæ quiete cupiunt ambo à præmiſſis, de quibus plurimum dolent, per Sedem Apoſtolicam abſolui, ſecumque deſuper diſpenſari. Quare, &c. Nos igitur, qui Pœnitentiariæ Domini Papæ curam gerimus, huiuſmodi ſupplicationibus inclinati, Auctoritate Apoſtolica ſpecialiter, & expreſsè, præuia conſultatione nobis conceſſa, diſcretioni tuæ committimus, quatenus, ſi eſt ita, dictam latricem, audita priùs eius Sacramentali Confeſſione, à quibuſuis ſententijs, cenſuris, & pœnis Eccleſiaſticis, quas propter præmiſſa quomodolibet incurrit, & exceſſibus huiuſmodi abſoluas hac vice, &c. iniuncta inde ei pro modo culpæ graui, & longa pœnitentia ſalutari, & aliis, &c. iniungen. &c. Et nihilominus, ſi primo dictum matrimonium occultum ſit, latores vero ſeruatis ſeruandis matrimonium inter ſe publicè contraxerint, ita vt publice habeantur pro veris coniugibus, & ſine graui ſcandalo ſeparari nequeant, nec alia ratio ob-*

obuiandi ſcandalis aptior, & opportunior inueniatur (ſuper quo tuæ conſcientia oneretur) aliudque canonicum non obſtet, matrimonium primo contractum diſſoluas eadem auctoritate, ac cum eiſdem latoribus, quod præmiſſis non obſtantibus, matrimonium inter ſe de nouo ſecrete ad euitanda ſcandala contrahere, & in eo poſtmodum remanere, &c. Prout in præcedenti formula.

Matrimonium de nouo, &c. Primum matrimonium licet non ſit carnali copula conſummatum, non diſſoluitur per ſecundo dictum matrimonium, etiam carnali copula conſummatum. *capitul. licet 3. & capitul. fin. de ſponſa duorum. capitul. ſi inter, 31. de ſponſ. & matrimonium vbi Panor. Antonius de Butrio & alij communiter;* & ideo latrix deberet relicto ſecundò viro, ad primum ſuum coniugem redire.

Papa poteſt matrimonium ratum & non conſummatum diſſolvere.

Auctoritate Apoſtolica, &c. D. Papa poteſt primum matrimonium ratum, & non conſummatum, ex magna, & iuſta cauſa diſſoluere, & diſpenſare ſuper ſecundo matrimonio nulliter contracto, ſed carnali copula conſummato, ad licitè remanendum in eo. *Panor. in cap. 1. num. 5. de ſponſ. duorum, & ibi etiam Hoſtienſ. gloſſa in c. ex publico, 7. in verbo, reſtituat, de conuerſ. coniugat. Sylueſt. in verbo, diuortium, num. 7. in fine. Armilla in verbo, diſpenſare, num. 8. Nauarr. in ſum. cap. 22. num. 21. & alij quamplurimi, & Nauarr. & Armilla locis ſupra citatis affirmant Martinum Quintum, Eugenium Quartum, Paulum Tertium, & Pium Quartum, per ſuas diſpenſationes diſſoluiſſe nonnulla matrimonia contracta, nondum conſummata, in remedium animarum alias probabiliter periturarum.*

Ratio autem eſt, quia matrimonium nondum conſummatum, cùm ſignificet coniunctionem ſpiritualem Chriſti, & Animæ, quæ ſolubilis eſt, ideò diſſoluitur per ingreſſum Religionis. ita *Sanctus Thomas in 4. ſentent. diſt. 27. quæſt. 1. art. 3. quodlibeto 1. in reſponſione ad primum;* quæ ſolubilitas prouenit ex eo, quod matrimonium contractum, & non conſummatum, non eſt quid perfectum, & propterea non habet omnimodam indiſſolubilitatem, *vt ait Sanctus Thomas loco cit. in reſponſione ad tertium.*

Dictam latricem, &c. Non eget abſolutione lator, quia culpa caret, cùm bona fide, & ignarus primi matrimonij contraxerit ſecundum, & inſuper habita illius notitia, ad ſeparationem thori deuenerit: culpa enim ſuos debet tenere auctores. *l. ſancimus, 22. C. de pœnis. Farin. in ſua praxi criminal. part. 1. q. 23. num. 1.* & vbi non eſt culpa, ibi non eſt delictum. *cap. cum voluntate, 54. de ſententia excomm.* & vbi non eſt delictum, ibi nec pœna eſſe poteſt. *l. ſi putator, 31. ff. ad leg. Aquil. capitul. ſine culpa, 23. de reg. iuris in 6.* Vbi autem non eſt pœna, neque opus eſt abſolutione; & ideo ſolum eſt abſoluenda latrix ſceleris auctor.

Pœnitentia, &c. Peculiaris iſtius delicti pœnitentia eſt ieiunium in pane, & aqua. *cap. accepiſti, 2. vbi Panorm. num. 4. de ſponſa duorum.*

Et longa, &c. Ad ſeptem annos durare deberet iſta pœnitentia,

tia, & primi quadraginta dies ſeruandi eſſent in pane, & acqua, & poſtea ſemel, vel pluries in qualibet hebdomada, ſimile ieiunium continuandum, vt bene aduertit. *Panorm. lòç. cit.*

Moderari tamen hodie omnes canones pœnitentiales, & pœnitentiæ, quoad qualitatem, & diuturnitatem, arbitrio Sacerdotum poſſunt. *cap. ſignificauit, 3. de pœnitentia, & remiſſione, & cap. tempora, 26. quæſt. 7.* & præſertim in caſu noſtro, in quo M. Pœnitẽtiarius diſponit ſimpliciter de pœnitentia, & eius diuturnitate; & ideo ſecundùm ius cõmune reſtringenda, & amplianda, quia omnis diſpoſitio ſimpliciter prolata, intelligitur, & ampliatur, ac reſtringitur ſecundùm ius commune, vt bene notauit. *Cardinalis Tuſchus in ſuo Tomo 2. litt. D. concl. 501. & Barboſ. in lèg. 1. ff. ſoluto matrimonio.*

Diſpoſitio ſimpliciter prolata intelligitur ſecundũ ius commune.

Et nihilominus, &c. Cum iſta diſpenſatio ſub quadruplici conditione concedatur, debent prius conditiones verificari, antequam habeat illa locum; actus enim conditionalis non valet niſi exiſtente conditione. *l. ſi quis ſub conditione, 8. ff. ſi quis omiſſa cauſa teſt. l. cedere diem, 213. ff. de verborum ſignific.*

Prima conditio eſt, vt matrimonium primo contractum ſit occultum: ſi enim publicum, fruſtra petitur à Sacræ Pœnitentiariæ Officio diſpenſatio, vt ſupra diximus. Quomodo autem poſſit eſſe occultum primum matrimonium, quod, vt præſupponitur, fuit publice in facie Eccleſiæ contractum; ſi enim fuiſſent clandeſtine, & non in facie Eccleſiæ contractum, non egerent latores diſpenſatione; quia iam ſunt à Sacro Concilio Tridentino damnata matrimonia clandeſtina, ac propterea de ſui natura hodie ſunt inualida, & nulla, vt ſupra in principio iſtius noſtræ Partis probatum fuit; poterit determinare prudentia exequutoris: vel ex diuerſitate locorum celebrati matrimonij, & latorum præſentis habitationis: vel ex diuturna primi coniugis à loco abſentia, aut ex prætenſo eius obitu; & præcipue ſi ille non ſit conciuis, ſed extraneus, nec habeat in dicto loco conſanguineos, vel affines, qui non ſolent ita facile obliuiſci publicarũ rerum ſuorum coniunctorum: vel ex morte Parochi, qui interfuit dicto matrimonio, vel ex amiſſione libri, in quo fuit illud adnotatum; vel ex abſentia ſine ſpe reditus Parochi, & teſtium, qui primo dicto matrimonio interfuerunt.

Latores vero, &c. Secunda conditio eſt, vt latores contraxerint ſecundo dictum matrimonium in facie Eccleſiæ, factis proclamationibus, & ſeruata forma Concilij Tridentini: ſi ſecus contraxerunt, non ſolum debent priuari beneficio huius diſpenſationis, verum etiam puniri, vt concubinarij.

Publicæ, &c. Si publicæ proclamationes inter Miſſarum ſolemnia omiſſæ fuerint de Ordinarij licentia, non propterea exiſtimo gratiam diſpenſationis huiuſmodi eſſe nullam; quia cum M.P. non limitauerit ad prædictam publicitatem, nec nos limitare debemus: & eo magis, quia Concilium Tridentinum pro validitate matrimonij ad illam non ſe reſtringit, *ſeſſ. 24. c. 1. de reform. matrim.* Satis eſt, quod in facie Eccleſiæ coram Parocho, & teſtibus contraxerint, & hoc eſt publice contrahi matrimonium

Ita vt publice, &c. Cum dictio, *ita vt*, ſit declaratiua præcedentium. *l. 2. ff. de iis qui ſunt ſui, vel alieni iuris*; propterea exequu-

tor animaduertere debet, an ſtante, quod matrimonium iſtud fuerit cõtractum ſeruatis forma, & modo à Concilio Tridentino præſcriptis, ipſi latores habeantur communiter pro legitimis coniugibus, nec ne. Non eſt autem opus interrogare ſingulos ex conterraneis, & incolis, ſed ſufficit, vt aliquid in cõtrarium non ſciatur; nam ad latorum fauorem eſt præſumptio, quod matrimonium reputetur legitimum, & validum, cum fuerit contractum ſeruata forma legis.

Pro veris coniugibus, &c. Quid dicendum ſi ab aliquibus dubitaretur, an latores eſſent veri coniuges? Reſpondeo, cum dubium ſit, contrariariũ rationum æqualitas, *ſecundum S. Thomam in 3. diſt. 27.* & melior ſit conditio poſſidentis. *l. ſi debitor, 10. ff. de pignoribus, cap. nulli dubium, 12. q. 5. Panor. in c. cum ſuper, 4. de cauſa poſſ. & proprietatis*; idcirco latores in dubio habendos eſſe pro veris coniugibus: quilibet enim debet manuteneri in ſua poſſeſſione, vel quaſi poſſeſſione. *c. conſultationibus, 19. de iure patron. c. 2. vt lite pend. cap. 3. de probat.* Et hæc eſt tertia conditio.

Quilibet in ſua poſſeſſione manutenendus

Et ſine graui, &c. Quarta conditio eſt, vt latores ſeparari ab inuicem nequeant ſine graui ſcandalo: ſi enim facillimè ſeparari poſſunt, vel ſub prętextu rationabilis diſceſſus à loco, vel voluntariæ conuerſionis vnius coniugis ad Religionis habitum ſumendum de cõſenſu alterius coniugis abſque periculo incontinentiæ in ſeculo remanentis; vel ſub prætextu ſe alieno ſeruitio dicãdi ad victum ſibi comparandum; vel ſub quocumque alio minus diſpendioſo, & rationabili prætextu; ſeparari omnino debent. Sed quia hæc facilius mente quam opere exequutioni demandari poſſunt, ideò exequutor ſi præmiſſas alias conditiones veras eſſe repererit, hanc etiam veram eſſe ducat, cum à præcedentium ſubſiſtentia totam vim ſuam hæc recipiat, & vt earum neceſſarius effectus ſubſequatur.

Nec alia ratio, &c. Sunt verba declaratoria præcedentis vltimæ conditionis. Cum enim dictio, *nec*, copulet, & continuet præcedens dictum. *l. nec quicquam 9. ff. de officio Proconſ. Cardin. Tuſch. pract. concluſ. litt. D. concluſ. 312. num. 1.* M. P. volens diſpenſationem huiuſmodi non ſuffragari, ſi aliquo modo iſta fieri poſſit ſeparatio abſque eo, quod inde grauia exoritura ſint ſcandala, vtitur hac dictione, *nec*, quæ etiam eſt implicatiua caſus contrarij ad expreſſum. *l. milites ita, 42. §. mulier, ff. de milit. teſtament. l. nec auus, 4. vbi gloſſa, C. de emancip. liberorum*, & immediate ſubdit, quod alia ratio obuiandi ſcandalis ex ſeparatione huiuſmodi exorituris non inueniatur, adeo vt ſi inueniatur, diſpenſatio non ſuffragetur.

Dictio nec copulat & continuat præcedens dictum.

Et implicat caſum contrarium.

Aptior, &c. Id eſt, habilis, facilis, & licita ad repellenda ſcandala; his enim tres qualitates inducit verbum iſtud *aptior*: Habilis, hoc eſt habens in ſe talem virtutem cohoneſtandi ſeparationem huiuſmodi, vt, ſi fiat, omnes eam approbare debeant, vel ſaltem eam reprobare nequeant. Facilis: ſi enim eſt valde difficilis, non eſt ratio apta, quia habetur pro impoſſibili, cum difficultas magna æquiparetur impoſſibilitati. *leg. nepos Procul. 125. ff. de verb. ſignification. leg. ſi ſeruus, 22. ff. de noxal. leg. diuortio, 37. ff. de negot. geſt. l. apud Iulianum. 40. §. conſtat. ff. de legat. 1. Bald. conſ. 101. lib. 1.* Licita: ſi enim

Aptior, quas includat qualitates neceſſarias.

eſt

eſt illicita non eſt apta ratio, quia non ſunt facienda mala, vt eueniant bona. *c. non eſt putanda, 1. q. 1. c. forte, 14. q. 5. c. ſuper eo, 4. de vſuris, c. ſi dicat, 33. quæſt. 5. c. non magnopere, 3. ne clerici, vel monachi. c. ſic non ſunt, 32. q. 4.* Opportunior, &c. id eſt, conueniens, & commoda ratio loco, & tempori, & perſonis.

Aduertendum eſt, quod comparatiuum ſtat hìc pro poſitiuo; alias non ſolum non declararet præcedentem vltimam conditionem, ſed potius eam deſtrueret; ſi enim prædicta verba, *aptior, & oportunior*, intelligenda eſſent in ſuo ſenſu, & ſignificatu cõparatiuo, negare quis auderet, quòd alia non daretur ratio, qua ſeparatio inter latores fieri poſſet ſine ſcandalo, quia comparatio non fit niſi inter duas, vel plures res diſtinctas. *Iaſ. in l. iubere, 4. num. 15. ff. de iuriſd. omn. iudic.* Et ſi datur alia ratio, qua poſſit obuiari ſcandalis præter nouam iſtius matrimonij celebrationem, deſtruitur prædicta conditio à M. P. pro huiuſmodi diſpenſatione neceſſariò requiſita, cùm nunquam eſſet verificandum ſeparationem huiuſmodi ſine ſcandalis non poſſe fieri, immò contrarium verificaretur, id eſt, ſeparationem fieri poſſe ſine ſcandalis, quia alia præſumitur dari ratio, qua obuietur ſcandalis: quod tamen nullo modo admittendum eſſe aperte dignoſcitur ex præmiſſis. Nec eſt inuſitatus hic loquendi modus, vt comparatiuum ponatur pro poſitiuo. *l. benignius, 18. ff. de legibus, vbi gloſa, l. 1. vbi gloſ. C. de dolo malo. gloſ. in cap. quoniam, 3. in verbo, qui maioribus, de iure patronat. & in c. viliſſimus, 1. q. 1. Oldrad. in l. cum pater, 79. §. libertis. ff. de leg. 2.*

Comparatio non fit niſi inter res diſtinctas.

Comparatiuum aliquando ponitur pro poſitiuo.

Super quo tuam, &c.

Hæc clauſula denotat admonitionem. *Stephan. Gratian. Marchiæ deciſ. 153. num. 9. Nauar. lib. 1. cõſ. de offic. Iud. deleg. conſ. 6.* Operaturque, vt cenſeatur huiuſmodi diſpẽſationis negotium remiſſum arbitrio boni viri. *c. non ſolum, de regularibus, in 6. Marcheſ. de commiſſ. part. 1. cap. 6. de commiſſio. appellat. extra Roman. cur. nu. 85. Maſcar. de probat. concl. 414.* Et ideò per hanc clauſulam admonetur exequutor, vt delegationem ſuam bene, & mature perpendat, & exequatur, ne alijs indulgendo, noceat grauiter ſibi. Et licet hæc admonitio ſubintelligatur in omnibus alijs formulis, attamen in hac expreſſe ponitur ob grauitatem materiæ, & præiudicium tertij, cui per iſtam diſpenſationem infertur, id eſt primo dicto viro latricis.

Onerans conſcientiam, eſt clauſula admonitoria.

Diſſoluas, &c. Diſſoluitur, quod factum fuerat. *c. ad diſſoluendũ, 13. de deſponſat. impuberum:* per quam diſſolutionem latrix ſoluitur à ligamine primi matrimonij, & ſuę libertati reſtituitur, adeò vt alteri, id eſt latori nubere licitè poſſit; non autem cuicumque alij viro ſibi bene viſo; quia hæc diſpenſatio fit tantum ratione ſcandalorum, quæ exoritura eſſent ex latorum ſeparatione: quæ ratio ceſſat, ſi latrix alteri viro nubere poſſet. Præmittenda omninò eſt prius hæc matrimonij diſſolutio, ne videatur diſpenſare cum muliere vni actualiter nupta, vt alteri nubat.

Pro matrimonio huiuſmodi diſſoluendo, cum nulla verba ſint precipuè determinata, poterit Exequutor quibuſuis verbis vti, quæ ſignificatiua ſint huiuſmodi diſſolutionis, videlicet, *abſoluo, libero, in priſtinam tui corporis libertatem reſtituo*, & ſimilibus, prout ſibi libuerit.

Ac cum eiſdem, &c.

Sequentes clauſulæ nihil differunt à

clauſulis præcedentium formularū; & ideò eodem modo exequutioni demandandæ ſunt. Quoad prolis legitimationem, vide quæ diximus in prima huius ſecundæ Partis formula, in clauſula, *In foro conſcientiæ*, verſ. *ſed hæ clauſulæ*; vbi probatur, quòd proles ſit legitima, quando eſt in bona alterius coniugis fide concepta.

ABSOLVTIO

AB INCESTV CVM DISPENSATIONE.

Pro eo qui cognouit matrem, & filiam, & intendit matrimonium contrahere cum extranea, nullo ſibi iure prohibita; Litteræ abſolutionis, & diſpenſationis, fiunt vt infrà.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Quatenus ſi eſt ita, dictum latorem, audita prius eius ſacramentali Confeſſione, à quibuſuis ſenten. cenſuris, & pœnis Eccleſiaſticis, quas propter præmiſſa quomodolibet incurrit, inceſtu, & exceſſibus huiuſmodi abſoluas hac vice, &c. iniuncta inde ei, pro modo culpæ pœnitentia ſalutari, & aliis, &c. iniung. &c. cum eodem latore, vt dicto inceſtu non obſtante, cum aliqua alia muliere nullo alias ſibi iure prohibita, matrimonium ſeruata forma Concilij Tridentini contrahere poſſit, miſericorditer diſpenſes in foro conſcientiæ, &c.* vt in præcedenti formula.

In exequutione præſentium litterarum, quomodo ſe gerere debeat exequutor, collige ex ijs quæ in præcedentibus abunde demonſtrauimus; nihil enim peculiare & diuerſum ab ijs habet, & ideò ſuperfluum eſſet prædicta hic repetere.

Inceſtuoſus impeditur contrahere matrimonium cum qualibet perſona. *c. ſi quis cum matre, 35. q. 2. c. 1. cum ſequen. de eo qui cognouit conſanguineam;* & ideò eget diſpenſatione.

Hæc pro nunc de Litteris Matrimonialibus huius Secundæ Partis.

Finis Secundæ Partis.

Praxis ad Litteras, & Bullas Maioris Pœnitentiarij.

PARS TERTIA

PRAXIS

AD LITTERAS

MAIORIS POENITENTIARII,

ET OFFICII S. POENITENTIARIÆ APOSTOLICÆ,

IN QVA DECLARANTVR CLAVSVLAE Litterarum Abſolutionum, Diſpenſationum, & Rehabilitationum, quæ conceduntur pro foro Conſcientiæ, & traditur modus eas exequendi.

PRAXIS
AD LITTERAS MAIORIS POENITENT.
IN QVA AGITVR
De Formulis Absolutionum, Dispensationum, & Rehabilitationum, quæ in foro conscientiæ conceduntur.
PARS TERTIA.

CVM in hac Tertia Parte veniant explicandæ formulæ absolutionum à censuris, & dispensationum super irregularitatibus, non à re alienum erit, breuiter aliquid præmittere de natura censurarum, & irregularitatum, ne termini confundantur, & vnum pro alio accipiatur ab exequutoribus nostrarum formularum, cum nō modica animarum iactura. Ignorantia enim est errorum mater. *c. ignorantia, 38. dist. Panor. in cap. cum ex iuncto, 12. num. 1. de Hereticis.*

Ignorantia errorum mater.

Censura dicitur à censendo. *l. censere, 111. ff. de verborum signif.* Est nomen genericum, comprehendens nonnullas sub se species, videlicet interdictum, suspensionem, & excommunicationem. *c. querenti, 20. de verborum signific.* Est *sententia Ecclesiastica pœnalis & medicinalis fori exterioris, prohibens vsum rerum spiritualium, vt à contumacia recedatur.*

Censurarū species.

Censura Ecclesiastica definitio.

Quòd sit sententia Ecclesiastica, constat ex *d. c. querenti, & cap. sacris, 38. de sentent. excommunic. c. 1. eod. tit. in 6. & c. transmissam, 15. de elect.*

Quòd sit pœnalis, probatur ex *cap. nemo Episcoporum, 11. q. 3.* vbi dicitur, quod sit æternæ mortis damnatio.

Quòd sit medicinalis, probatur. *ex c. 1. de sent. excomm. in 6. c. multi, 2. q. 1. c. audi, 11. q. 3. c. corripiantur, & c. notandum, 24. q. 3.* vbi dicitur, quod ideò quis excommunicatur, vt spiritus saluus fiat.

Quòd sit fori exterioris, patet ex eius effectibus. Censura enim solum terminatur ad actus exteriores, quales sunt administratio, & participatio Sacramentorum, & mutuum hominum colloquium, & cōuictus. *c. si quem, 59. de sent. excommun. c. excommunicatos, & seq. 11. q. 3.* Fideles enim in tribus communicant: Primò, in conuersatione, siue in actibus legitimis corporalibus, scilicet loquela, salutatione, cibo, &c. Secundò, in Sacramentorum susceptione, vt dum vnus suscipit, & alter ministrat, vel multi ad suscipien-

piendum adunantur. Tertiò, in actibus legitimis ſpiritualibus, ſcilicet bonorum ſpiritualium participatione, quæ ſit vel ratione intentionis, dum vnus pro alio orat, vel ſuffragium facit; vel ratione charitatis, quæ facit omnes eſſe vnum in Deo. *Sylueſt. verb. excommunicatio in princip.*

Quòd prohibeat vſum rerum ſpiritualium, patet *ex cc. vlt. loco cit. & ex c. 12. & c. 3. de clerico excommuniſtrante.*

Demum quod ſit ad reducendos contumaces, aperte habetur. *ex c. 1. de ſent. excom. in 6. c. 2. de cleric. excommun. miniſtran. cap. nemo Epiſc. 11. q. 3. c. ſi quis, 17. q. 4. Panor. in c. ex parte, 23. n. 2. de verb. ſignif.*

Contumacia quid ſit. Hic nota, quod contumacia eſt inobedientia, & contemptus erga Iudicem, vel Superiorem, cum quis tribus edictis, vel vno pro omnibus peremptorio citatus, præſentiam ſuam facere nequit. *l. contumacia, 53. ff. de re iudic.* vel veniens mandato non paret. *l. creditor, 28. §. iuſſus, ff. de appellation. Goffred. in ſum. de dolo & contum. Specul. lib. 2. partic. 1. de contumacia, §. 1. Hoſtienſ. in ſumm. nu. 1. de dolo & contumacia. Bald. in c. auditis, 8. nu. 2. de procurat.*

Contumaciæ culpa quot modis contrahatur. Contumaciæ culpa pluribus modis contrahitur, Primò, non veniendo quò aliàs citatus venire quis tenebatur. *c. 1. vbi gloſ. in verb. contumaciter, de dolo & contum. c. cum dilecti, 6. eod. tit.* Secundò, non reſpondendo, cum reſpondere debet. Tertiò, recedendo à loco ante tempus. *can. certum, 11. q. 3. Bart. in l. conſentaneum, 8. in fin. C. quomodo, & quando Iudex prof. ſent. debet præſent. partib. Decius in c. 1. n. 43. viam frequenter 5. vt lite non conteſt.* Quintò, non reſtituendo quod reſtituendum eſt. *l. qui reſtituere, 68. ff. rei vendic.* Sextò, non emendando delictum. *d. c. ex parte de verborum ſignif.* Septimo, non exhibendo quod exhiberi mandatur, *d. l. creditor. ff. de appellat.*

Contumaces in triplici differentia ſunt: vel euidens, & notorius: vel verus: vel fictus, & præſumptus. *Bald. c. 1. n. 12. vt lite non conteſt. Bart. in l. fin. nu. 10. ff. de reſtit. in integr. Spec. lib. 2. partic. 1. §. 1. n. 3. de contumac. & alij communiter.*

Contumax euidens. Contumax euidens & notorius eſt, qui citatus, & inuentus dixit apertè ſe nolle venire: & in tali caſu vna ſufficit citatio, etiamſi in ea non fuerit præſcriptus terminus peremptorius. *l. Fulcinius, 7. §. fin. ff. quibus ex cauſ. in poſſeſſ. eatur. Ita DD. citati in loc. prædictis.*

Immò ſi coram Iudice, vel nuntio dicat ſe nunquam coram illo Iudice venturum, non eſt neceſſe vt præcedat citatio. *Clem. 1. vbi DD. de dolo, & contum.*

Contumax verus. Contumax verus eſt, qui citatus dixit ſe venturum; vel nihil dixit; ſed poſtea non venit, licet non habuerit impedimentum, vel cauſam non veniendi. *l. ex conſenſu, 23. §. fin. ff. de appellat. l. & poſt edictum, 73. in fine. ff. de iudic. Bart. & DD. loc. cit.*

Ad hoc vt quis dicatur verus contumax, duo requiruntur: Primo, quod cognouerit ſe citatum legitime, & ſatis eſt quod quocunque modo cognouerit. *l. item veniunt, 22. §. à quo, ff. de petit. hered.* Secundo, quod potuerit venire. *d. l. ex conſenſu, §. eum qui, vbi Bar. ff. de appell.*

Contumax præſumptus. Fictus, & præſumptus contumax eſt, qui ſolemniter citatus, & non inuentus non venit. *l. properandum, 12. §. ſin autem. C. de iudicijs, gloſ. in Clem. 1. verb. manifeſtè, de dolo, & contumac. Hoſtien. in ſum. de contumacia. num. 2. Specul. & alij loc. cit.*

Eo-

Eodemque modo præsumitur verus contumax; qui postquam dixit se nunquam venturum, attamen mutato proposito volebat venire, sed non potuit, vel aduersarij dolo impeditus, vel aliquo casu absq; sui culpa; & ideò poterit coram Iudice ad quem, probato impedimento, excludere prætensam contumaciã. *Bart. loc. cit. & in l. Diuus*, 8. *n.* 2. *ff. de restitut. in integrum.*

Secundò, nota quòd Sacramenta, diuina Officia, & Ecclesiastica sepultura, tripliciter considerari possunt. Primò, secundum se, prout sunt bona Ecclesiæ, & sic pertinent ad interdictum. *c. quod in te*, 11. *de pœnit. & remiss. c. non est vobis.* 11. *de sponsal.* Secundò, prout sunt cõmunia fidelibus, & sic pertinent ad excommunicationem. *c. si verò*, 4. *de sentent. excommun. c. nullo*, 8. *cap. ea noscitur*, 13. *c. cum non ab homine*, 14. *cod. titul.* Tertiò, prout sunt actus alicuius ordinis, vel officij, vel ad eos reducuntur, & sic pertinent ad suspensionem. *c. Presbyter*, 2. *q.* 5. *glos. in c. ad reprimendam*, 8. *in verb. in canonibus*, *de offic. ordin.*

Ex quibus bonorum Ecclesiæ acceptionibus colligitur, quod licet depositio, vel degradatio non veniat nomine censuræ propriè sumptæ, *vt notat Panor. in c. quærenti*, 20. *nu.* 6. *de verb. signif.* attamen reducitur ad suspensionem, cum auferat vsum legitimum ordinum. *c. degradatio*, 2. *de pœnis in* 6.

DE EXCOMMVNICAT.

Excommunicatio duplex.

DVplex est excommunicatio, vna maior, altera minor: illa priuat participatione Sacramentorum, communione fidelium, & exercitio ordinum. *c. Engeltrudam*, 3. *q.* 4. *c. præsenti, vbi glos. in verb. communione*, 5. *q.* 2. *cap. à nobis*, 28. *de sent. excom.* Hæc autem priuat sola perceptione Sacramentorum, ac eorum, quæ sunt via ad Sacramenta percipienda: ideoque inhabilitat ad beneficia obtinenda. *c. si celebrat*, 10. *vbi Panor. nu.* 3. & *Innocent. de cler. excommun. ministr. c. à nobis*, 2. *de except.*

Excommunicatio à iure.

Subdiuiditur excommunicatio in *excommunicationem à iure*, & *excommunicationem ab homine*. Illa inducitur per aliquem Canonem, Statutum, vel Constitutionem, & semper est generalis, & est contra omnes transgressores. *c. vt animarum*, 2. *§. statuto, de constitut. in* 6. Et fertur pro futuris delictis. *glos. in c. Episcopi, verb. minimis & c. nemo*, 11. *q.* 3. *Panor. in rubr. de sentent. excommun. n.* 1. Hæc verò per aliquem Iudicem fertur, & aliquando est generalis, & aliquando particularis contra particularem personam. *c. Romana*, 5. *§. sed nec in specie, de senten. excomm. in* 6. & quoad eius nouum, & futurum incursum, cessat, cessante vita Iudicis, vel eo remoto ab officio. *argum. l. vlt. ff. de pœnis, glossa, in cap. à nobis*, 21. *in verbo, non nisi subditi, propè finem, de sentent. excommun.* Fertur solum ratione contumaciæ. *glos. & Panor. locis citat.*

Excommunicatio ab homine.

Excommunicatio comminatoria.

Vtraque excommunicatio adhuc est duplex: vel est *comminatoria*, cum profertur per verba de futuro, videlicet *excommunicetur, præcipio sub pœna excommunicationis, sub interminatione excommunicationis vel anathematis, sub excommunicatione, vel sub anathemate. glos. in c. si quis ex clericis*, 4. *ver. anathema, de vita, & honest. cler. & in c. vnico, in verb. sub anathemate de sagit. & in c.* 2. *in verb. interminatione, de matrim. contract. contra interd. Ecclesiæ. gl. in l. in criminali*, 5. *verb. habeatur, C. de iurisdict. omn. iudic. Panorm. in c. in quibusdam*, 12. *nu.* 6. *de pœnis.*

Vel est *ipso iure*, vel *ipso facto*, cùm

Excommunicatio ipso iure.

profertur per verba de præterito, vel de præsenti, non expectantia actum Iudicis, videlicet, *sit excommunicatus, habeatur pro excommunicato: subiaceat sententiæ excommunicationis: sciat se excommunicatum: ex nunc declaramus excommunicatum:* vel præcipit *sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, ipso iure, ipso facto. cap. quicunque, 2. vbi glos. in verbo, innodetur, de hæreticis, lib. 6. c. cupiente, 16. §. cæterum, vbi glos. in verb. suspensos, de elect. in 6. c. 2. de testib. cog. glos. in reg. in pœnis 49. propè finem, de regul. iur. in 6. & in d. l. in criminali. Panorm. in c. si diligenti, 12. de foro compet.* & ideò ad incurrendam istam pœnam non requiritur ministerium Iudicis, vt benè adnotauit. *Bart. in l. 1. nu. 3. ff. de his, qui notant. infam.* nã eo ipso, quod quis facit aliquod prohibitum; ipsum ius profert sententiam: & hoc est, quod dicitur, *ipso facto*, id est propter factum; & illud idem dicitur. *ipso iure*, scilicet sententiante, & statuente.

Excommunicatio maior non incurritur sine peccato mortali.

Excommunicatio maior non incurritur, sine peccato mortali. *c. 1. de sent. excom. c. nemo Episcoporũ, & c. nullus sacerdotum, 11. q. 3. & DD. communiter.*

Excommunicatus excommunicatione maiori, non potest celebrare, & si celebrat fit irregularis, & nequit amplius exercere Diuina sine dispensatione, *c. 1. de sent. excom. in 6. c. cum æterni, 1. de re iudic. in 6. & c. si quis Episcopus, cum seqq. 11. q. 3.*

Secus est dicendum de excommunicato excommunicatione minori: hic enim si celebret, graniter peccat, attamen non fit irregularis. *cap. si celebrat, 10. vbi Panor. n. 2. de cler. excom. minor. & DD. commun.* Excommunicatio enim minor non inducit suspensionem ordinum, vel officij, sed tantum priuat participatione Sacramentorum, *d. c. à nobis 28. de sent. excom. Panor. loco cit.*

DE SVSPENSIONE.

Quid sit Suspensio, & quotuplex sit.

PAnorm. *in dict. c. si celebrat, n. 4. de cleric. excom. min.* multiplices adducit acceptiones suspensionis, eo quia quis multipliciter suspensus dicitur ab exercitio Ordinis, & beneficij Ecclesiasticorum: Primò quoad se & Deum tantum, quando quis est constitutus in peccato mortali. *cap. quæsitum, 10. de cohabitat. cleric. & mulier.* hic enim celebrando peccat mortaliter de nouo, *cap. quotidie, de consecrat. distin. 2. c. de homine, 7. de celebr. Missarum.* sed non fit irregularis, secundum omnes DD., quia in iure hoc non cauetur. *c. is qui, 18. de sent. excomm. in 6. d. c. si celebrat. de clerico excom. minist.*

Secundò, quoad alios tantum, vt de clericis peregrinis. *c. 1. & c. tuæ, 3. vbi glos. in verb. in suspensione, de cleric. peregrinis.* Clericus enim peregrinus, licet quoad se nullum habeat canonicum impedimentũ, non tamen permittitur in publico celebrare, donec de illius canonica ordinatione constet; sed si velit, toleratur, vt in secreto celebret. *d. c. tuæ*, & ideò celebrando non contrahit irregularitatem.

Suspensio propriè dicta.

Tertiò quoad se, & quoad alios, vt cum quis vel per Iudicem, vel vel per canones suspẽditur ab exercitio ordinum, & hic celebrando fit irregularis. *c. 1. de sent. excom. in 6.* Et hæc vocatur maior, & propria suspensio, secundum omnes DD. Et nomine suspensionis, hæc maior suspensio intelligitur, *arg. c. si quem 59. de sent. excom.*

Maior

Maioris ſuſpenſionis definitio.

Maior hæc ſuſpenſio eſt cenſura Eccleſiaſtica priuans vſu, & exercitio Eccleſiaſtici officij, ſeu beneficij, *c. 2. & c. Apoſtolicæ, 19. de cleric. excom. miniſt. gloſ. in c. ad reprimendam, 8. in verb. in canonibus, de officio ordinarij, & in clement. cupientes, 3. de pœnis.*

Suſpenſio priuat regulariter tantum ad tempus relaxationis, vſu officij, ſeu beneficij, vt vſus eſt, remanente titulo, & poteſtate. *d. c. Apoſtolicæ Sedis, de cleric. excom. miniſtr. gloſ. in dict. clemen. cupientes in verb. nota nouam ſpeciem ſuſpenſionis, de pœnis. Panorm. in c. at ſi clerici, 4. num. 7. de iudic.*

Degradatio & depoſitio ſunt perpetuæ.

Et in hoc differt à degradatione, & depoſitione, quæ auferunt titulum, & etiam poteſtatem, quantū per humanam poteſtatem auferri poteſt, in perpetuum. *c. degradatio, 2. de pœnis in 6. c. nouimus, 22. de verb. ſignif. Panorm. in dict. c. at ſi clerici, num. 7.*

Dixi, *quantum per humanam poteſtatem auferri poteſt*, quia cum Eccleſia non poſſit auferre characterem ſemel impreſſum, aufert vſum eius legitimum in perpetuū, ac degradatum habet pro non promoto. *d. c. degradatio.* Et ideò Presbyter degradatus, & depoſitus, ſi audeat celebrare Miſſam, verè conſecrat; ſed grauiſſimè peccat. *Archidiac. in cap. quod ſit in fine, de conſecrat. diſt. 2. Geminian. in dict. c. degradatio, §. poterit, in fine.*

Species ſuſpenſionum.

Species ſuſpenſionum plures allegari ſolent, vt per *gloſ. in d. clemen. cupientes*: ſed ad tres tantum ſpecies reduci poſſunt, videlicet ad ſuſpenſionem ab officio; & nomine officij intelligitur tàm officium ordinis, quàm iuriſdictionis. Ad ſuſpenſionem à beneficio Eccleſiaſtico; & nomine beneficij Eccleſiaſtici intelliguntur Dignitates, Canonicatus, Beneficia, ſiue curata, ſiue ſimplicia. Ad ſuſpenſionem ab vtroque, videlicet officio, & beneficio ſimul.

Cùm autem quodlibet officium habeat plures actus inter ſe differentes, videlicet Presbyteratus habet celebrationem Miſſæ, adminiſtrationem Sacramenti Euchariſtiæ, Pœnitentiæ, Baptiſmi, peculiarem modum recitandi officium diuinum in choro: Diaconatus canendi Euangelium, propinandi patenam cum pane, & calicem cum vino, ac miniſtrandi ipſi Sacerdoti ſolemniter celebranti: Subdiaconatus demum habet officium legendi cum manipulo Epiſtolam, ponendi aquā in calice Sacerdotis ſolemniter celebrantis:

Ideò ſuſpenſio fieri poteſt in totum, vel in partem ab officio, vel beneficio: ſi fiat in totum, appellatur maior: ſi fiat in partem, appellatur minor, ad inſtar excommunicationis. *Panorm. in d. c. ſi celebrat, num. 4. de cler. excom. miniſtr.*

Suſpenſio abſolutè, & abſq; expreſſa, vel tacita limitatione prolata, ſuſpendit ab omnibus, id eſt ab officio, & beneficio. *arg. cap. ſi quem, 59. de ſent. excomm. Tolet. in ſum. lib. 1. cap. 43. num. 5.*

Suſpenſus à maiori ordine, videlicet à Sacerdotio, non cenſetur ſuſpenſus à Diaconatu, & alijs inferioribus ordinibus. *c. ſignificauit, 4. de corpore vitiatis ordinan. vel non ordin.* Secus eſt quando quis ſuſpenditur à minori ordine, quia cenſetur ſuſpenſus à maiori; Prohibita enim intelliguntur maiora, cui vetita ſunt minora *c. cum illorum, 32. de ſent. excom.*

DE INTERDICTO.

Quid ſit, & quotuplex ſit.

INterdictum, ſecundum Iuriſtas, eſt inter duos dictum, & ſubdi-

niditur in *restitutorium, exhibitorium, & prohibitorium:* Olim enim erat quædam formata, & solemnis verborum conceptio, quibus Prætor aliquid fieri iubebat, vel prohibebat *Instit. de inter. dict. in princ. vbi DD.* Et cùm huiusmodi interdicti acceptio non faciat ad rem nostram, ideo nihil superaddam.

Secundùm verò Canonistas, Interdictum desumitur à verbo *interdico*, & idem est ac res interdicta, hoc est prohibita, *d. c. cum illorum, de senten. excommun. Hostien. in sum. de matrim. contract. cont. interd. Ecclesiæ, num.* 1. & secundum istam acceptionem, est neruus Ecclesiasticæ disciplinæ, *cap. cum inter*, 5. *vbi Panorm. num.* 1. *de consuet.*

Interdictum canonicum triplex.

Interdictum prout à Canonistis sumitur, est triplex, videlicet *personale, locale, & mixtum.*

Personale est, cum personæ interdicuntur, videlicet Vniuersitas, Collegia, & singulares personæ.

Locale, cum locus interdicitur, videlicet Regnum, Prouincia, Ciuitas, Castrum, Villa. *c. si ciuitas*, 17. *de sentent. excomm. in* 6. *c. cum in partibus*, 17. *de verb. signific.*

Mixtum verò, cum & personæ, & loca interdicuntur. *c. si sententia* 16. *vbi glos. in verb. si sententia secundo, de sent. excommun. in* 6.

Subdiuiditur etiam in generale, & particulare. *d. c. cum in partibus, vbi Panor.* ait quando aliqua Vniuersitas interdicitur, est interdictum generale; & notabiliter aduertendum dicit, quod licet in villa sit vna tantùm Ecclesia, attamen, quia apta est habere plures, ideò continet in se Vniuersitatem.

Particulare est, quando vna Ecclesia, vel plures Ecclesiæ specificè, & non sub nomine Vniuersitatis interdicuntur: & sic de personis, quando plures personæ nominatim, & specialiter interdicuntur.

Differt in multis ab excommunicatione, & suspensione, sed præcipuè in his, quia excommunicatio, & suspensio propriè feruntur contra singulares personas. Interdictum verò contra vniuersitates, & collegia propriè.

Secundo, quia excommunicatio priuat etiam humano commercio, vt sup. diximus. Interdictum verò non, sed solum diuinis officijs, & sacramentis. Vide reliquas differentias apud *Siluestrum in summ. verb. interdictum*, 1. *num.* 5.

Differunt inter se hæ tres interdicti species: nam interdictum locale non impedit, quin Sacerdotes, & Clerici illius loci possint extra eum celebrare, & exercere diuina officia; nisi tamen aliud in sententia sit expressum, vel ipsi fuerint causa culpabilis impositi interdicti; nam qui sunt causa culpabilis impositi interdicti, nullibi possunt audire, vel persoluere diuina officia, *d. c. si sententia, de senten. excommun. in* 6.

Hic per transennam nota, quod quando aliqua diœcesis supponitur interdicto, ciuitas in eo non comprehenditur; quia nomine Diœcesis non venit Ciuitas in materia odiosa. *c. Rodulphus clericus*, 35. *vbi glos. in verb. Sagien. diœcesis, in fine, de rescrip. Panorm. n.* 5. & *Bald. eod. num.* Secus in materia fauorabili. *cap. vnico, vbi glos. in verb. Diœcesis, de rerum permutatione.*

Ciuitas non venit nomine diœcesis in odiosis.

Interdictum personale impedit, quod solum personæ interdictæ nullibi possint audire, & persoluere diuina officia; secus aliæ personæ, quæ possunt audire, & persoluere in loco non interdicto.

Interdictum mixtum impedit, ne in loco interdicto à quolibet etiam extraneo, & non interdicto, diuina officia celebrari, & sacramenta ministrari possint; necnon,

impe-

impedit, vt personæ interdictæ nullibi celebrare, & Sacramenta ministrare possint.

Interdicti descriptio.

Interdictum sic acceptum solet communiter describi, quod sit censura ecclesiastica Sacramentorum vsum, & ecclesiasticam sepulturam prohibens. *c. quod in te, 11. vbi glos. de pœniten. & remiss. d. cap. si sententia. c. alma mater, 24. de senten. excomm. in 6. c. non est vobis, 11. de sponsal. vbi glos. in princip.*

Interdictus non impedit omnium sacramentorum vsum.

Interdictum non prohibet vsum omnium sacramentorum, sed aliquorum: nam tempore interdicti, pueri, & adulti possunt baptizari, & confirmari. *cap. quoniam, 19. de sentent. excommun. in 6.* & in die Cœnæ Domini licet confici nouum Chrisma. *dict. cap. quoniam.* Nam singulis annis est sanctum Chrisma renouandum. *cap. litteris, de consecr. distinct. 3. cap. presbyteri, & c. omni tempore de consecr. dist. 4.* & vetus Chrisma singulis annis comburendum, *d. cap. litteris.* Et qui audet veteri Chrismate vti extra mortis articulum, debet deponi ab officio. *c. si quis, de alio de consecr. distin. 4. glos. in dict. cap. quoniam, in verb. dubium non existat, de sentent. excomm. in 6.*

Insuper tempore interdicti non solum morientibus, verum etiam sanis, Pœnitentiæ sacramentum ministrari potest, dummodo non sint excommunicati: his enim solum in mortis articulo ministrari potest Sacramentum Pœnitentiæ: Vel nisi ipsi propria culpa, consilio, auxilio, aut fauore dederint causam interdicto: hi enim non admittuntur nisi præstita satisfactione, vel data idonea cautione de satisfaciendo, prout poterunt.

Si vero huiusmodi satisfactionem, ac cautionem præstare nequierint, saltem iurent, se cum poterunt, satisfacturos, & ad satisfactionem huiusmodi per eum, vel per eos, qui facere eam debent, & possunt, præstandam, daturos consilium, & auxilium, ac iuxtà suum posse laboraturos, *dict. cap. alma mater. §. illis etiam, de sentent. excomm. in 6.*

Nota hic ex prædicto *cap. alma mater*, quod multipliciter quis potest ex propria culpa causam dare interdicto.

Primò, immediate, perpetrando delictum, propter quod ponitur interdictum, prout denotant illa verba, *propter quorũ culpam, fraudem, & dolum, &c.*

Secundò, mediate consulendo, fouendo, & adiuuando delinquentem, vt ostendunt alia verba eiusdem capituli, *vel qui ad perpetrandum delictum, cuius occasione ipsum interdictum est latum, præbuerunt auxilium, consilium, vel fauorem, &c.*

Nota secundò, cum *glos. hic in verb. sacramentis*, quod sanis pœnitentibus solum conceditur Pœnitentiæ sacramentum, non autem Eucharistia, sicut conceditur pœnitentibus morientibus, *ex c. quod in te, 11. de pœnit. & remiss.* vbi pondera illud verbum, *viaticum*, quia in tantum conceditur morientibus pœnitentibus Eucharistiæ sacramentum, in quantum est viaticum; aliàs nec ipsis concederetur.

Præterea vigore eiusdem *c. alma mater, §. adijcimus*, conceditur, vt durante interdicto, Clerici, & Regulares, qui non sunt suppositi interdicto, singulis diebus in Ecclesijs, & Monasterijs celebrent Missas, & alia diuina officia sicut prius, submissa tamen voce, ianuis clausis, & campanis non pulsatis, & Canonici, & alij Beneficiati, qui ad officia non interuenerint, amittant distributiones, sicut non extante interdicto perdidissent.

Demum conceditur, vt in Festiuitatibus Natalis Domini, Paschæ,

ac Pentecoſtes, & Aſſumptionis Virginis glorioſæ, campanę pulſentur, & ianuis apertis, ac alta voce diuina Officia ſolemniter celebrentur, excommunicatis prorſus excluſis, ſed omnibus interdictis admiſſis; cum hac tamen differentia, quod illi, propter quorum exceſſum interdictum fuit prolatum, Altari nullatenus appropinquent, prout in prædicto *c. alma mater, §. in feſtiuitatibus*.

Quia ſępius in iſta materia interdicti, fit mentio de culpa, dolo, & fraude eorum, qui dant cauſam interdicto; neceſſe eſt, videre quis dicatur eſſe in culpa, dolo, & fraude: quod tamen diſcernere nequimus, niſi ſciamus, quid ſit culpa, dolus, & fraus.

Culpa quid ſit.

Definit *Bart. in l. quod Nerua, 32. num. 6. ff. depoſit. quem ſequitur Panorm. in c. vnico de commodato, num. 13.* culpam in genere eſſe *deuiationem ab eo, quod bonum eſt; quod per diligentiam hominum præuideri potuit*.

Caſus fortuitus.

Ex hac vltima particula, à culpa excluditur caſus fortuitus, qui præuideri non poteſt, cum caſus fortuitus ſit inopinatæ rei euentus. *c. Ioannes, 23. & c. vlt. vbi gloſ. de homicidio. l. 2. §. ſi eo tempore, ff. de admin. rerum ad ciuit. pert.*

Bartolus, *loco citato*, ponit quinque ſpecies culparum, videlicet, *latiſſimam, latiorem, latam, leuem, & leuiſſimam*.

Culpa quotuplex.

Meliorem tamen diuiſionem eſſe exiſtimo illam, quam affert *gloſſa in c. vnico, verb. de leuiſſima, de commod.* videlicet *latam, leuem, & leuiſſimam*: & hanc diuiſionem communiter ſequuntur Doctores.

Ratio eſt, quia culpa propriè ſumpta differt à dolo. *l. quicquid, 7. C. de arbitr. tutelæ, l. ſi vt certo, 5. §. nunc videndum, ff. commodat. l. tutori, 20. C. de negot. geſt.* vbi fit differentia inter dolum, & culpam, cũ dolus propriè conſiſtat in cõmiſſione, *vt ipſemet Bart. loco ſupracit.* concedit; dolus enim verus & realis, eſt *machinatio, ſeu circumuentio ad decipiendum, ſeu fallendum aliquem manifeſtè adhibita l. 1. ff. de dolo. gloſ. in cap. ſcienti, verbo, ſcienti, 27. de reg. iuris in 6.*

Dolus quid ſit.

Dolus verò præſumptus ſecundum eundem *Bart. loc. cit. eſt fallax circumuentio ad decipiendum aliquem præſumptiuè adhibita*; quia dolus probari nequit, niſi per coniecturas. *l. dolum, 6. C. de dolo, gloſ. in c. 2. verb. coniecturas, de renunciatione in 6.*

Ideò quando ſigna ſunt manifeſta, dicimus dolum verum; quandò ſigna non ita patent, dicimus, dolum præſumptum. *Panorm. loc. cit. num. 13.* ac propterea cum culpa latiſſima ſit dolus præſumptus, quæ neceſſitas eſt, vt in diuiſione culpæ dolum includamus? & eo maximè, quia culpa conſiſtit potius in omiſſione diligentiæ, quam quis tenetur facere ad euitandas contrarietates, quæ ſuccedere poſſunt. *Tolet. in ſum. lib. 1. c. 82. num. 8.* & patet ex ipſius culpæ deſinitione, quam ipſemet *Bart.* approbat.

Lata culpa.

Lata culpa ſecundum eundem *Bart. loc. cit. num. 17. propè finem* eſt *deuiatio incircumſpecta ab ea diligentia, quam communiter habent homines, qui ſunt eiuſdem profeſſionis, & conditionis*.

Dicitur *deuiatio incircumſpecta*, loco generis, quia comprehendit, & latam culpam, & leuem, & leuiſſimam.

Dicitur *ab ea diligentia, quam homines, &c.* loco differentiæ, cum proprium latæ culpæ ſit, non facere id, quod omnes eiuſdem profeſſionis, & conditionis faciunt. *l. latæ culpæ, 223. ff. de verb. ſignif.* & in hoc lata culpa differt ab alijs ſpecibus culparum.

Leuis culpa.

Leuis culpa eſt *deuiatio incircumſpecta*

specta ab ea diligentia, quam habent homines diligentes. Bart. loco citat. & Panorm. in d. c. vnico, num. 13. de commod.

Leuissima culpa. Leuissima culpa est *deuiatio incircumspecta ab ea diligentia, quam habent communiter diligentiores, & diligentissimi homines. Bart. loc. cit. & Panorm. loc. cit. num.* 14.

Lex pœnalis habet locum in lata culpa tantum. Ex quibus supra dictis colligendum est, quando loquitur lex pœnalis de culpa, solum intelligi debere de culpa lata, nisi fiat specialis mentio de culpis leui, & leuissima; nam culpa leuis, & leuissima, cum sint minimi, & quasi inuoluntarij defectus, non habentur in consideratione: minima enim non sunt in consideratione. *l. scio, 4. ff. de in integrum restit.*

Et hoc est verum saltem in nostro casu, cum pro leui defectu, & culpa, Interdicta non ponantur, vt supra diximus; sed solum pro lata culpa, quæ dolo æquiparatur. *dict. l. quod Nerua, ff. depositi. l. 1. §. fin. ff. si mensor falsum modum dixerit.*

Fraus. Fraus est *deceptio alterius, opere exhibita.* ità *Tolet. lib. 8. cap. 46. num.* 1. Dicitur *deceptio opere exhibita*, ad differentiam doli, qui solis verbis fit, vt supra dictum est: nam ad inducendam veram fraudem, requiritur intentio decipiendi, & factum, quo mediante fit deceptio. *l. fraudis, 80. vbi glos. ff. de reg. iur. l. ait Prætor. 1. §. demum, ff. de his, quæ in fraudem credit. l. 2. C. de seru. pig. dato manum. instit. quib. causis manumitt. non licet. §. & in fraudem. l. in fraudem ciuitatum, 11. in fine. ff. qui, & à quibus manumissi liberi non fiant.*

Ex quibus omnibus per se colligitur, qui dicantur esse in culpa, qui in dolo, & qui in fraude. Et hæc satis sint ad intelligentiam terminorum.

Notandum hic est cum *Decio in l. iuris ignorantiam. 6. num. 28. C. qui admitti ad bonor. possess.* quod in culpa esse dicitur, qui aliquid præiudicabile maximè ignorans, non consulit peritiores, licet à dolo excusetur. *l. quod si nolit, 31. §. mancipium, ff. de ædilitio edicto.*

DE IRREGVLARITATE.

OMissis varijs Irregularitatum acceptionibus, quæ nimis dilatant illius significationem, & non faciunt ad nostrum propositum, quas vnusquisque pro suo libito videre poterit apud *S. Thomam in 4. distinct. 1. q. 1. art. 5. quolib. 3. ad 3.* In eo tantum significatu hic nomen irregularitatis accipiemus, quo respicit ordinum susceptionem, & administrationem.

Originem videtur habuisse à persona Dauidis. *c. tabernaculum, de consecr. dist. 1.* Licet enim esset Dauid ex stirpe Sacerdotali, attamen propter homicidium exclusus fuit ab ædificando Dei Templo, & ab Altaris ministerio. *Primo Paralipomenon, c. 28. nu. 3. Deus autem dixit mihi: Non ædificabis domum nomini meo, eo quod sis vir bellator, & sanguinem fundens.*

Dauid fuit præfigurator noui Testamenti. *c. quod autem, 32. q. 1.* & ideò tam in veteri, quam in nouo Testamento, secundum suam originem est de iure diuino positiuo Irregularitas. *Nauar. in summ. de censur. cap. 23. num. 191. sum. Tabien. verbo, irregularitas, num. 2.* Attamen quo ad modernam obseruantiam, est de iure canonico positiuo, vt bene aduertunt *Archid. in c. omnes, 17. q. 4. num. 2. Innoc. in c. nisi cum pridem, 10. num. 8. de renunc.* quia nulla est inducenda irregularitas, quæ non sit in Iure canonico expressa. *c. is qui, 18. de sent. excommun. in 6.*

Irregularitas de iure diuino positiuo originaliter, sed secundum modernam obseruantiam est de iure canonico.

Irregularitas igitur sic strictè accepta

cepta deriuatur ab *in*, quod est *sine*, & *regula*. Irregularitas enim est idem ac priuatio regulæ, secundum quam esse debent, qui promouendi sunt ad ordines Ecclesiasticos, *cap. quoniam*, 48. *dist.* Et ideò irregularis dicitur priuatus regula, sine regula, vel non secundum regulam. *Specul. lib. 1. partic. 1. de dispensat. §. 4. num. 2.*

Irregularitatis definitio.

Irregularitas in proprio suo significatu accepta, est *inhabilitas canonica ordines suscipiendi, & susceptos exercendi, à solo iure prouenies.* Ità *Tolet. in summ. lib. 1. cap. 57.*

Quæ definitio in idem ferè recidit cum definitione, quam afferunt *Specul. loc. supracit. in princip. Sylvest. in verbo irregularitas, n. 1. & alij*; videlicet, quod sit *nota, & impedimentum canonicum ex facto, seu defectu prouenies, quo quis prohibetur ad Ecclesiasticos ordines promoueri, & in ijsdem ministrare.*

Vtraque definitio est bona, & solum in verborum multiplicitate differunt, cùm vtraque admittat, quòd sit impedimentum à iure canonico iuxta modernam obseruantiam introductum, vel potius limitatum: nam in veteri Testamento, ob quamplurima capita quis repellebatur ab Altari; prout videre est *Leuit. 21.* vbi prohibebantur cæci, claudi, paruum, vel grandem, aut tortum nasum, pedem, vel manum fractam habentes, gibbosi, lippi, aut albuginem in oculo, aut iugem scabiem, aut impetiginem in corpore habentes, vel hernioſi, & omnes descendentes ex semine Aaron Sacerdotis, qui maculam aliquam in corpore haberent, hostias sacrificare, & panes Deo offerre.

Alia irregularitatis definitio.

Melius definiri posse mihi videtur irregularitas, si dicamus quod sit *impedimentum canonicum, directè impediens susceptionem ordinum Ecclesiasticorum, & susceptorum vsum*, vt colligitur ex *cap. significasti, 16. de homicidio. Canonicum impedimentum* est loco generis, quia multa sunt inducta impedimenta à Iure canonico, quæ ad irregularitatem non spectant, cùm non impediant ordinis susceptionem, vel exequutionem. *Canonicum*, significat, quod non de iure naturali, neque diuino sit introductum, sed de iure canonico, & Ecclesiastico, vt supra dictum est. *Directè impediens, &c.* est loco differentiæ, quia sic dignoscitur irregularitas differre ab excommunicatione, suspensione, & interdicto, quæ non directè impediunt susceptionem, & vsum ordinum: nam excommunicatio primariò priuat bonis fidelium communibus, prout sunt bona communia: suspensio, licet priuet directè vsu ordinis, attamen non directè impedit susceptionem illorum: nam licet suspensus non possit ad reliquos ordines promoueri, & si promoueatur, habeatur, ac si promotus per saltum, quia suspensus quo ad hoc habetur, ac si non haberet ordines, quorum vsu est priuatus, & ideò euaderet irregularis. *cap. 1. §. fin. de sent. excom. in 6. cap. 1. de sent. & re iudic. in 6.* attamen non directè, & primario impeditur ad suscipiendos ordines, sed indirectè, & secundario, quatenus est suspensus à susceptis ordinibus: & ideò in hoc differt ab irregularitate suspensio, idemque est de interdicto.

Ecclesia vero declarauit, quæ essent impedimenta, quæ constituunt irregularitatem.

Tota irregularitatis latitudo ad duo capita reducitur, vt docent *Panorm. in cap. nisi cum pridem, 10. num. 18. de renunt. Specul. lib. 1. partic. 1. §. iuxta, num. 2. de dispensat. Hostiens. & Innocen. in prædicto c. nisi cum pridem. Tolet. in sum. lib. 1. cap. 57. nu. 3. & alij.*

Ad

Ad eam, quæ provenit ex crimine; & ad aliam quæ sequitur ex defectu.

Crimina, quæ inducunt irregularitatem.

Crimina, quæ inducunt irregularitatem, sunt homicidium. *c. fin. de homicidio in 6.* abortus fœtus animati. *cap. sicut ex litterarum, 20. de homic.* quia est homicidium. *cap. quod vero, & cap. Moyses, 32. q. 2.*

Homicidium.

Mutilatio.

Mutilatio membri. *c. is qui, 3. de homicid. in 6. Clem. unica eod. tit. cap. miror, & cap. clericum, cum sequen. dist. 50.* Mutilatio autem tunc solum est, quando membrum separatur omninò à corpore; si enim non separatur, non est mutilatio, sed debilitatio. *glossa in c. vlt. de homicid. in 6. in Clemen. 1. eod. tit. Nauarr. de cens. Eccles. cap. 27. num. 207. Couarr. in 3. parte relect. Clem. si furiosus, in principio, n. 9.*

Mutilatio non est sine separatione

Quando faciat irregularem.

Præterea ad hoc vt ex mutilatione contrahatur irregularitas, necessario requiritur, vt mutilatio sit membri principalis, vt bene aduertunt *glossa in prædicta Clem. 1. de homicid. & Couarr. loc. cit. num. 8.*

Membrum principale corporis quale sit.

Membrum vero principale est sola illa pars corporis, quæ officium per se distinctum habet, videlicet pes, manus, oculus, auris, &c. *c. singula, 89. dist. Bart. in l. publicorum, 2. num. 13. ff. de public. iudic. Nauar. de cens. ecclesiasticis, c. 27. num. 206.*

Et ideò per mutilationem digiti non contrahitur ista irregularitas, quia digitus non est membrum, sed pars, & officium membri. *l. quæritur hermafroditum, 10. l. non sunt, 14. §. partus, ff. de statu hom. l. item Offilius, 10. ff. de ædilitio edicto. glossa in c. vltim. de homicid. in 6. & in prædicta Clem. eod. tit. Bart. in l. 2. ff. de publ. iudic.*

Nec obstant *cap. 1. de corpore vitiat.* vbi dicitur quod misericorditer agatur post pœnitentiam cum illo, qui in duello medietatem digiti amisit, *& cap. qui partem, §§. dict.* vbi expressè dicitur, quod canones non admittunt ad ordines, qui sibi volens parum digiti abscidit: ergo si pars digiti amissa facit irregularem, multo magis efficiet irregularem totus digitus amissus.

Non obstant, inquam, quia *in dictis cap.* iudicatur, & punitur mala voluntas, quæ sibi causa fuit fertum injiciendi, vt in eodem *cap. qui partem*, adducitur pro ratione huiusmodi pœnæ; præsupponitur enim spoliatus hic Christi mansuetudine: qui enim in se ipsum ita sæuit, præsumitur quod omne malum in alios ausurus sit. *l. cum autem, 23. §. malus enim seruus, ff. de ædilit. edict.* quia si sibi non pepercit, nec alijs parceret. *l. fin. §. si quis autem, ff. de bonis eorum, qui sibi mortem ante sent. conscinerunt. Goffred. in sum. de corp. vitiatis, num. 4. & 6. Hostiens. in summa eodem titulo, in §. & quæ impediant vers. is ergo.* Et secus decidit, quando inculpatæ, & casualis est amissio, prout in eodem *cap. qui partem*, vbi dicitur, quod in istis casibus veniam meruit. Hinc necessariò deducitur, quod si canones vellent, amissionem partis digiti esse sufficientem causam ad inducendam irregularitatem, non ponerent hanc distinctionem, & differentiam de amissione voluntaria, vel casuali; quia simpliciter posita amissione huiusmodi, necessario deberet sequi effectus, id est, irregularitas sed non sequitur effectus, id est irregularitas, nisi amissio sit voluntaria: ergo amissio partis digiti per se non inducit irregularitatem.

Qui in se ipsum sæuit, multo magis in alios.

Idem dicendum de Eunucho, qui absque necessitate sibi amputauit virilia: hic enim ordinari non debet, & ordinatus remouetur. *cap. si quis pro ægritudine, & c. hi qui dist. 55.* Secus est, si à medicis vel à barbaris amputentur. *dict. cap. si quis.*

Eunuchus voluntarius non ordinandus.

Homi-

Homicidium, & mutilatio pluribus modis committitur. Facto, cum quis de facto proprijs manibus per se, & immediate aliquem occidit. *c. 2. de homicid. cap. 1. & cap. 2. de Cleric. pugnant. in duello. cap. quicumque percutit, 23. quæstione 8.*

Secundo, committitur præcepto, cum quis præcipit aliquem interficiendum; siue iuste, vt iudex. *cap. si quis viduam vbi glossa, in verbo, si quis, & in verbo, aut præcepto, 50. distinct. cap. final. de homicid. in 6.* siue iniuste vt inimicus, &c. *cap. 1. §. cum igitur, & cap. vlt. de homicidio in 6.* & talis homicida contrahit semper irregularitatem. Nota cum *Panor. in cap. ad audientiam, 12. nu. 7. de homicidio*, quod mandans contrahit irregularitatem etiãsi contra eius voluntatem interficiatur mandatarius ab inimico, quia dat operam re illicitæ. Limita quãdo homicidium perpetret ad necessariam sui defensionem, & cum moderamine inculpatæ tutelæ, vt patet ex *Clem. vnica de homicidio, & Panor. ibi, & in cap. sicut dignum nu. 14. de homicid.*

Tali enim casu nullam contrahit culpam, cum de iure naturæ vnicuique permissum sit vim vi repellere. *l. vt vim, 3. ff. de iust. & iur.* Et vbi non est culpa, neque debet esse pœna, cum pœna præsupponat culpã. *D. Thomas 2. 2. quæst. 108. art. 4. in solut. art. Sot. de iustitia lib. 1. quæst. 6. art. 5. col. 2. vers. profecto, Couarr. variarum resolut. lib. 2. c. 8. in princ.* Secundo: qui facit aliquid lege permittente, nullam meretur pœnam. *l. Graccus, 4. C. ad leg. iul. de adulter. l. illud, 4. ff. quod quisque iuris.*

Sine culpa non est pœna

Debet tamen esse ad necessariam sui defensionem; videlicet, cum quis neque clamando, neque fugiendo, potest. *glossa in Clem. vnica in verbo, non valens, de homicidio, & ibi Panor. num. 4. & num. 10. Couarr. 3. parte relect. Clem. si furiosus de homicidio, §. vnico, num. 2.* qui dicit hoc habere locum in periculo mutilationis alicuius membri. Ac propterea istud homicidium, vel mutilatio membri, debet fieri in illo instanti aggressionis, non autem post illud instans, dum cessauit periculum, & aggressor se fugæ dedit: hoc enim casu non est propulsare à se iniuriam, sed potius illam vlcisci. *cap. significasti, 18. de homicidio*: nam vim vi repellere licet in continenti, & sine interuallo. *cap. si vero, 3. de sent. excom., l. scientiam, 46. §. sed si defendendi, vbi glos. in verbo, vlciscendi, & l. si ex plagis, 55. §. tabernarius, ff. ad leg. Aquil. vbi glossa in verbo, ne data opera l. 3. §. cum igitur, ff. de vi, & vi armata, & l. 1. §. arietes, ff. si quadrup. pauper fecisse dicatur. Bart. in l. 1. C. vnde vi, num. 9.*

Licita defensio fit in instanti aggressionis.

Præterea, ista defensio debet fieri cum moderamine inculpatæ tutelæ, vt patet *ex d. Clement. de homicidio*. Moderamen autem inculpatæ tutelæ tunc est, vt notat *bene Panormit. in dicto cap. significasti, n. 5.* quando quis solum id facit, quo omisso violentia propulsari non posset; ita *glos. in d. c. significasti in verbo. moderamine, prope finem*: ita vt si possum cum minore percussione me defendere, non debeo cum maiori illum verberare: si cum mutilatione membri, vel simplici vulnere tantum, non debeo illum occidere: si fugiendo possum euadere periculum mutilationis, vel mortis, teneor fugere etiam cum verecundia, nec debeo illi resistere etiam si sim laicus: & hoc quo ad incursum irregularitatis tantum; pluris enim facere debeo vitam alterius, quàm eam verecundiam, & honorem. *Couar. in 3. parte relect. Clem. vnicæ de homicid. §. vnico, nu. 4. propè finem* vbi *ex Alex. cons. 119. lib. 7.*

Moderamen inculpatæ tutelæ quando sit.

dicit

dicit quod *alias defenſio huiuſmodi eſſet immoderata, in humana barbaris potius, quam viris ratione præditis, ac Religionis Chriſtianæ inſtitutis conueniens.*

Secundò, huiuſmodi moderamẽ eſt, quando æqualibus modis, & terminis propulſatur iniuria: vt ſi armis inuaſus ſum, armis etiã æqualibus inuaſorem propulſare, & offendere poſſum: ſi ſine armis, & ſolum pugnis inuador, debeo ſimili etiam modo illum expellere, niſi inuaſor tantum haberet roboris, vt plus poſſet inermis, quam ego armatus; tali enim caſu poſſum contra illum armis me defendere, vt poſt *gloſ. in verb. moderatione*, bene aduertit *Bart. in l. 1. n. 7. C. vnde vi. Bald. in l. 1. col. 2. verſ. item tu aſſeſſor, C. de confeſſis. Decius in l. vt vim, 3. num. 4. ff. de iuſt. & iure.*

Et ob eandem rationem hoc extenditur etiam ad inæqualitatem armorum: cùm enim quis iuuaditur à peritiore in tractando enſe, vel alio ſimili armorum genere, tunc infirmior poteſt ad ſui defenſionẽ vti ſclopo, & potentioribus armis cõtra huiuſmodi aggreſſorem, quia iſta inæqualitas armorum neceſſariò requiritur ad infirmioris defenſionem.

3 requirantur ad moderamen inculpatæ tutelæ.

Ex his collige cum *Bartolo loc. cit.* quod tria requiruntur ad moderamen inculpatæ tutelæ: vt fiat in inſtanti, cum æqualitate modi defenſionis ad offenſionem, & ad meram defenſionem, non autem ad vlciſcendam iniuriam: & propterea non licet, inuaſorem, ſi fugit, perſequi. *vt gloſ. in l. 1. verbo, moderatione, & ibi Bart. C. vnde vi, num. 10.*

Nota primo, hic quod quis, vt neceſſariò, & impune ſe defendat cum morte, vel mutilatione aggreſſoris, non eſſe neceſſe vt expectet ſe ab illo percuti prius, ſed ſufficere terrorem, & ſtrepitum armorum. *l. 3. §. qui armati, ff. de vi, & vi arm.*

Immo ſufficit ſi videat venientem, & iruentem contra ſe armatum euaginato gladio, vel ſclopo ad explodendum in manibus parato. *Ioan. Anan. in c. ſi perfodeens, 3. de homicid. Decius in l. vt vim, 3. ff. de iuſt. & iur. nu. 10.* vbi *idem Decius, nu. 9. in fine* bene admonet, quod *defenſio dicitur antequam quis offendatur, vt iniuria propulſetur, & offenſio repellatur, quia poſt offenſionem receptam non eſt defenſio, ſed vindicta. Tolet. in ſumm. lib. 1. cap. 80. nu. 4.*

Deffenſio non eſt poſt offenſionem receptam.

Nota ſecundò, ex *d. Clem. furioſus de homicid.* quod irregularitatis incurſus, euitatur ab homicida, qui neceſſariò tuetur vitam propriam, non autem euitatur ab homicida, qui alienam vitam etiam patris, & matris defendit, licet non peccet. *c. dilecto, 6. §. fin. de ſent. excomm. in 6.* Nam de iure communi irregularis eſt quilibet homicidia, vt *c. ſi quis viduam, 50. diſt. & DD. communiter tenent.* Hodie autem moderatur, & limitatur ius per *d. Clem.* & in moderatione, & limitatione ſolum fit mentio de neceſſariò defendente propriam vitam: ergo quo ad alios ius commune remanet in ſuo robore. *gloſ. in d. Clem. in verb. ſuum, quam ſequuntur Panor. in c. ſi verò, 3. n. 11. propè finem de ſent. excommm. Couar. in d. Clem. furioſus, 3. parte relect. §. vnico, num. 5. & alij DD. in d. c. ſi verò.* Et multo minus euitatur ab eo, qui occidit defendendo res proprias. *c. ſuſcepimus, & c. 3. de homicid. gloſ. in c. 2. in verb. non deponatur, de homicid. Tolet. in ſumm. lib. 1. c. 80. nu. 13. & alij.*

Nota tertiò, quod nomine aggreſſoris ille intelligitur, qui non prouocatus aggreditur. *l. is qui aggreſſorem, 2. vbi gloſ. in verb. is qui aggreſſorem, C. ad l. Cornel. de ſicar.*

Agreſſor quis dicatur.

l. 1. C. quando liceat vnicuique, ſine Iudice ſe vendicare. Decius loco ſupracit. num. 9.

Inſurgit difficultas, an poſita Conſtitutione Sixti Quinti contra Bannitos, poſſit Bannitus abſque incurſu irregularitatis ſe defendendo occidere legitimum ſuum aggreſſorem, cùm vitæ propriæ defenſio ſit de iure naturæ. *l. 1. ff. de iuſt. & iure. Clem. paſtoralis, 2. de re iudic.* Et per Statuta, & Conſtitutiones tolli non poſſit, vt notat *Bart. in l. cum mulier, 56. col. penult. ff. ſol. matrimon.* Et videtur illi ſuffragari *Clem. ſi furioſus de homicid.* quæ fundatur in defenſione naturali. Contrarium tamen exiſtimo, quia bannitus, perſeuerans in ſuo banno, & ſe opponens legitimo aggreſſori, dat operam rei illicitæ; & ideò contrahit irregularitatem. *c. ſuſcepimus, de homicid.* Cum non ſit de iure naturæ, vt quis ſe illegitimo modo tueatur occidendo Iuſtitiæ Miniſtros, & publicæ pacis conſeruatores. Et licet propria defenſio ſit de iure naturæ, quod ſecundum ſe immutari nequit, attamen per accidens mutatis circumſtantijs immutari poteſt, prout in noſtro caſu, in quo legum peruerſor, & publici commodi violator occidit miniſtros iuſtitiæ, & legum, publicique commodi conſeruatores, vt ſuam tueatur vitam perniciоſam Reipublicæ.

Propria defenſio eſt de iure naturæ & non poteſt tolli per Statuta, & Conſtitutiones.

Tertio, committitur conſilio: vt cum quis alteri ſuadet homicidium, vel mutilationem, oſtendendo vtilitatem, quæ inde ſequutura eſt: & hoc conſilium poteſt præſtari legitime, vt quando ſuadetur Iudici multandum furem, ſeù alium delinquentem pœna capitali. *cap. ex litteris, 10. vbi glos. de exceſſ. Prælator.* Et eandem ob cauſam ſunt Irregulares, Aduocatus, Accuſator, Teſtis, Notarius, Aſſeſſor, Scribens, vel publicans atteſtationes, ſcribens litteras pro vindicta ſanguinis, & quilibet alius Officialis. *c. aliquantos, diſt. 51. cap. ſententiam. 9. vbi Panorm. ne clerici, vel monachi, glos. in ſumma, diſt. 51.* Et poteſt præſtari iniuſtè, vt cum inimici, ſeù alterius perſonæ homicidium iniuſtè ſuadetur. *c. felicis, 5. de pœnis in 6. cap. ſicut dignum, 6. §. qui verò, de homicid. & d. cap. ſi quis viduam, 50. diſt. cap. pernicioſe, 23. de pœnitent. diſt. 1. c. finali, 23. quæſt. 8. cap. 2. in fine de cler. pugnant. in duello. glos. in c. nullus ex conſilio, 62. in principio, de reg. iur. in 6. Goffred. in ſum. de homicid. num. 2. Panorm. in cap. ſignificaſti, num. 1. de homicid. & Felin. in d. cap. ex litteris, num. 1. de exceſſ. Prælat. & in d. cap. ſicut dignum, num. 7. Archid. in d. cap. ſi quis viduam, in princip. Couarr. in 2. parte relect. rubr. de homicid. §. 2. num. 1. cum ſeqq. & DD. communiter.*

Conſilium eſt perſuaſio quędam, ſeù inductio ad aliquid agendum, non habens vim coactiuam. Nemo enim tenetur conſilium ſequi, niſi ex alio capite teneatur illud ſequi: nam conſilium, quamuis de ſui natura excitet ad deliberandum, non tamen obligat ad ſequendum. *l. cum pater, 79. §. mando, vbi Bart. ff. de legat. 2. l. 1. §. idem Ponponius, ff. depoſiti, vbi glos. in verb. quia rem, cap. cum olim, 7. de arbitr.*

Conſilium non obligat.

Effectus conſilij ſemper in dubio præſumitur conſummatus ex vi conſilij. *Felin. in d. cap. ſicut dignum, num. 12. de homicid. Bald. in l. data opera, 11. col. 22. C. qui accuſ. & in l. 1. col. 3. C. de ſeruis fugit. Angel. in l. ſi ventri, §. §. in bonis, ff. de priuil. cred. Couarr. in 2. parte relect. rubr. de homicid. §. 2. num. 1. & Innoc. in cap. ad audientiam, de homicid.* dixit *hoc adeò eſſe verum, vt præſumatur, etiamſi ſe-*

Effectus conſilii in dubio præſumitur conſummatus.

ſequatur poſt multos dies à dato conſilio. Specul. lib. 1. partic. 1. num. 39. de diſpenſat.

Conſulens ad reuocandum ſuum conſilium, neceſſe eſt, vt cum efficacia contrarium perſuadeat, & prudenter notificet occidendo periculum vitæ ſibi imminens. *Felin. in dicto cap. ſicut dignum, num. 14.* niſi firmiter credat, quod reuocatio habitura ſit ſuum effectum.

Conſilium difficilius reuocatur.

Quòd iſta notificatio requiratur in conſulente, non autem in mandante, ratio diuerſitatis eſt, quia ille, cui conſulitur, agit pro ſe, & ſecundum ſui animi deprauatos ſenſus, & ideò difficilius remouetur à conſilio; mandatarius verò, quia non agit pro ſe, ſed pro mandante, facilius remouetur, & ſufficit ſi ei conſtet de contraria voluntate mandantis. *argum. cap. omnis res, 1. de reg. iur.* omnis enim res per eaſdem cauſas diſſoluitur per quas naſcitur. *Specul. lib. 1. partic. 1. num. 39. de diſpenſationibus. Sylueſt. in verbo homicidium. 1. num. 2. Innoc. in cap. ad audientiam, 12. de homicid.*

Si verò delinquens ante præſtitum ſibi conſilium præparaſſet arma, & alia ad homicidium, vel mutilationem perpetranda, vel minatus fuiſſet mortem occiſo, & eſſet ſolitus exequi minas; tali caſu videtur quod aliàs abſque conſilio eſſet perpetraturus homicidium, & conſulens propterea non ſit particeps homicidij. *gloſ. in l. apud Celſum, 4. in princip. in verbo, cauſa, ff. de doli excep. Angel. in l. 1. ff. de eo per quem factum. Bal. in l. metum, 9. in fine, C. de iis, quæ vi metuſq, cauſa. Imol. in l. fin. ff. de hæred. inſtit. Felin. loc. cit. nu. 7. & nu. 12.*

Attamen non excuſarem conſulentem ab incurſu irregularitatis; quia licet alias eſſet iſte perpetraturus homicidium, etiam abſque huiuſmodi conſilio; attamen ex conſilio accepto magis confirmatur; & animoſior redditur: & ideò, ſicut non omninò excluditur à pœna homicidij pro huiuſmodi conſilio dato imponenda, vt eſt in *d. cap. ſicut dignum, §. qui verò;* ita neque ab incurſu irregularitatis. *Couarruu. in 2. part. relect. rubr. de homicid. §. 2. nu. 1. in fine.* Eandemque ob cauſam interreſſentes armati homicidio à ſocijs perpetrato, ſunt irregulares. *dicto cap. ſicut dignum §. finali. Specul. lib. 1. de diſpenſat. §. 4. nu. 5. & 6.*

Pro plena irregularitatis ex homicidio notitia, notandum eſt, quod dans operam rei illicitæ tenetur de omni culpa, etiam leuiſſima, quoad incurſum irregularitatis. *cap. ſuſcepimus, 10. cap. de cætero, 11. cap. tua, 19. cap. ſicut ex litterarum, 20. cap. Presbyterum, 7. cap. ad audientiam, 12. de homicid. cap. clerico iacente, 50. diſtinct. Panor. in cap. continebatur, 8. num. 1. de homic. & in d. cap. tua, num. 4. Couarruu. in §. 4. primæ partis relectionis de homicid. num. 1. & 2. Specul. lib. 1. partic. 1. nu. 39. de diſpenſat.*

Culpa leuiſſima in re illicita ſufficit ad irregularitatem.

Prout eſt ille, qui in honeſtè ludit cum muliere prægnante. *d. cap. ſicut, & ibi DD. de homicid.* Monachus, vel Clericus artem medicam, vel chirurgicam exercens. *cap. ſententiam ſanguinis, 9. ne Clerici, vel Monachi.* Mouens agonizantem ex vno in aliud latus, ita vt illi mortem acceleret, fit irregularis. *Panor. in d. cap. ſententiam ſanguinis. Couarruu. loco cit. nu. 3, & alij.* Qui dat medicinam, vel potionem infirmo abſq; mandato medicorum, vel contra, eorum prohibitionem. *Innoc. & DD. in cap. tua nos, 19. de homicid. Couarruu. loco citato.* Qui mandat aliquem verberari; licet expreſsè prohibeat homicidium. *cap. fin. de homicid. in 6.*

Notandum ſecundò: dans operam rei licitæ, ſi ex dicta opera præ-

ter

ter intentionem, sequatur homicidium, nullam incurrit irregularitatem; si tamen adhibuit debitam diligentiam: hic enim solum tenetur ob culpam leuem. *cap. quæsitum, 7. de pœnit. & remiss. cap. dilectus. 13. cap. ex litteris, 15. cap. Presbyterũ, 7. c. Ioannes Sacerdos, 23. & cap. finali de homicidio, cap. si duo, 50. distinct. Panorm. Couarr. Specul. locis supracitatis.* Fortuitos enim casus nullum hominum consilium præuidere potest. *dictis cap. Ioannes, & cap. final. vbi glossa in verbo, præuideri non possunt, de homicid. l. 2. §. si eo tempore, ff. de administrat. rerum ad ciuit. pertin.* & ideò nemini imputandi sunt. *l. Iulianus, 6. ff. qui, & à quibus manumissi lib. non fiant.* Nemo enim diuinare tenetur. *l. si putator, 31. ff. ad legem Aquil. l. si fideiussor, 29. §. si cum debitor. ff. mandati.* Nisi culpa præcesserit ob non adhibitas diligentias. *c. Ioannes. 23. cap. exhibita, 22. de homicid. & Doctores communiter tenent.*

Fortuiti casus nemini imputandi sunt.

Notandum tertiò, *ex Clem. si furiosus*, quod furiosi, quamdiù furunt, infantes, & dormientes, si aliquem occidant, non contrahunt irregularitatem; Idemque *Couarruu. in 3. parte relect. in initio, nu. 4. de homicid.* affirmandum censet de ebrio, quia ebrius æquiparatur furioso. *cap. venter, 35. distinct. c. maiores, 3. §. verum, de Baptismo.*

Et hoc communiter sentiunt DD. cum hac tamen limitatione, nisi se inebriauerit hac intentione, aut nisi solitus esset in ebrietate similia perpetrare, & non præcauit remouendo à se arma.

Idemque affirmant de dormiente, qui est solitus in somnis arma capere, & percutere, nisi præcaueat in vigilia: vel qui hac intentione dormiuit, vt postea in somnis inimicum occidere posset: hi enim sunt irregulares. *Couarruu. loco citat. Cardinal. & Anchar. in prædicta Clement. furiosus.*

Irregularitas ista homicidij extenditur ad filios, & nepotes ex linea masculina eorum, qui hostiliter insequuntur, vel occidunt Cardinales Romanæ Ecclesiæ, vel eorum persequutionem, vel necem consulunt, adiuuant, vel fauent. *cap. felicis, 5. de pœnis in 6.* Hi enim filij, & nepotes remanent ipso iure priuati beneficijs, dignitatibus, etiam Pontificijs, si has forsan obtinent, & ad beneficia, & dignitates quascumque, & ad ordines clericales, nec non ad honores, & secularia officia perpetuo inhabiles.

Irregularitas patris, quando extendatur ad filios.

Idem est de insequentibus, vel occidentibus Rectores, & Officiales Prouinciæ Marchię à Sede Apostolica constitutos, eorumque filijs, & nepotibus *Extrau. dierum, &c. Ioannis xxij. de pœnis.*

Crimen hæresis inducit irregularitatem: hæretici enim in exteriorem hæresim lapsi, hoc est in exteriorem actum, quo indicent intellectualem hæresis prauitatem, etiamsi postea resipiscant ab hæresi, & conuertantur, sunt irregulares. *cap. 1. & cap. si quis omnes 1. quæst. 7. cap. ipsa pietas, 23. qu. 4. §. si inquiunt. cap. 2. §. hæretici, & cap. statutum, 15. de hæretic. in 6. cap. 1. cum sequent. & cap. vt constitueretur, 50. distinct. cap. saluberrimum, 1. qu. 7. Nauarr. cap. 27. de censur. Ecclesiasticis, num. 205. vers. 3. dico.*

Hæresis facit irregulares.

Et insuper filij, & nepotes hæretici prædefuncti communicant cum patris irregularitate, nam inhabiles remanent ad ordines, & beneficia. *dictis cap. 2. §. hæretici, & cap. statutum, vbi glossa in verbo, primum, & secundum gradum.*

Etiam filiũ & nepotes.

Matris verò in hæresi prædefunctæ filij tantum, ad ordines, & beneficia remanent inhabiles. *dictis cap. 2. & cap. statutum, vbi glossa in verbo, primum, & secundum.*

Matris verò solum filios tantum.

Ac

Fautores, &c. hæreticorum.

Ac præterea hæreticorum credentes, fautores, receptatores, & defensores, eorumque descendentes vsque ad secundum gradum inclusiuè in linea masculina, in linea verò fœminea non excedit primum gradum. *d. cap. Statutum, & cap. 2. vbi glossa.*

Credentes hæreticorũ qui sint.

Credentes hæreticorum sunt, qui implicitè, dicto, vel facto ostendunt se credere, quod hæretici cogniti vt hæretici, credunt, licet dicti credentes illorum errorem expressè, & explicitè non habeant, vt bene notat. *Archid. in cap. quicumque, 2. de hæret. in 6. Sylvest. in verb. hæresis, 1. num. 10.*

Idem est de Iudæis.

Immò idem dicendum de Iudæis, qui post receptum Baptismum redeunt ad Iudaismum; & si in eo moriantur, eorum descendentes in linea masculina vsque ad secundum gradum inclusiuè, in linea verò fœminea non excedit primum gradum. *cap. contra Christianos, 13. vbi glossa, de hæreticis in 6.*

Exceptatores qui sint.

Receptatores hæreticorum sunt illi, qui hæreticos scienter recipiunt ad eos occultandos in proprijs domibus, vel alijs locis, ne in manus Curiæ veniant, & puniantur, in causa hæresis tantum. *Archid. loco supracitato. Sylvester. loco citat. Tolet. in summ. lib. 1. cap. 19. nu. 6.* Receptator enim ille dicitur, qui reum latenter recipit, & celat, vt conseruatus manus Iudicis euadat. *l. 1. & 2. ff. de officio præsidis.*

Fautores.

Fautores hæreticorum illi dicuntur, qui scienter verbis, litteris, aut factis fauent in ordine ad hæresim, illos laudando, alimoniam, pecuniam, arma, quibus fugiant, præstando. Necnon etiam illi fautores hæreticorum dicuntur, qui cum teneantur ex officio illos punire, & contra eos procedere, iuxta *cap. ad abolendam, 9. de hæreticis*, non puniunt, nec contra eos procedunt. *cap. qui potest, 23. quæstione 4. cap. error, 83. distinct. vbi glossa in verbo, cum possis, cap. qui vitijs, 23. quæst. 5. Archidiac. & alij locis citatis.*

Ac etiam illi dicuntur fautores hæreticorum, qui cum sint familiares Sancti Officij, & ex iuramento teneantur hæreticos denuntiare, illos non denuntiant, neque indicant. *Sylvest. & Tolet. loco cit.*

Defensores qui sint.

Defensores demum hæreticorum sunt, qui scienter resistendo, illos viribus, aut potentia, defendunt ne veniant in manus iudicum puniendi, examinandi pro crimine hæresis. *cap. 1. & cap. si forte, 21. qu. 5. Archid., & alij locis præcit.*

Defensores hæreticorum sunt etiam qui in iudicio de hæresi illos iniustè defendunt patrocinando. *glos. in Clem. 1. in verbo, defensauerit, propè finem, de pœnis. Sylu. loc. cit. Cardinalis in Clement. 1. de pœnis. Tolet. loc. cit. num. 7. & alij.* Quales sunt Aduocati, Procuratores, & Notarij.

Aduerte differentiam quæ est inter hæreticos, eorum credentes, fautores, receptatores, defensores, & eorum descendentes, quo ad incursum irregularitatis. Nam hæretici, eorumque credentes, fautores, receptatores, & defensores, eo ipso quod tales sunt, priuati remanent beneficijs Ecclesiasticis iam obtentis, & obtinendis, & ministerio ordinum susceptorum, ac facultate alios suscipiendi. Descendentes verò non remanent priuati beneficijs, quæ ante suorum patrum, & auorum, hæresim canonicè obtinuerunt, *cap. satis peruersum, vbi glossa 56. dist. quam sequitur Panorm. in cap. vergentis, num. 4. de hæreticis.*

Nec priuantur ministerio ordinum, quos similiter ante suorum patrum, & auorum delictum aliàs canonicè susceperunt. *d. cap. satis peruersum, vbi glossa.* Nam iure

suo

suo nemo priuandus est absque culpa sua. *l. crimen*, 26. *ff. de pœnis*, *l. sancimus*, 22. *C. de pœnis. cap. non debet*, 22. *de regul. iur. in* 6. *cap.* 2. *de his quæ fiunt à maiori parte capit. & cap.* 2. *de constit.*

Ius acquisitum difficilius tollitur.

Et hoc eo magis attendendum est, quia sumus in casu, in quo agitur de iure acquisito, quod est fortius iure acquirendo. *l. finali*, *ff. de pactis*, *l. si ita scriptum*, 46. *§.* 1. *ff. de legatis* 2. *& l. id quod nostrum*, *ff. de regul. iuris. cap. inuentum*, 16. *quæst.* 7. Et cum difficilius tollatur ius acquisitum, quam impediatur ius acquirendum. *Alexander. consil.* 196. *incipit visis*, *num.* 5. *lib.* 7. *Card. Tuschus*, *tom.* 3. *litt. F. concluſ.* 12. *num.* 7.

Ideò descendentes hæreticorum, nisi expressè habeatur quod remaneant exercitio susceptorum ordinum, & beneficijs aliàs canonicè obtentis ante eorum ascendentium delictum priuati, possunt in susceptis ordinibus ministrare, & beneficia obtenta licitè retinere, & solum remanebunt inhabiles ad ordines susciendos, & beneficia obtinenda.

Reiterans scien e baptismum est irregularis.

Ex crimine circa reiterationem Baptismi contrahitur irregularitas ab eo, qui scienter bis illum recipit. *cap. eos quos de consecrat. distinct.* 4. *cap. confirmandum*, *distinct. cap. qui in quolibet*, 1. *quæst.* 7. *vbi glos. in princip. Couarr. in* 1. *parte relect. Clement. si furiosus. num.* 8. 2. *de apostat. & reiter. bapt. Goffr. in summ. tit. de Sacrament. non reiter. nu.* 6.

Ignorantia non excusat.

Eandemque irregularitatem contrahit ille, qui ex ignorantia iuris bis baptizatur. *c. qui bis, vbi glossa de consecrat. distinct.* 4. *Couarruu. loco citat. nu.* 8.

Ignorantia verò facti excusat ab hac irregularitate, dum tamen non sit supina, & crassa, quia non præsumitur reiteratum, quod nescitur esse factum. *cap. veniens*, 3. *de Presbyt. non baptizato. cap. solemnitates.* 16. *de consecrat. dist.* 1. *& c. si nulla*, 113. *de consecrat. dist.* 4.

Non præsumitur reiteratum quod nescitur factum.

Rebaptizans verò non incurrit irregularitatem, nisi actus iste reiterationis baptismi sit publicus, hoc est, nisi publice sciatur illum reiterasse baptismum, vt bene colligitur ex *cap. ex litterarum*, 2. *vbi glossa de apostat. & reiter. bapt.* Textus enim ibi apertè dicit, quod, si Acolyti administratio facta rebaptizanti iam baptizatum, sit publica, nō possit ad superiores ordines promoueri; si verò sit occulta, promoueri poterit: & mentio nulla fit de dispensatione. Et ideò, cum ex hoc textu argumentemur, quod multo magis rebaptizans sit irregularis, si Acolytus ob administrationem dumtaxat illi factam punitur pœna irregularitatis, ad summum poterit à fortiori extendi argumentatio eodem modo, quo textus disponit de Acolyto, & intelligetur extēdi ad rebaptizātem: videlicet si actus reiterationis huiusmodi sit publicus, rebaptizans etiam contrahat irregularitatem, sicut Acolytus; & hoc ratione publicitatis tam enormis delicti; quo iniuria irrogatur Sacramento. *Tolet. in summa*, *lib.* 1. *cap.* 70. *n.* 3. *Summa Angelica in verbo*, *irregularitas*, 1. *num.* 24.

Rebaptizans, quando fit irregularis.

Et ea potissimum ratione dicendum est rebaptizantem non esse irregularem, quando reiteratio baptismi est occulta, quia nullibi in iure hoc exprimitur; & ideò nulla est inducenda noua irregularitas, quæ non sit in iure expressa. *cap. is qui*, 18. *de sentent. excommun. in* 6. *Archid. in cap. omnes.* 17. *quæst.* 4. *n.* 2. *Couarruu. in* 1. *parte relect. Clem. si furiosus de homicidio*, *nu.* 3.

Textus qui allegantur in contrarium, nihil probant quoad irregularitatem, quia loquuntur tantum de

pro-

prohibitione reiterationis huiusmodi, & ne verbum quidem faciunt de irregularitate, vt videre est *c. 1. dist. 68. & cap. dictum, de consecr. dist. 1.*

Eodem die minores, & Subdiaconatus ordines non possunt suscipi.

Ex crimine circa ordinum susceptionem, & administrationem, pluribus modis contrahitur irregularitas. Primò cum quis eodem die suscipit minores ordines, & Subdiaconatum. *cap. 2. de eo qui furtiuè ordines suscepit, vbi glos. in verb. de nostra licentia, & Panorm. nu. 1. Tolet. in summ. lib. 1. cap. 71. num. 1.*

Neque duo ordines sacri.

Secundò aliqui existimant irregularem esse eum, qui duos ordines sacros eadem die suscipit, *ex cap. finali, vbi glos. verb. ordines, de eo, qui furtiuè ordines suscep. Concil. Trid. cap. 13. sess. 23. de reformat. & Panorm. d. cap. 2. num. 5. Suarez. autem tom. 5. disput. 31. sect. 1. num. 41.* excludit irregularitatem, & iudicat suspensum ipso facto.

Dies fictitius quid sit.

Aduertendum est hic, quod pro vno eodemque die intelligitur tam dies verè, & realiter, & independenter à quolibet alio extrinseco, vnus, quàm dies fictitius, qui licet constet ex duobus diebus realiter distinctis, attamen ex fictione canonica præsumuntur vnus ob continuationem ieiunij, quæ illos facit vnum; vt cum quis ieiunat ieiunio naturali per duos dies continuos, *cap. litteras, vbi glos. in verb. fictione, & ibi Panorm. num. 2. de tempor. ordin.*

Excommunicatus prohibetur ordines suscipere.

Tertio, cum quis maiori excommunicatione ligatus, vel interdictus scienter recipit ordines. *cap. 1. de eo qui furtiue ordines suscepit. c. cum illorum 32. de sent. excomm. Nauar. cap. 27. num. 241. & alij. Siluest. in sum. verb. irregularitas, num. 4. Tolet. in sum. lib. 1. cap. 71. nu. 1. Tabien. in sum. in verb. irregularitas, 4. num. 6.*

Ordinatus ab Episcopo qui renunciauit dignitati est irregularis.

Quarto, cum quis suscipit siue scienter, siue ignoranter ordines maiores ab Episc. qui renunciauit loco, & dignitati. *cap. 1. de ordinatis ab Episc. qui renun. Episc. vbi glos. in verbo ignorantia, & Panorm. num. 3.* qui dicit hoc fieri in odium, & opprobrium conferentis. *cap. neminem, 70. dist. in fine;* & ideò etiam ab ignorantibus contrahitur. *Goffred. eod. tit. num. 1. Tolet. loco cit. num. 3. & alij.*

Ordinatus ab excommunicatio est irregularis.

Quinto, cum quis ignoranter, vel scienter recipit ordines ab Episcopo publicè excommunicatio excommunicatione maiori. *c. finali de ordin. ab Episcopo qui renunciauit Episcop. vbi Panorm. num. 6. Goffred. eod. tit. in fine. Tolet. loco cit. num. 4.*

Idem dicendum de ordinato à suspenso, interdicto, hæretico, &c. qui sunt denunciati excommunicati. *cap. 1. vbi glos. verb. irritas, & Panorm. num. 4. & cap. 2. de schismaticis.*

Clandestinè promotus est irregularis.

Sexto, cum quis furtiue hoc est clandestine, & contra conscientiam Episcopi, nescience Episcopo, nec approbante, recipit ordinem. *cap. 1. vbi Panorm. num. 1. de eo qui furtiuè ord. suscepit. Goffr. eod. tit.*

Promotus per saltum est irregularis.

Septimo, cum quis promouetur per saltum, hoc est omisso v. gratia Diaconatu, facit se promoueri ad Presbyteratum, vt colligitur ex *Concil. Trid. sess. 23. c. 14. in fin.* vbi dicitur, quod ex legitima causa possit Episcopus cum istis dispensare. Ex qua formula loquendi colligitur, quod à promotis per saltum contrahatur irregularitas, nō autem solum suspensio incurratur, vt aliqui existimant: immò alij opinantur quod neque suspensio contrahatur, sed quod solum sint suspendendi, vt Innoc. *in cap. si celebrat, 10. de cleric. excom. ministr. Tabien. in summ. verb. irregularitas, 4. num. 1. post medium.*

Excommunicato &c. prohibetur ordines exercere.

Octauo, cum quis in excommunicatione, vel suspensione, vel interdicto Ordines sacros scienter exercet. *cap. 1. de sent. & re iudic. in 6. cap. 1. de sent. excom. in 6. cap. si quis Episcopus, 11. quæst. 3. cap. Episcoporum, 8. vbi glos. in verb. ingressum, de priuilegijs in 6. glos. in cap. 1. de sent. excom. in 6. in verb. irregularitatem. Panorm. in cap. 2. de clerico excomm. ministr. num. 7. & in cap. illud 5. num. 8. & in d. cap. si celebrat nu. 2. eod. tit. Goffred. in sum. num. 7. in fine eod. tit. Couar. in 1. parte relect. clem. si furiosus, §. 1. num. 5. de homicid.*

Celebrans in loco interdicto est irregularis.

Nono, cum quis scienter celebrat in loco, qui sit suppositus interdicto generali, vel particulari; nisi super hoc priuilegiatus existat, aut à iure, hoc ei sit concessum. *cap. is qui, 18. §. is vero, de senten. excomm. in 6. glos. in d. cap. Episcoporum, in verb. à iure statutas, de priuileg. in 6. Tabien. in verb. irregularitas, 4. num. 1. §. si verò clericus. Panorm. in cap. postulastis, 7. num. 5. de cleric. excom. ministr.*

Exercens ordinem sacrum quem non habet est irregularis.

Decimo, cum quis exercet sacrum ordinem, quem non habet: vt cũ quis solemniter cantat Euangelium cum stola, & manipulo, cum non sit Diaconus; vel Epistolam cantat cum manipulo, cum non sit Subdiaconus; vel audit confessiones, aut Missam celebrat, cum non sit Sacerdos. *cap. 1. & 2. vbi Panorm. de clerico non ordinato ministrante. Goffred. in sum. eod. tit. num. 2. Tolet. in sum. lib. 1. cap. 72. num. 1.* Loquor de sacris, nam Minorum officia ex consuetudine, etiam à laicis exercentur. Si autem ex consuetudine exerceantur ab ordinatis tantum, hoc casu etiam qui solemniter exerceret actum istorum, ac si illis initiatus fuisset, irregularitatem contraheret. *Syluester. in summ. verb. irregularitas, num. 14. Tabien. in verb. irregularitas, 4. in principio.*

Religiosi non possunt docere neq; discere leges Ciuiles, & Medicinam extra claustra.

Ex crimine in scientia discenda, vel docenda contrahitur irregularitas à religiosis professis, qui legibus Ciuilibus, ac Medicinæ egressi de claustris suis studeant, vel eas docent, si intra duos menses ab egressu non redierint ad claustra. *cap. non magnopere, 3. vbi glos. in verb. misericordia, & Panorm. num. 8. & cap. super specula, 10. vbi glos. in verb. hoc extendi, quam sequitur Panorm. in eod. cap. ne clerici, vel monachi secul. negot. se immisc. num. 2. Tolet. lib. 1. in sum. cap. 73.*

Nota cum *Panorm. in dict. cap. super specula, nu. 13. cum sequen.* ad hoc, vt incurratur ista pœna, necesse esse, vt religiosus egrediatur è claustris cum hoc fine, vt studeat his scientijs, vel doceat illas; nam si intrà sui monasterij claustra studeat illis, vel legat, non incurrit in huiusmodi pœnam.

Extenditur ad Archipræsbyteros.

Hanc eandem irregularitatem contrahunt Archipresbyteri, Archidiaconi, Præpositi, Plebani, Cantores, & omnes alij Clerici personatum habentes, necnon Presbyteri, nisi intra duos menses à die, quo incœperint discere, vel docere publicè leges Ciuiles, vel Medicinam, destiterint, *d. cap. super specula, ne clerici, vel monachi, vbi Panorm. num. 12. sequens glossam illius in verbo, hoc extendi. Tolet. loco citato.* Quam tamen pœnam clerici seculares non contrahunt; quando in proprijs domibus suis studeant huiusmodi scientijs. *Panor. loc. cit.*

Notorietas criminis inducit irregularitatem.

Ex criminis notorietate insurgit irregularitas. *cap. omnes vero, cap. illi qui, & cap. infames, 6. quæst. 1. vbi glossæ, cap. laici, 33. dist. & cap. qui in aliquo dist. 51.*

Sed aduertendum est, quod non cuiuslibet criminis notorietas inducit irregularitatem, sed eorumdumtaxat, quæ faciunt delinquentem

tem infamem, tam ſecundum canonicas ſanctiones, quàm ſecundum leges ciuiles. *dict. cap. omnes, cum aliis præcitatis, cap. omnipotens Deus*, 4. *vbi gloſ. de accuſat. cap. infamibus*, 87. *vbi gloſ. de reg. iuris in 6. cap. teſtes*, 2. *quæſt.* 7. *cap. qui in aliquo, diſtinct.* 51. *Innocent. in cap. qualiter, & quando*, 24. *de accuſation. Decius in cap. Eccleſia ſanctæ Mariæ*, 10. *num.* 106. *de conſtit. Panorm. in cap. teſtimonium*, 54. *num.* 6. *de teſtibus, & in cap. ex tenore*, 4. *num.* 3. *de temp. ordinan.*

Infamia quid ſit. Infamia eſt *læſæ dignitatis ſtatus, legibus, & moribus reprobatus.* ita *Bartol. in l.* 1. *num.* 1. *ff. de his qui notantur infamia.*

Dicitur *læſæ dignitatis ſtatus*, quia per infamiam minuitur ſtatus infamati. *l. cognitionum*, 5. §. *minuitur, vbi gloſ. ff. de variis, & extraordin. cognition. Bart. loco citato, & in l. ex ea cauſa*, 9. *ff. de poſtulando, num.* 1.

Infamia triplex. Triplex eſt infamia: alia iuris, quæ dicitur ciuilis: alia canonica, & alia facti. *Bald. in cap. teſtimonium* 54. *num.* 2. *de teſtib. ibidem Panorm.*

Infamia iuris. Infamia iuris eſt illa, quæ irrogatur per legitimam, tàm ciuilem, quàm criminalem ſententiam, vel ipſo facto in caſibus, in quibus iure cauetur dumtaxat, *vt cap. infames, vbi gloſ. in verb. porrò*, 3. *quæſt.* 7. *Panorm. in d. cap. teſtimonium, num.* 6. *de teſtibus. Decius in cap. at ſi clerici*, 4. *num.* 176. *de iudicijs. Bald. in cap. reprehenſibilis*, 26. *num.* 1. *de appellat.*

Infamia canonica. Infamia canonica eſt illa, quæ cauſatur ex quolibet peccato mortali, *dict. cap. infames*, 6. *quæſt.* 1. *vbi gloſ. Panorm. loco citato in d. cap. teſtimonium.*

Sed aduerte, ad iſtam infamiam cauſandam duo requiri: Primò, quod peccatum ſit ex grauioribus: Secundò, quod ſit cum perſeuerantia, non autem momentaneum, vt benè aduertit *Panorm. in d. cap. teſtimonium, num.* 3. nam qui per pœnitentiam ſemper reſurgit, non amittit nomen Iuſti. *cap. ſepties, de pœniten. diſt.* 3.

Infamia facti. Infamia facti, quæ potius dicitur infamatio, vt benè aduertit *Panor. loco ſupra cit. num.* 6. eſt illa, quæ immediate cauſatur ab aliquo facto, videlicet ab aliquo crimine, quod eſt proxima cauſa infamiæ; vel mediante alio actu, ex genere pœnæ, videlicet publicæ pœnitentiæ: vt puta, quia aliquis fuit carceratus ob ſuſpicionem furti, vel propter crimen repulſus à teſtimonio, *dict. cap. teſtimonium, de teſtibus:* vel quia per turpia verba fuit inſtitutus hæres, videlicet, Te filium meum proditorem nequam, & huiuſmodi, &c. inſtituo hæredem; vel per ſimilia correptus, reprehenſus, &c. *l. ea, quæ pater*, 23. & *l. interloquutio*, 19. *vbi gloſſa in verbo, reformat, & in l. nullam*, 14. *in verb. infamiam, C. ex quibus cauſis irrogatur infamia. gloſſa in l. ictus fuſtium* 22. *ff. his qui not. infam. Bald. in cap. reprehenſibilis*, 26. *de appell.*

Nota quod regulariter infames ſecundum leges, ſunt etiam infames ſecundum canones. *cap. omnes vero.* 6. *q.* 1. *Panor. in d. cap. teſtimonium, num.* 6. *Decius in cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ*, 10. *num.* 106. *de conſtit.*

Pro pleniori intelligentia vide, quæ in principio ſecundæ Partis dixi, dum egi de Famoſo.

Factum occultum non infamat. Nota etiam ex *Baldo in d. cap. teſtimonium, num.* 4. *de teſtibus*, infamiam facti non poſſe eſſe occultam, quia iſta infamia non eſt aliud, quam vitæ ſordes, & vilitas diuulgata apud bonos, & graues, & multitudinem hominum: & ideo crimẽ occultũ nõ infamat, niſi publicetur.

Infamia vero iuris poteſt eſſe occulta, quando de iure cauetur, quod non requiratur ſententia, ſed eo ipſo quis ſit infamis.

Quæ autem ſint iſta crimina, textus in *d. cap. infames* enumerat: videlicet *Apoſtaſia à fide*, prout dixi quando egi de irregularitate, quæ prouenit ab hæreſi. *Crimina quæ infamant.*

Simonia tam in ordinibus, quam in beneficijs. *cap. præter hoc, §. verum præcepta, vbi gloſſa in verbo, officium, diſt. 32. cap. erga Simoniacos, cap. eos. cap. cito turpem, §. quia ergo, c. quicunque, cap. qui ſtudet, cap. qui per pecunias cap. ſanctorum Patrum, 1. quæſt. 1. cap. per tuas nobis, 37. & cap. penult. de ſimonia.* *Simonia.*

Sodomia, id eſt peccatum contra naturam. *cap. clerici, 4. de exceſſib. Prælatorum. authen. vt non luxur. contra natur.* *Sodomia*

Hoſtilis perſecutio, percuſſio, captura Cardinalium Sanctæ Romanæ Eccleſiæ. *c. fœlicis, 5. de pœnis in 6.* Et hæc infamia, & irregularitas extenditur ad conſultores, fautores, & ad filios, & nepotes per rectam lineam deſcendentes. *dict. cap. fœlicis, §. quod ſi quis, vt ſupra diximus.* *Perſequutio Cardinalium.*

Crimen læſæ Maieſtatis. *d. c. fœlicis.* *Læſa Maieſtas*

Crimen vſuræ. *c. 1. & cap. quia, 14. de vſuris, cap. infames, §. porro, 3 q. 7.* *Vſura*

Duellum: Pius Quartus *per ſuam Bullam editam de Anno 1560. quæ incipit, Ea, quæ à prædeceſſoribus noſtris. Clemẽs Octauus per bullam ſuam editam de Anno 1592. quæ incipit, Illius vices, & alij Pontifices.* *Duellum.*

Pugna publica cum feris, ſed mercenaria, non autem cauſa exercendæ virtutis inita, *l. athletas, 4. ff. de his qui notantur infamia, l. 1. §. beſtias, ff. de poſtulando.* *Pugna mercenaria cum feris.*

Hiſtriones mercenarij. *cap. cum decorem, 12. vbi Inn. & Panor. n. 2. de vita, & honeſt. cleric. cap. 1. 4. quæſt. 1. l. 2. §. fin. ff. de his qui not. infam.* *Hiſtriones mercenarij*

Matrimonium actuale cum duabus. *l. quid ergo, 13. ff. de his qui notantur infamia. l. cum qui, 18. C. ad l. Iul. de adulter. cap. nuper. 4. de bigamis.* *Actuale matrimonium cum duabus.*

Lenocinium, & proſtitutio propriæ filiæ, aut neptis. *l. 1. ff. de his qui not. infamia, & d. l. athletas, §. ait prætor.* *Lenocinium.*

Matrimonium cum meretrice, vel repudiata. *cap. ſi quis viduam diſt. 34.* *Matrimonium cum meretrice.*

Periurium notorium. *cap. finali de tempor. ordin. l. ſi quis maior, 41. vbi gloſſa ver. infamia, C. de tranſact. Gloſſa in l. Lucius. 21.* quam *ibi Bart. n. 2.* ſequitur, *ff. de his qui notantur infam. & Panor. in d. cap. teſtimonium, n. 7. in fine de teſtibus,* diſtinguunt, quando deieratur contra iuramentum factum de futuro illi, cum quo contractum fuit; hoc enim caſu deierans fit infamis: quãdo vero deieratur ſuper re præterita, requiritur ſententia, nam ante huiſmodi ſententiam deierans non fit infamis. Iurans autem ſibi ipſi, aut Deo, non fit infamis, ſi deierat. Sed hæc diſtinctio parum ſuffragatur, quia periurium quando eſt notoriũ, ſemper infamat. *d. cap. finali.* *Periurium.*

Raptus inuitarum mulierum. *Concil. Trid. c. 6. ſeſſ. 24. de reformat.* Dixi *inuitarum*, quia quando mulier aſſentitur, & volens rapitur, non eſt proprie raptus. *cap. cum cauſa, 6. de raptoribus,* vt in principio præcedentis ſecundæ Partis declaraui. *Raptus mulierum.*

Adulterium Sacerdotis, vel Clerici notorium. *cap. fin. de temp. ordin.* *Adulterium.*

Et hæc ſufficiant de irregularitatibus, quæ proueniunt ex crimine. Modo videamus de irregularitatibus, quæ proueniunt ex defectu.

Primus defectus eſt natalium, qui prouenit ex illegitimo, & damnato coitu. *cap. 1. & cap. litteras, 14. &* *Defectus natalium.*

cap.

cap. finali, vbi gloſſa in ver. defectu natalium, de fil. presbyterorum. cap. 1. *de filijs presbyt. in* 6. *c. conſuluit*, 5. *de ſeru. non ordin. c.* 1. *diſt.* 56. *cap. niſi cum pridem*, 10. *§. perſonæ verò, de renunciation. vbi Panorm. cap. accedens*, 14. *de purgat. canon.* Et hæc irregularitas triplicem ob cauſam eſt inducta: primo ob dignitatem, & excellentiam ſtatus clericalis, quæ turpibus, & infamibus committi non debet. *cap. inter dilectos*, 11. *de exceſſibus prælatorum. l. neque famoſis*, 2. *C. de dignitat. lib.* 12. *l. vnica, C. de de infamibus, lib.* 10. *gloſ. in c. finali, verbo, defectu, de filij presbyter in* 6. *Goffred. in ſum. tit. de filijs presbyterorum, n.* 1. Secundo ob deteſtationem criminis paterni, quod plerumque deteſtamur in filijs, & punitur temporaliter. *cap. vergentis*, 10. *de hæretic. in fine, vbi gloſſa. cap. cum multæ*, 15. *quæſt.* 8. *cap. litteras*, 14. *& cap. cum decorem*, 15. *de filijs presbyterorum. gloſ. & Goffred. loc. cit.* Tertio ob probabile periculum quòd filij non ſint futuri imitatores paternæ incontinentiæ, cum ſæpe ſoleat filius eſſe ſimilis patri. *c. ſi quis cum* 6. *q.* 1. *cap. ſi gens diſt.* 56. *gloſſa. & Goffred. loc. cit. Panor. in d. cap. litteras, nu.* 2. *de fil. presbyter.*

Crimen paternum in filijs deteſtatur.

Nec obſtant *cap. nullius, & cap. quis locus* 1. *quæſt.* 4. vbi dicitur, *quod nullius crimen maculat innocentem; ſi enim macularet, nullus innocentiæ locus remaneret.* Non obſtant dico, quia præſupponẽdum eſt cum *gloſſa in principio* 1. *quæſt.* 4. *in verbo, de quarta*, Triplicem eſſe pœnam, videlicet æternam, corporalem, & ſpiritualem. Pœna æterna nemo punitur pro alio; & de hac pœna loquuntur præcitati textus, prout expreſſe habetur ex ſequẽti *cap. tam itaque, ead. prima q.* 4. *Anima* enim, *quæ peccauerit, ipſa morietur.*

Triplex pœnarum genus.

Corporalis pœna eſt duplex: quędam eſt circa corpus ipſum, & hac ſepe punitur vnus pro alio. *cap. Eccleſia, §. item peccato, & cap. turbatur nauicula*, 1. *quæſt.* 4. Altera pœna corporalis, eſt circa ſtatum rei, vt eſt ſeruitus, & infamia; & hac ſæpe punitur vnus pro alio. *cap. cum multæ*, 15. *quæſt.* 8.

Corporalis pœna eſt duplex.

Pœna ſpiritualis eſt quadruplex, videlicet, Excommunicatio, qua nemo punitur pro alio. *cap. ſi habes*, 24. *quæſt.* 3. Interdictum, & hoc punitur vnus pro alio. *cap. non eſt vobis*, 11. *de ſponſ.* Remotio ab oblatione, & hac ſimiliter vnus punitur pro alio. *cap. miror*, 17. *qu.* 4. Excluſio ab ordinibus, & hac punitur vnus pro alio. *cap. ſi cuius, diſt.* 34. *& toto tit. de fil. presbyterorum, cap. fœlicis*, 5. *de pœnis in* 6. *extrauagan. dierum, Ioannis xxij. vbi gloſſa in verbo, filij, de pœnis, quam diligenter lege.*

Pœna ſpiritualis eſt quadruplex.

Immunis tamen eſt ab huiuſmodi irregularitatis pœna, ille, qui etiamſi naſcatur ex ſoluto, & ſoluta, nihilominus per ſubſequens matrimoniũ inter ſuos genitores inſimul legitimè contractum reputatur per iuris fictionem legitimus. *cap.* 1. *& cap. tanta*, 6. *qui filij ſint legitimi, vbi gloſſa in verbo, legitimi, & ibi Panorm. num.* 1. *& num.* 7. *gloſſa in cap. innotuit*, 20. *in verbo, coniugata, de electione.*

Gaudent eodem beneficio illi, qui concepti, & nati ſunt in figura matrimonij legitimè contracti, licet poſtea nullum, & inualidum declaratum fuerit per ſententiam Iudicis. *cap. cum inter*, 2. *vbi gloſſa in verbo, concepti, & Panorm. nu.* 1. *qui filij ſint legitimi.*

Litis pendentia non ſuſpendit actus matrimoniales.

Etiamſi concipiantur lite pendente, quia lis pendens non ſuſpendit exercitium matrimoniale, *cap.* 2. *vt lite pendente.*

Etiamſi alter coniugum ab initio in mala fide fuerit. *cap. ex tenore*, 14. *vbi Panorm. n.* 1. *qui filij ſint legitimi. Goffred. in ſum. n.* 11. *eod. tit.*

Idem

Regularis professio tollit irregularitatem.

Idem dicendum de illegitimo, si ingrediatur Religionem; per professionem enim regularem tollitur ista irregularitas, & propterea potest promoueri ad omnes ordines, sed solum remanet inhabilis ad officia, & dignitates. *c. 1. vbi Pan. n. 2. de fil. presbyterorum.*

Quod tamen beneficium iuris extra Religionis ingressum, & professionem, non competit nato ex adulterio, licet postea inter adulteros legitimum sequatur matrimonium. *d. cap. tanta.* Vide quæ supra in secunda huius Praxis parte diximus in formula, neutro machinante de cõtrahendo, in clausula, *prolem &c.*

Nati ex legitimo matrimonio quando sint irregulares.

Huiusmodi irregularitatem contrahunt illi, qui nati sunt ex legitimo matrimonio, sed eius executione suspensa per votum solemne; vt cum ambo coniuges profiteantur in aliqua Religione, vel alter eorum fit Sacerdos de alterius coniugis consensu, quæ propterea emisit votum Castitatis, & nihilominus postea ex fragilitate iterum ad carnale commercium redierunt, & prolem inde susceperunt. *cap. litteras, 14. vbi Panor. n. 2. de fil. presb. Goffred. in sum. eod. tit. nu. 2. & alij.*

Expositi an sint irregulares.

Expositi an incurrant huiusmodi irregularitatem? Probabiliter aliqui credunt incurrere, quia filiorum expositio, vt plurimum fit ad occultandos illegitimos concubitus, & ad euitanda scandala, quæ inde sæquutura essent; his enim cessantibus, non solent etiam pauperrimi suos contemnere filios, & periculo mortis exponere, parentes enim plus diligunt filios, quam se ipsos. *l. isti quidem, 8. §. fin. vbi glos. in verbo, magis, ff. de eo quod metus causa.* Fundantur autem, quia argumentum à communiter accidentibus validum est, nisi contrarium probetur. *l. certi conditio, 9. §. si nummos, ff. si cert. pet. l. ideo quia, 27. vbi gloss. ff. de leg.* Et à communiter accidentibus sequitur præsumptio veritatis. *c. 1. de cleric. non resident. l. certè, 6. §. fin. ff. de precario, l. 2. §. merito ait, ff. ne quid in loco publico. Bart. in d. l. certi conditio, §. si nummos, num. 2. ff. si certum petatur, & ibi Dec. nu. 4.* Sed probabilius censeo cum *Anan. in c. 1. de infant. expositis. & Felin. in c. cum deputati, 16. num. 10. de iudic. & alijs*, expositos præsumendos legitimos, quando eorum origo ignoratur. Hos enim si Ius Ciuile præsumit in dubio liberos, & non seruos. *l. fin. C. de infant. expos.* cur nos non debemus reputare legitimos? & eo magis cum nullibi in iure reperiatur expressa huiusmodi irregularitas, & ideo non est inducenda à nobis. *c. is qui, 18. de senten. excommun. in 6.* Ad argumenta in contrarium allata respondeo negando huiusmodi expositiones fieri ad occultandos nefarios concubitus; Nam parẽtum inopia ac impotentia alendi filium, vt plurimum efficiunt, vt exponantur, & sic consulatur eorum vitæ.

Parentes plus filios quam se diligunt.

Argumentum à communiter accidentibus probat.

Secundus defectus inducens irregularitatem, est libertatis defectus, seu vt alij dicunt, originis defectus, seu impedimentum conditionis; seruus enim quamdiù manet in seruitute, ordinari non debet. *c. 1. vbi Panor. & c. consuluit, 5. de seruis non ordin. cap. nulli dist. 54. Goffred. in sum. nu. 1. eod. tit.*

Et hoc ob duplicem causam; Primò, ob seruilem vilitatem; Secundò ob clericalem honorem. *c. admittuntur, dist. 54.* Et si promouetur ad minores ordines, sciente, & contradicente domino: deponitur, & restituitur domino. *cap. 2. vbi Panor. de seru. non ordin.* Secus dicendum est, si ordinatur sciente, & non contradicente domino: præsumitur enim libertate donatus, & bene ordinatus. *c. si seruus sciente, dist. 54. Panor. loco citato. Goffred. in sum. de seru. non ordin. nu. 2.*

Si

Si verò ordinatur ignorante domino, & Episcopo, seù præsentatore sciente, ordinatus præsumitur factus liber, & ordinator, seu præsentator tenentur domino dare duos seruos æque bonos. *Glossa in c. 2. in verb. deponatur, de seruis non ord. quam ibi sequuntur Panor. & Goffred. loc. citat.* Sed isti non habentibus vnde soluant, ordinatus ad minores deponitur, & restituitur domino. *Panor. & Goffred. loc. cit.*

Seruus factus Sacerdos eo ipso est liber.

Idem dicendum de seruis ordinatis ad sacros Subdiaconatus, & Diaconatus ordines, nisi habeant modum subrogandi sui vicarium dominis. *cap. miramur, 7. vbi glos. in verb. mentio, de seruis non ordin. cap. ex antiquis, 54. distinct. Panor. Goffred. loc. cit.* Secus est, quando fit Sacerdos, quia statim consequitur libertatem, sed multatur in amissione peculij. *d. c. ex antiquis.* & si non habet peculium, seruiet domino in diuinis officijs *c. frequens, dist. 54. Panorm. & Goffred. locis cit.*

Dominus infra annum potest repetere seruum ordinatum

Quando seruus ordinatur ignorante domino, dominus potest infra annum à die scientiæ repetere suum seruũ ab Ecclesia; quo elapso non amplius habet ius reperendi, & seruus remanet in libertate. *cap. si seruus sciente, distinct. 54. Panor. & Goffred. loc. cit. & alij.*

Filius ex matre libera & patre seruo natus est liber.

Aduertendum hic est, filium natum ex patre seruo, & libera matre, non esse seruum, sed liberum, quia partus sequitur conditionem matris. *cap. fin. vbi glos. & Panor. de seruis non ordinan. l. partum, 7. C. de rei vend. glos. in cap. liberi, in verbo, deteriorem partem, 32. q. 4.* Immò sufficit eum in momento fuisse in libero ventre, vt liber nascatur. *l. & seruorum, 5. §. ingenui. l. Arethusa. 15. ff. de statu hom.* In honoribus verò, & muneribus sequitur conditionem patris. *l. liberos, 10. ff. de senatoribus, l. exemplo, 36. C. de decur. lib. 10. lib. 2. §. in auo, ff. de decurionibus. l. moris, 9. §. parentes quoque, ff. de pœnis,* & ideò non contrahit huiusmodi irregularitatem, & potest promoueri, *d. c. final. de seru. non ordin. Panor. & Goffr. loc. cit.*

Obligatus ad ratiocinia non potest promoueri.

Tertius defectus inducens irregularitatem, ne quis promoueri possit, est obligatio ad ratiocinia. *c. vnico, de oblig. ad ratiocinia, vbi glos. & Panor. n. 1. & Goffred. eod. tit. n. 2. c. Magnus Episcopus, dist. 54. Hostien. in sum. eod. tit.*

Ratiocinia autem sunt rationum redditiones, ad quas quis obligatur ex administratione rei publicæ, vel priuatæ. *Pan. Goffred. & Host. locis citatis.*

Ratiocinia publica sunt illa, quibus obligantur officiales curiæ, ex administrttione aliqua ad rem publicam pertinente. *l. officiales. 4. C. de Episc. & cleric.* Ratiocinia verò priuata sunt illa, quibus aliquis obligatur ex administratione rerum particularium personarum. *c. peruenit, cum sequent. 21. q. 3.*

Obligatus ergo ad publica ratiocinia, non potest promoueri, etiam post depositum officium, nisi postquam rationem reddiderit. *d. l. Officiales, C. de Episcopis, & cleric. authen. de sanct. Episc. §. sed neque Curialem. cap. præterea dist. 51. glossa, Panorm. & alij supracit. in locis supracit.* Obligati enim Reipublicæ ex administratione, arcentur ab honoribus. *l. rescripto, 6. §. debitores, ff. de mun. & hon.* Obligari vero ad ratiocinia priuata, si administratio est de bonis non miserabilium personarum, non possunt promoueri nisi deposito officiò; & si contra eos sit mota lis de dolo, debet prius expectari illius decisio. *cap. illud dist. 23. cap. tantis, dist. 81. glossa, & alij supra cit.*

Clericus suscipere potest curã miserabelium personarum.

Si autem est administratio de bonis miserabilium personarum, etiã non deposito officio promoueri possunt. *cap. peruenit, 21. quæst. 3.*

qui-

quilibet enim Clericus, miserabilium personarum curam suscipere potest. *cap.* 1. *ne Clerici, vel Monac.* Dummodo non sit manifestum, quod commiserint dolum, vel contra eos quæstio de dolo mota sit: tales enim Episcopus ex officio debet repellere, sicut cæteros criminosos. *cap. alieni*, 2. *quæst.* 7. *cap. infames*, 6. *quæst.* 1. *glos. Panorm. & alij supra cit. in locis supracit.*

Curiales cur repellantur à Clericatus.

Aduertendum tamen est, quod aliqui Reipublicæ Officiales, licet deponant officium, attamen promoueri nequeunt, quales sunt milites, exequutores, apparitores, & alij, qui sæua, turpia, vel inhonesta exercuerunt. *cap.* 1. *cum sequen. dist.* 51. Vel qui in causa sanguinis ministerium suum præstarunt. *d. cap.* 1. *prout latius dixi, quando egi de irregularitate ex homicidio.* Secus autem dicendum est de illis Officialibus, qui impenderunt suũ officium in causis ciuilibus, vel pecuniarijs. *Hostiens. loco cit. num.* 5. *& Goffred. loco cit. & DD. comm.*

Aduerte secundo *cum Hostiens. in sum. §. finali de obligat. ad ratiocinia, & Goffredo loco cit.* hoc impedimentum esse in Curialibus introductum, tres ob causas. Primo, quia quidam eorum sunt personæ humiles, & frequenter contrahunt irregularitatem ex suo officio. Secundo, quia Ecclesia multa incommoda, & molestias patitur quando contingit istos reuocari. *cap. præterea dist.* 51. Tertio quia præsumitur contra eos, quod non transeant ad clericatum voto Religionis, sed ad fugienda ratiocinia dominorum suorum. *cap.* 1. *dist.* 53. *vbi glossa in verbo, Curiales.*

Corporis vitium excludit à clericatu.

Quartus defectus inducens irregularitatem, est corporis vitium, *vt toto titulo de corp. vitiatis ordin. vel non ordin. & tit. de cler. ægrotan. ministr.*

Corpore vitiatus ille dicitur, qui est mutilatus, vel debilitatus, vel deformis. Mutilatus autem est, qui membro caret. *Hostiens. & Goffred. in sum. de corpore vitiatis, num.* 1. Debilitatus appellatur ille, qui membrum habet, sed inefficax ad operandum, vt oculum cæcum, manum aridam, crus confractum, &c. *Hostiens. in summ. loc. cit. d. num.* 1. *Goffred. in summ. eod. tit. & Franciscus Leo in suo Thesauro fori Ecclesiastici parte* 3. *cap.* 9. *nu.* 7. *cum sequent.*

Quis dicatur corpore vitiatus.

Multipliciter potest quis mutilari: in membro magno, vel paruo, in membro apparente, & patente, & in membro non apparente, & occulto.

Quæ mutilatio inducat irregularitatem.

Membrum dupliciter potest denominari magnum: vel à quantitate, vt manus, pes, brachium, &c. vel à decore, & qualitate, vt lingua, oculus, nasus, &c. *Goffred. & Hostiens. locis citatis.*

Deformis est ille, qui notabilem diminutionem, vel excessiuitatem patitur in membris, vt gibbosus, claudus, habens maculam in oculo, &c. *Panorm. in cap. cum de tua*, 2. *& in cap. final. prope finem, de corpor vitiat.*

Quæ deformitas faciat irregularem.

Patiens ergo defectum notabilẽ in magnis, & integris membris, est irregularis, & non potest promoueri; & si iam est Sacerdos, & contrahit huiusmodi defectum, in cæteris officijs toleratur, præterquam in Altaris ministerio. *c. presbyterum*, 2. *de Cler. ægrot. ministr. Hostiens. in summa de corpor. vitiat. num.* 3. Patiens autem corporis defectum in paruis membris, sine propria culpa, dummodo non sit notabilis deformitas, & impotentia ad frangendum, potest promoueri. *d. cap. presbyterum. Hostiens. loco cit. Butrius loco supracit. nu.* 3. *&* 7. Qui enim caret vngula pollicis, vel indicis, potest promoueri, quia propter

ter

ter huiusmodi carentiam non efficitur debilis in vsu dictorum digitorum. *cap. fin. vbi Panor. de corp. vitiat. Tolet. in sum. lib. 1. c. 63. n. 2.* Nam defectus membri, vel eius augmentum, non consideratur nisi in quantum illius vsum impedit. *l. idem Ofilius, 10. ff. de ædilit. edicto*; Et in quantum deformitatem generat. Et ideo deformitas in mẽbris apparentibus, & debilitas in membris apparentibus, & non apparentibus, causant irregularitatem. *Hostien. loc. cit. nu. 4.*

Debilitas quando inducat irregularitatem.

Quando autem dubitatur, an debilitas, vel deformitas sit talis, vt inducat irregularitatem, tunc relinquitur arbitrio Ordinarij determinanda. *Innoc. in c. 1. de corp. vitiat. Hostiens. loco cit. Goffred. in sum. eod. tit. nu. 6. Nauarr. in manuali c. 27. nu. 200. vers. quis autem.*

Modica debilitas, vel deformitas non facit irregularem.

Quando enim est modica debilitas, vel deformitas, nullam parit irregularitatem. *cap. cum de tua, 2. de corp. vitiatis. Pan. in d. cap. finali vbi etiam Butr. nu. 3. & 7. & DD. communiter.* Modica enim ex se nõ habentur in consideratione. *glos. in cap. exposuisti, 6. verbo, enormi, de corpore vitiat.* vt est carentia vngulæ in pollice, & similia: dummodo tamen non reddat impotentem ad frangendam Eucharistiam. *cap. finali de corpore vitiat.*

Hic nota cum *Panorm. in cap. 2. num. 2. de cler. ægrot. ministr.* bonam regulam ad cognoscendum, an, & quando, clerico infirmo, vel debilitatio est interdicendum Sacerdotale Officium: nimirum quando adest qualibet causa, quæ eum reddat debilem, vel deformem ad exercendum illud officium.

Dixi superius, patientem defectum in paruis membris, sine propria culpa, non esse irregularem: nam si adest culpa, vel quia sponte id fecerit, siue alius sua culpa, vt quia iussit, aut dando operam rei illicitæ id casu contigit, vel in pœnam alicuius delicti, aut à suis inimicis fuerit abscissum; tali casu oritur ex modico defectu ista irregularitas. *cap. 1. de corpor. vitiat. cap. qui partem, 55. dist. Panor. in cap. fin. n. 1. de corp. vitiat. Hostiens. in sum. eadem titulo.*

Quo adeo verum est, vt etiam si ob aliquem bonum finem videatur aliquis in se sæuire, attamen irregularitatem contrahat. *c. maritum, & c. communiter, 33. dist.* Exemplum habetur in eo, qui sibi amputauit virilia, vt esset castus. *c. si quis abscideri, & c. si quis à medicis, dist. 55. c. significauit 4. vbi Panor. nu. 1. de corp. vitiat. & Hostien. loc. cit. Goffred. in sum. eodem tit. nu. 8.* Nemini enim licet sæuire in corpus suum, cum nemo sit dominus membrorum suorum. *l. liber homo, 13. ff. ad legem Aquil.*

Ad hunc defectũ reducitur morbus, qui abominationem in populo pariat, qualis est lepra, scabies, & similia, &c. Patiens enim aliquam ex huiusmodi infirmitatibus, non solum non potest promoueri ad ordines, sed promotus remouetur ab eorum exercitio. *cap. de rectoribus, 3. vbi Panor. nu. 1. c. tua nos, 4. vbi idem Panor. de cleric. ægr. ministr.*

Lepra, scabies &c. inducunt irregularitatem.

Idem dicendum de eo, qui epilepsia, seu morbo caduco laborat frequenter, cum spuma, & clamore. *c. nuper. c. in tuis litteris, vbi glos. in verbo, quod autem in fine, 7. quæst. 2. cap. maritum. cap. communiter. dist. 33.*

Morbus caducus quomodo, & quando inducat irregularitatem.

Si autem sunt promoti ad sacros ordines, & per annum passi non fuerint talem morbum, in totum præsumuntur liberati, ac propterea admittuntur ad suorum ordinum exercitium. *d. cap. communiter vbi glos. dist. 33.* Dixi, per annum, quia quando dubitatur an vnquam tali morbo laborauerit, sufficit proba-

tio triginta dierum. *d. cap. nuper, vbi gloſ. in verbo, triginta, & in d. cap. communiter, in verbo, de ijs,* Si vero de raro laboret, & ſine clamore, & ſpuma, tunc permittendus eſt celebrare cum coadiutore, qui ſuppleat ſacrificium, ſi fortè ille defecerit. *cap. illud 7. quæſt. 1. gloſſa in dict. cap. communiter, in verb. de iis, & in cap. in tuis litteris, 7. quæſt. 2.*

Quod dixi de epileptico, dicendum eſt etiam de energumeno, furioſo, & amente; hi enim non poſſunt promoueri ad ordines. *d. cap. maritum, cap. Clerici, & cap. vſque adeo diſt. 33.*

Si vero poſt promotionem inciderunt in huiuſmodi deſolationem, non poſſunt admitti ad miniſteriũ Altaris, niſi per annum liberati inueniantur ab huiuſmodi incurſibus. *dicto cap. communiter, vbi gloſſa in verbo, de ijs.* Vel de raro, & ſine clamore, & ſpuma huius moleſtias paſſi ſint, & ſic poterunt admitti cum aſſiſtentia coadiutoris, vt ſupra diximus.

Furioſos appello illos, qui aliquando inſaniuerunt. *d.c. maritum.*

Defectus animæ.

Quintus defectus inducens irregularitatem, eſt defectus animæ, id eſt defectus ad animæ perfectionem conſiſtens, qualis eſt defectus ſcientiæ, & fidei.

Illiterati quando ſint irregulares.

Quod defectus ſcientiæ cauſet iſtam irregularitatem, patet ex *cap. illiteratos. 36. diſt. & cap. qui in aliquo diſt. 51.* Hoc tamen intelligendum eſt de penitus illiteratis, nam non eſt neceſſe, vt promouendus habeat omnimodam ſcientiæ perfectionem, ſed ſufficit vt habeat mediocrem, & eam, quam requirit ordo, ad quem promouendus eſt, vt notat *gloſſa in d. cap. illiteratos, in verb. illiteratos, & Concilium Trid. ſeſs. 22. cap. 2. & ſeſſ. 23. cap. 4. et 11. & 13. cum ſequen.* Ad primam enim tonſuram requiritur legendi peritia: ad minores ordines linguæ Latinæ intelligentia: ad ſacros Subdiaconatus, & Diaconatus ordines peritia eorum, quæ ad illorum exercitium ſpectant: ad Præſbyteratum ſcientia Sacramentorum, & articulorum fidei, vt populum docere, & Sacramenta illi miniſtrare poſſit.

Quod abſolutus defectus fidei inducat irregularitatem, iam probaui ſupra, dum egi de irregularitate ex delicto; cum non ſit defectus, ſed delictum, & crimen; & de huiuſmodi defectu hoc loco non agimus, ſed ſolum agimus de defectu illo fidei, qui eſt in Neophito, id eſt de recenter, & in adulta ætate baptizato, & hic inducit irregularitatem. *cap. qui in aliquo, 51. diſt. c. quoniam, 48. diſt.*

Bigamus.

Sextus defectus inducens irregularitatem eſt Bigamia, quæ oritur ex Sacramenti Matrimonij defectu; hoc eſt ex multiplicitate nuptiarum carnali copula conſummatarum. *c. aperiant, 31. quæſt. 1. cap. acutius, cap. deinde ponitur, 26. diſt. cap. debitum, 5. §. fin. & cap. fin. de bigamis vbi Panorm. Hoſtienſ. & Goffred. in ſum. de bigam. num. 1. Tolet. in ſum. eod. tit. num. 1. Specul. lib. 1. partic. 1. num. 6. de diſpenſat.*

Sacramenti defectus quando ſit.

Defectus autem in Sacramento eſt, cum Sacramenti ſignificatio integra non reperitur, prout in bigamia, quæ impedit, immo tollit integram Sacramenti Matrimonij ſignificationem: Sacramentũ enim Matrimonij ſignificat coniunctionem Chriſti ad Eccleſiam, quæ eſt vnius ad vnam. *d. cap. debitum.*

Duplex S. cramentum in matrimonio.

Nota cum *Goffred. loc. cit. num. 2. & Hoſtienſ. in ſumm. de bigam. num. 6.* duplex Sacramentum in matrimonio attendi, propter duplicem coniunctionem. Prima eſt coniunctio animorum. *c. ſufficiat, 27. quæſt. 2. d. cap. debitum;* & hæc ſigni-

significat coniunctionem fidelis animæ cum Deo, quæ dissoluitur per peccatum mortale; & illa ante carnalem copulam dissoluitur per ingressum Religionis. *cap. verum, 2. & cap. ex publico, 7. de conuers. coniug. glos. in cap. acutius in verbo, de Sacramento, 26. dist.* Secunda coniunctio est corporum. *c. Agathosa, 27. quæst. 1. d. cap. debitum.* Et hæc significat coniunctionem Christi, & Ecclesiæ, vel Deitatis, & Humanitatis. *glosa loco cit.*

Hoc matrimonium Christi, & Ecclesiæ, fuit initiatum in Prophetis, & Patriarchis, ratum in natiuitate, quando suscepit carnem humanam, consummatum in cruce; vel ratum in cruce, & consummabitur in cœlesti Patria.

Bigamia qua re incidat irregularitatem.

Cùm ergo coniunctio, tam Christi cum Ecclesia, quam Deitatis cum Humanitate, sit vnica, & pluralitatem excludat; ideò bigamus, qui ad secundas nuptias transiuit, recessit ab ista vnitate, & ob talem voluntariam sui diuisionem excluditur ab omnibus ordinibus quatuor ob causas: Primo ob Sacramenti defectum. *cap. debitum, de bigamis.* Secundo ob prærogatiuam ordinis. *cap. vna, 26. dist.* quæ imperfectionem excludit. Tertio ob præsumptionem incontinentiæ: præsumitur enim incontinens, qui mortua vxore transiuit ad aliam. *c. proposuisti, 82. dist.* Quarto, quia nō poterit alijs suadere Castitatem, & Viduitatem, cum ipse coniugia frequentauerit. *d. cap. vna, 26. dist.*

Quæ causæ ab omnibus DD. communiter recipiuntur, & allegantur à *Panorm. in rubr. de bigamis. Specul. lib. 1. partic. 1. num. 4. de dispensat. Goffred. in sum. de bigam. num. 2.*

Bigamia species.

Tres sunt bigamiæ species, vera, similitudinaria, & interpretatiua. *glos. in cap. super eo, 2. in verbo, in bigamis, de bigam. Panorm. in d. cap. super eo, num. 8. Goffred. loco cit. num. 1. Specul. loc. cit. Syluest. in summa, verbo, bigamia, num. 3. in fine.*

Vera.

Bigamia vera est illa, quæ oritur ex duobus matrimonijs successiuè, & canonicè ab vna eademque persona contractis, & consummatis. *cap. deinde, & cap. qui sine crimine, 26. dist. cap. aperiant, 31. quæst. 1. Panorm. in d. cap. super eo, num. 8. in fine Goffred. loc. cit. num. 1. Specul. loco cit. Hostiens. in summ. eod. tit. num. 2. Syluest. loco cit.*

Similitudinaria.

Similitudinaria insurgit ex matrimonio contracto de facto post solemne votum Castitatis à Subdiacono, Diacono, vel Presbytero, vel à Religioso professo post emissam professionem: isti enim per votum solemne Castitatis, & per emissam regularem professionem spirituale matrimonium cum Deo contraxerunt, & propterea si attentent aliud matrimonium cum muliere celebrare contrahunt ex ista duplicitate nuptiarum bigamiam. *Specul. Syl. Goffred. locis supracit.*

Interpretatiua.

Interpretatiua demum, quantum ad legem promotionis, est illa, quæ insurgit ex matrimonio contracto, & consummato cum vidua, & corrupta, vel cum corrupta tantum. *cap. 1. & cap. de bigamis, 3. eod. tit. cap. debitum, 5. & cap. fin. de bigam. cap. curandum est, & cap. si quis Viduam, 34. dist. cap. qui in aliquo, 51. dist. cap. nemo, vbi glos. 32. dist. cap. maritum, 33. dist.* Vel ex duobus matrimonijs, vno de iure, & altero de facto, & inualide contractis, & consummatis. *cap. nuper, 4. vbi Panorm. num. 4. de bigam. Specul. Goffred. locis supra citatis.*

Et hoc adeo esse verum affirmat. *Panorm. in d. cap. super eo, num. 8.* vt etiam si vir ignoret suam vxorem non esse virginem, sed corruptam, & ita bona fide existimans illam

virginem carnaliter cognoscat, attamen irregularitatem contrahat, quia lex promotionis factum considerat.

Limitatur. Hoc tamen limita, quando vxor fuerit ante matrimonium defforata ab eodem suo marito: tali enim casu caro non est diuisa, sed adhuc remanet vna, sunt enim duo in carne vna; & propterea nulla ex dicta precedenti defloratione insurgit bigamia, & consequenter neque irregularitas, *arg. d. cap. debitum, vbi Panorm. num. 2. de bigam. glos. in cap. clerici, verbo, contraxerunt de cleric. coniug. in 6.* & ratio est in promptu, quia matrimonium retrotrahitur ad præcedentem defloration em. *cap. tanta, 6. qui filij sint legitimi.*

Bigamia ex duobus matrimonijs nulli aer contra Ass. Siue ex duobus matrimonijs de facto, & nulliter contractis, sed consummatis: lex enim quoad incursum istius bigamiæ non respicit nullitatem facti, sed affectum intentionis cum opere subsequuto. *d.c. nuper in fine, & c. fin. de bigam.*

Ad hanc etiam interpretatiuam bigamiam reducitur illa, quam contrahit, qui duxit vxorem virginem, sed post adulterium ab ea perpetratum, illam siue adulterij huiusmodi conscius, siue inscius non dimittit, sed retinet, & iterum carnaliter cognoscit. *cap. si cuius vbi Archid. & c. si laici, vbi glossa, 34. dist. Panorm. in d. cap. super eo, num. 8. de bigamis Goffred. loc. cit. num. 8. Turrecrem. in cap. si quis viduam, dist. 34.* diuidit enim carnem suam sicut quando contrahit cum corrupta. *glos. in cap. 2. verbo, bigamis de bigamis.* Lex enim promotionis solummodo respicit factum, non autem errorem, & alia extrinseca ipsius facti. *cap. vltimo, §. vlt. 15. quæst. 1.* & non agitur de vitio ordinandi, sed de Sacramenti defectu. *Panorm. loc. cit.*

Lex promotionis, quæ respiciat.

Hic nota quod ad incurrendam bigamiam duo necessario requiruntur: contractus videlicet matrimonij de iure, vel de facto, & copula; si alterum desit, non contrahitur ista bigamia. *cap. quia, 6. vbi Panorm. num. 1. & cap. à nobis, 7. vbi idem Panorm. num. 1. & cap. debitum, 5. vbi idem Panorm. num. 1. de bigamis. Goffred. loco cit.* Et hanc ob causam qui plures habet concubinas, non contrahit vllam bigamiam, & per consequens neque irregularitatem. *d. cap. quia circa, vbi Panorm. num. 1. de bigamis.*

Ad bigamiam contrahendam duo requiruntur.

Et hæc satis sit præmisisse pro intelligentia terminorum huius Tertiæ nostræ Partis.

FORMVLA ABSOLVTIONIS.

Pro Laico, qui manus violentas *Iniecit in Clericum, seu Præsbyterum.*

Quando aliquis Clerici Percussor ad Vrbem pro absolutione obtinenda personaliter accedere nequit, & ad Maiorem Pœnitentiarium recursum habet, & causa non accedendi ad Vrbem legitima reputatur; in hunc modum Litteræ absolutionis expediuntur, si percussio est occulta.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Discreto viro Confessori Magistro in Theologia, vel Decretorum Doctori ex approbatis ab Ordi-*

nario

nario per latorem præsentium ad infrascripta specialiter eligendo, salutem in Domino. Ex parte latoris præsentium nobis oblata petitio continebat: Quod ipse alias iracundia percitus Sacerdotem fuste percussit, & idcirco in excommunicationem incidit. Cum autem, sicut eadem petitio subiungebat, lator prædictus de præmissis, quæ occulta sunt, plurimum doleat, & ab Vrbem certis ex causis pro absolutione desuper obtinenda personaliter accedere nequeat; pro suæ continentiæ quiete cupit per Sedem Apostolicam absolui. Quare supplicauit humiliter, vt sibi super his de opportuno remedio prouidere dignaremur. Nos igitur, qui Pœnitentiariæ Domini Papæ curam gerimus, huiusmodi supplicationibus inclinati, authoritate Apostolica specialiter nobis concessa, discretioni tuæ committimus, quatenus si est ita, dictum latorem, audita prius ipsius sacramentali Confessione, postquam dicto Sacerdoti, si nondum satisfecit, satisfecerit, vel per eum non steterit quominus arbitrio tuo satisfaciat competenter, caute tamen, ne se prodat, ab excommunicationis sententia, quam propter præmissa incurrit, absoluas hac vice in forma Ecclesiæ consueta: Iniuncta inde ei pro modo culpæ pœnitentia salutari, & alijs, quæ fuerint de iure iniungenda in foro conscientiæ, & in actu sacramentalis Confessionis tantum, & non aliter, neque vllo alio modo, Ita quod huiusmodi absolutio in foro iudiciario nullatenus suffragetur. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, sub Sigillo officij Pœnitentiariæ, tertio Idus Iunij, Pontificatus Domini Vrbani Papæ Octaui Anno Decimo.

Fr. Antonius Barberin. &c. Ne tempus frustra conteramus in replicandis, & repetendis ijs, quę in alijs duabus præcedentibus Partibus abundantius explicauimus occasione aliarum formularum cū quibus hæc formula, quam prę manibus habemus explicandam, multa in communione habet; ideo ea solum hic attingam, quæ propria huius nostræ formulæ sunt.

Sacerdotem, &c. Si percussus esset posteà repertus clericus minorum ordinum, vel in Subdiaconatus, vel Diaconatus tantum ordine constitutus, nunquid ob falsam huiusmodi expressionem gratia vitiaretur? Credo quod non nam cui conceditur maius, videlicet absolutio pro percussione Sacerdotis, multo magis videtur concedi, quod minus est, videlicet absolutio propter percussionem Clerici, vel Subdiaconi, &c. arg. *l. filius famil. §. fin. ff. de donat. l. Marcellus*, 15. *ff. de donat. causa mortis. l. non debet*, 22. *ff. de reg. iur. cap. ex parte*, 27. *de decimis*.

Nomine clerici veniunt simplices sacerdotes.

Maior difficultas esset, si loco sacerdotis percussi, exposuisset clericum percussum, cum qualitas personæ læsæ videatur notabiliter immutata, & eo maximè, quia omnis sacerdos est clericus. *c. tuæ*, 3. *de clericis peregrinis. c. clericos*. 4. *de offic. Vicarij*; sed non omnis clericus est sacerdos. Nihilominus hoc non obstante existimo non vitiari, si percussus

cussus est simplex sacerdos, gratiam: cum per istam qualitatem suppressam, non remoueatur huiusmodi percussio à qualitate mediocris percussionis: & insuper eadem est censura pro vtroque; immò censura ista respicit clericatum simpliciter, & non sacerdotium: nam *in c. si quis suadente*, 17. q. 4. *& in toto tit. de senten. excommun.* semper nominantur clerici, & non sacerdotes dum agitur de huiusmodi censura: immò *in rubr. c. perpendimus*, 23. *de sent. excomm.* quando agitur de interfectore sacerdotis sæuis enormitatibus se immiscentis, percussus, & interfectus sacerdos non appellatur Sacerdos, sed Clericus: ideò cum S. Canones nullam differentiam faciant quoad istam censuræ in cursionem inter sacerdotem, & clericum, neque nos debemus facere.

Sacerdotes in dignitate constituti nō veniunt sub nomine clerici in odiosis.

Dixi, simplices sacerdotes: nam si essent in dignitate constituti, non credo absolutionem suffragaturam sub narratiua quòd clericum percusserit, vt optimè meo iudicio colligitur ex *c. cum illorum*, 32. *§. qui si clausirales, de sentent. excomm.* vbi ad religionis fauorem conceditur Prælatis regularibus facultas absoluendi ab huiusmodi censura laicos à seculo fugientes, & monachalem habitum suscipientes, qui postea confessi sunt se ante huiusmodi habitus susceptionem manus violentas in clericos iniecisse; nisi violentia huiusmodi facta fuerit Episcopis, seù Abbatibus, aut similibus personis. Hinc ergo sequitur, quod quando in facultate absoluendi non exprimitur ista qualitas, censetur percussio simplicis clerici, seù sacerdotis, & non clerici constituti in dignitate.

Ad Vrbem, &c. Quando percussio est enormis, absolutio spectat ad solum Papam. *c. si vero, 4. vbi Panorm. num. 2. cap. peruenit. 17. vbi idem Panorm. de sent. excom. & DD. communiter.*

Percussio enormis.

Percussio enormis dicitur non solum quando est cum effusione sanguinis causata ex vulnere, vel cum mutilatione membri; verum etiam quando percussio fit in publico, videlicet in platea, in theatro, in Ecclesia, &c. *instit. de iniur. §. atrox. Panorm. in d. cap. cum illorum, num. 9. de sent. excomm.* Vel percutitur persona qualificata, vt Episcopus, Abbas, &c. *cap. cum illorum supra cit. vbi Panorm. n. 9.* Idem dicendum de percussione mediocri. *c. porrò, 7. de sent. excom.* Ab excommunicatione enim pro leui percussione, quæ fit ligno, manu, pugno, & similibus, quæ non faciunt vulnus, potest absoluere Episcopus. *d. cap. peruenit. vbi Panorm. num. 2. & c. si vero, num. 3. de sent. excomm.*

Certis ex causis, &c. Non quælibet causa excusat percussorem clerici à personali accessu ad Vrbem pro absolutione obtinenda à Sede Apostolica; sed causa tantum legitima, & canonica. Quæ nam sint istæ causæ, breuiter attingam.

Causæ quæ excusant à personali accessu ad Vrbem.

Pueritia.

Primò, ætas excusat, id est pueritilis infra pubertatem. *c. 1. c. quamuis, §8. vbi glos. in verbo, puerilis, & c. final. de sen. excom. glos. in c. si quis suadente, verb. violentas, 17. q. 4. Panorm. in d. c. 1. num. 1. Goffr. in summ. de sent. excomm. num. 5.*

Senectus.

Ætas senilis adeò grauis, vt non sit capax laboris veniendi ad Vrbē. *c. quod de his, 26. & c. ea noscitur, 13. de sent. excomm. Goffred. loco citat. Panorm. in d. c. ea noscitur in princip.*

Sexus.

Secundò excusat sexus ab obligatione veniendi ad Vrbem, & ideò mulieres excusantur, non tenentur enim

enim accedere ad Vrbem, siue sint iuuenes, siue senes, siue diuites, & sui iuris sint, siue pauperes, quia mulierum itineratio semper est periculosa. *cap. mulieres, 6. vbi Io. Andr. nu. 1. de sent. excom. & d. c. ea noscitur, de sent. excom. vbi Panor. nu. 1. Goffred. loco cit.*

Conditio status. Tertiò conditio, & qualitas status percussoris: nam serui, qui non sunt sui iuris, non tenentur accedere, quando eorum dominus non fuit in culpa, & graue damnum passurus sit ex absentia serui, vel seruus id fecerit in fraudem domini sui. *c. relatum, 37. vbi Panorm. de sent. excommun. in princip.* Idem dicendū de filio familias, qui adhuc est sub patria potestate. *Panorm. in d. c. mulieres, num. 5. de sent. excomm. Turrecr. in d. cap. si quis suadente, num. 11. & alij.*

Magnates quando excusantur. Magna potentia, & delicata complexio excusant Magnates, & Principes ab obligatione accedendi ad Vrbem, quando propter delicatam complexionem non possunt laborē itineris ad Vrbem accedendi sustinere, sed priusquam ab Episcopo, & Ordinario absoluantur, debet eorum qualitas Romano Pontifici intimari, *d. c. mulieres, vbi Panorm. num. 6. Goffred. loco cit.*

Status regularis excusat etiam nouitios. Item status religiosus excusat ab huiusmodi obligatione. *cap. monachi, 2. cap. canonica, 50. & cap. cum illorum, 32. de senten. excommun.* vbi allegatur pro causa, *vt regularibus materia euagandi subtrahatur. & cap. quoniam, §. final. vbi glos. in verb. qui simul viuunt, de vita, & honest. cleric.* Et hoc intelligit etiam de nouitijs. *Io. Andr. in dd. cap. monachi, num. 1. & cap. cum illorum, num. 9.*

Paupertas. Quarto, Paupertas, quæ sit adeò grauis, vt impediat accessum ad Vrbem. *d. cap. quamuis de sentent. excom. glos. in d. cap. ea noscitur, in verb. pauperes, vbi etiam Panorm. num. 5. de sent. excom. Io. Andr. in cap. quod de his, nu. 4. & in d. cap. ea noscitur, num. 5. de sent. excomm.* Ibi enim dicunt pauperem nihil habentem, vnde viuat, nisi ex artificio suo, quod non potest exercere in itinere, excusari ab accessu ad Vrbem. *Turrecrem. in cap. si quis suadente, num. 10. Anchar. in cap. ea noscitur, num. 6. de sent. excomm.* Necnon etiam solitum mendicare, & ex mendicitate prospicere sibi, & vxori, ac familiæ, excusari, cùm itinerando non possit prospicere vxori, & familiæ; & ita debere intelligi prædictum. *cap. quamuis. Goffred. ait in sum. de sent. excom. num. 5.* Secus verò dicendum est de paupere, qui est solitus mendicare, & non habet familiam, cui prospicere teneatur, & est potens ad iter faciendum, hic enim tenetur accedere, & non excusatur ob paupertatem; & in hoc sensu intelligitur prædictum *capitulum ea noscitur. Ioan. Andr. & Panorm. loc. præcit.*

Infirmitas. Quinto, infirmitas excusat, *dd. cap. ea noscitur. cap. quod de his, & cap. quamuis, de sentent. excom.* Quod tamen intellige de infirmitate, quæ impediat, vt infirmus non possit subire laborem accedendi ad Vrbem, *d. cap. quod de his. vbi Io. Andr. num. 3. & Panorm. num. 1.*

Mortis articulus excusat. *cap. si quis suadente, 17. quæst. 4. cap. non dubium, 5. vbi Panorm. num. 1. & d. cap. ea noscitur, vbi idem Panorm. num. 2. de sent. excom. cap. quod de his, vbi Panorm. in fin. eod. tit. de sent. excom. cap. pastoralis. §. præterea, vbi glos. in verb. præterquam, de offic. iudic. ordin.*

Articulus mortis quando sit. Articulus mortis, & periculum mortis, est idem, vt *glos. in cap. pastoralis præcit. in verb. præterquam in mortis articulo.*

Articulus mortis tunc est, quando ex acuta, vel multum grauī infirmita-

mitate, siue ex obsidione, siue ex bello, siue probabili naufragio, vel ex itinere per loca periculosa. *l. 3. ff. de donat. causa' mortis.* vel ex alio periculo probabiliter imminet mors. *Io. Andr. in d. c. quod de his cit. nu. 2. vbi etiam Panor. & glos. in dict. cap. pastoralis, Turrecrem. in dict. cap. si quis suadente, num. 9. & 25.*

Periculum mortis. Periculum mortis tunc est, quando in eo frequenter homines moriuntur. *Paludanus in 4. dist. 17. q. 2. de confessione quoad eius introductionem, obligationem, &c. vers. tertius casus.*

Inimicitia capitalis. Sextò, inimicitia capitalis excusat ab accessu ad Vrbem. *cap. de cætero 11. vbi Panorm. nu. 1. & c. quãuis, 58. de sent. excom, Goffred. in sum. de sent. excom. nu. 5. Felin. in c. accedens, 4. nu. 4. Vt lite non contestato. Butr. in c. de cætero, 11. nu. 2. de sent. excom, Turrecr. loco supra cit. nu. 9.*

Quando autem habeat locum ista excusatio inimicitiæ capitalis, stabitur arbitrio boni viri. *l. continuus, 138. §. cum ita, ff. de verb. obligat. Turrecrem. loco cit. & alij.*

Leuis percussio excusat. Septimò, modica, & leuis iniuria excusat. *cap. peruenit, 17. vbi Io. Andr. & Panorm. num. 2. cap. cum illorum, 32. vbi Panorm. num. 1. cap. canonica, 50. & cap. relatum, 37. de sent. excom.*

Officium. Octauo, officium Ostiarij, seù alterius similis muneris excusat, si in eius licito exercitio excedatur modus correctionis. *cap. si vero, 3. vbi Panorm. nu. 2. de sent. excom.*

Immoderata defensio. Nono, immoderata propulsatio vis sibi per clericum illatæ excusat. *d. cap. si vero, §. si vero.*

Dubium. Decimo dubietas causæ, id est, excommunicationis incursæ, tandem excusat ab accessu ad Vrbem. *cap. si vero, 4. in principio, de sent. excomm.*

Et hæc solent esse causæ legitimę, & excusantes ab obligatione accedendi ad Vrbem pro absolutione. Quas causas *Io. Andr. & Panorm. in d. cap. cum illorum, num.* 1. his versibus comprehendunt memoriæ facilioris causa.

Regula, Mors, Sexus, Hostis, Puer, Officialis;
Delicioſus, Inops, Aeger, Senexque, Sodalis,
Ianitor, Astrictus, Dubius, causæ leuis Ictus
Debilis, absolui sine Summa Sede merentur.

Quæ causæ licet omnes excusent à personali accessu ad Vrbem, attamen non omnes excusant, vt per supplicem libellum non recurratur ad Sedem Apostolicam pro absolutione obtinenda, quando id fieri commodè potest. Quando, & quæ causæ excusent à personali accessu, & à recursu per litteras, non est hic locus explicandi, cum præsupponamus necessitatem recursus huiusmodi. Ideò ad alias nostræ formulę partes explicandas deueniamus.

Dictum Latorem, &c. Quod de necessitate istius absolutionis præcedere debeat sacramentalis Confessio, vide quæ diximus in prima Formula Secundæ Partis huius nostræ Praxis.

Dictio, postquam importat conditionem. *Postquam dicto Sacerdoti, si nondũ satisfecit, &c.* Cum dictio, *postquam*, importet cõditionem, *l. inter illam, 217. ff. de verb. signif. Bart. in l. quibus diebus, 40. §. Termilius. num. 7. ff. de condit. & demonstr.* & actus conditionalis nõ possit habere suum effectum, nisi adimpleta conditione. *l. quia autem, 6. §. fin. ff. si quis omissa*

ſa cauſa teſtam. ideò hic non poteſt abſolui, niſi præſtita ſatisfactione, quæ quidem ſatisfactio partis læſæ: id eſt recompenſatio illatæ iniuriæ, ſecundum iuſtitiæ æqualitatem debet præcedere abſolutionem. *c. porrò, 7. vbi Panor. num. 3. & c. parochianos, 9. c. quamuis, 58. vbi gloſ. in verb. ſatisfaciat. c. ea noſcitur, 13. vbi idem Panor. num. 3. & in c. ex tenore, 10. nu. 1. de ſent. excom. c. cum tu, 5. de vſuris.*

Quænam ſatisfactio præcedere debeat, *Io. And. & Pan.* indicant *in d. c. ea noſcitur*: videlicet, refectio expenſarum, damnorum circa patrimonium, vel fructus beneficij ob ſui abſentiam, & intereſſe circa medicos, & medicamenta, & circa mercedem licitorum laborum intermiſſorum, & paſſorum ex percuſſione: & non ſufficiet flectere genua iniuriato, & petere veniam, ſed percutiens præterea tenetur ſatisfacere de damno, & de iniuria illatis, quæ æſtimabitur ſecundum quantitatem iniuriæ, & qualitatem perſonæ iniuriatæ; nam ſecundùm gradum dignitatis, vitæque honeſtatem creſcit ac minuitur æſtimatio iniuriæ. *inſtitut. de iniurijs, §. pœna autem. Anchar. in d. c. ea noſcitur, nu. 3.* Et ex perſona iniuriantis. *Ioan. Andr. in cap. cum illorum, 32. nu. 17. & in cap. quamuis, 58. num. 1. de ſent. excomm.*

Iniuria quomodo menſuranda.

Iniuria etiam compenſatur pecunia, *cap. olim, 7. vbi Panorm. nu. 3. de iniurijs. dict. §. pœna autem, inſtitut. de iniurijs. Ioan. Andr. in dict. cap. ea noſcitur, n. 4. de ſenten. excommunic. & ibi etiam Anchar. nu. 3. Goffred. in ſumma, de iniurijs, num. 4.*

Si percuſſus fuit religioſus, pœna huiuſmodi applicabitur illius Monaſterio. *cap. cum ad monaſterium, 6. de ſtatu Monach. gloſ. in d. c. Parochianos, ver. in monachos, de ſent. excomun. Dec. in cap. in præſentia, 8. num. 222. de probat. Butr. in cap. non dubium, 5. num. 7. de ſenten. excomm. & in d. c. Parochianos, n. 6. & nu. 9. vbi etiam Anch. num. 4.* Et ideò remiſſio iniuriæ per monachum percuſſum facta, non ſuffragatur percuſſori. *gloſ. in dict. c. Parochianos, in verb. in monachos. Decius in d. cap. in præſentia, nu. 223. Butr. in dict. cap. non dubium, nu. 7. & in dict. c. Parochianos, num. 10.*

Si verò percuſſus eſt Clericus ſecularis, pœna prædicta ipſi Clerico applicatur. *l. item apud Labeonem, 15. §. item ſi liberum, ff. de iniur. Io. Andr. in d. c. Parochianos, n. 6. Panor. in d. c. olim, 7. nu. 3. de iniurijs. Butr. in d. c. Parochianos, n. 1. in fine, vbi etiam Anchar. num. 5. Bart. in l. 1. §. idem ait, ff. de iniurijs*: niſi percuſſio fuiſſet facta in contumeliam, & odium Epiſcopi, vel Eccleſiæ; hoc enim caſu, etiam Epiſcopo, vel Eccleſiæ præſtanda eſſet ſatisfactio. *Io. Andr. in d. c. Parochianos, nu. 6. & ibi Anchar. num. 5. Butrius in c. contingit, 36. num. 10. de ſentent. excommunic.*

Iniuriæ autem æſtimatio fieri debet de tempore, quo illata fuit, non autem ad tempus, quo iudicatur. *l. de tempore iniuriarum æſtimatio, 21. vbi gloſ. ff. de iniur.* Fieri enim poteſt, vt poſtea perſona læſa fuerit facta vilior, vel honeſtior.

Iniuria æſtimatio faciendæ de tempore, quo fuit illata.

Vel per eum non ſteterit, &c. Dictio, *vel*, eſt dictio alternatiua. *l. ſi ita ſtipulatus fuero, 12. ff. verb. oblig. Bart. in l. ſupra iter, 11. §. officium, nu. 3. ff. de aqua pluu. arcen.* & in alternatiuis ſufficit, vt vna pars ſit vera. *regula, in alternatiuis, 70. de regul. iur. in 6.* Siue ponatur in oratione affirmatiua, ſiue in negatiua, vt bene aduertit *Decius in cap. inter cæteras, 4. num. 26. de reſcript.* Et ideò ad hoc, vt hic poſſit abſolui, ſatis eſt, vt, vel ſatisfaciat prius quam abſoluatur, vel ſit para-

Dictio, vel eſt alternatiua.

tus quantum in se est, ad satisfaciendum cessante impotentia, qua forsan detineatur quominus possit satisfacere, nam ista conditio, quoad effectum obtinendæ absolutionis, pro adimpleta habetur, si non stat per eum, quominus adimpleatur: quia conditio pro adimpleta habetur, si non stat per eum, qui adimplere tenetur. *regul. cum non stat. 66. de regulis iuris in 6.*

Ista autem impotentia potest ex eo prouenire, quia percussor, vel nō est in loco, vbi percussus tunc commoratur, vel est impotens ob infirmitatem, vel ob paupertatem, vel aliam ob causam, ad præstandum debitam satisfactionem percusso. Hoc casu medio iuramento promittat satisfacere, vbi primum poterit. *argum. c. Odoardus, 3. de solut.*

Omissio iuramenti non vitat absolutionem.

Si omittatur iuramenti huiusmodi delatio, adhuc absolutio ab excōmunicatione valet, vt bene aduertunt *Panor. & Dec. in cap. quæstioni, 21. num. 5. de appellat. & glossa in cap. cum desideres, 15. in ver. præstitum, de sentent. excommunicat. quam sequuntur DD. communiter, & Anton. de Butrio in c. ab excommunicato, 41. vers. venio ad secundum. de rescriptis.* Quod tamen intellige de forma absolutionis data à iure, secus si forma sit data ab homine, quæ omnino obseruanda est.

Quominus, &c. Dictio *quominus*, idem importat, ac *vt non l. 1. C. ne vxor pro marito conueniatur.*

Arbitrio tuo, &c. Olim pœna pro iniuria illata committebatur ex Prætoris lege arbitrio ipsius iniuriati, qui medio iuramento coram Iudice deponebat se tanti iniuriam sibi illatam æstimare, & secundum quod iniuriatus æstimabat. reus condemnabatur. *§. pœna autem, instit. de iniurijs. Bart. in l. iniuriarum, 21. nu. 2. ff. de iniurijs.* Sed quia iniurijs affecti aliquando excedebant in æstimandis iniurijs proprijs, ideò pœnæ taxatio relicta fuit arbitrio Iudicis. *d. §. pœna autem, instit. de iniur. l. constitutionibus, 37. ff. de iniur. Specul. lib. 4. partic. 4. de iniur. & dam. dato, nu. 10.* Qui propterea appellabatur Reparator. *Ita Myſinger in d. §. pœna autem, instit. de iniur.* Eandem ob causam Maior Pœnitentiarius mandat taxari satisfactionem præstandam percusso, secundum quod exequutor huiusmodi litterarum iudicauerit; non autem secundum quod voluerit, vel iudicauerit lator præsentium.

Iniuria æstimatio à Iudice facienda.

Nec liberatur à tali satisfactione noster lator præsentium, ex eo, quod percussus ei forsan remiserit iniuriam. Nam, vt bene aduertunt *Panor. in c. 1. de iniur. & Bart. in l. non solum 11. §. iniuriarum actio, nu. 3. ff. de iniur.* Per remissionem iniuriæ præsumitur remissus rancor, id est displicentia illa, propter quam quis desiderat, vel quærit malum suo inimico; non autem satisfactio. Immo si reo remittantur damna illata, adhuc satisfactio præstanda remanet pro expensis à percusso ratione percussionis factis: nam nomine damnorum non veniunt expensæ. *cap. in nostra, 8. vbi Panorm. num. 1. de iniurijs.*

Remissione iniuriæ quid remittatur.

Nomine damni non veniunt expensæ.

Competenter, &c. id est congruè, sufficienter, non autem rigorosè; ad differentiam damnorum, quæ integraliter, & plenarie resarcienda sunt. *cap. grauis, 11. de restit. spoliat. cap. quamquam, 4. §. fin. de censib. in 6.* & si absolutus cessante impotentia, & impedimento satisfaciendi læso, noluerit satisfacere, reincidit in eandem excommunicationem. *cap. eos, 22. §. 1. de sent. excom. in 6. Panorm. in 6. porro, nu. 3. de sent. excom.*

Damna sunt integraliter resarcienda.

Ab

Ab excommunicationis ſententia, &c. Quæ habetur in *cap. ſi quis ſuadente*, 17. q. 4.

Abſoluas hac vice, &c. Quia hæc abſolutio impertitur in actu Sacramentalis confeſſionis, nulla adhibetur ſolemnitas, vel peculiaris actus publicitatis, ne quod eſt occultum publicetur, & violetur ſigillum Confeſſionis: ſed ſufficit ordinaria forma Sacramentalis abſolutionis, niſi vellet quis ſuperaddere, videlicet, *authoritate mihi ſpecialiter à N. conceſſa ab excommunicationis ſententia, quam ob percuſſum à te Clericum incurriſti, &c.*

Iniuncta inde ei pro modo culpæ, &c. Videlicet Pſalmis pœnitentialibus, ieiunio, vel aliquo ſimile, quod noſter exequutor iudicauerit expedire ſaluti animæ latoris præſentium.

Et alijs, quæ fuerint de iure &c. videlicet, quod promittat ſe non amplius facturum contra canonem, contra quem faciendo incurrit prædictam excommunicationem, & ſe pariturum mandatis Eccleſiæ. *cap. ex tenore*, 10. *de ſent. excomm. vbi Panorm. num.* 1. *cap. ad hæc*, 12. *de ſentent. excomm.* Quenam ſint iſta mandata Eccleſiæ, idem *textus cap. ex tenore, & ibi Panorm.* declarant eſſe, quæ Epiſcopus clerici percuſſi forſan mandabit, ſi ad eius notitiam peruenerit huiuſmodi delictum. Quodque cum primo poterit, ſatisfaciat clerico à ſe percuſſo, ſi nondum ſatisfecit in eo, in quo tenetur, vt ſuperius diximus.

In foro conſcientiæ, &c. Intellige prout diximus in prima Formula præcedentis Partis huiuſmodi noſtræ Praxis.

Ita quod in foro iudiciario, &c. Abſolutio in foro pœnitentiali facta non liberat in foro contentioſo. *gloſ. in cap. de his*, 6. *in verb. replicari, vbi Panorm. num.* 3. *de accuſat. Dec. in cap.* 1. *num.* 31. *de excep.* & ideò ſi huiuſmodi exceſſus detegatur, ac publicus fiat, lator præſentium non debet ſe publicè gerere pro abſoluto, ſed eget publica abſolutione in foro iudiciario, & interim antequam ſic abſoluatur, non poteſt publicè participare de bonis fidelium communibus, videlicet publicè conuerſari, ingredi Eccleſiam, diuinis officijs intereſſe, communicare, &c.

Pro Laico, qui Presbyterum percuſſit, ac propterea ab Ordinario loci fuit publicè declaratus excommunicatus, nequè poteſt venire ad Vrbem; Litteræ abſolutionis in hunc modum expediuntur.

VEnerabili in Chriſto Patri Archiepiſcopo N. ſiue eius Vicario in ſpiritualibus generali. Fr. Antonius Barberinus, &c. Salutem in Domino. Ex parte Barboni, Viri Caſtelluzzi ex loco N. Diœceſis N. Latoris præſentium, Nobis oblata petitio continebat, quod ipſe aliàs ex ira Presbyterum quendam prædictæ Diœceſis percuſſit, & vulnerauit, & idcirco à Vobis declaratus fuit excommunicatus. Cum

autem sicut eadem petitio subiungebat, Lator præfatus nequeat ad Vrbem pro sua absolutione desuper obtinenda personaliter accedere ob capitales inimicitias, quas habet, idcircò pro suæ conscientiæ quiete cupit à præmissis, de quibus plurimum dolet; per Sedem Apostolicam absolui. Quare supplicauit humiliter, vt sibi super his de opportuno remedio prouidere dignaremur. Nos igitur, qui Pœnitentiariæ Domini Papæ curam gerimus, circumspectioni vestræ committimus, quatenus, si est ita, dictum Latorem, si sic vobis fuerit visum, postquam d. Presbytero, si nondum satisfecit, satisfecerit, vel per eum non steterit, quominus arbitrio vestro satisfaciat competenter, ab excommunicationis sententia, quam propter præmissa incurrit, absoluatis hac vice in forma Ecclesiæ consueta; iniuncta inde ei pro modo culpæ pœnitentia salutari, & alijs, quæ fuerint de iure iniungenda in foro conscientiæ tantum: Ita tamen, vt si dictus Lator sententiæ, siue ordinationi vestræ super præmissis latæ, ac forsan ferendæ, parere contempserit, in eandem excommunicationis sententiam relabatur eo ipso. Datum Romæ, &c.

Venerabili in Christo Patri, &c. Parentibus filij venerationem, & obsequium præcipuè præstare debent. *l. 1. §. si filius, ff. de obsequijs à liberis, & libertis, &c.* Et cum Episcopi, & Archiepiscopi, &c. sint patres spirituales, *clem. 1. §. nec super hæc, de pœnis*, ideò eorum subditi tanquàm filij spirituales debent eos venerari: & hanc ob causam M. P. Episcopos, Archiepiscopos, Primates, & Patriarchas appellat venerabiles in Christo Patres; nisi velimus appellari venerabiles Patres, quia sunt Legati Dei. *c. sicut vir in fine, 7. q. 1.* & repræsentant personam Christi. *c. legimus, 93. dist.*

Archiepiscopo, N. &c. Correctio filiorum ad proprium, & non ad alienum spectat Patrem. *c. 1. vbi Panorm. de foro compet. c. sicut alterius, 7. q. 1.*

Propriùs verò Episcopus multis modis quis potest dici, vt benè adnertit *Panor. in c. 1. num. 6. & in c. final. num. 2. de foro competen.* Primò, ratione domicilij. Secundò, ratione beneficij. Tertiò ratione originis, licet alibi habuerit domicilium. Quarto, ratione contractus. Quinto, ratione delicti.

Hic per transennam collige cum *Panorm. in cap. 4. de pœnitentia, & remissione, nu. 5.* quod in foro pœnitentiali non fortitur quis forum ex peccato, & delicto commisso intra limites alienæ Parochiæ, vt notabiliter dicit *glos. in c. placuit, il primo, 16. q. 1.* Sicut enim ex actu permisso, & meritorio, non subijcior iurisdictioni alterius in foro pœnitentiæ. *d. c. 4. de pœnit. & remissione*, multo minus in actu dãnato. In nostro casu Archiepiscopus est Latoris proprius pater duplici ex causa, ex domicilio, & ex delicto, prout ex verbis ipsis diplomatis colligitur.

Siue eius Vicario, &c. Nomine Vicarij generalis venit etiam officialis generalis; idẽ enim significant Vicarius, & Officialis. *c. ex frequentibus, 3. vbi glos. in verbo,*

Vicarius Capitularis non ſuccedit in iuriſdictionem delegatam.

Epiſcopus, & Vicarius idem Tribunal.

Inimicitia quid ſit.

Inimicitia capitalis vnde oriatur.

Bona temporalia vitæ hominis.

Do, officialium, de inſtit. c. 2. vbi gloſ. in verb. officiali, de conſuetud. in 6. c. fin. de offic. Vicarij, in 6.

Non tamen nomine Vicarij generalis quoad effectum, de quo hic agimus, venit Vicarius capitularis, quia Vicarius capitularis non ſuccedit in iuriſdictionem delegatam Vicario Epiſcopi, ſicut nec Capitulum à quo dictus Vicarius accipit poteſtatem, ſuccedit in iuriſdictionem delegatam Epiſcopo. *c. paſtoralis, 11. §. præterea, de offic. iud. ord. Pan. c. cum olim, 14. n. 2. vbi etiam Fel. de maiorit. & obed. Dec. in c. quoniam Abbas, 14. num. 82. de offic. Iudic. deleg. Rebuf. in praxi benef. de deuolutionibus, nu. 68.* Et ideò neceſſe eſt expectari electionem noui Archiepiſcopi, & deputationem eius Vicarij generalis, qui has litteras delegationis exequatur.

Vicarius generalis eſt ille, qui vices Epiſcopi gerit in eodem loco, & Tribunali; & cognoſcit omnes cauſas ſicut Epiſcopus, quia eſt conſtitutus ad omnia; quæ ſunt iuriſdictionis voluntariæ, & contentioſæ. *c. 2. vbi gloſſa in verbo, officialem, de officio Vicarij in 6. c. Romana Eccleſia, 3. vbi gloſſa in verbo, generaliter, de appellat. in 6. Rebuffus in praxi beneficiali tit. de Vicarijs Epiſcoporum, nu. 18.* Et ideò Epiſcopus, & Vicarius faciunt vnum, & idem Tribunal, nec à Vicario generali ad Epiſcopum appellatur. *c. non putamus, 2. de conſuetud. in 6. d. c. Romana Eccleſia.*

Quòd ipſe aliàs exira, &c. Cum ira ſit accenſio ſanguinis circa cor, propter appetitum vindictæ, idem erit, ſi lator noſter tarda ex vindicta percuſſerit, & vulnerauerit. Sed non idem erit, ſi ex vulnere illato ſequuta fuerit mutilatio alicuius membri, & de huiuſmodi mutilatione non fuerit in litteris facta mentio: nam cum ex mutilatione delictum ſit enormius, & atrocius, vt benè notat *Panor. in cap. ad eminentiam, 22. nu. 3. de ſent. excomm. Turrecrem. in cap. ſi quis, 17. q. 4. nu. 14.* & niſi fiat ſpecialis mentio de mutilatione, non intendit Papa ſuffragari facultatem alicui conceſſam de abſoluendo ab excõmunicatione ob manus iniectionem in clericum. *c. cum illorum, 32. §. qui ſi claſtrale, de ſent. excommun.* Id circò, neque latori noſtro ſuffragabitur ſi ſequutam mutilationem tacuerit.

Ad Vrbem ob capitales inimicitias, &c.

Idem important grauis inimicitia, & capitalis inimicitia, & capitalis inimicitia. *Bart. in §. inimicitiæ inſtit. de excuſ. tutor. Bald. in c. veniens, 16. nu. 5. de iureiur.*

Inimicitia eſt quidam rancor, & indignatio animi propter extrinſeca, hoc eſt propter iniuriam ab alio acceptam. *Anchar. in c. repellantur, 7. nu. 4. de accuſ.* ex quo rancore inſurgit appetitus vindictæ.

Inimicitia capitalis oritur, vel ex ſequuta, aut minitata morte, aut ex ſequuto exilio à patria. *l. licet, 103. vbi Bart. Capolla in principio, ff. de verbor. & rer. ſignif. Panorm. in d. cap. repellantur, num. 4. de accuſat. Bart. in l. non ſolum, num. 3. & 4. ff. de adimend. legat.*

Oritur etiam inimicitia capitalis ex accuſatione capitalis criminis. *§. ſi vero quis, vbi gloſ. in verb. de crimine, Auth. de teſtibus. Panor. & Bartol. loc. cit.* Necnon ex lite, & contentione omnium bonorum, vel maioris partis, ſolet oriri capitalis inimicitia. *cap. accedens, 4. vbi Butrius num. 6. vt lite non conteſt. l. propter litem 24. ff. de excuſat. tutor. Panorm. in cap. 1. num. 3. de iudicijs. Anch. in dict. cap. repellatur, num. 3. de accuſat.* Bona enim tem-

temporalia sunt vita hominum. *l. aduocati*, 14. *ne aduocat. diuers. iudic. Panorm. in cap. cum oporteat*, 19. *num.* 4. *de accusationibus*.

Item ex graui infamia per calumniam irrogata, oritur inimicitia capitalis. *Bald. in cap. veniens*, 16. *num.* 5. *de iureiur.* Nam vnusquisq; suam bonam famam, & honorem proprium tanti æstimat quanti propriam vitam, & forsan pluris.

Inimicitia transit in consanguineos.

Huiusmodi verò inimicitia cum vno ex consanguineis, & attinentibus contracta, transit in alios propinquiores in gradu. *l.* 1. *C. si quacunque præditus potest. l.* 1. *C. si rector prouinciæ. Panorm. in cap. cum P. Manconella*, 10. *num.* 3. *de accusat. Bald. in cap. ex transmissa, num.* 8. *in fine, de restit. spoliat.*

Cum plures alias ob causas possint oriri inimicitiæ capitales, ideò remittitur arbitrio Iudicis declarare, & interpretare in dubio quęnam sit inimicitia capitalis. *Panorm. in d. cap. cum oporteat, num.* 4. *in fin. de accus.* vbi etiam *Ancha. num.* 13. *& in d. cap. repellantur, num.* 4.

Iudicum nomine venium etiam Confessores.

Dixi, *arbitrio Iudicis*, vt sub hoc Iudicis nomine, non solum comprehendam Episcopos, & Vicarios generales in casibus publicis, verum etiam confessarios in casibus occultis, & secretis, cùm isti etiam in foro conscientiæ, & secreto, sint Iudices: vt sufficienter probauimus in principio Primæ Partis huius nostræ Praxis, dum egimus, an exequutor litterarum Maioris Pœnitentiarij esset merus exequutor.

Aduertendum est cum *Panorm. in d. cap. repellantur, num.* 5. *de accus.* quod ad contrahendas inimicitias non inspicitur iustitia, vel iniustitia causæ; sufficit enim tale quid præcessisse, quod potuerit prouocare animum alterius ad inimicitiam. *l.* 1. *ff. his quib. vt indig. legata auf.*

Quas habet, &c. Etiamsi tempore datę huiusmodi litterarum lator haberet inimicitias capitales, attamen si tempore exequutionis sequuta sit reconciliatio, non gaudebit lator beneficio absolutionis demandatæ, sed tenebitur accedere personaliter ad Vrbem pro ea obtinenda, cùm ad huc re integra cessauerit causa, propter quam eximebatur ab obligatione veniendi ad Vrbem, quia cessante causa cessat effectus, iuxta vulgarem regulam. *l. adigere*, 6. *§. quamuis, ff. de iurepatron. l. si pater*, 40. *ff. de hæred. inst. cap. cum cessante*, 60. *de appellat.*

Dubitari posset hic, si lator præsentium litterarum cum vno tantum contraxisset inimicitiam capitalem, & propterea eius vita periclitaretur, si veniret ad Vrbem, & non cum pluribus, iuxta narrata in supplici libello, an huiusmodi gratia illi suffragaretur. Duplici modo responderi potest ad eius fauorem. Primò, quod licet iste lator immediatè contraxerit inimicitiam cum vnica tantum persona, attamen præsumitur, quod mediatè etiam contraxerit cum consanguineis illius, vt supra diximus, ac etiam cum illius amicis, quia amamus quod amicus amat, & odio habemus quod ille odit. *d cap. repellantur, vbi glos. de accus. cap. quatuor*, 11. *quæst.* 3.

Secundo respondetur, rationem finalem propter quam M. P. concessit huiusmodi commissariam absolutionem, esse periculum imminens vitæ, non autem inimicitiam capitalem simpliciter consideratam, & in se sumptam, adeò vt si esset inimicitia capitalis absque vitæ periculo, nullo modo fuisset demandata latoris absolutio, sed fuisset coactus venire personaliter ad Vrbem. *argum. cap. de cætero*, 11. de

de ſent. excom. vt v. g. ſi capitalis inimicus latoris eſſet in Hiſpania, & lator Neapoli moraretur: hoc enim caſu nullum eſſet periculum vitę, & ideò inimicitia huiuſmodi non impediret latoris acceſſum ad Vrbem: & propterea parum intereſt an cum vno, vel cum pluribus contraxerit inimicitiam capitalem, dummodo ex dicta inimicitia immineat periculum vitæ, ſi lator veniat ad Vrbem.

Nos igitur circumſpectioni veſtræ, &c. Videlicet diligenti animaduerſioni veſtræ. Cum iſta abſolutio fiat extra ſacramentalem Confeſſionem, Archiepiſcopus, vel eius Vicarius Generalis, maiori diligentia animaduertere debent, vt non ſolum parti læſæ, id eſt priuatæ perſonæ ſatisfiat, verum etiam Populo, qui ex tali perſona læſus fuit, cum ex priuato delicto publicum bonum, & publica Reipublicæ quies lædantur, & propterea Reipublicæ expediat ad conſeruandum publicum bonum, & publicam quietem, vt delicta puniantur, & non remaneant impunita. *c. vt famæ, 35. de ſentent. excomm. l. ſi ita vulneratus, 52. ff. ad l. Aquil. Decius in l. nec ex Prætorio, 28. n. 2. ff. de reg. iur.*

De priuato delicto læditur publicum bonum.

Quatenus ſi eſt ita, &c. Hoc eſt, quatenus ſuperius narrata ſint vera, & preces veritati nitantur: hæc enim clauſula, ſeu conditio, in omnibus reſcriptis, niſi exprimatur, ſemper ſubintelligitur. *c. 2. §. verum, de reſcript. vbi Panor. & Bald. n. 3.* Quod tamen intellige de rebus ſubſtantialibus; nam ſi aliquid parui momenti ſit variatum, ſiue quoad ſeriem facti, ſiue quoad impedimẽtum allegatum, adhuc gratia erit valida: cum minima non habeantur in conſideratione. *l. ſcio, 4. ff. de integrum reſtit. & l. 4. ff. de ædilit. edict.*

Clauſula, quatenus ſi eſt ita, ſubintelligitur in omnibus reſcriptis.

Secus eſt quando allego percuſſionem fuiſſe mediocrem, & tamen erat enormis: tali enim caſu exiſtimo gratiam eſſe nullam, & inualidam, vt ſuperius probaui.

Quando verò allegatur percuſſio enormis, & tamen reperitur mediocris, non eſt dubitandi locus, quin gratia ſit valida; nam minus ſemper ineſt in eo, quod plus eſt. *l. in eo, 111. ff. de reg. iur.* & cui conceditur quod maius eſt, & minus concedi videtur. *l. filius fam. 7. §. fin. ff. de donat. & l. Marcellus, 15. ff. de donat. cauſ. mortis. l. non debet. 22. ff. de regul. iuris c. ex parte, 27. de decimis.*

Minus in maiori ineſt.

Dictum Latorem, ſi ſic vobis viſum fuerit, &c. Hæc clauſula importat arbitrium boni viri, & non propriam, & nudam voluntatem. *l. fideicommiſſa, 11. §. ſic fideicommiſſum, ff. de legat. 3. l. Thais, 41. §. ſorore, ff. de fideicommiſ. libert. cap. 2. vbi gloſ. in verbo, viſum fuerit, de corpor. vitiat. ordin. Panor. in c. ſignificauit, 3. n. 4. de pœn. & remiſſ. & in cap. ne innitaris, 5. nu. 1. de conſtit. Bart. in l. ſi ſic, 113. ff. de legat. 1. Bald. in l. fin. §. 1. C. commun. de legat. Imol. in Clement. ſæpè, 2. de verbor. ſignific. Innocent. in c. cum inferior. 16. de maiorit. & obed.*

Et ideo ſi Archiepiſcopus Neapolitanus, vel eius Vicarius generalis, depoſito boni viri arbitrio, latorem nimis grauaret, lator non tenetur illi obedire, & licitè recurret ad Congregationem Epiſcoporum, vel immediate ad Sedem Apoſtolicam, pro liberatione ab illicito grauamine, & pro reductione ad arbitrium boni viri, *c. Quintauallis, 23. vbi communiter DD. de iureiur. & Panor. etiam in d. c. ne innitaris.*

Poſt-

Poſtquam dicto Presbytero, &c. Abundè de iſta clauſula dixi in præcedenti formula, & ideò nihil ſuperaddendum exiſtimo.

Abſoluatis hac vice, &c. Cum delictum ſit publicum, & declaratio publica, neceſſe etiam eſt, vt abſolutio publicè fiat: & propterea lator iuxtà formam pręſcriptam in Rituali Romano, coram Notario, & duobus ſaltem teſtibus abſoluendus eſt ab Archiepiſcopo, ſeu eius Vicario Generali: qui ſedens, prætmiſſis pſalmo *Miſerere*, & orationibus conſuetis, latorem genua flectentem leui verberatione percutiet in humero, vſque ad camiſciam excluſiuè denudato; poſtea ſurgens, & aperto capite dicat *Kyrie eleiſon, &c.* prout in Rituali. Quibus completis ſedens, & cooperto capite dicat. *Dominus noſter Ieſus Chriſtus te abſoluat, & Nos auctoritate ipſius, & Sanctiſſimi Domini Papæ nobis commiſſa, abſoluimus te ab excommunicationis ſententia, quam ex eo, quod Presbyterum percuſſeris, & vulneraueris, incurriſti, & incurriſſe declaratus es; & reſtituimus te communioni, & vnitati fidelium, & ſanctis Sacramentis Eccleſiæ. In nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti.*

Forma abſolutionis.

Si hæc forma fuerit omiſſa, abſolutio erit nulla. *Io. Andr. Innoc. Felin. Butrius in c. cum deſideres, 15. de ſenten. excommunic.* Ratio eſt, quia forma præſcripta ad vnguẽ obſeruanda eſt, & ſi deficiat, actus corruit, *l. cum hi 8. §. ſi Prætor, ff. de tranſact. l. non dubium, §. C. de legib. l. traditionibus, 20. C. de pactis. c. quæ contra, 64. de reg. iur. in 6. c. cũ dilecta, 22. §. fin. de reſcript. c. quia propter, 42. §. aliter, de elect. c. 1. de rebus Eccleſ. non alien. in 6.*

Dubitatur ab aliquibus, an iſte poſſit abſolui per Procuratorem, eo quia *Hoſtien. in ſum. de ſentent. excommunic.* accerrimè oppugnat, abſolui poſſe per Procuratorem. Sed bona eius venia ſequens communiorem ſententiam, exiſtimo poſſe abſolui per procuratorem, ac præſertim quando adeſt iuſta cauſa, vt optimè aſſerunt *Io. Andr. Felin. Butr. Innoc. in d. c. cum deſideres, & Specul. in tit. de Procurat. §. 1. n. 5.* Et hoc quotidie obſeruatur in Curia Romana, prout etiam prædicti omnes Doctores aſſerunt; dummodo habeat Procurator ſpeciale mandatum ad petendam abſolutionem: & inſuper idem Procurator poterit etiam præſtare iuramentum licet de hoc non fiat in eius mandato procuræ ſpecialis mentio, vt prædicti DD. admittunt.

Abſolutio ab excommunicatione per procuratorem obtinari poſſe.

Iniuncta &c. Quænam ſit iſta pœnitentia ſalutaris, relinquitur arbitrio Ordinarij, qui conſiderato ſtatu, & qualitate perſonæ, poterit publicè imponere pœnitentiam poſtea priuatè peragendam, quæ conferat ad ſalutem animæ. Dixi, *priuatè peragendam*, ad differentiam ſolemnis pœnitentiæ, quæ præſcribitur in *c. in capite, diſt. 50.* Abſtinerem ab imponenda pœnitentia pecuniaria, cum iam, vt præſupponitur, fuerit ſatisfactum parti læſæ, & Eccleſiæ, necnon ſuæ condemnationi: imponerem libenter aliquod ieiunium corporis afflictiuũ, & aliquod preces diuerſis temporibus occultè recitandas: hoc enim modo vulnus ſanatur, & conſolidatur, alijs verò pœnitentijs potius refricatur; & Ordinarius liberatur à ſuſpicione auaritiæ.

Et alijs, &c. Prout in præcedenti formula,

In foro conscientiæ tantum, &c. Id est, quoad censuram tantum, quæ priuat vsu rerum spiritualium, & mediante foro propriæ conscientiæ stimulat, & punit animum excommunicati. Per absolutionem in hoc foro obtentam, excõmunicatus liberatur ab huiusmodi stimulis, & pacificus bonorum spiritualium vsus ei restituitur.

Dictio, Ita tamen, est modificatiua.

Ita tamen, vt, &c. Hæ dictiones, cum inducant modum, & moderationẽ dispositioni, cui adijciuntur, aggrauantem, & onerantem in tempus dispositionis perfectæ, eum, in quem dispositio confertur, vt bene aduertit, & notat *Bar. in l. quibus diebus, 40. §. fin. num. 1. & sequent. ff. de condit. & demonstrat.* Ideò hic noster Orator sic absolutus oneratur per istas dictiones, vt omninò pareat sententiæ latæ, & ferendæ per Ordinarium contra ipsum, & si parere contempserit, relabatur in eandem excommunicationem.

Contemptus quando sit.

Parere contempserit, &c. Contemnere dicitur ille, qui cessante impedimento non adimplet, quod adimplere tenetur. *cap. eos qui, 22. vbi Io. Andr. de sent. excommunic. in 6. c. Metropolitanum, 2. q. 7. c. quis dicat, dist. 10.*

Impedimẽtum quando cessare dicatur.

Dubitari potest, quomodo sit intelligenda ista cessatio impedimẽti; an statim eo cessato parendum sit, ne dicatur aliàs contemnere. Quoad primum, dico cessationem huiusmodi sumendam esse prout est talis remotio impedimenti, & difficultatis, vt obligatus ad parendum, cõmode parere possit; quod manifestè colligitur ex *d. c. eos qui, vbi Io. Andr. n. 2. explicat*, verbum istud, *cessante*, debere intelligi iusta cessante causa: quod idem est, ac dicere, legitimo, hoc est à iure approbato, impedimento cessante.

Quodnam sit istud legitimum impedimentum, iam supra probaui: & insuper addo, huiusmodi impedimentum debere esse tale, vt incommoditatem afferat alicuius momenti, alias si sit leue, pro nihilo habetur. Et hinc colligitur responsio ad secundam difficultatem, id est, quod absolutus non tenetur parere sententiæ Ordinarij, statim cessato principali impedimento, sed præterea debet habere commoditatem parendi, vt dicitur *in d. c. eos qui, & in continuus, 137. §. cum ita, ff. de verb. oblig.* Hæc autem commoditas duplici ex capite colligitur: Primo ex dignitate salua: secundò ex incommodo excluso. Commodè enim id fieri dicitur, quod salua dignitate, & sine incommodo promittentis fieri potest. *l. nepos Proculo, 125. ff. de verb. signif.*

Commode quando fieri aliquid dicatur.

Dignitas personæ non est salua, sed læditur, quando iubetur fieri, vel compellitur, quod contra iustitiam est: & ideò si Ordinarius iussisset viro nobili faciendam, quod est hominis plebeij; vel homini libero, quod spectat ad seruum, Vir nobilis, & liber non tenentur parere, quia esset præceptum iniustum, & iniusto præcepto etiam Summi Pontificis non est parendum, vt per *Innocent. in c. inquisitioni, 44. de sent. excommun. quem sequuntur Panor. in c. significauit, 6. de offic. Ordin. Decius in c. nam concupiscentiam, 4. num. 14. de constit. & alij.* Ergo multo minus est parendũ præcepto iniusto Iudicis inferioris, quales sunt Episcopi, Archiepiscopi, Patriarchæ, &c.

Iniusto præcepto non est parendum.

Idem dicendum est, si plus iusto quis grauaretur. *cap. ad hæc, 20. vbi glos. in verbo, appellant, de appellat.* Nec obstat iuramentum generaliter præstitum de parendo sententiæ, & ordinationi Ordinarij: quia in iuramento generali semper subintelligitur

In iuramẽto de parendo subintelligitur conditio si fieri potest.

gitur conditio, si fieri potest, & non obuiet iuri. *c. ad nostram moueris, 21. de iureiur.* & mandatum sit licitum. *c. Quintauallis, 23. c. quemadmodum, 25. de iureiur.* Ad quem autem debeat appellari, indubitabile est: Vel ad Archiepiscopum. *c. per tuas, 40. de sent. excommun.* vel ad Congregationem super consultationibus Episcopotum: vel simpliciter ad Sedem Apostolicam, vt supra diximus.

Obligatio semel extincta non reuiuiscit.

In eandem, &c. Non reuiuiscit prima excommunicatio, à qua absolutus fuit, cum obligatio semel extincta non reuiuiscat. *l. qui res, 98. §. aream, ff. de solut, l. si vnus, 28. §. sed si stipulatus, ff. de pact. l. Mœuius, 68. §. duobus, ff. de legat. 2.* Sed est noua excommunicatio à iure prolata, propter istius contemptum, vt bene aduertit *Panor. in c. de cætero, 11. in fin. de sent. excomm.* Et probatur *ex c. eos qui, 22. eod. tit. de sent. excomm. in 6.* vbi *cum glossa in verbo, decernimus*, notatur *quod textus dicit: Decernimus, quod qui contemnunt parere, reincidant in eandem excommunicationem.* Et ideò nouam inducit censuram; si enim voluisset primam censuram reuiuiscere, loco verbi, *decernimus*, posuisset, *declaramus*, quod de sui natura nihil noui importat. *l. hæredes, palam, 21. §. sed si quid, ff. de testam. l. adeo. 7. §. cum quis vers. videtur, ff. de acquir. rerum dominio. Clement. 1. de verborum signif.* Effectus enim declarationis est, verbum obscurum clariùs explicare *Dec. in l. edita, 3, n. 24. C. de edendo.*

Dicitur *in eandem*, quia est eiusdem speciei cum prima, sicut illa est maior, ita & hæc eiusdem qualitatis; sicut illius absolutio erat reseruata Sedi Apostolicæ, & per speciale mandatum M. P. delegata Ordinario, ita & huius est reseruata eidem Sedi Apostolicæ, licet probabiliter videatur reseruata Ordinario. Primo, quando excommunicatio est maior, & Pontifex eam sibi nõ reseruat, & nullus citra Episcopũ, & proprium Sacerdotem regulariter absoluit. *c. nuper, 29. vbi Panor. nu. 7. de sent. excommunic. glos. in c. 2. in ver. reseruantur, de pœnit. & remiss. in 6. & communiter DD.* Secundò, quia per non paritionem sententiæ, & ordinationis, illuditur Ordinarij delegata iurisdictio; Ideò vt illius indemnitati consulatur, eidem absolutio reseruatur. Demum potest dici eadem cum prima excõmunicatione, ex iuris fictione, quod fingit eandem esse cum prima. *arg. d. l. qui res suas, §. aream, ff. de solution.* & sic primam improprie reuiuiscere. *Bald. in c. quæstioni, 21. num. 1. de appellat.*

Eo ipso, &c. Id est, absque vlla declaratione reincidit in dictã excommunicationem, vt in principio huius tertiæ Partis ostendimus.

Pro Laico, qui quendam Clericum vulnerauit, & idcircò ab Ordinario loci declaratus fuit publicè excommunicatus: sed quia ad Vrbem, neq; ad suum Ordinarium personaliter accedere tuto valet, petit à quocunq; Confessario per eum eligendo absolui. Litteræ absolutionis in hunc modum conficiuntur.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Quod ipse aliàs vulnerauit quendam Clericum sibi infensum, & idcirco declaratus fuit publicè ex-*

com-

communicatus à suo Ordinario. Cùm autem lator prædictus de præmissis plurimum doleat, & neq; ad Vrbem, neq; ad suum Ordinarium personaliter accedere tuto valeat, pro suæ conscientiæ quiete cupit per Sedem Apostolicam absolui. Quare, &c. Nos igitur, qui Pœnitentiariæ, &c. discretioni tuæ committimus: Quatenus, si est ita, dictum latorem, audita prius eius sacramentali Confessione, postquam dicto Clerico, si nondum satisfecit, satisfecerit, vel per eum non steterit, quominus arbitrio tuo satisfaciat competenter, ab excommunicationis sententia, quam propter præmissa incurrit, absoluas hac vice, &c. iniuncta, &c. Quodq; quam primum poterit ad Vrbem veniat, & alijs, &c. in foro conscientiæ, &c. Ita quod in foro iudiciario nullatenus suffragetur, & si delictum latoris in loco, vbi ipse commoratur, notum sit, non habeat se publicè pro absoluto: nec non si sententiæ, siue ordinationi Ordinarij super præmissis forsan latæ, seù ferendæ, parere, & ad vrbem, vt præfertur, venire contempserit, in dictam excommunicationis sententiam eo ipso relabatur: & ita illum moneas, nullis super his adhibit.s testibus, &c. Quas sub pœna excommunicationis latæ sententiæ laniare, tenearis. Datum, &c.

Omissis omnibus, quæ hæc formula habet communia cum præcedentibus alijs formulis, breuiter attingam, quæ illius sunt propria.

Vulnus quid sit.

Vulnerauit, &c. Vulnus dicitur, quando fit scissura, seu separatio in corpore. *l. si seruus seruũ, 27. §. rupisse, ff. ad leg. Aquil. Bart. in l. prætor edixit, 7. §. rem atrociorem, nu. 1. ff. de iniurijs.* Etiam tumefactio dicitur vulnus, quando eius causa est facta scissura. *Bart. loco cit. num. 2.*

Neque ad Vrbem, &c. tuto valeat, &c. Tuto accedere quis nequit, quo, vel inimicorum potentia, vel Curiæ persequutio timetur. *Clem. Pastoralis, 2. §. nos quoque de sent. & re iudic. & Clem. 1. de foro comp.* Tunc probabiliter timetur potentia inimicorum, quando sunt vindicatiui, quando denegant pacem, & irati se vindicant, vel armati incedunt, insidias parant, aduersarium obseruant, vel dederunt in mandatis eius necem, & similia, &c. Curia etiam timetur quando ad eius forum est deducta criminis perpetrati querela, vel aduersarij sunt instigatores pro iuridica vindicta sumenda; vel in contumacia est prolata sententia condemnatoria cum graui pœna, videlicet mortis, exilij, triremium, vel similium grauium mulctarum.

Tutus accessus quando non sit

Potentia inimicorũ, & Curia quando præsumuntur timeri.

Aduerte quod inimicorum nomine hic non solum intelliguntur illi, qui occasione huiusmodi criminis cum latore nostro inimicitias contraxerunt, verum etiam quilibet alius eius grauis inimicus ob quamlibet aliam causam; sufficit enim verificari, quod non sit tutus accessus.

Huiusmodi autem verificatio, cum simus in foro Pœnitentiali, est desumenda ex priuatis rationibus, quas lator ipse offeret, atque allegabit, & confessor maturo iudicio, & prudentia ponderabit, vt alias ostendi in secunda Parte huius nostræ Praxis, in explicatione primæ

formulæ, in responsione ad tertiam, & vltimam difficultatem: standum est enim in hoc foro pœnitentis dicto. *cap. significasti*, 18. §. *& quidem, de homicidio.*

Quodque quamprimam poterit, &c. Subintelligitur post cessatum impedimentum periculum vitæ, vel carceris, veniat ad Vrbem, quamprimum poterit. *glos. in Clem. 1. in verbo, quam citius, de pœnis.* Et cum dictio, *quamprimum*, in re graui importet dilationem trium mensium, in re autem non graui duorum mensium. *arg. l. in fraudem*, 45. §. *fiscalibus debitoribus, ff. de iure fisci. glos. in l. 2. in verbo quam primum, ff. de administr. rerum ad ciuit. pert. Gratus de diction. dist.* 195. propterea lator præsentium, si est ordinariæ conditionis, intra duos menses, nisi aliud ei obstet impedimentum, scilicet paupertatis, infirmitatis, prout supra diximus in prima formula huius Partis, dum egimus de legitimis impedimentis, tenetur ad Vrbem accedere: sufficit enim illi huiusmodi dilatio ad præparanda, quæ itineri necessaria sunt. Si verò sit nobilioris ordinis, credo illi suffragari beneficium trium mensium ad commode se præparandum pro iter faciendo.

Dictio, quamprimum, ad quod tempus extenditur.

Cessante enim impedimento semper aliquod modicum tempus præsumitur concessum ad implendum id, quod quis tenetur. *l. ab hostibus*, 15. §. *fin. ff. ex quib. caus. maiores* 25. *annis in integrum restituantur Io. Andr. in cap. de cætero* 11. *de sent. excom. Panorm. in Clem. 1. num. 28. de pœnis. glos. in Clem. 1. in verbo, quam citius, de pœnis.*

Ad Vrbem veniat, &c. Qui tenetur ad Vrbem venire non satisfacit suæ obligationi, si solummodo visitet Romanam Ecclesiam, id est, limina Apostolorum; sed debet se præsentare personaliter D. Papæ, id est Maiori Pœnitentiario, qui eius vices in hac parte gerit, vel eius D. Regenti, & ab eo accipere non nouam absolutionem, sed mandatum Apostolicum pro satisfactione. *Io. Andr. in d. cap. de cætero, num. 2. de sent. excomm. Panorm. in cap. quod de his*, 26. *prope finem de sentent. excomm. Sylvest. in sum. in verbo absolutio*, 4. *num.* 7.

Et si delictum latoris in loco, &c. Id est, notorium sit, siue notorietate facti, siue notorietate iuris. Quid autem sit notorium facti, & notorium iuris, vide, quæ abundantius in principio secundæ Partis huius nostræ Praxis explicuimus, dum de publico, notorio, & occulto egimus.

Non habeat se publice, &c. Id est, publice non intersit publicis officijs, abstineat à publicis functionibus, à publicis conuersationibus; poterit tamen in loco priuato Missæ Sacrificio interesse, communicare, & de alijs Sacramentis Ecclesiæ participare, cùm illis iam restitutus fuerit per huiusmodi secretam absolutionem.

Reliquæ huius formulæ partes intelligendæ sunt prout in præcedentibus diximus.

ABSOLVTIO A PRESBYTERICIDIO.

Pro Laico, qui Presbyterum interfecit, Litteræ in hanc formam expediuntur.

FR. Antonius Barberinus, &c. Quod ipse aliàs iniurijs lacessitus à quodam Presbytero illum occidit, excommunicationis sententiam propterea incurrendo. Cum autem sicut eadem petitio subiungebat, dictus lator de præmissis, quæ occulta sunt, plurimum doleat, & propter graues inimicitias, quas habet, nequeat ad Vrbem pro absolutione desuper obtinenda personaliter accedere, pro suæ conscientiæ quiete cupit per Sedem Apostolicam absolui. Quare, &c. dictum latorem, audita prius ipsius Sacramentali Confessione, postquam Ecclesiæ, si quæ dictus Presbyter intitulatus erat, vel pro illa Ordinario loci, ac etiam hæredibus dicti Presbyteri, si nondum satisfecit, satisfecerit, vel per eum non steterit, quominus arbitrio tuo satisfaciat competenter; ab excommunicationis sententia, quam propter præmissa incurrit, absoluas hac vice, &c. iniuncta inde ei pro modo culpæ pœnitentia salutari, quam discretio tua ita moderetur, vt illi prosit ad salutem. Hoc autẽ in foro conscientiæ, & in actu Sacramentalis Confessionis tantum: ita, vt in foro iudiciario nullatenus suffragetur, sed nec aliqua ratione absolutio huiusmodi prosit, quominus si lator aliquod feudum, seu iuspatronatus ab Ecclesia, in qua dictus presbyter forsan intitulatus erat, obtinet, ipse, eiusque hæredes, perpetuo sint illis priuati: & ne minus vindictæ, quam excessus memoria prorogetur, ipse, eiusque liberi, propter hoc inhabiles censeantur ad beneficia Ecclesiastica obtinenda, nisi cum illis super hoc fuerit misericorditer dispensatum. Cæterum, si delictum sit publicum, vel detegatur, eidem latori mandes sub debito præstiti iuramenti, vt cum primum tuto poterit, per quinque Ecclesias illius loci, vbi tantum facinus perpetrauit, si tot ibi fuerint, nudus, discalceatus (fœmoralibus duntaxat retentis) virgam in manibus, & corrigiam circa collum deferendo incedat, suum publicè fatendo reatum, & ante fores dictarum Ecclesiarum à Presbyteris earundem Psalmum pœnitentialem canentibus, se faciat verberari, dum maior ibi ad Diuina conuenerit Populi multitudo. Quæ si facere, ac sententiæ, siue ordinationi Ordinarij super præmissis forsan ferendæ parere contempserit, in dictam excommunicationis sententiam eo ipso relabatur. Dat. &c.

Omissis

Omissis de more clausulis à me sæpius explicatis, deueniamus ad propria.

Intitulatio Ecclesiæ dat plenum ius in titulato.

Postquam Ecclesia, si qua, &c. Intitulatur Ecclesia alicui, quando ei conscribitur, & iure assignatur, vt in illa præesse possit. *cap. dudum, 54. de electione, vbi glos. in verbo, intitulatam, cap. sanctorum dist. 70. Rebuf. in sua praxi beneficiali in tit. de rescript. ad benefic. vacan. num. 3.*

Et per talem conscriptionem, & assignationē, qui intitulatur, acquirit tale ius in illo beneficio, vt possit denominari, & conscribi sub titulo illius Ecclesiæ, vt v.g. Parochus Sanctæ Agnetis, &c. adeò, vt illud beneficium, & illa Ecclesia dicantur sua. *cap. pro illorum, 22. & cap. præterea, 14. de præben. cap. audita, 4. de restit. spoliat.*

Et tale ius in illa acquirit, vt fructus dictæ Ecclesiæ recipiat, administret, & in suos vsus conuertat. *cap. de his, 4. de Eccles. ædifican. cap. concesso, 12. qu. 2.* Et quamuis non sit dominus, quia illius bona alienare nequit. *cap. 2. de donationibus;* attamen in illa Ecclesia ius plenum dicitur habere ratione tituli, quia omnia in illa facere ei est licitum, sicut qui quasi proprietatem haberet. *dicto cap. dudum. Vide Rebuffum in sua praxi benef. in tit. de reser. ad beneficia vacantia, num. 2. & 3.*

Ex quibus primo colligitur, cuinam Ecclesiæ sit satisfaciendum pro Presbyteri nece: videlicet illi, quam Presbyter in titulum obtinet, scilicet, in qua vel dignitatem, vel Canonicatum, vel quæuis alia beneficia Ecclesiastica habet.

Coadiutoria dat solum spem ad titulum.

Secundò colligitur, Ecclesiæ, in qua Presbyter occisus forsan coadiutoriam obtinebat, non esse satisfaciendum, quia coadiutor non habet actualem titulum, sed solum spem ad illum, & titulus adhuc remanet apud coadiutum. *c. ex parte tua, 5. de cler. ægrot. vel debilit.*

Tertiò, nec multo minus Ecclesiæ receptitiæ, in qua solummodo erat dictus Presbyter adscriptus, cum per talem adscriptionem nullum acquirat titulum in ea adscriptus.

Commenda respicit solū custodiam, & administrationem.

Quartò, nec Ecclesiæ, quam fortè in commendam simpliciter acceperat, cum eius titulum non habeat, sed illius solummodo custodiam, & administrationem. *cap. nemo, 15. vbi glos. in princ. de elect. lib. 6. vide Rebuff. in sua praxi benefic. tit. de commenda.* Sumus enim in materia odiosa, & ideò extendenda sunt ad expressa tantum, quia odia sunt restringenda. *cap. odia, 15. de reg. iur. in 6. cap. renouantes, dist. 22. l. cum quidam, 19. ff. de lib. & posthum.*

Commendæ vniuntur cum titulis Monasteriorum.

Dixi, *in commendam simpliciter,* quia secus est dicendum de Commendis, quæ fiunt hisce nostris temporibus: commendæ enim vniuntur cum ipsismet titulis, ac propterea Abbates regulares, qui præsunt Monasterijs, quæ dantur alijs in Commendam, habent nudum regimen dictorum Monasteriorum, quoad Monachos, pro quo exercendo cohonestantur aliquo titulo Abbatiæ in partibus infidelium existente, prout videre est in Abbatibus regularibus Monasteriolum Sublacensis, & Montis Regalis, & similium: & huiusmodi Commendatarij, cum sint perpetui, habentur pro veris titularibus.

Quæ tamen intellige quoad satisfactionem faciendam vigore huius nostræ clausulæ *tantum*; si enim concurrat alia causa, ob quam præsumatur huiusmodi Ecclesias fuisse læsas, etiam istis est satisfaciendum, prout diximus in explicatione primæ formulæ huius nostræ

strę tertiæ Partis, dum de satisfactione egimus: quod totum arbitrio prudentis nostri huius Confessarij exequutoris relinquitur.

Vel pro ea Ordinario loci, &c. Ordinarij locorum sunt Patriarchæ, Primates, Archiepiscopi, & Episcopi, vnusquisq; in suis Diœcesibus. *cap. 1. & cap. licet*, 12. *de officio ordinarij*, necnon Cardinales in Ecclesijs suorum titulorum hic Romæ. *cap. querelam*, 24. *de elect. cap. his quæ*, 11. *de maiorit. & obed. vbi Felin. num.* 1. Sunt etiam Abbates, Archipresbyteri, Præpositi, Archidiaconi, qui habent iurisdictionem quasi Episcopalem, & propterea istorum terræ, & loca dicuntur nullius Diœcesis.

Episcopi sunt caput Cleri.

Et quia Patriarchæ, Primates, & Episcopi, & alij prædicti Abbates, &c. sunt caput sui Cleri. *cap. postulastis*, 15. *vbi glos. in verb. sed vt canonicus, de conces. præbend. cap. à collatione*, 11. *de appellat. in 6. cap. nulla, dist. 93. glos. in Clem. vt hi, qui*, 2. *de ætate, & qualit. ordinan.* Et in Ecclesijs sibi subiectis plenam potestatem habent. *cap. sic quidam cum sequen.* 10. *quæst.* 1. *Panorm. in cap.* 1. *de reb. Eccles. alienan. &c.* Ideò illis pro suis Ecclesijs læsis, & offensis satisfaciendum est.

Hic insurgit difficultas: Si Ecclesia, cuius beneficiatus fuit occisus, esset exempta ab iurisdictione Archiepiscopi, Patriarchæ, Primatis, vel Episcopi, & immediatè subiecta D. Papæ, an sit pro dicta Ecclesia læsa satisfaciendum ipsi D. Papæ, an vero satis sit satisfacere Ordinario, in cuius Diœcesi dicta Ecclesia sita est.

D. Papa est Ordinarius Ordinario rum.

Ista difficultas facile diluitur, si dicamus quod pro Ordinario loci intelligatur D. Papa, qui est Ordinarius Ordinariorum, omnium Ecclesiasticorum, & Ecclesiarum. *cap. per tuas*, 40. *de sent. excom. c.* 1. *de officio legati. cap. cuncta per mundum, & cap. per principalem*, 9. *quæst.* 3. & propterea si D. Papæ satisfiat, satisfactio est legitima, & canonica.

Idem dicendum est, si in dicta Ecclesia adhuc remaneat Prælatus, vt v. g. Abbas, Archidiaconus, Præpositus, vel Archipresbyter, habentes iurisdictionem quasi Episcopalem; vel si fuerit occisus vnus ex prædictis Ordinarijs, & adhuc remaneant, vel Canonici, vel alij beneficiati constituentes Capitulum, ad quos Prælati prædefuncti deuoluatur iurisdictio ordinaria: istis enim, vel Vicario capitulari, aut demum futuro successori Prælati occisi loco Ecclesiæ læsæ satisfieri legitimè potest.

Difficultas autē huiusmodi magis vrget, quando in Ecclesia exempta vnicus est beneficiatus, & hic fuit occisus: an pro dicta Ecclesia sit satisfaciendum Ordinario loci, in cuius territorio sita est. Prima facie videtur quod non quia Ordinarius loci nullum ius in ea habet, nec ad eum illius regimen spectat; & ideò idem est illi satisfacere, quam cuilibet alij Ordinario de mundo, cum eadem sit ratio in vtrisque, quoad Ecclesiam læsam: sed hoc asserere videtur omninò ridiculum: ergo nec Ordinario loci est satisfaciendum.

Contrarium tamen est dicendum, quia ratione delicti perpetrati in suo territorio est Iudex competens in causa principali Presbytericidij. *cap. placuit*, 6. *quæst.* 3. *& cap.* 1. 3. *quæst.* 6. *C. vbi de crimine agi oportet, auth. qua in Prouincia, & Gregorius XIV. in sua Constitutione edita de anno* 1591. *quæ incip. Cum alias nonnulli*, §. 4. cognitionem delictorum commissorum in locis exem-

exemptis concedit Episcopo viciniori. Ergo etiam accessorij, quod est satisfactio. *cap. ad abolendam, 9. §. præsenti de hæretic.* Et hoc confirmatur ex ipsismet verbis litterarum M. P. in his enim legitur, *vel pro ea Ordinario loci*, non autem legitur *Ordinario Ecclesiæ*.

Ad rationem in contrarium adductam respondetur, Ordinarium loci habere ius cognoscendi istam causam Presbytericidij pro dicta Ecclesia exempta, ratione delicti perpetrati in suo territorio.

Maior difficultas esset, quando Presbytericidium est perpetratum in eodem loco exempto, v. g. in eadem Ecclesia, Cœmeterio, vel alio in membro prædictæ Ecclesiæ, quæ gaudent etiam eodem exemptionis priuilegio, ac ipsa Ecclesia. *cap. necessaria, 12. quæst. 1. cap. diffiniuit, 17. quæst. 4. c. 1. de immun. Eccles. in 6.* & in dicta Ecclesia non est Capitulum, neque alius, ad quos sit deuoluta ordinaria iurisdictio, cum in *c. 1. de priuil. in 6.* expressè habeatur, delicta in locis exemptis commissa non subiacere iurisdictioni Ordinariorum.

Legati de Latere & Nuntij sũt Ordinarii Judices in suis Prouincijs.

Sed existimo satisfieri huiusmodi difficultati, si dicamus nomine Ordinarij hoc loco venire Legatos de Latere, vel Nuncios Apostolicos, in quorum Prouincia, vel Regno existit prædicta Ecclesia exempta; quia Legati de Latere, & Nuntijs in suis Prouincijs sunt Ordinarij, & ordinariam habent de iure communi iurisdictionem. *cap. 1. de officio Legati, vbi Panorm. n. 3. & c. legatos, 2. vbi glos. in verb. reputantes, de offic. legati in 6. Dec. in c. suanobis, 9. num. 20. de confir. vtili, vel inutili, & in cap. cum te, 18. num. 3. de offic. delegati. Spec. loc. infra cit.* Et per *Concil. Trid. in cap. 20. §. legati, sess. 24. de reform.* solum iurisdictio Legatorum moderata fuit quoad illos, qui alios habeant proprios Ordinarios, & non sint immediatè subiecti Sedi Apost. vt ex ipsismet verbis intentio Concilij apertè colligitur, quia ipsi vices D. Papæ gerunt in suis Prouincijs. *d. cap. 1. vbi Panorm. Spec. in lib. 1. partic. 1. de dispens. §. consequenter, num. 1.* Et possunt omnia præter specialiter excepta. *cap. quod translationem, 4. de offic. legati.*

In hoc sensu intelliguntur textus in *cap. si Abbatem, 36. de elect. in 6. & in cap. 2. de offic. leg. in 6.* & alij similes, qui videntur obstare nostræ sententiæ, & præcipuè *Panorm. in d. cap. quod translationem, num. 10.*

Ac etiam hæredibus, &c.

Hìc nomine hæredum veniunt omnes hæredes siue sanguinis, siue bonorum, siue sui, siue extranei sint. *l. hæredis appellatione, 170. & l. sciendum, 70. ff. de verb. signif. Panorm. in cap. in quibusdam, 12. num. 3. de pœnis. Dec. in cap. in præsentia, 8. num. 144. de probationibus. Bart. in l. Gallus, 29. §. etiamsi parente, num. 4. ff. de lib. & posthum.*

Quia hæres vniuersalis censetur eadem persona cum defuncto testatore. *l. si eum, 34. ff. de fideiuss. & mandat. l. 1. & l. fin. ff. de fideiuss. & nominat. l. si intra legitimam, 2. C. de temp. restit. in integr. Dec. in cap. quia, 11. de iud. num. 22. Bart. in auth. super hanc de iureiur. à moriente præst. num. 1. & in §. si generaliter, num. 3. instit. de legat. & in instit. de hæred. instit. num. 1.* Eiq; debentur omnia iura, & actiones, quæ competebant testatori defuncto. *l. hæredem, 60. ff. de reg. iur. Bart. in d. §. si generaliter. Dec. in l. 1. num. 56. C. qui admit. ad bonorum possess.*

Hæres vniuersalis est eadem persona cum testatore.

Et ideò cum testatori ratione iniuriæ acceptæ debeatur satisfactio,

ctio, & ei præstari amplius nequeat, suo debetur hæredi: sed Ecclesiæ; primo pro eius Presbytero interfecto, compositio debetur pecuniaria arbitrio Ordinarij, quæ in eiusdem vtilitatem erogetur. *cap. Presbyteri interfecti, 2. de pœn.* Si tamen interfector est diues: si verò sit pauper, & ob paupertatem non valeat se pecunia componere, inseruiat, quando tute poterit, Ecclesiæ in aliquo officio seruili; v. g. pulsando campanas, verrendo Ecclesiam, &c. quia qui non habet in ære debet luere in corpore. *l. 1. §. generaliter, ff. de pœnis; vbi Bart. l. fin. ff. de in ius vocando, cap. finem litibus, 5. §. finali, de dolo, & contumacia, cap. fraternitas, 12. quæst. 2. cap. si res, 14. q. 6.*

Qui non ha et in ære luat in corpore.

Si nondum satisfecit, &c. Vide quæ pro elucidatione huius satisfactionis in prima huius tertiæ Partis formula diximus.

Iniuncta, &c. Primo imponi debet aliquod ieiunium; hæc enim pœnitentia est à iure approbata. *cap. licet, 6. vbi Panorm. de pœnitentijs, & remiss. cap. 2. de homic. volunt. cap. accusasti, 8. de accusat.* nec non aliquæ preces secundum capacitatem delinquentis. *cap. Deus qui Ecclesiam, 8. de pœnit. & remiss.* & aliqua peregrinatio. *Panorm. in cap. qui Presbyterum, 2. de pœnit. & remiss.* Ac etiam eleemosynæ pro Missis celebrandis prò anima Presbyteri occisi, *vt in supradicto cap. Presbyteri interfecti, de pœnis*, & aliæ similes pœnitentiæ, quas exequutoris prudentia expedire viderit delinquentis saluti. *d. cap. Deus qui, & cap. mensuram de pœnit. dist. 1.*

Quas ita moderetur, &c. Verbum istud *moderetur* importat diminutionem rigorosæ pœnitentiæ, quam alias noster Presbytericida mereretur. *cap. transmissæ 23. de verb. signif. vbi Panorm. num. 1. & in cap. Deus qui, 8. num. 3. de pœnit. & remiss.* quæ tamen moderatio facienda est arbitrio prudentis viri. *d. cap. Deus qui*, quoad qualitatem, ac etiam quoad durationem: alias enim occidens Presbyterum duodecim annorum spatio pœnitere deberet. *cap. 2. de pœnit. & remiss.*

Quod vt melius noster exequutor peragere valeat, perpendet violentiam illatam, præcedentis rixæ occasionem; an ex subito iracundiæ impetu, vel potius ex industria, præmeditatis insidijs, & machinationibus huiusmodi scelus sit perpetratum. *cap. sicut dignum, 6. de homicid. volunt.* grauius enim punitur homicidium voluntarium. *c. 1. eod. tit.* Et mitius toleratur casuale. *cap. ad audientiam, 12. & c. tua nos, 19. de homicid.*

Sed nec aliqua, &c. Occisor Presbyteri, Prælati, seu Clerici beneficiati alicuius Ecclesiæ, si obtinet iuspatronatus, vel feudum à prædicta Ecclesia, remanent, & ipse, & eius hæredes illis perpetuo priuati. *cap. ad aures, 10. & cap. in quibusdam, 12. vbi Panorm. de pœnis. Hostiens. in sum. tit. de pœnis, n. 8. prope finem, & alij.*

Presbytericida priuatur feudis, &c.

Et ne minus vindicta, &c. Cum pari passu procedere debeant culpa, & pœna. *cap. tanta, 28. de excessib. Prælat.* Nec in memoria quoad posteros inæqualitatem inter se admittant. *d. cap. in quibusdam*; ideò, & iste homicida priuatus remanet beneficijs, si quæ obtinebat, & ad illa, & alia in futurum obtinenda perpetuo inhabilis sit. *d. cap. in quibusdam, vbi DD. supracit. Nauar. consil. 28. de pœnit. & remiss. num. fin.* Nec non eius liberi,

id est, filij, nepotes, & alij descendentes vsque ad quartam generationem, incapaces habentur ad beneficia Ecclesiastica obtinenda, absque speciali Sedis Apostolicæ dispensatione. *d. cap. in quibusdam, vbi Panorm. & alij.*

Appellatione liberorum non solum veniunt filij, verum etiam nepotes, & pronepotes. *l. liberorum, 220. ff. de verb. signific. l. officiales, 4. C. de Episc. & Cler. l. vlt. C. de legit. hæred. l. cum acutissimi, 30. C. de fideicom. l. generaliter, 6. §. cum autem. C. de instit. & substit. d. c. in quibusdam. Dec. con. 222. nu. 4. glos. in Clem. vnica in verb. liberi, de Baptis.*

Pœna criminosi comprehendens posteros non extenditur ad lineam fœminam.

Hæc tamen pœna non comprehendit descendentes ex linea fœminina: quia quando imponitur pœna posteris alicuius criminosi, non extenditur ad posteros lineæ fœmininæ. *cap. vbicumque, 4. & c. felicis, 5. de pœnis in 6.* Filij enim sequuntur familiam, & agnationem patris, & non matris. *Instit. de legit. agnatorum tut. §. 1. l. cum legitimæ, 19. ff. de statu homin. l. priuilegio, 27. & l. cum adopti. nu. 4. C. de decur. lib. 10. l. 1. §. qui ex duobus, ff. ad municip. & de incolis, cap. ex litteris, 2. vbi glos. & DD. de conuers. infidel. glos. in d. cap. vbicunque in verbo, masculinum, de pœnis in 6.*

Et propterea, sicut de iure communi non participant aliquid de honoribus, & dignitatibus familiæ maternæ. *l. eos, 22. & l. exemplo, 36. C. de decur. lib. 10.* nisi ex speciali priuilegio eis concedatur. *d. l. 1. ff. ad muncip.* multo minus debent participare de pœnis, quæ sunt odiosæ; strictioris iuris, & interpretationis.

Cæterum si delictum sit publicũ, vel detegatur, &c. Idem important istæ duæ conditiones, *si sit publicum*, vel *detegatur*; requiritur enim ad hoc, vt noster orator infrascriptam publicam pœnitentiam adimplere teneatur, vt delictum iam sit publicum, vel tractu temporis fiat publicum, hoc enim importat hoc loco illud verbum, *detegatur*, & nulla alia differentia est inter illa verba, *sit publicum*, vel *detegatur*, nisi temporis, videlicet præsentis, & futuri, quoad qualitatem, idem in vtroque à M. P. desideratur, id est publicitas. Quænam sit ista publicitas, vide quæ aliàs de ea in hac Praxi statim post primam partem abundantius diximus, videlicet, quod habeat notitiam maioris partis vicinię, & si vni, vel alteri, aut quinque personis notificetur delictum, non propterea dicitur publicum, & lator tenetur ad pœnitentiam huiusmodi adimplendam.

Per quinque Ecclesias, &c. Si in loco delicti plures sint Ecclesiæ, deputatio quinque Ecclesiarum inuisendarum procul dubio facienda est ab Ordinario, cuius iurisdictio læsa, & cuius populo scandalum datum fuit; vt istius malitia non inueniat successorem, & punitæ transgressionis exemplum retrahat alios ab huiusmodi excessibus in futurum. *cap. vnico de schismat. in 6.*

Nudus, &c. Id est, omnibus externis tegumentis spoliatus. *c. vt cognouerunt, de pœnit. dist. 2.* præter fœmoralia.

Incedat, &c. Hinc colligitur nostrum latorem non satisfacturum præcepto M. P. si in itinere ad prædictas Ecclesias incedat coopertus aliquo pallio, seu sacco, illudque deponat quando peruenit ad fores Ecclesiæ,

clesiæ; sed debet incedere nudus etiã in ipso itinere. Verbum enim *incedo* importat motum de loco ad locum, & nomen istud adiectiuum, *nudus*, coniunctum verbo, *incedere*, importat nuditatem, non solum in foribus Ecclesiarum, verum etiam in ipso itinere, & motu ad dictas fores.

Ante fores dictarum Ecclesiarum, &c. Non credo necesse esse, vt Lator in omnibus, & singulis Ecclesiæ portis se exponat, sed solum in primaria cuiusque Ecclesiæ, per quam populus ingredi solet: & ab hac functione omninò excluderem quasdam collaterales, & secretas portulas ad maius commodum Cleri apertas.

Sũ publicè fatendo, &c. Ex his verbis colligitur, quod iste noster Lator debeat non solum prędictis pœnitentiæ signis, se peccatorem exhibere, verum etiam voce exprimere suum peccatum in specie. Reatus enim significat statum & conditionem reorum; quod vt à populo sine vlla trepidatione sciatur ideò mandat M. P. delinquentis proprio ore illud manifestandum, cùm propria reorum confessio inducat notorietatem delicti. *cap. vestra 7. vbi Panorm. de cohabit. cleric. & mulier. cap. 2. de confessis, & DD. communiter.*

Confessio delicti per reum facta inducit notorietatem.

A presbyteris earundem, &c. Nomine presbyterorum, veniunt omnes clerici, tam in minoribus, quàm in sacris ordinibus constituti, quia in nece presbyteri totus clerus offensus fuit: & ideò iste homicida omnibus clericis se verberandum subijcere debet.

Earundem, &c. Et sic excluditur presbyter aduentitius, & extraneus, ac propterea noster hic Lator legitime se subtraheret ab istius verberatione.

Psalmum Pœnitentialem, &c. Id est, *Miserere mei Deus*, qui solet ab Ecclesia recitari in excommunicatorum publica absolutione: sed existimo posse Psalmum variari ad libitum cum alio ex Septem Psalmis Pœnitentialibus, quia hi omnes solent ab Ecclesia recitari, quando peccatores ad pœnitentiam recipiuntur. *cap. in capite dist.* 50. & eo magis, quia hic Lator non absoluitur, sed solum punitur, cum iam absolutus fuerit.

Dum maior ibi, &c. Id est, in Missarum solemnijs, quo tempore solet esse maior populi ad Ecclesiam concursus. Dubitari hic potest, in quibus diebus sit peragenda hæc publica pœnitentia, an in diebus solemnioribus, vel in quibusuis diebus festiuis, an potius in quolibet die non festiuo, & feriato. Causam dubitandi præbet *dict. cap. felicis, §. cum autem, de pœnis in 6.* vbi similis pœnitentia imponitur capienti, persequenti, aut occidenti aliquẽ S. Romanæ Ecclesiæ Cardinalem, & præscribitur, quod hæc pœnitentia peragatur diebus Dominicis, & solemnibus. Ergo videntur, dies proprij huius pœnitentiæ esse dies Dominici, & solemnes, non autem feriati; ergo aliquo ex prædictis diebus peragenda est. Nihilominus existimo etiam quolibet die feriato, pœnitẽtiam huiusmodi peragi posse, si sic Ordinario loci visum fuerit: & ad hoc credendum adducor. Primò, quia cum hæc temporis determinatio, & diei limitatio, non fiat à M. P. nec nos facere debemus.

Pœnitentia publica quibus diebus peragenda sunt.

Secundò, cum Latoris nostri delictum differat à delicto prædicti capituli *felicis*, saltem in qualitati-

bus extrinsecis, videlicet, hic noster Lator læsit, & occidit presbyterum inferioris ordinis, & illud *c. felicis*, loquatur de persecutione, captura, & nece Cardinalis qui est superioris ordinis: ideò si pro vtroque delicto imponitur eadem pœnitentia, & aliàs pœna debeat commensurari culpæ. *cap. quæsiuit, 2. §. fin. de his, quæ fiunt à maiori parte. cap. & d. c. felicis, §. illud in fin. & cap. non offeramus, 24. q. 1. Dec. in l. quod à quoquam, 47. ff. de reg. iur. num. 3.* Necesse est, vt quoad nostrum Latorem pœnitentia minuatur in circumstantijs extrinsecis, videlicet tẽporis, & diei; aliàs pœna non commensuraretur delicto, vt per se patet: maior enim iniuria est, quæ fit vni Cardinali, quam Presbytero beneficiato, vel Prælato inferioris ordinis. Et sic euacuatur dicta ratio dubitandi.

Dubitari insuper potest, an vno eodemque die, & hora visitatio istarum Ecclesiarum fieri debeat, an potius interpolatis diuersisq; diebus, & interpolatis diuersisq; horis. Breuiter respondemus: cum hæc pœnitẽtia sit pars satisfactionis Clero Ecclesiarum loci delicti præstandæ, & satisfactio arbitrio Ordinarij danda sit, vt supra diximus; ideò dies & hora visitandi prædictas Ecclesias, etiam præscribenda sunt ab eodem Ordinario.

Diffio. quæ est relatiua ad præcedẽtia.

Quæ si facere, &c. Dictio, *quæ* est relatiua ad præcedẽtia. *Castren. cons. 383. nu. 5. tom. 1. Rip. in l. re coniuncti, 87. num. 33. ff. de legat. 3. Surd. cons. 353. nu. 22. lib. 3. Bart. in l. qui tibi, 2. num. 2. ff. de auro, & argen. leg. & in l. Stichum 6. in princ. ff. de legat. 1.* videlicet ad satisfactionem, & publicæ pœnitentiæ adimplementum, ac Ordinarij sententiæ paritionẽ: hæc enim requirunt operationem Latoris, vt demonstrant subsequentia verba, *facere*, & *parere*: & cum hæc dictio, *quæ*, sit coniuncta verbo futuri temporis, *contempserit* importat conditionem. *dict. l. Stichum, vbi Bartol. num. 1. ff. de leg. 1.* & propterea, si prædicta Lator non adimplet, in eãdem excommunicationem relabitur ipso facto, absque alia declaratione. *cap. eos qui, 22. de senten. excommunic. in 6.*

Aduertendum hic censeo, si Lator aliquid omittat ex forma sibi præscripta in publica pœnitentia prædicta peragenda, absolutionem non suffragari, quin relabatur in dictam excommunicationem; ad validitatem enim actuum forma præscripta ad vnguem seruãda est, alias actus corruunt, *l. cum hi, 18. §. si prætor, ff. de transact. l. non dubium, §. C. de legib.* Forma præscripta seruanda est ad validitatem actus inducendã.

Et si actus corruit non seruata forma, idem est, ac si non esset factus: & propterea sicut pœnitentia ex contemptu non peracta, facit Latorem reincidere in eandem excommunicationem, idem etiam faciet pœnitentia non peracta secundum formam præscriptam.

Contempserit, &c. Vide præcedentem formulam in eodem verbo, *parere contempserit*.

COM-

COMMVTATIO
POENITENTIÆ PVBLICÆ.

Pro Laico, qui Presbyterum interfecit, & deinde absolutus fuit cum hoc inter alia, vt pœnitentiam publicam faceret; quam non valens adimplere, cupit illam in secretam commutari: Litteræ in hanc formam extenduntur.

FR. Antonius Barberinus, &c. Pro parte viri Laici nobis oblata petitio continebat, quod ipse aliàs, cum Presbyterum quendam beneficiatum interfecisset, obtinuit à Sede Apostolica absolutionem desuper oportunam, cum hoc inter alia, vt cum primum tuto posset per quinque Ecclesias illius loci, vbi tantum facinus perpetrauit, si tot ibi fuerint, nudus, discalceatus, fœmoralibus dumtaxat retentis, virgam in manibus, & corrigiam circa collum deferendo incedat, suum publicè fatendo reatum, & ante fores dictarum Ecclesiarum à Presbyteris earumdem se faciat verberari, dum maior ibi ad diuina conuenit populi multitudo. Cum autem, &c. sicut eadem petitio subiungebat, dictus Lator pœnitentiam huiusmodi nonnullas ob causas adimplere nequeat, pro suæ conscientiæ quiete cupit illam sibi per Sedem Apostolicam in alia pœnitentia opera secreta commutari. Quare, &c. quatenus si est ita, &c. eidem Latori, audita prius eius sacramentali Confessione, dictam publicam pœnitentiam, saluis tamen alioqui cæteris omnibus, quæ illi in absolutione prædicta iniuncta fuerunt, in alia pœnitentiæ opera secreta arbitrio tuo facienda commutes in foro conscientiæ, &c. & non aliter, &c. Datum, &c.

Viri laici, &c. Clerico in sacris Ordinibus constituto pœnitentia huiusmodi publica non imponitur. *cap. alienum, dist. 50. & cap. presbyter dist. 82. Turrecrem. in cap. confirmandum, num. 1. dist. 50.*

Et hoc propter scandalum vitandum, ne scilicet scandalizarentur subditi, si tales deberent eis ministrare, & sic eos contemnerent, & officium eorum. *d. cap. presbyter*: nec non ob reuerentiam Ordinis sacri. *S. Thomas in 4. dist. in. 14. quæst. 1. art. 5. in fine in respon. ad secundum. Turrecr. loco cit.*

Nonnullas ob causas, &c. Causæ istæ debent esse multum rationabiles, & magni momenti, vt possint præualere satisfactioni, quã populus, & Clerus accepturi sunt ex ista publica pœnitentia; nec non etiam præualere debent publicæ vtilitati, quam ex incusso inde terrore, efferata impiorum hominum audacia reportatura esset.

In alia pœnitentiæ opera secreta, &c. Videlicet ieiunia, pre-

preces, eleemosynas, peregrinationes, aliaque corporis afflictiua, quæ licet habeant actum externum, attamen, cum soleant etiam fieri ex deuotione, & pietate, ideò vocari possunt secreta, quoad causam, propter quam fiunt. Et hoc sufficit quoad secretum istius commutationis.

Commutes, &c. Non coniungitur istud verbum *commutes* cum alio verbo *dispensando*, quod solet multum fauere huiusmodi verbo *Commutes*, ad suum æqualitatis rigorem deponendum, & ad efficiendum, vt quod grauius, & difficilius est, benigniori, & faciliori legitime cedat, vt diximus in prima Parte huius nostræ Praxis in clausula, *dispensando commutes*. Et propterea exequutor huiusmodi litterarũ debet attentius animaduertere, in quæ opera commutet istam pœnitentiam, an sint illi proportionata; & nisi illi correspondeant in intensione, videlicet in grauitate, saltem correspondeant cum extensione, hoc est cum diuturna duratione: diuturna enim duratio in pœnalibus efficit, vt quod de natura sua est leue, & facile, euadat grauius, & difficilius, gutta enim, vt dici solet, cauat lapidem.

PRO ABSOLVTO.

Qui postquam quendam Clericum percusserat, ad Vrbem pro absolutione desuper obtinenda personaliter accessit, non tamen ab Ordinario iussus, petit ad Ordinarium absolutus mitti; Litteræ sic conficiuntur.

VEnerabili in Christo Patri Episcopo N. N. F. Antonius Barberinus &c. Sua nobis Titius Francaporta petitione monstrauit, quòd ipse aliàs quendam N. Clericum Siconien. Diœcesis vulnerauit, absq; tamen periculo vitæ, excommunicationis sententiam propterea incurrendo. Cum autem dictus Titius de præmissis plurimum doleat & ad Vrbem pro absolutione desuper obtinenda personaliter accesserit, pro suæ conscientiæ quiete cupit per Sedem Apostolicam absolutus ad vos mitti. Quare, &c. dictum latorem ab excommunicationis sententia, quam propter præmissa incurrit, ad Vos hac vice in forma Ecclesiæ consueta absolutum in foro conscientiæ tantum, mittimus: ita tamen vt sententiæ, siue ordinationi vestræ super præmissis forsan latæ, seu ferendæ, parere omnino debeat: Mandantes vobis, vt inter alia curetis dictum tutorem prædicto Presbytero, si nondum satisfecit, satisfacere competenter. Demum latoris culpa diligenter considerata, iniungatis eidem authoritate prædicta pœnitentiam salutarem; & si satisfacere, ac sententiæ, siue ordinationi vestræ parere, vt præfertur, contempserit, in eandem excommunicationem eo ipso relabatur. Dat. &c.

Ad Vrbem personaliter accesserit, &c. Debet iste, vt supra diximus, ad Vrbem accedens, primo se præsentare Eminentissimo D. Cardinali Maiori Pœnitentiario, vel Illustrissimo D.S. Pœnitentiariæ officij Regenti, & ab altero eorum absolui, vel secundum consuetum stylum ab eis petere facultatem, vt ab aliquo ex suis minoribus Pœnitentiarijs Basilicarum Sancti Petri, vel Sancti Ioannis, aut Sanctæ Mariæ Maioris possit absolui; habitaq; huiusmodi facultate conferat se ad prædictum Minorem Pœnitentiarium, à quo absolutus adeat cum priuata fide suæ absolutionis per dictum Minorem Pœnitentiariũ sibi facta, vnum ex tribus Procuratoribus eiusdem sacræ Pœnitentiariæ officij, & instet pro confectione litterarum in forma Breuis, vt supra Ordinario directarum, quas gratis à dicto procuratore acceptas super sua absolutione tenetur exhibere supra dicto suo Ordinario ad effectũ vt infra.

Ab excommunicationis sententia, &c. Per hanc clausulam expresse declaratur, latorem fuisse absolutum à pœna Ecclesiastica per eum incursa, quia personam Ecclesiasticam percussit, id est ab excommunicatione, non autem ab alijs pœnis, quarum reus est ob hominis percussionem: atque ita in hoc delicto duæ iniuriæ considerantur. Prima, prout est contra legem communem, qua iubetur neminem lædi debere. *l. 1. & sequentibus, ff. de iniurijs, cap. finali de iniurijs.* Secunda, prout est contra canonem. *si quis suadente*: & de huius absolutione in præsentia agitur, prout ista percussio fuit facta Clerico, & contra *can. si quis suadente*: atque ita absolutio intelligitur de pœna spirituali, id est, medicinali, qualis est excommunicatio, quæ est medicina potius, quam pœna, prout in principio huius tertiæ Partis diximus. Remanet ergo intacta alia pœna, quoad ius commune.

Præterea dicitur, *ab excommunicationis sententia*, ne intelligatur absolutus ab obligatione præstandæ satisfactionis, & reficiendorum damnorum datorum; quæ omnia præstare, & reficere tenetur, prout infra declaratur, & superius diximus.

Ad vos, &c. Non vt priuatæ personæ sunt, sed vt publicæ, & iudices Ecclesiastici sunt sui gregis: & ideò vt publici iudices latorem præsentium per Maiorem Pœnitentiarium absolutum recipiant, & admittant, nec contra ipsum amplius tenentur in suo Tribunali affigere cedulones, sed forsan affixos remouere debent, cum hanc ob causam ad ipsos per Maiorem Pœnitentiarium missus lator fuerit absolutus; alias frustratoria esset ista missio, nec facienda esset si soluta absolutio præstita in secreto remanere deberet.

Absolutum in foro conscientiæ, &c. Id est, quoad forum spirituale, cuius fori est excommunicatio, vt supra diximus.

Tantum, &c. Dictio, *tantum*, est dictio taxatiua, & restrictiua. *l. ob æs alienum tantum, 12. C. de præd. minorum*: & ideò huiusmodi absolutio in foro conscientiæ, & spirituali, id est quoad excommunicationem, non autem extra illud suffragatur quoad alias pœnas: hæc enim dictio, *tantum*, ponit solummodo quę affirmat, & cætera omnia

Dictio, tantum est taxatiua.

omnia excludit. *Bald. in l. ita nobis, 28. C. ad leg. Iul. de adult. Bar. in l. 1. vbi etiam Iason. num. 9. ff. si quis ius dicenti, &c.*

Mandantes vobis, &c. Imponitur Episcopo, & eius Vicario, vt tanquam Iudices publici, & Ordinarij loci, curent priuatam, & publicam satisfactionem; priuatam, quæ præstanda sit Presbytero percusso, vt supra diximus: publicam, quæ danda sit populo ob scandalum acceptum, & ius publicum læsum. Et hæc publica satisfactio præstatur per publicam correctionem, & satisfactionem. *cap. 1. de pœnit. & remiss. vbi Panorm. & Doctores communiter.* Ex quibus omnibus colligitur, mitti latorem ad suum Ordinarium, absolutum, non vt recipiatur sub secreto sigillo, vt recipiunt confessarij, sed vt in publico habeatur pro absoluto; & ad hunc effectum conficiuntur litteræ testimoniales absolutionis receptæ directæ ad Ordinarium.

Satisfactio publica per publicam correctionẽ præstatur.

Et si satisfacere, &c. Hinc aperte colligitur obligatio, quam habet lator postquam fuit per Maiorem Pœnitentiarium absolutus, se præsentandi Ordinario cum litteris receptę absolutionis: si enim, cum tuto, & commode potest non se præsentat, in eandem excommunicationem incidit. *cap. eos qui, 22. de sent. excomm. in 6.* quia contemnit parere sententiæ, & ordinationi per Ordinarium latæ, seu ferendæ. Nam ille dicitur contemnere, qui cessante impedimento non adimplet, quod adimplere tenetur. *d. cap. eos qui de sent. excomm. in 6.* vt supra diximus.

Contemnere quis dicatur.

Quod autem lator teneatur se præsentare suo Ordinario, aperte patet ex ipsismet verbis præsentium litterarum, & ex obligatione sibi imposita per M. Pœnitentiarium, quando fuit absolutus; verum etiam ex ipso delicto, quo illius iurisdictionem læsit, percutiendo eius ouem, vt superius diximus: & ideò ei satisfaciendum.

Pro Remisso Absoluto, qui quendam Presbyterum vulnerauit, & idcirco ab Ordinario declaratus fuit excommunicatus, & ab eodem missus ad Vrbem pro absolutione desuper obtinenda, conficiuntur litteræ prout in præcedenti formula: solum loco verbi, *Mittimus*, ponitur aliud verbum, *remittimus*: remittitur enim, qui fuit missus, videlicet retromittitur ad Ordinarium, à quo fuit missus ad Sedem Apostolicam: & præterea omittitur clausula, *in foro conscientiæ tantum* cuius loco, nihil aliud apponitur, quia eo modo remittitur, quo fuit missus: missus autem fuit simpliciter, & ad eundem remittitur sine vlla taxatione, & restrictiua.

Littera pro remisso absoluto.

Pro Remisso Absoluto, qui Presbyterum interfecit, & propterea declaratus fuit ab Ordinario excommunicatus, & ab eodem missus ad Sedem Apostolicam pro absolutione desuper obtinenda; litteræ conficiuntur, vt in præcedenti, sed apponitur publica pœnitentia præter alias pœnitentias, quæ solent apponi, quando conficiuntur litteræ pro absoluendo presbytericida, prout superius diximus: & ideò in huiusmodi litterarum declaratione non est necesse hic amplius immorari.

Pro presbytericido remisso absoluto.

A MA-

A MALA PROMOTIONE ANTE ÆTATEM.

Pro Presbytero, qui existimans habere legitimam ætatem, promotus fuit, & postmodum in Altaris ministerio ministrauit: & licet nuper cognouerit ad ætatem legitimam quatuor menses defuisse, nihilominus ab exequutione Ordinum non abstinuit. Litteræ pro eius absolutione, & dispensatione sic conficiuntur.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Quod ipse aliàs existimans se legitimæ ætatis, ad Sacrum Presbyteratus ordinem promoueri se fecit, & in eo ministrauit. Postmodum vero cognoscens sibi quatuor menses ad ætatem legitimam defuisse, nihilominus ab exquutione suorum ordinum minime abstinuit, & idcirco in censuras Ecclesiasticas incidit, & irregularitatem contraxit. Cum autem, sicut eadem petitio subiungebat, lator prædictus, modò sit legitimæ ætatis, & de præmissis, quæ occulta sunt, plurimum dolens, suos ordines exercere licite posse desideret; pro suæ conscientiæ quiete cupit per Sedem Apostolicam absolui, secumque desuper dispensari. Quare, &c. Nos igitur, &c. discretioni tuæ committimus, quatenus, si est ita, dictum latorem, audita prius eius Sacramentali Confessione, à quibusuis sententijs, censuris, & pœnis Ecclesiasticis, quas propter præmissa quomodolibet incurrit, & excessibus huiusmodi, absoluas hac vice in forma Ecclesiæ consueta, iniunctæ inde ei pro modo culpæ pœnitentia salutari, quæ duret per tantum tempus, quantum ei deerat ad ætatem legitimam, cum promotus fuit, & alijs, &c. iniungenda, &c. Ipsoque ab exequutione suorum ordinum suspenso. Demum, dummodo præmissa occulta sint, & lator ætatem legitimam expleuerit, cum eodem, pœnitentia, vel illius parte peracta, & suffragantibus sibi dignis pœnitentiæ fructibus, & meritis, alioq; ei canonico non obstante, super irregularitate per eum ex præmissis, quia interim sic ligatus Missas, & alia diuina officia (non tamen in contemptum Clauium) celebrauit, vel aliàs Diuinis se immiscuit, quomodolibet contracta: quodq; illa, & alijs præmissis non obstantibus, postquam in huiusmodi suspensione steterit per tempus arbitrio tuo statuendum, in suis ordinibus, etiam in Altaris ministerio ministrare, & sibi ante præmissa canonice collata retinere: & si quæ in futuram, aliàs tamen canonice, conferantur beneficia Ecclesiastica cum cura, & sine cura, inuicem tamen compatibilia recipere, & similiter retinere licite valeat, misericorditer dispenses in foro conscientiæ, & in ipso actu Sacra-*

cramentalis Confeſſionis tantum, & non aliter, neque vllo alio modo. Ita quod huiuſmodi abſolutio, & diſpenſatio in foro iudiciario nullatenus ſuffragentur. Datum, &c.

Omiſſis hic de more illis clauſulis explicandis, quæ habentur in communi cum alijs ſupradictis formulis, ad proprias deueniemus.

Quod ipſe alias exiſtimans, &c. Olim ſuſceptis minoribus ordinibus quiſque in decimo octauo ſuæ ætatis anno ſuſcipere Subdiaconatum, in vigeſimo vero ad Diaconatum, in vigeſimo quinto ſimiliter ſuæ ætatis annis ad Presbyteratum promoueri poterat, per *clem. generalem, 3. de ætate, & qualitate ordinan.* quam tamen Clementinã correxit *Concil. Trid. ſeſſ. 24. cap. 12. de reform.* vbi decernit, Subdiaconatum in vigeſimo ſecundo, Diaconatum in vigeſimo tertio, & Presbyteratum in vigeſimo quinto ætatis ſuæ annis à Clericis quatuor minorum Ordinum ſuſcipiendos. Si autem quis contra huius determinationem Concilij facere præſumeret, male promoueretur ante legitimam ætatem, prout fecit noſter hic lator.

Poſtmodum cognoſcens ſibi quatuor, &c. Hæc cognitio facit, vt lator animaduertat pœnam à ſe incurſam ob malam ordinis ſuſceptionem; & admonet ne illum exercere in poſterum audeat, quia ſi ſecus faciet, non euadet irregularitatem, à qua hactenus bona fides, & ignorantia eum excuſarunt. *cap. Apoſtolicæ, 9. de clerico excom. miniſtr.*

Bona fides excuſat ab irregularitate.

Et idcirco in excommunicationem, &c. Qui ſuſcipit ordines ante ætatem legitimam, ipſo facto remanet ſuſpenſus ab exequutione illorum, per *Conſtitutionem Pij II. contra promotum ante legitimam ætatem, quæ incipit. Cum ex ſanctorum Ordinum collatione, &c. prout in Bullario fol. 79. ſub anno 1461.*

Præterea poſſunt incurrere etiam excommunicationem, quam ſolent fulminare Epiſcopi aliqui ordinantes contra non canonice ad ordinationem accedentes. Et ideò hic ad abundantiorem cautelam ponitur in plurali numero, *cenſuras Eccleſiaſticas incurriſſe.*

Irregularitatem contraxit, &c. Expreſſe ponitur in prædicta *Conſtitutione Pij Secundi*, quod ante legitimam ætatem promotus, ſi exercet ordinem ſic ſuſceptum, vel alios canonice ſuſceptos, irregularitatem contrahat: nam pœna ſuſpenſionis non eſt ſolummodo ab ordine male ſuſcepto, verum etiam ab alijs: ſtatuit enim ibi Pius Secundus, quod omnes, & ſinguli, qui abſque diſpenſatione canonica, aut legitima licentia, *ſiue extra tempora à iure ſtatuta, ſiue ante ætatem legitimam, &c.* ad aliquem ex ſacris ordinibus ſe fecerint promoueri, à ſuorum ordinum exequutione ipſo iure ſuſpenſi ſint, & huiuſmodi ſuſpenſione durante ſi in eiſdem ordinibus miniſtrare præſumpſerint, eo ipſo irregularitatem incurrant.

Dictum latorem, audita prius, &c. Quod exequutio hu-

huiusmodi litterarum facienda sit in actu Sacramentalis Confessionis, iam alibi diximus, & ideo hic nihil addendum censeo.

Dictio, quibusuis est vniuersalis omnia includens

A quibusuis, &c. Hæc dictio, *quibusuis*, est dictio vniuersalis omnia includens, & nihil excludens. *arg. l. à Procuratore*, 13. *C. mand. & cap. solitæ*, 6. *de maior. & obed.* & ideò per hanc dictionem conceditur confessario facultas absoluendi latorem præsentium à quibusuis sententijs, censuris, & pœnis Ecclesiasticis per eum occasione huius malæ promotionis incursis, siue sint à iure, siue ab homine.

Quomodolibet est dictio vniuersalis comprehendens omnes casus.

Quomodolibet, &c. Hæc dictio idem importat, ac dictio, *quomodocunque, & quocunque modo. Paris. cons.* 58. *num.* 10. *vol.* 1. *& alij*, & est similiter dictio vniuersalis comprehendens omnes casus. *Rum. cons.* 15. *nu* 36. *vol.* 1. *& alij.* Ideoque comprehendit omnem modum incursionis censurarum, quas Lator ratione huiusmodi illegitimæ promotionis potuerit directè, vel indirectè incurrere, hoc est non solum de iure communi, sed etiam de iure speciali, consuetudine, &c. vt in simili notauit *Gonzal. ad reg.* 8. *cancell. glos.* 29.

Incursis, &c. Id est, hactenus de præterito incursis, non autem de in futurum incurrendis.

Pœnitentia salutari, &c. Quæ pœnitentia possit imponi, relinquendum est arbitrio confessarij exequutoris huiusmodi litterarum. Consulerem tamen, vt pro pœnitentia imponatur pluries in hebdomada confiteri propria peccata, vt dignius, & sine macula ad altare accedat, ad quod tanta temeritate, & audacia hucusque illaqueatus accessit, cum nemo ab huiusmodi pœnitentiæ adimpletione excusare se possit.

Tamdiù duratura, &c. Verba sunt clara, & non egent explicatione; ad quatuor enim menses durare debet, nec potest confessarius tempus diminuere.

Ipsoque ab exequutione suorũ ordinũ suspenso, &c. Ne per præcedentem absolutionem à censuris censeatur Lator præsentium eo ipso restitutus ad ordinum exequutionem, admonetur per præsentem clausulam, adhuc firmam remanere suspensionem: nisi velimus, quod prima suspensio per præcedentem absolutionem fuerit relaxata, & noua imposita per confessorem. Sed non video cur sint multiplicandæ suspensiones sine necessitate: forsan ne si celebret ante tempus præscriptum à confessore, dicatur contraxisse irregularitatem? Nihil officit hæc ratio, quia si noster exequutor imponeret nouam suspensionem, imponeret authoritate M. P. & potius nomine Pontificis, & ideò induceret veram, propriamq; suspensionem; & si in tali suspensione celebraret, fieret irregularis Lator præsentium.

Dictio, dũmodo importat conditionem.

Demum, dummodo præmissa occulta, &c. Dictio, *dummodo* cum adiungatur ei, quod necessariò est implendum, antequam actus perficiatur, importat conditionem. *l. Thais*, 41. *§. Stichus, ff. de fideicom. libert. Soc. iun. cons.* 148. *in fin. vol.* 1. *Mandos. in reg.* 31. *cancell. quæst.* 13. *num.* 8. *& alij.* Ideo noster exequutor antequã veniat ad exequutionem huiusmodi litterarum, perpendere prius debet, an mala latoris promotio sit occulta,

hec ne. Quomodo autem debeat esse occulta, vide, quæ de occultis diximus in principio secundæ Partis nostræ huius Praxis. Si non est occulta, abstineat ab executione.

Et lator legitimam explenerit, &c. Dictio, *Et*, cum sit de natura sua copulatiua, copulat præsentem clausulam cum præcedenti: & sicut verificari prius debet præcedens clausula, ita, & hæc præsens: ac propterea, nisi lator legitimam compleuerit ætatem, exequutor debet omnino abstinere ab exequutione huiusmodi litterarum, hoc est, à relaxatione suspensionis, & dispensatione super irregularitate.

Dictio, Et, copulat præcedentia cũ subsequentibus.

Insuper exequutor animaduertat, an tempore datæ litterarum prædictarum lator præsentium esset in legitima ætate constitutus: nam ad validitatem gratiarum requiritur, vt tempore Datæ preces veritati nitantur, alias gratia est nulla, & inualida. *cap. constitutus, 19. de rescrip.* vt aliàs fusius probauimus. Nec sufficit, quod tempore exequutionis sit legitimæ ætatis.

Pœnitentia, vel illius parte, &c. Cum ablatiuus absolutus importet conditionem actus cui adiungitur. *l. à testatore, 108. vbi Bart. num. 1. ff. de condit. & demonstr. & in l. quibus diebus, 40. §. finali num. 2. ff. eodem*, & actus conditionalis non valeat nisi existente conditione. *l. si quis sub conditione, 8. ff. si quis omissa caus. testam. l. cedere diem, 213. ff. de verb. signif. l. si quis fundum, 37. ff. de contrahenda emptione.* Ergo non audeat noster exequutor dispensare cum latore præsentium antequam partem pœnitentiæ adimpleuerit, quia facultas dispensandi est illi concessa cum hac conditione videlicet, pœnitentia, vel illius parte peracta; & si secus fiat, actus corruit.

Ablatiuus absolutus importet conditionẽ.

Partis appellatione videtur in dubio dimidium intelligi. *l. nomen filiarum, 163. §. portionis, ff. de verb. signif. glos. in l. plane vbi, 34. verbo pro parte, ff. de leg. 1. l. etiam, 50. ff. de vsufr. Dec. cons. 69. quod incipit. Visis duobus*; nisi adijciatur illi particula *aliqua*, vel *quædam*: v. g. si dicatur, aliqua pars, vel quædam pars: hoc enim casu venit minima pars. *glos. in clem. 1. ver. aut eorum parte, de foro competenti, Anchar. cons. 160. nu. 4. vers. præterea Curt. sen. cons. 49. nu. 96. & alij.* Et consequutiue post duos menses à die impertitæ absolutionis esse cum latore præsentium dispensandum, cum pœnitentia durare debeat ad quatuor menses.

Partis appellatione quid veniat.

Et suffragantibus sibi dignis Pœnitentiæ, &c. Qui sint Pœnitentiæ fructus, aperte patet, videlicet, dolor de peccato, eius confessio, & exhibitio satisfactionis.

Fructus pœnitentiæ.

Et meritis, &c. Hoc est, bonis vitæ moribus, & Ecclesiastico conuenientibus: si enim esset lator vitæ dissolutæ, & scandalosæ, & nollet resipiscere, illum dimitterem indispensatum, etenim similibus personis maior Pœnitentiarius non patrocinatur.

Alioque ei canonico, &c. Si aliquod ex impedimentis per me enumeratis in principio huius tertiæ Partis obstet latori, eo quod aliqua alia irregularitate irretitus sit, vel excommunicatione maiori illaqueatus, remittendus est ad maiorem Pœnitentiarium indispensatus, vt aliud impedimentum declaret. Licet enim vnum impedimentum nõ habeat

habeat connexionem cum alio, & possint separatim peti absolutio, & dispensatio, & seorsum absolui, & dispẽsari super vnoquoque eorum; attamen quia hæc clausula posita cum ablatiuo absoluto importat cõditionem, vt supra diximus, & facit gratiam Maioris Pœnitentiarij conditionalem, ideo ea non existente corruit gratia, & non potest illius vigore cum latore dispensari.

Super irregularitate ex præmissis, quomodolibet contracta, &c Dictio, *ex*, de sui natura importat causam proximam & immediatam. *l. 1. §. ex incendio, vbi Bart. ff. de incen. ruin. & naufragio. l. ex hoc iure, 5. ff. de iust. & iure, & l. non dubium, 5. §. quoad omnes, C. de leg. l. 1. C. si seruus extero. l. ex causa donationis, 25. C. familiæ erciscundæ. l. eo tempore, 51. §. fin. ff. de peculio. c. inter dilectos, 6. §. cum igitur, de fide inst. Dec. cons. 539. quod incipit, inclita Ciuitate Ianuæ, nu. 7.* & ideo verbum istud, *irregularitate*, non sumitur in tota sua latitudine, prout comprehendit omnes irregularitatum species, sed restringitur solum modo ad eam, quæ prouenit ex illegitima ordinum administratione paulo ante narrata.

Dictio, ex importat causam propriam & immediatam.

Non tamen in contemptum clauium, &c. Id est, in vilipendium clauium, id est, ordinis, & iurisdictionis: ordinis, quia formaliter contempsit potestatem, quam Ecclesia sacerdotibus in ordinatione tribuit, atque ita non curauit legitime exercere ordines: Et iurisdictionis, quia minimi fecit iurisdictionem Pontificum, & Conciliorum decreta, quæ sub pœna irregularitatis prohibent suspensis, & excommunicatis ordinum exequutionem. Si hoc animo, & inrentione lator noster exercuit ordines, debet indispensatus dimitti, ob dictionem, *non*, quæ est negatiua, & malignantis naturæ, & a subiecto tollit omne id, quod negat. *l. si filius tuus. 14. C. de don.* & ob immediate subsequentem dictionem, *tamen*, quæ est dictio limitatiua, & restrictiua propositionis, cui connectitur. *l. ita tamen, 27. ff. ad Trebell. & l. vbi adhuc, 29. §. ita tamen, C. de iure dotium*, ac propterea restringit, & limitat præmissa, ne suffragentur latori nostro, si adsit huiusmodi contemptus, qui à Maiori Pœnitentiario omnino excluditur per præcedentem dictionem negatiuam.

Dictio, tã. est limitatiua.

Postquam in huiusmodi suspensione, &c. Cum dictio *postquam* inducat conditionem in ea dispositione, in qua ponitur secundum *Bar. in l. quibus diebus, 40. §. Termilius, nu. 5. ff. de cond. & demon.* ideo non prius deueniendũ est ad dispẽsandum cum latore præsentium, quam elapsi fuerint duo menses ad minus suspensionis huiusmodi à die præsentis absolutionis impertitæ: conditio enim prius verificari debet, antequam dispositio possit habere suum effectum, vt superius diximus, cum ista dictio, *postquam*, excludat omne tempus anterius secundum *Paris. cons. 31. n. 83. vol. 1.* & respiciat solum tempus posterius per *Menoc. cons. 1103. n. 4. & DD. communiter.*

Per tempus arbitrio tuo, &c. Arbitrium nostri exequatoris non est liberum simpliciter, adeo vt possit præscribere minus tempus remanẽdi in suspensione, quàm duos menses, sed ponitur solum in eius libertate, & arbitrio, an sit relinquendus lator præsentium in suspensione per quatnor, vel potius per

duos

duos menſes, & in eius electione ita duo tempora relinquuntur; alias hæc clauſula deſtrueret præcedentes, in quibus præſcribitur pœnitētia quatuor menſium, & iubetur poſt pœnitentiam, vel illius partem peractam cum latore diſpenſari: & ſicut legum correctio eſt vitanda, quando inuicem ſuſtineri valeant. *c. cum expediat, 29. de elect. in 6. l. ſi quando, 35. C. de inoffic. teſt. l. præcipimus, 32. in fine C. de appell.* ita, & clauſularum, quando inuicem ſuſtineri, & ſe inuicem interpretari queant, prout eſt in noſtro caſu, in quo ſaluantur, & arbitrium, & Pœnitentiæ duratio præſcripta.

Legum correctio euitanda

In ſuis ordinibus, &c. Per iſtam clauſulam lator reſtituitur in priſtinum ſtatum, ac ſi huiuſmodi delictum non perpetraſſet, nulla apoſita limitatione, ac reſtrictione, quoad habilitatem, & poteſtatem ſuos exercendi ordines, tam priuatim, quam publice, tam in choro, quam in Altaris ſolemni miniſterio, hoc enim important illa verba, *in ſuis ordinibus, etiam in altaris miniſterio.*

Et ſibi ante præmiſſa canonice, &c. Cùm propter huiuſmodi malam promotionem, & ordinum adminiſtrationem poſſet iure priuari beneficijs Eccleſiaſticis, quę aliàs canonicè obtinuerat, prout *in præcitata ſua Conſtitutione*, licèt loquatur de foro exteriori, & propterea requiratur ſententia Iudicis, non autem de foro interiori, & ſecreto; nihilominus conceditur Latori præſentium, vt beneficia ante prædictos exceſſus ſibi canonicè, id eſt ſecundū ſacros canones (illud enim dicitur canonicum, quod eſt à iure canonico comprobatum. *c. poſtulaſtis, 7. de cler. excom. min.*) collata retinere queat pacificè, & abſque vllo conſcientiæ ſcrupulo, & animi titubatione.

Canonicum quid ſit.

Quæ requirantur ad hoc, vt beneficia intelligantur canonicè collata, breuiter attingam. Primò, vt à legitimo collatore fiat collatio; qui autem ſint iſti legitimi collatores, facile eſt aſſignare.

Primarius enim, & generalis Eccleſiarum, dignitatum, ac beneficiorum eccleſiaſticorum diſpenſator eſt Summus Pontifex. *c. licet Eccleſiarum, 2. de præbend. & dignit. in 6.* Secundarij ſunt Patriarchæ, Primates, Archiepiſcopi, & Epiſcopi. *c. Epiſcopus, 4. & c. referente, 7. & c. graue nimis, 29. de præb. & dign. c. ſi tibi, 17. de præb. in 6. c. nullus omnino, 16. q. 7.* Capitula. *c. ſignificatum eſt nobis 11. & c. pro illorū, 22. & d. cap. graue nimis, de præbend. & dignit. c. propoſuit, 4. de conceſſ. præben.* Archidiaconi, *d. c. referente*, & alij iuriſdictionē quaſi Epiſcopalem, vel indulta deſuper neceſſaria habentes, vel ſpecialem eccleſiarum diſpoſitionē obtinentes.

D. Papa eſt primarius, & vniuerſalis diſpenſator dignitatum, &c.

Secundò requiritur, vt perſonæ habili, & capaci conferantur. Perſonæ autem habiles illæ dicuntur, quæ ſunt prædītæ ætate, moribus, & ſciētia. *c. cum in cunctis, 7. de electione, vbi gloſ. in d. cap. graue nimis eod. tit.*

Beneficia perſonæ habili conferri debent.

Ætas pro ſimplicibus beneficijs abſque reſidentia, olim maior ſeptem annorum; minores enim ſeptē annorum, non debent inſigniri clericali tonſura. *cap. fin. de elect. in 6. & c. cum adeò, de reſcript.* Hodie vero per *Concil. Trident. ſeſſ. 23. cap. 6. de reform.* non confertur beneficium eccleſiaſticum minori quatuordecim annorum. Ad dignitates quaſcunque curam animarum habentes requiritur ſaltem ætas 25. annorum. Ad dignitates, & perſonatus, quibus cura animarum nulla ſubeſt, ſufficit ætas annorum viginti duorum. *d. cap. cum in cunctis, de elect.*

Quæ ætas requiratur ad beneficia obtinenda.

elect. & Concil. Trident. sess. 24. cap. 22.

Probitas morum requiritur in beneficiando.

Probitas morum: & ideò excluduntur omnes excommunicati. *c. postulastis, 7. de cler. excommun. minist.* & irregulares, veluti illegitimi. *c. 1. & 2. & cap. proposuit, 6. de fil. presbyterorum. c. innotuit, 20. de electione c. per venerabilem, 13. qui filij sint legitimi. c. accedens, 14. de purgat. canon.* Corpore vitiati. *cap. qui in aliquo distin. 51. cap. 1. in fin. dist. 49. c. 1. dist. 55. c. 2. de clerico ægrot.* Homicidæ. *c. fin. de cler. pugnan. in duello. c. studeat in fin. 50. dist.* & alij irregulares, prout diximus superius, agendo, de irregularitatum speciebus.

Et insuper requiritur, vt non habeant alia beneficia, plura enim beneficia sine dispensatione insimul retineri non possunt. *cap. cum teneamur, 6. vbi glos. in verb. commodè. c. quia in tantum, 5. c. ad hæc, 13. de præb. & dignit. Conc. Triden. sess. 7. cap. 24. & 5. de reform.*

Quæ scientia requiratur.

Scientia, quæ sit sufficiens pro illo ordine, quem requirit beneficium, vt supra dixi de irregulari, ex defectu scientiæ.

Modus assequutionis.

Demum requiritur modus assequutionis, & impetrationis, qui sit à Sacris canonibus approbatus: & ideò excluditur modus simoniacus. *c. cum essent, 12. c. insinuatum, 13. & c. ex diligenti, 17. de simonia,* vt infrà suo loco melius explicabimus: & ob eandem causam excluditur Confidentiarius per Bullas fel. record. Pij IV. quæ incipit, *Romanum, in Bullario constitut. 109. &* Pij V. *constit. 87. quæ incipit, intolerabilis.*

Et si quæ in futurum aliàs tamen canonicè beneficia, &c. Per hanc clausulam non dispẽsatur cum Oratore, vt beneficia desatur cum Oratore, vt beneficia denuo per eum obtinenda possit cum alijs à se obtentis, retinere sine speciali dispensatione Sedis Apostolicæ, sed solum tollitur eius inhabilitas proueniens ex supra narratis excessibus: & ideò si aliud beneficium obtinet absque expressione obtentorum, & dispensatione speciali ad insimul hæc retinenda, primum beneficium vacat, si secundum vult retinere. *c. præterea, 14. cap. de multa, 28. de præben. dignit.*

Inuicem tamen compatibilia, &c. Beneficia incompatibilia ea sunt, quando per vnius cõsecutionem alterum vacet, vt sunt duæ Dignitates. *cap. quia nonnulli, 3. de cleric. non resident.* Duo Personatus. *d. cap. multa, de præben.* Duo officia. *c. vnum, 21. q. 1. & c. fin. 20. q. 4.*

Quando primum beneficium per secundi assecutionem vacat.

Quod tamen intellige, quando est plenè translatus quis ad secundã dignitatem. Beneficium enim primum tunc vacat per secundi adeptionem, quando beneficiatus est plenè translatus ad secundum. *c. cum in cunctis, 7. de elect. c. commissa, 35. de elect. in 6. Panor. in c. si quis clericorum, 1. num. 5. de cleric. coniug. & DD. communiter.* Duæ Parochiales Ecclesiæ, & curata beneficia. *cap. quia in tantum, 5. de præben. cap. gratia, 8. de rescriptis, in 6.* Duæ Vicariæ perpetuæ. *clement. vnica de officio Vicarij.* Duo beneficia simplicia sub eodem tecto. *c. litteras, 19. de conceff. præben.* Duo beneficia diuersarum Ecclesiarum actualem residentiam requirentia. *c. non potest, 21. de præben. in 6.* Vide alias beneficiorum incompatibilitates apud *Rebuffum in sua Praxi benefic. in tit. de dispensatione ratione ætatis.*

Conferantur, &c. Istud verbum cum sit generale, comprehendit omnes eos modos quibus obtineri possint beneficia Ecclesiastica,

Conferantur importat omnes modos assequendi beneficia.

stica, siue per collationem, siue per electionem, siue per præsentationem, siue per commendam, prout bene aduertit *Rebuffus in sua Praxi beneficiali, loc. cit.*

Nomine beneficiatorũ an veniant dignitates

Insurgit dubium, an vigore istius dispensationis, possit Lator noster consequi dignitates Ecclesiasticas, cùm beneficiorum nomine videantur venire etiam dignitates. *c. tua nobis, 32. de verb. significat.* videlicet Abbatiæ, & Episcopatus. *cap. maioribus, 8. vbi Panorm. num. 2. de præben. & dignitat.*

Hoc tamen non obstante contrarium censeo dicendũ: sumus enim in materia dispensationis, quæ cum sit dispositio contra ius commune, debet strictè interpretari. *cap. 1. §. Ille, de fil. presbyt. in 6. & cap. quæ à iure, 28. de reg. iur. in 6.* & propterea non potest extendi ad non expressa. *cap. non potest, 21. de præben. in 6. & d. cap. 1. de filijs presbyt.*

Nec obstat *d. cap. tua, in contrarium allegatum*, immò nostræ sententiæ omnino fauet: Primo, quia in *d. cap. tua*, agitur de priuilegio facto Episcopo pro conseruando suę dignitatis statu à debitorum grauamine; pro quo conseruando omnia beneficia, tàm maiora, quàm minora suæ diœcesis sibi subiecta, ratio exigit, vt suis fructibus concurrant: quod non est in casu nostro, in quo dispensatus, quantum in se erat in suis excessibus, nec minimum merebatur beneficium, immò demerebatur. Et magnopere ei indulgetur, dum ad minora beneficia habilitatur.

Secundo respondetur, dictum capitulum restringere allegatam interpretationem: videlicet generali nomine beneficiorum venire dignitates, & maiora beneficia, ad casum tantum *in d. cap.* expressum, hoc enim ponunt illa duo verba, *in hoc casu.*

Nomine beneficiorum non veniunt dignitates.

Ratio est, quia cum dignitates sint speciali nota dignæ, vt bene aduertit *glossa in cap. 2. verbo, dignitatum, de præben. in 6.* nisi specialiter notentur, excluſa intelliguntur. *cap. quamuis, 4. §. quamquam, de præb. & dignit. in 6. l. iniuriarum, 13. §. quæ iure potestatis, ff. de iniur.* & hoc esse secundum stylum Romanæ Curiæ asserit *Rebuff. in sua Prax. benefic. in tit. de dispensat. ratione ætatis, vers. contrarium tamen verius est, & in vers. addendum est*, vbi expressè negat in Bulla dispensationis, ad duo beneficia, posse addi clausulã, etiamsi dignitates, nisi in corpore signaturæ fuerit facta mentio de dignitatibus, quia regulariter Papa plus non concedit, quam pars requisierit: & ideò monet in supplicationibus dispensationum exprimendum, vt secum dispensetur ad dignitates etiam in Cathedralibus, & Metropolitanis. Ex quibus collige, vigore præsentis dispensationis Latorem præsentium posse solummodo consequi beneficia simplicia, & curata extra cathedrales Ecclesias existentia, & à dignitatibus seiuncta.

Recipere, & similiter retinere, &c. Id est, collationi ad sui fauorem factæ assentiri, beneficiorum sibi collatorum possessionem capere, & retinere.

Reliquæ clausulæ huius dispensationis formulæ sunt eædem, ac superius in alijs formulis positæ: ideò in eis iterum explicandis non est necesse amplius immorari.

PRO

PRO DIACONO,

Qui sacros Subdiaconatus, & Diaconatus ordines ante legitimam ætatem susceptit, & in eis ministrauit, & posteà audiuit in Confessione quendam Sacerdotem paratum pro Missa celebranda; cum nullus alius Sacerdos adesset; Litteræ absolutionis, & dispensationis conficiuntur, vt infra.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Quod ipse aliàs scienter promouere se fecit ante legitimam ætatem ad sacros Subdiaconatus, & Diaconatus ordines, & in eis ministrauit, necnon sacramentalem Confessionem audiuit cuiusdam Sacerdotis celebrare volentis, cum nullus Sacerdos adesset, eiq; absolutionem impertiuit: propter quæ censuras Ecclesiasticas incurrit, & irregularitatem contraxit. Cùm autem, &c. Lator prædictus modò in legitima ætate constitutus de præmissis, quæ occulta sunt, plurimum doleat, susceptosque ordines exercere, & ad sacrum Presbyteratum promoueri licitè posse desideret, pro suæ conscientiæ quiete cupit per Sedem Apostolicam absolui secumque desuper dispensari. Quare, &c. quatenus si est ita, & in eo quod prædictum Sacerdotem sit absoluere tentauit, lator non fecerit vt hæreticus, dictum Latorem, audita prius eius sacramentali Confessione, à quibusuis sententijs, censuris, & pœnis Ecclesiasticis, quas propter præmissa quomodolibet incurrit, & excessibus huiusmodi absoluas hac vice, &c. Iniuncta inde ei pro modo culpæ grauissima pœnitentia salutari, quæ duret per tantum tempus, &c.* Reliqua vt in præcedenti formula.

Hæc formula parum à præcedenti differt, ideò proprias eius tantum clausulas explanabo.

Sacramentalem Confessionem audiuit, &c. Cum ius ligandi, & absoluendi à peccatis sit solum cõcessum ipsis Sacerdotibus. *c. verbum Dei. §. certum est, de pœnitentia, dist. 1. Concil. Trident. sess. 14. c. 6. de reform.* Ideò non sacerdos temere, & nulliter absoluit; vt fecit hic lator, qui est solum Diaconus; & insuper contrahit irregularitatem. *c. 1. & 2. vbi Panorm. & alij, de clerico non ordin. ministran.* nec non incurrit pœnam capitalem *per Constitutionẽ Clementis Octaui editam anno 1601. quæ incipit. Etsi alias felicis record. Paulus Papa Quartus, &c.*

Quatenus, &c. non fecerit vt hæreticus, &c. Id est, credens. Verba illa Domini, *Quæcunque alligaueritis super terram, erunt alligata, & in Cœlo: & quæcunque solueritis super terram, erunt soluta & in cœlo: & quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt;* ad omnes Christifideles indifferenter, & promiscue contra institutionem huius Sacramenti ita esse dicta

vt quiuis potestatem habeat remittendi peccata: qui enim hoc credit, credit doctrinam falsam, & à veritate Euangelij penitus alienam, & ideò hæreticam; & propterea est hæreticus, qui eam tenet, & credit. *Concil. Trident. sess. præcitata, can.* 10.

Quatenus non fecerit vt hæreticus, &c.

Quatenus est dictio limitat. ma.

Quia dictio, *quatenus*, est dictio limitatiua. *l. si quis crediderit*, 50. *vbi glos. ff. de pact. c. placet*, 12. *de conuers. coniugat. Decius in l. quatenus*, 25. *in principio, ff. de reg. iuris*; idcircò limitat facultatem per huiusmodi diploma concessam, & restringit ad casum, in quo noster lator non audiuerit Sacramentalem confessionẽ prædicti Sacerdotis, pertinaciter credens etiam non Sacerdotibus fuisse concessam à Christo Domino potestatem absoluendi à peccatis.

Hæresis non est sine pertinacia.

Ad hoc autem, vt quis hæreticus dicatur, necesse est, vt pertinaciter, & obstinatè erret in rebus fidei, non autem per simplicitatem, & ignorantiam. *c. dixit Apostolus. c. qui in Ecclesia*, 24. q. 3. Ad constituendum enim hæreticum duo concurre necessariò debent: error in intellectu circa res fidei: & pertinacia voluntatis in huiusmodi errore. *Clem. vnica, §. porro de summ. Trinit. c. damnamus*, 2. *§. si quis igitur, eod. tit. de summ. Trinit. Panor. in c. nu.* 1. *de hæreticis. Sylvest. verbo hæresis*, 1. *nu.* 1. *& 3. & Doctores communiter.* Error ad inducendam hæresim non solum est, quando quis firmiter credit contra illud, quod credit Ecclesia, verum etiam, quando pertinaciter dubitat de eo, quod Ecclesia determinauit circa res fidei, adeò, vt non sit paratus corrigi ad Ecclesiæ mandatum. *cap. dubius*, 1. *vbi Panorm. & DD. de hæreticis, d. cap. damnamus in fine de Sum. Trinit.* vbi ideò Ioachim ab hæresis nota excusantur, quia omnia sua scripta commisit corrigenda Sedi Apostolicæ: ergo quando non vult se subijcere correctioni Ecclesiæ, est hæreticus: & pertinacia tunc adest, quando quis scienter, & data opera aliquid contra Ecclesiæ determinationem affirmat, & defendit. *cap. excellentissimus*, 11. *quæst.* 3. *cap. fin. §. licet igitur de pœnis, cap. fin. de cler. excomm. ministr. glos. in Clem. vnica in verbo pertinaciter de Sum. Trinit.*

Dubius in fide quando sit hæreticus.

Præterea ad incurrendas pœnas contra hæreticos, &c. requiritur, vt huiusmodi deprauata credulitas, & pertinacia, seu dubium, exprimantur per aliquod signum extrinsecũ, & significatiuum sui interni erroris; Ecclesia enim punire non valet ea, quæ per externum actum suis Clauibus non subijciuntur. *c. Christiana*, 32. *q.* 5. *c. consuluisti*, 2. *q.* 5. *c. si omnia*, 6. *q.* 1. *& c. erubescant, dist.* 32.

Iniuncta ei pro modo culpæ grauissima pœnitentia, &c.

Excessus, & temeritas latoris fuerunt grauissimi, ideò grauissimè debent puniri, videlicet ieiunio in pane, & aqua, seù aliqua peregrinatione, aut alijs rebus, quæ sint corporis afflictiuæ; habito tamen respectu ad qualitatem personæ, & considerata pœna capitali, qua per prædictam Clementis Constitutionem punitur quicunque ausus fuerit exercere ordinem Presbyteratus non adhuc susceptum.

Reliquæ clausulæ, cum nihil speciale habeant, & differens à præcedenti formula, ideò in illa videndæ sunt.

AMA-

A MALA PROMOTIONE ANTE ÆTATEM.

Et à mala prouisione, ac fructuum perceptione.

Pro Presbytero, &c. qui ad sacrum Subdiaconatus ordinem ante legitimam ætatem promotus, in illo ministrauit, & deindè in ætate legitima constitutus reliquos sacros Diaconatus, & Presbyteratus ordines susceptit, & ante vigesimum quintum suæ ætatis annum, quandam Parochialem Ecclesiam assequutus fuit, ac summam quindècim aureorum percepit: Litteræ vt infra conficiuntur.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Quòd ipse aliàs ante ætatem legitimam promoueri se fecit ad sacrum Subdiaconatus ordinem, & illum exercuit: deinde in legitima ætate susceptit reliquos sacros Diaconatus, & Presbyteratus ordines, nec non ante vigesimum quintum ætatis suæ annum quandam Parochialem Ecclesiam assequutus fuit, ex qua summam quindecim aureorum percepit: propter quæ censuras Ecclesiasticas incidit, & irregularitatem contraxit. Cum autem, &c. dictus lator præsentium de præmissis, quæ occulta sunt, plurimum doleat, suosq; ordines exercere, & dictam Ecclesiam Parochialem retinere licitè posse desideret, pro suæ conscientiæ quiete cupit per Sedem Apostolicam absolui, secumque desuper dispensari, ac fructus prædictos sibi condonari. Quare, &c. Quatenus, si est ita, dictum latorem, audita prius eius Sacramentali confessione, à quibusuis sententijs, censuris, & pœnis Ecclesiasticis, quas propter præmissa quomodolibet incurrit, & excessibus huiusmodi absoluas hac vice, &c. Iniuncta inde ei pro modo culpæ graui pœnitentia salutari, quæ duret per tantum tempus, quantum ei deerat ad ætatem legitimã, cum promotus fuit: Quodq; illis, quibus ipse in concursu per fraudem sic prælatus fuit, satisfaciat, vel cum eis concordet; & alijs, quæ fuerint de iure iniungenda. Demum, dummodo præmissa sint occulta, &c.* Prout in præcedenti formula, vsque ad verbum *ministrare*, & deinde subiungitur. *Et si, & postquam prædictis satisfaciat, vel cum eis concordauerit, vt præfertur, dictam Parochialem Ecclesiam retinere licitè valeat, misericorditer dispenses, sibiq; fructus est dicta Ecclesia hactenus perceptos gratiosè remittas, & condones in foro conscientiæ, &c. & non aliter, &c. Ita quod huiusmodi absolutio, dispensatio, & condonatio in foro iudiciario nullatenus suffragentur. Datum Romæ, &c.*

Ea tantummodo hic explicabimus, quæ à priori formula dissonant, videlicet ea quæ spectant ad malam assequutionem Parochialis Ecclesiæ, & fructuum perceptionem.

Collatio beneficij facta irregulari est nulla.

Dictam Ecclesiam retinere, &c. Duo concurrunt in nostro latore præsentium impedimenta, propter quę nulliter recepit Parochialem Ecclesiam. Primum est irregularitas contracta ex administratione ordinis ante legitimam ætatem susceptí; collatio enim beneficij facta irregulari est ipso iure nulla. *cap. dudum, 22. §. cum autem de electione, c. 2. de cler. pug. in duello in fine, cap. 2. de cler. non ordin. min. Panorm. in cap. tanta, 18. de excessibus prælat. Innoc. in cap. cum nostris, 6. de conces. præbend. Felin. in cap. 2. de rescript. Couar. in cap. alma mater, 24. de sentent. excommun. in 6. §. 7. nu. 1.* Ratione enim ordinis datur beneficium: ergo irregularis, qui est inhabilis ad ordinem, eiusque vsum, est etiam inhabilis ad beneficium.

Alterum impedimentum est defectus ætatis vigintiquinque annorum. *cap. cum in cunctis, 7. §. inferiora, de electione. Concil. Trid. sess. 24. cap. 12. de reform.* Et super vtroque impedimento eget lator præsentium, vt secum dispensetur ad licitè retinendam Ecclesiam Parochialem.

Si, & postquam prædictis satisfecerit, &c. Satisfactio est facienda arbitrio boni viri, & prout de iure tenetur, & pro eo iure, quod dignior præuio examine repertus in concursu habebat ad prædictam Ecclesiam; quod ius multum differt à iure, quod quis habet in re, quando illam actu possidet legitimè, & ideò minoris momenti est.

Pro determinanda huiusmodi satisfactione, plura considerare debet noster exequutor. Primò expensas, quas Parochus tenetur facere pro paramentis, alijsque necessarijs ad Sacramentorum administrationem, nec non pro reparatione ædificij Ecclesiæ, ac propriæ habitationis domus ad illam spectantis, si eas lator fecit. Secundò mercedem competentem Parochi pro cura animarum, & onere administrandi Sacramenta, quæ ad minus solet esse centum scutorum; & hanc ob causam D. Papa in resignationibus Parochialium cum pensione ad fauorem resignantis, semper mandat apponi clausulam. Dummodo remaneant centum pro Rectore. Tertiò, an concurrens dignior sit pauper, vel diues: pauper enim pluris æstimat modicam pecuniæ summam actualiter recipere, quam ius incertum ad rem; & è contra diues. Quartò, quod satisfactio præstanda est digniori, donec ille aliud non assequatur beneficium Ecclesiasticum, quod sit incompatibile cum Ecclesia Parochiali: videlicet, vel quod beneficium à se impetratum requirat residentiam personalem; vel quod, si sit simplex, sufficiat ad congruam sui sustentationem, & sit ei ab Episcopo, seù alio Ordinario collatum; cum nemo præter Romanum Pontificem possit eidem personæ conferre duo beneficia, quando alterum eorum est sufficiens ad congruam sustentationem. *Conc. Trid. cap. 17. sess. 24. de reform.* Et ideò per assequutionem secundi beneficij vacat eo ipso primum beneficium. *Idem Concil. loc. cit.* ac propterea cessabit etiam satisfactio præstanda. Quinto, an in loco ipso dictæ Parochialis, vel ei vicinioribus, sint alia beneficia, ad quæ dignior con-

Ad D. Papam spectat plura beneficia vni conferre.

concurrere facilius posse speretur, nec ne: Si enim sunt alia beneficia, ratione istius spei minus eius ius læsum fuisse à nostro latore præsentium creditur: secus erit, si præter dictam Parochialem Ecclesiam nullum aliud adsit beneficium.

In summa existimo ius ad beneficium annui redditus centum scutorum bene compensari, tradendo alij concurrenti digniori scuta quinquaginta pro vna vice. Quia per acceptionem istarum pecuniarum ille acquirit in ipsis certum, & tale ius, quod multum prævalet iuri, quod per examen, & concursum obtinuerat ad dictam Parochialem Ecclesiam; non enim per istud ius adeptus fuerat talem certitudinem consequendi Ecclesiam, vt eam consequi omnino deberet, & ordinarius collator omnino teneretur eam illi conferre; poterat insurgere aliqua saltem apparens ratio, per quam Ordinarius existimaret alteri, quam digniori in concursu reperto, conferendam Parochialem Ecclesiam, & ideò damnum illatum non debet recompensare ex æquo: quia sicut bene notat *D. Thom. secunda secundæ, quæst. 62. art. 4. in cor. Minus est habere aliquid virtute, quam actu: qui autem est in via adipiscendi aliquid habet illud solum secundum virtutem, vel potentiam, & ideò si redderetur, ei vt haberet hoc in actu, restitueretur ei quod est ablatum, non simplum, sed multiplicatum, quod non est de necessitate restitutionis: tenetur tamen facere aliquam recompensationem, secundum conditionem personarum, & negotiorum.* Ex quibus S. Thomæ verbis optimè colligitur, quod pro læsi iuris ad rem satisfactione, quis non tenetur ad æquale, vel ad medietatem rei, super qua alium damnificauit, sed ad aliquam minimam dumtaxat illius partem. Hoc enim important illa verba, *multiplicatum*, & *aliquam recompensationem*: si enim quando redditur res, ad quam quis ius secundum virtutem, seù potentiam habebat, præsumitur reddi non simplum, sed multiplicatum, & nihilominus illa res est in se simpla, & non multiplicata: ergo ius ad rem, nullam habet proportionem, & æqualitatem ad totam rem, sed solum ad aliquam minimam eius partem: ergo pro dicti iuris ad rem satisfactione imponenda, debet solum æstimari, & considerari dicta pars rei in qua damnum fuit illatum, & ideò aliqua facienda est recompensatio secundum conditionem personarum, & negotiorum.

Si, & postquam, &c.

Ambæ istæ dictiones important ex sua natura conditionem.

Quod dictio, *si*, importet conditionem, quando est coniuncta verbo futuri temporis, prout est in nostro casu, patet ex *l. 1. vbi Bart. num. 2. & ex l. quibus diebus, 40. §. quidam Titio, ff. de condit. & demonstr. & ex l. 1. §. si quis, ff. de verb. obligat.*

Quod dictio, *postquam* importet etiam conditionem, constat ex *l. inter illam, 217. vbi gloss. in verb. fari, ff. de verb. signif. Bart. in d. l. quibus diebus. §. Termilius, num. 5. ff. de condit. & demonstr.* *Dictio, coniuncta futuro tempori importat conditionem.*

Dictio, *si*, in nostro proposito inducit conditionem in re, quæ fieri debet; dictio vero, *postquam*, inducit conditionem in tempore, quo res facienda est, cum excludat omne tempus anterius; ita *Paris. cons. 31. num. 83. vol. 1.* & sic requirit solummodo tempus posterius. *Menoch. cons. 1103. num. 4.* vt alias diximus, atque ità excludunt omnem tergiuersationem, quæ fingi possit ad effugiendam istam satisfactionem: nec mirum, cum læsio sit occulta,

cultà, etiam ipsi læso, & propterea læsor nulla actione cogi possit ad præstandam satisfactionem, ideò satisfactio huiusmodi præstanda circumuallatur istis duabus dictionibus conditionem inducentibus: & læsorem cogentibus ad satisfaciendum, si beneficio huius absolutionis, & dispensatione frui velit.

Vel cum eis concordauerit, &c. Lator præsentium non tenetur se propalare, sed potest per interpositam personam præstare actualem satisfactionem, vt suprà diximus; & si hoc non possit, promittat per apocam, etiam ad maiorem cautelam præstando fideiussionem, persoluere eam pecuniarum summam, quam prudens exequutor existimabit persoluendam in manibus ipsiusmet exequutoris; si tamen læsus concurrens velit istius satisfactionis modum admittere; & ideò debet cũ eo concordare quoad qualitatem, & modum satisfaciendi, arbitrio tamen prudentis Viri.

Si verò læsus prætendat irrationabilem satisfactionem, existimo huius clausulæ sufficienter satisfieri, si Lator præsentium deponat eam pecuniarum summam in manibus vel nostri exequutoris, vel alterius securæ personæ, ad effectum consignandi prædictæ personæ læsæ, quam prudens exequutor, secundum Deum iudicauerit, & depositarius promittat soli personæ læsæ consignare, & non amplius nostro latori restituere lator vero eam non repetere medio iuramento etiam promittat: sic enim lator adimpleuit totum id, quod Maior Pœnitentiarius per huiusmodi clausulam ab eo requirebat, quia conditio habetur pro adimpleta; cum ille, ad quem spectat adimplere, fecit in se, quod debebat facere. *cap. cum non stat, 66. de regul. iur. in 6.* & ideò potest cum eo dispensari vigore præsentium litterarum.

Dictam Parochialem, &c. Cum Lator possessionem, dictæ Parochialis adeptus fuerit ex prima prouisione, licet inualida, non debet iterùm illam capere, postquam vigore nostræ huius dispensationis, cũ eo dispensatum fuerit; sed eam solummodo licite continuabit. Primò, quia etiam ex inualido titulo possessio adipiscitur. *l. 1. §. si vir, ff. de acquir. possess.*

Secundò, quia per præsentes litteras conualidatur capta illius possessio, dum latori conceditur, vt eam Parochialem à se possessam retinere licitè possit: retentio enim non datur nisi de re, quam quis actu iam, & naturali possessione possidet. *l. si non sortem, 26. §. si centum, vbi Bart. num. 2. ff. de condit. indeb. l. si necessarias, 8. in princ. ff. de pignoratitia actione. l. seruus, quem, 31. ff. de action. empt. & vend. Rebuff. in prax. benef. tit. de rescripto, etiã, & perinde valere, nu. 52. Bald. in l. fin. C. de commodato.*

Retentio est de iure quam quis possidet.

Sibique fructus, &c. Cum ob canonici tituli defectum Lator præsentium litterarum non fecerit fructus dictæ parochiæ suos, *reg. 1. de regul. iur. in 6.* ac propterea teneatur illos restituere; per hanc clausulam remittitur ei obligatio faciendæ restitutionis huiusmodi; necnon gratiosè, hoc est, sine vllo grauamine, ex mera liberalitate ei condonantur fructus sic malè percepti, ac si suos fecisset.

A MA-

A MALA PROMOTIONE.

Pro Presbytero, qui ad omnes sacros, etiam Presbyteratus Ordines ad titulum ficti, & simulati patrimonij promoueri se fecit, & in eis ministrauit; litteræ, vt infrà cōfici solent.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Quod ipse aliàs promoueri se fecit ad omnes sacros etiam Presbyteratus ordines ad titulum ficti, & simulati patrimonij, & in eis posteà ministrauit, censuras Ecclesiasticas propterea incurrendo, & irregularitatem contrahendo. Cùm autem, &c. Lator prædictus de præmissis, quæ occulta sunt, plurimum doleat, suosque ordines exercere, & beneficia Ecclesiastica consequi licitè posse desideret pro suæ conscientiæ quiete cupit à præmissis per Sedem Apostolicam absolui, secumque desuper dispensari. Quare, &c. quatenus, si est ita, dictum Latorem, audita prius ipsius sacramentali Confessione, à quibusuis sententijs, censuris, & pœnis Ecclesiasticis, quas propter præmissa quomodolibet incurrit, & excessibus huiusmodi absoluas hac vice, &c. Iniuncta inde ei pro modo culpæ pœnitentia salutari, & alijs, &c. Iniungenda. Ipsoque ab exequutione suorum ordinum suspenso. Demum, dummodo præmissa occulta sint, cum eodem Latore, pœnitentia, vel illius, &c.* vt in præcedenti formula, vsq; ad sequentia verba, *quod illa, & alijs præmissis non obstantibus, quæcunque beneficia Ecclesiastica cum cura, & sine cura, inuicem tamen compatibilia (si quæ sibi alias canonicè conferantur) recipere, & retinere, necnon postquam legitimum titulum, vel cum conditionibus à Sac. Concil. Trident. requisitis sufficiens patrimonium habuerit, atque in huiusmodi suspensione steterit per tempus arbitrio tuo statuendum, in suis ordinibus etiam in Altaris ministerio ministrare licitè valeat misericorditer dispenses.* Reliqua vt in præcedentibus formulis.

Mendicitas facit clericam contemptibilem.

Cum despiciatur sacerdotale officium, quando mendicat infelix clericus in plateis, & ciuili operi emancipatus, publicam à quolibet deposcit alimoniam. *cap. diaconi sunt, §. nunc autem, 93. distin.* & hoc summopere detestandum: Ideò nemo promoueri potest ad sacros ordines sine titulo sufficienti ad congruam sui sustentationem. *cap. Episcopus, 4. & c. tuis, 23. de præbend. & cap. si Episcopus, 37. eodem tit. in 6.* Ac propterea *Sacr. Conc. Trident. sess. 21. cap. 2. de reform.* neminem promoueri posse decreuit ad sacros ordines absq; beneficij Ecclesiastici, quod ad victum honeste sufficiat, legitimo titulo, & eius actuali pacifica possessione, vel absque patrimonio sufficienti ad congruam sui sustentationem, sub pœna suspensionis à susceptorum ordinum ministerio, ipso facto incurrendæ, iuxta antiquos canones.

cap.

cap. neminem, & cap. ſanctorum canonum, diſt. 70. quos ibi innouauit; qui ſecundum communiorem DD. ſententiam non ſunt reuocati in caſu noſtro, aliàs fraus, & dolus patrocinarentur ſic male promoto; quod nulla iura permittunt. *cap. aduerſus, 7. §. fin. de immun. eccleſiaſtica. cap. intelleximus, 7. de iudicijs. cap. tuæ, 12. de cleric. non reſiden. cap. ex tenore, 16. de reſcript. cap. 2. de dolo. l. itaque fullo, 12. ff. de furtis. l. ſancimus, 22. C. de pœnis.*

Fraus nemini debet patrocinari.

Nec ſuffragatur ex aduerſo facta reſponſio, quod prædicti canones ſint reuocati per *cap. cum ſecundum 16. de præbend.* Nam talis reuocatio eſt intelligenda ſolummodo quoad illos, qui ſciente Epiſcopo ordinati ſunt abſque titulo; non autem quoad illos, qui malitioſe, & decipiendo ſuos ordinatores, abſque titulo promoueri ſe fecerunt: nam alias ſequeretur ordinantes abſque ſua culpa puniendos eſſe, cùm probabiliter factis ſuis diligentijs crediderint ordinato, qui exhibuit ſe habere ſufficiens beneficium, vel patrimonium iura autem non permittunt innocentem puniri, ſed pœnam tenere ſolos authores, & delinquentes decernunt. *d. l. ſancimus. C. de pœnis. l. abſentem, ff. eod.* Et nemo pro alieno delicto puniendus eſt. *cap. iam itaque 1. q. 4. c. ſi habes, 24. q. 3. c. quæris, de conſecrat. diſt. 4. cap. 2. de conſtitut.*

Iura non permittunt innocentem puniri.

Itaque à talis ſuſpenſionis incurſu excuſari non debet qui decipiendo ſuum Epiſcopum, promoueri ſe facit ad ſacros ordines ad fictum, & ſimulatum titulum; ſicut cum non excuſat Praxis Curiæ Romanæ, quæ magnifacienda eſt.

Ipſoq; ab executione, &c. Relaxari ſuſpenſio nequit, donec Lator aſſequatur ſufficientem, & legitimum titulum pro congrua ſui ſuſtentatione, vt infra dicetur; durante enim cauſa ſuſpenſionis, debet durare, & ſuſpenſio. *arg. l. ſemper in ciuitate, 5. §. negotiatores, ff. de iure immunitatis.*

Quæcunque beneficia Eccleſiaſtica, &c. Etiamſi non relaxetur ſuſpenſio quoad ordines exercendos, rehabilitari tamen poteſt ad beneficia conſequenda, vigore præſentis clauſulæ. Per hanc enim clauſulam M.P. intendit diſponere Latorem præſentium ad relaxationem ſuſpenſionis impetrandam, remouendo illius cauſam, quæ eſt defectus tituli: remoueri autem nequit niſi mediante conſecutione beneficij, vel patrimonij, prout apertè inſinuant ſequentis clauſulæ verba illa, *Necnon poſtquã legitimum titulum, &c.*

Patrimonium, &c. Patrimonij appellatione ſtrictè, & in ſuo primæuo ſignificatu intelligitur res patris, ſeù hæreditas, quæ à patre prouenit filio. *l. quantitas, 72. & l. in quantitate, 73. ff. ad leg. falc. l. cogi, 16. ff. ad trebell. Dec. conſ. 80. num. 3. verſ. idem eſt.*

Extenditur autem, & communiter accipitur, & intelligitur pro omnibus rebus, & bonis, quæ vndecumq; obuenerunt alicui: & ſic capitur pro ſubſtantia, & facultatibus illius *l. munera, 2. & l. quantum, 10. vbi gloſſæ, C. de muneric. patrimon. lib. 10.*

Vel cum conditionibus, &c. Duas conditiones præcipuè requirit *Conc. Trident.* in patrimonio, ad cuius titulum quis promoueri debeat. Primo, vt illud, quod pro patrimonio exhibetur, vere, hoc eſt, actualiter, & cum pleno iure realiter poſſideatur à promouendo:

dictio

dictio enim, *vere*, importat proprietatem, & excludit fictionem, ſeù interpretationem. *gloſ. in l. ſingularia*, 15. *in verb. non acceperis. ff. ſi certum petatur, vbi Cagn. nu.* 140. *l. verum*, 216. *vbi gloſſa, & Rebuffus in verbo, verum. ff. de verbor. ſignificat.* Et verbum, *obtinere*, importat non ſolum poſſeſſionem, verum etiam ius in re plenum. Ille enim, vt bene aduertit *Archidiac. in cap. ſi gratioſe*, 5. *n.* 1. *de reſcript. in* 6. non dicitur rem obtinere, qui non habet plenum ius in ea, vt probatur ex *d. cap. ſi gratioſe*.

Dictio vere importat proprietatem & excludit fictionem.

Verbum obtinere importat plenum ius.

Et ideò ſecundum *Concil. Trid. loco cit.* iſtius patrimonij prima cõditio eſt, vt à promouendo poſſideatur, non ſolum poſſeſſione naturali, quæ eſt in ſimplici fructuum perceptione. *l. naturaliter*, 12. *ff. de acquiren. & amittenda poſſeſſ.* quam habent etiam Colonus, & qui mittitur in poſſeſſionem cauſa rei ſeruandæ. *l. 3. §. creditores, ff. vti poſſidetis, l. cum legati*, 12. *ff. quibus ex cauſ. in poſſ. eatur*, & qui precario habent. *l. 1. & ſequentib. ff. de precario.* Sed neceſſe eſt, vt pleno iure, & dominio poſſideatur; hanc enim ob cauſam appellat patrimonium, quod iure hæreditario, hoc eſt pleno iure, & dominio poſſidetur. *l. 1. & l. bona autem*, 3. *§. hæreditatis autem, & §. bonorum igitur, ff. de bonorum poſſeſſ.*

Secunda conditio eſt, vt ſit conſtitutum in re fructifera, quia ſatis eſſe debet ad vitam ſuſtentandam. *Concil. Trid. loco cit.* Quæ autem ſint iſtæ res fructiferæ, nemo erit, qui ignoret, ſi animaduertat, fructus appellatione, nec res ipſas, nec earum pretium venire, ſed quod ex eis naſcitur, & renaſcitur. *cap. ſalubriter*, 16. *vbi Panorm. in fine de vſuris.* & inſimul ſi conſideret fructuum genera: quorum alij ſunt naturales, in quorum productione magis natura, quam hominis induſtria operatur, vt ſunt fœnum, glandes, caſtaneæ, poma, ligna, & ſimilia, quibus, prout natura producit, vtimur. *l. 1. ff. de glande legata, l. qui venenum*, 236. *§. glandis, ff. de verb. ſignificat. l. item ſi fundi*, 10. *& l. ſi fur*, 14. *cum ſequent. ff. de vſufruct. & quemadmodum quis vtatur.*

Fructuum appellatione quid ve niat.

Alij ſunt induſtriales, qui potius ex hominis induſtria, quam ex ipſa natura proueniunt, & percipiuntur, vt ſunt triticum, hordeum, vinum, oleum, & ſimilia; in quorum productione, & vſu induſtria humana magis operatur. *l. fructus*, 45. *ff. de vſur. l. & ex aduerſo*, 36. *vbi gloſ. & DD. ff. de rei vendic.*

Fructus induſtriales.

Alij ſunt ciuiles, eo quod ex ſola induſtria, & negotiatione hominis acquiruntur, & percipiuntur propter rem, vt ſunt penſiones domorum, nauium, & ſimilia. *l. ſi is qui*, 11. *§. 1. ff. de pignorib. l. arboribus*, 13. *§. nauis, ff. de vſufr. & quemad. quis*.

Fructus ciuiles.

Quantitas iſtius patrimonij non taxatur, quia cum illius redditus ſufficientes eſſe debeant ad honeſtam promouendi ſuſtentationem, & hæc ſufficientia regulari debeat ex loco, vbi promouendus inhabitat; & facillimè reperiatur, in vno loco illud eſſe ſufficiens ad honeſtam ſuſtentationem, quod alibi eſt inſufficiens: ideò hęc taxatio relinquitur arbitrio Ordinarij.

Reliquas præſentis formulę clauſulas declarata, vt in præcedentibus formulis.

PRO PRESBYTERO,

Qui omisso clericali charactere, se ad omnes etiam sacros Presbyteratus ordines promoueri fecit, nulla obtenta dispensatione super defectu natalium, quem patitur, & in eis ministrauit: Litteræ vt infra conficiuntur.

VEnerabili in Christo Patri, cuicunque Catholico Antistiti gratiam, & communionem Sedis Apostolicæ habenti, in propria Diœcesi residenti, vel in aliena de Diœcesani licentia ordines conferre valenti, per latorem præsentium ad infrascripta specialiter eligen. &c. Fr. Antonius Barberinus, &c. Quod ipse, qui defectum natalium patitur, aliàs absque dispensatione, & omisso clericali charactere promoueri se fecit ad omnes, etiam sacros, & Presbyteratus ordines, & in eis posteà ministrauit. Cum autem, &c. lator prædictus de præmissis, quæ occulta sunt, plurimum doleat, & ne huiusmodi suos excessus detegere cum maxima suæ famæ iactura cogatur, dicto clericali charactere insigniri à quocunque Catholico Antistite, etiam absque Litteris dimissorijs sui Ordinarij, & postea suos ordines exercere licitè posse desideret, pro suæ conscientiæ quiete cupit per Sedem Apostolicam absolui, secumque desuper dispensari. Quare, &c. quatenus, si est ita, dictum latorem, audita prius eius Sacramentali confessione, à quibusuis sententijs, censuris, & pœnis Ecclesiasticis, quas propter præmissa quomodolibet incurrit, & excessibus huiusmodi absoluatis hac vice: iniuncta, &c. Iniungenda. Ipsoque ab exequutione suorum ordinum suspenso. Demum, dummodo occultum sit latorem pati natalium defectum, cum eodem pœnitentia, vel illius parte peracta, ac suffragantibus, &c. à vobis dicto clericali charactere secretè, etiam sine Litteris dimissorijs, siue commendatitijs sui Ordinarij, ne suum delictum prodere cogatur, insigniri, & postmodum etiam in sacris, & Presbyteratus ordinibus iam susceptis, etiam in Altaris ministerio ministrare licitè valeat, misericorditer dispensetis in foro conscientiæ, & in actu, &c. Ita quod, &c. nullatenus suffragentur. Insuper vobis, vt dictum latorem dicto clericali charactere sic insignire valeatis, eadem authoritate indulgemus. Datum, &c.

Antistis nomine qui veniant.

Venerabili in Christo Patri cuicunque Catholico Antistiti, &c. Antistitis nomine venit Episcopus, *l. si quemquam, 29. C. de Episc. & cleric. c. antiqua, 23. de priuil.* Episcopalis dignitas, cum quadripartita sit. *c. cleros, dist. 21.* in Patriarchatum, Primatum, Archie-

Archiepiſcopatum, & Epiſcopatū: (Quod intellige quoad gradum Epiſcopalem, & iuriſdictionem, non autem quoad ordinem, quia Epiſcopalis ordo, quoad ſpiritualem poteſtatem vnus tantum eſt. *c. Nouatianus, 7. q. 1.*) Poterit quilibet ex prædictis Epiſcopis eligi in exequutorem præſentium Litterarum.

Catholicus quis ſit.

Catholico, &c. Id eſt, fidē catholicam ſincera cordis deuotione cuſtodienti. *c. quamquam, 23. diſt. c. omnis cuiuslibet, 1. q. 1.* Vno verbo, eligatur, Antiſtes, qui non ſit hęreticus, vel Schiſmaticus, vel renunciauerit dignitati, &c. nam ab hæreticis, &c. nullo modo ſummendi ſunt ordines. *c. cum clericis, 2. vbi Panor. de ordin. ab Epiſcopo, qui renunc. Epiſcopatui. c. ab excommunicatis, & c. ordinationes, 9. q. 1.* & qui ordinantur ab excommunicatis, &c. ſunt irregulares. *d. cap. cum clericis, c. quia diligentia, 5. de elect. c. fraternitati, 2. de Schiſmaticis.*

Gratiam, & communionem, &c.

Gratiam, & communionem Sedis Apoſtolicæ qui dicantur habere.

Gratiam, & communionem, &c. Gratiam, & communionem Sedis Apoſtolicæ ille Epiſcopus dicitur habere, qui non eſt excommunicatus, nec ſuſpenſus, nec interdictus. *cap. quod ſedem, 10. vbi gloſ. in verbo gratia, de officio Iud. ordinarij, & ibi Panorm. nu. 1. cap. penult. de præſcript. Rebuff. in praxi benefic. tit. de forma dimiſſoriar. litter.*

In propria Diœceſi, &c.

Collatio ordinis ſpectat ad Epiſcopum, tum ratione ordinis, tum etiā ratione iuriſdictionis; & vtrumque ſimul eſſe debet, quando conferuntur ordines, *cap. 1. de ordinatis ab Epiſcopo, qui renunciauit Epiſcop. Concil. Triden. ſeſſ. 23. cap. 7. & cap. 3. & cap. 8. de reform.*

Sed quia iuriſdictio exerceri nequit extra proprium territorium, & Diœceſim. *c. vt animarum, 2. de conſtit. in 6. l. 3. ff. de officio præſidis, l. vltima, ff. de iuriſdict. omnium iudicum*: Ideo immediate ſubditur,

Iuriſdictio extra proprium territorium exerceri nequit.

Vel de Diœceſani, &c.

Quod ordinarius loci poſſit impartiri hanc licentiam, patet expreſſe tum ex præcitatis textibus, tum ex ipſis Maioris Pœnitentiarij verbis, quæ indubitanter inſinuant poſſe dare.

Conferre valenti, &c.

Requiritur præterea, vt neque poteſtas ordinis, neque iuriſdictionis, ſit impedita aliquo alio impedimento canonico, videlicet excommunicatione, &c. vt ſupra declarauimus.

Dubitatio inſurgit, an Abbas, qui habet iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem, ſi ſit Sacerdos, poſſit eligi in exequutorem præſentium litterarū. Ratio dubitandi eſt, quia de iure communi cōceditur Abbatibus poteſtas conferendi minores ordines. *c. cum contingat, 11. de ætate, & qualitate ord. c. quoniam diſt. 69. Concil. Trid. ſeſſ. 23. cap. 10. de refor.* & Abbates etiam Patris nomine appellantur. *cap. fin. de regularib. gloſ. in Clement. 1. de reſcript.* & cum ſit Sacerdos, competit etiam nomen. Antiſtitis: ergo prædictus Abbas poteſt eligi in exequutorem præſentium litterarum.

His tamen non obſtantibus contrarium cenſeo. Nam quicquid ſit, quod Abbas appelletur Pater, nihilominus non ei competit illud adiectiuum *venerabili*, quod nec ipſis Cardinalibus, ſed ſolum Epiſcopis, & ab ipſomet etiam Summo Pontifice, tribuitur. *cap. ad Apoſtolicæ, 2. de ſent. & re iudicata in 6.*

Et cum verba dubia capiant intellectum à præcedentibus, & ſe-

Verba dubia à præcedentibus capiūt intellectum

quentibus. *l. si seruus plurium*, 53. *§. finali*, *& l. qui filiabus*, 17. *ff. de leg.* 1. *& Panorm. in cap. ex multa*, 9. *num.* 6. *de voto*, *& voti redempt.*

Ideò, cum Abbatibus non competat præcedens verbum, *Venerabili*, adiectum *Patri*, nec competet electio ad exequendas præsentes Litteras,

Quod probatur etiam ex stylo M. Pœnitentiarij, qui cum rescribit alicui Abbati, si est Religiosus, dicit, *Religioso viro Abbati*: si est secularis, & ordinariæ conditionis, dicit, *Discreto viro Abbati*: si est Cardinalis, olim dicebat, *Reuerendissimo D. Abbati*; sed meo tempore dicere cæpit, *Illustrissimo*, *& Reuerendissimo D. Abbati*, qui erat Cardinalis, & Abbas. Ex quibus omnibus colligitur non posse vigore istius clausulæ eligi Abbatem in exequutorem,

Ipse, qui defectum natalium, &c. Duæ in isto latore præsentium comperiuntur irregularitates. Prima prouenit ex defectu natalium, eo quod genitus sit ex illegitimo, & damnato coitu. *cap.* 1. *de fil. presbyterorum in 6. c.* 1, *& cap. litteras*, 14. *de fil. presbyterorum cap. consuluit*, 5. *de seruis non ordin. cap. accedens*, 14. *de purgat. canonica.*

Tonsura nō sit ordo.

Secunda ex omissione primæ tonsuræ in ordinum susceptione. Licet enim prima tonsura non sit ordo. *cap. seriatim d.* 32. *cap. illud d.* 77. *cap. Cleros. d.* 21, *cap. à Subdiacono d.* 93. Sed solum sit dispositio ad ordines, id est designatio ad Clericalem statum: Nihilominus qui omissa prima tonsura ad ordines promouetur, fit irregularis ex sententia *S. Congregationis Concil. Trid. super cap.* 14. *sess.* 23. quia non obseruat canonicum ordinem in ordinibus, id est, designatam, & præscriptam ab Ecclesia graduationem in ordinibus; & sic inordinatus, id est absque ordine, & regula in Sacramento Ordinis, & ideò repellitur ab ordinibus.

Clericali charactere, &c. Id est tonsura: hic enim improprie, & lato modo sumitur istud verbum, *character*. Quisnam ignorat hoc verbum, *character*, plures habere significatus? Aliquando sumitur propondere. *Auth. de consulibus*, *§. spargere autem.* Aliquando sumitur pro aliquo signo externo, quo professio, & institutio, vel officium alicuius indicantur, ad differentiam aliorum. *d. cap. ex multa, de voto*, *& voti redempt.* prout sunt Militum Insignia, Congregationum habitus, & similia, &c. Tertio demum sumitur character pro spirituali qualitate, quæ in anima indelebiliter imprimitur per Sacramentum Baptismi, vel Confirmationis, vel Ordinis. *Concil. Trid. sess.* 7. *can.* 9. quod est de fide, & *sess.* 23. *can.* 4.

Characteris significatio multiplex.

Ponitur ergo hic, *character*, pro externo signo, quo, qui tonsuratur, appareat iam designatus, & proximè dispositus ad ordines suscipiendos; ac propterea illi conceditur clericalis habitus, & tonsura, nec non habilitas, & capacitas ad consequēda beneficia Ecclesiastica, ac si esset iam ordinibus initiatus: proximè enim accingendus habetur pro accincto. *l. ex eo tempore*, 43. *ff. de testament. milit.*

Ad omnes etiam sacros, &c. Noster hic lator per Ostiariatus ordinis dumtaxat susceptionem cōtraxit irregularitatem, non autem per aliorum susceptionem, & exercitium; quia irregularis per susceptionem, vel exercitium ordinis non fit iterum irregularis. *Pan. in cap. si celebrat.* 10. *de cler. excommunic. ministrant. n.* 4. *Nauarr. in summ.*

Irregularis non fit iterū irregularis.

de

de censuris, capit. 27. nu. 194. & alij.

Cum maxima suæ fa-

mæ, &c. Irregularitas cum, vel ex defectu, vel ex delicto contrahatur, ex vtroque capite inducit infamiam, si propaletur, quando est occulta. Quod ex delicto publico insurgat infamia, patet ex *c. omnes, & c. infames, 6. q. 1. vbi glos.* Quod autem ex propalato natalium defectu insurgat infamia, similiter patet, quia sicut cæteri infames, ita isti natalium defectum patiêtes repelluntur à paternis successionibus, nec nõ à dignitaribus. *cap. per venerabilem, 13. qui filij sint legitimi.* Ac propterea si noster hic lator cogeretur propalare huiusmodi delictum, & defectum, maximam suę famę iacturam pareretur.

Secreto, &c. Id est, absque interuentu Notarij, personæ publicæ, & testibus, nec non in loco priuato, & secreto.

Etiam sine litteris dimis-

sorijs, &c. Ab alieno Episcopo nemo debet, neque tonsurari, neq; ordinari absque licentia sui Ordinarij. *cap. 1. 2. & 3. dist. 71. cap. cum nullus, 3. de temp. ordinand. in 6. vbi glos. in verbo, Ordines:* aliter ipso facto suspensus remanet. *cap. quod translationem, 11. de tempor. ordin. Pius Secundus in constitutione, quæ incipit, Cum ex sacrorum ordinum.*

Ordinari nemo debet ab alieno Episcopo

Dimissoriæ litterę, quę alias commendatitiæ vocantur, sunt illæ, quæ dantur his, qui volunt ordinari ab alieno Episcopo, in quibus allegatur causa cur non ordinetur à proprio Episcopo, & propterea illi impertitur licentia, vt ab alieno ordinetur. *cap. 1. & cap. nullus, 4. de tempor. ordinat. in 6.*

Dicuntur commendatitiæ, quia commendant Episcopo Promotori, Promouendi bonos mores, & honestatem, vt possit promoueri. *Concil. Trid. sess. 23. de reform. cap. 8.*

Quo autem tempore possit hic noster lator tonsurarij, respondeo cum Hostiense in *cap. penult. de tempor. ordinand.* posse quolibet tempore, & die, cum neque tempus, neque dies à iure præscribantur, immo consuetudine conferatur prima tonsura quolibet tempore, & die.

Tonsura quolibet die conferri potest.

Insigniri, &c. Per huiusmodi clausulam conceditur latori præsentium, vt primam tonsuram recipere possit ab Episcopo exequutore præsentium, licet non sit eius ordinarius.

Insuper vobis, &c. Per præsentem clausulam similiter conceditur Episcopo exequutori facultas tonsurandi latorem subditum alienum: & licet per facultatem concessam latori recipiendi tonsuram à prædicto Episcopo exequutore, subintelligatur facultas concessa ipsi Episcopo conferendi, cum in correlatiuis, quod disponitur in vno, etiam in alio dispositum censeatur. *l. fin. vbi Bart. C. de indict. viduit. tollenda, l. 1. vbi Bart. C. de cupressis, lib. 11. Ias. in auth. Sacramenta puberum, C. si aduersus vendit.* nihilominus ista clausula ponitur ad maiorem declarationem, & ad tollendas omnes ambiguitates, & scrupulos.

Dubitari potest, an Episcopus electus ad exequutionem præsentium litterarum, postquam latorem absoluerit, & cum eo dispensauerit iuxta illarum formam, possit remittere illum ad alium Episcopum, vel Abbatem pro suscipienda tonsura?

Prima facie videtur, quod possit,

quia

quia per se ipsum facere videtur, qui per alium facit. *c. qui per alium, 72. de reg. iuris in 6. cap. mulieres, 6. §. illi vero de sentent. excomm. l. 1. §. deieciſſe, ff. de vi, & vi armata, l. ita autem, 5. §. quod si quis, de administr. tutor.*

Contrarium tamen censeo; primo quia postquam est concessum de vno, de alio censetur prohibitum. *argum. l. cum prætor, 12. ff. de Iudic. c. non ne, 5. de præsumption.* & cum sit huiusmodi facultas concessa Episcopo tantum electo: ergo est prohibita Episcopo, vel Abbati non electo: ergo non potest Episcopus electus remittere ad alium non electum.

Ministerium delegatum non potest subdelegari.

Secundò. Quando demandatur alicui aliquod ministerium non potest illud subdelegare, sed debet per se ipsum illud exercere. *c. fin. §. fin. de offic. & potestat. Iudic. delegat.* Nostro autem exequutori demandatur latorem ordinare: ergo non potest huiusmodi ordinationem alteri subdelegare.

Tertiò: Quod quis possit promoueri ab Episcopo non suo sine litteris dimissorijs sui Ordinarij, & quod Episcopus possit ordinare subditum non suum absque litteris dimissorijs Ordinarij, sunt actus contra ius commune, & sacros Canones. *cap. cum nullus, 3. de temp. ordinat. in 6.* & quando alicui conceditur vnus ex dictis actibus, fit ex peculiari priuilegio, & hoc priuilegium cum sit personale, & consequenter personam sequatur, non potest transire de persona in personam. *cap. priuilegium, 7. de reg. iur. in 6. vbi glos. & DD.* ergo cum facultas ordinandi non subditum sit priuilegium personale, & sequatur Episcopum electum, non potest extendi ad alium Episcopum non electum, & multo minus ad Abbatem; cum omnibus Abbatibus per *Concil. Trident. cap. 10. sess. 23. de reform.* sit sublata facultas ordinandi alios, quam suos subditos. Ideò Episcopus electus non potest remittere nostrum latorem ad alium Episcopum, vel Abbatem pro suscipienda prima tonsura.

Priuilegium personale personam sequitur.

Quarto, probatur ex stylo, & consuetudine. Quando M. P. vult vt Episcopi, vel alij locorum Ordinarij possint subdelegare vices suas in exequendis suis litteris, semper specificè hoc in eisdem litteris exprimit, & concedit: & hæc est praxis, & consuetudo iam diu inueterata officij S. P. quæ à me tot annis fuit obseruata, & exequutioni demandata: ergo cum hæc facultas subdelegandi non reperiatur in nostris hisce litteris, non poterit Episcopus electus remittere latorem ad alium Episcopum, vel Abbatem.

Ad rationem, & textum in contrarium adductos respondeo, illos intelligi de illis actibus, qui per interpositam personam explicari possunt: quod non est in nostro casu ex rationibus deductis.

PRO RELIGIOSO PRESBYTERO,

Qui ignoranter omissis quatuor minoribus, ad omnes sacros etiam Presbyteratus ordines promotus fuit, & in illis ministrauit.

VEnerabili in Christo Patri, cuicumq; &c. vt supra. Fr. Antonius Barberinus, &c. Quod ipse aliàs ex ignorantia omissis quatuor mi-

minoribus ordinibus promoueri se fecit ad omnes etiam sacros, & Presbyteratus ordines, & in illis ministrauit, censuras Ecclesiasticas propterea incurrendo, & irregularitatem contrahendo. Cum autem, &c. lator prædictus de præmissis, quę occulta sunt, plurimum doleat, omissosque ordines suscipere, & postea in illis, & in alijs suis iam susceptis ordinibus se exercere, & quæcunque suę Religionis officia, & dignitates consequi, ne suum delictum prodere cogatur, licitè posse desideret, pro suæ conscientię quiete cupit per Sedem Apostolicam absolui, secumque desuper dispensari. Quare, &c. Dictum latorem, auditæ prius, &c. vt in præcedenti formula, vsque ad clausulam *arbitrio Antistitis statuen. &c. ab eodem dictos quatuor minores Ordines secreto etiam sine litteris dimissorijs, seu comendatitijs sui Ordinarij, vel Superioris, ne suum delictum prodere cogatur, & etiam extra tempora quatuor festiuis diebus, etiam continuis, vel interpolatis suscipere, & postmodum etiam in dictis sacris, & Presbyteratus ordinibus ministrare, & quęcumque sui Ordinis officia, & dignitates, si ad illa aliàs canonicè, & iuxta eiusdem Ordinis regularia instituta eligatur, vel assumatur, gerere, & exercere licitè valeat, misericorditer dispenses in foro conscientię, &c.* Reliqua vt supra.

Hæc formula parum distat à præcedenti, ideò parum in ea declaranda laborabimus.

Omissis quatuor, &c. Aliqui existimant promotum per saltum incurrere irregularitatem: alij suspensionem, vt indicauimus in principio præsentis tertiæ Partis dū egimus de irregularitate. Quicquid sit, parum ad rem nostram facit.

Extra tempora, &c. Id est extra quatuor ieiuniorum tempora, Sabbatum præcedentem Dominicæ Passionis, & Sabbatum sanctum, his enim temporibus conceditur Episcopis posse ordines etiā sacros conferre. *c. sane, 2. & c. de eo, 3. de tempor. ordinationum.* Minores autem possunt conferre Dominicis, & alijs diebus festiuis. *c. 1. & d. cap. de eo.*

Quatuor festiuis continuis, &c. Cum in suscipiendis, tàm minoribus, quàm maioribus ordinibus, interstitia, id est temporum distantiæ, & inter singulas singulorum ordinum susceptionis anni curriculus intercedere debeat. *Concil. Trid. cap. 11. sess. 23.* super quibus tamen Episcopus dispensare potest ex necessitate, vel vtilitate Ecclesiæ. *d. cap. 11.* & Episcopus per latorem electus non habeat huiusmodi facultatem, quia lator non est eius subditus: ideò M. P. per hanc clausulam ei concedit facultatem, vt non seruatis interstitijs possit latori conferre quatuor ordines quatuor diebus festiuis continuis, vel interpolatis.

Quæcunque sui ordinis officia, &c. Officium pluribus modis sumitur: primo enim sumi-

Officium, quid, & quotuplex est.

tur

tur pro nudo, & oneroſo miniſterio ſine iuriſdictione, & prærogatiua honoris in choro, in Capitulo, &c. ſicut Sindici, Procuratores, Sacriſtiæ, Caſtaldi, & ſimiles. *c. Saluator*, 1. *q.* 3. *Archid. in cap.* 1. *nu.* 2. *de conſuetud. in* 6. *& in cap. monachus*, 16. *quæſt.* 1. *num.* 2. Sumitur ſecundò pro obſequio quod Deo præſtatur. Tertiò pro dignitate, quæ annexum habeat aliquod miniſterium. *cap. cum acceſſiſſent*, 8. *de conſtit. cap. cum in cunctis*, 7. *de elect.* vt ſunt Plebaniæ, curam animarum agentes. *cap. quod Dei*, 5. *de ſtatu monach.* & Vicariatus. *Clement.* 1. *de regularib.* & ſimiles. Quarto pro actu corrigentis. *d. c. Monachus, vbi Archid. & alij DD. ſupracit.* His præmiſſis cum quis eſt inhabilitatus ad officia, non per hoc liberatur ab officijs oneroſis. *arg. c. infames*, *§. omnes autem*, 3. *q.* 7. *c. infamibus*, 87. *vbi gloſ. de reg. iuris in* 6. *l. vnica*, C. *de infamibus*, *lib.* 10. *gloſ. in clem.* 1. *in verbo*, *inibi*, *de regularibus*, *& tranſ.* & hoc ne lucrum reportent de ſuis delictis; & ideò tenetur iſta acceptare, & exercere. Per iſtam ergo clauſulam lator præſentium debet rehabilitari ad officia, quæ cum onere habent honorem annexum.

Et dignitates &c. Dignitatum nomine veniunt ea munera, quæ prærogatiuam, & honorem cum iuriſdictione, vel ſine iuriſdictione habent, vt ſunt Prioratus, Abbatiæ, Prouincialatus, Generalatus, & ſimiles.

Dignitatis nomine quid veniat.

Inſurgit difficultas, an noſter hic lator per hanc clauſulã poſſit rehabilitari ad Generalatum: & videtur negatiuè reſpondendum ex *l. item apud Labeonem*, 15. *§. hoc edictum*, *ff. de iniurijs*: ea enim, quæ ſpeciali nota ſunt digna, niſi ſpecialiter notentur, quaſi neglecta videntur: ſed Generalatus eſt ſpeciali nota dignus, eo quod ſit primaria dignitas in Religione: ergo, niſi ſpecificetur, videtur quaſi neglectus, hoc eſt excluſus à generalitate iſtius clauſulæ.

Hoc tamen non obſtante contrarium cenſeo, quia dictio, *quodcunque*, ſi in ſingulari poſita, eſt vniuerſalis, omnia includens, & nihil excludens, *c. ſolitæ*, *§. nobis autem*, *de maioritate, & obedien.* ergo multo magis in plurali poſita. Immo tantæ efficaciæ eſt hæc dictio, vt in plurali poſita comprehendat etiam illos, qui ſunt ſpecialiſſima nota digni, & qui aliàs non intelliguntur incluſi, niſi ſpecialis mentio de illis fiat, prout ſunt Reges, & Imperatores, ac etiam Epiſcopi, vt notat *Archid. in c. quicunque*, 11. *de ſent. excomm. in* 6. *vbi gloſ. in verbo*, *quicunque*. Et hoc confirmatur ex praxi officij S. P. quæ quando vult excludere ab iſta generali clauſula Generalatum, ſpecifice exprimit in litteris; prout videre eſt in litteris diſpẽſationis pro Religioſo natalium defectu patiente: nam poſt verbum, *dignitates*, apponere ſolet, *maiori tamen excepta*: & hoc à me, & alijs fuit ſemper in conficiendis huiuſmodi litteris obſeruatum.

Dictio quodcunque eſt vniuerſalis, & omnia includit.

Textus *l. item apud, &c.* in contrarium adductus, nihil obſtat, ſi eius verba perpẽdantur. Non enim dicit quod ſub generali diſpoſitione non veniant, quæ ſunt nota ſpeciali digna; ſed quod poſſet dubitari an venirent: hoc enim important illa duo verba, *videntur quaſi neglecta*; quę verba ſeparatim accepta important improprietatem. *l.* 1. *§. eieciſſe*, *ff. de vi, & vi armata. l. naturaliter*, 12. *ff. de acquir. poſſeſſ. l. item Mela*, 11. *§. Celſus*, *ff. ad legem Aquiliam.* Multo magis coniuncta important improprietatem: & ideò non determinant, quod ſub generali diſpoſitione non veniant ea, quæ ſunt nota ſpeciali digna, ſed ſolum ponunt ſub dubio, ne ſpecificatio,

Verbum videntur & dictio quaſi importans improprietatem.

&

& declaratio cenſeantur omnino ſuperfluæ: in noſtro autem caſu allegata ſuperius praxis omnem ſoluit dubitationem.

Si ad illa aliàs canonice eligatur, &c. Ad hoc vt fiat canonica electio, plura requiruntur: Primo poteſtas eligentium. *c. cum terra, 14. c. cum inter, 18. & ſequent. de elect. Clement. quod circa, 6. de elect.* Secundo, quando electio ſpectat ad Vniuerſitates, ad hoc vt electio ſit canonica, debet fieri à maiori parte Vniuerſitatis, Collegij, Capituli, &c. *cap. quia propter, 42. de elect. cap. quorundam, 24. de elect. in 6.* Quod intelligendum eſt de maiori parte habilium ad eligendū: nam de inhabilibus nulla habetur ratio. *c. cum inter, 16. de elect. & c. cum dilectus, 8. §. quia nobis de conſuetud. gloſ. in c. illa quotidiana, 39. in fine, de electione.*

Quinam dicantur inhabiles, pro nunc dico excommunicatos maiori excommunicatione. *c. conſtitutis, 23. vbi gloſ. in verb. excommunicationis, de appellat. gloſſæ in cc. ſupracit. Innocent. in d. c. illa quotidiana, num. 2. Panorm. in cap. 2. num. 14. de poſtulat.* Suſpenſos ab officio. *dicto cap. cum dilectus, de conſuetud. c. cum inter, 16. de elect. vbi Archid. num. 1.* Interdictos, *d. c. cum inter de elect. vbi Panor. in principio.* Sciēter celebrātes in loco interdicto abſque priuilegio. *cap. is cui, 20. de ſent. excommun. in 6.* Ex quo colligitur quod irregularis nō poſſit eligere. *Sylueſt. in verb. electio, 1. n. 6.* Scienter eligentes indignum. *cap. innotuit. §. finali, & c. cum in cunctis, de elect. c. perpetuo, 7. de elect. in 6.* Quod tamen intelligitur, quando ex nominatione indigni ſequatur illius electionis effectus. *d. c. perpetuo.* Minores quatuordecim annorum, & impuberes. *cap. ex eo quod, 32. de elect. in 6.* Vide quæ fuſius à DD. tractantur *in titulo de electione.*

Secundo, requiritur, vt electio fiat intra tempus præſcriptum, alias electio eſt nulla, & inualida. *c. ne pro defectu, 41. de elect. vbi Panor. & Archid. nu. 7.*

Tertiò, requiritur vt obſeruetur forma præſcripta ad eligendum, id eſt per ſcrutinium, vel compromiſſum; electio enim facta contra præſcriptam formam eſt ipſo iure nulla. *d. c. quia propter, §. aliter, vbi Panor. in principio, & c. Cumana, 50. de elect. & ibi etiam Panorm. & alij.*

Quartò, requiritur confirmatio facienda ab eo, ad quem ſpectat illā confirmare. *c. quia diligentia, 5. c. illa, 39. c. noſti, 9. de elect. vbi Panor. n. 2. & Io. Andr. in principio.*

Vel aſſumatur, &c. Aſſumi ad dignitatem ille dicitur, qui dignitatem conſequitur per aliam viam, quam per electionem, & hoc ſpectat ad abſolutam, & independentem authoritatem ſupremi Principis, & Superioris. *c. per inquiſitionem, 26. in fine, de elect.*

Gerere, &c. Id eſt, negotia, & munera quæcunque ad prædicta officia, & dignitates ſpectantia agere, & pertractare: hoc enim importat verbum *gerere*, vt videre eſt toto titulo, *ff. de negot. geſtis.*

Exercere, &c. Id eſt, frequētius agere, & toties quoties opus fuerit ſine vlla temporis intermiſſione: verbum enim *exercere* inducit actuum frequentiam, vt benè aduertit *Dec. in l. principalibus, 33. ff. ſi certum petatur. nu. 2.*

Verbum exercere importat actuum frequentiam.

PRO RELIGIOSO,

Qui dum in seculo erat, quendam ad sui defensionem interfecit, non tamen cum tali moderamine, vt inde irregularitatem non contraxerit, & postea Religionem ingressus in ea professionem emisit: nunc cupit absolui, & ad ordines dispensari, stante bono testimonio à Superioribus Ordinis pro eo, facto: Litteræ sic conficiuntur.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Quòd ipse aliàs in seculo existens, hominem, à quo lacessitus, & inuasus fuerat, vt suæ vitæ consuleret, interfecit, non tamen cum moderamine inculpatæ tutelæ; deinde Religionem ingressus in ea professionem emisit. Cum autem, sicut eadem petitio subiungebat, lator prædictus, ne suæ Religioni onerosus sit, ad omnes etiam sacros, & Presbyteratus Ordines promoueri, illosq; postea exercere, nec non etiam quæcumque suæ Religionis officia, & dignitates consequi licitè posse desideret, pro suæ conscientiæ quiete cupit à præmissis, quæ ad forum iudiciarium minimè deducta sunt, & de quibus plurimum dolet, per Sedem Apostolicam absolui, secumque desuper dispensari. Quare, &c. Quatenus si est ita, bonumque testimonium de latore ab eius Superioribus (oneratis super hoc eorum conscientijs) afferri repereris; eundem latorem, audita prius eius sacramentali Confessione, à quibusuis sententijs, censuris, & pœnis Ecclesiasticis, quas propter præmissa, quomodolibet incurrit, homicidio, & excessibus huiusmodi absoluas hac vice, &c. iniuncta, &c. iniungenda. Demum cum eodem latore, pœnitentia, vel illius parte peracta, ac suffragantibus, &c. alioque Canonico non obstante, super irregularitate, &c. clericali charactere, si eo nondum insignitus fuit, insigniri, ac ad omnes etiam sacros, & Presbyteratus ordines, si ad id alias idoneus reperiatur, promoueri, & postquam promotus fuerit, in illis, etiam in Altaris ministerio, præterquam in locis, vbi publicum sit, dictum homicidium à latore commissum esse, ministrare, & quæcunque sui ordinis officia, & dignitates, &c.* Prout in præcedenti formula.

Non tamen cum moderamine, &c. Moderaminis excessus est, quando violentiam mihi illatam propulsare possum, membri mutilatione, & nihilominus occido; vel simplici vulnere, aut verberando, & nihilominus occido, vel mutilo. Vide quæ dixi in principio huius tertiæ Partis, dum egi de irregularitate ex homicidio in verbo, *moderamen*.

Quatenus si est ita, &c. Id est, quod lator ad necessariam suam

suam defensionem perpetrauerit homicidium: si enim fuit homicidium perpetratum data opera, & voluntariè; litteræ huiusmodi sunt nullæ, cum tollatur quicquid per suggestionem falsitatis impetratur. *cap. super litteris*, 20. *vbi DD. de rescript.*

Bonumque testimonium, &c. Testimonium est assertio de aliqua re facta. *glossa in proœmio Digestor. in §. & hæc quidem, in verbo, testimonio*; & est propriè assertio veritatis. *cap. forus*, 10. *§. testes, de verb. signif. cap. licet*, 23. *de testibus*: & propterea criminosi, & viles personæ repelluntur à ferendo testimonio, quia dubitatur ne ob timorem, vel malitiam, mendacio veritatem occultaturi sint. *c. testimonium*, 54. *& c. super eo*, 13. *de testibus.*

Testimoniũ propriè est assertio veritatis.

Triplex testimonii genus.

Triplex est testimonium: alterum iuratum, & solemne, quale est dictum testis in iudicio deponentis. *d. cap. testimonium; de testibus, l. 1. C. de testibus.* Alterum priuatum, sed iuratum, vt cum quis extra iudicium asserit aliquid priuatæ personæ, sed superaddit iuramentum. *l. 3. §. idem Diuus, vbi glossa in verbo, non testimonijs, ff. de testibus.* Alterum demum est testimonium nudum, & simplex, non circumuallatum iuramento. *cap. tua*, 8. *de cohabitat. cleric. & mulier.*

His positis, dico, quocunque ex prædictis modis habeat noster exequutor bonum testimonium de moribus, & bonitate intrinseca latoris ab illius Superioribus, sufficere ad satisfaciendum præsenti clausulæ. Dico, quocunque ex prædictis, non vt debeat etiam huiusmodi testimonium fieri iudicialiter, & in foro fori; hoc enim nec Maior Pœnitentiarius requirit, nec noster exequutor prætendere potest, cum hic agatur de foro conscientiæ, & omnino excludatur forum iudiciarium: sed solummodo dico posse nostrum exequutorem vti testimonio forsan in alia causa iudiciaria facto à Superioribus ad fauorem latorem præsentium, siue per actualem depositionem, siue per Litteras commendatitias: testimonium enim Prælatorum per litteras commendatitias factum, & exhibitum, facit plenam fidem de idoneitate personæ, quo ad mores, & bonitatem intrinsecam. *cap. in Lateranensi*, 31. *vbi Panorm. num. 5. de præbend.*

Litteræ Prælatorum faciunt plenam fidem.

Aduerte, onus procurandi huiusmodi testimonium spectare ad latorem præsentium, non autem ad nostrum exequutorem; nisi velit exequutor, consentiente latore, illud immediate habere, & accipere ab ipsismet Superioribus.

Ab eius Superioribus, &c. Nomine Superiorum intelligitur, qui habet iurisdictionem, & non simplicem prælationem, vt sunt Generales, Prouinciales, Custodes, Rectores, & similes in Religionibus, qui habent plenam in suos Religiosos iurisdictionem.

Dubitari potest, an vnius ex dictis Superioribus testimonium sufficiat, cum pluralis numerus duo ad minus requirat. *l. vbi numerus*, 12. *ff. de testibus. regula pluralis*, 40. *de reg. iuris in 6.*

Respondeo, quod si commoda haberi potest testimonium à duobus Superioribus, illud omnino exposcerem, cum in ore duorum, vel trium stet omne verbum. *c. licet*, 23. *de testib.* Si verò non potest haberi, starem vnius Superioris testimonio, & iteresset omninò satisfactum huic clausulæ. Et ad hoc credendum adducor primo, quia testimonium ponitur in numero singulari, & verificatur in assertione vnius. *cap. testimonium*, 54. *de testib.* Secundo, quia

est testimonium personæ Religiosę, & in dignitate cōstitutæ, cuius dicto multum deferri debet, nisi contra eum aliqua exceptio sit, vel nimiæ familiaritatis cum latore, vel criminis. Tertio, quia agitur de foro conscientiæ, in quo statur dicto ipsius pœnitentis, vt aliàs diximus: ergo multo magis assertioni alterius personæ Religiosæ, & in dignitate constitutæ, ac nullum interesse in huiusmodi causa habentis.

Ad rationem dubitandi superius allatam respondeo M. P. posuisse Superiores in plurali, non vt excluderet testimonium vnius, sed ne videretur determinare supremum Superiorem, qui per antonomasiam dicitur Superior, cum non habeat alium in Religione supra se Superiorem, & ab ipso alij inferiores Superiores dependeant, à quo tantùm exposcendum esset testimonium, & non ab alijs, videlicet à Generali, & non à Prouinciali, & sic de alijs Superioribus inferioribus. Vsus autem fuit numero plurali, vt posset induci cuiusuis Superioris testimonium, ne multo magis difficultaretur exequutio huiusmodi litterarum, & vt subintret arbitrium nostri exequutoris: atque ita præcitatus textus non obstat.

Clausula, oneratis, &c. denotat monitionē.

Oneratis super hoc, &c. Hæc clausula denotat monitionem, *Steph. Grat. Marchiæ decis. 157. n. 9. Marchesan. de commissionib. p. 1. pag. 256. nu. 85. & num. 89. Nauar. lib. 1. consil. cons. 6. de offic. Iud. deleg.* Et ideò litteræ commendatitiæ non debent constare ex verbis superficialibus, quæ superficialiter approbent mores, & qualitates latoris, sed ex verbis specialiter denotantibus puritatem conscientiæ Superioris commendantis, & bonas qualitates commendati: & si noster exequutor alloquatur latoris Superiorem, ab illo extrahat serium responsum, & testimonium: requirit enim hæc clausula, & puritatem conscientiæ in Superiore testimonium perhibēte, & serietatem exequutoris in illo exposcendo: & propterea verba sunt ponderanda, & modus, quo proferuntur, & scribuntur, considerandus: modus enim proferentis, & scribentis, detrahit, & tribuit verbis efficaciam. Totum hoc relinquitur prudentiæ exequutoris.

Præterquam in locis, &c. Homicida si in loco vbi publicum est homicidium, celebraret, esset scandali. *cap. significasti nobis, 18. §. & quidem de homicidio voluntario.* Horror enim, & scandalum est videre manus, quæ humanum sanguinem effuderunt, pertractare Sanguinem Christi, & Eucharistiam Sacramentum pacis. Scandalis autem omnino obuiandum est, *cap. ad aures, §. vbi glos. in verbo, scandalo, de tempor. ordin.* Et ideo non permittendum latori, vt in loco, vbi publicum est homicidium ab eo perpetratum, celebret.

Et si celebret, potest ab Ordinario puniri de sua temeraria celebratione, eo quod expresse Maior Pœnitentiarius protestatur, quod huiusmodi absolutio, & dispensatio nullatenus in foro iudiciario suffragentur.

PRO

PRO RELIGIOSO.

Qui commisit homicidium, & habitu regulari dimisso, à Religione apostatauit; Litteræ vt infra conficiuntur.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Quod ipse aliàs ira percitus interfecit hominem sibi infensum, & propterea habitu suo regulari dimisso, à Religione apostatauit. Cum autem, &c. lator prædictus ad suam Religionem quamprimum redire intendat, & ne illi oneros us sit, suos ordines exercere licitè posse desideret, pro suæ conscientiæ quiete cupit à præmissis, quæ occulta sunt, & de quibus plurimum dolet, per Sedem Apostolicam absolui, secumque desuper dispensari. Quare, &c. quatenus si est ita, dictum latorem, postquam habitum regularem reassumpserit, & ad claustrum, ibi sub obedientia regulari permansurus redierit, audita prius eius Sacramentali Confessione, ab excommunicationis, aliisque sententijs, censuris, & pœnis Ecclesiasticis, quas propter præmissa quomodolibet incurrit, homicidio, apostasia, & excessibus huiusmodi, absoluas hac vice, &c. Iniuncta inde ei pro modo culpæ graui pœnitentia salutari, quæ duret, quandiu vixerit, & alijs, &c. iniungend. Ipsoq; ab exequutione suorum ordinum suspenso. Demum, dummodo præmißa occulta sint, cum eodem latore, pœnitentia, vel illius parte peracta, ac suffragantibus, &c. alioque ei canonico non obstante, super irregularitate per eum ex præmissis, & etiam quia interim sic ligatus Missas forsan, & alia Diuina officia, non tamen in contemptum Clauium, celebrauit, vel aliàs illis se immiscuit, quomodolibet contracta: quòdque illa, & alijs præmissis non obstantibus, postquam in huiusmodi suspensione steterit per tempus arbitrio tuo statuendum, in suis ordinibus, etiam in Altaris ministerio, quandiu in Religione manserit, iussus dumtaxat, & non aliàs, ministrare.* Reliqua, vt in præcedenti formula, *Absque tamen habilitatione ad officia, & dignitates.*

Apostatauit, &c. Multipliciter quis dicitur apostatare: primo cum temere recedit à fide catholica. *cap. non obseruetis, 26. q. 7.* Secùdo cum temere recedit ab obedientia, voluntarie transgrediendo præceptum, vel legem. *cap. beatus prædecessor, 3. q. 4. cap. Iulianus, 11. q. 3.* Tertio cum temere recedit à statu Religionis habitum dimittendo. *c. 1. cum sequent. de Apostat. c. vlt. dist. 50. cap. vt periculosa, 2. ne Clerici, vel Monac. in 6.* Vel cum habitu à claustro discedendo absq; animo illuc amplius redeundi. *Concilium Tridentinum, cap. 19. sess. 25. de reformat.* In hoc vltimo Apostasiæ sensu noster hic lator apostatauit.

Post-

Apoſtata non audiuntur ſine habitu & extra clauſtra.

Poſtquam habitum, &c. Apoſtatæ audiri non poſſunt niſi reaſſumpto habitu, & reuerſi ad clauſtra ſuæ Religionis. *Conc. Trid. loco cit.* quia non ſunt in habitu ſeculari tolerandi. *cap. tuæ, 3. & c. à nobis, 5. de Apoſtatis;* immò ſunt excommunicati. *d. cap. vt periculoſa, ne Clerici, vel Monachi in 6.* & multo minus abſoluendi, & liberandi à pœnis, antequam à ſuæ præſumptionis nequitia reſipiſcant. *d. cap. tuæ.*

Reſipiſcere quis dicatur.

Reſipiſcere autem eſt, ceſſare ab eo, quod prius temere fiebat. *d. c. tuæ, & Clem. 2. in fin. de ſtatu Monachorum.* Ceſſare autem apoſtatæ ab apoſtaſia Religionis, tunc ſolum dicuntur, cum reaſſumunt habitum regularem, & redeunt ad ſuam Religionem. *d. cap. tuæ, & cap. ex litteris, 16. de vita, & honeſt. Cleric.*

Reaſſumere habitum quis dicatur.

Reaſſumere habitum eſt, non ſolum illo reindui, ſed publicè illum deferre, & non coopertum deſuper alio habitu. Qui enim habitum coopertum publicè defert ſine iuſta cauſa, eſt apoſtata, vt notant *gloſſa in Clem. ſecunda, in verbo extrinſece, de vita, & honeſt. Cler. & Rebuff. in ſua praxi beneficiali, in tit. de diſpenſ. cum Regularibus facta, num. 43.*

Et ad Clauſtrum, &c. Cum augeat apoſtaſiæ delictum remanere extra clauſtrū animo illuc non redeundi. *cap. ſicut nobis, 17. §. fraternitati tuæ, de regularibus:* Ideò redire ad clauſtrum eſt neceſſe, ad hoc vt quis dicatur ſuam depoſuiſſe apoſtaſiam: & propterea lator prius redeat ad ſuæ Religionis clauſtrum, antequam abſoluatur.

Ibi permanſurus, &c. Non ſufficit redire ad clauſtrum ſtatim illinc diſceſſurus: non enim dicitur redijſſe, qui ſtatim diſceſſit. *arg. l. poſthumus, 12. ff. de iniuſto, & cap. teſtam. cap. nam, & ergo, 3. de verb. ſignificat. vbi Panorm. nu. 1. bene aduertit, & notat,* quoad effectum, de quo agitur, non dici fuiſſe id, quod non perſeuerauit: & ideò noſter lator, ad hoc vt dicatur deſijſſe eſſe apoſtata, debet vere redijſſe ad clauſtrum animo ibi perſeuerandi ſub regulari obedientia, aliter non dicetur deſijſſe eſſe apoſtata; ſicut qui ab aliquo loco recedit, & ſtatim reuertitur, non cenſetur receſſiſſe. *cap. diuortium, de pœnitentia, diſtinct. 2. & l. 1. §. qui præſens, ff. de verb. obligationibus.* Ita qui apoſtaſiam deſerit, ſtatim illam reaſſumpturus, non cenſetur illam deſeruiſſe, & propterea non eſt abſoluendus:

Non reuertitur qui ſtatim reuertitur.

Ab excõmunicationis, &c. Religioſi, qui poſt profeſſionem emiſſam dimittunt habitum regularem, ſunt ipſo facto excommunicati. *d. cap. vt periculoſa, ne clerici, vel monachi in 6.*

Iniuncta, &c. quæ duret quandiù vixerit, &c. Si Religio latoris eſt ſtrictioris obſeruantiæ, & in ea non ſit relaxata diſciplina, imponerem latori ſolummodo onus recitandi ſingulis diebus Pſalmum *Miſerere*, durante eius vita, vltra alias pœnitentias, quæ apoſtatis per ſtatuta, & conſtitutiones ſuæ religionis præſcribuntur. Nam Religiones, quæ ſunt in viridi obſeruantia habent adæquatas pœnitentias, quibus ſuos apoſtatas puniunt; & has multum augere, exacerbaret potius apoſtaſiæ vulnus quàm curaret. Si verò ſit Religio relaxata, latori imponerem aliquam ex ijs pœnitentijs, & abſtinentijs, quas illa, dum erat in ſua viridi obſeruantia, peragebat, vt ſic lator ſibi ſtimulus ad tenacius retinendum,

dum, quod prius temere dimiſerat, & alijs exemplar ſit ad reaſſumendam eam vitæ rationem, quam ex inſtituto profitentur: quod tamen totum relinquitur arbitrio, & prudentiæ noſtri exequutoris. Has tamen non exiſtimo debere eſſe quotidianas, ſed interpolatas, & addictas, videlicet Feriæ ſextæ, vel alteri diei cuiuslibet hebdomadæ, durante latoris vita.

Et hæc quoad apoſtaſiam: quo verò ad homicidium, imponerem latori delationem cilicij, vel onus ſe flagellandi ſingulis ſextis ferijs ad minus, & ſi fieri poteſt aliquam celebrandam Miſſam pro anima occiſi, vel alias Preces recitandas; vt huiuſmodi ſatisfactione poſſit aliquo modo illam celerius liberare à pœnis Purgatorij, quatenus in illis reperiatur, quia prædictum hominem à ſe occiſum, ſuſtulit de loco, vbi pœnitentiam per ſe ipſum agendo, poterat mereri: & propterea lator debet quoad huiuſmodi ſatisfactionem ſeipſum pro à ſe occiſo ſubrogare diuinæ iuſtitiæ.

Quamdiù in religione manſerit, &c. Id eſt, toto eo tempore, quo lator habitum regularem retinuerit, & ſub obedientia ſuorum Superiorum perſeuerauerit; dictio enim, *quamdiu*, importat temporis limitationem ad aliquid agendum, vel proſequendum, *clem. quamdiu, 4. de appellat.*

Dictio, qua importat temporis limitationem.

Dubitari ab aliquo poſſet, an huiuſmodi diſpenſatio latori ſuffragetur, ſi de ſua Religione ad aliam ſe transferat poſtquam abſolutus, & diſpenſatus fuerit. Ratio dubitandi videtur eſſe, quia ſupra dictum fuit, *poſtquam habitum regularem reaſſumpſerit, & ad clauſtrum redierit ibi permanſurus.* Et verbum, *reaſſumo*, importet ſolummodo acceptionem rei, quæ aliàs fuerat relicta ab eodem, qui illam reaſſumit, cum non poſſit dici, quod iterum aſſumatur illa res, quæ nunquam fuit ſumpta. Et redire ille ſolum dicitur, qui ad locum, vel ſtatum à quo diſceſſerat, ſe iterum conferet. *c. 1, 20. q. 4. c. licet, de ſponſa duorum. c. vlt. diſt. 82. l. iubemus, C. de ſacroſ. eccleſ.* Ergo mens M. P. eſſe videtur, dum his duobus verbis vtitur, *reaſſumpſerit*, & *redierit*, quòd lator ſolum poſſit ſuos ordines exercere in Religione, cuius erat profeſſus, quãdo fuit cum eo diſpenſatum: ergo non in alia, ad quam poſteà ſe tranſtulit.

Contrarium tamen exiſtimo verum. Primò, quia religioſus canonicè ſe transferens ad aliam Religionem, gaudet omnibus illis indultis & priuilegijs, quibus prius fruebatur, ſi tamen illi non ſint expreſsè prohibita, prout eſt in *clem. 1. de regularib.* & ſint compatibilia cum ſecunda Religione; & eo magis, quando illi ſunt multum congruentia, & neceſſaria. Sed cum ſecunda Religione eſt multum compatibile, & congruens, imò ad neceſſarium, vt lator poſſit ſuos ordines exercere, aliàs enim illi oneroſus eſſet: ergo latori ad ſecundam Religionem translato, ſuffragatur huiuſmodi diſpenſatio.

Secundò, ſi perpendantur verba M. P. non limitant, neq; reſtringunt diſpenſationem ad celebrandum in Religione tantum, quam profeſſus fuerat, ſed ſolum ad Religionem in genere: non enim in ſuis litteris apoſuit dictionem, qua indicetur, quod ſolum de Religione, quam lator profeſſus fuerat, intellexerit, videlicet, *ſuam*, per quam dictionem ſignificaretur dominium, quod latoris Religio ob emiſſam profeſſionem in eo habebat *argum. l. Quintus Mutius, 11, in fin. ff. de argen. & auro legat.* & conſequenter reditus ad illam, & celebratio tantum in illa.

Dictio, ſ de. nota: dominium.

illa. Ergo dum Maior Pœnitentiarius non limitat, nec restringit suam dispensationem, neque nos debemus limitare, & restringere ad eam dumtaxat Religionem, quam lator professus fuit.

Et hoc adeo verum esse existimo, vt si lator antequam absoluatur, & dispensetur, aliam Religionem ex indulto Pontificio, vel alias canonice ingrediatur, nihilominus possit vigore huiusmodi litterarum absolui, & cum eo dispensari secundum earum formam.

Ad rationem in contrarium allatam respondeo, latorem statim ac post apostasiam reassumit habitum cuiuslibet regularis Ordinis, etiam non illius, quem professus fuerat, vere dici habitum Regularem reassumpsisse, & statim ac ad cuiuslibet alterius Ordinis claustrum legitime se confert, animo ibi sub regulari disciplina perseuerandi, vere dicitur ad claustrum redire: & ideo ex allegatis verbis non infertur magis Religio, cuius erat professus, quam quælibet alia Religio, & propterea nostræ sententiæ, nihil dicta ratio obstat.

Ex quibus sequitur, quod si lator ad seculum redeat, non poterit vllo modo suos ordines exercere, quia hęc dispensatio est conditionalis, dictio enim *quamdiu* importat conditionem *l. Pater*, 100. *vbi Bart. ff. de condit. & demonst.* & propterea durante ista conditione, id est, perseuerantia in Religione, durabit effectus dispensationis conditionatæ.

Iussus, &c. Id est, iussus à quolibet Superiore, vel Sacrista, cui lator obedire teneatur, vel à regulis suæ Religionis, vel ab ipsis statutis, & ordinibus sui Conuentus, & Monasterij, etiamsi vtriusque sit simplex iussio, satis enim est, vt lator non sponte celebret, sed iussus: iubere enim importat necessitatem. *l. 1. §. sed & si serui, ff. quod iussu.*

Idemque dicendum, quando per imminens periculum propriæ famę iubetur à iure naturæ: vnusquisque enim de iure naturæ tenetur tueri propriam famam. *Verbum iubere importat necessitatem.*

Dumtaxat, &c. Hæc dictio de sui natura limitat, & restringit dispositionem, cui adiungitur. *l. non est ferendus, 12. ff. de transactionibus. l. non solum, 39. §. quæritur, ff. de proc. l. ait Prætor. 3. §. interdum, ff. de negot. gestis.* Et ideo limitat, & restringit dispensationem ad exercendum ordines in Religione, & in casu iussionis tantum factæ ab eo, qui iubere potest, & non ad libitum latoris. *Dictio dumtaxat limitat, & restringit dispositionem.*

Et non aliàs, &c. Hæc clausula arguit præcisam Maioris Pœnitentiarij voluntatem ad tempus, quo lator in Religione manserit, & iussus fuerit: & ideo cessantibus duabus prę allegatis conditionibus, vel altera earum, lator absque læthali culpa non poterit celebrare, nec suos ordines exercere.

PRO PRESBYTERO,

Qui alium Presbyterum interfecit, & deinde à celebratione non destitit, nec valens in futurum ob graues causas ab exequutione suorum Ordinum abstinere, petit absolui, secumque desuper dispensari: Litteræ vt infra conficiuntur.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Quod ipse alias occidit quemdam alium Presbyterum, & deinde suos ordines continuò exercuit, censuras Ecclesiasticas propterea incurrendo, & irregularitatem contrahendo. Cum autem, &c. dictus lator graues ob causas ab exequutione suorum ordinum nequeat abstinere, & de præmissis, quæ occulta sunt, plurimum doleat, suosque ordines exercere licitè posse desideret, pro suæ conscientiæ quiete cupit per Sedem Apostolicam absolui, secumque desuper dispensari. Quare, &c. quatenus si est ita, dictum latorem, audita prius ipsius Sacramentali Confessione, à quibusuis sententijs, censuris, & pœnis Ecclesiasticis, quas propter præmissa quomodolibet incurrit, Presbytericidij reatu, & excessibus huiusmodi absoluas hac vice, &c. iniuncta inde ei pro modo culpæ grauissima, & perpetua pœnitentia salutari, per quam corpus acriter affligatur, & sentiat atrocitatem admissi sceleris, vt inde animæ suæ saluti plenius consulatur, & quam discretio tua ita moderetur, vt quod occultum est, non veniat in apertum. Iniunctis etiam eleemosynis pro modo facultatum latoris, pro orationibus, & celebratione Missarum, pro Anima defuncti: Quodque ijs, quibus ipse dum viueret, subuenire forsan solebat, satisfaciat, & subueniat in eo, in quo tenetur, caute tamen ne se prodat, & alijs, &c. injungenda: ipsoque ab exequutione, &c.* Reliqua vt in præcedenti, vsque ad clausulam, *nullatenus suffragetur*, inclusiue, & post hanc addatur sequens clausula. *Neque alia ratione prosint, quominus si ipse aliquod Feudum, seu Iuspatronatus ab Ecclesia, in qua dictus Presbyter occisus, forsan intitulatus erat, obtinet, ipse lator eiusque hæredes perpetuo illis sint priuati. Datum, &c.*

Noster hic lator duplicem pœnam incurrit ex huiusmodi suo delicto: excommunicationem videlicet, quia in Clericum manus violentas iniecit. *cap. si quis suadente, 14. q. 4.* & irregularitatem quia homicidium perpetrauit. *cap. fin. de sent. excommunic. in 6.* imo, & aliam irregularitatem contraxit, quia præcedenti excommunicatio-

ne ligatus ſuos ordines exercuit. *c. 1. de ſent. excommunicat. in 6. vbi gloſſa in verbo, irregularitatem*: & ideò eget ſuper vtraque diſpenſari, alias non legitimè ſuos Ordines exerceret. *arg. cap. cum pro cauſa, 27. de ſent. excommunic.*

Graues ob cauſas, &c. Videlicet, vitæ periculum, cui euitando iura multa permittunt. *cap. 2. §. ſi autem, de homicidio, & toto titulo, quod vi metuſue cauſa fit, & ff. eodem*, ac detectio perpetrati criminis, quæ delinquentem in manifeſtum vitæ diſcrimen ponat, aut notabilis famæ, & honoris iactura, quæ tanti momenti eſt, vt pro illa reparanda, ſacri Canones non vnius, ſed plurium honeſtarum perſonarum teſtimonium, & iuramentum expoſcant. *cap. fin. de purgat. canonica.* Et ſimilia, quæ euitari aliter nequeant, quam exercendo Ordines.

Reatu, &c. Criminis læthalis effectus duo ſunt, macula, videlicet, priuatio gratiæ Diuinæ, quæ eſt animæ pulchritudo: & Reatus, qui eſt obligatio ad pœnam. *l. ſi diutino, 25. ff. de pœnis. D. Thom. 2. ſent. diſt. 42. quæſt. 1. art. 2.* Et excludit delinquentem ab omni honore, & dignitate. *l. 1. C. vbi Senatores, & clariſſ. ciuiliter, vel criminal. conueniantur.*

Criminis duplex effectus.

Reatus eſt obligatio ad pœnam.

Ab vtroque mandat M. P. latorem abſoluendum, vt per iſtam abſolutionem liberetur à pœna æterna, & poſſit ad retinendum Sacerdotalem honorem admitti.

Grauiſſima, &c. Quæ ſit iſta grauiſſima pœnitentia, determinari, ſic in genere, nequit, cum hæc grauitas non ſolum conſiderari debeat in ſe, ſed in ſubiecto, cui imponitur. *l. moris eſt, 9. §. ſed enim, & l. quædam delicta, 14. ff. de pœnis*, cum vna eademque res, quæ vni eſt grauis, alteri erit, non dicam grauis, ſed ferè leuis. *l. aut falta, 16. §. perſona, ff. de pœnis*: v. g. ruſtico robuſtæ complexionis ieiunium in pane, & aqua non multum graue erit; at viro nobili delicato, & debilis complexionis erit grauiſſimum: eidem ruſtico corpus flagellis caſtigare leue erit, at viro delicato erit grauiſſimum. Viro robuſto in nuda terra ſæpius in menſe, vel hebdomada cubare, non multum officit: at delicatum, & infirmæ valetudinis omninò proſternit: cilitia, iuuenem mortificant, & ſenem octuagenarium, vel debilis, & infirmæ valetudinis lacerant, & ferè ad nihilum redigunt. Ideò grauitatem exequutor dimetiri debet à qualitate, & conditione latoris præſentium: poterit autem huiuſmodi pœnitentiam mitigare his duabus dictionibus, *rarius*, & *ſæpius*: videlicet quod à robuſtiori ſæpius, & frequentius in hebdomada, vel menſe peragatur, & à debiliori rarius.

Grauitas pœnæ menſuratur in ſubiecto cui imponitur.

Et perpetua, &c. Quæ durare debeat durante vita latoris: verbum enim *perpetuum* hic propter ſubiectam materiam, importat durationem vſque ad latoris mortem. *l. 1. ff. pro ſocio. Dec. conſ. §21. num. 12.* & propterea hæc pœnitentia non ſolum debet eſſe grauiſſima, ſed etiam perpetua: dictio enim, & copulatiua de ſui natura, facit vt vtrumque copulatum adimpleatur, & vtrumq; ſimul verificetur. *l. ſi reos 129. ff. de verb. obligat.*

Dubitari hic poteſt, an huiuſmodi pœnitentia debeat eſſe grauiſſima ſecundum ſe, & independenter à perpetua duratione, an verò dependenter, & prout eſt vnita cum perpetua obligatione; perpetua enim pœnæ duratio ſummopere aggrauat ipſam

Perpetua duratio grauiorem facit pœnam.

ipsam pœnam. *l. aut damnum, §. §. quisquis autem, ff. de pœnis.*

Respondendum huic dubitationi est, quod huiusmodi pœnitentia latori, pro prædicto presbytericidio imponenda, debet esse grauissima in se, respectu personæ, cui imponitur, vt supra diximus, & independenter à perpetua duratione: nam dictio *copulatiua*, copulat quidem præcedentia cum sequentibus. *l. & quia, 6. ff. de iurisdict. omnium Iudic.* Non autem illa immutat, sed relinquit vnumquodque in suo esse, cum faciat vt vnumquodque æque principaliter existat: copulatiua enim facit, vt vnumquodque æque principaliter existat, & veniat æque principaliter. *Panorm. in cap. querelam, 15. num. 5. vbi glos. de simonia. Bart. in l. si cui, 5. ff. de fundo instruct.* Immò repetit præcedentis sermonis omnes qualitates. *l. Seiæ, 20. §. Caio, ff. de fundo instr. vbi Bart. num. 1.* Ergo in casu nostro, ista duo adiectiua remanent in suo esse, ac si non essent copulata, & consequutiuè pœnitentia ista debet esse grauissima in se, & non dependenter à perpetua duratione, & respectu perpetuæ durationis hoc est, grauissima debet esse secundum intensionem, & non secundum extensionem.

Copulatiua repetit omnes qualitates præcedentis sermonis.

Per quam corpus, &c. Hac clausula M. P. declarat latori imponendam non quamlibet pœnitentiam, sed eam solummodo, quæ stricte, & propriè à legibus, & sacris Canonibus appellatur pœnitentia, & pœna, videlicet eam pœnitentiam, quæ est corporis afflictiua, nam pœna corporis afflictiua est propriè pœna. *cap. reum, & cap. id constituimus, 17. quæst. 4. Panorm. in cap. inter alia, 6. num. 4. de immunit. Eccles.*

Pœnitentia verò corporis afflictiua, secundum Canones. Prima est ieiunium, vel abstinentia. *cap. si quis contristatus, distin. 90.* Secunda sunt verbera. *cap. circumcelliones, propè finem, 23. quæst. 5. c. & qui emendat, & cap. cum beatus, distin. 45.* Secundum verò leges ciuiles veniunt pœnarum nomine, etiam seruitus, carceres, publicatio bonorum, & deportatio. *l. si quis fortè, 6. §. fin. & l. veluti, 7. ff. de pœnis.* Sed hæ postremæ non faciunt ad nostrum propositum, nec habent locum in foro conscientiæ.

Acriter, &c. Id est non leuiter, sed multum corpus affligatur.

Vt sentiat, &c. Pœna cum sit delictorum debita coercitio. *l. 1. §. fin. l. si pœna, 20. ff. de pœn.* coercitio autem fieri nequit, nisi lator præsentium perpetratum scelus detestetur, quod vt faciat, necesse est, vt illius grauitatem cognoscat, & sentiat; hæc autem grauitas cognoscitur ex grauitate pœnæ, quia grauitas delicti ex grauitate pœnæ mensuratur. *l. capitalium, 28. §. incendiarij, ff. de pœnis. cap. non offeramus stateras, 24. quæst. 1. Dec. in cap. at si clerici, 4. §. de adulteriis, num. 21. de iudic. Bald. in cap. vt clericorum, 13. de vit. & honest. cleric.* Vt autem atrocitatem sui criminis lator percipiat, debet per pœnam sibi imponendam grauiter affligi, vexatio enim dat intellectum, & quo maior est vexatio, eo magis intellectus clarificatur, & melius intelligit rem sibi obiectam.

Vt inde animæ eius saluti, &c. In imponendis pœnitentijs, pia mater Ecclesia semper præ oculis habet salutem animarum delinquentium, & earum periculum omnino euitandum curat. *cap. significauit, 3. §. fin. de pœnit. & remiss.*

sion. & ſuis miniſtris, hoc præcipue mandat, vt in imponendis pœnitentijs conſulant animarum ſaluti. *c. Deus qui Eccleſiam, 8. de pœnit. & remiſſ.* Ideo Maior P. idem à noſtro exequutore obſeruari præcipit.

Plenius, &c. Hoc eſt, omni ex parte, adeo vt nihil rigoris, & miſericordiæ omittatur, quod latoris ſaluti prodeſſe poſſe exequutor cognouerit: dictio enim *plenius*, importat talem perfectionis ſtatum, qui nulla adiectione indigeat. *cap. ſi omnia, 6. q. 1. cap. bene, 96. diſt.*

Dictio plenius importat perfectionem ſtatus.

Quam diſcretio tua, &c. Præterea noſter exequutor in imponenda huiuſmodi pœnitentia conſulere debet bonæ famæ latoris, quã ille tandiù retinet, quamdiù delictum remanet occultum: & ideo intra tales pœnitentiæ cancellos lator claudatur, vt quod occultum eſt, nõ veniat in apertum; id eſt, talis pœnitentia ei imponatur, quam adimplere valeat abſque notabili ſtrepitu, & in ſecreto: prout ſunt ieiunia, abſtinentiæ, ciliciorum delatio, corporis fuſtigatio, & ſimilia: non autem publica corporis caſtigatio, vel aliæ punitiuæ actiones, quæ inter Miſſarum ſolemnia, & ad fores Eccleſiarum, vel coram alijs fieri ſolent, vel debent. Reliquas præſentis formulæ partes vide in formula ſuperius à me expoſita, & declarata pro viro laico, qui interfecit Presbyterum.

PRO PRESBYTERO CVRATO,

Qui procurauit abortum: Litteræ abſolutionis, vt infra conficiuntur.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Quod ipſe alias mulierem quamdam reddidit grauidam, & fœtu animato exiſtente procurauit abortum, quo ſequuto, & ſuos ordines, & curam animarum exercere non deſtitit: propter quæ cenſuras Eccleſiaſticas incurrit, & irregularitatem contraxit. Cum autem, &c. prædictus lator de præmiſſis, quæ occulta ſunt, plurimum doleat, & ab exequutione ſuorum ordinum abſtinere non valeat abſque ſcandalo, pro ſuæ conſcientiæ quiete cupit per Sedem Apoſtolicam abſolui, ſecumque deſuper diſpenſari. Quare, &c. quatenus, ſi eſt ita, dictum latorem, audita prius ipſius Sacramentali Confeſſione, à quibuſuis ſententijs, cenſuris, & pœnis Eccleſiaſticis, quas propter præmiſſa quomodolibet incurrit, inde ei pro modo culpæ graui, & perpetua pœnitentia ſalutari, & alijs, &c. iniungenda: ipſoque ab exequutione ſuorum ordinum ſuſpenſo. Demum, dummodo præmiſſa occulta ſint, & lator ab exequutione ordinum abſtinere abſque ſcandalo non valeat, cum eodem pœnitentiæ, vel illius parte, &c.* prout in præcedenti formula, vſque ad clauſulam *miſericorditer diſpenſes*: poſt quam addatur ſubſequens, *declarando ipſum latorem dictum beneficium retinere poſſe in foro conſcientiæ, & in ipſo actu Sacramentalis Confeſſionis, &c.* prout in præcedentibus formulis.

Præ-

Procurauit abortum, &c. Olim procurans abortum, vel ante, vel post fœtus animationem, puniebatur per *Constitutionem Sixti Quinti, quæ incipit, Effrænatam, &c.* non solum pœna excommunicationis, verum etiam pœna irregularitatis, & priuationis beneficiorum, & inhabilitatis ad beneficia, & officia, vltra alias pœnas temporales, etiam mortis. Sed prædicta constitutio fuit in partem moderata per *Gregorium XIV. in sua constitutione, quæ incipit, Sedes Apostolica pia mater*: videlicet, quod non contrahatur irregularitas nisi quando fœtus est animatus, prout alias sacri Canones decreuerant. *cap. sicut, 20. & cap. si aliquis 5. vbi glossa in ver. vt homicida. Panorm. Felin. & alij DD. de homicidio. cap. quod vero, 32. quæst. 2. & Couarr. in Clem. si furiosus, parte 2. §. 3. de homic.* & fuit etiam moderata quoad prohibitionem: olim enim, non nisi per Sedem Apostolicam absolutio desuper præstari poterat; hodie verò huiusmodi absolutionis reseruatio fuit translata in locorum Ordinarios: & præterea per eandem Gregorij constitutionem fuerunt excommunicatio, & aliæ pœnæ sublatæ, quæ in constitutione prædicta Sixti V. continebantur contra procurantes abortum fœtus inanimati. Nihilominus isti possunt puniri tanquam de homicidio. *d. c. sicut, & cap. si aliquis.*

Pœna contra procurantes abortum.

Fœtus, &c. Fœtus animatus masculi est secundum Medicos, & Chirurgos post quadraginta dies fœminæ verò post octuaginta dies. Fœtus animatio colligitur ex lineamentis omnium membrorum; quæ cum sint, demonstrant animam fuisse infusã in corpore organizato.

Si verò dubitatur an fœtus sit masculus, vel fœmina, tutior pars est eligenda, videlicet, quod fuerit masculus, & animatus post quadraginta dies; in spiritualibus enim tutior pars in dubio est eligenda. *cap. iuuenis, 3. de sponsal. glos. in cap. vnico, in verb. æstimare, de scrutin. in ordin. faciendo. Panorm. in cap. 1. de postul. Prælat. num. 17.* Quod tamen intelligendum est in foro conscientiæ: secus enim dicendum est de foro contentioso, in quo quando agitur de pœna infligenda, in dubio mitior pars eligenda. *l. interpretatione, 42. ff. de pœnis. cap. estote, 2. de reg. iur.*

Tutior pars in foro conscientiæ sumenda est in dubio secus vero in foro.

Absque scandalo, &c. Facile oritur scandalum, si Curatus non celebrat, & Sacramenta non administrat suo gregi, ad quæ ratione sui beneficij tenetur; nisi vel ex fundatione, vel ex priuilegio, vel ex consuetudine, solitus antea fuerit curam animarum exercere per substitutum. Si enim adsunt talis fundatio, vel priuilegium, vel consuetudo, iam scandali causa allegata non est vera, sed falsa, & ideo præsentes litteræ sunt nullæ, & inualidæ ob falsam in eis causam allegatam, quia mendax precator carere debet penitus impetratis. *c. super litteris, 20. de rescriptis, vbi DD.* & cessat finalis causa gratiæ concessæ.

Graui, & perpetua, &c. Quæ sit ista grauis, & perpetua pœnitentia, debet mensurari ex latoris qualitate, prout aliàs diximus. Non est necesse vt sit tota personalis, sed potest esse insimul realis; vt v. g. ieiunio superaddere eleemosynam; non enim præscribitur à M. Pœnitentiario, vt sit solummodo pœnitentia corporis afflictiua: & ideò etiam cum personali realis pœnitentia imponi potest, si sic exequutori nostro videbitur expedire.

De-

Demum, dummodo lator, &c. Cum dictio hæc *dummodo*, quando adiungitur rei, quæ fit necessario adimplenda, antequâ actus perficiatur, importet conditionem, prout aliàs diximus in præcedenti formula pro promoto ante legitimam ætatem; ideò noster exequutor aduertat prius, an lator possit abstinere ab exequutione suorum ordinum sine scandalo: si enim potest abstinere, non dico per diem, vel per mensem, sed per annum, ista conditio scandali non verificatur de præsenti, & ideò non debet cum illo dispensari, quia litteræ cum falsæ causæ expressione obtentæ, sunt nullæ.

Quod autem ista causa verificanda sit antequam actus dispensationis perficiatur, patet, quia est posita sub tempore præsenti, quod excludit tempus præteritum, & futurum: ergo de tempore præsenti verificanda est. Hæc tamen verificatio non est facienda per demonstrationem mathematicam, sed per probabiles coniecturas, ex quibus exequutor præuideat latorem non posse diu abstinere ab exequutione suorum ordinum sine probabili scandalo, & scandalo graui, videlicet sine graui honoris, & famæ iactura, & periculo detegendi delictum. Dixi, sine graui scandalo, quia minima non habentur in consideratione. *l. suo, 4. ff. de in integrum restit. l. 4. in fine ff. de ædilit. edicto.*

Declarando ipsum Latorem, &c. Homicidæ, & alij criminosi non remanent priuati beneficijs, eo ipso, quod committunt homicidium, & alia delicta, sed requiritur sententia Iudicis, quæ illos beneficio priuet. *cap. Clericis, §. ne Cler. vel Monachi, cap. ex litteris, 10. prope finem, de excessibus Prælatorum, cap. postulastis, de cler. excommun. ministr. cap. cum secundum, 19. de hæreticis, in 6. vbi Archid. num. 2. Decius in cap. 2. num. 13. cum sequent. de rescript. Panorm. in cap. vlt. num. 2. de excessibus Prælatorum.*

Homicida per sententiam iudicis debent priuari beneficijs.

Vel saltem per Iudicem declaretur à Reo perpetratum esse delictum, propter quod secundum leges, & iura priuatus eo ipso fuerat beneficijs: quando tamen iura disponunt, huiusmodi Reos eo ipso absque alia sententia, & declaratione Iudicis esse priuatos beneficijs, &c. *l. eius qui, 29. ff. de iure fisc. d. cap. cum secundum, glos. in cap. fraternitas, verbo, cum augmento, 12. quæst. 2. cap. si quem, §. notandum, 2. quæst. 3. Felin. in cap. audiuimus, de simonia. Couarruu. tomo 1. secundæ partis, cap. 6. §. 8. num. 10. Decius loco citat. & in cap. 1. num. 72. cum sequent. de constit. Specul. lib. 3. partic. 1. n. 7. de inquisit.* Ideò cum noster lator non fuerit per sententiam Iudicis priuatus beneficio, quod alias ante perpetratum delictum sibi fuerat canonice collatum, illud canonice retinet, & non eget pro eo retinendo dispensatione, sed solum rehabilitatione ad Ordines exercendos, qua per præsentes obtenta, rectè M. P. declarat illud retineri posse à nostro latore.

Vel saltem per declarationem delicti.

PRO

PRO PRESBYTERO

Hæretici filio qui Canonicatum in Ecclesia Cathedrali obtinuit, non attendens paternam Hæresim sibi obstare; Litteræ dispensationis, vt infra conficiuntur.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Quod aliàs eius Pater in Caluinianam Hæresim lapsus in illa pertinaciter vixit, & obijt: & postea ipse lator non aduertens inhabilitatem ex paterna hæresi contractam, Canonicatum Cathedralis Ecclesiæ assequutus fuit. Cum autem, &c. occultum sit, collationem dicti Canonicatus latori factam esse inualidam, & lator illum retinere licite posse desideret, pro suæ conscientiæ quiete cupit secum desuper per S. Pœnitentiariæ officium dispensari. Quare &c. quatenus si est ita, cum eodem latore, audita prius ipsius Sacramentali Confessione, dummodo occultum sit collationem Canonicatus huiusmodi propter præmissa inualidam esse, & aliud ei non obstet Canonicum, vt præmissis non obstantibus, dictum Canonicatum retinere, illiusque fructus percipere licitè valeat, misericorditer dispenses in foro conscientiæ, & in ipso actu Sacramentalis Confessionis tantum, & non aliter, &c. Ita quod in foro iudiciario nullatenus suffragetur. Dat. &c.*

Hæretici filii & nepotes sunt incapaces beneficiorũ Ecclesiasticorum.

Vixit, & obijt, &c. Ad hoc, vt filij, & nepotes Hæreticorũ incurrant inhabilitatem ad beneficia, necesse est, vt pater in hæresi moriatur: si enim ante mortem resipiscat, & abiuret publicè, vel priuate hæresim, filij non contrahunt istam inhabilitatem. *cap. 2. §. hæretici, & cap. statutum, 15. de Hæreticis in 6.* vt supra dixi, dum egi de irregularitate ex crimine hæresis proueniente.

Ignorantia iuris excusat.

Non aduertens, &c. Id est ignorans Hæretici filios incapaces esse beneficiorum Ecclesiasticorum: & cum hæc incapacitas à iure proueniat, lator excusari facile potest à dolo: Ignorantia enim iuris excusat à dolo. *l. qui in ius, 137. §. nemo videtur, vbi Decius nu. 1. ff. de reg. iur. l. sed & si lege, 28. §. scire, ff. de petitione hæreditatis. l. si quis in graui, 3. §. si quis ignorans, ff. ad Sillanian.* Et si excusatur à dolo, meretur facillimè secum dispensari in impedimento inhabilitatis, quam absque sua culpa contraxit: & eo magis, quia absque propria culpa sustert alienam pœnam.

Audita prius, &c. Mirabitur aliquis forsan, hanc dispensationem faciendam in sacramentali Confessione, cum non adsit culpa, nec detur latori absolutio. Cessabit autem admiratio, si recordetur cõmitti huius dispensationis exequutionem Confessario, vt Confessario, cuius forus est sacramentalis confessio, & in eius actibus exercendis illius tantum iurisdictio est: & ideò quid mirum si præcedere debeat sacra-

cramentalis Confessio, ex qua solummodo appellatur, & constituitur formaliter in esse Confessarij? Aliàs exequeretur has litteras, vel vt Doctor, vel vt Magister tantum.

Non demandatur in his litteris specialis absolutio, quia nõ est opus speciali facultate absoluendi, cum sufficiat ordinaria facultas Confessariorum pro absoluendo latore à suis peccatis, cum vt præsupponitur, nõ habeat casus reseruatos, à quibus debeat absolui, & abundanter fuit demandata absolutio per clausulam, *audita prius sacramentali Confessione.* Demum iubetur, vt huiusmodi dispensatio fiat in sacramentali Confessione, vt quod occultum est, magis in suo esse occulto conseruetur, & exequutor notitia dicti impedimenti vti nequeat extra sacramentalem Confessionem.

Dummodo occultum sit, &c. Hæc clausula non requirit, vt paterna hæresis sit occulta, sed quod legalis eius effectus sit occultus: non enim necessariò sequitur ex publicitate, & notorietate paternæ hæresis, notorietas istius legalis effectus in filium redundantis, videlicet quod filius efficiatur incapax beneficiorum, & successiuè inualidam esse collationem beneficiorum quæ illi conferuntur. Ideò non est necesse nostrum exequutorem multum laborare in quærendo, an latoris paterna hæresis fuerit notoria, vel occulta: sátis est inquirere; an habeatur valida à Canonicis, & ab alijs conciuibus collatio de Canonicatu latori facta. Quod vt exequutor obtineat, prudenter inuestiget an sciatur latoris patrem fuisse hæreticum, & in hæresi, atque impœnitentem obijsse, & hæreticorum filios excludi ab obtinendis beneficijs: an sciatur latorem absque dispensatione dictum Canonicatum consequutum fuisse: & si præmissa sciantur, necesse est inquirere, à quot personis sciantur, & quomodo sciantur. Duarum, vel trium, aut quatuor personarum notitia non constituit notorietatem, quæ excludat esse occultum, vt in principio secundæ Partis huius Praxis declaraui, dum egi de notorijs, & occultis. Præterea cõsideranda est qualitas istius notitiæ, an sit probabilis, nec ne: non enim sufficiunt dubietas, vel suspicio ad præiudicandum tertio. *cap. accedens*, 14. *& cap. cum in iuuentute*, 12. *de purgatione canon.* & ideò non possunt efficere quod illud, quod aliàs est occultum, fiat per huiusmodi dubietatem, & suspicionem publicum, & notorium in præiudicium nostri latoris. *Sola suspicio delicti non præiudicat.*

Aliud canonicum, &c. Vide quæ dixi in præcedenti formula pro Presbytero Parocho promoto ante ætatem.

Dictum Canonicatum, &c. Id est, retinere vt prius prærogatiuam Canonicalem, locum in Capitulo, stallum in choro iam sibi assignata, vocem actiuam, scilicet præstando suum votum, & suffragium in regimine suæ Ecclesiæ, tàm spirituali, quàm temporali; & vocem passiuam, qua licitè possit ad officia, & præeminentias, ad quæ alij Canonici solent, vt membra capitali eligi, & promoueri. *cap. relatum*, 9. *cap. pro illorum*, 22. *in fine, & cap. dilecto filio*, 25. *de præbend. & dignitat.*

Illiusque fructus, &c. Non vt œconomus, ad effectum illos integrè erogandi in vtilitatem Ecclesiæ, vel conseruandi legitimo futuro successori. *cap. cum vos*, 4. §. *fraternitati, de officio Ordinarij, cap.*

cap. quoniam quidam, 75. diſt. Sed ſicut titularis legitimus eos ad ſui ſuſtentationem recipere valeat. *d. cap. cum vos, cum alijs præcit. & cap. vacante, 16. cap. dilectus filius, 19. in fine, cap. cum ſecundum, 16. cap. extirpandæ, 30. §. qui vero, cap. dilectus, 27. de præben. & dignit.*

Miſericorditer diſpenſes, &c. Hæc diſpenſatio comprehendere debet, & ſpiritualem dignitatem, & temporalem vtilitatem dicti Canonicatus, ne videatur M. P. vnam ſine alia conceſſiſſe, cum aliquando vnam ſine alia conceſſam fuiſſe reperiamus. *d. cap. dilectus, 19.*

Reliqua, vt in præcedentibus formulis.

PRO RELIGIOSO,

Qui miniſtrauit in Ordine Presbyteratus non ſuſcepto, & nulla deſuper obtenta abſolutione, ac diſpenſatione, illum ſuſcepit: Litteræ vt infra.

FR. Antonius Barberinus, &c. Quod ipſe alias ſacro dumtaxat Diaconatus ordine initiatus Miſſam celebrauit, & deinde ad ſacrum Presbyteratus ordinem promoueri ſe fecit abſque abſolutione, & diſpenſatione deſuper prius obtinendis: propter quæ cenſuras Eccleſiaſticas incurrit, & irregularitatem contraxit. Cum autem, &c. lator prædictus de præmiſſis, quæ occulta ſunt, plurimum doleat, & ne Religioni ſuæ oneroſus ſit, ſuos ordines exercere licitè deſideret, pro ſuæ conſcientiæ quiete cupit per Sedem Apoſtolicam abſolui, ſecumque deſuper diſpenſari. Quare, &c. Quatenus ſi eſt ita, & in eo quod lator ſine ordine Presbyteratus Miſſam celebrare præſumpſerit, hæreticus non fuerit, ipſum, audita prius eius Sacramentali Confeſſione, à quibuſuis ſententijs, cenſuris, & pœnis Eccleſiaſticis, quas propter præmiſſa quomodolibet incurrit, & exceſſibus huiuſmodi abſoluas hac vice, &c. Iniuncta inde ei pro modo culpæ graui pœnitentia ſalutari, & alijs, &c. iniungenda. Ipſoque ab exequutione ſuorum ordinum ſuſpenſo. Dummodo præmiſſa occulta ſint, cum eodem latore, pœnitentia, &c. Prout in præcedentibus formulis: & ſi concedatur diſpenſatio ad officia, & dignitates, addatur poſt verbum, *miniſtrare*, ſubſequens clauſula; *Vt quæcunque ſuæ Religionis officia, & dignitates, ſi ad illa aliàs canonicè, & iuxta eiuſdem Religionis regularia inſtituta eligatur, vel aſſumatur, gerere, & exercere, vocemque actiuam, & paſſiuam habere licitè valeat, miſericorditer diſpenſes in foro conſcientiæ*, vt ſupra.

Hæc formula in idem ferè incidit cum præcedenti formula pro Diacono ante legitimam ætatem promoto, qui audiuit ſacramentalem confeſſionem cuiuſdam Presbyteri: ideò ad illam remitto exequutorem, & pro hac præſenti formula pauca ſuperaddam.

Diaconatus ordine initiatus Miſſam, &c. In Miſſæ ſacrificio ille idem Chriſtus continetur, & incruente immolatur, qui in ara Crucis ſemel ſe ipſum cruente obtulit, vt docet *S. Synodus Trident. ſeſſ. 22. cap. 2. de reform.* & hoc fit mediante conſecratione, qua panis in Corpus, & vinum in Sanguinem eiuſdem Chriſti tranſubſtantiantur. *cap. 1. §. vna verò, de ſum. Trinit. cap. cum Marthæ 16. in principio, de celebratione Miſſarum.* Hæc autem conſecratio cum fieri nequeat, niſi à Sacerdote, qui ritè fuerit ordinatus ſecundum Claues Eccleſiæ, quas ipſe conceſſit Apoſtolis, eorumq; ſucceſſoribus Ieſus Chriſtus. *dict. cap. 1. §. & hoc vtique, & Concil. Trident. ſeſſ. 22. cap. 1.* Ideò noſter hic lator temere egit, & irregularitatem, aliaſque pœnas Eccleſiaſticas contra ſimilia committentes inflictas contraxit, vt in præcedenti alia formula docuimus.

Quatenus, &c. Hæreticus non fuerit, &c. Pertinaciter, ſcilicet, credendo quod omnes Chriſtiani promiſcuè ſint noui Teſtamenti Sacerdotes, & pari inter ſe ſpirituali poteſtate præditi, & propterea quod ipſe, etiamſi non eſſet ſecundum Claues Eccleſiæ ordinatus Sacerdos, potuerit Miſſam celebrare, & Euchariſtiæ Sacramentum conficere, qui hoc credit, eſt Hæreticus. *Concil. Trident. ſeſſ. 23. cap. 4.* Si hoc ergo pertinaciter credidit, noſter exequutor deſiſtat ab vlteriori exequutione præſentium litterarum, quia M. P. limitat ſuam gratiam ad caſum, in quo lator non fuerit Hæreticus, per dictionem, *quatenus*, in litteris appoſitam, quæ dictio eſt limitatiua diſpoſitionis, cui adiungitur. *i. ſi quis crediderit, vbi gloſ. verbo quatenus, ff. de pactis, cap. placet, de conuerſ. coniugat. Dec. in l. quatenus, 25. in princ. & ibi Cagnol. num. 1. ff. de reg. iur.* *Dictio, quatenus eſt limitatiua diſpoſitionis.*

Quid ſtatuendum, forſan noſter exequutor deſiderat ſcire, quando lator præſentium non pertinaciter credidiſſet, ſed ſolummodo dubitaſſet, an ſibi etiam non ſacerdoti liceret Miſſæ ſacrificium celebrare, & conficere iuxta præcedentem hæreticam ſententiam à Concil. Tridentini ſupra damnatam; cum videatur etiam dubius in fide eſſe Hæreticus. *cap. 1. de Hæreticis.* Reſpondeo: Si lator ex ignorantia ſolummodo dubitauit, & erat paratus dubium deponere, quando hæreticam agnoſceret ſuam dubitationem, & eſſe contra Eccleſiæ determinationem; exiſtimo tali caſu latorem non eſſe Hæreticum formaliter, cum non adſit pertinacia, & propterea poſſe frui beneficio præſentium litterarum. Si vero dubitauit cum pertinacia, ſciēs contrarium fuiſſe determinatum ab Eccleſia; tali caſu non poſſunt illi litteræ huiuſmodi ſuffragari, quia eſt verè, & formaliter Hæreticus, *d. c. 1. de Hæreticis. Clemen. vnica, §. porrò, de ſumm. Trinit. cap. apertè, vbi gloſ. in verbo, titubat, 24. q. 1.* *Dubius in fide eſt Hæreticus.*

Reliqua vide in præcedentibus formulis.

AB APOSTASIA,

Pro Religioſo Ordinis Fratrum M. N. proprietario, qui propter pecunias ablatas, ad Ordinem S. P. ſe tranſtulit, tacita Apoſtaſia, & cupit remanere in ſecundo dicta Religione: Litteræ, vt infra conficiuntur.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Quod ipſe alias poſt emiſſam profeſſionem in Ordine Fratrum M. N. dæmone inſtigante furatus eſt quandam pecuniarum ſummam, & vt ſuum delictum facilius occultaret, habitu regulari dimiſſo, à prædicta ſua Religione apoſtatauit, & ad longinquas partes profectus ibi ingreſſus eſt Religionem S. P. & ſuos ordines exercuit: propter quæ cenſuras Eccleſiaſticas incurrit, & irregularitatem contraxit. Cum autem, &c. Lator prædictus de præmiſſis, quæ occulta ſunt, plurimum doleat, & in ſecundò dicta Religione remanere, ſuoſque ordines exercere licitè poſſe deſideret, pro ſuæ conſcientiæ quiete cupit per Sedem Apoſtolicam abſolvi, ſecumque deſuper diſpenſari. Quare, &c. quatenus ſe eſt ita, dictum latorem, audita prius eius ſacramentali Confeſſione, à quibuſuis ſententijs, cenſuris, & pœnis Eccleſiaſticis, quas propter præmiſſa quomodolibet incurrit, apoſtaſiæ nota, & exceſſibus huiuſmodi abſoluas hac vice, &c. Iniuncta inde ei pro modo culpæ pœnitentia ſalutari quòdque dictas pecunias ſic ablatas, ſi extent, ſeu aliquid aliud loco illarum reſtituat, & alijs, &c. Iniungen. &c. Ipſoque ab exequutione ſuorum ordinum ſuſpenſo, Demum cum eodem latore, vt præmiſſis non obſtantibus, in ſecundò dicta Religione Ordinis Sancti P. remanere, ibique profeſſionem emittere, & ſuffragantibus, &c. alioque ei canonico non obſtante, ſuper irregularitate, &c.* vt in præcedentibus.

Furatus eſt, &c. Duo cõfiſit lator noſter delicta ex huiuſmodi actione. Primò ipſum furtum contrectando rem alienam inuito domino. *l. 1. §. furtum, ff. de furtis, c. ex litteris, 5. eod. tit.* Secundo actum tranſgreſſionis voti paupertatis, accipiendo, & vti propriam retinendo pecuniam furtiuam: licet enim ex actione furtiua proprium ius, & dominium nõ acquiratur furi. *l. cum, qui emit, 14. §. Iulianus quoque, ff. de furtis.* Attamen ex naturali rei furtiuæ, per ipſum adeptæ fraudolenter poſſeſſione, aliquod in ea acquirit ius, vt propterea nõ poſſit per vim dicta re ſpoliari, quia præſumitur dominus donec per Iudicis ſententiam declaretur contrarium, & condemnetur prædo enim violenter eiectus de poſſeſſione, eſt reſtituendus. *cap. in litteris, 5. vbi Panor. n. 1. & n. 23. de reſtit. ſpoliat.* Et propter iuris huiuſmodi acquiſitionem lator fecit cõtra votum pau-

Ex furto non acquiritur dominium.

pertatis, quæ in ſummo rigore habetur apud Religioſos, & præcipuè apud Minores Sancti Franciſci, & euaſit proprietarius. Proprietarius enim ille Religioſus eſt, qui cum non habeat adminiſtrationem bonorum ſuæ Religionis, pecuniam poſſidet, celando ſuo Superiori. *c. Monachi, 2. §. qui vero, de ſtatu Monach. Panor. in c. cum ad monaſterium, 6. nu. 9. de ſtatu monach. & ibi Anton. de Butrio, nu. 3. & DD. communiter.* Vel aliquo modo proprium habet. *d. cap. cum ad monaſterium. c. Ioannes frater, 5. de regul.*

Ingreſſus, &c. Cum lator noſter non Dei ſpiritu actus, ſed ex leuitate, immò ex temeritate, & ad euitandam correctionem, in iacturam ſuæ animę, & iniuriam ſuę Religionis ductus, tranſuolauerit ad Ordinem S. P. inconſultis ſuis Superioribus, & abſque Sedis Apoſt. licentia; nec potuit tranſire ad dictũ Ordinem, nec poteſt in illo remanere. *c. licet, 18. §. fin. & c. ſane, 10. vbi Panor. de regularibus.*

Quodque dictas pecunias, &c. Res furtiuæ, ſi extent apud furem, tenetur fur illas reſtituere domino. *l. inciulem, 2. & l. ſi abducta, 10. C. de furtis.* & ideo noſter exequutor à latore expoſcat omnino huiuſmodi reſtitutionem.

Seu aliquid aliud, &c. Quid ſit iſtud, *aliquid aliud*, quod lator reſtituere debet domino pecuniarum, patet: ſi libros enim, vel alias res emit, & hos habeat in ſua poteſtate, illos vendat, & pretium reſtituat domino, cum non remittatur peccatum, niſi reſtituatur ablatum. *c. cum tu, 5. §. ſuper his, de vſuris.* Si verò veſtes ex illis confecit, & præter has, non habeat, quibus operiatur, non tenetur has vendere, quia maior eſt neceſſitas latoris, quã domini pecuniarum: & ſi eſt æqualis, vel minor, poſſeſſio latori in hoc caſu ſuffragatur, nec ad aliud tenetur reſtituendum, cũ inopia omnes excuſet: inanis enim eſt actio creditoris, quam inopia debitoris excludit. *cap. olim. 16. §. verum, de reſtitut. ſpoliat. & d. c. cum tu, 5. de vſuris;* nec ſit ſpes ipſum ditiorem euaſurum, cum ſit Religioſus, & quicquid acquirit monachus, acquirat Monaſterio. *c. quia ingredientibus, & cap. ſi qua mulier, 19. q. 3. auth. ſi qua mulier. C. de ſacroſ. eccleſ.*

Inanis actio creditoris contra inopiam debitoris.

Ibique profeſſionem, &c. In omnibus Religionibus, & præcipue in Mendicantibus, nemo poteſt emittere profeſſionem, niſi expleto anno probationis. *c. non ſolum, 2. cum ſequent. de reg. in 6. Concil. Trid. ſeſſ. 25. c. 15. de reformat.* Et ſi emittatur ante expletum annum probationis, eſt nulla, & inualida; & qui ſic emittit, non ſolum non obligatur ad Religionem, in qua dictam profeſſionem emiſit, ſed neque ad Religionem in genere. *Concil. Triden. de reform. ſeſſ. 25. c. 15. cit.* Ideò noſter hic lator tenetur annum probationis explere: nec per huiuſmodi litteras ſecus diſpenſatum cenſeat, ex eo, quod in illis nulla eſt facta mentio de Nouitiatu peragendo, ſed ſolum de Profeſſione: nam cum expreſsè non fiat derogatio Decretis Concilij, ſemper præſumuntur remanere in ſuo robore, & obſeruantia.

Decreta Concilii ſemper obſeruanda, niſi fiat expreſſa derogatio.

In foro conſcientiæ, &c. Cum tranſitus non ſit ad ſtrictiorem, lator poteſt reuocari à Superioribus primæ ſuæ Religionis. *arg. cap. ſanè, 10. & cap. licet, 18. in fine, de regular.* Et ideò hæc diſpenſatio ſolum ſuffragabitur latori, vt tuta conſcientia, donec reuocetur à Superioribus ſuæ primę Religionis, per-

permanere, & perseuerare possit in secundò dicta Religione: si verò reuocabitur, tenetur redire ad primam suam Religionem, vel ab eius Superioribus veniam impetrare, vt in secunda Religione remanere possit: & hoc sufficit, stante præsentium litterarum dispensatione, & cessantibus molestijs, & reuocatione huiusmodi. De his omnibus noster exequutor moneat latorem.

Hic notandum diligenter, *cum Panormit. in d. cap. sane, num. 4.* ad hoc, vt vna Religio dicatur Strictioris Obseruantiæ, quàm alia, non considerandam esse regulam antiquitus institutam, & secundum se consideratam; sed modum viuendi, & obseruantiam de præsenti. *d. cap. sanè*, vbi dicitur per verbum præsens: *Si locus, vbi translatus nunc permanet, maioris religionis, quàm Ecclesia Aromaten. existat, ipsum in eodem loco permanere tuta conscientia permittas.* Dari enim casus potest, quod vnum Monasterium habeat regulam strictiorem à primæua sua institutione, quæ tamen de præsenti in multis non obseruetur; & sit aliud Monasterium, quod à primæua sua institutione habeat regulam laxiorem, sed de præsenti omninò in omnibus obseruetur: & ideò, quis hoc secundum Monasterium non iudicabit strictioris Obseruantiæ, secundum præsentem statum, primò dicto Monasterio?

PRO ORATORE,

Qui in adolescentia Religionem Ordinis Fratrum N. ingressus professionem ibi emisit, animo tamen exeundi, si se offerret occasio, susceptis etiam sacris Ordinibus; ac tandem litteris subreptitiè obtentis, earum prætextu in sæculo in habitu Presbyterali, suo regulari dimisso, permansit, donec septuagenarius, & inhabilis ad Religionis onera, &c. Litteræ vt infra conficiuntur, quando esset gratia concedenda.

Fr. Antonius Barberinus, &c. Quòd ipse aliàs adolescens ingressus Religionem Fratrum N. ibi post expletum probationis annum professionem regularem emisit, animo tamen non perseuerandi, sed discedendi, vbi primum se offerret occasio, & deinde omnibus etiam sacris Presbyteratus ordinibus initiatus, volens discedere, obtinuit à Sede Apostolica subreptitias litteras super nullitate suæ professionis, earumq; vigore habitum suum Regularem dimisit, & in sæculo, vt Presbyter sæcularis hucusque vixit, & suos ordines exercuit propter quæ censuras Ecclesiasticas incurrit, & irregularitatem contraxit. Cùm autem, &c. lator prædictus modò sit septuagenarius, & inhabilis ad Religionis onera amplius sustinenda, & occultum sit prædictas Litteras esse nullas, & subreptitias; & propterea lator in sæculo tuta conscientia remanere, & suos ordines exercere licitè posse desideret; pro suæ conscientiæ quiete cupit à præmissis, de quibus plurimum

dolet,

dolet, per Sedem Apostolicam absolui, secumque desuper dispensari. Quare, &c. quatenus si est ita, dictum latorem, audita prius ipsius sacramentali confessione, à quibusuis sententijs, censuris, & pœnis Ecclesiasticis, quas propter præmissa quomodolibet incurrit, Apostasia, & excessibus huiusmodi absoluas hac vice, &c. iniuncta, &c. iniungenda, ipsoque ab exequutione suorum ordinum suspenso. Demum, dummodo occultum sit, litteras prædictas, quarum vigore lator in sæculo manet, subreptitias esse, cum eodem latore pœnitentia, vel illius parte peracta, & suffragantibus, &c. alioque ei canonico non obstante, super irregularitate per eum ex præmissis quomodolibet contracta, quodque illa, & alijs præmissis non obstantibus, postquam in huiusmodi suspensione steterit per tempus arbitrio tuo statuendum, in sæculo in habitu Presbyteri secularis degendo, in suis ordinibus, &c. Prout in præcedentibus formulis.

Animo tamen non perseuerandi, &c. Verba deseruiunt intentioni proferentis, non autem intentio verbis. *l. non aliter, 67. ff. de legat. 3. l. scire, 17. ff. de legib. cap. intelligentia, 6. de verb. signif.* Ideò licet lator præsentium in emittendo suam professionem protulerit verba de natura sua denotantia perpetuam consistentiam illius in Religione; attamen, quia habuit in animo intentionem, quando professionem emisit, non perseuerandi, sed discedendi, vbi se primum offerret occasio, huiusmodi professio videtur nulla, & inualida, cum sit contra substantiam professionis, quæ consistit in perpetua obligatione paupertatis, castitatis, & obedientiæ. *cap. super eo, 9. cum sequent. de regul. cap. monachum, & cap. vidua, 20. quæst. 1. cap. propositum, & cap. proclivis, 20. quæst. 3. Concil. Trident. de reform. cap. 19. sess. 25.* Eo quod professio principaliter dependet à voluntate profitentis, eiusque libero arbitrio. *cap. cum vtrum, 12. vbi glossa, cap. vidua, 4. cap. sicut tenor, 15. de regul. c. non est, 15. quæst. 1.* Et cum hæc voluntas non adsit, quando in actu professionis proponitur exire de Religione quandocunque posset, prout est in casu nostro. *cap. 1. §. Episcopi, de ijs, quæ vi metusque causa fiunt.* Ideò latoris professio præsumitur nulla, & inualida. Hoc autem intelligitur, quando professus habuit voluntatem, & intentionem non profitendi: si autem habuerit voluntatem, & intentionem profitendi quidem, sed professionem posteà non obseruandi, valet, & tenet professio, sed sic professus peccat lethaliter.

Professio regularis consistit in perpetua obligatione

Et deinde omnibus etiam sacris, &c. Si professio erat nulla, & inualida, duo reperiuntur in ista latoris promotione excessus: vnus est, quod promotus fuit absq; litteris dimissorijs sui Ordinarij, videlicet Episcopi loci, originis, vel domicilij, vel beneficij, qui solummodo possunt concedere litteras dimissorias suis subditis, *d. c. cum nullus, 3. vbi glossa* in verbo, *oriundus, de tempor. ordin. in 6.* Superiores autem Religionum in professos tantum habent huiusmodi iurisdictionem ordinariam. *c. super, 9. c. significatum,*

Religio non habet iur. in non professos.

ficatum, 11. *de regularib. c. ad aures*, 5. *de tempor. ordinat.* Ergò non-professis non possunt concedere dimissorias ad ordines: ergo si lator nō est verus professus, debebat promoueri cum litteris dimissorijs sui Episcopi, & non Prælati Religionis, & aliter promotus, malè fuit promotus. *Concil. Trid. sess. 23. c. 8. de refor.* Alter excessus est; quod fuit promotus ad titulum fictum suæ Religionis, cuius non est professus: titulus enim Religionis non suffragatur non professo: & ideò lator volens canonice promoueri ad sacros Ordines, debebat exhibere sufficiens patrimonium, vel beneficium, eodem modo, quo Clerici seculares tenentur exhibere, vt declarauit, & decreuit san. mem. Pius Quintus *per suam Constitutionem editam* 12. *Nouembr.* 1568. *quæ incipit, Romanus Pontifex sacrorum Conciliorum auctor.*

Subreptitias litteras, &c. Litteræ subreptitiæ, vel obreptitiæ, sunt illæ, in quibus vel falsitas exprimitur, vel veritas tacetur. *c. super litteris*, 20. *vbi Panor. & DD. communiter, de rescript.* & quando falsitatis expressio, vel veritatis occultatio est de rebus, quæ si fuissent expressæ, vel tacitæ, Papa gratiam minimè concessisset, litteræ sunt inualidæ, nullius momenti, & impetranti non suffragantur. *d. cap. super litteris, vbi glossa, & DD.* Prout esset in nostro casu, si latoris professio est valida, vt supra diximus: & propterea cum dictæ litteræ subreptitiæ sint, & inualidæ, non suffragabantur latori in foro exteriori ad probandam suę professionis nullitatem: quia mendax precator carere debet penitus impetratis.

Litteræ subreptitiæ quando sunt inualidæ

Septuagenarius, &c. Satis est, quod attingat septuagesimū ætatis suę annum: nam pauci dies, vel menses ætatis parum conferunt ad corroborandā senectutem adeò grauem.

Et inhabilis &c. Non multum est inuestigandum, an septuagenarius sit inhabilis ad Religionis onera ferenda, cum senectus ipsa sit morbus. Vide, quæ ad hoc fere propositum dixi in Prima Parte huius Praxis de commutatione voti, pro quinquagenario, seu sexagenario.

Apostasia, &c. Hucusque lator remansit in sęculo, & absq; suo habitu regulari, inconsultis Superioribus, & ideò verè apostatauit, cùm Religiosus nequeat extra claustra, & sine habitu remanere absque suorum Superiorum licentia. *c. non est vobis, 7. c. porrectum*, 13. *vbi Panor. n. 7. & c. sicut nobis*, 17. *de regul.* Et ideò est ab apostasia absoluendus.

Pœnitentia salutari, &c. Pro præmissorum excessuum pœnitentia imponerem latori aliquam ex prædictæ Religionis pœnitentijs, competentem tamen suo statui, prout exequutor iudicauerit, vt lator illam toto suæ vitæ tempore peragens recordetur sublimitatis status, de quo temere, & ex propria culpa cecidit, & sic eum pœniteat, & summopere doleat; & eò magis quod citius quam forsan credit, est redditurus rationem Deo seueriorem: nam seni tam prouectæ ætatis, quid superest, nisi sepulchrum?

Et alijs de iure iniungendis, &c Si lator dubitat, an sua professio sit valida, admonerem illum vt caute se gerat quoad votum paupertatis: nam præter nudum victum & vestitum, nihil aliud videtur ei permissum manenti in sæculo: in quo statu licet paupertatis vo-

tum perfectè adimpleri nequeat, attamen votum debet eo modo obseruari, quo potest, vt aliàs dixi in Prima parte huius Praxis in Formula transgressionis Voti Castitatis.

Occultum sit, &c. Litteræ pro restitutione in integrum aduersus nullitatem professionis latoris, cum obtentæ à Sede Apostolica fuerint in forma commissaria, expeditę, & remissæ ad loci Ordinarij; & coram eodem, & in præsentia Superioris suæ Religionis, iuxta Decretum *S. Concil. Trid. sess. 25. c. 19. de refor.* deduxerit, lator, & probauerit causas nullitatis suæ professionis, & secundum allegata & probata fuerit per eosdem prolata sententia ad fauorem nullitatis professionis, & adhuc huiusmodi sententia stet in suo robore, & vigore, nec sit contra illam reclamatum; facillime noster exequutor acquiescere potest latoris dicto, quòd sit occultum litteras prædictas esse subreptitias; nam sententiæ Iudicis statur, donec eius iniquitas detegatur. *c. sicut, 16. de sent. & re iudic. c. in præsentia, 6. de renunciat.*

Iudicis sententia statur, donec illius iniquitas detegatur.

In sæculo in habitu presbyteri, &c. Per istam clausulam liberatur lator à claustris, à delatione etiam occulta habitus regularis, & ab obedientia regulari, & relinquitur sub correctione: & obedientia Episcopi, sicut cæteri Clerici sæculares.

PRO PRESBYTERO

Qui quamdam Monialem in loco Parlatorij Monasterij carnaliter cognouit, & posteà in Altaris ministerio ministrauit; Litteræ, vt infrà conficiuntur.

FR. Antonius Barberinus, &c. Quod ipse alias Monialem in loco Parlatorij sui Monasterij sacrilegè stuprauit, & deinde prosequutus est suos ordines exercere, propter quæ censuras Ecclesiasticas incurrit, & irregularitatem contraxit. Cum autem, &c. lator prædictus de præmissis, quæ occulta sunt, plurimum doleat; suosque Ordines exercere licitè posse desideret, pro suæ conscientiæ quiete cupit per Sedem Apostolicam absolui, secumque desuper dispensari. Quare, &c. Quatenus si est ita, dictum latorem, audita prius eius sacramentali Confessione, à quibusuis sententijs, censuris, & pœnis legij reatu, & excessibus huiusmodi absoluas hac vice, &c. Iniuncta inde ei pro modo culpæ graui pœnitentia salutari: quòdque ad prædictum & alia mulierum Monasteria de cætero nunquam accedat, & alijs, &c. Ipsoque ab exequutione suorum ordinum suspenso. Demum, dummodo præmissa occulta sint, cum eodem latore, pœnitentia, vel illius parte peracta, & suffragantibus, &c. In forma, vt supra. Post clausulam verò, *In suis ordinibus etiam in Altaris ministerio ministrare*, addatur, *ac alia ad dictos ordines spectantia,*

tia, præter quam quod ad audiendas Confessiones sacramentales, facere, & exercere licitè valeat, misericorditer dispenses in foro conscientiæ, &c. Nullatenus suffragetur. Ipseque lator ad beneficia Ecclesiastica obtinenda inhabilis maneat. Datum, &c.

In loco Parlatorij, &c. Lator præsentium, per *Constitutionem Pij Papæ V. quæ incipit: Decori, & honestati omnium sanctimonialium, &c.* incidit in excommunicationem eo, quod recepit sanctimonialem egressam extra clausuram in loco Parlatorij: & forsan aliam incidit excommunicationem per edictum Ordinarij loci fulminatam contra accedentes ad Monialium Monasteria absque licentia, & cum eisdem loquentes: solent enim Ordinarij locorum huiusmodi excommunicationem fulminare, vt de huiusmodi consuetudine testatur. *Panorm. in cap. monasteria, 8. de vita, & honest. cleric.*

Sacrilegij reatu, &c. Sacrilegium appellatur illud, per quod res, aut persona sacra læditur: & propterea dixit *Bald. in l. 3. C. de furtis*, appellari Sacrilegium quasi sacrilædium. Triplici ex causa lator præsentium commisit sacrilegium. Primò, quia tribus rebus sacris violentiam intulit, & irreuerentiam: virginem Deo sacratam violauit. *cap. impudicas. cap. virginibus. cap. sciendum 27. quæst. 1.* Secundo, se etiam Deo iam dicatum per solemne castitatis Votum in sacrorum Ordinum susceptione emissum adeò enormi impudicitiæ sorde deturpauit. Tertio, quia loco sacro, quale est Monasterium iniuriam fecit. *cap. quisquis, 17. q. 4.*

Sacrilegium.

Iniuncta, &c. Noster exequutor in imponenda latori pœnitentia, recurretur per sacros Canones clericum ob violatam sanctimonialem deponendum esse. *cap. si quis Episcop. 27. quæst. 1. cap. si quis sacerdos 30. quæst. 1.* Nec mirum, cum tria delicta concurrant in violatione sanctimonialis, secundum *glos. in cap. virginibus. 27. quæst. 1.* videlicet incestus, quia illa est sponsa Dei Patris nostri. *cap. qui abstulerit, 12. quæst. 2.* Adulterium, quia est sponsa alterius sacrilegium, quia violatur res sacra, & insuper recordetur pro sola attentata violatione antimonialis ab Imperatore sancitam perpetua lege capitalem pœnam. *l. si quis non dicam, 5. C. de Episc. & cleric.* Ideò ieiunijs in pane doloris, & aqua tristitiæ, non parcat, & non obliuiscatur aliarum corporis asperitatum, vt lator cognoscat ex ijs delicti à se perpetrati grauitatem. *c. si qua monacharum, 27. quæst. 1.*

Tria delicta in violatione monialis.

Quodque ad prædictum, & alia, &c. Hæc prohibitio cum sacris Canonibus sit conformis. *cap. monasteria, 8. de vita, & honest. cleric.* non existimanda erit nimis onerosa à latore: & ideò si contra hanc venerit, grauiter peccabit.

Nunquam accedat, &c. Dictio, *nunquam* est vniuersalis negatiua comprehendens omnem casum, omnem locum, & omne tempus. *l. prouidendum, 7. §. si quis vero, vbi glos. in verbo, nunquam. C. de postulando.* Ideò noster lator in quacunque mundi parte fuerit, ex quacunque occasione sibi oblata, & toto vitæ suæ tempore,

Dictio, nunquam est vniuersalis negatiua comprehendens omnem casum, & omne tempus.

non debet ad Monasteria Monialium accedere, nisi obligatio huiusmodi ei prius relaxata fuerit. Monasterij autem appellatione venit totum illud spatium, quod intra Monasterij ambitum continetur.

Accedat, &c. Nō prohoc prohibetur latori transire per vicinales vias dicto Monasterio: nam sicut non dicitur quis ad aliquem locum veniſſe, si in eo non stetit. *l. posthumis, 12. ff. de iniusto rupto testamen.* Ita non dicitur ad locum prohibitum accedere, qui solummodo per vicinales vias transit, cum moraliter quis non dicatur esse in eo loco, per quem solummodo transit: & hoc velle M. P. nemo est qui dubitet, cum hæc prohibitio solummodo fiat ad tollendas recidiuæ conuersationis occasiones proximas, quæ non ex transitu per vicinales vias, sed ex ingressu in claustrum Monasterij oriuntur.

Non dicitur veniſſe qui non stetit

Ac alia ad d. Ordines, &c. Singulorum Ordinum actus sunt multiplices. Subdiaconi est assistere in Sacrificio Missæ, epistolam cantare, pallas altaris, & corporalia abluere; calicem vacuum cum patena Diacono in Missa solemni tradere, &c. Diaconi est in sacrificio Missæ sacerdoti panem, & vinum in vasis tradere, canere Euangelium Corpus Christi in pyxide seù custodia inclusum deferre, Sacerdotis est consecrare Corpus Christi, absoluere à peccatis, administrare Sacramenta, præter Confirmationem, & ordines, & celebrare diuina Officia; ideò M. P. postquam dixit, in suis Ordinibus, etiam in Altaris ministerio ministrare, superaddidit, & *alia ad dict. ordines spectantia*; quibus verbis habilitatur lator ad omnes, & singulos prædictorum ordinum actus.

Præterquam, &c. Hæc dictio de sui natura excludit aliquos casus à dispositione, & illos relinquit sub eadem iuris dispositione, sub qua prius continebantur. *l. prætor ait, 2. ff. ne quid in loco publico:* & cū hic latori concedatur dispensatio ad ordines exercendos, & alia ad illos spectantia faciendum, præter quam ad sacramentales confessiones audiendas; excluditur ab huiusmodi dispensatione facultas audiendi sacramentales Confessiones: & sicut lator per contractam irregularitatem non poterat audire sacramentales Confessiones, ita nec post presentem dispensationem poterit, quia M. P. limitat suam dispensationem ad omnes alios actus, præterquam ad sacramentales Confessiones audiendas; nec est nouum, quod clericus possit aliquorum ordinum actus exercere, & alios non possit, vt videndum est *in cap. 2. de cler. ægrot. min. & in cap. significauit, 4. de corpore vitiatis.*

Dictio, præterquam, excluſiua aliquorum caſuum.

Ipseque lator ad beneficia, &c. Irregularis propter contractam irregularitatem, primò fit inhabilis ad ordines exercendos, & suscipiendos; Secundario fit incapax beneficiorum, quia beneficium datur propter officium: & cum irregularis non habeat vsum ordinis, propter quem dantur beneficia, est incapax beneficiorum; & huiusmodi incapacitatem latori M. P. subtrahere nolle per præsentem dispensationem, expresse protestatur, dum ei remittit inhabilitatem ad ordines: ideò lator remanet incapax beneficiorum, sicut prius erat ante dispensationem; & de hac incapacitate exequutor expresse admoneat latorem.

Secus dicendum est de beneficijs ante contractam irregularitatem, ca-

canonicè obtentis: hæc enim nemo dubitare rationabiliter potest, quod non possit retinere, cum fuerint iam canonicè collata, vt præsupponitur, nec illa dimittere tenetur ante sententiam Iudicis, immò ad illa retinenda habilitatur per dispensationem ad ordines, & solum relinquitur incapax ad alia beneficia in posterum obtinenda.

SVPER NATALIVM DEFECTV

Pro Moniali illegitima, quæ fuit electa in Abbatissam sui Monasterij, petitur dispensatio ad retinendum officium huiusmodi. Litteræ conficiuntur, vt infra.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Quod ipsa aliàs in Abbatissam sui Monasterij electa fuit, ignorantibus suis Commonialibus ipsam natalium defectum ex soluto, & soluta genitam pati. Cum autem, &c. latrix prædicta dictum Abbatissæ officium, ad quod aliàs electæ canonicè fuit, retinere licitè posse desideret, pro suæ conscientiæ quiete cupit per Sedem Apostolicam secum desuper dispensari. Quare, &c. quatenus, si est ita, cum eadem latrice, audita prius eius sacramentali Confessione, dummodo natalium defectus huiusmodi sit occultus, & aliud canonicum non obstet, vt dicto natalium defectu non obstante, dictum Abbatissæ officium retinere, gerere, & exercere licitè valeat, misericorditer dispenses in foro conscientiæ, &c. & non aliter, &c. Itæ quod in foro iudiciario nullatenus suffragetur. Dat. &c.*

Monialis illegitimæ, &c. Illegitimus ille est, qui nascitur extra legitimum matrimonium, videlicet ex soluto, & soluta. *c. innotuit, 20. de elect.* nisi per subsequens matrimonium legitimetur. *cap. tanta est, 6. qui filij sint legitimi.* Insuper illegitimus est, qui ex adulterio nascitur; & hic nec per subsequens matrimonium legitimatur. *cap. causam, 4. & c. tanta, 6. vbi Panor. nu. 2. & alij. qui filij sint legitimi.* vt alias diximus.

Per ingressum Religionis non habilitatur ad officia, & ad prælationes suæ Religionis, sed solum ad ordines etiam sacros. *c. 1. de fil. Presbyterorum.* Ideo latrix nostra potuit eligi in Abbatissam, nec huiusmodi officium retinere valeat, absq; speciali dispensatione.

Abbatissæ officium, &c. Abbatissa non habet prælationem ordinariam in Moniales, sed potius prælationem aliquam commissariã ad Moniales corrigendas, propter periculum cohabitationis virorum, vt dicit *S. Thomas in 4. dist. 25. q. 2. art. 1. q. 1. ad secundum.* Mulier enim secundum Apostolum, est in statu subiectionis, & spiritualem iurisdictionem habere non potest, ideo nõ est illa in dignitate, sed in officio constituta; & propterea hic dicitur Abbatissæ officium, & non dignitas.

Abbatissa non habet prælationem.

Audita prius, &c. Hic etiam præcedere necessariò debet sacramentalis Confessio: tum quia ita iubet M.P. tum etiam ob rationes

ſuperius à me allatas in formula diſpenſationis pro hæretici filio.

Aliud canonicum, &c. Videlicet, ſi fuerit aliàs legitimè, & ſecundum ſtatuta Monaſterij electa à maiori parte eligentium. Si ſit profeſſa, & virgo (quod tamen intelligendum de illis Monaſterijs, & officijs, in quibus virgines tantum admittuntur, & corruptæ excluduntur. Si fuerit ab omni vinculo excõmunicationis libera: excommunicata enim in Abbatiſſã eligi nequit. *c. vlt. de cleric. excomm. miniſtr.* Si non ſit hæretici filia, vel nepos: nam filij, & nepotes hæretici ſunt incapaces omnium dignitatum, & officiorum. *cap. 2. §. hæretici, & cap. ſtatutum, 15. de hæreticis in 6. vbi gloſ. in verbo, primum, & ſecundum gradum;* niſi aliàs intra Monaſterij clauſtra viros abſque licentia, vel ad malum finem introduxerit (hæc introductio inhabilitat, vt in præcedenti formula declarauimus) vel ſimoniacè, aut ad hæreticorum preces electionem huiuſmodi obtinuerit: ſimoniacus enim eo ipſo remanet priuatus prælatione, ſuper qua committit ſimoniam. *c. de regularibus, 25. vbi Panor. & c. ex inſinuatione, 26. de ſimon.* Eodem modo remanet quis priuatus obtentis ad hæreticorum preces. *c. 2. §. ad quoſcunque, de hæretic. in 6.* Aut demum aliud non perpetrauerit delictum, per quod inhabilis remanſerit ad prælationes, & officia ſui Monaſterij. Si aliquo ex præcitatis vinculis latris obſtricta fuerit, præſentes litteræ illi nõ ſuffragantur: dictio enim *dummodo*, copulata cum *aliud canonicum non obſtet*, requirit, vt neceſſariò exiſtat illud, cui adiungitur, vt diſpoſitio poſſit habere ſuum effectum. *Io. Andr. in cap. ex tuarum, 5. in verbo, dummodo, de auth. & vſu pallij. Decius conſ. 326. num. 3. prope medium.* Et ideò de neceſſitate eſt, ad hoc, vt latrici præſentes litteræ ſuffragentur, quod nullo ex prædictis canonicis impedimentis detineatur.

Retinere, & exercere, &c. Quia prælationes poſſunt eſſe cum ſolo honore, & præeminentia, abſq; vllo miniſterio; ideò, ne videatur latrici concedi nuda prælatio abſq; miniſterio, poſt verbum *retinere* ponitur, & aliud verbum, *exercere*, quod de ſui natura importat miniſterium, & actus, qui ſolent dictam prælationem conſequi. Vide quæ ad hoc propoſitum dixi ſuperius in formula pro Religioſo, qui ignoranter omiſſis quatuor minoribus ordinibus, &c. in verbo, *exercere*, &c.

PRO PRESBYTERO

Ob conſilium datum ad accelerandam mortem quorundam vltimo ſupplicio afficiendorum Litteræ, vt infra.

FR. Antonius Barberinus, &c. Quod ipſe aliàs cuidam Curiæ miniſtro nonnulli criminoſi damnati erat, atque ita illi per aliquod tempus ante ſuerunt vltimo ſupplicio affecti, & lator propterea irregularitatem conſuluit accelerandam eſſe exequutionem capitalis pœnæ, ad quã contraxit. Cum autem, &c. lator prædictus de præmiſſis, quæ occultæ ſunt, plurimum doleat, ſuoſque ordines exercere, ac beneficia Eccleſiaſtica conſequi licitè poſſe deſideret, pro ſuæ conſcientiæ quiete cupit

per

per Sedem Apostolicam absolui, secumque desuper dispensari. Quare, &c. dictum latorem, audita prius ipsius Sacramentali Confessione, & præmissis absoluas, hac vice, &c. iniuncta, &c. iniungenda. Ipsoque ab exequutione suorum ordinum suspenso. Demum, dummodo occultum sit latorem dedisse dictum consilium, cum eodem pœnitentia, &c. Prout in formula pro Presbytero, qui Monialem, &c. Et post verba, *in Altaris ministerio ministrare*, ponatur, *& quæcumque beneficia Ecclesiastica, cum cura, & sine cura (inuicem tamen compatibilia) si quæ sibi in futurum aliàs canonicè conferantur, recipere, & retinere licitè valeat, misericorditer dispenses in foro conscientiæ, &c. & non aliter, &c.* Prout in præcedenti formula.

Consuluit, &c. Consilium aliquando sumitur pro conclusione ex rationabili discursu ad aliquid faciendum, vel euitandum electa. Aliquando pro ipso discursu: demum pro re ex discursu concluſa.

Consilio contrahitur irregularitas.

Consuluit, &c. Consilio accelerans alicuius mortem, incurrit irregularitatem. *c. sicut dignum, 6. §. qui vero de homicidio*, ex defectu lenitatis, quam habere debent Clerici. *cap. suscepimus, 10. in fine, de homicidio*: & propterea illis prohibetur agitare causas sanguinis. *c. fin. ne clerici, vel monachi, &c. in 6.* Quod tamen intelligi debet, si accelerationis effectus sequatur, quia lex in pœnalibus opus consummatum requirit. *cap. fin. 15. q. 1.* & propterea ad incurrendam irregularitatem non sufficiunt conatus, & attentatio homicidij, sed necesse est, vt sequatur homicidium. *c. Presbyterum, 7. in fine, & cap. finali de homicidio.*

In pœnalibus opus consummatum requiritur.

Si verò dubitatur, an ex consilio sit accelerata mors, consulens præsumitur irregularis. *cap. ad audientiam, 12. & cap. significasti, 18. §. quod si discerni, de homicidio.*

Et aliis de iure, &c. Considerare hic debet noster exequutor an ex huiusmodi acceleratione sequutum sit aliquod aliud præiudicium speciale reo, vel eius familiæ: videlicet, an sublata defensio rei ob absentiam testium, vel Aduocatorum, qui expectabantur, ex quorum depositione, & patrocinio facillimè ille liberandus fuisset: an subtracta spes suæ liberationis ob non expectatum Principis regressum ad locum, à quo ille facillimè reportaturus esset remissionem pœnæ, vel eius commutationem: an sequuta mors ob non expectatas pecunias, quibus cum Fisco reus composuerat, & vitam redemerat, & ad hunc effectum illas congerendas mandauerat. Si est illatum aliquod præiudicium ex prædictis, vel ex similibus, lator tenetur satisfacere rei familiæ, vel hæredibus arbitrio boni viri: & propterea noster exequutor latori imponat huiusmodi satisfactionem, pensatis prius qualitate, & certitudine præiudicij; dubia enim, & incerta, modica egent compensatione. Insuper consideret exequutor, ac consilium præstitum, fuerit fraudulentum, nec ne: nam si non fuit fraudulentum, ad nullam lator tenetur satisfactionem, quia consilij non fraudulenti nulla est obligatio. *l. consilij, 48. ff. de reg. iur. vbi* Dec. *cap. nullus ex consilio, 62. de reg. iur. in 6.* Consilium enim non necessitat.

Consilium sine fraude nullam parit obligationem.

cap.

cap. cum olim, 7. de arbitris, cap. quod præcipitur, 14. quæst. 1. & qui dat consilium, exhortatur tantum, & excitat liberam voluntatem. *cap. fin. dist. 4.* qui autem recipit consilium, explorare apud se ipsum debet, an illud expediat sequi. *l. 2. §. fin. ff. mandat. Dec. loco cit.*

Reliqua prout in præcedenti formula pro Presbytero, qui se existimans legitimæ ætatis, &c.

PRO RELIGIOSO.

Qui infantem iam baptizatum rebaptizauit, non adhibitis solitis verbis, Litteræ conficiuntur, vt infra.

FR. Antonius Barberinus, etc. Quod ipse alias infantem ab obstetrice baptizatum iterum baptizauit, non adhibitis solitis verbis, et idcirco irregularitatem contraxit. Cum autem, etc. dictus lator de præmissis plurimum doleat, suosque ordines exercere licitè posse desideret, pro suæ conscientiæ quiete cupit per Sedem Apostolicam absolui, secumque desuper dispensari. Quare, &c. dictum latorem, audita prius ipsius Sacramentali Confessione, à quibusuis sententijs, censuris, et pœnis Ecclesiasticis, quas propter præmissa quomodolibet incurrit, absoluas hac vice, iniuncta, etc. iniungenda. Ipsoque ab exequutione suorum ordinum suspenso. Demum, dummodo occultum sit, latorem ex præmissis irregularitatem contraxisse, cum eodem, pœnitentia, etc. Prout in præcedenti formula.

Iterum baptizauit, &c. Publicè rebaptizans iam baptizatum, contrahit irregularitatem. *argum. cap. ex litterarum, 2. de apostatis.* Vbi Accolytus, qui Sacerdoti rebaptizanti ministerium præstitit, prohibetur promoueri absque dispensatione ad superiores ordines; ex quo multi DD. à fortiori inferunt, quod multo magis contrahit irregularitatem rebaptizans. Vide quæ in principio huius tertiæ Partis de irregularitate ex reiteratione baptismi diximus.

A quibusuis sententijs, &c. Hæc reiteratio sapit hæresim Anabaptistarum, Nouatianorum; & ideò ponitur hæc clausula absolutionis à quibusuis sententijs, &c.

Si verò lator reiterauit baptismum, pertinaciter credens posse licitè reiterari baptismum, & hanc suam pertinacem credulitatem tacuit in supplici libello M. Pœnitentiario porrecto, exequitor non prosequatur litterarum huiusmodi exequutionem, sed remittat latorem ad eundem M. Pœnitentiarium, vel ad Congregationem Sancti Officij pro absolutione, & dispensatione desuper obtinendis: nam tacuit excessum hæresis, quæ requirit indiuidualem specificationem, & non conceditur illius absolutio, nisi specialis concedatur facultas, & ideò litteræ sunt obreptitiæ, & nullæ.

Dummodo occultū sit, &c. Satis est ad validitatem huiusmodi gra-

gratiæ, vt ignoretur à scientibus dictam reiterationem baptismi, quod irregularitatem lator inde contraxerit. Duplici autem ex capite hæc inscientia exoriri potest. Primo, quia forsan illi nullam vnquam habuerint prædictæ irregularitatis notitiam. Secundò, quia licet aliàs sciuerint huiusmodi pœnam, attamen non tunc animaduerterint, nec modo animaduertant latorem illam contraxisse ex dicta reiteratione baptismi: in nostro enim casu idem est ad effectum, de quo agitur, nescire, & non animaduertere cum ex vtroque capite verificetur, quod occultum sit latorem irregularitatem huiusmodi contraxisse.

PRO PRESBYTERO

Ob consilium datum ad committendum homicidium, qui dispensationem subreptitiè obtinuit. Litteræ vt infra conficiuntur.

FR. *Antonius Barberinus, etc. Quod ipse aliàs consuluit quoddam homicidium, et sequuto inde effectu obtinuit absolutionem, et dispensationem desuper, falso exprimendo, vel tacendo, quod exprimere necesse erat. Cum autem, etc. lator prædictus de præmissis, quæ occulta sunt, plurimum doleat, suosque ordines exercere licitè posse desideret, pro suæ conscientiæ quiete cupit per Sedem Apostolicam absolui, secumque desuper dispensari. Quare, etc. dictum latorem, audita prius ipsius Sacramentali Confessione, à quibusuis sententijs, censuris, et pœnis Ecclesiasticis, quas propter præmissa quomodolibet incurrit, et excessibus huiusmodi absoluas hac vice, etc. iniuncta, etc. Demum, dummodo occultum sit latorem dedisse dictum consilium, atque dispensationem sic obtentam propterea subreptionis, aut defectus intentionis concedentis, alioue vitio nullitatis subiacere, cum eodem, pœnitentia, vel illius parte peracta, ac suffragantibus, etc.* prout in præcedentibus formulis ab irregularitate.

A quibusuis sententijs, &c. Aliqui existimant ex *Bulla Pij Quinti, quæ incipit. Cum sicut accepimus, edita Anno 1566. die 5. Decembris*, Obtinentes litteras subreptitias, vel obreptitias, incurrere excommunicationis sententiam ipso facto. Sed meo iudicio illi gratis, & sine vllo fundamento hoc asserunt, quia prædicta Bulla solum verba facit de Procuratoribus, tàm Officij Sacræ Pœnitentiariæ, quàm Contradictarum, & de alijs quibuscunque Solicitatoribus, ac Scriptoribus, quos Copistas vocant, qui veritatem facti à narratione, quam ab ipsis partibus habuerunt, in substantialibus, & alijs qualitatibus necessario exprimendis diuersam faciunt, & immutant, & propterea contra istos procedi mandat tanquam falsarios; non autem loquitur de illis, qui ad sui fauorem litteras huiusmodi sic nulliter impetrant: & non sunt extendendæ pœnæ ad personas in Bulla non expressas, immò in nostro casu exclusas,

vt

vt colligitur ex ipſis Bullæ verbis, vbi dicitur, *qui veritatem facti diuerſam faciunt à narratione, quàm ab ipſis partibus habuerunt.* Et quibus verbis excluduntur principales oratores.

Iniungenda, &c. Aduertere hic debet exequutor, quod ſi lator in expeditione litterarum prædictæ ſuæ diſpenſationis, falſo expreſſit ſe v. g. eſſe fratrem Scriptoris Apoſtolici, quibus gratis ſolent concedi Bullæ in Cancellaria Apoſtolica, atque ita gratis illas receperit, tenetur officialibus reſtituere totum illud, quod ſoluendum erat, ſi fratrem Scriptoris ſe non finxiſſet; & hæc reſtitutio fieri debet ſingulis Officialium Cancellarię Collegijs, ad quos taxæ pertinebant prædictarum litterarum. *Nauar. lib. 5. conſil. conſ. 10. quod incipit, Curialis, & ſolicitator, nu. 6. de iniurijs, & damno dato.* Licet officiales tunc temporis, vel ad præſens, ſint mortui, vel amplius non ſint de Collegio.

Taxa debentur ratione Collegiorum.

Taxæ enim debentur ratione Collegiorum immediate, & idem manet Collegium, licet perſonæ ſint mutatæ. *arg. l. proponebatur, 76. ff. de Iudicijs.*

Taxarum duo genera.

Sed hic etiam aduertere debet noſter exequutor, duplicis generis eſſe taxas in Cancellaria. Aliquæ congeruntur in communi menſa cuiuslibet Collegij, & ſingulis de Collegio pro rata in fine menſis diſtribuuntur, & hæ proprie appellantur taxæ, ex eo, quod rata expenſarum ad vnum quodque Collegium ſpectans taxatur. Aliæ vero taxæ debentur ipſis officialibus tantum, & appellantur Regalia, & ſoluuntur illis pro actuali fui officij exercitio, & præſentia in Cancellaria, videlicet, Reſcribendario, vel Computatori, aut Defenſoribus Collegij v. g. Scriptorum Apoſtolicorum. Huiuſmodi ſecundo dictæ taxæ, ſeu regalia non debentur Collegijs, ſed ipſis officialibus, & ideo ipſiſmet, ſeù eorum hæredibus ſunt reſtituendæ. Nam iſtas ſolum lucrantur actualiter ſeruientes in officio, etiamſi non ſint principales officiales, ſed ſubſtituti illorum, vt per plures annos in Cancellaria Apoſtolica hoc fuiſſe obſeruatum expertus ſum.

Inualiditas gratiæ quando obliget ad reſtitutionem taxæ.

Nec latorem, &c. Excuſat à tali reſtitutione inualiditas gratiæ: nam taxa ſecundo modo accepta, eſt loco mercedis; & cum iſti officiales iam ſuam operam impenderint, non ſunt fraudandi ſua mercede, & eo magis, quia non ſunt complices culpæ latoris, & propterea nec aliquam pœnam ex illa reportare debent.

Excuſatur tamen à reſtitutione Componendæ in Dataria, & ab alijs taxis primo modo acceptis, quando gratia eſt nulla, & inualida, nulla autem & non facta pari paſſu procedunt, cum nullum quod eſt nihil ſit. *l. ſi ſe non obtulit, 4. §. condemnatum ff. de re iudic.*

Occultum ſit, &c. Duo hic neceſſario occulta infimul eſſe debere videntur, conſilium videlicet, & ſubreptio gratiæ: nam copulantur hæc duo per dictionem, *atq;* quæ de natura ſua copulat. *l. in lege cenſoria, 203. §. final. ff. de verb. ſignific. l. idemque Iulianum, 46. §. illud ff. de actionib. empt. l. fundum cuius, 46. §. cum tibi, ff. de euictione.* Et ſi alterum dictorum ſit publicum non ſuffragantur latori noſtro præſentes litteræ, cum de natura dictionis copulatiuę ſit, vt omnia copulata adimpleantur. *l. ſi hæredi plures, §. ff. de conditionibus inſtit. c. 2. de reſcript. cap. is qui, 19. de elect. in 6.*

Dictio atque copulatiua.

Omnia copulata ſunt adimplenda.

Sed non improbabile exiſtimo, ſufſi-

ſufficere ſolum, quod ſubreptio prædicta ſit occulta, videlicet, quod litteræ diſpenſationis huiuſmodi per prædictam ſubreptionem ſint nullæ & nullius momenti. Ad hoc credendum adducor ex eo, quod M. Pœnitentiarius ſolet abſolutiones, & diſpenſationes in vtroque foro nulliter obtentas conualidare in foro conſcientiæ, quando defectus nullitatis eſt occultus, vt videre eſt in ſecunda Parte noſtræ huius Praxis, & hoc etiam obſeruatu per plures annos, & ab alijs officialibus eiuſdem S. Pœnitentiariæ fuiſſe obſeruatum vidi. Conſuetudo autem eſt optima legum interpres. *cap. cum dilectus, 8. de conſuetud. l. minime, 23. l. ſi de interpretatione, 37. ff. de legibus*: & quælibet diſpoſitio recipit interpretationem à conſuetudine, vt bene notat. *Sard. de alimentis tit. 1. quæſt. 66. num. 4.*

Conſuetudo eſt optima legum interpres.

Nec video, quæ neceſſitas ſit vt conſilium ſit occultum. Si hoc enim eſt occultum, cur diſpenſatio fuit obtenta in foro fori: & ſi fuit obtenta in foro fori, quomodo remanſit occultum. Si diſpenſatio fuit obtenta in foro ſecreto, quomodo conſilium poteſt eſſe publicum, dum pro inualiditate diſpenſationis ſolum allegatur expreſſio falſi, vel taciturnitas qualitatis neceſſariò exprimendæ, & non potius allegetur defectus authoritatis diſpenſantis; cum in huiuſmodi delicto publico, nec M. Pœnitentiarius, nec Ordinarij locorum habeant facultatem deſuper neceſſariam.

Ad copulationem, ſuper qua contraria ſententia fundatur; reſpondeo dictionem copulatiuam non ſemper ita vnire copulata in diſpoſitione, vt non poſſit in eadem diſpoſitione vnum ſtare ſine alio. Quando enim copulantur duæ diuerſæ orationes per ſe principaliter reſpectiuè ad vnam ſpeciem, prout eſt in noſtro caſu, in quo, & conſilium datum, & diſpenſationis ſubreptitiæ inualiditas copulantur per ſe principaliter reſpectiuè ad eſſe occultum; non eſt neceſſarius concurſus vtriuſque, ſed in quolibet procedit diſpoſitio. *l. lege Iulia, ff. de teſtibus. l. 1. ff. de his, qui notantur infamia. Bart. in l. ſi is quis ducenta, 14. §. vtrum, num. 5. ff. de reb. dub. & Bald. in l. 1. in principio, ff. de inſtitu, & iure*, ampliat hoc dictum aſſerendo, quod ſi in aliqua diſpenſatione dicatur dari centum Militibus, & Doctoribus, non propterea requiri, vt ad recipiendum iſta centum, quis ſit Miles, & Doctor, ſed ſatis eſſe, vt ſit, vel Miles, vel Doctor. Si ergo hoc habet locum in materia præiudiciali hæredi, multò magis in noſtro caſu, in quo de nullius præiudicio agitur. Per iſtorum duorum copulationem videtur M. P. voluiſſe ſolummodo demonſtrare, quod ſubreptio gratiæ debet eſſe occulta, ad hoc vt poſſit cum latore diſpenſari; & remanente ſubreptione occulta, conſilium etiam remanebit occultum, quatenus impedimentum eſt, cum ſub hac formalitate impedimenti præſumatur ſublatum per præcedentem diſpenſationem, & ſic non amplius extare, nec haberi pro impedimento, & propterea occultum.

In quolibet copulata procedit diſpoſitio ſine cæterius concurſu quæ. do principaliter per ſe copulantur ad vnam ſpeciem.

Inſuper conſilium ſuperadditum ſubreptioni, habet ſe hic ſolummodo demonſtratiuè ad demonſtrandum, ſuper quo commiſſa fuit ſubreptio: ea verò, quæ ſuperadduntur demonſtrationis cauſa, non vitiant, ſi non ſunt omnino vera. *l. Quintus Mutius, 11. ff. de auro, & argent. leg.* vbi teſtator reliquit vxori veſtem purpuream, & inſuper addidit, *quæ eius cauſa empta, paratue eſt.* Et licet, neque empta, neque parata, neque in vſum eius data fuerit; attamen legatū omninò valet. Idem in noſtro

Demonſtrationis cauſa quæ ponuntur non vitiant diſpoſitionem ſi non ſunt omnino vera.

casu posterior dispensatio non conceditur latori, nisi iam in foro fori dispensato, licet nulliter; & hoc, quia illius nullitas est occulta; non autem ob consilium publicum, ratione cuius nunquam M. P. cum illo dispensasset. Ideò *consilium*, hic se habet demonstratiuè; & licet sit publicum, non propterea potest inualidare secundam dispensationem, vt superius diximus.

Defectus intentionis, &c. Gratiæ dependent, & recipiunt vim, & totum suum esse ab intentione concedentis. *cap. ad aures, 8. de rescrip.* & cum intentio deficit, gratia etiam deficit. *cap. super litteris, 20. de rescriptis.* Papa autem nō intendit mendaci precatori prodesse. *d. cap. super litteris.* Ideò hic dicitur, propter defectum intentionis concedentis dispensationem nullitatis vitio subiacere, hoc est nullam, & inualidam esse.

Reliqua huius formulæ, vide in præcedentibus formulis.

ABSOLVTIO A BIGAMIA,

Pro Presbytero, qui licet dubitaret dispensationem à Bigamia à se obtentam, nullam esse, propter facultatem dispensantis; nihilominus illius vigore ad ordines promoueri se fecit, & in eis ministrauit. Litteræ vt infra.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Quod ipse aliàs matrimonium cum muliere vidua contraxit, & successiuè consummauit, & deinde volens Sacerdos fieri, obtenta ab Ordinario loci dispensatione in vtroq; foro super Bigamiæ defectu, illius vigore ad omnes etiam sacros, & Presbyteratus ordines promoueri se fecit; dubitans tamen dispensationem prædictam excedere facultatem, & authoritatem Ordinariorū, & ideo nulliter secum fuisse dispensatum. Cum autem, &c. occultum sit, huiusmodi dispensationem propter defectum facultatis in dispensante esse inualidam, & lator de præmissis plurimum doleat, suosque ordines exercere licitè posse desideret: pro suæ conscientiæ quiete cupit per Sedem Apostolicam absolui, secumque desuper dispensari. Quare, &c. dictum latorem, audita prius eius sacramentali Confessione, à quibusuis sententijs, censuris, & pœnis Ecclesiasticis, quas propter præmissa quomodolibet incurrit, & excessibus huiusmodi absoluas hac vice, &c. iniuncta, &c. iniungenda. Ipsoque ab exequutione suorum ordinum suspenso. Demum, dummodo occultum sit, dispensationem huiusmodi inualidam esse, cum eodem latore, &c.* Prout in præcedenti formula.

Cum muliere vidua, &c. Hæc est bigamia interpretatiua. Vide quæ in principio huius tertiæ Partis dixi, dum egi de irregularitate proueniente ex bigamiæ defectu.

Obten-

Obtẽta ab Ordinario loci, &c. Ordinarij locorum non possunt dispensare cum bigamis veris, & interpretatiuis. *c. super eo, 2. vbi Panor. nu. 5, de bigamis, Concil. Trid. sess. 23. c. 17. in fine, de reform. glos. in c. 1. in verbo dispensatiue. Qui Clerici, vel vouentes.* Episcopi enim non possunt dispensare in iure communi. *cap. 1. de constit.* nisi in quãtum facultas illis conceditur à Sede Apostolica.

In Bigamia verò similitudinaria, quando quis in sacris constitutus ordinibus contraxit de facto cum virgine, potest Episcopus dispensare, non autem Abbates, & alij inferiores Episcopis. *c. 1. qui clerici, vel vouentes*, quia illa prouenit ex delicto, & ideò super ea dispensare competit Episcopo, per *Concil. Tr. sess. 24. c. 6.* Et propterea cum latore fuit nulliter dispensatum, & male se promouere fecit ad ordines.

Occultum sit dispensationem huiusmodi inualidam esse, &c. Necesse est, vt aliàs diximus, istud esse occultum ad hoc, vt secunda dispensatio in foro conscientiæ suffragetur: & propterea istud occultum ponitur pro conditione superaddita dispositioni, & exequutioni præsentium litterarum; & si non adimpleatur, dispositio nullius erit roboris, & momenti. Facillimè quidem credi potest, inualiditatem huiusmodi dispensationis esse occultam, quia præsumitur iustè possidere, qui authoritate Iudicis possidet. *l. iustè possidet, 11. ff. de acquir. possess. Iason in l. clam possidere, 6. §. qui ad nundinas, num. 20. ff. de acquir poss.* Atque ita cum latore licitè fuisse dispensatum præsumitur ex eo, quod ab Ordinario suo accepit dispensationem; & hoc eo magis præsumendum, si lator nullam desuper recipit molestiam in foro fori.

Iustè possidet qui authore Iudice possidet.

PRO RELIGIOSO.

Qui introduxit intra clausura sui Monasterij mulieres ad malum finem; Litteræ vt infra.

Fr. Antonius Barberinus, etc. Quòd ipse aliàs introduxit intra sui Monasterij clausura mulieres ad inhonestos vsus, & idcircò censuras Ecclesiasticas incurrit, & suos ordines postea exercendo etiam irregularitatem contraxit. Cum autem lator prædictus de præmissis, quæ occulta sunt, plurimum doleat, suosque ordines exercere licitè posse desideret, pro suæ conscientiæ quiete cupit per Sedem Apostolicam absolui, secumque desuper dispensari. Quare, &c. quatenus si est ita, dictum latorem (audita prius eius sacramentali Confessione) à quibuscumque sententijs, censuris, & pœnis Ecclesiasticis, quas propter præmissa quomodolibet incurrit, & excessibus huiusmodi absoluas hac vice, &c. iniuncta, &c. iniungenda. Ipsoque ab exequutione suorum ordinum suspenso. Demum, dummodo præmissa occulta sint (cum eodem latore) pœnitentia, vel illius parte, &c. & suffragantibus sibi pœnitentiæ fru-

fructibus, & meritis, alioque, &c. Prout in præcedenti formula: poſt verò clauſulam, *nullatenus ſuffragentur*, addatur, *Ipſeque lator officijs, & dignitatibus ſuæ Religionis, ſi quæ ad præſens obtinet, priuatus, & ad illa, & alia in futurum obtinenda perpetuo inhabilis remaneat. Datum Romæ, &c.*

Introduxit &c. Pius Quintus ſanctæ memoriæ, per ſuam Cõſtitutionem, quæ incipit, *Regularium perſonarum, editam die 24. Octobris*, 1566. reuocauit omnia priuilegia, & licentias conceſſas, quibuslibet mulieribus cuiuſuis qualitatis, conditionis, & præeminentiæ, intrandi Monaſteria Religioſorum virorum, tam prætextu huiuſmodi priuilegiorum, & licentiarum, quã aliàs ob cauſas: & ingreſſum huiuſmodi prohibuit ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ, cuius abſolutionem ſibi, & Sedi Apoſtolicæ reſeruauit. *Idem Pius, in alia Conſtitutione edita die 16. Iulij, anni 1570. ad intuitum, & fauorem Cõgregationis Montis Virginis, quæ incipit, Decet Romanum Pontificem, &c.* Quæ licet non fuerit publicata per ſolitos Curſores D. Papæ, attamen per ſtylum Curiæ, & S. P. vſum recepta fuit, & communiter habetur, ac ſi fuiſſet publicata; & tanto magis, quia non eſt noua conſtitutio, ſed ſolum eſt declaratoria primæ, & ideo nihil de nouo ponit, vel facit. *l. hæredes palam, 21. §. ſi quid poſt, ff. de teſtam. clem. exiui, §. harum declarationum, de verb. ſignific. gloſ. in c. per tuas, 5. verb. de nouo, de donat.*

Declaratio nihil ponit de nouo.

Præterea publicatio ad aliud non inſeruit, niſi ad manifeſtandam legislatoris intentionem, ad hoc vt ſubditos liget: ergo parum intereſt, vt ab vno magis, quam ab alio officiali, & in vno loco magis, quam in alio intelligatur illius intentio; & lex ſatis eſt, vt publicetur. Hæc autem Conſtitutio non per vnum, ſed per omnes Officiales D. Papæ fuit publicata, & ſic ad praxim reducta, & continuò obſeruatur; huiuſmodi enim tranſgreſſoſes indifferenter abſoluuntur: & quando abſoluuntur, ſi introductio fuit ad inhoneſtos vſus, non eis remittuntur priuatio officiorum, & inhabilitas. Si verò fuit introductio ad alium finem, conceduntur retentio officiorum, & rehabilitatio ad alia. Stylus autem Curiæ magni faciendus eſt, quia facit ius. *c. quam graui, 6. & c. licet, 5. vbi Panor. de crim. falſi.* Inſuper prohibuit Superioribus Monaſteriorum, alijſque particularibus Religioſis, admittere, & introducere intra ſuorum Monaſteriorum clauſtra mulieres, ſub pœna ſuſpenſionis à diuinis, priuationis officiorum, & inhabilitatis ad illa ipſo facto incurrenda, prout in prædictis Conſtitutionibus. Præterea *Gregorius xiij. in ſua Conſtitutione edita die 15. Iuly 1575. quæ incipit, Vbi gratiæ, & indulta, &c.* idem prohibuit ſub excommunicatione latæ ſententiæ, & priuatione officiorum, &c. ipſo facto incurrendis; cuius abſolutio quoad mulieres eſt reſeruata Sedi Apoſtolicæ, quoad alios non videtur reſeruata, quia quoad mulieres tantum de reſeruatione verba facit conſtitutio.

Aduerte, cum in prædictis conſtitutionibus nulla fiat mentio de Reginis, Imperatrice, earumque filiabus; ipſas non comprehendi ſub hac prohibitione, quia ſunt ſpeciali nota dignæ, & debent ſpecialiter exprimi, vt intelligantur cõprehenſæ.

Cenſuras Eccleſiaſticas, &c.

&c. Videlicet suspensionem à diuinis, quæ habetur in primo allegata Constitutione Pij V. & excommunicationem contentam in prædicta alia Constitutione Gregorij XIII. secundum Praxim, & communiorem sententiam.

Ipseque lator officijs, &c. priuatus, &c. In pœnam sui delicti lator spoliatur, & priuatur omni canonico iure, quod in officijs, seu dignitatibus, quæ aliàs legitimè consequutus fuerat, habebat; nec requiritur alia sententia spoliationis, & priuationis: retinet tamen naturalem possessionem, & vtile dominium, quod non tenetur à se abdicare ante declaratoriam saltē criminis commissi, quia huiusmodi pœnæ ad sui consummationem requirunt saltem Iudicis declaratoriam. *cap. cum secundum, 19. de hæretic. in 6. l. eius qui delatorem, 29. vbi Bart. ff. de iure Fisci, glos. in cap. fraternitas, verbo, cum augmento, 12. quæst. 2.* quam Doctores communiter commendant, & præcipuè. *Panorm. Felin. & Dec. in cap. 1. de constitut. Couarruu. tomo 1. 2. part. cap. 6. §. 8. num. 10. Molina de iustitia, tract. 2. disp. 96. & alij.* Et ideò ante huiusmodi declarationem non obligant in foro conscientiæ.

Pœna priuationis bonorum non debetur ante sententiā.

Et ad illa, & alia, &c. Cum hæc inhabilitas apponatur cum præcedenti officiorum priuatione, quæ, vt supra diximus, requirit declaratoriam ad hoc, vt locum habeat in foro conscientiæ; propterea ipsa etiam expectat huiusmodi declaratoriam. Ita *Couar. & Molina loc. cit.* adeò vt nec etiam Sacerdos huiusmodi pœnæ executionem exigere debeat à pœnitente, dum in foro conscientiæ iudicat, vt bene aduertit *Couar. loc. cit.* & consequenter nec noster exequutor à latore præsentium prætendere eam debet.

Quid ergo hæc clausula in nostro casu operabitur, si non habet locum in foro conscientiæ, ante declaratoriam? Respondetur, duas ob causas fuisse appositam. Primo, vt lator certioretur, à præsentibus absolutione, & dispensatione excluſam omninò esse rehabilitationem suam ad retinenda, & consequenda officia, & dignitates. Secundò, vt sequuta declaratoria, non possit tuta conscientia illa retinere, & consequi, si fortè cum Curia seculari se componat, vel ab illa toleretur; & multò minus illa procurare ante sui rehabilitationem: nam ad priuationis, & inhabilitatis huiusmodi ipso facto incursarum executionem, sola declaratoria criminis sufficit, vt supra diximus.

PRO RELIGIOSO,

Qui ante emissam professionem, potiorem sui patrimonij partem dedit suis consanguineis hæreticis, nec non professionem ante legitimam ætatem emisit, & ordines suscepit. Litteræ vt infra.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Quod ipse aliàs nondum suæ Religionis professus, potiorem sui patrimonij partem dedit quibusdam suis consanguineis hæreticis, vt eos adiuuaret; & postea ante*

vi-

vigesimum primum ætatis suæ annum professionem à Religione, quam professus est, requisitam emisit, nec non omnes etiam sacros, & Presbyteratus ordines suscepit, & in eis ministrauit, censuras Ecclesiasticas propterea incurrendo, & irregularitatem contrahendo. Cùm autem, &c. lator prædictus de præmissis, quæ occulta sunt, plurimum doleat, & in dicta Religione remanere, ac suos ordines exercere licite posse desideret, pro suæ conscientiæ quiete cupit per Sedem Apostolicam absolui, secumque desuper dispensari. Quare, &c. quatenus si est ita, bonumque testimonium de latore ab eius Superioribus, oneratis super hoc eorum conscientijs, afferri tu repereris, eundem latorem, audita prius eius sacramentali Confessione, ab excommunicationis, aliùsque sententijs, censuris, & pœnis Ecclesiasticis, quas propter præstitum Hæreticis auxilium, & fauorem huiusmodi incurrit, & excessibus huiusmodi; dummodo ipse hæretico non senserit de fide, absoluas hac vice, &c. iniuncta, &c. iniungenda. Ipsoque ab exequutione suorum ordinum suspenso. Demum, dummodo præmissa occulta sint, & lator Professionem coram te de nouo emiserit, cum eodem, pœnitentia, vel illius parte peracta, ac suffragantibus, &c. Reliqua prout in præcedenti formula pro Religioso, qui ministrauit in ordine Presbyteratus non suscepto,

Nouitius retinet dominium suorum bonorũ.

Nondũ suę Religionis, &c. Nouitius ante emissam professionem retinet dominium suorum bonorum. *cap. beneficium, 4. de regul. in 6. Concil. Trident. cap. 16. sess. 25. de reformat.* cum non sit adhuc religiosus, nec censeri cum effectu possit ante tacitam, vel expressam professionem ab eo emissam. *cap. Religioso, 21. §. fin. de sent. excommun. in 6.* & ideo de bonis suis tempore nouitiatus, per duos menses videlicet ante emittendam professionem, disponere potest ad libitum, iuxta *Concil. Trid. loc. cit.*

Hæreticis etiam consanguineis nihil dandum.

Potiorem sui patrimonij, &c. Hæreticis etiam consanguineis, nihil de bonis corporalibus dandum, vel relinquendum est. *cap. in eos, 6. de hæret.* excepto tamen necessitatis tempore, vt notant *glossa, & DD. in d. cap. in eos, verbo, nihil conferant, & Panorm. in cap. si quis, 5. num. 3. eod. tit.* necessitas enim facit licitum, quod de iure non est licitum. *cap. quod non est licitum, 4. de reg. iur.* cum necessitas non subiaceat legi. *l. tutor, qui repertorium, 8. ff. de administrat. tutor. l. vt gradatim, 11. §. quoties, ff. de muner. & honor. cap. licet, 3. de feriis, cap. quanto, 4. in fin. de consuet. cap. exijt, 3. de verb. significat. in 6.* & qui dant, vel relinquunt, sunt ipso facto excommunicati, vt auxilium, & fauorem præstantes. *cap. nouerint, 49. de sent. excommunic. cap. excommunicamus, 13. §. credentes, de Hæreticis. Bulla in Cœna Domini in principio.* Si enim qui mutuant pecuniam, &c. dicuntur præstare auxilium, & fauorem. *Bart. in l. cuiusque dolo, 4. ff. ad leg. Iul. maiestatis, num. 2.* ergo multo magis

Necessitas facit licitũ quod est illicitum.

qui

qui donant, & hæredem instituunt.

Hoc habet locum, siue sit hæreticus publicus, siue occultus: nam prohibitio huiusmodi fit in odium hæresis simpliciter, & in fauorem fidei: & ideò hæresis, tàm publica, quàm secreta, est detestanda, & non fouenda, & satis est, vt sciatur illum esse hæreticum.

Ad incurrendam autem huiusmodi excommunicationem requiritur, vt præstetur fauor hæretico, vt hæreticus est, & ex motiuo hæresis non autem ex motiuo amicitiæ, seù consanguinitatis, vel vt amico, vel consanguineo. *arg. l. 2. ff. de receptatoribus*, vbi decernitur, quod non sit eadem pœna puniendus, qui occultat latronem extraneum, & qui occultat latronem consanguineum, cum hunc consanguinitas excuset, & liberet à pœna ordinaria. *& l. 1. ff. ad l. Iuliam repetundarum:* Vbi prohibitio facta Magistratibus, alijsque officialibus publicis, de non accipiendis pecunijs sub pœna dupli, non comprehendit pecunias, quæ accipiuntur à consanguineis, & propinquis, quos præsumitur affectione propinquitatis, & agnationis, pecunias largitos esse, non autem intuitu reddendi sibi benevolos Magistratus, & officiales, & consequenter eorum animos, & officio iusto, & legum dispositionibus, subtrahendi muneribus ad sui fauorem. Eodem modo dicendum est in nostro casu, quod affectio propinquitatis, vel amicitiæ, impulerit ad fauorem, & auxilium præstandum, non autem affectio hæresis; & sic finis prohibitionis, in propinquo, & amico locum non habeat, ac consequenter nec eius pœna, quia legis pœna semper sequitur finem legis. Et legum interpretatione potius sunt pœnæ molliendæ, quam exasperandæ. *cap. pœnæ, de pœnit. dist. 1.*

Ideò quando fauor, vel auxilium præstatur hæretico, non vt hæreticus est, sed vt propinquus, vel amicus, non incurritur talis excommunicatio. *Nauar. in sum. cap. 27. num. 56. Tolet. in sum. lib. 1. cap. 19. num. 6. & alij.*

Ante vigesimum primum, &c. Professio emissa ante tempus præscriptum in Constitutionibus Religionis, quam quis profitetur, est nulla. *c. 1. de regularib.* si tamen Constitutiones prohibeant sub pœna nullitatis, quod ante præscriptum tempus professio non emittatur. Si autem hæc pœna non apponatur, & professio emittatur post decimum sextum ætatis suę annum expletum, professio tenet, & est valida, argumento *c. ad Apostolicam, 16. de Regular.* quia præsumitur Superiorem, qui recepit illius professionem, dispensasse super ætate, & profitentem renunciasse constitutioni ad sui fauorem disponenti, & tam Superiorem, quam profitentem se conformasse *Concilio Tridentino capit. 15. de reformation. sess. 25.* vbi statuitur, in quacunque Religione fieri professionem post decimum sextū ætatis annum expletum. Et ita censuit alias *S. Congreg. Concil. Trident.*

Nec non omnes, &c. Stante nullitate professionis, latet male est promotus ad ordines cum dimissorijs Superioris Religionis, & ad titulum ipsius Religionis; vt in præcedenti formula diximus pro Oratore, qui in adolescentia Religionem Ordinis Fratrum N. &c.

Dummodo ita sit hæretice, &c. Cum dictio *dummodo* requirat, vt de necessitate existat illud cui adiungitur. *Io. Andr. in cap. ex tuarum, 5. in verbo, dummodo, de auctor. & vsu Paly. Decius cons. 326. n. 3.*

Dictio dummodo necessitat existere illud cui adiungitur.

n.3. to. 1. & alij à me supra allegati; necesse est, vt lator pertinaciter non crediderit contra dogmata fidei Catholicæ, vel pertinaciter de illis non dubitauerit, vt supra diximus. Si pertinaciter credidit contra Fidem Catholicam, vel de ea pertinaciter dubitauit, præsentes litteræ nihil suffragantur.

Iniuncta, &c. Psalmos Pœnitentiales latori imponerem, nam vterque excessus est condonabilis, & excusabilis, ex rationibus à me supra adductis.

Demum, dummodo lator professionem, &c. Si professio nulliter fuit emissa; neque tacita, ex eo quod lator non se immiscuerit in rebus Professorum, locum habeat; de nouo emittenda omnino est in manibus nostri exequutoris: nam professio perficitur consensu, tam acceptantis, quam profitentis. *cap. 2. §. fin. & cap. beneficium, 4. de Regularibus in sexto.* Et ideo mandat M. Pœnitentiarius eam à latore emitti in manibus nostri exequutoris, qui auctoritate Sedis Apostolicæ sibi per Maiorem Pœnitentiarium delegata, Professionem pro Religione acceptabit, atque ita verè noster lator remanebit obligatus ipsi Religioni.

Professio perficitur consensu profitentis, & acceptantis.

Nouus autem consensus Religionis, vel noua Professionis acceptatio ex parte Religionis, non videtur necessaria ad inducendam obligationem in nostro latore: tum quia Religio, & eius nomine Superior, ex parte sua iam suum præstitit consensum acceptationis, & in eo præsumitur perseuerare, cum nō reuocauerit illum, & latorem vt suum filium retineat, & tractet: tum quia Summus Pontifex, & Ecclesia censentur consentire, & acceptare ratificationem latoris de nouo professionem actualiter, vel virtualiter emittentis. *c. significatum, 11. de regular. & cap. 1. eodem titul. in 6. Concil. Trident. sess. 25. cap. 19. de Reform.*

Requiritur tamen ex parte illius, qui nulliter professionem emisit, & illam de nouo emittere intendit, vt sciat, primam suam professionem fuisse nullam: si enim ignorat illam fuisse nullam, & eam ratificet, ratificatio huiusmodi nullam inducit obligationem, quia ratificans non cēsetur habere absolutum animum, & intentionem profitendi, sed solū ex falsa suppositione validitatis prioris Professionis denuo in illam consentire: quia error, & ignorantia excludunt consensum. *l. si per errorē, 15. ff. de iurisdictione omn. iud. l. non idcirco, 9. C. de iuris & facti ignorant. c. proposuit, 2. & cap. fin. de coniugio seruorum.*

Error & ignorantia excludunt consensum.

Nec requiritur, vt de nouo agat Nouitiatum: nam & iura supra allegata admittunt illum ad iam peractum. Reliqua vt in præcedentibus formulis.

AB.

ABSOLVTIO A SIMONIA,

Pro Laico patrono, qui præsentauit ad quoddam beneficium, præuia conuentione cùm præsentato inita de percipienda aliqua parte fructuum dicti beneficij, & modo petit absolui, &c. Litteræ vt infrà conficiuntur.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Pro parte viri laici nobis expositum fuit, quod ipse aliàs, cùm haberet ius præsentandi ad quoddam beneficium Ecclesiasticum, conuenit cum quodam Sacerdote, vt si eum ad illud præsentaret, aliquam fructuum partem percipere posset. Et cum dictus Sacerdos ad latoris præsentationem assequutus fuisset dictum beneficium, lator per aliquod tempus percipit partem fructuum illius, censuras Ecclesiasticas propterea incurrendo. Cùm autem lator prædictus de præmissis, quæ occulta sunt, plurimum doleat, dictoq; Patronatus Iure vti posse cum beneficium vacare contigerit, desideret, pro suæ conscientiæ quiete cupit per Sedem Apostolicam absolui, secumque desuper dispensari, ac sibi fructus hactenus perceptos, quos propter paupertatem restituere nequit condonari. Quare, &c. Quatenus, si est ita, dictum latorem, audita prius ipsius sacramentali Confessione, à quibusuis sententijs, censuris, & pœnis Ecclesiasticis, quas propter præmissa quomodolibet incurrit, Simoniæ labe, & excessibus huiusmodi absoluas hac vice, &c. Iniuncta inde ei pro modo culpæ pœnitentia salutari: quodque dictum Sacerdotem, & alios, si qui sunt, in præmissis culpabiles, quantum potest moneat, & inducat ad impetrandam à Sede Apostolica absolutionem, & alijs, &c. Iniungen. Sibique fructus indebite perceptos, facta aliqua eleemosyna, arbitrio tuo remittas, & condones: & quod occurrente beneficij eiusdem vacatione, & etiam hac vice, post dicti Sacerdotis dimissionem, liceat latori, si Ius Patronatus, & præsentandi ad ipsum beneficium, dum pro tempore vacat, ad ipsum latorem alioqui legitimè pertinet, personam idoneam ad illud licitè præsentare, misericorditer indulgeas in foro conscientiæ, & in ipso actu sacramentalis confessionis tantum, & non aliter, neq; vllo alio modo. Ita quod huiusmodi absolutio, dispensatio & condonatio latori in foro iudiciario nullatenus suffragentur, & præsentes litteræ lanientur, ita vt nullum illarum exemplum extet. Datum, &c.*

Ius præsentandi est gratiosum.

Ius præsentandi, &c. Id est facultas præsentandi, quæ facultas est ius gratiosum, quia ex gratia competit. *cap. si quis Episcoporum 16. quæst. 5. cap. quoniam, 3. de iure patron. vbi Panorm. nu. 2.* Patrono enim laico permittitur, vt intra quatuor menses à die vacationis beneficij possit præsentare: Immo

Tempus præsentandi à die notitiæ incipit.

mo à die habitæ notitiæ vacationis huiusmodi. *argumen. cap. licet*, 3. *de supplen. negligen. Prælatorum, vbi glossa in verb. notitia*, & *cap. quia diuersitatem*, 5. §. *mandamus, de conceſſ. præbend. Panorm. in cap. cum propter*, 27. *num.* 3. *de iure patron. Felin. conſ.* 124. *Io. Andr. in c.* 2. *de ſupplend. negligent. Prælat.* ne quis ſine culpa puniatur: nemo enim ſine culpa puniri debet. *l. ſancimus*, 22. *C. de pœnis*; ſed patrono Eccleſiaſtico, vt intra ſex menſes poſſit perſonam idoneam præſentare ad vacantem Eccleſiam, conceditur. *d. cap. cum propter, cap. cam te*, 22. *de iure patronatus. cap. vnico eodem tit. in* 6.

Ius patronatus acquiritur ex fundatione ſimul cum dotatione vel ex dotatione ſeorſim ſumpta: nam fundatio abſque dotis actuali aſſignatione, nihil confert: immo nec Eccleſia fundari, nec ædificari debet, niſi prius facta ſufficientis dotis actuali aſſignatione, & donatione. *c. nemo Eccleſiam, de conſecr. diſt.* 1. *cap. cum ſicut*, 8. *vbi gloſſa, in principio, de conſecr.* §. *ſancimus il primo, Auth. vt nullus fabricet Oratorij domos*,

Eccleſia ſine dotatione non fundanda.

Conuenit, &c. Pro ſpiritualibus obtinendis omnis pactio, omniſque conuentio de re temporali ceſſare debet. *cap. cum pridem*, 4. & *cap. pactiones, vbi gloſſa in verb. ceſſarr, de pactis cap. tua*, 34. *de ſimonia, cap. quæſitum*, 5. §. *generaliter, de rerum permutatione.* Poteſt tamen intercedere aliqua pactio de re ſpirituali pro publico commodo. *cap. ſignificatum*, 11. *de præbend. & dignit.*

Patroni beneficiorum non poſſunt eorum bona adminiſtrare.

Aliquã fructuum partẽ, &c. Patroni beneficiorum non poſſunt illorum bona adminiſtrare. *c. præterea*, 4. *de iure patron. Concil. Triden. cap.* 9. *ſeſſ.* 25. *de reformat.* vel aliquid ab eis temporale exigere. *cap. præterea*, 23. *eod. tit. cap. vnico, vt Eccleſ. benef. ſine dimin. conced.* Niſi quando vergunt ad inopiam, tunc enim ab Eccleſia illis modeſtè ſuccuritur, habito reſpectu ad facultates Eccleſiæ, & qualitatem perſonæ. *cap. nobis fuit*, 25. *vbi gloſſa in verb. modeſte, de iure patron. cap. quicunque fidelium*, 16. *quæſt.* 7.

Et propterea lator præſentium de ſua præſentatione nihil potuit commodi à præſentato prætendere: & quia pactum de percipienda aliqua fructuum portione iniit cum præſentando, ideò ſimoniacus eſt. *cap. præterea*, 9. *de tranſactionib. Panorm. in cap. ex inſinuatione*, 14. *num.* 9. *de iure patron.*

Percepit, &c. Hæc perceptio eſt omnino illicita, vt ſupra diximus, & prohibita ſub pœna excommunicationis, & priuationis ipſius iuris patronatus ipſo facto incurrenda. *extrauag. cum deteſtabile, de ſimonia. Concil. Conſtantien.* & *Concil. Trid. cap.* 9. *ſeſſ.* 25. *de reformat.* & ideò noſter hic lator vtramque pœnam contraxit.

Condonari, &c. Tenetur lator fructus prædictos omninò reſtituere Eccleſiæ læſæ, quia indebite, & ſimoniace illos accepit, & propterea non fecit ſuos etiam in foro conſcientiæ. *cap. de hoc*, 11. §. *Regem autem.* & *cap. audiuimus*, 41. §. *fin. de ſimonia. cap. ſi quis dator*, 1. *quæſt.* 3. *extrauag. cum deteſtabile*, §. *per electionem, de ſimonia.*

Dixi, reſtitutionem faciendam eſſe prædictæ Eccleſiæ læſæ, id eſt, conuertendam in illius vtilitatem, videlicet in fabricam; non autem ipſi præſentato, quia dicti fructus in Eccleſiæ ignominiam dati fuerunt,

runt, & ideò illi applicandi. *dict. auth. pro hac, C. de Epiſcop. & cleric.* & dicit *S. Thom. 2. 2. qu. 100. art. 1. in fin. & not. Panorm. in d. cap. de hoc, de ſimonia, num. 11.*

Preſentatus per ſimoniæ crimen, eo ipſo, beneficio, & eius redditibus priuatus remanſit. *cap. Matthæus, 23. vbi gloſ. in verb. conſulis, & cap. conſulere, 38. de ſimonia. cap. ſi quis Epiſcopus, 1. quæſt. 1. & per Concilia ſupracit. Felin. in cap. in noſtra, de reſcript. num. 13. Rebuf. in prax. benef. de ſimonia in reſign. num. 7.* & ad aliud, & alia in futurum obtinenda inhabilis remanſit, *per Conſtitutionem Pij Quinti, quæ incipit, Cum primum, edita Kal. Aprilis 1566.*

Si verò reſtitutio huiuſmodi cederet ſecundariò in commodum præſentati, exiſtimo reſtitutionem faciendam pauperibus eiuſdem Eccleſiæ: nam bona Eccleſiæ quodammodo ad illos ſpectant.

Nec eſt facienda ipſi præſentato, quia hic per ſuam præſentationem nullum ad beneficium, & in beneficio acquiſiuit ius, vt ſupra diximus, & ideò nullum habet ius, vt illi reſtituantur prædicti fructus, & idcircò non ſunt illi reſtituendi. Inſuper indignum ſe reddidit, & inhabilem ad prædictum beneficium per præſentationem huiuſmodi ſimoniacam obtentum, & ad idem canonicè obtinendum. *cap. penult. de elect. cap. de regularibus, 25. de ſimonia, & per dictam Conſtitutionem Pij Quinti §. 8.* & conſequenter indignum ſe reddidit, vt fructus prædicti ſibi reſtituantur: ergò non debent illi reſtitui, ſed ipſi Eccleſiæ, vel eiuſdem pauperibus.

A quibuſuis ſententijs, &c. videlicet tot excommunicationibus in ſacris Canonibus, & Concilijs, & dicta Conſtitutione Pij V. contentis.

Pœnæ ſimoniacorum ſunt, Infamia. *cap. fin. 1. quæſt. 3. cap. ſi quis Epiſcopus, 1. quæſt. 1.* Inhabilitas ad beneficia conferenda, & obtinenda, & obligatio ad fructus reſtituendos, & alia prout *in Conſtitutione Pij V. & in extrauag. cum deteſtabile ſupracit.* *Pœna ſimoniacorum.*

Simoniæ labe, &c. Io. Andr. in cap. tanta, 7. num. 1. de ſimonia ait, ſimoniam appellari labem, quia multi in eam labuntur: ſed potius mihi videtur dici labes, quia efficit, vt multi facillime labantur ambiendo dignitates, & magnos redditus, & eſt crimen enorme. *cap. ſanè, 15. q. 3. l. ſi quemquam, 29. C. de Epiſc. & cler.*

Et omnia crimina *in illius* comparatione quaſi pro nihilo reputantur. *cap. vltim. 1. quæſt. 7.* quia ſpecialiter committitur circa res, quæ ſunt Deo deputatæ, & dicatæ, ſcilicet, dignitates, Sacramenta, & officia Eccleſiaſtica; immò, & ipſum Deum tanquam ſeruum tractat vendendo, & emendo. *cap. eos, 17. quæſt. 4. Turrecrem. in cap. vlt. 1. quæſt. 7.* *Simonia crimen enormiſſ.*

Iniuncta, &c. Pro ſimoniæ crimine nulla certa pœnitentia inducitur. *cap. requiritis, 1. quæſt. 7.* niſi quod vſque ad mortem ſimoniacus aſpere pœniteat, vt bene aduertit *gloſſa in d. cap. vlt. in verbo, reputantur.*

Nota illud aduerbium, *aſpere*, quod ſignificat rem omni ex parte inſuauem ſenſui: & propterea ſimoniaco imponenda eſt pœnitentia, quæ illum veluti ſpina, e lethargo excitet, vt ſic compellatur ſuum cognoſcere ſcelus. Ad hoc per opportunum eſſet ieiunium; Eccleſiarum inter ſe multum loco diſtantium frequens viſitatio; cilicijs, & flagellis frequens corporis caſtigatio; frequens recitatio Pſalmo- *Aduerbium aſpere importat priuationem ſuauitatis.*

rum pœnitentialium; necnon Miſſæ ſacrificio, & horis Canonicis frequenter intereſſe; vt huiuſmodi obſequio, & reuerentia compenſet irreuerentiam, & iniuriam Deo, & rebus ſacris prius illatas. Eandem ob cauſam ſimoniaco imponerem frequentiam Sacramentorum Pœnitentiæ, & Euchariſtiæ.

Quodque dictum Sacerdotem, &c. Per dictam extrauagantem, *Cum deteſtabile*, olim ſcientes aliquem commiſiſſe crimen ſimoniæ, tenebantur illum Sedi Apoſtolicæ reuelare, nec poterant ante huiuſmodi reuelationem abſolui, ſub pœna etiam excommunicationis, vt aliqui DD. exiſtimarunt. Sed hodie cum non ſit in vſu hæc obligatio. *Nauarr. cap. 27. num. 106. §. 21.* Maior Pœnitentiarius loco dictæ reuelationis imponit, vt ſimoniacus admoneat complices, & inducat ad impetrandum à Sede Apoſtolica abſolutionem.

Dictio quantum poteſt, quid importet.

Quantum poteſt, &c. Id eſt, quod poteſt: idem enim importat clauſula, *quod poteſt*, ac *quantum poteſt*. Illud autem quis dicitur poſſe, quod licitè, & commodè tantum facere poteſt. *cap. faciat, vbi gloſſa in verbo, quod poteſt, 22. quæſt. 2. cap. ſciſcitatus 13. vbi gloſſa in verbo, impedimento, de reſcriptis. l. nepos Proculo, 125. ff. de verb. ſignific.*

Obligatio aliquod faciendi quid inducat.

Nec intelligitur totum illud, quod licite, & commode facere quis poteſt, ſed ſolum illud, quod quis de iure facere poteſt. *arg. cap. tum ex litteris, §. in fine, de in integr. reſtitution. cap. cum dilecti, 6. de dolo, & contum. cap. cauſam quæ, 18. de reſcript.* vbi Summus Pontif. ſemper quando ponit clauſulam *quantum poteſt*, vel *poſſumus*, ſubiungit ſubſequens verbum, *de iure*. Quid autem noſter lator de iure teneatur facere, ex infra dicendis apparebit.

Monitio, & inductio ad aliquid faciendum excludunt coactionē, & ſtrepitum iudiciarium.

Moneat, & inducat, &c. Hęc duo excludunt omnem actum, & ſtrepitum iudiciarium, necnon omnem coactionem. *cap. ex tuæ, 20. vbi Panorm. de ſimonia*, & ſolum admittunt familiarem, & ſecretam admonitionem de illicitis pactionibus ſuper beneficio initis; de pœnis incurſis; de illicitis, & nullis præſentatione, ac beneficij conſequutione, & retentione; de obligatione dimittendi beneficium, & procurandi animæ ſuæ ſalutem; de neceſſitate obtinendi deſuper abſolutionem, & diſpenſationem à Sede Apoſtolica, & alijs ſimilibus; & de his lator in præmiſſis culpabiles admonere debet, coſque non per iocum, & frigidè, ſed ſerio, & ſtudioſe hortari ad procurandam abſolutionem, & dimittendum beneficium, vel ad diſpenſationem deſuper neceſſariam petendam; & præmiſſis huiuſmodi monitione, & hortatione ad aliud peragendum non tenetur,

Et quod occurrente, &c. Amittit priuilegia, qui illis abutitur. *cap. tuarum, 11. vbi Decius num. 51. & cap. vt priuilegia, 23. de priuil. l. Iudæos, 10. C. de Iudæis auth. qua in Prouincia, C. vbi de crimin. agi oportet.* Cum quis puniendus ſit in eo, in quo deliquit. *cap. qua fronte, 25. de appellat.* Ideò noſter lator per præſentationem ſimoniacam amiſit ſuum ius præſentandi, & totum ius patronatus. *cap. quia Clerici, 6. de iure patronat. vbi DD.* iuxta præfatas conſtitutiones, & Concilia: per hanc autem clauſulam reintegrandus eſt,

Etiam hac vice, &c.

Hæc

Dictio etiam ampliat dispositionem.

Hæc dictio, *etiam*, est ampliatiua, & extensiua ad casum de quo dubitari posset, an veniret in dispositione. *cap. vnico, de commodato, l. etiam, 59. ff. de verb. signif.*

Et quia dubitari poterat, an in generali dispensatione de fruendo iure patronatus, vt prius, veniret reintegratio quoad primam vacationem, cum Patronus præsentans scienter indignum, secundum aliquos Doctores remaneat priuatus iure præsentandi pro prima vice, per *cap cum vos, 3. de officio ordinarij. Lambertinus de iure patron. parte 1. secundi lib. art. 8. quæst. 6. num. 3. cum sequen.* & eo magis, quia verba illa præcedentia, *occurrente vacatione*, videntur excludere primam vicem, cum loquantur de futura vacatione, non autem de præsenti vacatione ob simoniam super præsentatione initam, quæ effecit vt beneficium super quo vacet; ideò per præsentem clausulam specificè includitur prima, & præsens beneficij vacatio, quatenus præsentatus non obtineat à Sede Apostolicà beneficij prædicti canonicam retentionem.

Misericorditer indulgeas, &c. Id est, ex misericordia concedas, indulgere enim est idem, ac concedere. *cap. à nobis, 28. §. vt autem, de sent. excommun. cap. præterea, 2. & cap. vltimo in fine de dilation.* vel ex misericordia dispenses, quia indulgere importat etiam dispensationem. *Paris. cons. 1. num. 64. vol. 4.* Reliqua huiusmodi formulæ aliàs fuerunt dilucidata in hac eadem Praxis nostræ Parte.

Indulgere importat concessionem & dispensationem.

PRO PRESBYTERO,

Qui mediante quadam pecuniæ summa per quendam Laicum procurauit ad quoddam beneficium præsentari, illoq; assequuto suos Ordines exercuit, fructus tamen non percepit: & vterque petit absolui, &c. Litteræ solent, vt infra confici.

FR. Antonius Barberinus, &c. Quod ipse Laicus aliàs præsentauit ad beneficium de iurepatronatus suæ familiæ prædictum Presbyterum, mediante quadam pecuniæ summa ab eo ad hunc effectum recepta; & idcirco vterque incidit in censuras Ecclesiasticas; & ipse Presbyter suos ordines postea exercendo etiam irregularitatem contraxit. Cum autem, &c. prædicti Oratores de præmissis, quæ occulta sunt, plurimum doleant, & ipse Presbyter dictum beneficium aliàs canonice à se obtentum, ex quo adhuc nullos fructus percepit, & quod absque scandalo dimittere nequit, licite retinere, suosque ordines exercere posse desideret, pro suæ conscientiæ quiete ambo cupiunt per Sedem Apostolicam absolui, secumque desuper respectiuè dispensari. Quare, &c. quatenus si est ita, dictos latores, audita prius eorum Sacramentali Confessione, à quibusuis sententijs, censuris, &c. prout in alia, &c. *Iniuncta, &c. Nec non dictus laicus pecuniam receptam in dicti beneficij vtilitatem*

eroget,

eroget, & alijs, &c. iniungend. Ipsoq; Presbytero ab exequutione suorum ordinum suspenso. Demum, dummodo præmissa occulta sint, & ipse Presbyter dictum beneficium dimittere non possit absq; scandalo, cum eodem, &c. Reliqua vt in præcedentibus formulis.

Hæc formula, quoad latorem laicum, in omnibus fere coincidit cum præcedenti formula: quo vero ad Presbyterum, cum alijs præcedentibus: & ideo paucis eam expediam.

In beneficij vtilitatem, &c. Quidquid pro beneficij prouisione, præsentatione, & assequutione simoniace impenditur, vel recipitur, restituendum omnino est etiã in foro conscientiæ. *c. de hoc, 11. §. fin. de simonia.* Sed non est restituẽdum ei, qui dedit, quia turpiter dedit. *l. & generaliter, 3. §. illud, ff. de calumniator.* & propterea omne ius amisit.

Ideo pro satisfactione iniurię illatæ conuertendum est in beneficium illius, in cuius ignominiam datum fuit. *arg. cap. si quis in atrio, 17. q. 4. c. si quis rapuerit, 27. q. 1. d. l. & generaliter.* Pecunia autem fuit data in ignominiam, & vilipendium Ecclesiæ dicti beneficij, ergo illi restituenda. *Panor. in cap. de iure, 16. num. 3. in fine, de iure patronat.*

Vtilitatem, &c. Videlicet in complendam fabricam, reparationem Ecclesiæ, & Altarium, aut ædificiorum eiusdem, aut in suppellectilem sacram, prout noster exequutor expedire iudicauerit.

Et alijs, &c. Laicus Patronus per simoniam remansit priuatus iure præsentandi, prout in præcedenti diximus; ideò debet à præsentatione abstinere imposterum, cum per has litteras non dispensetur cum eo; vel peculiarem desuper dispensationem petere à Sede Apostolica, aliàs Ecclesia efficitur libera. *cap. quia Clerici, 6. de iure patronatus, vbi glos. in verbo, spaliando, & Panorm. num. 8. Lambertinus de iure patronat. lib. 3. art. 1. quæst. 8.* Et licet in huiusmodi pœnarum exequutione requiri videatur actus Iudicis declaratorius delicti, vt multi Doctores existimant; attamen quando pœna latæ sententiæ ad sui consummationem non requirit actum hominis, sed est mere priuatiua vt inhabilitas, priuatio tituli, vel vocis actiuæ, & passiuæ, & similium; non expectata declaratoria obligat in conscientia ipso facto, etiam in occultis ante sententiam declaratoriam: prout est in nostro casu, in quo satis est, vt Patronus nihil agat, immò non agat, sed solum abstineat à præsentatione, & sinat elabi tempus concessum ad præsentandum, quo elapso Ordinarius propria auctoritate conferat beneficium; Nam pœna primario imponitur propter culpam. *cap. vt sanæ, 35. de sent. excom.* & ideò posito delicto statim sequitur pœna, & delinquens eam statim contrahit. *cap. felicis, 5. de pœnis in 6.* Quia pœna est annexa delicto. *Bald. in cap. 2. num. 3. de const.* Nec pro illius exequutione expectanda est sententia saltem declaratoria, quia obligatio ex delicto respectu pœnæ est de iure naturali, vt ex *Bart. in l. ex hoc iure, 5. col. fin. ff. de iustitia, & iure, notat Decius in cap. 1. num. 77. de constit.* Ergo etiam in foro conscientiæ obligare videtur, cum forum conscientiæ secundum ius naturale iudicet. *Decius loco cit. num. 68. & 77.*

Pœna mere priuatiua quando obligat absque declaratoria.

Et probatur ex antiqua praxi Sacræ

Sacræ Pœnitentiariæ officij: contra enim pœnas huiuſmodi mere priuatiuas contractas reintegrantur Pœnitentes in foro conſcientiæ; etiamſi nulla præceſſerit ſententia condemnatoria, vel declaratoria: hæc profectò reintegratio fruſtratoria eſſet, & ſuperflua, ſi contrahens huiuſmodi pœnas mere priuatiuas, deberet pro earum exequutione expectare ſententiam ſaltem declaratoriam, quæ nunquam datur in delictis occultis. Hæc autem probatio ex Praxi deſumpta magnifacienda eſt. *cap. cum dilectus*, §. *de conſuet.* Vera enim eſt interpretatio à conſuetudine ſumpta. *Decius in cap.* 1. *nu.* 84. *de conſtitut. & Bald. in l. illud*, 22. *ff. de excuſat. tutor.*

Contrariam tamen ſententiam probabilem exiſtimo, quæ eſt *gloſſæ in cap. fraternitas, in verbo, cum augmento*, 12. *q.* 2. quam ſequuntur *Decius, & Felinus in d. cap.* 1. *de conſtitut. Sot lib.* 1. *de iuſtitia, & iure, quæſt.* 6. *art.* 6. *Couar. in* 2. *parte cap.* 6. §. 8. *num.* 10. *Molinæ de iuſt. tom.* 1. *tract.* 2. *quæſt.* 36. *Sanchez. de matrimon. lib.* 9. *diſputatione* 30. *& aliorum.*

PRO CLERICO

Qui procurauit ſibi reſignari duo beneficia Eccleſiaſtica mediante quadam pecuniæ ſumma, & petit abſolui, & ſecum diſpenſari ad retinenda beneficia præfata, & ad ordines ſuſcipiendos. Litteræ vt infra conficiuntur.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Quod ipſe aliàs ad ſui fauorem reſignari obtinuit duo beneficia Eccleſiaſtica mediante quadam pecuniæ ſumma ipſi reſignanti ad hunc effectum ſoluta, & idcirco in cenſuras Eccleſiaſticas incurrit. Cum autem, &c. lator prædictus de præmiſſis, quæ occulta ſunt, plurimum doleat, & ad omnes, etiam ſacros, & Presbyteratus ordines promoueri, dictaque beneficia, quæ propter paupertatem dimittere nequit, retinere licitè poſſe deſideret, pro ſuæ conſcientiæ quiete cupit per Sedem Apoſtolicam abſolui, ſecumque deſuper diſpenſari, ac fructus perceptos, quos reſtituere nequit, ſibi condonari. Quare, &c. quatenus ſi eſt ita, dictum latorem, audita prius eius Sacramentali Confeſſione, à quibuſuis ſententijs, cenſuris, & pœnis Eccleſiaſticis, quas propter præmiſſa quomodolibet incurrit, ſimoniæ labe, & exceſſibus huiuſmodi abſoluas hac vice, &c. iniuncta, &c. & erogatione alicuius partis dictorum fructuum, quæ tibi iuxta modum facultatis latoris viſa fuerit, in pauperum alimoniam, alioſque pios vſus; quodq; alios in præmiſſis culpabiles, &c.* vt in præcedenti formula pro laico patrono. *Demum, dummodo præmiſſa occulta ſint, & lator propter eius paupertatem dicta beneficia dimittere non valeat, ab eodem, pœnitentia, vel illius parte peracta, & ſuffragantibus, &c. alioque ei canonico non obſtante, omnem inhabilitatis maculam ex præmiſſis contractam aboleri, ſecumque, vt præmiſſis non*

ob-

obstantibus, clericali charactere, quo aliàs rite insignitus fuit, vti, & ad omnes, etiam sacros, & Presbyteratus ordines, si ad id aliàs idoneus reperiatur, promoueri, & postquam promotus fuerit, in illis, etiam in Altaris ministerio ministrare, dictaque beneficia retinere licitè valeat, misericorditer dispenses: residuumque fructuum ex dictis beneficijs indebite perceptorum sibi gratiosè remittas, & condones in foro conscientiæ, &c. vt supra.

Resignari, &c. Resignatio est libera dimissio, vel cessatio iuris, quod quis habet in beneficio. *c. admonet, 4. c. nisi cum pridem, 10. & c. final. de renunciatione.* Hæc autem libera resignatio fieri nequit sine Ordinarij consensu. *d. c. admonet.* Vel Sedis Apostolicæ licentia. *d. cap. finali.*

Resignationes ad fauorem solus Papa admittit.

Ad sui fauorem, &c. Resignationes ad fauorem alterius nemo admittere potest præter Summum Pontificem *Pius V. in sua constit. edita anno 1568. quæ incipit, quanta, &c.*

Ad omnes etiam sacros, &c. Quia multi tenent, simoniacos in beneficijs esse ipso iure irregulares, & non posse promoueri ad ordines; immo Parisius de *confid. q. 61. num. 14.* asserit istorum sententiam esse magis communem, licet contraria sententia sit verior, & magis recepta: nam ex simonia nō contrahitur irregularitas, nisi posita notorietate facti, vel Iudicis sententia, ex quibus oriatur infamia iuris, vt ex præcitata *Bulla Pij V.* Ideo lator ad tollendos scrupulos, & omnem dubitandi locum, petit dispensationem ad ordines.

Paupertas ex quibus deducenda.

Propter paupertatem, &c. Pro determinanda latoris allegata paupertate, duo præcipuè considerari debent, videlicet Clericatus, & familiæ conditio: Clericatus, qui sufficientes in clerico requirit redditus ad congruam sustentationem, ne despiciatur officium clericale. *c. Diaconi sunt §. nunc autem 93. dist.* & ideo qui caret huiusmodi redditibus, pauper dicitur.

Secundo, qualitas familiæ, videlicet, an sit ex nobili, vel plebeia familia, nam plebeius excluditur à paupertate, si habeat scuta quinquaginta in annuis redditibus. *l. nonnulli 10. de accusationibus. Bart. in l. qui accusare, 8. ff. de accusat.* Nobilis vero inter pauperes, immo inter mendicos numeratur, si in censibus vltra centum scuta non habeat, cum hæc non sufficiant ad honestam habitationem, condecentes vestes, & victum nobili viro comparandum; & si cogeretur ob beneficiorum prædictorum dimissionem in humili habitatione morari, humilioribus vestibus indui, & in necessarijs ad sui congruam sustentationem pati; vere diceretur pauper ex his enim defectibus agnoscitur vniuscuiusque viri paupertas. *Bald. in l. si quis ad declinandam, 47. vers. deinde nota, C. de Episcopis, & Cleric. & in l. quicumque, 4. C. de seruis fugitiuis. glossa in l. vbi adhuc, 29. circa medium primæ glos. quam Bart. & Doct. sequuntur, C. de iure dot. Decius cons. 120. num. 3.*

In summa, noster hic lator declarandus est pauper, si præter dicta beneficia non habeat vnde viuere commode possit; nam pauper ille dicitur, qui attenta sui status conditione, commode viuere non potest. *cap. 1. de præben. in 6. Rebuff.*

in praxi benef. in titul. de rescripto in forma communi, num. 8.

Si vltrà dicta beneficia habeat vnde commodè viuere possit, præsentes litteræ, quoad conualidationem titulorum non suffragabuntur; in reliquis verò suffragabuntur: nam allegata paupertas solum respicit conualidationem titulorum, & solum fuit allegata ad illorum conualidationem impetrandam, vt videre quisque poterit ex ipsarum litterarum verbis.

Habenda est etiam ratio in determinanda latoris paupertate, ad illius personalia, & realia onera; videlicet, an sit ære alieno grauatus, an habeat genitores pauperes, quibus de iure naturæ subuenire tenetur, an debeat dotare, vel alere sorores pauperes.

Inhabilitatis, &c. Ex culpa insurgit macula. *c. voluissent, vers. quibus nimirum, de pœnitentia distinct. 1. cap. fin. dist. 25.* & quo maior est culpa, eo maior fit macula. *dicto cap. voluissent.* Et cum Ecclesia sit sine ruga, & macula, *cap. recurrat, prope finem, 32. quæst. 1. on.* 4. ac propterea non admittat membra, quæ grauioris culpæ maculam inficiat. *capit. Apostolus, distinct. 81. vbi gloss. in princ.* noster lator, qui maculam grauem ex simonia contraxit, vt promoueri possit ad ordines, eget mundari prius authoritate Apostolica ab huiusmodi macula. *cap. tanta, 7. de simonia.* Simoniacus enim non solum non debet promoueri ad ordines, sed si est promotus, debet deponi. *cap. sicut simoniaca pestis, 6. de simon.* Ideò M. P. mandat contractam maculam illi aboleri, id est penitus tolli, hoc enim importat verbum istud, *aboleri. l. 1. C. communia de legat. & fideicommiss. l. quare, 38. ff. de vsucapion.*

Ex culpa insurgit macula.

Aboleri, est penitus tolli.

Clericali charactere vti, Id est clericalem habitum, & tonsuram canonicè gestare, beneficio fori frui, & pro clerico se gerere.

Si ad id alias idoneus, &c. Idoneus idem est, ac legalis. *Bald. in cap. venerabilis, 10. num. 4. de dolo, & contum.* hoc est, quod habeat qualitates à sacris Canonibus requisitas. Huiusmodi autem idoneitas duplex est: altera intrinseca, cum qua homo nascitur, videlicet, quod sit castus, sobrius, &c. & præcipue post baptismum. *cap. sicut Christus, 1. quæst. 1. Panorm. in cap. dudum, 16. num. 6. de præsump.* & hæc præsumitur, nisi constet de contrario, vnusquisque enim præsumitur bonus. *l. merito, 51. ff. pro socio. l. quoties, 18. §. qui dolo, ff. de probat. cap. vnico, de seruitio, d. cap. dudum, & cap. vlt. de præsumpt.*

Idoneitas duplex.

Altera idoneitas est extrinseca, vt, quod sciat quis legere, cantare, & similia alia, quæ spectant ad clericum; & hæc non præsumuntur. *cap. si forte, 11. vbi glossa, de elect. in 6. Panorm. loco supracit.* Ideò ad hanc idoneitatem verificandam requiritur examen. *d. cap. si forte, vbi glos. in verb. scientiæ, & in cap. eos qui, 2. in verb. canonice, de tempor. ordin. in 6.* quod si examinatione non præcedat, sic ordinatus deponendus est. *cap. vlt. 24. dist.*

Onus verò inuestigandi huiusmodi idoneitatem in latore præsentium non spectat ad nostrum exequutorem, sed ad Episcopum ordinantem. *Concil. Trid sess. 23. cap. 7. de reform.*

Et hæc idoneitas ponitur à M. P. pro conditione necessaria, & requisita *à Conc. Trid. loco supra cit.* quę si forsan non fuisset hic expressa, lator suspicari, licet temere, potuisset, secum etiam super hac requisita idoneitate, fuisse per præ-

sentes litteras dispensatum.

Hæc sufficiant pro præsenti formula, cum reliquę clausulæ fuerint explicatæ in præcedentibus.

PRO EPISCOPO.

Qui in collatione beneficiorum incidit in Simoniam.

Fr. Antonius Barberinus, &c. Quod ipse alias simoniace plura beneficia diuersis personis contulit, & idcircò in censuras Ecclesiasticas incidit, & suos ordines, ac Pontificalia exercendo, etiam irregularitatem contraxit. Cùm autem lator prædictus de præmissis, quæ occulta sunt, plurimum doleat, suosque ordines, ac Pontificalia exercere, & quascunque alias Ecclesias consequi licitè posse desideret, pro suæ conscientiæ quiete cupit per Sedem Apostolicam absolui, secumque desuper dispensari. Quare, &c. dictum latorem, audita prius ipsius sacramentali Confessione, postquam pecunias, si quas accepit, in vtilitatem Ecclesiarum offensarum conuerterit, à quibusuis sententijs &c. prout in præcedentibus. *Ipsoque ab exequutione suorum ordinum, & Pontificalium suspenso. Demum, dummodo præmissa sint occulta, cum eodem, &c.* vt in præcedentibus, vsque ab verba illa, *in Altaris ministerio ministrare*: & postea subsequatur, *Pontificaliaque exercere, & quascunq; alias Ecclesias etiam Metropolitanas, & Patriarchales, ad quas eum in futurum transferri, seù quibus de eius persona prouideri contigerit, recipere, eisque similiter præesse licitè valeat, misericorditer dispenses, &c.*

Simonia in collatione beneficii triplici modo contrahitur.

Simoniacè contulit, &c. Triplici modo committitur simonia in collatione beneficij Ecclesiastici: Primo mediante pecunia, vel alio munere corporali. *cap. ex multis. 1. quæst. 3. cap. querelam, 15. de simonia. cap. presbyter, 1. quæst. 1.* Secundo, mediante temporali obsequio, vel seruitute ab eo, cui confertur beneficium, promissa collatori, vel ex pacto habita. *cap. cum essent, 12. de simonia. cap. sunt nonnulli, 2. quæst. 1.* Dixi, ex pacto habita: si enim non præcedit pactum, nulla intercedit simonia. *arg. cap. pactiones, 8. de pactis.* Tertio, mediante fauore, quem expectat, vel sibi promitti fecit collator ab eo, cui confert beneficium, vel à precante in se laudando, vel eius inimicum vituperando coram alijs, *dict. cap. sunt nonnulli.*

Pontificalia, &c. videlicet Chrismatis confectio, frontis chrismatio, ordinis collatio, Ecclesiarum, & Altarium consecratio. *glos. in cap. quia periculosum, 4. in verb. quia periculosum, de sent. excommun. in 6.* virginum consecratio. *Panorm. in cap. 1. num. 9.*

Pontificalia quæ sint

Ad officium Episcopale spectat etiam Ecclesias pollutas reconciliare. *cap. aqua, 9. de consecr. Eccles.* Quod tamen *glos. in c. fin. in verb. cauetur, eod. tit. de consecrat.* intelligit de Ecclesijs consecratis, non au-

autem de solis benedictis, quæ possunt per simplicem Sacerdotem lauari, hoc est, rebenedici. Campanas benedicere, degradare clericos. *cap. degradatio, 2. de pœnis in 6. Concil. Trident. sess. 13. cap. 4. de reformat.*

Pontificalia huiusmodi sunt actus Ordinis Episcopalis, & qui illa censuris ligatus exercet, fit irregularis, *cap. nisi cum pridem, 10. §. personæ vero, de renunciatione. cap. si quis Episcopus, il primo, 11. quæst. 3. cap. 1. §. sciturus, de sentent. & re iudic. in 6.*

Transferre, &c. Translatio cum sit de vna sede ad aliam commutatio. *cap. 1. de translatione Episcopi, & cap. mutationes, 7. quæst. 1.* & per hanc commutationem dissoluatur coniugium spirituale, quod est inter Episcopum, & suam Ecclesiam. *cap. penult. & cap. fin. de translatione Episcopi:* & hoc coniugium fit non solum initiatum per electionem, & ratum per confirmationem, verum etiam consummatum per consecrationem. *d. cap. finali*; non potest dissolui nisi ab eo, à quo fuit ligatum. Deus autem solum, & Romanus Pontifex Dei vicem gerens in terris, per spirituale fœdus coniugij, coniunxit Episcopum cum sua Ecclesia: ideò sine Romani Pontificis authoritate dissolui non potest, & consequutiuè sine illius authoritate Episcopus ad aliam Ecclesiam transferri nequit. *dd. cap. 1. cap. penult. & cap. finali, vbi Panorm. & DD. communiter.*

Episcopus nõ potest transferri de vna Ecclesia ad aliam sine Summi Põtificis licentia.

Ex quibus colligitur causa, cur lator præsentium non egeat dispensatione ad retinendam suam Episcopalem Ecclesiam, sed solum debeat rehabilitari ad alias Ecclesias. Nam primum coniugium iam contractum non potest per hominem, id est, per alterius coniugis crimen dissolui, sed solum est diuino iudicio reseruata eius dissolutio: at secundum mediante translatione contrahendum impeditur per crimen commissum ad instar matrimonij corporalis; matrimonium enim spirituale, & carnale reputantur vt similia. *cap. inter corporalia, 2. & cap. licet, 4. de translatione Episcopi.* Et sicut in matrimonio corporali, quis ob crimen contra illud commissum, remanet sine spe alterius coniugij. *cap. litteris, 12. vbi Panorm. de præsumption.* ita in matrimonio spirituali, noster hic lator propter simonia crimen contra suæ sponsæ liberalem dignitatem, & spirituale coniugium à se perpetratum, remanet sine spe alterius coniugij spiritualis: licitum est enim arguere de matrimonio carnali ad spirituale. *Panorm. in d. cap. licet, num. 1.*

Matrimonium spirituale & corporale æquiparantur.

Contigerit, &c. Id est authoritate Apostolica, quæ semper subintelligitur, cum translationes sine illa factæ, aliàs sint nullæ, & punibiles, vt [illegible] *de translat. Episcopi.*

AB OMISSIONE

Recitationis Horarum Canonicarum; Litteræ vt infra conficiuntur.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Quod ipse aliàs obtinens simplex beneficium Ecclesiasticum, per aliquod temporis spatium omisit recitare*

citare Horas canonicas, & ideo fructus ex dicto beneficio interim perceptos non fecit suos. Cum autem, &c. lator prædictus de præmissis plurimum doleat, dictosque fructus ob suam paupertatem restituere nequeat, pro suæ conscientiæ quiete cupit per Sedem Apostolicam absolui, sibique illos condonari. Quare, &c. Quatenus si est ita, dictum latorem, audita prius ipsius sacramentali Confessione, à præmissis absoluas, hac vice, &c. Iniuncta, & pro modo culpæ pœnitentia salutari, nec non erogatione alicuius partis dictorum fructuum, quæ sibi iuxta modum facultatum latoris visa fuerit, in pauperum alimoniam, aliosq; pios vsus, ac eidem residuum fructuum indebite perceptorum gratiosè remittas, & condones in foro conscientiæ, & in actu, &c.

Simplex beneficium, &c. Omnes beneficiati tenentur quotidie recitare horas canonicas. *cap. si quis Presbyt. 92. dist. cap. fin. de rescript. in 6. Panor. in cap. dolentes, de celebr. Missarum, nu. 4. & DD. communiter. Leo X. in sua Constitutione, de generali Clericorum, & laicorum reformatione, quæ incipit, Supernæ dispositionis, & Pius Quintus in sua Constit. quæ incipit, Ex proximo Lateranensi Concil.*

Omisit, &c. Non omittit recitare diuinum officium, qui recitat, v. g. officium de feria, cum recitare debet officium de aliquo Sancto, & è contra; hic enim verè recitat officium diuinum, & ideò non omittit, cum secundum *Syl. in sum. in verb. hora num.* 15. in præcepto recitandi officium non sit determinatum hoc vel illud officium, vbi allegat *Archid. & alios*, & ideò beneficiatus qui recitat vnũ officium pro alio, non tenetur ad restitutionem. Alij autem aliter sentiunt. Noster verò lator nullum recitasse officium hic præsupponitur.

Non fecit suos, &c. Id est, quos percepit post elapsum primum semestre adepti beneficij: nam ad restitutionem fructuum perceptorum in primo semestri, non tenetur beneficiatus ex decreto *Concil. Lateranen.* quod fuit innouatum, & declaratum per *sanctæ memor. Pium Quintum, Constitut. supracit.* quando in primo dicto semestri non recitat horas canonicas; peccat tamen mortaliter non recitando.

Iniuncta inde ei pro modo culpæ, &c. Quia lator omittendo officium omisit seruitium laudis diuinæ, iniungi ei debet pro pœnitentia aliquid, quod compenset omissam laudem, videlicet Septem Psalmi Pœnitentiales, vel vnũ Psalterium, vel aliquid amplius secundum qualitatem delicti, vt *Sylvest. in sum. loco cit. num.* 17. bene notauit.

Nec non erogatione, &c. Cum lator, vt supra diximus, non teneatur ad restitutionem fructuum perceptorum in primo semestri, de his noster exequutor nullam rationem habere debet in determinanda eleemosyna, ac si non fuissent à latore percepti.

Alicuius partis, &c. Quæ sit hæc *pars*, quam M. P. requirit erogandam in alimoniam. *Pauperum, &c.* Noster exequutor non ex libero

libero suo arbitrio determinet, sed ex arbitrio boni, & prudentis viri; hoc enim important verba illa, *quæ tibi visa fuerit*, vt aliàs diximus; ac etiam ex qualitate facultatum latoris: nam ista pars est relata ad latoris facultatem, immo paupertatem per dictionem illam, *iuxta*, quæ dictio importat relationem in omnibus ad relatum. *c. Abbate*, 25. §: *præterea, de verborum significat.* hoc est, ad præallegatam paupertatem.

Dictio, iuxta, importat relationem ad relatum.

Hoc etiam ex eo probatur, quia M.P. iunxit prædictæ *parti*, verbum *alicuius*, quod operatur, vt nomine partis veniat quælibet minima pars, vt notatur in *clem.* 1. *in verbo, aut earum parte, de verborum significat.* Demum

Probatur ratione: nam stante paupertate latoris, non potest ei demandari alia partis fructuum erogatio, nisi illa, quam commode, & de facili exhibere valet; quia ad illam, quæ nisi cum magna difficultate præstari potest, non tenetur: difficultas enim magna æquiparatur impossibilitati. *l. nepos Proculo* 125. *ff. de verb. significat. l. si seruus depositus*, 22. *ff. de noxal. l. diuortio*, 37. *ff. de negot. gest. l. apud Iulianum*, 40. *ff. de legat.* 1. Et sicut ad impossibile non tenetur, ita neque ad valde difficile. Commode autem præstare nequit, nisi minimam partem: ergo hanc noster exequutor iniungere latori debet, & non aliam.

Quæ autem sit hæc minima pars? determinanda est non ex possibilitate latoris, sed ex fructibus malè perceptis; nam huiusmodi erogatio debet esse minima respectu fructuũ restituendorum; maior verò respectu commodæ possibilitatis latoris, qui tenetur totam eam summam erogare, quam commodè præstare potest; hoc enim important illa verba, *quæ tibi iuxta modum facultatum latoris visa fuerit*.

Aliosque pios, &c. Videlicet fabricam Ecclesiæ, seu Capellæ dicti beneficij, iuxta *Decretum Concilij Lateranensis*, & prædictam *Leonis Decimi Constitutionem*. Si autem fabrica huiusmodi non extet, erogetur in alios pios vsus, vt in precedentibus diximus.

CONDONATIO FRVCTVVM,

Pro Clerico Beneficiato, qui incessit absque habitu, & tonsura clericali.

FR. Antonius Barberinus, &c. Quod ipse aliàs per aliquod temporis spatium incessit absque habitu, & tonsura, licet obtineret beneficium Ecclesiasticum, & idcircò fructus ex illo interim perceptos non fecit suos. Cum autem, &c. lator prædictus de præmissis plurimum doleat, pro suæ conscientiæ quiete cupit sibi fructus prædictos per Sedem Apostolicam condonari. Quare, &c. quatenus si est ita, dictum latorem, audita prius eius sacramentali Confessione, à præmissis absoluas, hac vice, &c. iniuncta, &c. quodque faciat eleemosynam arbitrio tuo, & alijs, &c. ac eidem reliquos fructus indebite perceptos gratiosè remittas, & condones in foro conscientiæ, &c. vt supra.

Absque habitu, &c.

Clerici Beneficiati tenentur incedere in habitu & tonsura aliàs non faciunt fructus suos.

Omnes Clerici beneficiati tenentur ex *c. Clerici, 15. de vita, & honest. cleric. & decreto sac. Concil. Trid. sess. 23. cap. 6. de reform.* deferre iugiter habitum, & tonsuram clericales, id est vestes talares, & coronam, idque etiam ex *Constitutione sel. record. Sixti Quinti*, quæ incipit, *Cum sacrosanta*,

Non fecit suos, &c.

Per *Clement. 2. de vita, & honest. cleric.* Omnes clerici beneficiati publice incedentes absque clericali habitu, priuantur per sex menses à die huiusmodi incessionis, fructibus sui beneficij: dummodo tamen sic incedant sine rationabili causa. Quæ sit hæc rationabilis causa, noster exequitor iudicabit ex occasione, videlicet inopinata, & moram minimè patiente, ex breuitate temporis, &c. videlicet, si sit per transennam, & sine vlla, vel breui mora in publico facta. Quis autem dicatur publicè incedere sine habitu, &c. collige ex qualitate locorum, videlicet plateis, vicis, Consistorijs, Congregationibus, &c. à quibus excluduntur priuatæ domus, in quibus si quis incedat sine habitu, & tonsura clericalibus, non incurrit prædictam pœnam, cum clericus non obligetur in priuato deferre habitum clericalem; expedit tamen vt illum semper deferat, & nunquam deponat, vt semper præ oculis habeat eam, qua insignitus existit, dignitatem, & sic à laicalibus se leuitatibus semper abstinere meminerit.

Notą, quod præallegata bulla Sixti V. non solum dictos beneficiatos incedentes sine habitu, & tonsura, priuat fructibus beneficiorum, & pensionum ipso facto, & absque alia declaratoria, verum etiam ipsis beneficijs, & pensionibus. Aliqui tamen DD. probabile existimant, huiusmodi pœnam non habere locum in foro conscientiæ, quia est pœna priuans iure quæsito, & possesso, & ideò requirit sententiam declaratoriam facti. *Azor. tom. 2. lib. 8. cap. 10. q. 3. Nauar. consil. 3. de vita, & honest. cleric. Sotus de iustitia, & iure, lib. 1. quæst. 6. art. 6. & alij.*

Reliqua huius formulæ, vide in proxima præcedenti formula.

ABSOLVTIO A CENSVRIS,

Pro eo qui Libros prohibitos legit.

FR. Antonius Barberinus, &c. Quod ipse aliàs Libros prohibitos legit, & idcircò in excommunicationis sententiam incidit. Cum autem, &c. lator prædictis de præmissis plurimum doleat, pro suæ conscientiæ quiete cupit per Sedem Apostolicam absolui. Quare, &c. quatenus si est ita, dictum latorem, audita prius ipsius sacramentali Confessione, dummodo ex lectione huiusmodi nullam hæresim hauserit, ab excommunicatione, aliisque sententijs, censuris, & pœnis Ecclesiasticis, quas propter præmissa incurrit, absoluas, hac vice, &c. iniuncta, &c. iniungenda. In foro conscientiæ, & in actu, &c. Datum, &c.

Libra-

Libros prohibitos, &c. Triplici ex cauſa prohibentur libri; Primò, quia continent hæreſim, vel falſi dogmatis ſuſpicionem, vt patet ex *Conſtit. Pij Quarti, quæ incipit, Dominici gregis.* Secundo, quia ſunt damnati Auctoris. Tertio, quia ſunt obſcæni, & cõtra bonos mores.

In excõmunicationis, &c. Legentes libros ex prima, vel ſecunda cauſa prohibitos, incurrunt in excommunicationis ſententiam contentam in præallegata *Conſtit. Pij IV.* Prohibitos verò ex tertia tantum cauſa præallegata, peccant mortaliter ſolummodo, ſed non incurrunt cenſuram aliquam.

Dummodo nullam, &c. Cum dictio, *dummodo*, vt alias diximus, requirat vt de neceſſitate exiſtat illud, cui adiungitur, ad hoc vt diſpoſitio poſſit ſuum effectum ſortiri; ideò noſter exequutor diligenter perſcrutetur, an lator ex lectione huiuſmodi aliquam hæreſim contraxerit: ſi enim contraxit, neutri facultas præſens ſuffragatur.

Et aduertat illud verbum, *hauſerit*, quod importat intrinſecum effectum, & pertinaciam, ex ſimilitudine illius, qui vinum, vel aquam furtiuam hauſit; nõ enim hauſit illa vt profundat, ſed vt in ſtomacho & intus retineat, & in ſuum commodum digeri deſiderat. Ita iſte lator, ſi ex lectione concepit hæreſim aliquam, & de errore admonitus conceptam hæreſim deponere nõ vult, dicitur verè hauſiſſe hærefim: ſecus verò ſi ſtatim admonitus admiſſum incaute errorem depoſuit, quia tali caſu non adſunt intrinſecus affectus, & pertinacia, quæ neceſſariò requiruntur ad hæreſim inducendã, vt paulò ante diximus; ſed ſolummodo eſt quidam extrinſecus, & materialis error. Si ergo lator legit libros primo, vel ſecundo modo ſuperius allegatis prohibitos, diligentibus noſter exequutor interrogationibus inquirere debet, an ille ex lectione conceperit aliquam hæreſim: ſi vero perlegit libros ex tertia præallegata tantum cauſa prohibitos, parum, ac forſan nihil laborandum eſt in inquirendo, an lator hauſerit aliquam hæreſim ex lectione illorum.

Quas propter præmiſſa incurrit, &c. Si non incidit in excommunicationem prędictæ Cõſtitutionis, forſan incidit in aliam à locorum Ordinarijs, vel particularibus Inquiſitoribus contra legentes libros prohibitos ex prædicta tertia cauſa, prolatam: & ideo tutius eſt huiuſmodi penitentes abſoluere ad cautelam à cenſuris, ſi quas propter allegatum caſum incurrit: & hoc sẽper in ſuis litteris M. P. obſeruat.

Iniuncta, &c. Latori pro pœnitentia imponerem lectionem alicuius libri ſpiritualis, cum contraria contrarijs curanda ſint, & ad poſitionem vnius contrarij ſequatur remotio alterius. *l. ſi inter, 15. ff. de except. re iudicatæ.*

Et alijs, &c. Inſuper imponẽdum illi eſt ex prędicta Pij Quarti Conſtitutione, & ex alijs decretis S. Officij, vt prædictos libros, ſi in ſua ſint poteſtate, conſignet Inquiſitori, vel loci Ordinario, vel obtineat licentiam ab Inquiſitore illos retinendi, & legendi. Reliqua, vt in præcedenti formula.

PRO EO,

Qui libros Hæreticorum scienter retinuit.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Quod ipse aliàs libros Hæreticorum scienter retinuit, & legit, & idcircò in excommunicationem incidit. Cùm autem, &c. Lator prædictus de præmissis plurimum doleat, pro suæ conscientiæ quiete cupit per Sedem Apostolicam absolui. Quare, &c. Quatenus si est ita, dictum latorem, audita prius ipsius sacramentali Confessione, dummodo ex lectione huiusmodi nullam hæresim hauserit, & postquam dictos libros, si in eius sint potestate, Inquisitori hæreticæ prauitatis consignando, tradiderit, cautè tamen, ne se prodere cogatur, ab excommunicationis, alijsque sententijs, censuris, &c.* prout in præcedenti formula.

Postquã dictos libros, &c. Istius clausulæ adimplementum præcedere omnino debet absolutionem huiusmodi, quia dictio, *postquã* excludit omne tempus anterius. *l. Aemilius*, 39. *ff. de minoribus*, vt alias probauimus; alias absolutio esset nulla, quia ponitur dicta clausula cum dictione, *postquam*, quæ facit conditionatum actum, cui adiungitur, vt notat *Bart. in l. quibus diebus*, 40. *§. Termilius*, *num.* 5. *ff. de condit. & demonstrat.* & actus conditionalis non valet, nisi adimpleta conditione. *l. si quis sub conditione*, 8. *ff. si quis omissa causa testam. l. cedere diem*, 213. *ff. de verb. significat. l. ex facto*, 19. *ff. de hæred. instituit.*

Si in eius potestate, &c. Per hanc parenthesim limitatur, ad præsentis clausulæ adimplementum latorem non teneri, si libros prohibitos, quos legit, amplius non habeat; cum dictio, *si*, importet conditionem. *l.* 1. *ff. de condit. & demonstrat. vbi DD.*

Potestate, &c. Hoc verbum non strictè, prout importat proprium rei dominium, sed latè hic accipitur, prout respicit naturalem rei possessionem: & ideò noster lator prædictos libros, siue sint ipsius, siue alterius personæ, tenetur illos consignare Inquisitori, cum pleni dominij traditione: nam Inquisitores habent ius per sui officij priuilegia ad omnes, & singulos libros prohibitos, & ideò illis, & non alijs tradi debent. Existimo tamen posse, & debere restitui eorum prætensis dominis, si ipsi habent licentiam illos apud se retinendi, & legendi; nisi velimus prædictos dominos remansisse spoliatos prædicta licentia, & consecutiuè omni iure, quod in prædictis libris habebant, ex eo quod huiusmodi licentia abusi sint, alijs non habentibus eam illos legere permittentes cum salutis alienæ periculo, cum in eo quis puniri debeat, in quo deliquit.

Inquisitores habent ius ad omnes libros prohibitos.

Cautè tamen, &c. Id est, prudenter, ac diligenter. *cap. si quis Abbas, vbi glossa in verb. cautus*, 18. *quæst.* 2. Ex quo colligitur, quod exequutor non debet obligare latorem ad consignandum per se ipsum præ-

Dictio, cautè quid importet.

prædictos libros, sed tantum per interpositam personam fidelem.

Aduertat, quod consignans debet esse celer ad exequutionem, & prudens ad occultandam personam deliquentis. Celer, quia vbi primum commodè potest, debent prædicti libri consignari saltem in manibus nostri exequutoris, qui illos transmittet ad Inquisitorem vel loci Ordinarium. Prudens, quia non debet exprimere nomen latoris; &, si periculum sit, ne ex aliqua coniectura veniatur in cognitionem illius, differat consignationem, vel aliquam simulationem desuper licitam fingat vt seruetur sigillum.

ABSOLVTIO,

Ab hæresi pro Conuersa, quæ circa aliquem Fidei articulum dubitauit.

Fr. Antonius Barberinus, &c. Quod ipsa alias dubitauit circa quendam Fidei articulum, & idcirco in censuras Ecclesiasticas incidit. Cùm autem, &c. latrix prædicta de præmissis, quæ occulta sunt, plurimum doleat, pro suæ conscientiæ quiete cupit per Sedem Apostolicam absolui. Quare, &c. Quatenus, si est ità, dictam latricem, audita prius ipsius sacramentali Confessione, postquam de dicto articulo, de quo dubitabat, à te instructa fuerit, ab excommunicationis, aliisque sententijs, censuris, & pœnis Ecclesiasticis, quas propter præmissa quomodolibet incurrit, absoluas hac vice, &c. Iniuncta, &c. Iniungenda, in foro conscientiæ, &c. & non aliter, &c. Ita quod nullatenus suffragetur, & præsentes Litteræ lanientur, ita vt nullum illarum exemplum extet.

Dubitauit, &c. Firmiter debemus credere dogmata, quæ catholica iubet Ecclesia. *cap. 1. de summ. Trinitat. & Fid. Cathol.* & qui dubitat de articulis Fidei, inter hæreticos numeratur. *cap. 1. de hæreticis. cap. apertè, vbi glossa, in verbo, titubat, 24. quæst. 1.*

Dubitans in fide est hæreticus.

Sed non sufficit quælibet dubitatio ad constituendum hæreticum, nisi existat pertinacia: sicut enim ad constituendum hæreticum requiritur pertinacia, vt aliàs diximus, ita etiam ad constituendam huiusmodi dubitantem, cum æquiparatorum sit eadem ratio in eo, in quo æquiparantur, & consequutiue idem iudicium. *l. 1. ff. de legat. 1. cap. si quis, 33. vbi glossa in verbo, Postquam, 33. vbi glossa in verbo, mente, de electione, in 6.*

Æquiparatum est eadem ratio.

Postquam de dicto articulo, &c. Prius debet exequutor declarare latrici suum errorem, eo quod temere dubitauit de articulo, quem Catholica Ecclesia determinauerat diuino spiritu afflata; eamq; desuper edocere non argumentis philosophicis, & Theologicis, sed simplicibus verbis, & capacitati Pœnitentis conuenientibus: videlicet, quod dictus articulus cum sit de Fide, omnes Christiani tenetur sub pœna æternę damnationis se illi cõformare, & de illo sentire secundum Ecclesiæ determinationem, cum Ecclesia non possit vnquam errare in Fide, vel articulis fidei. *cap. à recta, 24. quæst.*

24 *quæst. 1. S. Thom. & Theologi communiter. Panor. in c. à nobis, 28. de sentent. excommunicationis nu. 2. cum alijs, & Doctor. communiter.* & si quis secus faciat, statim constituitur in pessimo, & damnato hæreticorum statu, & fit reus gehennæ, & excluditur ab æterna Dei beatitudine, vt diaboli membrum. *cap. 3. de hæretic.* His & similibus rationibus, non autem prædictorum textuum & Doctorum allegationibus, exequutor debet instruere latricem, antequam ei impertiat absolutionẽ, & si hanc instructionem omittat, existimo absolutionem inualidam; nam hic ponitur tanquam conditio sine qua non, ob præcedentem dictionem, *postquam.* vt in præcedenti diximus. Secundo, quia est de forma à M. P. præscripta, & forma etiã in minimis est obseruanda, vt alias probauimus, & si deficiat in minimo, actus corruit. *l. cum hi, 8. §. si prætor, ff. de transact. l. non dubium, 5. C. de legib.*

Lanientur, &c. Exequutor retineat apud se præsentis absolutionis litteras, & non restituat latrici, sed eas minutatim laceret: non enim videtur satisfieri menti M. P. nisi huiusmodi litterarum pagina dimidietur saltem, vt alias in Secunda præcedenti Parte diximus.

Nullum earum, &c. Dictio, *nullum*, cum sit vniuersalis negatiua, & omnia excludat. *cap. si Romanorum, 19. dist. prope med.* infertur, quod neque originale conseruari, neque inde sumptum, seù copia simplex extrahi debet. Secundo infertur, quod sigillum inde amouendum, & minutatim pagina præsentium litterarum laceranda, ne priuatum, aut authenticum earum extet exemplum; quia sigillum appositum in scriptura, & ipsius scripturæ integritas, faciunt scripturam authenticam, & in forma probanti. *cap. scripta, 2. & cap. inter dilectos, 6. de fide instrum. vbi Doctores.* Existimo tamen satis esse, si in duas diuidantur partes, vel æquales, vel quasi æquales. Hoc dico, vt notabiliter lacerentur, quia per huiusmodi laceratione litteræ patiuntur enormem fracturam, & derogatur illarum fidei, probationisque vim amittunt. *dicto cap. inter dilectos, vbi Panorm. num. 4.* Et hoc in odium hæresis.

Dictio, nullum est vniuersalis negatiua.

Sigillum facit scripturam authenticam.

PRO LAICO HAERETICO.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Quod ipse aliàs quibusdam opinionibus hæreticis adhæsit, & idcirco in censuras Ecclesiasticas incidit. Cum autem, &c. dictus lator ad cor reuersus, de præmissis plurimum doleat, pro suæ conscientiæ quiete cupit per Sedem Apostolicam absolui. Quare, &c. dictum latorem, dummodo non habeat complices, vel conscios, audita prius ipsius Sacramentali Confessione, postquam prædictos errores, & omnes quascumque alias ab Ecclesia damnatas hæreses coram te abiurauerit, & detestatus fuerit in forma solita, ab excommunicationis, alijsq; sententijs, censuris, & pœnis Ecclesiasticis, quas propter præmissa quomodolibet incurrit, hæresi, & excessibus huiusmodi absoluas hac vice, &c. iniuncta, &c.* vt in præcedenti.

Opi-

Opinio, & sententia idem sunt.

Opinionibus hæreticis, &c. Opinio idem est ac sententia. *l. à Proconsulibus, 19. C. de appellat. vbi glos. in verbo opinionis, & l. sciendum, 6. vbi glos. in eodem verbo, opinionem, ff. de appell. recipien.* & hæresis appellatur hic nomine sententiæ, quia hæretici contra Catholicam fidem, & sanctas Ecclesiæ definitiones iniquam suorum errorum quasi sententiam proferre ausi sunt, & credentes hæreticorum erroribus iudicantur hæretici. *cap. penult. §. fin. de hæretic.*

Adhærere, &c. Id est, sequi tanta pertinacia, & intrinseca tenacitate, vt mediantibus huiusmodi opinionibus euaserit vnum [illegible] & vna anima cum ipsis hæreticis; hoc enim importat istud verbum, *adhærere*, vt *cap. damnamus, 2. de sum. Trinit.*

Dummodo non habeat, &c. Hæc clausula importat conditionem vigore dictionis, *dummodo*, vt sæpius diximus; ideò excludit omnino complices, ad hoc vt lator possit absolui.

Complicum nomine qui veniant.

Complices, &c. Nomine complicum, hic non veniunt omnes illi, qui eosdem errores sectantur, sed tantum illi, quorum opera, auxilio, & societate indiuiduali lator in prædictam hæresim lapsus, eamq; secutus est: hoc enim importat istud nomen complex. *cap. ex parte, 15. de foro competenti. cap. cum Vuintonien. 25. de elect. & declarauit Sanctiss. D. N. Vrbanus VIII. in infrascripta sua Constitutione in illis verbis: Sed tamen habent complices, quia magistri, vel discipuli aliorum sunt, vel alio modo in hæresi cum alijs complicati,* alias frustra apposita fuisset hæc clausula, cum nulla fere sit hæresis, quæ suos non habeat sectatores; & ideò vnusquisque hæreticus habet in hoc sensu complices, & consequutiue neminem posset M. P. absoluere ab hæresi, cum iuxta reformationem S. Pœnitentiariæ factam à Sanctiss. D. N. Vrbano huius nominis VIII. sub litteris in forma Breuis expeditis die 27. Septembris anni 1634. Pontificatus sui XII. illi expressè prohibeatur absoluere hæreticos occultos, qui habent complices, nisi prius se præsentauerint Sancti Officij Inquisitori, vel Ordinario, seù eius Vicario Generali, coram altero eorum, & Notario, ac duobus Religiosis nominauerint complices, & secretè abiurauerint.

Vel conscios, &c. Id est, [illegible] cum quibus de sua hæresi collocus, [illegible] in prædicta loquutus fuerit, prout [illegible] Constitutione declaratur: & hos etiam Inquisitori, &c. vt supra, prius nominare tenetur, antequam à M. P. possit absolui.

Insurgit difficultas: *Si lator vnũ tantum complicem habeat, vel vnum conscium sui erroris, an possint ei huiusmodi litteræ suffragari ad hoc vt per nostrum exequutorem absoluatur, cum prædicta Constitutio, & præsentes litteræ, loquantur in numero plurali.* Pro parte negatiua videntur facere. *l. 1. §. si stipulanti, de verb. obligat. & cap. 1. de arbitris in 6.* vbi dicitur in maiori summa inesse minorem, & sic in numero plurali inest singularis.

Secundò, agitur de re maximè pernicioſa Reipublicæ, & animarum saluti, extirpanda, & ideò omnis dispositio desuper facta debet stricte, & rigorosè interpretari ad fauorem dictæ extirpationis, &c. cum in tam graui crimine, cum multa oporteat cautela procedere.

cap. vt officium, 11. *§. verum, de hæret. in 6.* Ergò huiuſmodi diſpoſitio habet locum in vno complice, vel conſcio: ergo litteræ præſentes non ſuffragantur latori exiſtente complice, &c.

Tertiò, excluſio complicum ideò fit, vt ſic concepta hæreſis facilius euaneſcat, & hæreticus ad cor reuerſus, tenacius in fide perſeueret, cum complicum calore deſtituatur: ſed hæc ratio militat, tàm in vno, quàm in pluribus complicibus: ergo dicta Conſtitutio, & litteræ Maioris Pœnitentiarij, æque excludunt vnum, ac plures complices: ergo exiſtente vno complice, vel conſcio, litteræ abſolutionis huiuſmodi latori non poſſunt ſuffragari.

Contrarium tamen alij verum, vel ſaltem probabilius eſſe exiſtimant: Primò, quia tàm prædicta Conſtitutio, quàm præſentes litteræ, loquuntur in numero plurali, qui numerus vno non contentatur, vt benè notauit *Card. Thuſcus in ſuis pract. Concluſ. tom. 2. litt. D. concluſ. 333. num. 1. & litt. P. concluſ. 367.* Sed in duobus ad minus verificari debeat. *l. vbi numerus, 12. ff. de teſtibus. l. libertas, 17. §. vltim. ff. de manumiſſ. teſtam. cap. pluralis locutio, 41. de reg. iuris in 6.*

Vnum & nihil æqui parantur.

Secundo, quia vnum, & nihil æquiparantur à DD. communiter, per *cap. cum dilecti, 18. §. fin. de accuſat. l. iusiurandi, 9. C. de teſtibus.*

Tertio, quia agitur de ſalute animæ, ac propterea de cauſa fauorabili; & ideò quæ ad fauorem animæ faciunt, ſunt in dubio amplianda, & quæ ad eius ſalutem retardandam faciunt, ſunt in dubio reſtringenda, & ideò ſi lator vnum tantum complicem habeat, vel conſcium, poteſt vigore huiuſmodi litterarum abſolui.

Quid agendum, ſi lator haberet vnum complicem, & vnum conſcium. Auctores ſecundæ ſententiæ exiſtimant adhuc poſſe abſolui, quia ſinguli faciunt diuerſas ſpecies, & inſimul vniti non poſſunt conſtituere in altera earum indiuidualem pluralitatem, quæ requiritur à prædictis Conſtitutione, & litteris; & ideò non poſſunt retardare latoris abſolutionem, ob rationes eaſdem ſuperius allegatas de vno complice.

Hoc tamen ſecundum tutiorem ſententiam reijciendum videtur. Tutiorem exiſtimo primam ſententiam, quia litteræ M. P. fundantur in facultate ſibi conceſſa in allegata Conſtitutione Vrbani Octaui, quæ loquitur de hæreticis pœnitentibus in plurali, & ideò ſubiungit complices in plurali.

Secundo, quia eadem Conſtitutio declarando, qui ſint iſti complices, exemplificat in Magiſtro, qui regulariter eſt vnicus cum vnico diſcipulo: & inde colligitur, quod eius intentio ſit etiam, vnicum excludere complicem in ſua diſpoſitione.

Tertiò, licet vnus complex, & vnus conſcius non conſtituant duos complices, attamen faciunt duos conſcios, & ideò cadunt ſub dicta prohibitione.

Ad rationes ſecundæ ſententiæ reſpondetur, ſub plurali non excludi ſingulare in diſpoſitionibus, quando conſtat de mente diſponentis, prout in noſtro caſu.

Ad ſecundam reſpondetur, quod vnum, & nihil æquiparentur, non eſſe ſimpliciter verum, alias ſequerentur infinita abſurda; videlicet quod vnum homicidium eſſet nullum homicidium, vna ciuitas eſſet nulla ciuitas, & ſimilia, quæ nemo ſanæ mentis admittere poteſt; ſed ſolum æquiparantur quoad effectum conſtituendi legitimum iudicium, & condemnandi reum, ita

vt

vt ex vnius dicto Iudex neminem iudicare, & condemnare possit, eo quod dictum vnius, tam parui fit, ac si non esset, quia vnus facile decipi potest, & solum modo in ore duorum, vel trium stat omne verbum.

Ad tertiam respondetur, in rebus ad salutem animæ spectantibus tutiorem partem esse tenendam; ergo prima sententia obseruanda est.

Abiurare est penitus renunciare.

Postquam abiurauerit, &c. Id est, penitus renunciauerit cum iuramento. *glos. in cap. accusatus, 8. in figuratione casus de hæreticis in 6.*

Detestatus fuerit, &c. Id est, de eis vt erroneis, & pernicioſis maledixerit.

In forma solita, &c. Forma abiurationis poterit esse infrascripta.

Formula abiurationis.

Ego N. Constitutus personaliter, & genuflexus coram te N. Sacrosancta Dei Euangelia coram me posita manibus corporaliter tangens sciens neminem saluum fieri posse extra illam Fidem, quam tenet, & credit, prædicat, profitetur, & docet Sancta, Catholica, & Apostolica Romana Ecclesia, cuius caput est ad præsens D.N.P. N. contra quam fateor, & doleo me grauiter errasse, quia tenui, & credidi vsque ad diem præsentem, quod hæretici tenent, & credunt; videlicet, & hic exprimit indiuidualiter suos errores hæreticales post quos subiungit.

Ideò nunc de veritate catholicæ fidei, & de hæreticorum secta falsitate certus, abiuro, maledico, & detestor omnes supradictas hæreses, & errores, vna cum quibuscunque aliis hæresibus, & erroribus, contradictam Sanctam, Catholicam, & Apostolicam Romanam Ecclesiam se se quomodolibet extollentes: & iuro me nunc toto corde credere, & in futurum, Deo adiuuante, firmiter creditur um quidquid tenet, credit, prædicat, profitetur, & docet prædicta Sancta Mater Ecclesia Catholica, & Apostolica Romana: & iuro, ac promitto me nunquam hæreses prædictas, neque alias creditur um, nec minus familiaritatem aut conuersationem cum hæreticis, vel de hæresi suspectis, (quoad potero) habiturum. Immo si aliquem talem in partibus Catholicorum cognouero, illum denunciabo Inquisitori, vel Ordinario loci, vbi fuero. Sic me Deus adiuuet, & hæc sancta illius Euangelia, quæ propriis manibus tango.

Si lator præsentium ignoret linguam Latinam, poterit hanc formulam vernacula lingua proferre.

Iniuncta, &c. Videlicet, quod quamprimum poterit, visitet pedester Ecclesiam Sancti N. quod bis, aut ter ieiunet in pane tristitiæ, & aqua doloris, & quater in anno confiteatur sacramentaliter peccata sua, & sumat Eucharistiæ Sacramentum: huiusmodi enim pœnitentiam solent Inquisitores imponere sponte comparentibus, prout videri potest in Praxi Sancti Officij per R. P. Fr. Elisæum Marinum typis demandata.

A CRI-

A CRIMINE FALSI.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Quod ipse aliàs in quadam dispensatione à Sede Apostolica obtenta nonnulla verba immutauit, & idcircò in excommunicationem incidit. Cum autem, &c. lator prædictus de præmissis, quæ occulta sunt, plurimum doleat, pro suæ conscientiæ quiete cupit per Sedem Apostolicam absolui. Quare, &c. Quatenus si est ita, dictum latorem, audita prius eius sacramentali Confessione, dummodo non sit verba, quæ alterent gratiam, ab excommunicationis sententia, quam propter præmissa incurrit, absoluas hac vice, &c. Iniuncta, &c. iniungenda, in foro conscientiæ, &c. & non aliter, &c. ita quod &c.*

Dispensationis nomine veniunt supplicationes signatæ à D. Papa, vel eius officialibus.

Dispensatione, &c. Nomine dispensationis hic sumuntur non solum litteræ expeditæ, verum etiam earum supplicatio, postquam à Papa, vel eius officialibus signata fuerit, prout exprimitur *in 6. capite Bullæ in Cœnæ Domini*: nam huiusmodi supplicatio est velut anima, quæ dat esse Litteris Apostolicis, quia secundum illarum formam conficiuntur litteræ ad vnguem, cū supplicatio nihil aliud sit, quam petitio in scriptis exhibita. Dixi, ad hoc, vt dicatur Apostolica, necesse esse vt sit signata à Domino Papa, vel eius nomine ab eius officiali, cuius vigore litteræ confici debeant, & expediri sub nomine Summi Pontificis, non autem sub nomine officialium Pontificis, seu Congregationum, &c. alias enim supplicatio non signata remanet in suo esse priuato, & sic non cadit sub censura contra falsificantes litteras, & supplicationes Apostolicas inflicta. In materia enim pœnali stricta fit interpretatio *c. in pœnis, 49. de reg. iur. in 6. c. ex litteris, 11. de constitut.*

Immutauit, &c. Huiusmodi verborum mutatio fit, vel subrogando alia in totum, vel in partem addendo, vel delendo, aut mutando aliquam litterarum, per quam significatio dicti verbi, & sensus alteretur: v. g. si loco verbi, *cedet iura*, apponatur *cedit*, vel *cessit iura*: præteritum enim excludit præsens. *l. si quis, 7. ff. de iurisdict. omnium Iudicum*, & è contra; & alia similia verba, quæ notabiliter mutant sensum in dispositionibus.

Dummodo non sint verba, &c. Hæc clausula ob dictionem, *dummodo*, importat conditionem, quæ prius verificari debet, antequam lator præsentium absolui queat.

Alterare gratiam quid sit.

Alterent gratiam, &c. Id est mutent, & varient sensum, & intentionem concedentis: alterare enim est quasi alterum facere.

Ex quibus modis fieri possit.

Alteratio fieri potest, vel in narratiua petitionis, vel in dispositiua gratiæ concessæ, vel in datæ appositione. Narratiua alteratur, cùm facti, vel petitionis series variatur. Secundò dispositiua concessionis alteratur cum extenditur, & magis ampliatur gratia, quam fuerit intentio concedentis. Tertio alteratur data, vel cum ponitur antedata, id est, dies præce-

dens

dens ipsam concessionem, quo sic eluditur alterius præuentio, prout est in rebus beneficialibus, & gratiosis, quæ sequuntur primos impetrantes; prior enim in data est potior in iure. *c. qui prior, 54. de reg. iur. in 6. l. qui balneum, 9. & l. potior, 11. ff. qui potiores in pign. hab.* vel cum ponitur postdata, protrahendo diem concessionis, ad effectum derogandi prioribus concessionibus, quia vltima derogant prioribus. *c. 1. de constit. in 6. l. pacta nouissima, 12. C. de pactis. l. sed & posteriores, 28. ff. de legibus, vbi glos. in verb. pertinent.*

Prior in tempore est potior in iure.

Falsitas in litteris Apostolicis quomodo sunesti ganda.

In his tribus locis litteras Apostolicas intueri diligenter debet, qui de earum falsitate cognoscere velit: in alijs partibus prædictarum litterarū, verba sunt modici momenti, & ideo non inducunt falsitatem. *argum. c. final. de crimine falsi, vbi glos. in verb. rasuras.* ideo si verba fuerint in his litterarum partibus per latorē mutata, & alterent gratiam, non ei suffragabuntur huiusmodi litteræ, & ideo non poterit vigore illarum absolui per nostrum exequutorem.

Ab excommunicationis, &c. Quæ habetur in *c. ad falsariorum, 7. de crimine falsi, & nouissimè in Bulla Cœna Domini, cap. 6.*

Et alijs, &c. Videlicet, quod iuramento promittat à similibus excessibus in futurum abstinere, & si alicui forsan damnum attulit, illud reficere, & alia peragere, ad quæ latorem teneri noster exequutor iudicauerit.

ABSOLVTIO

Pro Laicis, qui scalam cuiusdam Clerici deuastarunt, &c.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Quod ipsi aliàs scalam cuiusdam Clerici deuastarunt, & cum lata esset excommunicatio contra scientes, & non reuelantes huiusmodi delictum, ne sc proderent, illud minimè reuelarunt. Cum autem, &c. dicti latores de præmissis, quæ occulta sunt, plurimum doleant, & pretium, seu æstimationem damni prædicti illati curauerint prædicto Clerico persolui, & consignari; pro suæ conscientiæ quiete cupiunt per Sedem Apostolicam absolui. Quare, &c. dictos latores, audita prius eorum Sacramentali Confessione, si aliud non supereſt, in quo dicto Monitorio de iure parendum sit, ab Excommunicationis sententia, quam propter præmissa quomodolibet incurrerunt, absoluas hac vice, &c. Iniuncta, &c. iniungenda, &c. in foro &c.*

Precium seu, &c. Pretij appellatione propriè venit pecunia numerata. *l. quod si seruus, 3. §. fin. & l. si res, 5. ff. de in rem verso. l. 1. §. sed verior, ff. de cōtrahenda empt.* late sumpto vocabulo venit quicquid pro re datur. *d. l. 1. ff. de contrahenda emption.* Ad hoc autem, vt sit pretium, necesse est, vt interueniat æqualitas valoris. *d. l. 1. ff. de contr. empt.* quæ æqualitas colligitur ex communi, & publica æstimatione. *d. l. 1.*

Pretij appellatione propriè venit pecunia.

Et ideo latores tenentur reficere omnes expensas, quas Clericus in restauratione dictæ scalæ fecit. *cap. si læserit, 4. de iniurijs, & damno dato,*

dato, hoc enim importat verbum illud, *æstimationem*, & si non integrè satisfecerunt, antequam absoluantur integrè satisfaciant. *cap. porro, 7. de sent. excomm.* si possunt; alias promittant, quam primum poterunt se satisfacturos, & super hoc ab illis recipiatur iuramentum.

Dictio, *si*, importat conditionem.

Si aliud, &c. Cum dictio, *si*, importet conditionem. *l. 1. §. item si quis, ff. de verb. obligat.* necesse est, vt latores prius parauerint Ordinario in ijs omnibus, quæ in Monitorio desuper ab eodem Ordinario emanato continentur, antequam absoluantur ab excommunicatione; quia facultas huiusmodi absoluendi latores, fuit concessa cum hac conditione, & nemo regulariter durante sua contumacia, & inobedientia, debet absolui.

In quibus de iure, &c. Hæc verba declarant præcedentia, videlicet, latores debuisse prius parere suo Ordinario in ijs tantum, ad quæ de iure tenentur: de iure autem non tenentur suam occultam turpitudinem propalare, & sic arma contra se exhibere. *cap. 1. de probat. l. nimis graue, 7. C. de testib. & l. qui accusare, 4. C. de edendo.* Et ideò latores non tenentur obedire Monitorio sui Ordinarij in ijs rebus, quæ adimplere non possunt absque proprij delicti propalatione.

Secundò, neque tenentur parere in ijs, quæ sibi per impotentiam difficillima sunt, quia valde difficilium, & impossibilium idem est iudicium. *l. idem Iulianus, 41. §. constat, ff. de legat. 1.* & sicut non obligantur de iure ad impossibile, ita neque ad valde difficile, quæ tamen omnia nostri exequutoris determinanda sunt prudenti arbitrio.

Aduertat noster exequutor, quod parum interest, an omnes latores, vel alter eorum, loco omnium dicto Clerico satisfecerint, & integre contentis in Monitorio paruerint ad hoc vt possint absolui: quia M. P. nihil aliud per prædictas clausulas intendit, nisi Clerici læsi satisfactionem, & Ordinarij obedientiam; quæ si æque bene, & totaliter adimpleantur per vnum, ac per omnes, sufficit si ab altero eorum præstentur.

Iniuncta, &c. Pro Pœnitentia latoribus imponerem inuisere bis, aut ter Ecclesiam, in qua est adscriptus dictus Clericus; vel saltem Ecclesiam Cathedralem, & ibi Sacrum singulis vicibus audire, vel Coronam ibi B. V. recitare, quia in persona Clerici Ecclesia læditur, vt alias diximus.

PRO MVLIERE,

Quæ ingressa est claustra Religiosorum ad malum finem.

FR. Antonius Barberinus, &c. Quod ipsa aliàs ad malum finem ingressa Monasterium Religiosorum, ab altero ex illis se carnaliter cognosci passa fuit, & idcirco in excommunicationem incidit. Cum autem, &c. latrix prædicta de præmissis, quæ occulta sunt, plurimum doleat, pro suæ conscientiæ quiete cupit per Sedem Apostolicam absolui. Quare, &c. quatenus si est ita, dictam latricem, audita prius ipsius Sacramentali Confessione, ab excommunicationis sententia, quam

propter

propter præmiſſa incurrit, & exceſſibus huiuſmodi abſoluas hac vice, &c. Iniuncta, &c. quodque ad Monaſterium dicti Religioſi, illiuſque Eccleſiam, quamdiu dictus Religioſus ibi fuerit, nunquam accedat, & alijs, &c. iniungend. In foro conſcientiæ, &c. Ita quod ſi dictum Monaſterium, illiuſq; Eccleſiam durante occaſione acceſſerit, in eandem excommunicationem eo ipſo relabatur. Datum, &c.

Ingreſſi, &c. Pius Quintus ſan. mem. per ſuam Conſtitutionem, quæ incipit, *Regularium, &c.* reuocauit omnia priuilegia, & licentias conceſſa mulieribus etiam in dignitate conſtitutis, ingrediendi clauſtra Religioſorum, & pœnam Excommunicationis latæ ſententiæ appoſuit tranſgreſſoribus: & per aliam ſuam Conſtitutionem, quæ incipit, *Decet Romanum*, declarauit, hanc Excommunicationem incurri à mulieribus ingredientibus dicta clauſtra non ſolum vigore ſuorum priuilegiorum, & licentiarum, verum etiam ſi ingrediantur quaſcunque alias ob cauſas.

Quæ occulta, &c. Si latricis exceſſus ſit publicus ea publicitate, quæ excludat eſſe occultum, exequutor deſiſtat ab ea abſoluenda, quia litteræ præſentes erunt ſubreptitiæ, & ideò nullæ, vt alias diximus: non enim M. P. caſus publicos ad confeſſarios remittit, ſed ad locorum Ordinarios.

Et exceſſibus, &c. Multiplex eſt latricis exceſſus, videlicet prohibita ingreſſio, & ſacrilegium, quia in loco ſacro, & cum perſona Deo dicata turpiter ſe immiſcuit.

Quodque ad Monaſterium, &c. Præter ea, quæ ſuperius diximus in explanatione formulæ pro Religioſo, qui intra ſui Monaſterij clauſtra introduxit, &c. nonnulla, quæ propria huius formulæ videntur eſſe, ſuperaddam.

Monaſterium, &c. Nomine huius Monaſterij venit illud, in quo non per tranſennam, & illico diſceſſurus, ſed tanquam vnus de familia dictus Religioſus cohabitat, & propterea dicitur Monaſterium dicti Religioſi. Genitiuus enim, vel importat dominium rei, cui coniungitur, vt bene notat *Bar. in proœmio ff.* vel quandam facultatem, ſeù ius adminiſtrandi, & poſſidendi. *gloſſa in cap. 1. verbo, terram propriam, de poſt. Prælat. quam ſequitur Panorm. in cap. quia, 11. num. 4. de Iudicijs.* Neutrum tamen ex his dictus Religioſus habet, & exercere poteſt in alieno Monaſterio, in quo per tranſitum, & ſtatim diſceſſurus commoratur. Credo tamen, ſi ibi per notabile tempus eſſet commoraturus dictus Religioſus; nomine ſui Monaſterij hoc loco etiam iſtud Monaſterium ſubintelligendum, & ideò latrix non poſſet, neque ad illud, neque ad eius Eccleſiam accedere, quandiù ibi ille commoraretur.

Genitiuus importat dominium vel quaſi dominium.

Ex quo colligitur, nomine Monaſterij dicti Religioſi, venire, non ſolum illud, in quo eſt perpetratus huiuſmodi exceſſus, verum etiam alia Monaſteria, in quibus ille eſt ſucceſſiuè commoraturus de familia, vel ad longum tempus. Nam prohibitioni nō dedit cauſam Monaſterium ſecundum ſe ſumptum, ſed in quantum ibi commoratur dictus Religioſus.

Durante occasione, &c. Id est, dicto Religioso ibi manente, qui fuit latrici occasio peccandi, illius mouendo affectum ad peccatum. Occasio enim licet non tribuat ex se effectum, mouet tamen affectum, vt notat *Panorm. in cap. si quando, §. num. 22. de rescript.* & in hoc differt à causa, quæ de sui natura sufficienter concurrit ad producendum effectum in suo genere, id est, vel in genere causæ finalis, efficientis, materialis, vel formalis. Hæc tamen occasio cum sit leuis ratio mouens affectum, vt causa insufficiens, non id præstat, & sic differt à causa. *cap. solitæ, 6. de maior. & obed. in princ.*

Occasio mouet affectum non tamen tribuit effectum.

Accesserit, &c. Vide quæ diximus in prælegata formula pro Religioso, qui introduxit, &c.

In eandem, &c. Latrix si accedat amplius ad prædicti Religiosi Monasterium, eiusque Ecclesiam, quandiù ille ibi fuerit, eo ipso relabetur in eandem excommunicationem. Vide quæ diximus in præcedentibus formulis pro percussore Clerici ad hoc propositum.

PRO ABSOLVTIONE

Viri Laici, seù Religiosi, qui sit ingressus claustra Monialium ad malum finem, Litteræ conficiuntur, vt in præcedenti formula.

ABSOLVTIO

Pro Laicis, qui bona naufragata acceperunt.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Quod ipse aliàs nonnulla bona ex naufragio in mari facto acceperunt, excommunicationis sententiam propterea incurrendo. Cum autem, &c. latores prædicti de præmissis plurimum doleant, pro suæ conscientiæ quiete cupiunt per Sedem Apostolicam absolui. Quare &c. quatenus si est ita, dictos latores, & quemlibet eorum, audita prius eorum sacramentali Confessione, postquam bona sic accepta, seu illorum valorem Dominis, si certi sint, restituerint, vel cum illis concordauerint; si verò Domini incerti sint, & illa non habeantur pro derelictis, Ordinario loci arbitrio suo inter pauperes distribuenda consignauerint, ab excommunicationis sententijs, &c. quam propter præmissa incurrerunt, absoluas hac vice. &c. iniuncta, &c. ac sub debito præstandi per eos iuramenti, quòd in futurum similia non committent, & alijs, &c. iniungenda in foro conscientiæ, &c.*

Ex naufragio, &c. Naufragium est quasi naufragium, id est, nauis fractura, ex qua rerum, & corporum periclitata sequitur submersio, & dispersio. *l. 3. C. de naufrag. l. 2. cum sequent. ff. ad leg. Rhod. de iactu. l. ne quid, 7. ff. de incendio, ruin. & naufrag.*

Naufragium quid sit.

Acceperunt, &c. Tam de iure ciuili est probibita ista acceptio,

Rapere bona naufragata est furtum.

tio, & reputatur furtum, vt per *totos tit. C. de naufrag. ff. ad leg. Rhod. de iactu, & ff. de incendio, ruina, & naufragio*, quàm de iure canonico. *c. excommunicationi, 3. de raptoribus, & in cap. 4. Bullæ in Cœnæ Domini.*

Ab excõmunicationis, &c.

Duplex adeſt excommunicatio cõtra rapientes bona naufragata, ſed non ſub eiſdem, prætextu, & ratione, ſed ſub diuerſis: nam in *d. c. excommunicationi*, ſolum fulminatur ſententia contra retinentes, & non reſtituentes dicta bona à ſe ablata, vt aperte patet ex illis verbis, *niſi ablata reddiderint*: & hæc excommunicatio non eſt reſeruata.

In Bulla vero Cœnæ Domini fulminatur excommunicatio contra rapientes bona naufragata, dum in ea dicitur: *Excommunicamus, & anathematizamus omnes, & ſingulos, qui Chriſtianorum quorumcunq; nauibus, tempeſtate, ſeu in tranſuerſum, vt dici ſolet, iactatis, vel quoquo modo naufragium paſſis, ſiue in ipſis nauibus, ſiue ex eiſdem electa mari, vel in littore inuenta cuiuſcunque generis bona ſurripuerint.* Ex quibus verbis etiam collige, ad incurrendam huiuſmodi cenſuram, quinque omnino concurrere debere. Primo, vt iſta bona ſurrepta ſint vere ſurrepta, id eſt, ablata animo non reddendi Dominis: qui enim accipiunt animo ea reddendi Dominis, non ſunt fures, ſed cuſtodes. Secundò, vt ſint bona Chriſtianorum, non tamen piratarum, qui hoſtibus æquiparantur. *l. hoſtes, 24. ff. de capt. & poſtlim. reuer. & l. hoſtes, 118. de verborum ſignific.* & conſequenter poſſunt bonis ſpoliari. *l. naugia, 18. C. de furt.* Et multo minus Hæreticorum, qui non veniunt nomine Chriſtianorum in fauorabilibus. *c. ſicut, 8. de hæreticis.* Tertiò, vt ſint bona nauis iam naufragium paſſæ, non autem paſſuræ; & ideò excluduntur ſurreptores bonorum ante naufragium, vel in trepidatione, & periculo ipſius naufragij, niſi ſint bona iacta in mari ob periculum imminens naufragij: nam iſtorum ſurreptores includuntur *in Bulla Cœnæ Domini*, per illa verba, *ſiue è nauibus eiecta*. Quartò, vt iſtud naufragium fiat in mari, non autem in flumine. Quintò, vt ſurreptio fiat in mari, vel in eius littore; & ideò hoc loco non admittitur ſurreptio bonorum nauis naufragium quidem paſſæ, ſed alibi repertorum, & è contra admittitur ſurreptio bonorum nauis in flumine naufragium paſſæ, ſed in mare, ſeu in eius littore repertorum: nam ſumus in *lege pœnali*, leges autem pœnales, vti verba ſonant, intelligendæ ſunt, nec ſunt extendendæ vltra propriam verborum ſignificationem. *l. factum cuique, 198. §. pœnalia, vbi Decius num. 5. ff. de reg. iur. c. in pœnis, 49. eod. tit. in 6.*

Etiam ſi ſimilitudo rationis videretur ſuadere extenſionem, adhuc non eſt facienda iſta extenſio, vt bene adnotarunt *Io. Andr. in c. odia, 15. de reg. iur. in 6. Imola in l. ſi vero, 65. §. de viro, col. 8. ff. ſolut. matrim.*

Conſtitutio pœnalis non eſt extendenda à ſimilitudine rationis.

Verum tamen eſt, eos qui ſurripiunt bona eorum, qui patiuntur naufragium in flumine, & ablata non reſtituunt, non eſſe liberos à ſententia excommunicationis contentæ in *d. c. excommunicationi.*

Qua requiruntur ad hoc vt incurratur excõmunicatio contra rapientes bona naufragata.

Pyratæ æquiparantur hoſtibus.

Audita prius eorũ, &c.

Singuli in actu ſacramentalis ſuæ Confeſſionis abſoluendi ſunt, & ideò non debet exequutor prius audire omnium latorum præſentium confeſſionem, & poſtea vnumquemque illorum abſoluere ab excommunicatione: dictio enim, *prius*, non cadit directè ſuper ſequens verbum, *eorum*, ſed ſuper, *ſacra-*

mentali Confessione, & in obliquo super verbo *eorum*.

Postquam bona, &c. Præcedere debet absolutionem restitutio dictorum bonorum, cum peccatum non remittatur, nisi restituatur ablatum. *cap. cum tu, 5. §. super his, de vsuris:* vel saltem concordia super illis, cum eorum Dominis facienda, quia dictio, *Postquam*, includit solummodo tempus præteritum, & excludit omnino præsens, & futurum, vt aliàs diximus.

Veleius valorem, &c. Quando res ablata restitui nequit, debetur illius valor, id est, pretium, vel aliquid æquiualens. *l. in re furtiua, 8. ff. de condition furtiu.*

Vel cum eis concordauerint, &c. Cum per præsentem clausulam nihil aliud intendatur nisi satisfactio præstanda Dominis bonorum surreptorum, & Domini sint suarum rerum liberi moderatores, & arbitri. *l. in re mandata, 21. C. mandati, l. in traditionibus, 49. ff. de pactis*, & possint donare dicta bona, & remittere obligationem illa restituendi, vel alio quouis modo de eis disponere; ideò ponitur ista alternatiua, per quam remittitur qualitas satisfactionis huiusmodi præstandæ, vel non prædandæ, arbitrio ipsorum Dominorum: si enim Domini remittunt istam obligationem, etiam M. P. censetur remisisse, quia in inuitum non confertur beneficium. *l. fin. C. vnde legitimi. l. hoc iure, 19. §. non potest, ff. de donat. l. inuito, 70. & l. inuitus, 199. §. quod cuique. ff. de reg. iur.* Præcedere tamen debet huiusmodi transactio, & concordia, quia est copulata dictioni, *postquam* hæc locum habent, quando Domini certi sint, id est, quando sciantur, qui sint.

Beneficium non confertur in inuitum.

Si verò incerti, &c. Incertum est quod ignoratur. *l. subsignatum, 39. §. fin. ff. de verborum signif.* Ignorantia verò etiam famam excludit, quia non dicitur ignorari illud cuius est fama publica. *arg. cap. cum desideres, 15. §. secundæ, de sentent. excommunic.*

Incertum est quod ignoratur.

Quid dicendum, si dubitaretur, quinam essent veri Domini? Non ita facile admitterem in hoc casu incertitudinem ad effectum, de quo hic agitur, quia dubium consistit in contrariarum rationum æqualitate; & ideò cum probabiles coniecturæ existant, quæ inducunt cognitionem aliqualem Dominorum prædictorum bonorum; & rationes in contrarium facientes solum consistant in æquilibrio, non autem illas tollant, & superent; ignorantia excluditur, & consequenter incertitudo: sic propterea determinatio huius difficultatis relinquenda est arbitrio, & prudentiæ nostri exequutoris, qui vtrasque ratione librabit, & eas, quæ aliquo modo sibi probabiliores videbuntur, admittet.

Dubium non inducit incertitudinem.

Pro derelictis, &c. Per hæc verba limitatur obligatio restituendi; nam de iure gentium est, res, quæ in nullius bonis sunt, fieri primi occupantis. *instit. de rerum diuisione, & acquirendo rerum dominio, per totum.* Sed ea bona, quæ habentur pro derelictis, in nullius bonis sunt; res enim à Domino pro derelicta habita, statim desinit illius esse. *Castrens. in l. 1. num. 1. ff. pro derelicto*, ergo fiunt primi occupantis. *d. l. 1. cum sequent. vbi glos. & DD. ff. pro derelicto*, & occupans non tenetur illa restituere, sed fecit sua. *Panorm. in cap. cum dilectis, 15. num. 11. de accus.* Ideò M. P. per hæc verba declarat se nolle latores

Res pro derelicta statim desinit esse in ius Domini.

tores adstringere ad restitutionem, si surrepta bona habeantur pro derelictis, sed solum, quando non habeantur pro derelictis. Quæ autem res habeantur pro derelictis, non ita facile est determinare; quia cum non sint ex illis rebus, quæ de sui natura nullius sunt, & de iure naturali fiunt primi occupantis, sed ex illis sunt, quæ alterius erant sub dominio, & ideò non fiunt occupantis; & regulariter quod ex naufragio expulsum est, in derelicto non est, sed in deperdito; & quod iactum est non potest videri pro derelicto, quia salutis causa interim dimissum est. *l. interdum, 21. §. quod ex naufragio, ff. de acquir. vel amitten. possess.* Propterea necesse est inuestigare, an Dominus à se abdicauerit illarum dominium, & possessionem, quæ mente conseruantur, & non perduntur per earum violentam expoliationem, sed semper præsumuntur, donec probetur contrarium. *cap. cum Ecclesia Sutrin. 3. de caus. possess. cap. olim 17. de restitut. spoliat. Bartol. & Doctores in l. siue possidetis, 16. vbi etiam glossa, C. de probat.* Ad coniecturas igitur recurrendũ est, quando non habetur expressa desuper ipsius Domini declaratio, prout est in casu nostro; per coniecturas enim occulta, seù dubia panduntur, & declarantur. *cap. afferte, 2. de præsumptionibus.*

Dominium non deperditur per violentam spoliationem.

Quænam esse possint huiusmodi coniecturæ sufficienter probantes aliquas res haberi pro delictis, breuiter indicabo, reducendo eas ad tria capita: alterum deductum per iuris interpretationem ex persona proijcientis: alterum ex ipsa re proiecta: alterum demum ex ipso proiectionis actu.

Ex quibus coniecturis colligatur res pro derelicta haberi.

Ex persona proijcientis deducitur, qui non præsumitur res proiectas, vel dispersas pro derelictis habere, quando post tempestatem illas statim perquirit ablaturus. *l. qui leuandæ, 8. ff. ad legem Rhod. de iactu.* Ergo si postea non perquirat, nec faciat diligentias pro illis recuperandis præsumuntur huiusmodi res pro derelictis. *Syluester. verbo, inuenta, num. 3. Angel. in summ. in verb. inuenta.*

Coniectura ex proiicienta.

Ex ipsa re deducitur coniectura, quando est ita res deteriorata, vt parum, aut nihil amplius inseruire possit pro eo vsu, ad quem de sui natura destinata est. Et ideò *Bart. in l. quod seruus, 36. ff. de stipulat. seruorum*, infert, si seruus languens denegatis alimentis à Domino dimittatur è domo, illum haberi pro derelicto, & libertati donari; secus verò si sit sanus.

Ex re proiecta.

Vel quando res de sui natura est talis conditionis, vt semel proiecta difficillime conseruari, vel recuperari possit, vt v.g. si æs in mare spargatur, vel aues emittantur, & similia proijciantur, quæ de facili pereunt: huiusmodi enim res quando proijciuntur præsumuntur proijci animo excludendi à suo patrimonio, & à numero suarum rerum, & ita haberi pro derelictis. *l. si id. 5. § id quod, ff. pro derelicto. l. falsus creditor. 44. §. si iactum, ff. de furtis.*

Altera demum coniectura deducitur ex ipsomet actu proiectionis; & primo, si fiat nullo præcedente periculo, sed solum ex libera proijcientis voluntate; hoc enim casu res proiecta præsumitur pro derelicta. *d. l. falsus. §. si quis spontè, ff. de furtis.*

Ex actu proiectionis.

Secus est, si proiectio fiat coactè. *l. qua ratione, 9. §. alia causa, ff. de acquir. rer. dominio. d. l. interdum, 21. §. quod ex naufragio, ff. de acquirend. possessione.* Nemo enim in dubio præsumitur velle deteriorare suam conditionem, & iactare suum. *l. cum de indebito, 25. ff. de probat. c. super hoc, 5. de renunciat. toto. tit. de restit. spoliatorum. Panor. in c.*

Nemo præsumitur iactore suum.

nonne

nonne bene dicimus, §. de præsumpt.

Secūdò, deducitur ex modo, quo res proijcitur, vt bene aduertit *glossa in dicta l. qui leuandæ, in verbo, habent, ff. ad l. Rhod. de iactu.* Si enim res proijcitur dissoluta adeo, vt sit facilius peritura, vt v.g. si liber apertus, aliæque merces distinctæ incōptæque proijciantur, & absq; suis cooperculis, præsumuntur pro derelictis. *d. l. falsus. §. si iactum, vbi glos. in verb. plerumq; ff. de furtis.* Quod etiam benè aduertunt *glossæ in d. l. qua ratione, §. alia causa in verbo, committit, ff. de acquir. rerū dominio, & in l. si quis merces, 7. in verbo, si quis merces, il 2. ff. pro derelicto, & in l. 2. ff. ad leg. Rhodiam de iactu.*

Et hic nota, quod si furripiantur bona naufragata habita pro derelictis, furripientes nullam incurrunt excommunicationem, nam huiusmodi bona statim, ac habentur pro derelictis, illicò desinunt esse ipsius Domini, vt bene notauit *Castrens. in l. 1. num. 1. ff. pro derelicto.* Et ideo possunt licite occupari, & furripi, & consequutiuè furripientes nullam incurrunt excommunicationem.

Ordinario loci, &c. Id est, Episcopo loci illius, in quo dicta bona fuerunt inuenta, & furrepta: vnusquisque Episcopus est Ordinarius in sua Diœcesi. *cap. licet. 12. §. quia tamen de officio Iud. ordinar. vbi glos. in verb. mandati. Siue eius Vicario generali*: hic etiam habet ordinariam iurisdictionem in totū territoriū Episcopi *Innoc. Hostiens. & Panor. in c. sua nobis, de officio Vicarij. glos. in c. licet, 2. verb. officialem, de officio Vicarij in 6.*

Vicarij Episcoporum sunt Iudices ordinarij.

Arbitrio suo, &c. Id est, Episcopi, siue eius Vicarij generalis.

Consignauerint, &c. Hoc verbum denotat realem, & actualem traditionem rei, vel eius valoris, & ideo excludit nudam promissionem. Hæc etiam consignatio debet præcedere absolutionem, quia est hoc verbum vnitum eidem dictioni *postquam*, quæ vt supra diximus, admittit solummodo tempus præteritum, & excludit præsens, & futurum.

Sub debito, &c. Id est sub obligatione, verbum enim *debeo*, à quo deriuatur debitum, inducit obligationem, & necessitatem. *c. proposuit, 25. §. super quo, vbi glos. in verb. non debet, & c. oblatæ, 57. §. licet, de appell. l. si quis ex Argentarys, 6. §. cogentur, ff. de edendo. l. 1. §. qui magistratum, ff. quod quisque iuris.*

Verbum debet importat obligationem.

Præstandi iuramenti, &c. In manibus nostri exequutoris debent præstare iuramentum de abstinendo in futurum à similibus excessibus, *c. grauem 53. §. ideoque de sent. excomm.* quæ tamen cautio iuratoria potius ad cautelam, ex consuetudine Ecclesiæ, quam rigore Canonum est inducta. *c. cum desideres, 15. §. cui quæstioni, de sent. excommun.*

Hoc iuramentum non est necesse vt præcedat, sed sufficit vt postea præstetur, quia obligatio illud præstandi imponitur pro parte pœnitentiæ: & hanc ob causam M. P. huiusmodi obligationem vniuit cū ipsa pœnitentia pro huiusmodi excessu imponenda, prout ex præsentium litterarum inspectione apertè colligitur: pœnitentia autem non est necesse vt præcedat, sed satis est vt subsequatur immediate post absolutionem, & sic etiam huiusmodi iuramentum, dummodo exequutor certus sit à latore, vtrumque acceptandum esse: consulerem autem vtrumque præcedere.

Non

Non committent, &c. Id eſt, per illicitam, & prohibitam actionem: ab hoc ſolum abſtinere obligat iuramentum huiuſmodi. *cap. ex tenore, 10. §. mandamus, de ſent. excomm.* non autem prohibet licitam occupationem, ob rationes ſuperius allatas.

REHABILITATIO.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Ex parte nonnullarum Monialium &c. Quod cum aliàs vna ex ipſis introduxiſſet intra ſui Monaſterij clauſtra quendam hominem ad malum finem, conſentientibus prædictis alijs latricibus, abſolutionem deſuper opportunam à Sede Apoſtolica in foro conſcientiæ obtinuerint, cum hoc tamen inter alia, vt officijs, & dignitatibus ſui Monaſterij, ſi quæ obtinerent, priuatæ, & ad illa, & alia in futurum obtinenda perpetuo inhabiles remanerent. Cum autem, &c. latrices prædictæ inhabilitatem huiuſmodi iam per aliquod temporis ſpatium ſuſtinuerint, neque diutius abſque ſcandalo ſuſtinere illam valeant, pro ſuæ conſcientiæ quiete cupiunt per eandem Sedem Apoſtolicam ſecum diſpenſari. Quare, &c. quatenus ſi eſt ita; cum eiſdem latricibus, audita prius eorum Sacramentali Confeſſione, & ſuffragantibus ſibi dignis pœnitentiæ fructibus, vt præmiſſis non obſtantibus, ſaluis tamen alioqui cæteris omnibus, quæ illis in abſolutione huiuſmodi iniuncta fuerunt, quæcunque officia, & dignitates ſui Monaſterij, ſi ad illa aliàs canonicè, & iuxtà eiuſdem Monaſterij regularia inſtituta eligantur, vel aſſumantur, gerere, & exercere licitè valeant, miſericorditer diſpenſes in foro conſcientiæ, &c.*

Suſtinuerint, &c. Id eſt patienter iugum impoſitum portauerint, nec illud vnquam depoſuerint contraueniendo, hoc enim importat iſtud verbum *ſuſtinere. cap. vlt. de ſecundis nupt.*

Ex quo collige, ſi latrices non obſtante huiuſmodi inhabilitate, procurauerint aſſumi, & ob ſuam procurationem fuerint electæ, & aſſumptæ ad aliquod officium, & dignitatem ſui Monaſterij, illaque temere exercere auſæ ſint, præſentes litteras non ſuffragari, quia ſubreptitiæ ob mendacium in re graui quippe negarunt in ſupplici libello ſuam contrauentionem, qua expreſſa non obtinuiſſent huiuſmodi rehabilitationem: indignum ſi quidem ſe reddit pœnæ relaxatione, qui illam legitime ſibi impoſitam contempſit adimplere. *arg. cap. fin. de immunit. Eccleſ.*

Hoc tamen limita in officijs mere onerosis, quæ inhabilitatio non comprehendit, vt ſupra docuimus in formula pro Religioſo, qui ignoranter omiſſis quatuor minoribus Ordinibus, &c. Ac propterea negata tantum aliorum officiorum, & dignitatum contrauentione, litteræ ſunt ſurreptitiæ.

Dixi, *procurarunt*, quia ſi iuſſæ, & coactæ à ſuis Superioribus acceptarunt aliquod officium, vel dignitatem, aliter ſentiendum, cum latrices non ſint amplius ſui iuris, ſed

ſub

sub aliena potestate, ac propterea teneantur obedire, nec debeant suam turpitudinem propalare, licite acceptarunt, nec dicuntur contraueniſſe; nam qui inuitus offendit, non ei imputatur offensio. *arg. l. qui hæres, 50. ff. fam. erciscundæ, l. qui cum natu maior, 14. §. si libertus, ff. de bonis libertorum.* Ita nec latricibus coacta contrauentio imputanda est; & propterea ob simpliciter negatam contrauentionem litteræ rehabilitationis non sunt surreptitiæ.

Inuito offendenti non imputatur offensio.

Absque scandalo, &c. Causa finalis huius rehabilitationis est obuiare scandalis, nam scandalis est obuiandum. *Clem. 1. de officio Ordinarij, cap. cum ex iniuncto, 2. §. super eo, de noui operis nunc.* & rigori iuris aliquod est detrahendum ob scandalum euitandum. *cap. vt constitueretur in fine dist. 50. glos. in d. cap. cum ex iniuncto, in verbo, pro scandalo, de noui operis nuntiatione; quam Panorm. sequitur in eod. cap. num. 7. & DD. communiter.* Quæ tamen intelliguntur de graui scandalo tantum, vt indictis allegatis capitulis. Nam de leuibus nulla habetur ratio.

Rigori iuris aliquid detrahendum ob scandalum vitandum.

Quænam possint esse huiusmodi grauia scandala, facile noster exequutor determinabit: si periculum adsit propalationis perpetrati delicti, vel dissensionum inter Moniales, vel damnum in rebus temporalibus, aut spiritualibus immineat ipsi Monasterio, si latrices non assumantur ad officia, & dignitates.

Suffragantibus, &c. Est conditio, qua non existente non sunt latrices rehabilitandæ, nam ablatiuus absolutus importat conditionem, vt alias diximus.

Dignis pœnitentiæ fructibus, &c. Hoc est, vitæ emendatione subsequuta: emendatio enim vitæ est præcipuus pœnitentiæ fructus, ne oues lupis custodiendæ tradantur: & qui alios regere debet, in se ipso ostendere tenetur, qualiter alios in domo Dei oporteat conseruari. *cap. cum iunctis, 7. de elect.*

Emendatio vitæ præcipuus pœnitentiæ fructus.

Saluis tamen, &c. Hæc dictio *saluis* modificat, & limitat præcedentia. *l. si debitor, 4. §. si in venditione, vbi glossa in verbo, salua, ff. quibus mod. pignus vel hypoth. solu. glos. in l. item Labeo 23. in verbo, si pure, ff. familiæ herciſc. Dec. cons. 5. nu. 1. tom. 1. & cons. 656. num. 6. tom. 2.* & ideò limitat, & restringit huiusmodi rehabilitationem ad expressa tantum, videlicet ad solam rehabilitationem passiuam latricum, qua licite eligi ad Officia, & dignitates, atque ea consequi, recipere, & exercere possint.

Dictio saluis limitat præcedentia.

Cæteris omnibus, &c. Id est, reliquis omnibus, hoc enim nomen, *cæterum*, significat reliquum. *l. quæsitum, §. idem respondit domo, 12. ff. de fundo instruct. instrum. legat. l. cæterorum, 160. ff. de verborum significat.* & ideò firma remanet priuatio vocis actiuæ, & firmæ remanent pœnitentiæ, aliaque omnia latricibus imposita, quando fuerunt ab excommunicatione absolutæ.

Verbum cæterum est idem, ac reliquum.

Regularia, &c. Per hæc verba declaratur, latrices posse accipere, & retinere illa Officia, & dignitates tantum, ad quæ electæ, assumptæque fuerint iuxta formam constitutionum sui Monasterij: nam electiones contra præscriptam formam

nam factæ, sunt nullæ, & inualidæ. *cap. quia propter, 42. §. aliter, & cap. Cumana, 50. de elect.* ideò contra formam electæ non possunt frui beneficio suæ electionis, nec retinere officium, vel dignitatem, ad quod contra formam præscriptam fuerunt electæ. *cap. cum in veteri, 52. §. finali, de election.*

Reliqua huius formulæ vide in formula pro Religioso, qui omissis quatuor minoribus Ordinibus, &c.

PRO LAICIS

Qui frumentum extraxerunt.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Quòd ipsi alias frumentum, & alias fruges è statu Ecclesiastico extraxerunt absque licentia, & idcirco in censuras Ecclesiasticas incurrerunt. Cum autem, &c. latores prædicti de præmissis, quæ occulta sunt, plurimum doleant, pro suæ conscientiæ quiete cupiunt per Sedem Apostolicam absolui. Quare, &c. quatenus si est ita, dictos latores, & quemlibet eorum, audita prius eorum Sacramentali Confessione, postquam Officialibus præpositis ad recipiendum vectigal pro extractionibus, quæ licite fiunt, omne id, quod ex supradicta illicita extractione fraudarunt, soluerint, caute tamen, ne se prodant, ab excommunicationis sententia, quam propter præmissa incurrerunt, absoluas hac vice, &c. iniuncta, &c. iniungenda in foro conscientiæ, &c.*

E statu Ecclesiastico, &c. Videlicet, e locis immediate Sedi Apostolicæ subiectis, vel mediate ex eius feudis, & sic mediantibus feudatarijs eidem Sedi Apostolicæ subiectis.

Frumentum, &c. Frumenti appellatione, si in genere sumatur, non solum venit triticum, sed hordeum, auena, & similia, quæ habent aristam. *l. frugem, 77. ff. de verborum signific. vbi glossa.* Secundum tamen specialem, & communem vsum loquendi, significat triticum, id est granum, vt notat *glossa in dicta l. frugem in verbo, siliqua*; prout est in nostro casu, quia in Bullis prohibentibus extractionem frumenti, nominatim specificantur hordeum, & aliæ fruges; & sic expressum facit cessare præsumptum. *l. modios, 9. C. de susceptorib. præpos. & arcar. lib. 10.*

Frumenti appellatione, quæ veniãt.

Expressum facit cessar præsumptũ.

In nostro quidem casu credo venire farinam nomine frumenti, cum mens prohibentis extractionem, sit consulere, ne annonæ caritas inducatur, & subditi fame pereant; & cum constat de mente prohibentis, nihil curandum de verborum sono, mens enim est potentior verbis. *l. Labeo, 7. in fin. ff. de suppellect. legata. l. nominis, & rei, 6. §. verbum, ff. de verb. signif. vbi glossa.* Verba enim debent seruire intentioni, non autem intentio verbis. *l. non aliter, 67. ff. de legat. 3. cap. secundo requiris, 41. de appellat. cap. intelligentia, 6. de verborum signific. cap. sedulo, dist. 38.*

Et alias fruges, &c. Frugum appellatione venire aliqui existimant omne id, quo homo vescitur, ex *dicta l. frugem.* Sed istorum opinio non placet: nam nec carnes, nec aues, nec feræ, nec poma dicuntur fruges: & in nostro casu nomine frugum solummodo veniunt hordeum, bladum, & legumina: sub nomine bladi veniunt far, & omne illud, quod teritur area. *Bart. in l. triticum, 94. de verb. obligat. num. 6.* Leguminum autem nomine veniunt omnia, quæ manibus leguntur, & siliquam habent, vt sunt ciceres, lentes, fabæ, faseoli, & similia, vt declarat *Rebuf. in d. l. frugem, vers. leguminibus, ff. de verb. signif.*

Frugum appellatione quid veniat.

Leguminũ nomine quæ intelligantur.

Quid dicendum, si latores extraxissent oleum, quod est specialiter prohibitum in Constitutionibus Apostolicis; an sub appellatione frugum veniat oleum, & propterea possint vigore præsentium Litterarum absolui. Existimo non posse: sicut enim nomine frugum non venit vinum. *dict. l. frugem*, ità nec oleum, cum in vtroque militet eadem ratio exclusiua.

Nomine frugum non veniunt vinum & oleum.

Postquam Officialibus, &c. Solutio vectigalis pro huiusmodi extractione debet præcedere absolutionem, propter dictionem, *postquam*, quæ excludit tempus futurum, & præsens, vt supra diximus.

Omne id, &c. Hoc est integrum vectigal: nam dictio *omne*, est dictio vniuersalis, nihil excludens. *l. Iulianus, 66. & l. testatoribus, 59. ff. de leg. 3. l. vxori, 14. ff. de auro, & argento legato.*

Dictio, omne, est vniuersalis nihil excludens.

Non ita rigorosè, & ad litteram acciperem istam obligationem soluti vectigalis, vt si aliquod modicum remaneret soluendum, non possent absolui latores: ea enim quantitas, quæ non admitteret excommunicationem, eadem etiam non excludet absolutionem.

Cautè tamen, &c. Vide quæ pro simili clausula diximus in præcedenti formula pro illo, qui legit lib. Hæretic.

ABSOLVTIO PRO DEFVNCTO.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Pro parte mulieris viduæ Latricis præsentium, &c. quod alias Ioannes ipsius latricis maritus, dum viueret; occidit quendam presbyterum Diœcesis N. & idcircò in excommunicationem incidit. Cum posteà dicti presbyteri consanguinei excessum huiusmodi vlcisci cupientes, in illius caput machinarentur, eumq; etiam fugientem diù essent prosequuti; tandem prædictus Ioannes longo itineris labore nimis defatigatus, ac varijs animi, corporisq; angustijs, oppressius, cum sibi mortem imminere cognosceret, singulari studio, vt sibi Confessor à socijs suppeditaretur, contendit, eisque spectantibus suos omnes excessus, ac præsertim presbytericidium huiusmodi detestari, veniamq; à Deo desuper precari cæpit; sed Confessoris copia nondum habita ex hac vita migrauit, & propterea illius corpus extra locum sacrum sepultum fuit. Cum autem, &c. dictus Ioannes*

cum

cum multis pœnitentiæ signis extremum vitæ diem obierit, idcircò ipsa latrix desiderans mariti sui animæ immensis Ecclesiæ thesauris subueniri, eiusque corpus Ecclesiasticæ sepulturæ tradi licitè posse; humiliter petit, prædictæ Diœcesis Archiepiscopo, siuè eius Vicario generalis, concedi per Sedem Apostolicam facultatem absoluendi dictum maritum à prædicto excommunicationis vinculo. Quare, &c. si sic vobis visum fuerit, vobisque de prædicti mariti viuentis pœnitentia per euidentia signa constiterit, vt eundem, sic defunctum, dummodo illius hæredes hæredibus dicti Presbyteri occisi, nec non illis, quibus ipse Presbyter, dum viueret, subuenire forsan solebat, prius competenter satisfaciant, & subueniant, vel per eos non stet, quòminus arbitrio vestro satisfaciant competenter, & subueniant in eo, in quo tenentur, ab excommunicationis sententia, quam propter præmissa incurrit, absoluere in forma Ecclesiæ consueta, & in foro conscientiæ tantum licitè valeatis, ad effectum dumtaxat, & pro illius anima publicæ, & priuatæ orationes, ac preces fieri, eiusque corpus Ecclesiasticæ tradi sepulturè licitè possint, facultatem, & authoritatem vobis concedimus. Datum, &c.

Excommunicatus decedens potest absolui ab excommunicatione post eius obitum.

Absolutio pro defuncto, &c. Decedens in excommunicatione ab eo potest absolui, à quo dū viueret erat absoluendus. *c. à nobis, 28. §. vt autem, de sent. excommun. vbi Panor. nu. 4. Butr. nu. 11. Ancharan. Io. Andreas, & DD. communiter.* Quod tamen intellige quoad vinculum excommunicationis tantum, quod ab Ecclesia fuit positum, & quo erat apud Ecclesiā ligatus; secus est de peccato, cuius vinculū non fuit positum ab Ecclesia, & propterea non potest tolli, nisi vel per actualem confessionem, vel saltem per actualem contritionem, quas Ecclesia in defuncto supplere nequit; nam peccatum nascitur ex deprauato peccatoris consensu, & ideò necesse est, vt eius contraria voluntate, & dissensu dissoluatur. *arg. cap. omnis res, 1. de reg. iuris, l. nihil tam naturale, 36. ff. de reg. iur. l. sicut initio, 5. C. de act. & obligat.* Et si impœnitens decedat, talis diuino conspectui præsentatur, & damnatur irremissibiliter. *cap. qualis, 25. dist. cap. tempus, 13. quæst. 2.*

Extra locum sacrum, &c. Excommunicatus decedens non recepta prius absolutione caret Ecclesiastica sepultura, cum prohibeatur illius cadauer sepeliri in loco sacro. *cap. sacris, 12. de sepulturis. cap. ad hæc, 5. de priuil.* Cui enim non communicamus viuo, non est communicandum defuncto. *d. cap. sacris.*

Excommunicatus non sepeliendus in loco sacro.

Et si per errorem, vel violentiam fuit in loco sacro tumulatum, exhumetur (si tamen illud ab alijs fidelium cadaueribus discernatur,) alias relinquatur; nihil enim excommunicato pretiosius sepulchrum prodest. *dd. cap. sacris, & cap. adhæc.*

Si sic vobis, &c. Vt iudicibus, intelligendum est: nam publicum delictum exposcit publicā satisfactionem. *c. 1. de pœnit. & remiss. glossa in cap. quicumque, 2. in verbo, publice, de hæreticis in 6.*

Publico delicto publica satisfactio.

Constiterit, &c. Per depositiones testium, qui interfuerint

eius morti; quæ depositio debet recipi à publico Notario: & cum hic non agatur de præiudicio alterius, si haberi non possint plures testes, satis erit testimonium vnius. *cap. paruulos, & c. cum vtique de consecrat. dist. 4. vbi glossæ in verbo, tenetur, & in verbo, qui testimonio. Ioan. Andr. in d. c. à nobis, 28. nu. 8.*

Per euidentia, &c. Impœnitens decedens, non debet absolui. *d. cap. à nobis vbi DD. & cap. sacris, 38. eod. tit. de sent. excom.* eius autem pœnitentiæ notitiam habere nequit Ecclesia, nisi per signa, quæ sensibus percipiantur, nam Ecclesia de occultis non iudicat, cum hæc soli Dei iudicio sint reseruata. *c. sicut tuis, 33. §. finali. & cap. tua nos, 34. in fine de simonia, cap. erubescant, 32. dist. cap. si omnia, vbi glos. 6. quæst. 1.*

Ecclesia de occultis non iudicat.

Signa, &c. Videlicet verbalis detestatio delicti, petitio absolutionis, oblatio iuramenti de parendo mandatis Ecclesiæ, & si loqui nequeat, leuatio oculorum, & manum ad Cœlum, percussio oris, & pectoris, & similia. *c. qui recedunt, & c. is qui pœnitentiam, 26. quæst. 6. Io. Andr. in d. cap. à nobis, nu. 2. vbi etiam Ancharanus.*

In foro enim pœnitentiæ, quod exprimitur signis, & actibus externis, idem operatur, quod operaretur expressio verbalis, vt bene notat *Anch. loco cit. nu. 2.* Duo igitur præcedere debent necessario, antequam prædictus defunctus absoluatur, editio signorum pœnitentiæ, eorumque probatio coram Archiepiscopo, seu eius Vicario generali facienda, vt supra diximus: si alterum eorum deficiat, absoluendus non est; nam hęc duo sunt posita cum dictione, *si*, quæ, vt supra diximus, importat conditionem.

In foro pœnitentiæ verba & signa idem operantur.

Dūmodo illius hæredes, &c. Siue sint heredes ex testamento, siue ab intestato, siue sanguinis, siue extranei; nam hæredum appellatione veniunt omnes hæredes, siue sanguinis, siue bonorum, siue extranei. *l. hæredis appellatione, 6§. ff. de verb. signif. Panor. in cap. in quibusdam, 12. nu. 3. de pœnis, & docet Bart. in l. Gallus. 29. §. etiam si parente, nu. 4. vers. si vero, ff. de lib. & posth. vbi etiam Bald. Imol. & alij.*

Hæredum nomine et extranei intelliguntur.

Satisfaciant, &c. Quia hæredes successerunt in bonis defuncti, & hæc transierunt cum suo onere. *cap. ex litteris, 5. §. final. de pignorib.* Ideò sicut dicta bona in vita dicti presbytericidæ erant obligata satisfactioni presbyteri occisi, ita post eius mortem remanēt obligata. *Bart. in l. 1. ff. de priuatis delictis. Bald. in l. vnica, C. ex delictis defunctorum:* & propterea ratione huiusmodi bonorum hæredes tenentur satisfacere hæredibus occisi. *dict. cap. à nobis, §. fin. vbi DD. cap. in litteris de raptor. c. vlt. de sepult.* non tamen tenentur vltra vires hæreditarias, si inuentarū confecerunt *d. c. in litteris, §. quapropter de raptorib. vbi glossa in verb. iuxta facultates, quam sequuntur DD. communiter.*

Sed placet mihi magis opinio *Io. Andr. in c. quamquam, 2. de vsuris in 6. quam sequitur etiam Panorm. in d. cap. ex litteris, n. 3.* & videtur esse conformior æquitati iuris canonici, quod obligat hæredes ad satisfaciendum iuxtà facultates defuncti tantum, *d. c. ex litteris,* nec facit mentionem de inuentario, cum hæres non debeat puniri in eo, in quo non deliquit: quòd esset, si vltra vires hæreditarias teneretur satisfacere ob inuentarium non confectum

Hæres non conficiens inuentariū non tenetur vltra vires hereditatis pro delicto defuncti.

pro

pro delicto defuncti.

Hæc satisfactio deberet præcedere absolutionem prædicti presbytericidæ; sicut enim præcedit absolutionem viuentis, *cap. ex parte. 23. de verb. signif. c. Odoardus, 3. de solut.* Ita etiam præcedere debet absolutionem defuncti: attamen si hæres non potest prius satisfacere, dabit fideiussorē; & si hoc nequeat, præstabit iuratoriam cautionem de satisfaciendo cum primum poterit.

Nam ista clausula hoc loco ponitur modaliter, non autem conditionaliter, & ideò non est necesse vt præcedat, satis est vt subsequatur satisfactio, ne auaritia hæredis noceat defuncto. Propterea prouisū est per Sac. Canones huiusmodi satisfactioni, ne omittatur ab hæredibus, postquam fuerit absolutus defunctus, quia possunt per loci Ordinarium censuris Ecclesiasticis cōpelli hæredes ad eam præstandam, *d. cap. à nobis. vbi glos. in verbo, forma seruetur, ibique Panor. n. 5. Butrius, nu. 23 Anchar. nu. 8. & DD. communiter. c. finali, de sepulturis, vbi Io. Andr. nu. 4.*

Ordinarius potest compellere hæredes ad satisfaciendū pro testatore defuncto

In forma Ecclesia consueta, &c. Formam absoluendi defunctum habes in *Rituali Rom. in titulo de pœnitentiæ Sacramento, & in d. cap. à nobis, in §. absolutionis, vbi glossa, quam sequuntur DD. communiter, & est subsequens.*

Defuncti cadauer, si nondum fuit sepultum, verberatur vt infrà: si vero sit sepultum in loco profano, exhumetur, & ab absoluente posteà verberetur aliqua virga, dum ab eodem recitatur Psalmus *Miserere.* Si autem fuit sepultum in loco Sacro, non exhumetur, sed eodem modo verberetur sepulchrum. Completa recitatione Psalmi huiusmodi, Absoluens prosequatur, dicendo: *Authoritate mihi concessa, ego te absoluo à vinculo excommunicationis, quam incurristi, seu incurrisse declaratus es propter presbytericidium prædictum; & te restituo communioni fidelium; In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Amen.* Deinde recitetur Psalmus *De profundis clamaui*, in cuius fine addatur versiculus, *Requiē eternam dona eis Dñe.* A Clero respondeatur: *Et lux perpetua luceat ei.* Absoluēs subiungat. *Kyrie eleison. Christe eleison, Kyrie eleison; Pater noster* dicetur totum secrete, vsque ad versum, *Et ne nos inducas in tentationem*; qui altiori voce ab absoluente proferatur: Clerus vero respondeat; *Sed libera nos à malo. Amen.* Deinde absoluens dicat: *Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo.*

OREMVS.

DA quæsumus Domine animæ famuli tui N. quem excommunicationis sententia constrinxerat, refrigerij sedem, quietis beatitudinem, & superni luminis claritatem. Per Christum Dominum nostrum. Amen.

Quibus completis cadauer sepeliatur in loco Sacro, & non prius, nè antequam absoluatur cum eo communicemus, quod nullo modo licet etiamsi signa pœnitentiæ præcesserint: nam Ecclesia non contentatur de contritione excommunicati, nisi secundum formam à se statutam ille fuerit prius absolutus. *dd. c. à nobis, §. vnde c. sacris, de sent. excom. Io. Andr. in d. c. à nobis, n. 8. vbi etiam Panorm. num. 12. & alij.* & hoc ad inducendum timorem, & reuerentiam censurarum. *c. pia mater. 1. de excep. in 6. Io. Andr. loco cit. nu. 7.*

Ecclesia non communicat cum defuncto contrito antequam absoluatur ab excommunicat.

Ad effectum duntaxat, &c. Dictio, *duntaxat*, limitat, & restringit dispositionem. *extrauag. Io. 22.* *Dictio, duntaxat, limitat dispositionem.*

Io. 22. ſuſcepti regiminis, de elect. & electi poteſt. vbi gloſſa in verbo, Duntaxat, excludendo omnes alios caſus præter expreſſum. *Clem. vnica de ſequeſtration. poſſeſſ. & fruct. vbi gloſſa in verbo, duntaxat. cap. ſtatutum, 11. §. in nullo, de reſcript. in 6. c. 1. §. quia vero de iureiur. in 6. l. 3. §. cum Titio, ff. de adim. legatis. Bart. in l. 1. nu. 1. vbi Iaſon nu. 8. in fine, ff. ſi quis ius dicenti.*

Et ideo hæc abſolutio ſolum ſuffragabitur defuncto, vt eius cadauer Eccleſiaſticæ ſepulturæ tradi, & pro anima illius publicæ, & priuatæ orationes ad Deum effundi poſſint, firmis remanentibus alijs pœnis, videlicet priuatione feudorum, &c. quæ ſuperius habentur in abſolutione à Presbytericidio: videatur eius forma, quæ non modici adiumenti erit pro præſentis exequutione.

LICENTIA

ELIGENDI CONFESSOREM PRO REGVLARI.

Quando quis cupit ſuam conſcientiam exonerare, & propterea eligere Confeſſorem cum ampla facultate obtinendi ab eo abſolutionem, etiam in caſibus reſeruatis; Litteræ vt infra conficiuntur.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Quod ipſe pro ſuæ conſcientiæ exoneratione, & quiete, cupit peccata ſua confiteri, & ab ijs, ac quibuſuis cenſuris per eum incurſis, etiam in caſibus Sedi Apoſtolicæ reſeruatis, abſolui. Quare, &c. quatenus ſi eſt ita, dictum latorem, audita prius eius Sacramentali Confeſſione, à quibuſcumque peccatis, & caſibus, tam ſuis Superioribus, quam Sedi Apoſtolicæ reſeruatis, non tamen contentis in Bulla Cœnæ Domini, nec non à quibuſuis ſententijs, cenſuris, & pœnis Eccleſiaſticis, quas propter præmiſſa incurrit; non tamen à cenſuris contra violantes clauſuram inflictis, neque à ſententijs contra eum per aliquem Iudicem nominatim latis; abſoluas hac vice, &c. iniuncta, &c. iniungenda, in foro conſcientiæ, & in actu Sacramentalis Confeſſionis tantum, & non aliter, &c. ac citra vllam diſpenſationem, & rehabilitationem. Datum, &c.*

Exoneratione, &c. Graue pondus eſt peccatum mortale, quod Animam peccatoris ſpiritualem, ac de ſui natura in altum, id eſt ad cælum tendentem, pertrahit ad profundum inferni. Ideò quando quis ab eo Sacramentali Confeſſione liberatur, bene dicitur, quod eius conſcientia, id eſt anima, exoneretur. Hoc autem verbum metaphorice ſumitur ab exoneratione ponderum materialium.

Quiete, &c. Quies prouenit à ſecuritate. *l. quiſquis emenſis, 27. C. de Epiſcop. & Cler.* Securitas autem non eſt, vbi quis puniri poteſt. *d. l. quiſquis.* Ideò ad remouendam à ſe occaſionem, ob quam à diuina Iuſtitia puniri poſſit, petit à M. Pœnitentiario Confeſſorem cum

Quies à ſecuritate oritur.

cum opportuna facultate, per quem à peccatis absoluatur.

Incursis, &c. Hic oritur magna difficultas in declarando verbum istud, *incursis*, an referatur ad diem Datæ præsentium litterarum, vel potius ad tempus, quo lator sacramentaliter confitetur. Nam verbum istud, *incursis*, respicit opus iam perfectum, & per consequens tempus præteritum, excluditque futurum.

Secundo, in rescriptis, priuilegijs, concessionibus, & alijs litteris apposita dies Datæ semper consideratur, & ab ea status rei, & concessionis mensurantur. *cap. eam. te, 7. vbi glossa in verbo, datam litterarum, & cap. constitutus, 19. de rescript. vbi etiam glossa in verbo, impetrasset, cap. quia circa, 6. de consanguinit. cap. si eo tempore, 10. & cap. tibi qui, 12. de rescript. in 6.* Ratio est, quia qualitas iuncta verbo intelligitur secundum tempus verbi. *l. in delictis, 4. §. si damnum, vbi Bald. ff. de noxal. action. Decius in cap. constitutus, 19. num. 22. de rescript.*

Qualitas adiecta verbo intelligitur secundū tempus verbi.

Tertio, si verbum, *incursis*, referretur ad tempus Sacramentalis Confessionis, daretur occasio reiterandi, & committendi plura, & grauiora peccata, ex facilitate absolutionis, quam præ manibus, & ad libitum haberet quis, & sic ad longum tempus protrahi posset vsus huiusmodi facultatis, & licentiæ, interim suam explendo libidinem, atque indomitas animi passiones omnibus vitiorum generibus, quia facilitas veniæ tribuit incentiuum delinquendi. *cap. vt Clericorum, 13. §. ne vero, de vita, & honest. Cleric. cap. est iniusta, 23. quæst. 4. glossa in cap. fin. in verbo, sperantes, de immunit. Ecclesiastica. glossa in cap. irrefragabili, 13. in verbo, ne sanguis eorum, de officio Iudic. ordinarij.* Quod dicendum non est.

Facilitas veniæ est incentiuum delinquendi.

Quarto, qui in Priuilegium peccat, frustra Priuilegij auxilium implorat. *dicto cap. fin. de immunit. Ecclesiastica.* Sed qui occasione habitæ facultatis eligendi Confessorem, noua peccata, & delicta perpetrat, in priuilegium peccat, vt per se patet: ergo frustra dictæ facultatis, & priuilegij auxilium pro peccatis de nouo commissis implorat: ergo dictum verbum, *incursis*, refertur ad tempus Datę, non autem ad tempus Sacramentalis Confessionis.

Contrarium tamen videntur suadere. Primo, salus animarum, quæ est causa fauorabilis, & propterea dilatanda, non autem restringenda.

Secundo, quia cum septies in die cadat iustus, quid dicendum de peccatore? Volumus præsupponere, quod toto eo medio tempore, quo expediuntur huiusmodi licentiæ, & recipiuntur, remaneat impetrans impeccabilis; quæ impeccabilitas raro à Deo aliquibus partis concessa: & si poteit peccare, volumus credere, quod M. Pœnitentiarius hoc non animaduerterit? Et si animaduertit: audebimus asseuerare, quod pœnitenti, cui huiusmodi licentiam concessit, noluerit illam suffragari ob noua peccata commissa, quæ tamen sint eiusdem speciei cum illis, quæ includuntur sub dicta facultate absoluendi? Si hoc esset, raro huiusmodi licentiæ suffragarentur: quod asseuerare non audeo.

Tertio, in licentijs eligendi Confessores concessis occasione Iubileorum, non attenditur dies Datæ litterarum dictorum Iubileorum; sed tempus actualis confessionis Pœnitentis, quoad casus reseruatos: ergo idem dicendum existimo in nostris licentijs, cum in vtrisque nulla expressa reperiatur limitatio, & prohibitio,

hibitio, neque diuersa ratio sit.

Quarto, cum huiusmodi licentiarum dilatationes, & restrictiones pendeant à mente concedentis, interrogaui Illustrissimum Io. Baptistam Coccinum fan. mem. tunc S. Pœnitentiariæ Regentem, de huiusmodi difficultate, pro qua prius semper adhæseram mordicus primæ sententiæ. Affirmatiue respondit, suffragari videlicet etiam quoad casus post Datam litterarum vsque ad actum Sacramentalis Confessionis incursos. Tanti viri authoritas magni facienda est, & eo magis, quia erat S. Pœnitentiariæ Regens, & hac intentione prædictas licentias concessisse præsupponitur. Idemq; obseruari à suis successoribus in officio, & à toto *S. Pœnitentiariæ Tribunali* credendum est: dummodo non constet de contraria intentione, & consuetudine.

Malitiæ nemini patrocinatur.

Existimo tamen, si impetrans malitiosè differat obtentæ facultatis vsum, vt suam magis expleat libidinem, illam non suffragari, quia nemini malitia, & dolus patrocinari debet. *c. 2. §. verum de dolo, & contum. cap. audiuimus, 3. de collusione detegenda, l. ne ex dolo, 13. ff. de dolo, l. is qui dolo, 69. ff. de rei vendicatione.*

Impedito nõ currit tempus.

Si autem differat ex aliquo legitimo impedimento, & ex fragilitate carnis relabatur: Credo suffragari, quia impedito non currit tempus. *cap. quia diuersitatem, 5. de conces. præbendæ. l. 1. in fine C. de annali except. l. vlt. C. de iure deliberandi.* Et humanæ fragilitati maxime Ecclesia, & diuina bonitas compatiuntur.

Ad primum argumentum primæ sententiæ respondeo, verbum, *incursis*, vere, & realiter importare actum perfectum; sed satis esse vt sit actus perfectus tempore quo pœnitens confitetur.

Ad secundum argumentum respondeo, quod solum habeat locum in rebus publicis, & in specialibus, & particularibus, ac determinatis concessionibus, aut vbi agitur, aut agi potest de præiudicio tertij; nec non etiam in alijs priuilegijs, & concessionibus, quæ afferunt corporalem vtilitatem, & commodum, prout loquuntur allegati textus. Secus est in concessionibus indefinitis, & generalibus, in quibus non agitur de præiudicio tertij, neque de aliquo corporis commodo, sed solum de salute animæ, pro qua fuit copiosa redemptio.

Ad tertium respondeo, quod ista ampliatio gratiæ de sui natura non incitat ad peccandum, immò contrarium suadet: nec ex eo, quod quis huiusmodi ampliatione abutatur, illa tollenda omnino est, sed solum restringenda, quo ad illos, qui ea abutuntur, *argumento Clem. 1. de officio Ordinarij, cap. fin. de immun. Eccles.* Nec obstant textus dicentes, quod facilitas veniæ sit incentiuum peccandi: nam nomen, *veniæ*, ibi sumitur pro remissione pœnæ, & solum metu pœnæ arcentur insolentiæ, & perterrentur, qui alias delinquerent. *d. Clem. 1. in fine.* Quod non est in casu nostro, cum pœnitens non remittatur impunitus, sed solum liberatur à culpa, & non à reatu pœnæ. *cap. Deus qui, 8. de pœnitentia, & remissione.* Et remissio peccati non dat licentiam delinquendi, *cap. exigunt, 1. quæst. 7.*

Ad quartum respondeo, allegatum textum *in cap. finali de immunit. Eccles.* loqui tantum de malitiosè abutentibus priuilegijs, & nos etiam admittimus.

Dictiones restringunt dispensationis generalitatem.

Non tamen, &c. Hæ, duæ dictiones simul iunctæ negant omnimodam generalitatem præcedentis concessionis, & insimul negationem suam restringunt ad casus

casus expresse prohibitos tantum. *l. non tamen, 38. ff. de procur.* & ideò nostro latori præsentes litteræ suffragabuntur in omnibus casibus, & censuris, præter hic expresse prohibitos.

Citra, &c. Cum dictio *citra* sit exceptiua, & idem importet, ac dictiones, *præter*, & *sine*. *l. 1. in fine, ff. de feriis, l. si bonæ fidei, 52. ff. de petit. hæred. Rebuff. in praxi benef. de forma Vicar. Archiep. num. 29.* Ideò à generalitate huius concessionis excipit, & excludit omnem dispensationem, & rehabilitationem; atque ita per præsentes litteras Pœnitens poterit solum absolui à peccatis, & censuris, non autem cum eo poterit dispensari super irregularitatibus, priuationibus, cæterisque canonicis defectibus.

Dictio citra, est exceptiua

Dum hæc scribo, accepi, huiusmodi licentias eligendi confessorem esse supra modum restrictas, & limitatas ad solos casus locorum Ordinarijs reseruatos, pro viris Laicis; pro Religiosis verò ad casus suæ Religionis tantum; & insimul licentias huiusmodi pro Monialibus committi solummodo ijs Confessoribus, qui sunt approbati ad audiendas Confessiones Sacramentales Monialium.

Quando huiusmodi licentiæ conceduntur Monialibus, sæpius solet in fine litterarum apponi clausula subsequens: *Cæterum, si tu Confessor electus sexagesimum tuæ ætatis annum non excesseris, nihil latruci præsentes litteræ suffragentur.* Hæc clausula fuit meo tempore in huiusmodi litteris superaddita ad petitionem duorum Archiepiscoporum principalium Ciuitatum, quorum alter erat S. Romanæ Ecclesiæ Cardinalis, & iustas ob causas.

Sensus prædictæ clausulæ superadditæ, est adeò clarus, vt egeat modica declaratione.

Excesseris, &c. Id est, perfecte compleueris. *cap. cum vigesimum, 41. vbi glossa in verbo, peregeris, de potestat. Iud. deleg. cap. cum in cunctis, 7. vbi glossa in verbo, exegerit, de electione l. 2. ff. de excusat. tutor.* vbi excusatur à tutela, qui septuagesimum ætatis suæ annum compleuerit. Et deinde subdit: *Excessisse autem oportet septuaginta annos tempore illo, in quo creantur tutores à Iudice, vel à Lege, aut quo hæreditatem adijt quis aut quo conditio, quæ testamento inscripta est, completa est, non intra tempora excusationis, videlicet, quibus excusationes fiunt.* Ex quibus verbis colligitur, idem esse excedere, & complere annum, & satis esse ad hoc vt quis dicatur excessisse sexagesimum annum, vt per dimidium quadrantem attigerit sexagesimum primum annum. Hic autem excessus non regulatur à die datæ litterarum, sed à die electionis factæ, argumento *d. l. 2. ff. de excusat. tutor.* & ideò satis est vt Confessor electus excedat sexagesimum ætatis suæ annum, quando eligitur in exequutorem præsentium litterarum.

COMMVTATIO
RECITATIONIS HORARVM CANONICARVM.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Ex parte Presbyteri latoris præsentium nobis oblata petitio continebat, quod ipse propter visus debilitatem Horas Canonicas vix recitare potest; ideſt pro suæ conscientiæ quiete cupit sibi obligationem illas recitandi in alia pietatis opera per Sedem Apostolicam commutari. Quare, &c. quatenus si est ita, cum dicto latore, audita prius illius Sacramentali Confessione, vt loco Matutini coronam B. Mariæ Virginis, & aliquot Psalmos, quos memoriter recitare potest, arbitrio, vel saltem* Miserere mei Deus *cum Cantico Zachariæ,* Benedictus Dominus Deus Israel; *loco vero singularum aliarum Horarum, videlicet Primæ, Tertiæ, Sextæ, & Nonæ, septies* Pater noster, *& toties* Aue Maria, *ac Psalmum* De profundis: *loco Vesperarum duodecies* Pater noster, *& toties* Aue Maria, *ac Psalmum* Dixit Dominus Domino meo, *cum Cantico B. Mariæ Virginis,* Magnificat Anima mea Dominum; *& loco Completorij etiam septies* Pater noster, *& toties* Aue Maria, *ac Psalmum.* Qui habitat in adiutorio Altissimi, *cum Cantico Simeonis,* Nunc dimittis seruum tuum Domine, *& Symbolum Apostolorum,* Credo in Deum Patrem, *singulis diebus recitet, misericorditer dispenses in foro conscientiæ, & in ipso actu Sacramentalis Confessionis, &c. Datum &c.*

Huius formulæ verba, & sensus, cum sint per se clari, non multum in ea declarando immorabor, sed paucis, ab eis, & ab hac Tertia nostræ Praxis me expediam Parte.

Visus debilitatem, &c. Ad liberandum latorem ab obligatione horarum Canonicarum non sufficit quælibet visus debilitas, sed ea solum, quæ nec medicaminibus, nec arte, nec conspicillis auferri, vel coadiuuari queat, *arg. c. ex litteris, 3. de frigid. & malef.* Et hoc noster exequutor inuestigare debet, antequam ad dispensationem huiusmodi deueniat, ne decipiatur. Poterit propterea latori exhibere libellum grandioris characteris legendum, & ex modo, & difficultate legendi elicere, quæ, & quanta sit visus debilitas; sed quia ex modica lectura non poterit se sufficienter determinare, necesse est vt credat ipso latori, cum res agatur in foro pœnitentiali, in quo pœnitentis verbis, vt aliàs diximus statur.

Vix, &c. Est dictio imminutiua illius, cui adhæret. *c. 2. de cognat. spirituali. c. hæc huius placiti, vbi glos. in verb. & vix, 12. q. 2.* & ideò exprimit hic potentiam visuam imminutam, difficultatemq; qua verborum characteres perspiciuntur, & ideò præsupponitur tanta in latore visus debilitas, vt vix legere valeat. *Dictio vix est imminutiua.*

Cum

Cum magna difficultate, &c. Magna difficultas æquiparatur impossibilitati. *l. nepos Proculo*, 125. *ff. de verb. sig. l. diuortio.* 37. *ff. de negot. gest.* & cum valde difficilium, & impossibilium idem sit iudicium. *l. idem Iulianus*, 41. *§. constat, ff. de legat.* 1. ideò sicut lator excusatur ab impossibili, ita etiam à valde difficili; ac propterea ista magna difficultas recitandi horas Canonicas, est legitima causa dispensandi super obligatione illas recitandi; nisi lator adeò polleret memoria, vt posset horas prædictas memoriter, & commodè recitare: quod non præsupponitur in nostro latore, cum eas ob visus debilitatem non valeat recitare; nam per memoriæ excellentiam ea tolleretur difficultas, quam visus debilitas affert.

Difficilium & impossibilium idem iudicium.

Aliquot Psalmos, &c. Pluralis numerus vno non contentatur, vt optimè *Card. Thuscus pract. conclus. tom. 2. lit. D. concl. 333. n. 1. & lit. D. concl. 367.* Sed ad minus in duobus verificari debet. *l. vbi numerus*, 12. *ff. de testib. l. libertas*, 17. *§. vlt. ff. de manumiss. testam. l. inter illam*, 117. *§ fin. ff. de verb. sign. & c. pluralis; locutio*, 40. *de reg. iur. in 6.* Ideò pro matutinis horis lator recitare deberet ad minus duos Psalmos ex illis, quos memoria tenet, nisi ex infrascripta clausula constaret aliud de intentione M. Pœnitentiarij, qui quando voluit obligare latorem ad duos tantum Psalmos, non reliquit eius arbitrio electionẽ, sed præscripsit, & determinauit, quos volebat recitandos, videlicet Psalmos, *Miserere mei Deus*, & *Benedictus Dominus Deus Israel*: Ex quo aperte colligitur, intentionem esse M. P. quod si lator velit eligere Psalmos recitandos, eligat plures duobus, & ad minus sint tres.

Arbitrio suo, &c. Hæc clausula importat arbitrium boni viri, non autem liberam, & absolutã voluntatem. *l. 1. ff. de legat. 2. Bart. in l. alio hærede, 9. nu. 8. ff. de alim. & cibar. legat.* ideò non videtur posse latorem huius clausulæ vigore Psalmos omnibus breuiores eligere neq; tenetur ad longiores; sed moderamen, & quid medium sit: non tamen, si secus fieret, de graui culpa illum condemnarem, cum non sit ommissio notabilis, quæ requiritur ad grauitatem culpæ.

Vel &c. Est dictio inducens alternatiuam, qua datur agere volenti facultas eligendi alteram ex sibi præscriptis rebus, *clem. sæpe, §. verum quia, prope finem. de verb. signif. c. statutum 11. de rescript. in 6.*

Dictio, vel inducit arbitrariam electionem.

Et ideò per hanc dictionem, nostro latori conceditur facultas, vel recitandi Psalmos, quos sibi libuerit, vel hic præscriptos, adeò vt si primos eligat, ad secundos nullo modo teneatur: alternatiua enim per verba affirmatiua concepta contenta sunt vna tantum parte in alternatiuis posita. *c. inter ceteras, 4. vbi Panor. de rescrip. c. in alternatiuis, 70. de reg. iur. in 6. l. si ita quis stipuletur, 63. & l. si quis ita stipulatos fuerit, 129. ff. de verb. obl.*

In alternatiuis affirmatiue conceptis vna pars verificanda.

Saltem, &c. Hæc dictio cũ sit subsidiaria, & diminutiua. *d. c. statutum, §. cum vero in fin. de rescrip. in 6.* per eam M. P. consulit latoris fragilitati, vt si nequeat maiorem numerum Psalmorum memoriter recitare, ad minus recitet prædictos duos Psalmos, qui solent denotis viris esse magis domestici, & familiares, & consequenter facilius in memoria imprimuntur.

Saltem est dictio subsidiaria, & diminutiua.

Reliquæ huius Formulæ partes,

ob manifestam suam claritatē maiori non egent declaratione. Ideò hic finem impono Tertiæ Parti huius Praxis, Deo adiuuante, & Patrona mea Dei Genitrice Maria semper protegente, &c.

Finis Tertiæ Partis.

Praxis ad Litteras, & Bullas Maioris Pœnitentiarij.

PARS QVARTA

PRAXIS AD LITTERAS MAIORIS POENITENTIARII,

ET OFFICII S. POENITENTIARIÆ APOSTOLICÆ.

IN QVA DECLARANTVR CLAVSVLAE Litterarum Absolutionum, & Dispensationum, pro Regularibus in vtroque foro; & traditur modus eas exequendi.

PRAXIS
AD LITTERAS, ET BVLLAS MAIORIS POENITENTIARII
IN QVA TRACTATVR
De formulis Absolutionum, & Dispensationum in vtroque foro pro Regularibus, & ingredi volentibus Religionem.
PARS QVARTA.
De Formulis Absolutionum, & Dispensationum in vtroque foro.

IN hac Quarta, & postrema Praxis nostræ Parte remanent considerandæ earum litterarum formulæ, quæ à Maiori Pœnitentiario expediuntur in vtroque foro ad fauorem Religiosorum, vel Religionem ingredi volentium. Pro quarum intelligentia.

Præmittendum primo est, has etiam litteras à M. P. concedi in forma commissaria, non autem in forma gratiosa; nam ipse, eiusque Tribunal non cognoscunt causarum merita, precumque perrectarum veritatem, sed eas discutiendas mandant suis executoribus.

Præmittendum secundo, ante exequutionem huiusmodi Bullarum, esse ab exequutoribus deputatis formandum processum per manus publici Notarij, vel Secretarij pro elicienda veritate narratorum, ad cognoscendum, an preces veritati nitantur. Quibus peractis, Bullæ huiusmodi exequutioni demandandæ sunt coram testibus, & pro exequutione litterarum conficiendum instrumentum per manus similiter publici Notarij, vel Secretarij, ad effectum vt extet gratiæ obtentæ perpetuum monimentum, quo impetrantes à calumniatum se tueantur incursibus, quia absolutio non præsumitur, nisi probetur. *cap. proposuit, 8. in fine, vbi glos. in verbo, de absolutione, de Clerico excomm. ministr. & cap. sicut nobis 39. vbi etiam glos. in verbo, alio modo, & Panorm. num. 1. & 2. de sentent. excommun.* *Absolutio non præsumitur nisi probatur.*

Formulas autem instrumentorum huiusmodi absolutionum, & dispensationum, nec non monimentorum desuper conficiendo-

rum

rum, ponam in calce huius Quartæ Partis, ad commodum, & vtilitatem ipſorum Exequutorum, ac Notariorum, vel potius Secretariorum, qui non ſic præ manibus habent huiuſmodi formulas, ſicut Notarij.

Abſolutiones in vtroque foro, quando non requiruntur forum internum.

Præmittendum eſt tertio, huiuſmodi litterarum exequutores ſolum eſſe locorum Ordinarios, vel Religionum Superiores ordinariam in eis iuriſdictionem habentes iuxta *Sacri Concily Tridentini mentem ſeſſ. 13. cap. 5. de reformat. & ſeſſ. 22. cap. 5.* & ſtylum Romanæ Curiæ, qui tam à Congregationibus, quam à Cancellaria, & Secretaria Apoſtolica obſeruatur regulariter. Dico *regulariter*, quia ſi loci Ordinarius allegetur ſuſpectus, vel propter inimicitiam, quam cum ſuo ſubdito, vel eius conſanguineis, aut amicis habet, aut ob priuatum aliquod intereſſe, & rationabilis ſuſpicio ſufficienter probetur; tali caſu commiſſiones diriguntur ad aliquem ex Ordinarijs vicinioribus. Hoc autem intelligitur de illis abſolutionibus, & diſpenſationibus, quæ extra Romanam Vrbem committuntur: ſecus eſt de alijs, quæ pro præſentibus in Curia expediuntur: has enim, vel ipſe D. Regens per ſe ipſum exequitur, litteris minimè expeditis coram publico Notario, qui in publicas redigit tabulas exequutionem, immò conſumationem gratiæ, ſupplicanti à ſe conceſſæ (hoc tamen Regens raro per ſe ipſum præſtat) regulariter mandat Litteras, & Bullas deſuper neceſſarias expediri, illarumque exequutionem remittit ad Eminentiſſimi D. Cardinalis Vicarij D. Papæ Viceſgerentem.

Præmittendum quarto, abſolutiones, & diſpenſationes in vtroque foro, quæ non habent annexum peccatum mortale, ſatis eſſe vt fiant, & impertiantur in foro fori, id eſt in foro externo, contentioſo, & iudiciario, vt ſunt abſolutiones ad cautelam, vel à cenſuris nulliter prolatis, & diſpenſationes ſuper defectu natalium, ſuper Bigamia, ſuper defectu oculi Canonicis, ſuper homicidio, de quo quis fuit iam confeſſus, & abſolutus, & ſimilium; in quibus eo ipſo, quod quis abſoluitur in foro fori, vel cum eo diſpenſatur, cenſetur etiam in foro conſcientiæ abſolutus, & diſpenſatus. Per huiuſmodi enim publicas abſolutiones, & diſpenſationes, liberatur à pœnis per eum incurſis, reſtituitur fidelium conſortio, & ex indulto ab eo remotum declaratur omne impedimentum, & macula, &c. & reputatur ac ſi nullum vnquam contraxiſſet impedimentum. De abſolutionibus à cenſuris patet, quia ſunt vincula iuriſdictionis, & non ordinis. *cap. tranſmiſſam, 15. de elect.* & ideò remiſſa culpa, vel ea non exiſtente cum quis abſoluitur ab excommunicatione in foro fori, non eget aliqua alia abſolutione in foro conſcientiæ. *cap. à nobis, 28. de ſentent. excommunicationis. Couarr. tom. 1. in cap. alma mater, 24. de ſentent. excommun. in 6. §. vndecimo, num. 10. prior. part. relect.*

Abſolutus in foro fori cenſetur abſolutus in foro conſcientiæ.

Non obſtat. *cap. canonica, 50. de ſentent. excommun.* In quo fundantur contrarium cenſentes, videlicet, quod requiratur etiam abſolutio ſacramentalis. Quia ibi agitur de Militibus Hoſpitalis Hieroſolymitani, qui licet ſint Religioſi, attamen ſunt laici religioſi, & laicis religioſis non licet tractare cauſas ſpirituales, id eſt iuriſdictionem Eccleſiaſticam, & ſpiritualem. *cap. bene quidem, vbi gloſſa, in verbo, præter Romanum Pontificem, diſt. 96. & eadem gloſſa in d. cap. canonica, in verbo, Presbyter*, aduertit hoc, & confirmat. *Couarr. loco cit.*

cit. Et ideò cum in dicto Hoſpitali regulariter Prior ſit Clericus; illi Summus Pontifex vti capaci iuriſdictionis Eccleſiaſticæ tribuit facultatem abſoluendi à cenſuris Fratres dicti Hoſpitalis, non autem vt abſolutio neceſſariò facienda ſit in ſacramentali Confeſſione, & in foro interiori, ſi concedatur in foro exteriori.

Idemque, & multo magis, dicendum eſt de diſpenſationibus, quæ nullam habent connexionem, & dependentiam cum ſacramentali Confeſſione, & conſequenter ſi canonicè concedantur in foro fori, nihil in eis remanet, quod forus interior ſibi vendicet, præter culpam, quæ quando adeſt, nos quoq; diximus neceſſe eſſe, vt tollatur per ſacramentalem Confeſſionem, & in foro interiori.

Ex quibus apparet friuolam, & erroneam eſſe *Hoſtienſis in d. c. à nobis*, & aliorum veterum opinionem, qui neſcio quo ſpiritu ducti, in vnomet ſimplici delicto, duas excommunicationes inter ſe ſolum diuerſitate numerica differentes ponunt: videlicet, quando quis percutit Clericum, duas, iſti dicunt, incurri excommunicationes; vnam in foro interno, & aliam in foro externo; vnam in foro iudiciario, & aliam in foro pœnitentiali. Quæro ab his, quinam ſit Iudex, qui poſuit huiuſmodi excommunicationes: an idem, vel diuerſus? Si diuerſus, allegent: ſi idem, quando hic, & vbi iſtam duplicitatem declarauit. Si nullibi, cur eam fingimus, & eo magis cum vtrumque ab iſtis prætenſum effectum ab vna eademque excommunicatione habeamus: eadem enim cenſura, quæ ligat in foro externo, ligat in interno, etiamſi ſit nulla, quia excommunicatio iuſta, vel iniuſta, eſt timenda. *cap.* 1. *& cap. Epiſcopi*, 11. *quæſt.* 3. In quo foro eſt timenda? in foro exteriori? non video cur timenda, ſi iniuſta, & in illius exequutione probabitur iniuſtitia, & ſic nō afficiat contemnentem illam: ergo eſt timenda in foro interno, ne Deum offendat, & proximum ſcandalizet ob illius contemptum, antequam declaretur iniuſta, & ex contemptu amplius ligetur. *cap. per tuas*, 40. *de ſentent. excommunic.* Ergo vna, & eadem excommunicatio ligat in vtroque foro.

Excommunicatio iniuſta eſt timenda.

Præmittendum quintò, in abſolutionibus in vtroque foro, primùm præcedere debere abſolutionem in foro fori, & deinde ſequi abſolutionem in foro pœnitentiæ, vt bene declaratur per *d. c. à nobis, §. nos igitur, in fine, de ſent. excomm.* Exēplo Lazari ſuſcitati. Primo enim Chriſtus ſupremus Iudex Lazarum ſuſcitauit, hoc eſt, reſtituit communioni viuentium; & deinde Apoſtolis, hoc eſt Paſtoribus animarum noſtrarum præcepit, vt illum ſoluerent, id eſt, in foro pœnitentiæ, in quo nemo poteſt abſolui, niſi prius per præcedentem abſolutionem ab excōmunicatione reſtituatur communioni fidelium.

Abſolutio in foro fori præcedere debet abſolutionem fori pœnitentialis.

ABSOLVTIO, ET DISPENSATIO

In vtroque foro pro Regulari, qui percuſſit aliũ Correligioſum, & deinde celebrauit.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Religioſo viro* N. *Salutem in Domino. Ex parte Fratris* N. *Generali Ordinis dicti Ordinis nobis*

bis oblata petitio continebat. Si verò committatur Prouinciali, sic dicetur: *Religioso viro Prouinciali Prouinciæ N. Ordinis N. salutem. Ex parte Fratris N. dictorum Ordinis, & Prouinciæ, &c. Quòd ipse alias ad verba altercatoria deueniens cum Fratre A. eiusdem Religionis Presbytero professo, leuiter illum percussit; & deinde non aduertens se propterea in excommunicationem incidisse, Missam celebrauit: idcircò se etiam irregularitatem contraxisse timet: & à suis Superioribus desuper punitus fuit. Cum autem, &c. dictus Frater N. de præmissis plurimum doleat, pœnasque sibi per Superiores iniunctas adimpleuerit, ne suæ Religioni, sibique onerosus amplius sit, suos ordines exercere, ac quæcunque suæ Religionis officia, & dignitates consequi licitè posse desideret, pro suæ conscientiæ quiete cupit à præmissis per Sedem Apostolicam in vtroque foro absolui, secumque desuper dispensari. Quare, &c. etiam pro parte Procuratoris generalis eiusdem Ordinis supplicari nobis humiliter fecit, &c. Non igitur, &c. supplicationibus huiusmodi inclinati, discretioni tuæ committimus, quatenus si est ita, dictum Fratrem N. postquam dicto alij Religioso, si nondum satisfecit, satisfecerit, vel per eum non steterit, quominus, arbitrio tuo satisfaciat competenter, ab excommunicationis, aliisque sententijs, censuris, & pœnis Ecclesiasticis, quas propter præmissa quomodolibet incurrit, & excessibus huiusmodi, in vtroque foro absoluas hac vice, in forma Ecclesiæ consueta. Iniuncta inde ei pro modo culpæ pœnitentia salutari, & alijs, quæ fuerint de iure iniungenda. Ipsoque ab exequutione suorum ordinum suspenso. Demum cum eodem Fratre N. pœnitentia, vel illius parte peracta, ac suffragantibus sibi dignis pœnitentiæ fructibus, & meritis, alioque ei canonico non obstante, super irregularitate per eum ex præmissis quomodolibet contracta, quodque illa, & alijs præmissis non obstantibus, postquam in huiusmodi suspensione steterit per tempus arbitrio tuo statuendum, in suis ordinibus, etiam in Altaris ministerio, ministrare, & quæcunque sui Ordinis officia, & dignitates, si ad illa alias canonicè, & iuxta eiusdem Ordinis regularia instituta eligatur, vel assumatur, gerere, & exercere, vocemque activam, & passiuam habere licitè valeat, misericorditer dispenses, eumque in pristinum statum restituas, & plenarie reintegres. Non obstantibus præmissis, ac Constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, cæterisque contrarij quibuscunque. Datum Romæ apud S. Petrum, Idibus Iunijs, Pontificatus Sanctissimi D. Vrbani Papæ Octaui Anno duodecimo.*

Ex ijs quæ in præcedenti Tertia Parte diximus de percussore Clericorum, multa colliguntur, quæ pro præsentis formulę exequutione sciri necesse est: ideo videantur, quæ ibi diximus.

Re-

Superiores Religionum habent iurisdictionē ordinariā.

Religioſo viro, &c. Prædicti Religionum Superiores habent ordinariam iuriſdictionem in ſuos ſubditos. *cap. Abbates, 3. de priuilegijs in 6. Roderic. quæſt. regul. quæſt. 20. art. 10.* Et ideò illis abſolutiones in vtroque foro committi debent, vt diximus.

Altercatio quid ſit.

Ad verba altercatoria, &c. Id eſt, certamen litigationibus, *vt notat Archidiac. in cap. vnico, de bigamis in 6.* Id eſt, verbalis contentio, quo certamine duo, vel pluries de re aliqua diuerſas, & contrarias opiniones ſuſtinere ad inuicem conantur. *l. cum quidam, 4. C. de neceſſ. ſeruis hæredibus inſtituenda, & declarat etiam gloſ. in d. cap. vnico, in verb. altercationis antiquæ:* ex quibus verbis oſtenditur originem, & cauſam rixæ huiuſmodi non fuiſſe præcedentem machinationem, & doloſum ſtudium, ſed caſualem, & de nouo emerſam occaſionem, atque ita latoris errorem magis veniabilem, & mitiori pœnitentia puniendum. *arg. cap. 2. §. ſi autem, de homicid.*

Leuiter, &c. Iſtud adnerbium in hac, & ſimilibus materijs accipitur prout contradiſtinguitur ab enormi percuſſione *cap. peruenit, 17. de ſentent. excomm.* non autem prout ſolummodo eam importat modicitatem percuſſionis, & iniuriæ, quæ nullam inducat lethalem culpam, ſine qua nemo incurrit excommunicationem. *cap. ſacro, 48. §. caueant, de ſent. excommun. Concil. Triden. in cap. 3. ſeſſ. 25. de reformat.* Quæ autem ſit enormis percuſſio, vide in Prima Formula Tertiæ Partis huius noſtræ Praxis pro Laico, qui manus violentas, &c. vbi ſufficienter de hac materia diximus.

Excommunicatio non eſt ſine lethali culpa

Hæc leuitas percuſſionis neceſſario per teſtes probanda eſt, antequam ad exequutionem huiuſmodi Bullæ deueniatur; nam exequutor, vt Iudex commiſſarius, debet prius inſtrui ſuper cauſa ſibi delegata per teſtes producendos ad illius veritatis cognitionem hauriendam. *cap. ex litteris, 3. §. ad quod, de probat.* Niſi probetur per productionem proceſſus deſuper à Superiore iam canonicè confecto, vel per eiuſdem Superioris atteſtationem in ſcriptis redactam, & in actis productam, cui ſtandum eſt, donec contrarium probetur. *cap. poſt ceſſionem, 7. de probat. vbi gloſ. in verb. litteras Iudicis ord.*

Si verò reperiatur, percuſſionem non fuiſſe leuem, ſed enormem, dictus lator careat impetratis, quia ob falſitatis expreſſionem, & veritatis ſuppreſſionem, Principum reſcripta, & gratiæ ſunt inualida, & nullius momenti. *cap. quod ſuper his, 7. §. fin. de fide inſtrumen. cap. cum illorum, 32. §. qui ſi clauſtrales, de ſent. excomm.*

Fratrem N. Profeſſū, &c. Si dictus frater N. eſſet nouitius, non autem profeſſus, exiſtimo adhuc præſentes litteras ſuffragari. Primò, quia cui conceditur quod maius eſt in vno genere præſupponitur concedi multo magis, quod minus eſt in eodem genere. *l. filius familias, 6. §. fin. ff. de donationib. l. Marcellus, 15. ff. de donat. cauſ. mort. l. non debet, 22. ff. de reg. iur. cap. ex parte, 27. de decimis.* Ergo ſi latori conceditur, vt poſſit abſolui à percuſſione presbyteri Religioſi profeſſi, multo magis à percuſſione Presbyteri Nouitij, qui ex priuilegio gaudet beneficijs, & exemptionibus profeſſorum, & reputatur Religioſus. *cap. nullus, 28. de elect. in 6. gloſſa in clem. 1. in verb. Religioſus, de elect.* & propter hoc etiam fruuntur beneficio canonis, ſi quis

Cui maior conceditur in vno genere etiam minus præſupponitur conceſſum in eodem genere.

ſuadente, vt notatur in *cap. Religioſo, 21. §. finali, vbi gloſſa in verbo, ſed ponamus, de ſentent. excommun. in 6. argu. l. qui habebat, 29. ff. de reb. dubijs.*

Secundò, ex ſpecificatione nominis perſonæ offenſæ, determinatur ſuper quo ceciderit percuſſio, & ob quam fuerit incurſa excommunicatio: ergo abſolutio intelligitur conceſſa ſuper perſonali conceſſione Religioſæ perſonæ ſpecificatæ, non autem præcisè ſuper illius adiecta qualitate profeſſionis: & ideò parum intereſt, an per ſe, vel per priuilegium gaudeat in hoc beneficio profeſſorum.

Expreſſio propria nominis inducit præſumptionem ſpecialem.

Tertiò, expreſſio nominis proprij inducit præſumptionem ſpecialem ad fauorem illius, cuius cauſa exprimitur. *Bald. in l. 1. qu. 3. ff. de offic. conſul. Decius in cap. quoniam Abbas, 14. num. 36. de offic. iudic. delegat,* expreſſio autem nominis appellatiui inducit præſumptionem generalem, cum competere poſſit multis. *Dec. loco cit. num. 30.* Prout eſt iſtud nomen, profeſſus, quod comperit omni Religioſo: ſed præſumptio ſpecialis prævalet præſumptioni generali, eamque tollit, vt notat *Dec. loco cit. num. 34. & Bart. in l. cum de indebito, 25. in princip. ff. de probat. & Bald. in l. ſiue poſſidetis, 16. colum. 1. verſ. vlt. opponitur, C. de probat.* ergo expreſſio nominis proprij tollit præſumptionem, quã inducit expreſſio nominis appellatiui, profeſſi, & inducit ſpecialem, qua admittitur huiuſmodi facultatem abſoluendi fuiſſe conceſſam pro percuſſione Fratris N. Religioſi præcisè, ſiue ſit Religioſus per emiſſam profeſſionem, ſiue per priuilegium, vt eſt Nouitius: ergo litterę huiuſmodi ſuffragantur etiaſi dictus Frater percuſſus, ſit Nouitius.

Præſumptio ſpecialis prævalet generalis.

Non aduertens, &c. Iſta inaduertentia præſupponitur valde culpabilis, & inexcuſabilis, id eſt craſſa, & ſupina; quia probabilis excuſat ab incurſu irregularitatis, ſicut excuſat ignotantia probabilis. *cap. Apoſtolicæ, 9. de cleric. excommun. miniſtr.* cum parum, aut nihil differat ignorantia ab inaduertentia. Nam non aduertens, durante inaduertentia eſt verè ignorans; & ideò, qui nõ aduertit ſe eſſe excommunicatum, ignorat ſe eſſe excommunicatum, & è contra. *cap. cum illorum, 32. §. 1. in fin. de ſenten. excomm. in illis verbis, vel non recolunt factum, vel factum ſcientes,* Ideò exequutor parum in huiuſmodi inaduertentiæ qualitate inueſtiganda laborare debet, quia inaduertentia craſſa, & ſupina æquiparatur ipſi culpabili aduertentiæ. *l. nec ſupina, 6. ff. de iuris & facti ignoran. l. ea quæ, 43. ff. de cõtrahen. emptione.*

Ignorantia probabilis excuſat ab irregularitate.

Inaduertentia & ignorantia æquiparantur

Plurimum doleat, &c. Dictio *plurimum*, idem ſignificat ac multum. *cap. cum dilecta, 22. de reſcript. Auth. de mand. Princip. §. ſed etiam ſuſcipientes,* & refertur ad fórum pœnitentię, in quo abſoluendus neceſſe eſt vt multum, id eſt ſuper omnia, doleat de offenſa Dei.

Nam quoad fórum externum, ſatis eſt, vt qualitercunque doleat; cum requiratur ſolummodo, vt abſoluẽdus ab excommunicatione, non ſit contumax effectu, & perſeuerans in delicto, & pro contumacia ſolum delinquens excommunicetur. *cap. nemo Epiſcoporum, 11. quæſt. 3. gloſ. in cap. nemo contemnat, in principio, 11. quæſt. 3.* & durante contumacia non eſt abſoluendus. *cap. ſi vero, 4. de ſenten. excommun.* ergo ceſſante contumacia eſt abſoluendus. *c. porrò, 7. cap. à nobis, 28. §. vnde, de ſentent. excomm. cap. final. §. finali. §. fin. de regular.*

Quis dolor in abſoluendo pro foro fori.

Ad

Ad contumaciam excludendam qualibet displi centia sufficit.

Ad quam contumaciam excludendam quelibet modica displicentia sufficit; hæc enim displicentia sufficienter probatur, non dico per acceptationem, & adimplementum pœnitentiæ sibi impositæ, sed solum per petitionem absolutionis: ideò non est necesse, vt exequutor multum in huiusmodi dolore probando laboret in foro fori, quia satis de eo constat per petitionem absolutionis. *d.c. porro, de sent.excomm.*

Adimpleuerit &c. Si adhuc remaneat aliquid de pœnis impositis adimplendum, posse nihilominus existimo deueniri ad exequutionem huiusmodi litterarum, quia adimplementum huiusmodi pœnitentiarum non est causa finalis huius gratiæ, sed causa aliquo modo impulsiua: mouetur enim M.P. primario ex incommodo, quod sentit Religio ex huiusmodi suspensione, vt infra dicemus.

Onerosus, &c. Nec in ista ista particula verificanda laborandum est; nam clericis suspensio ab exequutione ordinum, est pœna delicti. *c. 2. cleric. excommunic. ministr. c. quæsitum, 7. de pœnit. & remiss.* pœna verò huiusmodi, est magni oneris ipsi suspenso, quia remouet ab Altari eum, qui ad laicalem statum nec redire, nec in sæcularibus negotijs se immiscere amplius potest. *c. 1. cũ sequent. ne Clerici, vel Monachi*; & hoc operatur, vt suspensus sibi maximè onerosus sit. Quod autem Religiosus Sacerdos per suspensionem ab Ordinibus cuadat ipsi Religioni etiam onerosus, quis prudenter negabit, cum cogatur Religio alere, & sustinere eũ, quem alias ipsa Altaris ministerio destinauerat, & modo per suspensionem suis se votis defraudatam videat, & Conreligiosi eius vices in Ecclesiasticis muneribus supplere debeant? Igitur, ne Religio, aliena culpa, effectus pœnæ amplius sustineat, nostrum hunc Religiosum propter incommodum, quod Religio è sua suspensione percipit, rehabilitandum censemus, *argumento cap. relatum, 37. de sentent. excommunication.* vb. seruus liberatur ab obligatione veniendi personaliter ad Vrbem pro absolutione obtinenda, ne dominus sine culpa sua priuetur obsequio sibi à seruo præstando.

Pro parte Procuratoris generalis, &c. De Procuratoris generalis supplicatione noster exequutor non dubitet, quia prius subscribitur supplex libellus à Procuratore generali, quàm concedatur gratia. *In huiusmodi enim memorialibus primum Decretum apponitur* (Cum Procuratore Ordinis) nisi tamen prius fuerit ab illo subscriptum: & aliquando accidit, vt aliquod simile memoriale à Procuratore generali subscribatur inuoluntarie, ob importunitatem potentis alicuius personæ; sed an sponte, vel coacte subscripserit, non spectat ad nostrum exequutorem inquirere, quia præsumitur spontanea subscriptio, nisi constet contrarium; cũ actum aliquem celebrare, & ei consentire, paria sint. *l. vtrum, 6. & l. sciente, 6. ff. ad leg. Pompeiam de parricid.* & in dubio semper præsumitur ad fauorem actus. *l. quoties, 80. ff. de verbor. obligat. l. quoties, 13. ff. de reb. dub. l. 3. ff. de milit. testamen.* & coactis subscriptionibus fuit per ipsosmet Procuratores generales alias consultum, insinuando officialibus ad aures violentiam sibi illatam, occulteque instando pro negatiua gratię. Quod fuit practicatum meo tempore à nescio quo Procuratore generali.

Actum aliquem celebrare & ei consentire paria sunt.

Committimus, &c. Hoc ver-

Verbum committimus importat iurisdictionis delegationem.

verbum importat delegationem iurisdictionis in aliqua causa particulari. *c. 1. c. pastoralis, 14. §. quoniam autem. cap. ad hæc, 10. c. cæterum, 3. c. ex parte, 33. de rescriptis. cap. præterea, 5. cap. quamuis, 6. prudentiam tuam, 21. c. licet, 3. de offic. & potest. iud. delegat. & notat glos. in l. 1. in verb. qui mandatum, ff. de offic. eius, cui mãdata est iurisdictio.* Per hanc ergo clausulam M.P. delegat vices suas, & suam iurisdictionẽ communicat exequutori ad fauorem, & commodum latoris præsentium; sed ne exequutor occasionem habeat abutendi sibi delegata iurisdictione, præmittuntur illa duo verba, *discretioni tuæ*, quæ necessario exposcunt prudens, & rationi congruum delegatæ iurisdictionis exercitium. *c. pastoralis, 28. §. item cum totum, de offic. & potest. iud. delegat.*

Cõmittimus discretioni tuæ hæc clausula importat rationabile iurisdictionis exercitium.

De verbo, *discretionis*, vide quæ diximus in prima Formulæ Primæ Partis huius Praxis in verbo, *discreto viro*.

Quatenus si est ita, &c. Hæc clausula est familiaris omnibus litteris, & Bullis in forma commissaria à Sede Apostolica, eiusq; Officialibus emanantibus. *c. olim, 25. c. dilectus filius, 29. & toto fere titulo de rescriptis.* Immò nulla emanat gratia, quæ non habeat saltem tacitam conditionem huius clausulæ, si est ita, hoc est si preces veritati nitãtur. *c. ex parte 2. §. verum, vbi Ripa, nu. 29. de rescrip. l. finali in principio, C. de diuersis rescript. Soc. cons. 164. nu. 6. lib. 2. Felin. in c. finali, nu. 29. de præsump. Couar. in rubr. de testam. 2. parte, nu. 14.* & comprehendit omnia præcedentia, *d. c. olim, §. fin. vbi glos. in verbo, si est ità, & c. secundo requires, 41. de appellat.* Sed non eodem modo: nã aliqua comprehendit vt necessaria, & sic necessariò verificanda, sub pœna inualiditatis: aliqua verò secus. Vide, quæ in explicatione huiusmodi clausulæ diximus in Prima Parte huius nostræ Praxis, in formula transgressionis voti Religionis.

Clausula quatenus si est ita, semper subintelligitur & comprehenditur omnia præcedentia & tum eodem modo.

Quæ verò hic necessariò verificanda sint, antequam deueniatur ad actum absolutionis, facillimè colligitur ex ipsarum litterarum inspectione: videlicet leuitas percussionis, & inaduertentia censuræ in celebrãdo: illa ex facto, eiusque circumstantijs probatur, hæc autem ex proprio iuramento. *c. nulli, 8. & c. vt circa, 4. §. sup. huiusmodi, de elect. in 6. vbi gl. in verb. per proprium. c. pastoralis 4. de excep. c. præsentium, 31. de testib. c. fin. qui matrim. accus. poss. & c. si verò, 4. vbi Panor. nu. 4. de sent. excomm.* Et eo magis, quia de præiudicio tertij non agitur, quod solum proprio iuramento diminueret, non autem totam detraheret fidem. *c. innotuit, 21. de elect.*

Postquam dicto alij Religioso, &c. Satisfactio partis offensæ omnino præcedere debet. Vide Primam Formulam præcedentis Tertiæ Partis nostræ huius Praxis, in hac eadem clausula: & quia tam percussus quàm percutiens, sunt Religiosi, & percussio est leuis, vt præsupponitur, sufficiens satisfactio erit publicè flectere genua ipsi percusso, & humiliter à Superiore, qui in persona dicti percussi fuit offensus, atq; ab ipso percusso petere veniam, vel aliquid simile præstare, prout ipsi Superiori videbitur; solus enim huiusmodi actus humiliationis remanent in potestate Religiosorum; cũ per professionem, aliàs se suaque omnia bona Religioni dedicarint. *c. quorumdam, 24. & c. si Religiosus, 28. de elect. in 6. c. non dicatis, §. cum huius, 12. q. 1.*

Religiosorum primum est se humiliare.

Vel per eum non steterit, &c. Vide, quæ de huiusmodi clausula

sula diximus in prælegata Prima Formula præcedentis Tertiæ Partis: nam dari potest casus, in quo noster hic pœnitens, vel non possit satisfacere ob impotentiam physicam, vel ob impotentiam moralem, eo quod à Superiore ad indebitam satisfactionem compellatur, atque ita ad eam præstandam non teneatur; & poterit à prætenso grauamine appellare ad Sedem Apostolicam, vel forsan ad loci Ordinarium tanquam Sedis Apostolicę delegatum ad supplendos Prælatorum Regularium defectus in corrigēdis suis subditis. *c. monachis, 2. de sen. excom.* Nisi recursus ad Ordinarium loci per peculiares Constitutiones Religionis à Sede Apostolica confirmatas, sit prohibitus.

Arbitrio tuo, &c. Id est boni viri, vt alias diximus.

Absolvas, &c. Vide, quæ ad hoc propositum diximus in Tertia Parte huius Praxis, in formula pro Laico, qui Presbyterum percussit, & ab Ordinario declaratus fuit excommunicatus.

Iniuncta, &c. Familiare est sacris Canonibus ieiunium imponere pro pœnitentia delictorum: & ideò non erit à re alienum, si nostro latori imponatur; si tamen nostro exequutori hoc expedire videbitur, attenta qualitate personæ; nisi velit ei in publica mensa disciplinam demandare; vel nisi à constitutionibus præcipuæ pœnæ præscribantur, quas omnino imponere necesse est; vel nisi ex consuetudine ipsius Religionis determinatæ pœnitentiæ imponi soleant pro huiusmodi criminibus: quibus se conformet omnino exequutor. Olim celebranti in excommunicatione imponebatur pœnitentia abstinendi à vino, & carne singulis ferijs secundis, quartis, & sextis per tres annos. *c. de illis, 11. quæst. 3.* Sed hodie moderatur arbitrio Sacerdotis, & Iudicis. *c. Deus qui, 8. de pœnitentia, & remissione.*

Et alijs, &c. Videlicet deferatur ei iuramentum de abstinendo in futurum ab illicita percussione Religiosorum, & Clericorum, & de parendo mandatis ipsius exequutoris. *cap. ex tenore, 10. de sent. excommunic. vbi Panormit. num. 1.*

Ipsoq; ab exequutione, &c. Pro intelligentia præsentis, ac subsequentium clausularum, videnda sunt, quæ diximus in præcedenti Tertia Parte nostræ Praxis, in formula, à mala promotione ante ætatem pro Presbytero.

Quocunq; sui Ordinis, &c. Vide huiusmodi clausulam in allegata Tertia Parte, in formula pro Religioso Presbytero, qui ignoranter omissis quatuor minoribus, &c. ne eadem pluries repetere cogamur.

Eumque in pristinum, &c. Restitutio numquam intelligitur in integrum, nisi nominatim exprimatur. *l. 3. C. de sententiam passis.* Reorum enim restitutiones sunt stricte interpretandæ, quia sunt odiosæ, & contra publicam vtilitatem, cum Reipublicæ expediat, vt maleficia puniantur. *l. si ita vulneratus, 52. §. fin. ff. ad leg. Aquiliam. Bald. in cap. 1. num. 14. de Iudicijs:* restituere verò in pristinum statum, & restituere in integrum, idem sunt, & absolute reponunt omnia in pristinum statum, vt notat *Dec. in c. 1. num. 21. de exceptionibus per glossam, & Bart. in l. finali. C. si aduersus rem iud.* & idem *Dec. in rubr. de appellat. num.*

Restitutio in pristinum non intelligitur concessa nisi exprimatur.

Restituere in integrum & in pristinum statum idem sunt.

num. 23. *& conſ.* 436. *num.* 3. Ac propterea faciunt de ſui natura, quod reſtitutus reſtituatur honori, & ordini priſtino, ac cæteris omnibus. *l. fin. §. fin. & l. reſtituere,* 35. *ff. de verborum ſignif. l. quod ſi minor,* 25. *§. reſtitutio, ff. de minor. §. pari ratione inſtit. quibus mod. ius patriæ poteſt. ſoluatur, l.* 1. *C. de ſent. paſſis. Dec. in cap. ſciſcitatus,* 13. *num.* 32. *de reſcriptis.*

Reſtitutio in priſtinum ſtatum comprehendit ea omnia in quibus non agitur de præiudicio tertii.

Ideò in omnibus, & per omnia noſter hic lator vigore præſentis clauſulæ reponendus eſt in priſtinum ſtatum, in quo reperiebatur, antequam in prædictos exceſſus incidiſſet, & ſi minimum quid deficiat, non dicetur fuiſſe in integrum reſtitutus. *Bald. in c. conquerente,* 7. *de reſt. ſpol. Dec. in cap. de appellationibus,* 11. *num.* 26. *de appell. Panorm. in cap. venerabili,* 37. *num.* 2. *de offic. deleg.*

Quod tamen cum ea intelligendum eſt limitatione: ſi non adſit præiudicium tertij. *c. quamuis,* 9. *de reſcrip. in* 6. *c. ſuper eo,* 15. *de officio delegati. l.* 2. *§. ſi quis à Principe, ff. ne quid in loco publico. Panorm. in cap.* 1. *nu.* 10. *de reſcriptis. Decius in d. cap. ſciſcitatus, num.* 33. *de reſcrip. & in cap. quoniam,* 13. *num.* 23. *de conſtitut. & in d. c. ſuper eo, num.* 8. *de officio delegati. gloſſa, & DD. in l. Gallus,* 29. *§. & quid ſi tantum, ff. de liber. & poſthum. gloſſa in cap.* 2. *in verbo, Archidiacon. de decimis in* 6.

Gratia motu proprio & ex certa ſcientia cõceſſa non præiudicat iuri acquiſito.

Nunquã enim præſumitur Princeps velle præiudicare iuri alteri acquiſito, etiamſi gratia fiat motu proprio. *Panorm. in cap. cauſam quæ,* 19. *& ibi Hoſtienſ. & alij, de teſtibus. Decius in d. cap. ſuper eo, num.* 10.

Idemque dicendum, quando in litteris apponatur, *ex certa ſcientia.* ita *Paulus de Caſtro conſ.* 157. *Bald. in præludijs feudorum, col.* 14. *Alex. conſ.* 23. *Dec. loco cit. n.* 113.

Ex quibus noſter exequutor aperte colliget, quomodo ſe gerere debeat pro exequutione præſentis clauſulæ. Si noſter lator fuit per huiuſmodi exceſſum priuatus officio, vel dignitate, vel aliqua præeminentia antianitatis per ſententiam contra eum deſuper latam, vel per Conſtitutiones Religionis, & ſtatim ius in eis fuerit alteri acquiſitum: reſtituat illum in priſtinum ſtatum in omnibus, in quibus non præiudicetur iuri alteri acquiſito, & de hoc præciſe, & expreſſe proteſtetur, ne aliquando deſuper dubitari contingat.

Non obſtantibus, &c.

Clauſula non obſtantibus quid importet.

Hæc clauſula ſic generaliter poſita non tollit ordinationes, & conſtitutiones Apoſtolicas, neque Statuta, & Priuilegia prædictæ Religionis, ſed ad eum duntaxat finem ſuſpendit, vt gratia facta à Maiori Pœnitentiario non extinguatur. *cap. fin. §. fin. de ſent. excommun. in* 6. Et propterea ponitur hæc clauſula ad confirmationem gratiæ, vt bene notat *Archid. in cap. cum aliquibus,* 4. *in principio de reſcript. in* 6.

Conſtitutionibus, &c.

Generalis derogatio nõ comprehendit derogatorias derogatoriarum.

Hæc clauſula ſic generaliter concepta non tollit, ſeù ſuſpendit eas conſtitutiones, quæ requirunt ſpecialem mentionem ad ſuas derogationes, prout ſunt illæ, quæ continent in ſe clauſulas derogatorias derogatoriarum, vel quando ſpecialiter in eis dicitur, quod eis nunquam intelligatur derogatum, niſi de illis fiat ſpecialis mentio, & earum ſeries de verbo ad verbum inſeratur in derogatione; quia verba generalia non tollunt clauſulas derogatorias. *Dec. conſ.* 10. *num.* 8.

Statutis, &c. Non tolluntur Statuta per Sedem Apoſtolicam con-

Regulæ ſtatuta per Sedẽ Apoſtolicã, vel iuramẽto confirmata.

confirmata. *Felin. in cap. nonnulli, 28. num. 10. & in cap. conſtitutus, 29. num. 21. verſ. conſidera tertio, de reſcript. Marcheſ. de commiſſion. parte 1. cap. 5. num. 303. & num. 308. gloſ. in clem. dudum, 2. in fine, in verbo, pacta, de ſepult.*

Nec minus ſtatuta iuramento roborata, niſi de iuramento fiat ſpecialis mentio. *d. cap. conſtitutus, §. fin. de reſcript.* & bene adnotant *gloſ. in cap. cum non deceat, 30. in verbo, effectus, de elect. in 6. Io. Andr. in cap. 1. de fil. Presbyt. Iaſon. in l. omnes cuiuſcunque, 6. num. 5. C. ſi contra ius, vel vtil. publ. Bald. in d. cap. conſtitutus, num. 15. de reſcript. & hic etiam Decius num. 15. & num. 17. & Panorm. num. 7.* rationem reddit, quia tollens ſtatutum, ſi ignorat iuramentum, non habet intentionem illud tollendi, quia iuramentum obligat iurantem Deo. *Rom. conſ. 393. num. 15. verſ. ſecundo reſpondetur. Marcheſ. loco cit. num. 8.*

Derogatio generalis Priuilegiorũ non comprehendit priuilegia in corpore iuris clauſa.

Et Priuilegijs, &c. Per hac generalem clauſulam non derogatur illis Priuilegijs, quæ in corpore iuris clauſa ſunt, niſi addatur, etiam in corpore iuris clauſis. *l. 3. vbi gloſ. in princip. C. de ſilentiarijs lib. 12. Bart. in l. 2. §. legatis, num. 5. ff. de Iudicijs*: neque Priuilegijs alteri iam conceſſis. *d. clem. dudum, de ſepult. in fin.*

Cæteriſq; contrarijs quibuſcunque, &c. Id eſt, omnibus alijs, quæ ad ſui derogationem non requirunt ſpecialem expreſſionem, ob eaſdem rationes ſuperius allatas. Hæc clauſula cum ſit magis vniuerſalis precedentibus, ideò præcedentia ſubſequi ſolet. *c. quoniam contra falſam, 11. de Probat.*

Obijcit neſcio quis contra huius clauſulæ declarationem à nobis ſuperius poſitam, quod licet prædicta verba generalia, vt ſingula ſunt, non habeant vim in ſe derogandi illis conſtitutionibus, ſtatutis, priuilegijs, quæ requirunt ſpecialem mentionem pro ſui derogatione; attamen ſimul vnita ſunt efficacioris effectus, & momenti; & propterea illis, vt ſic vnitis, concedenda eſt etiam ſpecialis derogatio; ſingula enim, quæ non proſunt, in vnum multa collecta iuuant, *l. ſpadonem, 17. §. qui iura, ff. de excuſat. tutor. cap. cum cauſam, quæ, 13. vbi gloſſa in verbo, adminicula, de probation.*

Singula, quæ non proſunt, vnita iuuant.

Reſpondeo primum; dato, & non conceſſo, quod prædicta regula ſit vera, adhuc illam nõ præiudicare prædictæ declarationi: quia ad ſummum verificari illa poſſet, quando multa ſingula in vnum collecta, tenderent coniunctim ad vnum particularem effectum, prout loquuntur prædicti textus *c. cauſam quæ, & l. ſpadonem.* In hoc enim multa tendunt ad excuſandum à tutela; in illo verò ad probandam limitationem Diœceſis; quod non eſt in caſu noſtro, cum ſingula tendant ad certam, & differentem derogationem. Verba enim, *non obſtantibus conſtitutionibus*, tendunt ad derogationem, conſtitutionum, non autem ad derogationem ſtatutorum, & priuilegiorum: & è contra, verba, *non obſtantibus ſtatutis, &c.* non tendunt ad derogationem conſtitutionum, ſed ſtatutorum, & ſic de alijs, &c. Ergo prædicta regula non obſtat noſtræ declarationi.

Reſpondeo ſecundo, prædictam regulam adhuc non ſuſtineri per dictos textus allegatos, in quibus fundatur. Nam *d. §. qui iura*, potius facit contra ipſam regulam, vbi quæritur, an quis habens plures cauſas, quæ per ſe vnaquæque ſit

insufficiens ad excusandum à susceptione tutelæ, si dictas particulares causas insimul vnitas obijciat, excusetur à susceptione tutelæ: & precipitur ibi non excusari. Si ergo multa singula insimul vnita non sufficiunt ad vnum particularem effectum producendum, multo minus ad diuersos.

Quo vero ad *cap. causam, quæ*, Respondetur, neque istud obstare: quia ibi non dicitur, quod ea singula, quæ in se non habent tantum virium, vt sufficienter possint probare, si in vnum colligantur, probent: sed insinuat varias species probationum, quarum singulæ per se sufficienter probant, vt est scriptura antiquorum librorum, qui per se faciunt fidem. *cap. ad audientiam, 13. §. nos igitur de præscript.* Testium depositio, cum in ore duorum, vel trium stet omne verbum. Fama, quæ in antiquis, quorum memoria non habetur, probat. *l. si arbiter, 28. ff. de probat. l. in summa, 2. §. idem Labeo, ff. de aqua pluu. arcenda.* Vel dicamus, prædicta singula, licet per se non facerent sufficientem probationem, nihilominus Summum Pontificem specialiter decernere in allegato casu, quod simul vnita faciant plenam probationem, vt colligitur ex verbo ibi apposito, *mandamus*, quod de sui natura importat iussionem, & præceptum, *cap. mandato, 10. de præbendis in 6. cap. mandatum, 38. & cap. eam te, 7. de rescriptis.* Si enim iubet, ergo de iure aliàs non probarent: & ideò hoc ad casum non expressum non extendendum.

In antiquis fama probat.

Antiqui libri probant.

AB IRREGVLARITATE

Ex homicidio in vtroque Foro, pro Regulari.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Religioso viro, &c. Ex parte Fratris N. Religiosi professi Ordinis N. nobis oblata petitio continebat. Quod ipse aliàs post emissam professionem, & sacrorum Ordinum susceptionem, quendam alium sui Ordinis Religiosum, à quo prouocatus fuerat, occidit; propter quod censuras Ecclesiasticas incurrit, & irregularitatem contraxit, nec non à suis Superioribus fuit punitus, & ab exequutione suorum Ordinum suspensus; ab Altari iam per nonnullos annos abstinuit, pœnitentias sibi interim iniunctas adimplendo. Cum autem, &c. dictus Frater N. de præmissis plurimum doleat, suosque Ordines exercere, ac quæcunque suæ Religionis officia, & dignitates consequi licitè posse desideret, bonumq; de eo Procurator generalis eiusdem Ordinis tulerit testimonium; idcirco pro suæ conscientiæ quiete cupit per Sedem Apostolicam in vtroque foro absolui, secumque desuper dispensari. Quare etiam pro parte prædicti Procuratoris generalis supplicari nobis humiliter fecit, &c. Nos igitur, &c. quatenus si est ita, dictum Fratrem N. à quibusuis sententijs, censuris, & pœnis Ecclesiasticis, quas propter præmissa quomodolibet incurrit, homicidij reatu, & excessibus huiusmodi in vtroque foro absoluas hac vice, in forma Ecclesia consueta, iniuncta inde ei pro modo culpæ pœnitentia salutari, & aliis,*

alijs, &c. iniungenda. Demum cum eodem Fratre N. pœnitentia vel illius parte peracta, & ſuffragantibus, &c. alioque ei canonico non obſtante, ſuper irregularitate per eum ex præmiſſis quomodolibet contracta, quodque illa, & alijs præmiſſis non obſtantibus, poſtquam in huiuſmodi ſuſpenſione ſteterit per tempus arbitrio tuo ſtatuendum, in ſuis Ordinibus, etiam in Altaris miniſterio, non tamen in loco perpetrati delicti, miniſtrare, & quæcunque ſui Ordinis officia, & dignitates, ſi ad illa aliàs canonice, &c. vt in præcedenti formula.

Omiſſis ijs, quæ ſunt communia cum præcedenti prima formula, ad ea tantummodo, quæ huic formulæ ſunt propria, noſmet conuertamus.

Prouocatus, &c. Id eſt turbatus, & commotus. *cap. dilecto, 6. vbi gloſſa in verbo, prouocatus, & Archid. in principio, de ſent. excommun. in 6. cap. ſuſpicionis, 39. de offic. Iudicis delegati.*

Iſta animi turbatio, & commotio, triplici ex capite oriri poteſt. Primo ex verbalibus iniurijs irrogatis, videlicet ex contumelijs, & conuicijs nobis illatis. *cap. veniens, 16. de iureiur.* Secundo ex minis, & inſultu hoſtili cum armis. *l. 3. ff. de vi, & vi armata. cap. ſuſcepimus, 10. de homicid. Felin. in cap. dilecti, 8. num. 14. de exception.* Tertio ex actuali percuſſione.

Prouocatio triplex.

Licet prouocatio regulariter non excuſet delinquentem, vt notat *Felin. loco cit. num. 10.* nemini enim fas eſt propriam iniuriam vlciſci. *l. nullus, 13. C. de Iudæis, & Cælicolis:* Nihilominus alleuat pœnam. *l. ſi adulterium, 38. §. Imperatores, ff. ad leg. Iul. de adult. l. lex Iulia, 7. §. fin. ff. ad l. Iul. repetundarum. Felin. loco cit. nu. 12.* Et propterea occidens prouocantem, licet ſit culpabilis, quia exceſſit moderamen inculpatæ tutelæ. *cap. ſignificaſti, 18. §. finali de homicidio, cap. ſignificaut, 3. §. quoniam, de pœnitentia, & remiſſ.* Non tamen eſt doloſus, vt notabiliter aduertit *Felin. loco cit. nu. 12.* quia difficillimum eſt, iuſtum dolorem temperare; & in puniendis delictis maximè conſideratur dolus. Nam grauius punitur delinquens ex induſtria. *cap. 1. de homicidio, vbi gloſſa in verbo, per inſidias.*

Prouocatio excludit prouocati dolum.

Ex præmiſſis duę inſurgunt difficultates. Prima, an quælibet etiam minima prouocatio alleuet pœnam delicti. Secunda, an gratia reddatur ipſo facto inualida, ſi prouocatio mendaciter allegetur.

Quoad primam reſpondetur, minimam prouocationem ſecundum ſe ſumptam, non alleuare pœnam, quia de minimis non curat prætor. Dixi ſecundum ſe ſumpta: quia ſi hæc copuletur cum ira prouocati alia ex cauſa prius extorta, alleuat pœnam: ſi enim ira per ſe delinquentem excuſat à rigore pœnæ ſubſecundo, per *dictam l. lex Iulia, §. fin. & per Felin. loco citat. num. 12.* multo magis ſi ſuperaddatur prouocatio.

Ira excuſat delinquentē à rigore pœnæ.

Maioris momenti videtur eſſe ſecundo allegata difficultas: nam homicidium ex induſtria perpetratum excluditur à venia, quaſi irremiſſibile. *Concil. Tridentinum, ſeſſ. 14. cap. 7.* Propterea homicidæ huiuſmodi proteſtatur Eccleſia ſe nolle patrocinari, vt moriatur. *d. cap. 1. de homicidio.* Ergo allegatio falſæ prouocationis, per quam tacetur, immò negatur præcedens in ſubreptitiam, & conſecutiuè nulla. *cap. ſuper litteris, 30. §. nos igitur,*

de reſcriptis. Mendax enim precator debet carere penitus impetratis.

Ideò neceſſe eſt vt allegata prouocatio vere extiterit, ad hoc vt huiuſmodi abſolutio, & diſpenſatio demandentur exequutioni.

Quid dicendum, ſi fuerit leuis prouocatio, an adhuc gratia ſit in ſuo robore, nec ne, cum minima non habeantur in conſideratione. *l. ſcio, 4. ff. de in integr. reſtitut. l. 4. in fine, ff. de ædilit. edict.* & ideò leuis prouocatio habeatur, ac ſi non præceſſiſſet. Reſpondetur, adhuc gratiam remanere in ſuo robore, eo quod leuis prouocatio excludit præcedentem induſtriam, quam ſacri Canones ſummopere in homicidio deteſtantur. Secundo prouocatio reſpicit homicidium in ordine ad pœnam homicidæ mitius infligendam, non autem ad homicidam excuſandum ab ipſius homicidij reatu, vt ſupra diximus: ergo parum intereſt quoad gratiæ validitatem, an prouocatio fuerit leuis, vel grauis, cum mendacium non ſit in precibus porrectis, & vere præceſſerit prouocatio, & propterea gratia carens ſubreptione, & obreptione ſit valida: & eo magis, quia agitur de reintegranda Religione, quæ abſque ſua culpa in ſuo Religioſo fuerat punita, & priuata illius miniſterio in Altari; & cum ſit cauſa fauorabilis, debet latè interpretari. *cap. odia, 15. de reg. iuris in 6.* & ideò quælibet prouocatio etiam leuis, admittitur pro validitate huius gratiæ.

Leuis prouocatio excludit induſtriam.

Ad leges in contrarium allatas reſpondeo, illas locum habere quando agitur de præiudicio alteri inferendo: nam loquuntur de inualidandis emptionibus, & venditionibus, & propterea de tollendo iuri alteri acquiſito, quod minima ex cauſa fieri nequit: ideò non procedunt in noſtro caſu.

Per nonnullos, &c. Id eſt per aliquot annos, qui in duobus ad minus annis verificari debent. *cap. pluralis loquutio, 40. de reg iuris in 6. l. vbi numerus, 12. ff. de teſtibus.*

Abſtinuerit, &c. Quod intelligendum credo de miniſterio ſacrorum Ordinum, non autem de Minorum Ordinum exercitio, quos tamen dummodo non exercuerit vt ordinatus; conſuetudo enim recepit, vt etiam laici, & non ordinati, inſeruiant Altari in actibus minorum Ordinum. *Sylueſter. verbo irregularitas, num. 14. Tolet. in ſum. lib. 1. cap. 72. de irregul. in Ordin. miniſt. num. 1. prope finem.* Et ideò vere dicitur, quod abſtinuerit ab exercitio ſuorum Ordinum, cum actus minorum Ordinum, non vt ordinatus, ſed vt Laicus exercuerit.

Iniuncta, &c. Pœnitentiæ grauitas, vel leuitas commenſuranda erit ex qualitate prouocationis, ob rationes ſuperius allatas.

Ciuitatis nomine veniunt ſuburbia.

Non tamen in loco, &c. Si locus delicti eſt Ciuitas, nomine loci veniunt non ſolum Ciuitas, verum etiam ſuburbia, quia nomine Ciuitatis intelliguntur etiam ſuburbia. *l. 2. vbi gloſ. in verbo, in continentibus, l. qui in continentibus, 147. l. collegarum, 173. l. ædificia, 139. l. vt Alphenus, 87. ff. de verb. ſignif. gloſ. in l. mille paſſus, 154. verbo, continentibus, ff. eodem.* Si verò eſt caſtrum muratum, & extra muros habeat ædificia, idem dicendum eſt. *cap. ſi ciuitas, 17. de ſentent. excommunic. in 6. Bart. in l. Vrbis appellatio, 2. num. 2. ff. de verborum ſignif.* Et præcipuè in noſtro caſu, alias enim eluderetur finis Maioris Pœnitentiarij, qui per huiuſ-

huiusmodi prohibitionem intendit obuiare scandalis, quæ in populo generarentur, si noster homicida in eorum celebraret suburbijs, *argum. dicti cap. si ciuitas.* Ideò noster exequutor expresè prohibeat dicto Fratri N. celebrare, & Ordines, & officia exercere non solum in loco delicti, verum etiam in continentibus ædificijs, id est in eius suburbijs.

Reliqua vide in præcedenti formula.

DISPENSATIO

Pro volente ingredi Religionem.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Religioso viro, cuicumque Superiori cuiusuis Religionis à Sede Apostolica approbatæ, per latorem præsentium ad infrascripta specialiter eligendo, salutem in Domino. Ex parte NN. laici Sidoniensis latoris præsentium, nobis oblata petitio continebat, quod ipse aliàs hominem sibi infensum occidit: modo ad pœnitentiam suorum peccatorum peragendam cupit Religionem ingredi, & in ea ad omnes etiam sacros, & Presbyteratus ordines promoueri, ac quæcunque dictæ Religionis officia, & dignitates consequi licitè posse. Cum autem, &c. dictus N. huiusmodi suum desiderium consequi nequeat absq; speciali Sedis Apostolicæ dispensatione, pro suæ conscientiæ quiete cupit à præmissis, de quibus plurimum dolet, in vtroq; foro absolui, secumque desuper dispensari. Quare, &c. Nos igitur, &c. discretioni tuæ committimus, quatenus si est ita, dictum N. postquam cum Fisco concordauerit, & hæredibus occisi si nondum satisfecit, satisfecerit, à quibusuis sententijs, censuris, & pœnis Ecclesiasticis, quas propter præmissa quomodolibet incurrit, homicidij reatu, & excessibus huiusmodi in vtroque foro, ad effectum ingrediendi Religionem dumtaxat, absoluas hac vice, &c. Iniuncta, &c. iniungenda: Ac cum eodem, vt Constitutione Sixti Papæ V. contra facinorosos edita non obstante, Religionem à Sede Apostolica approbatam (non tamen Ordinis Sancti Spiritus, seu Sancti Antonij, vel aliquam aliam militarem) vbi benuolos inuenerit receptores, ingredi, & in ea professionem emittere, & post emissam professionem, suffragantibus sibi dignis pœnitentiæ fructibus, & meritis, alioque ei canonico non obstante, super irregularitate per eum ex præmissis quomodolibet contracta, quodque illa, & alijs præmissis non obstantibus, Clericali charactere (si eo nondum insignitus extitit) insigniri, & ad omnes, etiam Sacros, & Presbyteratus Ordines, si ad id aliàs idoneus reperiatur, promoueri, & postquam promotus fuerit, in illis, etiam in Altaris ministerio (non tamen in loco perpe-*

petrati delicti) ministrare, & quæcunque dictæ Religionis officia, & dignitates, si ad illa aliàs canonice, &c. vt in præcedentibus formulis.

Cuicumq; Superiori, &c. Per hanc clausulam conceditur quidem dicto N. electio Superioris, sed ex illis tantum qui in sua Religione habent ordinariam iurisdictionem delictorum enim absolutiones, & dispensationes, locorum Ordinarijs committuntur, quando conceduntur in vtroque foro, vt specialiter de homicidio decreuit *S. Concil. Trid. c. 7. sess. 14. de reform.* Et ideò cum à M.P. emanant huiusmodi absolutiones, & dispensationes ad fauorem eorum, qui Religionem ingredi volunt, earum exequutio committitur ijs Superioribus, qui ordinariam habent iurisdictionem, quales sunt Generales, Prouinciales, Abbates, & alij Superiores locales, qui in sua Religione, Prouincia, Monasterio, Conuentu, Collegio respectiue ordinariam habent iurisdictionem; agitur enim de interesse suæ Religionis, dum criminosus recipi debet: & ideò isti, vt ordinarij Iudices Religionis, cognoscere debent, an recipiendus ille sit, & mereatur ad sacros ordines promoueri, & ad officia & ad dignitates Religionis admitti, nec ne. Vnũ ex his, & non alios, dictus N. pro exequutione præsentium litterarum eligere tenetur sub pœna nullitatis, quia facultas eligendi alicui simpliciter concessa solum est de persona eligenda, quæ non habeat impedimentum, pro quo de iure eligi non possit. *cap. cum ad nostram, 37. de electione.* Priuilegia enim debent intelligi secundum naturam materiæ, in quam cadunt. *l. in contractibus, 15. C. de non numer. pecun. l. si. vno, 17. ff. locati.*

Facultas eligendi est de persona legitima eligenda.

Infensum, &c. Id est inimicum, quocunque modo sit inimicus.

Occidit, &c. Per hæc verba generalia homicidij, Primo non cõprehenduntur Clericidium, & Presbytericidium: Secundò, nec assassinium: hæc enim delicta habent peculiarem grauitatem, & enormitatem, & specialibus pœnis notantur, ac puniuntur per sacros Canones. *c. in quibusdam, 12. vbi Panor. nu. 1. & c. ad aures, 10. de pœnis, & c. 1. de homicidio in 6.* Ideo eorum qualitates necessariò exprimendæ, alias gratiæ desuper concessæ, sunt inualidæ, & nullius roboris: nam si qualitas assassinij fuisset expressa, vel gratia esset pœnitus denegata, vel saltem præscripta Religio strictioris Ordinis, remota latoris electione, arbitraria.

Nomine homicidii non venit Presbytericidium.

Ad pœnitentiam, &c. Ad hunc tamẽ effectum est licitum ingredi Religionem. *arg. c. tuæ, 6. de pœnis,* non autem ad illius honores, & dignitates, ac tẽporalia commoda consequenda. *c. cum ad nostram, 37. & c. officij tui, 38. de elect. cap. sunt in Ecclesia, 8. quæst. 1.*

Religio fit locus pœnitentiæ peragendæ.

Consequi nequeat, &c. Constitutio Sixti huius nominis Quinti, emanata sub 12. Kal. Nouembris, & publicata die septima eiusdem mensis Nouembris, quæ incipit, *Cùm de omnibus Ecclesiast. &c.* prohibet facinorosis hominibus ingressum, & professionem Regularem sub pœna nullitatis; & istorum admissio ad habitum, vel ad professionem prohibetur Superioribus Religionum sub pœna priuationis vocis actiuæ, & passiuæ, nec non officiorum, & dignitatum, & perpe-

Facinorosi excludantur à Religionis ingressu.

tuæ

tuę ad illa inhabilitatis ipso facto incurrendarum.

Postquam cum Fisco concordauerit, &c. Hæc concordia necessariò præcedere debet, cum per conditionem hic apponatur, & propterea verificanda prius, quam huiusmodi gratia exequutioni demandetur: dictio enim, *Postquam*, importat tempus præteritum, & excludit futurum, vt sæpius diximus: & verbum *concordauerit*, actum importat perfectum concordiæ.

Fiscus est Camera Principis.

Cum Fisco, &c. Fiscus est Camera Imperij complectens quidquid ad illius commodum pertinet. *Bart. in rubr. C. de Iure Fisci, lib.* 10. *Peregr. de Iure Fisci, lib.* 1. *tit.* 1. *nu.* 2.

Aliquando sumitur pro loco, in quo reponuntur scripturæ Fiscales, & Patrimoniales Imperij, *vt Bart. loco cit.*

Officiales prædictæ Camera veniunt nomine Fisci.

Aliquando demum sumitur pro prædictæ Cameræ Imperij Officialibus qui habent administrationem, & curam redditum eiusdem Cameræ. *Dec. cons.* 404. *in princ. & cons.* 700. *nu.* 7.

Hæc Camera appellatur Fiscus, quasi fixus, id est firmus, duplici ex capite: Primo, quia semper est dues, & soluendo. *l.* 2. *ff. de fundo dotali. Bart. loco cit.* Secundò, quia est perpetuus, & nunquam moritur, vt notatur in *l. vnica, §. fin. ff. si quis ius dicen. non obtemperauer. Peregr. loco cit. nu.* 34. *&* 37. Ad hanc Imperij Cameram spectant delinquẽtium bona, & pœnæ pecuniariæ *l. fin. C. de iure Fisci. l. Papinianus,* 8. *§. meminisse, ff. de inoff. testam. l. multarum,* 5. *C. de modo multarum. Peregr. de iure Fisci, lib.* 4. *tit.* 8. *n.* 1. *&* 7. *Clarus in sua Praxi criminali, lib.* 5. *§. fin. q.* 78. *per totam. Bald. in cap.* 1. *§. ad hæc col.* 3. *de pace iuramen. firman.* Fiscum appellat sacrum sine conscientia, quia imbursat malè acquisita, & ex maleficijs proueniencia. *Fiscus est sacrum sine conscientia.*

Cum hac Camera noster hic lator concordare omnino debet, vel per compositionem, vel per remissionem criminis. Compositio est, quando criminis reatus, id est, obligatio ad pœnam corporalem pro crimine contracta redimitur pecunia: & hæc reponitur in dicta Camera, vt supra diximus: vel per gratiosam pœnæ remissionem; vtraque spectat ad supremum Principem, qui pro sui Imperij Camera, vel pœnam ex integro remittere, & indulgere, vel minuere, aut admittere ad pecuniariam compositionem solummodo potest. *l. acta apud se,* 45. *§. de amplianda, ff. de re iudicata. l. Diui Fratres,* 27. *l. ad bestias,* 31. *l. moris,* 9. *§. sed enim, ff. de pœnis. l.* 1. *§. finali, ff. de quæst. ion. l. quoties,* 2. *C. de precibus Imperatori offerend. l. quinque,* 57. *C. de Decurion. lib.* 10. *glos. in l.* 2. *verbo, concedi, C. de in ius vocando, quam DD. communiter sequuntur, vt refert Clarus in sua Praxi criminali lib.* 5. *quæst.* 59. *§. fin. num.* 1. *ex sententia Parisij cons.* 1. *nu.* 1. *lib.* 4. Princeps enim supra legem est. *l. Princeps,* 31. *ff. de legibus.* Vnde in Principe omnis pœna arbitraria est, quia vt dicunt *Bald. in l.* 1. *col.* 8. *vers. vlt. opponitur, C. de summ. Trinit. & Felin. in cap. qualiter, & quando,* 24. *§. ad corrigendos, num.* 17. *de accusat. & peregrin. de Iure Fisci, lib.* 1. *tit.* 8. *num.* 15. arbitrium suum accipit ex motu cælesti, cum in manu Dei sit cor Principis. Antequam noster exequutor apponat manus exequutioni præsentium litterarum, faciat sibi exhiberi legale instrumentum, vel remissionis à Principe, vt supra gratiosè obtentæ; vel liberationis à mo- *Remissio & compositio delictorum ad Principem spectant.*

molestijs Curiæ mediante compositione, vt supra admissa, & soluta, per eandem Curiam sibi impertitæ.

Et hæredibus occisi, &c. Hæc etiam satisfactio præcedere debet omnino. Qui verò veniant nomine hæredum, vide, quæ diximus in Tertia præcedenti nostræ Praxis Parte, in formula Absolutionis à Presbytericidio, in verbo, *ac etiam hæredibus*.

Si nondum satisfecit, &c. Cum in homicidio duo fuerint offensi, & Respublica, & priuata persona, per superius allegata, fuit Respublica in persona Principis satisfacta: Princeps enim repræsentat Rempublicam, cum in eum omnis Reipublicæ ratio translata per populum fuerit. §. *sed, & quod instit. de iure nat. gen. & ciuili. l.* 1. *ff. de Constit. Principum*, nec Princeps per admissam criminis compositionem, vel illius remissionem, præsumitur velle alteri præiudicium inferre, auferendo ius illi debitum, vt supra diximus. Remanet igitur in nostro latore obligatio satisfaciendi hæredibus occisi.

Princeps repræsentat Rempublicam.

Satisfactio non debet esse in corpore, quia hæc solummodo ad publicum spectat iudicium, & iam, vt supra diximus, fuit remissa, vel commutata, sed in crumena. Et licet liberum corpus non recipiat æstimationem. *l. ex hac*, 3. *ff. si quadrupes paup. fecisse dicatur. l.* 1. §. *cum liber homo, & l. vlt. ff. de his, qui deiecerint, vel effuderint. l.* 2. §. *cum in eadem, ff. ad l. Rhodiam de iactu*; Nihilominus damna ex illius occisione sequuta, reficienda sunt, & iniuria ipsis in morte prædicta illata, est pecunijs compensanda. *cap.* 1. *& cap. olim*, 7. *de iniurijs*.

Liberum corpus non recipit æstimationem.

Cum damnorum, & iniuriarum actiones, & compensationes debeantur ea passis, *d. cap. olim*, nec defuncto refici possint, nisi in persona sui hæredis, quia hæres repræsentat personam defuncti. *l. hæredem*, 40. *vbi Decius num.* 1. *ff. de reg. iuris.* §. 1. *Auth. de iureur. à moriente præstito, vbi glossa, in verbo sibimet. Dec. cons.* 679. *nu.* 5. Ergo hæredi reficici debent. Quænam debeat esse huiusmodi satisfactio, nostri exequutoris arbitrio relinquenda est determinatio. Vide, quæ de huiusmodi clausula diximus in formula absolutionis à Presbytericidio, quæ habetur in Tertia præcedenti Parte.

A quibus suis sententijs, &c. Hæc absolutio à censuris est familiaris, tam in litteris immediate à Summo Pontifice, quam mediate per eius Officiales emanatis: & hoc ad eum finem, vt gratia facilius suum sortiatur effectum.

Quas propter præmissa, &c. Hæc clausula limitat ad censuras, si quas propter superius narrata lator incurrit: dictio enim *propter*, est dictio causalis, & denotat tam causam proximam, quam causam remotam, & impulsiuam. *cap. quoniam contra falsum*, 11. §. *fin. de prob. Bald. in cap. quia propter*, 42. *num.* 27. *de elect. Caldas cons.* 282. *num.* 2. *vers. & pro hac parte alias*, 4. *de locato*. Dictio verò, *præmissa, prædicta*, & similia, important repetitionem eorum, quæ superius fuerunt narrata, vt per *Bart. in l.* 2. §. *finali. ff. si famil. furtum fecisse dicatur*. Et propterea hæ duæ dictiones simul coniunctæ, denotant causam huiusmodi censurarum, si quæ sint, esse superius expressam in præcedenti facto.

Dictio, propter, est causalis.

Et ex his collige differentem effectum huius clausulæ, quando ponitur in litteris immediate à Summo

mo Pontifice emanatis, & quando ponitur in Litteris, & Bullis, quas Maior Pœnitentiarius concedit: in illis enim ſuſpenduntur omnes, & ſingulæ cenſuræ, quibus quouis modo impetrans irretitus exiſtat, ad effectum, vt gratia ſuum effectum habeat, & valida exiſtat: in his autem non ſuſpendit, ſed demandat abſolutionem cenſurarum, occaſione caſus in illis expreſſi per impetrantem incurſarum.

Ad effectum dumtaxat, &c. Cum dictio, *duntaxat*, limitet, & reſtringat eam diſpoſitionem, vbi ponitur, ad caſus expreſſos tantum, vt diximus in Formula Abſolutionis pro defuncto, *verſ. ad effectum duntaxat*, in Tertia præcedenti Parte; ſequitur, quod noſter lator abſoluatur ab homicidij reatu ad hoc tantum, vt recipi poſſit ad habitum, & profeſſionem: propter homicidium enim repellitur ab ingreſſu Religionis per Conſtitutionem Sixti Papæ Quinti, contra facinoroſos editam; & audentes eum recipere puniuntur priuatione officiorum, & dignitatum, & vocis actiuæ, & paſſiuæ per eandem Conſtitutionem.

Sublata occaſione ingrediendi Religionem, abſolutio ab homicidio in vtroque foro non delegatur, niſi Iudici ordinario, per *Concil. Trident. loco ſupra alleg.* qui Iudex ordinarius non eſt Superior Religionis extra Religionem: & ideò ceſſante ingreſſu huiuſmodi, ceſſat etiam delegata facultas abſoluendi.

Abſoluas, &c. Vide quę in præcedentibus formulis diximus in eodem verbo, *abſoluas*.

Iniuncta, &c. Pœnitentia eſt latori imponenda in operibus, quæ ſint compatibilia cum ſtatu Religioſo, quem aſſumit. Quænam ſint hæc pœnitentiæ opera, nemo melius determinare valet, quam prædictus Superior Religionis, qui præſumitur optimè informatus de toto ſtatu ſuæ Religionis.

Et alijs, &c. Videat exequutor, an per huiuſmodi homicidium alteri præter hæredes ſit illatum damnum; & ad hoc reſarciendum an lator teneatur, iuxta à nobis determinata in Secunda Parte huius Praxis in Formula pro altero machinante de contracto in clauſula, *nec non iys, &c.*

Vt Conſtitutione, &c. Hæc clauſula eſt derogatoria Conſtitutionis Sixti; & habilitat latorem, vt poſſit recipi ad Religionem, & Superiori prædicto concedit vt legitimè, & ſine pœnarum incurſu illum ad Religionem, nec non ad profeſſionem admittere queat: dictio enim, *non obſtante*, vbicunque ponitur, inducit derogationem, prout in præcedenti formula diximus.

Dictio, non obſtante, inducit derogationem.

Approbatam, &c. Eccleſiæ, id eſt, Sedis Apoſtolicæ approbatio ſemper fuit neceſſaria ad inſtituendam Religionem. Olim Epiſcopi poterant ex tacito Papæ conſenſu approbare ſtatum Religioſum, vt refert *Bellar. lib. de Monachis, cap. 4. & Leſſius lib. 2. cap. 41. de ſtatu Religioſo, dubitat. 1. num. 12.* Sed hodie ſine expreſſa licentia Papæ nemo poteſt nouam Religionem inſtituere, neque habitum Religionis aliàs erectæ, niſi fuerit per eandem Sedem Apoſtolicam prius confirmata, ſuſcipere, & in ea profeſſionem emittere; & ſi profeſſionem emiſerit, profeſſio erit nulla. *cap. 1. de religioſ. domib.*

In Religionibus inſtituendis eſt neceſſaria approbatio Sedis Apoſtolicæ.

mib. in 6. & cap. fin. eod. tit. Rationem adducit *Leſſius loco cit. nu.* 14. ex eo enim, quod Eccleſia prohibet illam formam viuendi, & profitendi, nec tribuit facultatem illam acceptandi, prohibet etiam illarum vſum: & ideò qui eam amplexati ſunt, poſſunt licitè illam deſerere, & non tenentur ad votorum emiſſorum obligationem, quia ad ea vota non ſe obligarunt obſeruanda, niſi in Religione; & Eccleſia per ſupradictos Canones ſe nolle illa acceptare expreſſe declarauit.

Ad inſtituendam aliquã Religionem requiritur expreſſus conſenſus Sedis Apoſtolicæ & nõ ſufficit tacitus.

Hæc autem approbatio Religionis per Sedem Apoſtolicam neceſſario facienda duplici modo fieri poteſt: vel concedendo licentiam, vt illa erigatur, & inſtituatur: vel eam iam erectam, & inſtitutam confirmando: & vtraque ſit mediantibus litteris ſub plumbo, vel in forma Breuis ſub Annulo Piſcatoris expeditis.

Nec ſuffragatur, ſi prætenſæ Religionis erectio attentetur in facie Summi Pontificis, & eo tacitè permittente. Nam præſumitur talem prætenſam Religionem tolerari, & permitti, vt pium Inſtitutum, non autem vt Religionem, vt bene aduertit *Leſſius loco cit. num.* 14. *verſ. aduerte tamen.*

Et hoc probatur ex conſuetudine. Nam Summus Pontifex huiuſmodi licentias, & confirmationes non concedit, niſi in ſcriptis: conſuetudo autem habet vim legis. Et ideò *Sylu. in ſum. verb. relig.* 1. *in princ.* dicit, & bene, *per litteras Apoſtolicas iudicandum eſſe, quæ Religio ſit approbata, & quæ non.*

Secundo probatur ex regulis Cancellariæ. Gratiæ enim à Sede Apoſtolica obtentæ non ſuffragantur, niſi litteris deſuper expeditis.

Clauſula, nõ tamen, non eſt excluſiua.

Non tamen, &c. Hæc clauſula de ſui natura eſt excluſiua eorum, quibus coniungitur, à præcedenti generali diſpoſitione. *c. cum dilectus filius, 6. de arbitris. l. non tamen, 38. ff. de Procuratoribus. l. non tamen, 24. ff. de euiction. Dec. in cap. ex parte, 2. nu. 67. de reſcriptis.* Et propterea lator vigore præſentis gratiæ non poteſt ingredi Religionem Sancti Spiritus, vel Sancti Antonij, neque aliquam Religionem militarem, videlicet Sancti Ioannis Hieroſolymitani, & ſimilium, quæ de ſui inſtitutione militiam profitẽtur ſub limitatis Regulis, & Conſtitutionibus: & hoc ad effectum, vt ſub clauſtrali cuſtodia perpetratum delictum flere facilius cogatur.

Hinc ſequitur, neminem prædictarum Religionum Superiorem eligi poſſe pro exequutione præſentium litterarum.

Vbi beneuolos, &c. Per hanc clauſulam declaratur intentio M. Pœnitentiarij, qui non intendit per præſentes litteras cogere Superiores Religionis ad recipiendum latorem, ſed ſolum modo concedere illis facultatem recipiendi, non obſtante præallegata Sixti Conſtitutione; ſi tamen velint illum recipere, & in eum beneficium conferre receptionis: hoc enim importat dictio illa, *ſi*, quæ eſt conditionalis, & importat cõditionem, vt alias diximus, & verbum, *beneuolos*, quod præſupponit, ſed non inducit bonam voluntatem, cùm ſit idem ac beneficæ voluntatis eſſe. Igitur, cum ſit hæc clauſula conditionalis, & conditionalem faciat diſpoſitionem, cui iungitur; non ſortietur ſuum effectum, niſi adimpleatur conditio, quod Superiores Religionis latorem velint recipere ad habitum Religionis. Ergo per hanc clauſulam declaratur, quod M. P. non intendit cogere ad latorem recipiendum, ſed ſolum concedere facultatem recipiendi, ſi velint.

Pro-

Religioſus conuerſus non poteſt promoueri ad Ordines.

Profeſſionem, &c. Id eſt, eam profeſſionem, quæ à Clericis eiuſdem Religionis emitti ſolet, vel ſaltem vt clericus emittat, ſi ſit eadē profeſſio Clericorum, & Conuerſorum. Nam ſi emittat profeſſionem, vt conuerſus, & Superior eius profeſſionem, vt conuerſi, recipiat, iam non poterit cum eo vigore præſentium litterarum diſpenſari ad Ordines, cum ſtatus, Religioſorum conuerſorum per Conſtitutiones Pontificias, & particularia Religionum ſtatuta remoueatur à clericali Ordine. *cap. ex eo, 32. §. in Eccleſijs, de election. in 6. & per reformationem Regularium factam à Clemente & Octauo felicis recordationis.*

Emittere, &c. Subintelligitur, expleto ſolitæ probationis tēpore; nemo enim ad profeſſionem admittendus eſt ſine expleto Nouitiatu. *cap. ad apoſtolicam, 16. de reg. cap. non ſolum, 2. & ſequen. de regul. in 6.* & ſi ſecus emittat, nulla erit profeſſio, per *Concil. Trid. de reform. ſeſſ. 25. cap. 15.* cui nunquam intelligitur derogatum, niſi de huiuſmodi derogatione fiat ſpecialis mentio.

Et poſt emiſſam, &c. Ex quibus verbis deducunt aliqui, abſolutionem, & diſpenſationem, quoad ingreſſum, & profeſſionem, faciendas antequam lator recipiatur ſi enim non præmittantur, nec ille recipi, nec eum Superiores recipere poſſunt, ob præallegatam conſtitutionem Sixti. Quo verò ad Ordines, & dignitates, diſpenſationem admittunt faciendam poſt emiſſam à latore profeſſionem; quia dictio, *poſt* excludit omne tempus præcedens; vt ſæpius diximus, & ſolum admittit ſubſequens: & ſi ſecus fiat, nulla, & inualida erit, quia tēpus ſubſequens profeſſionem ponitur de forma diſpoſitionis, & forma præſcripta etiam in minimis eſt obſeruanda, & ſi deficiat in minimo, actus corruit. *l. cum hi, 8. §. ſi prætor. ff. de tranſact. l. non dubium, 5. C. de legibus.*

Contrarium alij probabilius exiſtimant, videlicet vnico contextu poſſe cum latore diſpenſari, & ad profeſſionem, & ad Ordines; quia conditio temporis appoſita non cadit ſuper diſpenſationis tempus, ſed ſuper effectum diſpenſationis, nec reſpicit actum diſpenſantis, ſed diſpenſandi, cum dictiones, *vt poſt*, inſimul vnitæ vbi ponuntur, faciunt diſpoſitionem conditionalem. *l. Ariſto aut, 18. §. idem Ariſto, vbi gloſſa in verbo, obligatione, ff. de donationibus;* & propterea impediunt, ne ante præſcriptum tempus locum habeat diſpoſitio. Ergo, *cum hæ dictiones hic ponantur in ordinibus ſuſcipiendis, & dignitatibus obtinendis, impedient ſolum latorem, ne ante profeſſionem promoueatur non autem noſtrum exequutorem, ne cum eadem temporis conditione poſſit prius cum illo diſpenſare.*

Dictiones, vt poſt inò ducunt conditionem.

Ad rationem in contrarium allatam de forma, quæ etiam in minimo ſeruanda eſt, reſpondent de forma eſſe, vt cum latore diſpenſetur, ad effectum vt poſſit, poſtquā emiſerit profeſſionem, ordinari: non autem de forma eſſe, vt poſt profeſſionem cum illo diſpenſetur, vt ex præſentis clauſulæ verbis ipſis apparere dicunt; & ideò non obſtare eorum ſententiæ. Non negant tamen, exequutorem poſſe diuidere huiuſmodi diſpenſationem, ſi velit. Sicut enim Maior Pœnitentiarius non iubet vt inſimul tota hæc diſpenſatio exequutioni demandetur ſecundum omnes ſuas partes; ita etiam, nec prohibet diuiſionem: ideò relinquitur arbitrio exequutoris. Et licet perſona Superioris, quæ partem huius diſpenſationis exequitur, deponat officium Superioritatis, ob quod fuit

electus ad exequutionem præsentiũ litterarum; nihilominus succeſſor in officio Superioris succedet etiam in officio exequutoris, nam non fuit electa industria perſonæ, ſed illius officium. Primam tamen ſententiam veriorem exiſtimo. Nam, ſi bene huius clauſulæ verba perpendantur, neceſſe erit fateri, à prædictis duobus dictionibus, *vt*, & *poſt*, eodem modo reſpici diſpenſantem, ac diſpenſandum: quia ſi prohibent latori ordinari ante emiſſam profeſſionem, mandant etiam, vt ſuper irregularitate non poſſit cum eo diſpenſari, niſi poſt emiſſam profeſſionem; immediate enim poſt illa verba *emiſſam profeſſionem*, apponitur alia conditio verificanda priuſquam deueniatur ad actum diſpenſationis deſuper præſtandæ, videlicet, ſi ſuffragentur pœnitentiæ fructus, & merita, & aliud non obſtet canonicum impedimentum: quæ verba in ablatiuo poſita, important conditionem: ablatiuus enim abſolutus inducit conditionem, ſine qua non. *l. à teſtatore, 108. ff. de conditionibus, & demonſtrat.* Sed hæc conditio verificanda eſt poſt emiſſam profeſſionem, ob rationes ſuperius allatas; ergo ſuper irregularitate cum latore diſpenſari nequit, niſi poſt emiſſam profeſſionem.

Ablatiuus abſolutus importat conditionẽ.

Ad rationem pro ſecunda ſententia allatam reſpondeo, vt ſupra, videlicet prædictam temporis conditionem eodem modo reſpicere diſpenſationem ſuper irregularitate, ac eius effectum, & ſic eodem modo diſpenſantem, & diſpenſandum. Ad illud de forma, eodem modo reſpondetur, quod ſicut præſcribitur tempus diſpenſando ad Ordines ſuſcipiendos, ita diſpenſanti ad diſpenſandum ſuper irregularitate: ideò ab vtroque forma prædicta eſt ſeruanda.

Ad vltimam rationem reſpondeo negando, quod Maior Pœnitentiarius non iubeat diſpenſationem ſuper irregularitate exequutioni demandandam poſt emiſſam profeſſionem, ob rationes prædictas: & ideò non eſt locus arbitrio exequutoris adeò, vt poſſit ad ſuum libitum præmittere, vel poſtponere exequutionẽ diſpenſationis quoad irregularitatem.

Et ſuffragantibus, &c. In verificatione huius clauſulæ parum laborandum eſt: quia ex eo, quod lator admittatur ad profeſſionem, colliguntur eius digni pœnitentiæ fructus, & merita. Indignus enim, & impœnitens, non admittitur ad Profeſſionem, ſed expellitur *arg. d. cap. ad Apoſtolicam de Regular.*

Aliquo ei canonico non obſtante, &c. Id eſt impedimento. Quæ autem ſint huiuſmodi impedimenta, vide quæ in præcedenti Tertia Parte diximus.

Si aliud adſit impedimentum, exiſtimo abſtinendum à diſpenſatione: facultas enim hæc diſpenſandi eſt conditionalis per prædicta verba in ablatiuo abſoluto poſita; & ideò non exiſtente conditione per illa verba requiſita, actus diſpenſationis erit nullus, & inualidus. *l. ſi quis ſub conditione, 8. ff. ſi quis omiſſa cauſa teſtam. l. cedere diem, 213. ff. de verborum ſignific.*

Super irregularitate, &c. Vide, quæ in præcedentibus formulis ſuper eiſdem verbis diximus.

Reliqua huius formulæ, vide in formula pro Clerico ſimoniaco in præcedenti tertia Parte.

PRO

PRO LAICO.

Qui duo homicidia commiſit, & ad pœnitentiam ſuorum peccatorum Religionem ingredi deſiderat vti Conuerſus, ſeù Laicus.

FR. Antonius Barberinus, &c. Religioſo viro, cuicumque Superiori, &c. Ex parte N. laici latoris præſentium, &c. Quod ipſe alias duo homicidia rixando perpetrauit: modo pœnitentia ductus ad ſuorum peccatorum pœnitentiam peragendam deſiderat Religionem ingredi, & in ea profeſſionem per illius conuerſos, ſeu laicos emitti ſolitam emittere. Cum autem, &c. dictus N. ſua aſſequi nequeat vota abſque ſpeciali Sedis Apoſtolicæ diſpenſatione. Idcirco pro ſuæ conſcientiæ quiete cupit à præmiſſis, de quibus plurimum dolet, in vtroque foro abſolui, ſecumque deſuper diſpenſari. Quare, &c. Nos igitur, &c. diſcretioni tuæ committimus, quatenus ſi eſt ita, dictum N. poſtquam cum Fiſco, & hæredibus occiſorum concordauerit, à præmiſſis in vtroque foro, ad effectum ingrediendi Religionem duntaxat, abſoluas hac vice, &c. Iniuncta, &c. iniungen. &c. ac cum eodem, vt Conſtitutione Sixti V. contra facinoroſos edita non obſtante. Religionem à Sede Apoſtolica approbatam ingredi, & in ea profeſſionem ab eiſdem Conuerſis emitti ſolitam emittere, ibique quoad vixerit remanere, & perſeuerare licitè valeat, miſericorditer diſpenſes. Non obſtantibus præmiſſis, ac Conſtitutionibus, &c.

De hac formula pauca remanent explicanda, cum coincidant fere omnia cum præcedenti.

Homicida, &c. Qualitates homicidiorum intelligendæ ſunt vt in præcedenti.

Conuerſos, &c. In vnaquaq; Religione clauſtrali duo ſunt Religioſorum ordines: primarius eſt Clericorum, ad quos ſpectat totius Ordinis inſtitutum, & adminiſtratio: alter Conuerſorum, ſeù laicorum, quibus demandantur ſeruitia temporalia cuiuslibet Conuentus, Monaſterij, &c. ſecundum eorum indigentiam, Superioriſque arbitrium: & propterea Conuerſi efficiuntur quaſi ſerui Monaſterij, & Religionis. *gloſ. in cap. vt lex, in verbo, Profeſſi, 27. quæſt. 1. quam ſequitur Panorm. in cap. non eſt, 7. num. 2. de regularib.* adeò vt ſecundum prædictam gloſſam, neque ad ſtrictiorem Religionem tranſire valeant. Ambo vero ſunt profeſſi, ſed vnuſquiſque in ſuo ordine, adeò vt Conuerſus ad Clericorum ordinem prędictum aſcendere prorſus nequeat, non ſolum poſt profeſſionem emiſſam, verum etiam nec durante tempore probationis. Hæc autem prohibitio non ſolum eſt in peculiaribus cuiuſque Religionis Conſtitutionibus, verum etiam in decretis Reformationis Regularium *ſel. record.*

Conuerſi Religioſi ſunt quaſi ſerui Religionis.

Conuerſus religioſus non ſolum poſt amiſſam profeſſionem verum etiam pro tempore Nouitiatus poteſt promoueri ad Ordines.

cord. Clementis Octaui, in titulo, *Inſtitutiones ſuper receptione, & educatione Nouitiorum, verſ. tempore vero probationis.*

Ac hæredibus, &c. Hæc clauſula idem importat, ac in præcedenti formula, licet verba aliquantulum immutata ſint: nam idem eſt ſatisfacere, & concordare, cum vnuſquiſq; creditor, & recipere ſatisfactionem, & remittere debitori eam poſſit, & vtroque modo intelligatur illi ſatisfactum: quilibet enim iuri ſuo renunciare poteſt, & ſic per remiſſionem debitor liberatur ab vlteriori ſatisfactione. *l. ſi quis in conſcribendo, 49. C. de Epiſ. & Cler. l. penult. C. de pactis. l. fin. C. de fideicomm. cap. ſi de terra, 6. de priuileg. cap. tuis, 39. in fine, vbi gloſ. in verb. remittatur, de teſtibus.*

Religionem, &c. Id eſt, clauſtralem, Monaſteria, enim clauſtralia ſunt deputata ad peccatorum pœnitentiam peragendam. *cap. tuæ, 6. de pœnis. cap. delapſis, 16. quæſt. 6. cap. ſi ille, diſtin. 50. cap. dictum. diſt. 81. cap. admonere, 33. quæſt. 2.*

Per Conuerſos, &c. Lator præſentium triplici ex parte repellendus eſt à profeſſione clericorum: Primò ob homicidium, quod, vt ſæpius diximus, repellit ab Altari. Secundo, ob prælegatam Conſtitutionem Sixti Quinti. Tertiò propter limitatam Conſtitutionis eiuſdem derogationem à Maiori Pœnitentiario conceſſam, quæ ſolum habilitat latorem ad profeſſionem conuerſorum; & ſi ſecus fiat, profeſſio erit nulla, & Superior qui eam recepit, non effugiet pœnas in prædicta Conſtitutione contentas. Priuilegiatæ enim conceſſiones, & gratiæ debent ſeruari in rebus, in quibus loquuntur. *cap. cum, & plantare, 3. cap. porrò, 7. & cap. petiſti, 20. de priuil. Panorm. in cap. cum ordinem, 6. num. 2. de reſcriptis.*

Priuilegiatæ gratiæ ſeruandæ in rebus expreſſis tantum.

Quoad vixerit, &c. Id eſt, perpetuo, adeò vt, nec abſolutio, nec diſpenſatio, nec pœnitentia temporaneæ ſint, ſed omnes perpetuæ: profeſſio enim eſt vinculum perpetuum, & Profeſſus non poteſt amplius redire ad ſecularem ſtatum. *cap. cum virum, 12. de regular.*

Remanere, &c. Non aufert hæc clauſula poteſtatem Superioribus eijciendi latorem à Religione in caſu incorrigibilitatis. Incorrigibiles enim eijciuntur à Religione. *cap. fin. de regular.* & dantur aliqui caſus in vnaquaque Religione, propter quos profeſſi eijciuntur. *cap. cum ad monaſterium, 6. de ſtatu monachorum.*

Incorrigibiles expellendi ob bonum publicum Religionis.

Reſecandæ ſunt putridæ carnes, & ouis ſcabioſa à caulis repellenda, ne tota domus maſſa, corpus, & pecora ardeant, & corrumpantur. *cap. reſecandæ, 24. quæſt. 3. cap. ſed illud, diſt. 45.*

Solumque operatur hæc clauſula, vt lator teneatur emiſſa profeſſione perſeuerare in Religione, nec poſſit ab ea vnquam recedere, nec Superiores eum expellere poſſint, ſi vitam ſuæ profeſſioni congruam duxerit.

Reliqua huius Formulæ vide in præcedenti.

ABSO-

ABSOLVTIO,

Pro Regulari ex parentibus Hebræis nato, qui nulla præuia dispensatione professus in Religione N. ibiq; factus est Sacerdos, & diuersa officia, & dignitates exercuit, ad effectum, &c.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Religioso viro Prouinciali, &c. Ordinis Fratrum P. A. Ex parte Fratris N. latoris præsentium nobis oblata petitio continebat: Quod ipse ex parentibus Hebræis genitus, sed ab infantia baptizatus, aliàs huiusmodi sui naturali defectu minimè propalato, prædictam Religionem ingressus, professionem per illius Clericos emitti solitam emisit, atque ad omnes etiam Sacros, & Presbyteratus ordines promoueri se fecit, & in eis ministrauit, diuersaque eiusdem Ordinis officia, & dignitatis exercuit, nulla desuper dispensatione prius obtenta; & idcircò dubitat se censuras Ecclesiasticas incurrisse, & irregularitatem contraxisse. Cum autem, &c. dictus Frater N. in dicta sua Religione, remanere, suosque ordines exercere, ac quæcunque suæ Religionis officia, & dignitates consequi licitè posse desideret, pro suæ conscientiæ quiete cupit à præmissis, de quibus plurimum dolet, in vtroque foro per Sedem Apostolicam absolui, secumque desuper dispensari. Quare etiam pro parte Procuratoris generalis eiusdem Ordinis, &c. Nos igitur, &c. Quatenus si est ita, dictum Fratrem N. à quibusuis sententijs, censuris, & pœnis Ecclesiasticis, quas propter præmissa quomodolibet incurrit, in vtroque foro absoluas hac vice, &c. Iniunct. &c. Iniungenda. Ipsoque ab exequutione suorum ordinum suspenso. Demum, cum eodem Fratre N. vt præmissis non obstantibus, in dicta Religione remanere, ac suffragantibus, &c. alioque ei canonico non obstante, super irregularitate, &c.* Prout in præcedenti prima Formula vsque ad illud verbum, *dispenses.* Post quod sequatur. *Non obstantibus Pauli Quarti, & Gregorij XIII. Romanorum Pontificum, aliisque Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, necnon quibusuis dicti Ordinis etiam iuramento, & confirmatione Apostolica, vel quauis alias firmitate roboratis Statutis, & Priuilegijs, cæterisque contrarijs quibuscunque.*

Ex parentibus Hebræis, &c. Multi sunt Religiosorum Ordines, qui iustas ob causas non admittunt ad eorum habitum, & professionem Hebræos, & alios Infideles ad fidem conuersos, & ab eis descendentes ex linea masculina: & hoc, quia per eorundem Constitutiones,

tiones, & Statuta prohibetur istorum receptio sub pœna nullitatis, & inualiditatis professionis: alij verò simpliciter prohibent, Quinam sint isti Ordines, non necesse esse existimo hic exprimere.

Infantia per primum sexennium completur & baptizatus in infantia non reputatur Neophytus.

Ab infantia, &c. Infantia sibi vendicat primos sex ætatis cuiusque annos. *glos. in cap. fin. in verb. infanti, de tempor. ordin. in 6.* & Iudæus, qui hoc interim baptizatur, non annumeratur inter Neophytos. *arg. quicunque distin. 77. & notauit Turrecrem. in cap. prohibentur dist. 48.* Ratio videtur esse, quia ob defectum vsus rationis non potuit iudicare, & ante vsum rationis est factus Christianus. Et ideò ex hoc colligitur quod d. Frater N. non potuerit annumerari inter Neophytos. Et successiuè excludi à Clericorum numero. Neophytus enim ad tempus prohibetur, ne in superbiam elatus incidat in laqueum diaboli. *cap. Neophytus distin. 61. cap. prohibentur, & cap. quoniam distin. 48. cap. qui in aliquo distin. 51. cap. monasterij, 19. quæst. 3.* Dixi ad tempus, quia quando sunt benè instructi in fide, & abest superbiæ periculum, possunt ordinari, *cap. sicut Neophytus dist. 48.* Quæ duo præsumuntur, quando quis iam à multo tempore fuit baptizatus, & ad fidem conuersus, vt notauit *Turrecrem. in dict. cap. prohibentur.* Multum autem tempus est decennium.

Neophytus ad tempus excluditur ab ordinibus.

Propalato, &c. Omnia impedimenta, & præcipue essentialia, aperienda sunt Superiori Religionis ab illo, qui ad eam admittitur: id est, ea omnia, quæ sunt contra institutum, & constitutiones, vel statuta ipsius Religionis, & si ea à principio detexisset, non fuisset ad eam regulariter admissus, & receptus. Tacito ergo impedimento huiusmodi, receptio est dolosa ex culpa ipsius recepti, & ideò non debet illi suffragari, cum dolus nemini patrocinetur. *l. nec ex dolo, 13. ff. de dolo.* Et est nulla ex persona recipientis, qui non præsumitur consentire in eo, quod ignorat. *l. si per errorem, 15. ff. de iurisdictione omnium iud.* Et eo magis, quia Superior recipiens non intendit, nec potest recipere nisi personas, eas habentes conditiones, quas Religio in eis exposcit; & eas præsumitur excludere personas, quas Religionis statuta excludunt: & ideò ex defectu huiusmodi consensus, receptio, & professio sunt nullæ.

Consensus non est de eo quod ignoratur.

Et cum per receptionem, & professionem, fiat contractus quidam inter Religionem, & conuersum, necesse est ad validitatē istius contractus, vt vtriusque consensus existat, aliàs contractus claudicaret; obligaret enim receptum, non autem recipientem. Contractus autem non debent claudicare. *l. Iulianus, 14. §. si quis, ff. de actionibus empti. l. si cum dies, 26. §. penul. ff. de recep. arbitr. l. Labeo, 14. ff. de verborum signif. Vide Suarez. de Relig. tom. 4. tractatu 10. lib. 2. cap. 2. de impedimento ex defectu originis.*

Contractus non debent claudicare.

In dicta Religione, &c. In quamplurimis Religionibus, & præcipue in Religione Fratrum Minorum S. Francisci de Obseruantia, extat peculiare statutum, quo prohibetur Iudæos, & ab eis descendentes, ad earum habitum recipi, & ad professionem admitti; & si secus fiat, eorum receptio, & professio, sint irritæ, & nullius roboris. Huiusmodi statutum in Religione Fratrum Minorum de obseruantia, vt testatur *Nauar. lib. 3. Conf. de Regul. conf. 26. nu. 1.* fuit per plura quàm decem Capitula generalia editum.

editum, & confirmatum: & ideò Frater N. prædictus si aliquam ex dictis Religionibus est ingressus, iuxta formam illius non est professus, neque potest in Religione retineri, sed debet eijci, nisi de Sedis Apostolicę benignitate ei prouideatur.

Exercere licite, &c. Posita nullitate Professionis, male Frater N. fuit promotus ad titulum Religionis, & cum litteris dimissorijs sui Superioris tantum, vt aliàs diximus in præcedenti Tertia Parte, in formula pro eo, qui in adolescentia professionem emisit in Religione Fratrum N. animo discedendi. Vide quæ ibi diximus in verbo, *animo tamen, &c.* Ac propterea remanet censuris irretitus, & sine præuia absolutione, ac dispensatione, non potest Ordines exercere, & multo minus officia, & dignitates, quæ à solis professis exerceri possunt. *cap. cum causam, 27. §. quia igitur de elect.*

Non professus non potest assumi ad dignitates Religionis.

Remanere, &c. Conatur *Nauar. loco supracit.* probare huiusmodi statutum esse nullius roboris, eo quod fuerit factum auctoritate ordinaria, & sit circa ea quæ spectant ad essentiam trium votorum solemnium Religionis, quorum dispositio videtur pertinere ad solum Summum Pontificem. Sed tanti Viri pace non mihi videtur eius subsistere posse consilium: nam prædictum statutum non disponit circa votorum essentiam, sed circa personas, quæ illa emittunt, quarum electio spectat ad Religionum Superiores, eorumque arbitrio per Sac. Canones, & Summorum Pontificum constitutiones illa demandatur. *cap. ad Apostolicam, 16. de Regular. cap. exijt, qui seminat, 3. §. verum quia, vers. caueant tamen, de verborum significat. in 6. Concil. Trident. de reformat. Regular. sess. 25. cap. 16.* Ergo habito respectu ad publicum Religionis bonum, ipsi Superiores possunt determinare qualitates, & conditiones in recipiendo, sine quibus si aliquis recipiatur, receptio sit irrita, & nullius roboris, & momenti.

Professio igitur dicti Fratris N. facta cum dicto impedimento Originis est nulla, & inualida, & ille remanere non potest in Religione absque Sedis Apostolicæ dispensatione: & propterea vigore huius clausulæ habilitatur ad professionem emittendam, & ad remanendum in Religione: nam sine professione nemo post expletum nouitiatum retineri debet in Religione, per *Conc. Triden. loco proximè cit.*

Nec supplere potest *Principis* auctoritas, quod alterius consensum necessario exposcit ad sui validitatem. Sed ad validitatem professionis necessario requiruntur nouus, & Religionis, & profitentis consensus, quia ab initio fuerunt inualide præstiti ob allegatum impedimentum, & sic nulli, actus enim inualidus, & nullus æquiparantur. *l. si aut nullum, 4. C. de leg. hæred.* idcirco sunt de nouo præstandi à Religione, & à latore, ad hoc vt lator profiteri, & remanere in Religione licite possit: & eo magis quia gratiæ simpliciter factæ à Papa, nisi specialiter in litteris fiat derogatio iuris communis dispositioni, præsumuntur fieri ad formam iuris. *cap. si eo tempore, 10. de rescriptis in 6.* sed secundum iuris formam nemo potest remanere in Religione post expletum Nouitiatum, nisi emittat professionem, vt supra diximus: ergo cum per M. P. non derogetur iuris dispositioni, dictus Frater N. tenetur secundum iuris formam de nouo professionem validè emittere ad hoc vt in Religione remanere possit.

Derogatio iuris communis non præsumitur nisi exprimatur.

Super irregularitate, &c. Cum præcedat remanere in Religione, & ſubſequatur diſpenſandi facultas ſuper irregularitate, neceſſario colligat noſter exequutor, ad actum diſpenſandi ſuper irregularitate deuenire non poſſe, niſi poſt nouam à dicto Fratre N. emiſſam validè profeſſionem: ordo enim ſcripturæ ſemper attenditur in diſpoſitionibus. *l. generaliter*, 24. *§. quis ergo, ff. de fid. liber. l. 1. ff. de vſufr. c. penul. vbi gloſ. in princip. de reſcriptis in 6. c. mandato*, 10. *de præbendis eod. lib.* quia ordo ſcripturæ demonſtrat ordinem voluntatis. *d. l. 1. vbi Bart. ff. de vſuf. l. hæredes mei*, 57. *§. fin. ad Trebell. d. l. generaliter, §. quis ergo, vbi gloſ. in verbo, ſcripturæ, ff. de fideic. liber. d. cap. mandato de præbend. in 6. cap. ſi quis*, 46. *§. verum de elect. in 6.* Niſi aliter conſtaret de intentione ſcribentis. *cap. authoritate Martini*, 7. *§. fin. de conceſſ. præbendæ in 6.*

Ordo ſcripturæ in diſpoſitionibus attenditur.

Ordo ſcripturæ demõſtrat ordinẽ voluntatis.

Confirmatur ratione: nam ante profeſſionem de nouo emittendam, remanet dictus Frater N. ſine titulo ad ordines requiſito, ideò non eſt ei relaxanda ſuſpenſio ob defectum huiuſmodi tituli incurſa, & conſequenter dictus Fr. N. non eſt admittendus ad ordinum exercitium, antequam habeat titulum ſufficientem: hunc autem nequit habere, niſi per profeſſionem emiſſam, nec alium titulum præſupponit M. P. in dicto Fr. N. niſi Religionis: ideò cum illo non niſi poſt emiſſam profeſſionem diſpenſari poterit ſuper irregularitate.

Non obſtãtibus Pauli IV. &c. Cum clauſulæ generales non derogent illis conſtitutionibus, quæ requirunt ſpecialem mentionem ad eorum derogationem, vt ſupra diximus, M. P. ſpecialiter per hanc clauſulam primo mentionem, & derogationem facit *Conſtitutionis Pauli Quarti, quæ incipit, Ex clementi Sedis Apoſtolicæ, &c. editæ* 1. *Iulij* 1555. *& alterius Conſtitutionis Gregorij XIII. quæ incipit, Ex benigna, &c. editæ* 21. *Martij* 1575. Per has enim Conſtitutiones ſpecialiter, & generaliter approbantur, innouantur, & confirmantur omnia & ſingula priuilegia, facultates, & gratiæ aliàs per Summos Pontifices prædeceſſores ad fauorem dicti Ordinis conceſſæ, ſupplendo etiam defectus illorum, ſi qui extarent, cum clauſulis ſpecialibus, & generalibus, atque ampliſſimis derogatorijs: ac propterea his non derogatum cenſetur per ſolas clauſulas generales, ob rationes in præcedenti Formula à me aſſignatas, & ideo requirunt ſpecialem derogationem.

Aliſque, &c. Ex præcedentium Conſtitutionum ſpecificatione ſequitur aliud beneficium ad fauorem ſubſequentis clauſulæ generalis. *aliſque Conſtitutionibus, &c.* recipit enim tantam vim, vt deroget etiam alijs Conſtitutionibus, quæ ad ſui derogationem expoſcunt ſpecialem mentionem: quãdo enim in derogationibus ſpecificatur aliquid, quod ad ſui derogationem requirat ſpecialem mentionem, & poſtea adijciatur clauſula generalis derogatoria, tunc extenditur etiam ad non expreſſa. *c. qui ad agendum*, 4. *de procurat. in 6. vbi Archidiaconus verſ. ſed ſi admittatur.* quod confirmatur ex ſubſequenti dictione, *alijs*, quæ regulariter facit poſitionem eiuſdem qualitatis cum præcedentibus, vt benè notauit *Panor. in cap. fin. nu. 7. de præb.* & ſicut præcedentia importabant ſpecialem derogationem, ita hęc ſubſequens dictio; & ideò derogat omnibus alijs Conſtitutionibus, quæ requirunt ſpecialem mentionem, ac ſi ſpecialiter eſſet

Præcedens ſpecificatio ampliat ſubſequentem generalitatem ad non expreſſa, quæ deberẽt ſpecialiter exprimi.

ſet de illis facta mentio.

Quauis alia firmitate, &c. Hanc clauſulæ partem optimè declarat *gloſſa in cap. cum aliquibus, 4. in verbo, firmitate, de reſcriptis in 6.* vbi dicit, quod ad corroboranda Statuta, vltra iuramentum, & cõfirmationem Apoſtolicam, prout in textu prædicti capituli, ſolent apponi ab ipſiſmet ſtatuentibus, vel eorum Superioribus, pœnæ tranſgreſſoribus, quæ non modicam tribuunt ſtatutis firmitatem; multo enim magis coercet timor pœnæ, quam legis authoritas. Ideo ad remouendas huiuſmodi pœnas, ſiue ab ipſis ſtatuentibus, ſiue à quibuſuis eorum Superioribus appoſitas, nec non ad derogandum confirmationibus per Legatos, ſeu Nuntios Sedis Apoſtolicæ, vel per quoſuis alios iuriſdictionem habentes deſuper factis, M. Pœnitentiarius vſus eſt præſenti clauſula derogatoria, per quam dictæ pœnæ tolluntur, vt ex prælegata gloſſa colligitur.

Reliqua vide in præcedenti formula.

LICENTIA

Remanendi in Religione pro Religioſo translato.

FR. Antonius Barberinus, &c. Religioſo viro Prouinciali Ordinis A. Prouinciæ P. ſalutem in Domino. Ex parte Fratris N. Presbyteri Religioſi profeſſi Ordinis M. nobis oblata petitio continebat. Quod ipſe aliàs Religionem Ordinis M. ingreſſus in ea profeſſionem emiſit, atque ad omnes etiam Sacros, & Presbyteratus Ordines promotus, in illis miniſtrauit, & deinde abſque vlla Superiorum licentia de facto ſe tranſtulit ad prædictam tuam Religionem, ibique per plures annos manſit, ſuos Ordines ſimiliter exercendo; & propterea dubitat ſe in cenſuras Eccleſiaſticas incurriſſe, & irregularitatem contraxiſſe. Cum autem, &c. dictus Frater N. de præmiſſis plurimum doleat, & in tua dicta Religione remanere, ſuoſque ordines exercere, & quæcunque eiuſdem Religionis officia, & dignitates conſequi licitè poſſe deſideret, & conſenſum deſuper opportunum à Superioribus primo dicti Ordinis iam obtinuerit; pro ſuæ conſcientiæ quiete cupit in vtroque foro per Sedem Apoſtolicam abſolui, ſecumque deſuper diſpenſari. Quare etiam pro parte Procuratoris generalis tuæ Religionis ſupplicari nobis humiliter fecit, vt ſibi, &c. Nos igitur, &c. diſcretioni tuæ committimus, quatenus ſi eſt ita, dictum Fratrem N. à quibuſuis ſententijs, cenſuris, & pœnis Eccleſiaſticis, quas propter præmiſſa quomodolibet incurrit, & exceſſibus huiuſmodi in vtroque foro abſoluas hac vice in forma Eccleſiæ conſueta, iniuncta, &c. iniungenda: ipſoque latore ab exequutione ſuorum Ordinum ſuſpenſo. Demum cum eodem, N. vt præmiſſis non obſtantibus, in ſecundo dicta Religione remanere, ibique profeſſionem, quatenus opus ſit, de nouo emittere, & poſt emiſſam pro-

professionem suffragantibus, &c. vt in precedenti formula, vsque ad verbum, *dispenses*, inclusiuè, post quod subiungetur: *Ita quod à Superioribus primo dictæ Religionis reuocari, & desuper molestari nequeat. Non obstantibus præmissis, ac Constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, nec non dictorum Ordinum statutis, & priuilegijs, cæterisque contrarijs quibuscunque.*

Cum sæpe sub melioris vitę frugis prętextu soleant aliqui Religiosi immemores suæ vocationis, & salutis, transuolare ad alios Ordines, vel ex animi leuitate, vel ex temeritate. *cap. licet*, 18. *de Regul.* Maior Pœnitentiarius per presentem suarum litterarum formulam solet illorum animæ saluti consulere. Nos igitur breuiter singulas dictarum litterarum clausulas, quæ differant à præcedentibus, explicabimus.

Transitus ad strictiorem ordinẽ petita, & non obtenta à suis Superioribus licentia.

Absque vlla, &c. Olim quilibet Religiosus poterat à Religione, quam professus fuerat, impune transire ad strictiorem Ordinem petita prius, & non obtenta à suis Superioribus licentia. *d. cap. licet de Regularibus. c. ex parte*, 10. *vbi glossa in verbo ad nigros, de tempor. ordinan.* Non tamen ad laxiorem, vel æqualem. *cap. intelleximus*, 12. *de ætate, & qualit. ordin. d. cap. licet. glossa in d. cap. ex parte cit.*

Hodie requiritur expressa licentia Superiorum, vel Sedis Apostolicæ.

Hodie vero vltra ius commune quam plures extant Religiones, quę peculiaria habent priuilegia, & indulta sibi à Summis Pontificibus concessa, quibus prohibetur omnibus, & singulis cuiuscunque prædictarum Religionum Religiosis, transitus ad alios Ordines etiam strictiores, sine licentia suorum Superiorum, vel Sedis Apostolicæ: Mendicantibus prohibetur per extrauagantem *Martini Quarti, quæ incipit, Viam ambitiosæ de Regularibus*, transitus ad Monachales, sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, quam incurrunt etiam aliarum Religionum Superiores, si absque prædicta licentia eos recipiant ad habitum, Carthusiana tamen excepta.

Aliæ Religiones simili prohibitione circumuallatæ existunt per aliorum Summorum Pontificum Constitutiones, & priuilegia, inter quas est mea Societas per indulta, & priuilegia sibi concessa *à Paulo III. Pio V. Gregorio XIII. aliisque Summis Pontificibus.*

Ideo dictus Frater N. absque licentia transeundo, illicite se transtulit ad secundo dictam Religionem.

Licentia, &c. Securius est in scriptis huiusmodi licentiam obtinere, vel saltem coram duobus testibus, & præcipue vbi in vim priuilegiorum requiritur expressa Superiorum licentia: nam vbi expressum requiritur non sufficit tacitum, vel præsumptum. *cap. finali de Procuratoribus lib. 6. cap. licet*, 2. *de præben. eod. lib.*

Tacitum nõ sufficit vbi expressum requiritur.

Ex quibus collige diuersos modos probandi prædictam licentiam: vel per patentes litteras desuper ab ipsomet concedente confectas: vel per testium depositionem: vel per ipsiusmet Superioris vocalem assertionem, & confirmationem.

Superiorum, &c. Non quilibet Superior potest huiusmodi licentiam impertiri, sed Generalis, vel Capitulum generale, vel alter Superior, qui in specie habeat facultatem concedendi, vel ab ipso Generali, vel ab ipsis priuilegijs: speciale enim mandatum requiritur in ijs, quæ præiudicium inferre possunt alteri. *c. qui ad agendum*, 4. *in fine vbi glos.*

Ad præiudicium inferendum requiritur speciale mandatum.

gloſ. magna de Proc. in 6. Sed hic trãſitus infert præiudicium ipſi Religioni; ergo ad huiuſmodi licẽtiam impertiendam requiritur ſpeciale mandatum. Quod huiuſmodi licentia inferat præiudicium religioni, patet, quia prædictus tranſitus iniuriam facit, & ſpoliat Religionem ſuo ſubdito. *d. c. licet.* ideo ad tranſitum huiuſmodi concedendum requiritur ſpeciale mandatum: & ſi iſti Superiores inferiores nõ poſſunt impertiri huiuſmodi licentiam, nec ſubditi eam ab his petere poſſunt; & ſi petant, nulliter petunt, & conſecutiue huiuſmodi petitio nihil ſuffragatur, intuitu *d. capit. licet de Reg.* & multo minus intuitu particularium Priuilegiorum, & indultorum.

Propterea dubitat, &c. Dubium eſt rationabile, quia ſi tranſitus fuit ad ſtrictiorem, debebat omnino præcedere ad minus licentiæ petitio; ſi ad laxiorem, vel ad æqualem, multo magis requirebatur licentia, & ideo ab incurſu cenſurarum Eccleſiaſticarum contra ſimilia perpetrantes inflictarum dictus Frater N. excuſari non poteſt, & ſucceſſiuè, neque ab irregularitate, quia interim ordines exercuit, niſi ignorantia cenſurarum illum à contractu irregularitatis liberet, per *cap. Apoſtolicæ Sedis, 9. de clerico excommun.*

In ſecundo dicta Religione remanere, &c. Si primo dicta Religio eſt ſtrictioris obſeruantiæ, vel habet peculiare indultum, quo omnino prohibetur trãſitus ad quamcumque aliam Religionem, cum clauſula irritante, poteſt dictũ Fratrem N. reuocare ad ſe. *cap. Ioannes, 5. & ibi gloſ. cap. ſanè. 10. & c. licet, 18. de regularib.* & propterea ſi velit in ſecundo dicta Religione lator remanere, omnino eget diſpenſatione, cum prima profeſſio adhuc in ſuo robore exiſtat, dictumque Fratrem N. ſibi addictum retineat Prima Religio.

Conſenſum, &c. Familiare eſt M. P. quando abſolutiones, diſpenſationes, aliaſque licentias concedit Religioſis in vtroque foro, prius expoſcere conſenſum ab illorum Superioribus plurimas ob cauſas. Primò, vt ſubordinatio ſeruetur, & Prælati admoneantur de cura, quam de ſuis ſubditis habere debent, cum de eorum manibus ſanguis ſubditorum requirendus ſit. *c. fin. de regular. c. cum ad monaſterium, 6. §. Abbas, de ſtatu Monachorum.* Secundo, vt prædicti Fratris N. Prælatus ſic liberum ſe agnoſcat ab obligatione requirendi ſubditum fugitiuum, prout obligatus prius exiſtebat, *d. c. fin.* Tertiò, ne Religio inuita, & abſque culpa priuetur ſubdito, cum iure ſuo nemo priuandus eſt abſque culpa. *l. crimen, 26. ff. de pœnis, l. ſancimus, 22. C. de pœnis. c. non debet, 22. de reg. iur. in 6. c. cognoſcentes, 2. de conſtit.* huiuſmodi conſenſus præſtatur in ſcriptis à Generali, vel Procuratore generali Ordinis, & exhibetur S. P. officio, vna cum ſupplici libello ab Oratore porrigendo.

Quare etiam pro parte Procuratoris generalis ſecundo dictæ Religionis, &c. Vt ſecũdo dictæ Religionis indemnitati conſulatur, requiritur illius aſſenſus, quando aliquis ad profeſſionem in ea eſt admittendus: nemo enim, permittendus eſt in Religione profeſſionem emittere, cuius Religio mores experta non ſit, & approbauerit. *c. ad Apoſtolica, in 16. de regul. c. exijt, 3. §. verum quia verſ. caueant autem, de verb. ſignificat. in 6. Concil. Triden. ſeſſ. 25. de*

25. *de reformat. cap.* 16.

Quatenus opus sit, &c. Hæc clausula conditionem inducens, ideò hic apponitur, quia in aliquibus Ordinibus sunt diuersæ Congregationes, quarum aliquæ sunt laxatæ obseruantiæ, aliquæ vero strictioris; in vtrisque tamen est eadem professio, & obligatio: illæ solum recesserunt ab exacta primæui sui instituti obseruantia, hæ autem vel eam retinent, vel de nouo reassumpserunt; & ideò quoad substantialia est eadem vtriusque professio, ac propterea non est necesse eam reiterare, si quis à strictiori ad laxiorem transeat, in eodem tamen Ordine, & Religione; vt verbi gratia ad Carmelitas Mitigatos à Discalceatis, ad Conuentuales ab Obseruantibus Sancti Francisci, & similium.

Reiterandæ non est professio si tã situs fiat de vna Congregatione ad aliam eiusdem Ordinis.

Ita quod à Superioribus, &c. Hæc clausula in specie ponitur, vt non solum intelligatur dicto Fratri N. concessa licentia remanendi in secundo dicta Religione, sed ablata primo dictæ Religionis Superioribus facultas illum sibi vendicandi, & reuocandi: ex iure enim canonico competit Abbati actio sibi vendicandi Monachum. *cap. non est vobis, 7. cap. Ioannes, 5. de regular. glos. in l. 1. in verbo, adiecta causa, ff. de rei vendicatione.*

Abbas potest sibi vendicare suum Monachum.

Quibus, & alijs similibus iuribus per hanc clausulam specificè derogatur ad fauorem prædicti Fratris N. cum ab illorum potestate liberetur per præsentes litteras.

Reliqua videnda sunt in præcedenti formula.

LICENTIA

Se transferendi pro Religioso.

FR. Antonius Barberinus, &c. Religioso viro, cuicumque Superiori cuiusuis Ordinis à Sede Apostolica approbati, per latorem præsentium ad infrascripta specialiter eligendo, salutem in Domino. Ex parte Fratris N. Religio Ordinis sancti P. Nobis oblata petitio continebat, quod ipse aliàs post emissam in prædicta sua Religione professionem recessit ab ea absq; suorum Superiorum licentia, habitu etiam regulari dimisso, & idcirco in censuras Ecclesiasticas incurrit. Cum autem, sicut eadem petitio subiungebat, dictus Frater N. modo ad cor reuersus de præmissis plurimum doleat, & vt animæ suæ saluti consulat, ad aliam Religionem se transferre desideret, pro suæ conscientiæ quiete cupit per Sedem Apostolicam in vtroq; foro absolui, secumque desuper dispensari. Quare etiam pro parte Procuratoris generalis prædictæ suæ Religionis supplicari nobis humiliter fecit, &c. Nos igitur, &c. discretioni tuæ committimus, Quatenus si est ita, dictum Fratrem N. à quibusuis sententijs, censuris, & pœnis Ecclesiasticis, quas propter præmissa quomodolibet incurrit, Apostasiæ nota, & excessibus huiusmodi in vtroque foro ad effectum infrascriptum duntaxat absoluas

hac

hac vice, &c. Iniunctis, &c. iniungenda, ac cum eodem, vt præmissis non obstantibus Religionem à Sede Apostolica approbatam, vbi benevolos inuenerit receptores, ingredi, & in ea professionem emittere, ibique quoad vixerit remanere, & perseuerare licitè valeat, misericorditer dispenses. Ita quod à Superioribus primo dictæ Religionis reuocari, & desuper molestari nequeat. Non obstantibus præmissis, ac Constitutionibus, &c. Prout in præcedenti : post verbum, *quibuscunque*, additur. *Cæterum si dictus Frater N. intra quatuor proximos menses secundo dictam Religionem ingressus non fuerit, nihil illi præsentes litteræ suffragentur. Datum, &c.*

Cuicunque, &c. Vide quę diximus in præcedenti Formula pro volente ingredi, super eisdem verbis.

Transitus à claustrali ad militarem non solet concedi

Cuiusuis Ordinis, &c. Id est claustralis, nam à claustrali ad Ordinem militarem regulariter non conceditur per M. P. transitus. Secundo, quia nomine Religionis propriè venit ea vniuersitas à Sede Apostolica approbata, in qua tria vota substantialia promittuntur. Ita *Io. Andr. in rubrica de regul. n.* 3. & illi dicuntur propriè Religiosi, qui tria vota substantialia profitentur. *Panorm. in cap. dilecta*, 12. *num.* 4. *de maiorit. & obedient. & in rubr. de regul. num.* 1. *Decius in cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ*, 10. *num.* 50. *de Constitutionib. Sylvest. verbo Religio*, 1. *nu.* 1. *& alij communiter.* Tertiò, secundum communem vsum loquendi nomine Religionis accipitur vniuersitas illa, in qua tria vota substantialia Religiosi profitentur, & in communi in claustro viuunt : ergo non potest dictus Frater N. vigore præsentium litterarum transire ad Ordinem militarem. Difficultas est, an teneatur ad equalem, vel laxiorem, vel ad strictiorem transire, si in his omnibus inueniat benevolos receptores. Et videtur dicendum, quod in potestate dicti Fratris N. sit arbitraria electio, & ideò illa, quam elegerit, erit bene electa. Patet, quia habens liberam facultatem eligendi, potest eligere quod vult, & non adstringitur magis ad hoc, quam ad illud eligendum. *cap. cum post petitam*, 46. *& cap. Ecclesia vestra*, 48. *de electione.* Sed dictus Frater N. habet vigore præsentium litterarum facultatem eligendi quemcunque Superiorem cuiusuis Ordinis : ergo potest eligere, tàm æqualem, quàm laxiorem Religionem.

Religionis nomine communiter venit vniuersitas, quæ habet tria vota substantialia.

Contrarium tamen existimo, nempè non posse dictum Fratrem N. transire ad laxiorem, si in æquali Religione inueniat benevolos receptores : quia licet libera eligendi facultas reguletur ab eligentium arbitrio, attamen excludit electionem indigni, & admittit solummodo dignum. *cap. nihil est*, 44. *& cap. congregato*, 53. *de elect.* Indignum autem est, vt Religiosus, qui ad perfectionem ascendere obligatur, ad laxiorem Ordinem descendat voluntariè, vigore facultatis eligendi sibi concessæ : ergo non potest ordinem laxiorem eligere.

Arbitraria electio non extenditur ad indignum.

Quod verò sit indignum, quod Religiosus ad laxiorem ordinem descendat, patet ex prohibitione desuper à Sacris Canonibus facta in *cap. sanè*, 10. *& in cap. licet*, 18. *§. si verò, de regularib.* vbi iubetur reuocari omnes Religiosos, *qui relicta sua Religione ad laxiorem*

Ordi-

Ordinem transuolarunt.

Secundò, si dictus Frater N. posset laxiorem Religionem eligere, lucrum reportaret de sua apostasia: hoc autem non est dicendum, cum delicta nemini patrocinentur. *l.* 3. *ff. de transact. cap. audiuimus*, 3. *de collusione detec.* Non nego tamen, si dictus Frater N. solummodo inueniat receptores in laxiori Religione, quod non possit eam eligere: necessitas enim facit licitum, quod de iure non est licitum. *cap. quod non est licitum*, 4. *de reg. iuris*.

Delicta nemini patrocinantur.

Laxior Religio duplici ex capite considerari potest, vel ex primæua sui institutione, vel ex relaxata disciplina. Vide, quæ ad hoc propositum diximus in Tertia præcedenti Parte, in Formula Absolutionis ab apostasia, in clausula *in foro conscientiæ*.

Recessit absque suorum, &c. Si transitus fuit ad strictiorem petita à suis Superioribus licentia, & ibi professionem emisit, permittitur remanere in secundo dicta Religione, & non est necesse vt de nouo emittat professionem. *d. cap. sanè de regular.* nisi particulares obstent Constitutiones, & Priuilegia, quæ irritent secundam professionem.

Translatus ad strictiorem Religionem permittitur remanere.

Petitio enim licentiæ requiritur ex conuenientia, ob reuerentiam, quæ Superioribus debetur, non autem ex necessitate. *d. cap. licet, vbi Panorm. & DD. communiter.* Cum quis etiam renuentibus Superioribus suæ Religionis, possit ad strictiorem Ordinem transire. *d. cap. licet*, nisi particulares Constitutiones obstent.

Si verò transitus fuit ad æqualem, tenetur redire ad suam Religionem; non enim Religio priuanda est iure suo absque causa; quæ causa solum esse potest maior perfectio, vt supra diximus; hæc autem non est inter æquales. Quod tamen intelligendum est, quando non interueniant dispensatio, & licentia Sedis Apostolicæ. Multo magis tenetur redire ad suam Religionem, si transitus fuit ad laxiorem, ob rationes superius allegatas.

Habitu regulari, &c. Professus, temere dimittens habitum regularem, incidit ipso facto in excommunicationem. *cap. vt periculosa*, 2. *ne Clerici, vel Monachi &c. in* 6. & Constitutionibus particularibus vniuscuiusque Ordinis.

Apostasiæ nota, &c. Quæ sit apostasia, alias diximus in Formula Absolutionis ab Apostasia in præcedenti Tertia Parte. Inducit infamiam. *cap. tuæ fraternitatis*, 3. *de apostatis.* Et licet per contrarium actum tollatur infamia facti. *Panorm. in cap. cum te*, 23. *num.* 9. *de sentent. & re iudic. & in cap. quia diligentia*, 5. *num.* 9. *de elect.* Et sic per reassumptionem habitus, & regressum ad Religionem, sit ablata infamia ex apostasia contracta: attamen remanet cicatrix violatæ fidelitatis, & professionis, à qua M. P. mandat dictum Fratrem N. etiam liberari, & ideò in præsenti clausula apponitur verbum, *nota*, quod significat cicatricem. *l.* 2. *ff. de seruis fugitiuis*.

Apostasia inducit infamiam.

In vtroque foro, &c. Id est, in foro pœnitentiali quoad apostasiæ peccatum, & in foro fori quoad censuras, aliasq; pœnas, quas delicti reatus exposcit.

Iniuncta, &c. Mitius cum apostatis redeuntibus ad Religionem agerem: nam eorum animam lucrati sumus, & ideò ad instar filij prodigi recipiendus est omni benignæ

gnæ charitatis sensu, non tamen impunitus relinquendus: quæ pœnitentia illi imponenda sit arbitrabitur prudentia nostri exequutoris, qui non debet recurrere ad illas, quæ præscribuntur per Constitutiones, vel Statuta primæ Religionis: quia cum dictus Frater N. propter huiusmodi transitum non amplius existat illius membrum, ad eum non extenduntur prædictæ pœnitentiæ, cũ suos tantum actuales obliget subditos: non ad secundæ Religionis pœnitentias, & pœnas, quia istæ ligant solummodo suos apostatas: noster autem Frater N. non est dictæ secundæ Religionis apostata, sed primæ.

Equidem imponerem eas pœnitentias, quas peragunt Nouitij secundæ dictæ Religionis, quia dictus Frater N. tenetur ad nouitiatum de nouo ibi explendum; & loco pœnitentiarum, quas vt apostata in sua Religione deberet subire, succedat nouus nouitiatus: Religioso enim iam professo nouitiatus est pœnitentia, & pœna pro sui instabilitate animi imposita, & ideò non erit valde difficile, nec illius statui dissonum ea implere.

Et alijs, &c. Quicquid acquirit Monachus, acquirit Monasterio. *cap. Abbates, vbi glos. in verbo, quæ acquisierit, 18. quæst. 2.* Ideo si quid dictus Frater N. apostasiæ tempore acquisiuit: primo dictæ Religioni acquisiuit, & illi propterea restituendum est, vel ab illius Superioribus condonatio, vel remissio obtinenda; nam sicut seruifuga non præiudicat iuri dominico. *l. 1. §. per seruum qui in fuga, ff. de acquir. posses.* Ita Monachi apostasia non præiudicat iuri monastico; Monachi enim seruis æquiparantur, cum non habeant velle, vel nolle. *cap. Religiosus, 2. de testam. in 6. cap. quorumdam, 24. & cap. si Religiosus, 28. de elect. in 6. cap. finali, de sepult. eodem libr.*

Monachus apostata quicquid acquirit tẽpore apostasiæ acquirit suæ Religioni.

Vbi benevolos, &c. Vide, quæ diximus in præcedenti Formula Dispensationis pro volente ingredi, in eademmet clausula.

Ita quod à Superioribus, &c. Vide hanc clausulam in præcedenti formula.

Cæterum si dictus Frater N. intra quatuor, &c. Ne apostatæ diù in suo damnationis perseuerent statu, abuctendo huiusmodi licentijs; & altera ex parte, ne temporis breuitate nimis angustientur solet M. P. illis præscribere tempus ad transitum huiusmodi complendum secundum diuersitatem, & distantiam locorum: videlicet pro Hispanis octo menses, pro Gallis sex, pro Siculis quatuor, pro Italis duos: quibus elapsis cessant concessa facultas; & priuilegium, quia sunt temporanea, & non perpetua: & ideò præscripto tempore elapso, dictus Frater N. non poterit beneficio præsentium litterarum amplius frui; Actiones enim ad tempus concessæ dicto tempore elapso cessant. *cap. ne prodefectu, 41. de elect. cap. nulla, 2. §. cum vero, cap. quia diuersitatem, 5. de concessione præbendæ. cap. 2. §. nolentes, cap. licet 3. de supplen. neglig. Prælatorum. l. in omnibus, 56. ff. de action. & obligat. l. denique, 3. §. si quis cum minore, ff. de minoribus.*

Tempus ad transitum licite faciẽdum in bullis præscribitur secundum locorũ distantiã.

Huiusmodi tempus incipit currere à die datæ præsentium litterarum; nam terminus ad agendum præscriptus incipit currere à die, qua incipit competere actio. *cap. eam te, 22. de iurepatronatus, cap. personas, 4. §. final. de appellat.* Sed actio incipit competere à die

Tempus ad agendum incipit à die qua incipit competere actio.

datæ. *cap. cæterum, 3. & cap. si autem, 9. de rescript. l. annus, 6. ff. de calumniat.* Ergo tempus præscriptum incipit currere à die datæ.

Secundò probatur ex regula Cancellariæ, ob quam tempus ad publicandas resignationes incipit currere à die datæ. Tertio, ex consuetudine, tàm Datariæ, quàm Pœnitentiariæ.

Nihil, &c. Elapso tempore præscripto ad agendum quicquid agitur, nulliter agitur, vt supra diximus, & præsens clausula declarat. Nihilominus si dictus Frater N. ob temporis iniuriam non perit præsentes litteras, vel his receptis infirmitate, vel carceribus, vel aliquo legitimo impedimento detentus nequiuerit illis vti, adhuc existimo posse vigore earumdem litterarum transire ad aliam Religionem post huiusmodi tempus sic elapsum: impedito enim non currit tempus. *d. cap. diuersitatem, cap. fin. de elect. cap. quam sit, 6. §. fin. de elect. in 6. vbi glossa, in verbo, iusto impedimento. l. 1. §. fin. C. de annali exceptione. l. final. C. de tu re deliber.* Infra tamen quadrimestre à die cessati impedimenti, si totum præcedens quadrimestre impeditum fuerit: seù infra residuum quadrimestris, quod fuit impeditum, & non vlterius.

Impeditus post cessatũ impedimentum potest transire ad aliam Religionem etiã si tempus præscriptũ sit elapsum.

Si quæratur de consuetudine, hoc solum indicabo: Multos meo tempore repostulasse noui termini concessionem, allegantes habita impedimenta, & à Maiori Pœnitentiario facillimè obtinuisse. Quod autem hoc tutius sit, nemo dubitabit.

PRO RELIGIOSO.

Qui ad aliam Religionem se transferre cupit.

FR. Antonius Barberinus, &c. Religioso viro, cuicumque Superiori cuiusuis Ordinis à Sede Apostolica approbati per latorem præsentium ad infrascripta specialiter eligendo. Salutem in Domino. Ex parte Fratris N. Religiosi professi Ordinis A. latoris præsentium nobis oblata petitio continebat. Quod ipse alias prædictam ingressus Religionem, in ea probationis tempore completo professionem emisit, & per aliquot annos perseuerauit: ad præsens autem certis ex causis ad aliam Religionem se transferre desiderat. Cum autem, &c. dictus Frater N. huiusmodi sui animi votum consequi non possit absque Sedis Apostolicæ dispensatione, pro suæ conscientiæ quiete cupit secum desuper dispensari in vtroque foro. Quare supplicari nobis humiliter fecit, vt sibi super his de opportuno remedio prouidere dignaremur. Nos igitur, &c. huiusmodi supplicationibus inclinati, &c. Discretioni tuæ committimus. Quatenus, si est ita, cum dicto Fratre N. accedente consensu vtriusque Religionis Superiorum, vt præmissis non obstantibus, ad secundo dictam Religionem, si ibi beneuolos inuenerit receptores, se transferre, & in ea professionem de nouo emittere, ibique quoad vi-

vixerit remanere, & perseuerare licite valeat, misericorditer dispenses in vtroque foro. Non obstantibus præmissis, ac constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, nec non dictorum Ordinum Statutis, & Priuilegijs, cæterisque contrarijs quibuscunque. Cæterum dictus Frater N. non prius discedat à sua Religione, quam certus sit se in alia Religione receptum iri, & statim illam ingrediatur, permansurus in ea sub regulari obseruantia, & disciplina: neque aliter illi præsentes litteræ suffragentur. Datum Romæ, &c.

Certis ex causis, &c. Absque causa huiusmodi transitus non permittitur; vt vnusquisque secundum Apostolum in ea vocatione permaneat, in qua dignoscitur esse vocatus. *d. cap. licet de regul.* Huiusmodi autem causa non debet esse temeraria, vel leuis, sed rationabilis, & magni momenti. *dictis cap. Ioannes, & cap. licet de regul. vbi Panorm. num. 2. & in cap. non est, 7. num. 6. eodem tit. vbi etiam glossa in verbo, permittatis. cap. 1. de voto, glossa in dicto cap. non est, in verbo, adimplere, eod. tit.*

Causæ ad transitum de vna Religione ad aliam faciendum.

Quenam sint causę pro huiusmodi trãsitu canonice faciendo, aliquas hic pro exemplo adducam. Prima est, perfectioris vitæ studium, vt ex iuribus supra citatis. Secunda, ægritudo incurabilis, sic enim ægrotans meretur sibi rigorem disciplinę Religiosæ relaxari. *argum. cap. vnici, vbi glossa, in verbo, perpetuo, de Clerico ægrot. in 6. cap. de Rectoribus, 3. cap. ex parte, 5. eod. tit. de Clerico ægrot.* Idem dicendum de debilitate complexionis, quæ moraliter impossibilitet ad ferenda Religionis onera. Tertia, animi infirmitates, vt perturbationes, rixæ, inimicitiæ, vitanda enim sunt scandala. *clemen. 1. de offic. ordinarij.* Vide Sanchez *lib. 6. moral. oper. cap. 7. nu. 72.*

Quarta, alterius Religionis vtilitas, & commodum, prout meo tẽpore cuidam Professo vnius Religionis, qui aromatariæ artis peritia multum pollebat, fuit huiusmodi transitus concessus, hanc solum modo ob causam, vt alteri Religioni inseruiret in aromatarijs, de consensu tamen vtriusque Religionis.

Non possit, &c. Vide, quæ diximus in præcedenti Formula, in verbo, *recessit*.

Accedente, &c. Accessio consensus vtriusque Religionis est necessarius, aliàs transitus regulariter esset nullus, & inualidus: cum enim requiritur consensus alicuius ad validè agendum, si ille non accedat, actus est inualidus, & nullus. *cap. significasti, 18. de foro competẽti*, nisi specialiter per Sedem Apostolicam sit desuper dispensatum.

Ad transitũ de vna Religione ad aliam requiritur vtriusque consensus.

Quod autem hic requiratur necessariò consensus ad validitatem transitus; patet, quia concipitur per ablatiuum absolutum, qui importat conditionem. *l. facta, 63. ff. ad Trebel. l. fideicommissa, 3. §. cum esset. ff. de legat. 3. Bart. in l. à testatore, 108. nu. 1. ff. de condit. & demonst.* & non adimpleta conditione remanet suspensa validitas ipsius actus quoad eius effectum, videlicet quod dictus N. possit licitè se transferre, & remanere in secundo dicta Religione.

Ablatiuus absolutus importat conditionẽ.

Hic vero consensus ex parte Religionis, à qua discceditur, parum refert an præcedat, vel subsequatur receptionem, vel fiat in instanti, vel ex interuallo: nam vbi dispositio dicit.

Consensus requisitus ad validè actus sufficit vt subsequatur.

cit, quod aliquid debeat fieri de licentia, vel præcepto, vel permissione alicuius, prout est in nostro casu, sufficit, vt subsequatur. *Bart. in l. si quis mihi bona, 25. §. iussum, n. 5. ff. de acquir. hæred. & ibi etiam Iason in §. seruus manicipium, nu. 32. qui n. 43. hanc esse communem DD. opinionem asserit, & tenendam*: talis enim consensus solum modo accedit ad validitatem actus, & ideò sufficit vt subsequatur. *Bald. in cap. quæ in Ecclesiarum, 7. nu. 3. de Constitut.* quia quandocunque interueniat cõsensus, rectè dicitur consensu consentientis factum esse illud, super quo præstatur consensus: & eo magis, quia istè consensus ex parte Religionis, à qua fit transitus, non requiritur de solemnitate receptionis, vt per se patet, neque de substantia ipsius actus, cum fiat auctoritate Apostolica, quæ habet omnium Religiosorum, & Religionum suprema administrationem, & gubernium.

Vtriusq; Religionis, &c. Vt vnicuique ius suum conseruetur, quo solum ex propria culpa priuari quis debet, *arg. c. 2. de constit. l. 2. §. final. de his, quæ fiunt à maiori parte Cap. & c. non debet, 22. de reg. iur. in 6.* Requiritur vtriusque Religionis consensus. Priuantur autem prædictæ Religiones suo iure sine culpa, si altera cogeretur inuita recipere alterius Religionis subditum & alia proprium subditum perdere.

Hic autem consensus in scriptis redigendus est ad perpetuam eius memoriam, saltem ex parte Religionis, à qua disceditur, ne ex defectu probationis diceretur de inualidate translationis huiusmodi, & receptus, ac recipiens desuper molestentur.

Dixi, saltem ex parte Religionis, à qua discceditur, quia de consensu Religionis recipientis non est, qui possit dubitare, cum constet de ipsa actuali receptione, quæ est ipsemet consensus completus, *c. 1. de præsumptionibus. l. si non conuicijs. C. de iniurijs.*

Superiorum, &c. Id est, Generalis, vel Prouincialis; vel alterius Superioris, apud quem sit ius recipiendi ad Religionem ex parte recipientis, & ius dimittendi ex parte eius à qua discceditur.

Si ibi benevolos, &c. Hæc clausula videri potest superflua, cũ iam vtriusque Religionis Superiores consensum præstiterint, ex consensu enim præstito colligitur bona recipientis voluntas, quia consensus non est, vbi non est bona voluntas. *c. secundo, cum sequen. de his, quæ vi metusue causa fiunt.* *Ex consensu colligitur bona voluntas.*

Nihilominus dicẽdum est, quod multum ad rem faciat eo, quod per eam declaratur non quemlibet consensum hic requiri, sed eum solum, qui excludat omnem coactionem, & violentiam, vt sit liber. Secundò, vt huiusmodi consensus duret vsque ad actualem, & completum actum receptionis; voluntas enim variari potest re integra. *l. de quæstione, 30. §. sed nobis, C. de pactis.*

Quoad vixerit remanere, &c. Vide, quæ superius diximus in eademmet clausula pro Laico homicida volente ingredi Religionẽ.

Cæterum, &c. Dictio, *cæterum* aduerbialiter hic ponitur, & importat limitationem, vel potius declarationem ad præcedentia. *cap. cum contingat, 24. §. fin. de rescript. l. 1. C. si aduersus rem iudic. restit. postul. l. 2. §. quod si in patris. ff. sol. matrim. quemad. dos petatur.* Limitando enim, recessus à prima Religione fieri prohibetur antequam receptio in secunda ita con- *Dictio, cæterum limitat & declarat.*

concluſa ſit, vt nullus de ea remaneat dubitandi locus, quia in rebus ambiguis abſolutum non debet eſſe iudicium. *cap. habuiſſe, diſtin.* 33. Declarando verò demonſtrat quando fieri debeat, ideſt, poſt habitam ſuæ receptionis certitudinem.

De ambiguis non eſt abſolutum iudicium.

Certus ſit, &c. Certum eſt quod omni dubitatione, atque hæſitatione caret. *d. cap. cum contingat*, 24. *§. fin. de reſcript. cap. ſi beneficia*, 20. *vbi gloſ. in verbo, certiores, de præben. in 6. cap. certum*, 11. *quæſt.* 3. *cap. fin. 7. qu.* 2. *cap. excommunicamus*, 13. *§. fin. de hæretic.* & hanc in dicto Fratre N. requirit M. P. certitudinem, antequam à ſua Religione diſcedat. Quomodo autem huiuſmodi certitudo haberi poſſit, nemo eſt, qui de ea dubitet quando adſint litteræ deſuper patentes, vel teſtimonialia confecta ab ijs, ad quos ſpectat receptio ad habitum Religionis, vel Decretum capitulare exhibeatur, ſi receptio ſpectet ad Capitulum; & niſi de hac certitudine conſtet, Superiores Religionis, à qua diſcedendum, eſt impedire poſſunt, & debent huiuſmodi receſſum, quia per præſentem clauſulam, & illis facultas impediendi conceditur, & dicto Fratri N. receſſus prohibetur.

Certum omni hæſitatione caret.

Et ſtatim illam, &c. Inter receſſum, & ingreſſum prædictos nullam interponendam eſſe moram, quis non videt, cum præſens clauſula ſit concepta cum dictione, *ſtatim*, quæ moram excludit, & feſtinationem, quaſi præcipitem inducit. *l. cum quidam ita*, 24. *ff. de legat.* 2. *l. ſi finita.* 13. *§. non autem ſtatim, ff. de damno infecto.* Celeritas enim iubetur, ne Religioſus vagandi occaſionem habens, ſalutis propriæ detrimentum incurrat. *cap. final. de regularibus. cap.* 2. *de ſtatu monach.* Et ideò Religioſi vagabundi, vbi inuenti fuerint, debent puniri, adhibito etiam localis Epiſcopi auxilio. *cap. Abbates* 18. *quæſt.* 2.

Diſtio, ſtatim, excludit moram, & inducit feſtinationem.

Hæc celeritas commenſuratur ſecundum diſtantiam à Monaſterio ſecundæ Religionis, quia ſi in eadem ciuitate vtriuſque Religionis Monaſteria exiſtant, non poteſt allegari cauſa impediens celerem tranſitum: ſi verò diſtet vnum ab altero, præſupponitur tempus ad iter commodè conficiendum, non enim tenetur mutatis ad celeritatem equis currere. *argu. l. quod dicimus*, 105. *ff. de ſolutionibus. l. fin. C. de iudicijs.* Solummodo ea reijcienda eſt mora, quæ culpabilis eſt. Mora autem culpabilis tunc eſt, quando data opera, & ſine vlla legitima cauſa differtur, quod quis debet, & poteſt facere. *l. quod te, §. vbi Decius in* 1. *lectura, num.* 2. *& in* 2. *lectura, num.* 3. *ff. ſi certum petatur*: & ideò dictus Frater N. tenetur recto tramite, & ſine culpabili mora ſe conferre ad ſecundam Religionem, & ſi in hoc delinquat, poteſt, & debet à prima Religionis Superioribus puniri, & ſi hoc illi negligant facere, de eorum manibus ſanguis dicti Fratris N. requiretur. *d. cap. fin. de regul.* cum iſte adhuc ſub eorum poteſtate ſit, donec ſecundo aliam Religionem cum effectu ingrediatur: dominium enim rei non transfertur de vno domino ad alium, niſi per actualem rei poſſeſſionem. *l. qua ratione, 9. §. nihil autem cum ſequent. l. ſi procurator*, 13. *ff. de acquirendo rerum domin.* Hanc autem dicti Fratris N. poſſeſſionem nondum accepit ſecundo dicta Religio, vt per ſe patet, ergo illius dominium non acquiſiuit: ergo ille adhuc ſub primæ Religionis dominio remanet, & conſequenter ab illius Superioribus puniri debet,

Celeritas menſuratur à loci diſtantia, & excludit moram culpabilem.

Mora culpabilis eſt dilatio ſine cauſa.

Dominium ſine actuali poſſeſſione non tranſfertur.

alias sequeretur absurdum, quod dictus Frater N. esset in pristinam libertatem redactus, & sui iuris, si eo ipso, quod recessit à Monasterio suæ Religionis, vt ad aliam se transferret, euasisset illius potestatem. *l. adeò quidem, 7. ff. de acquiren. rerum dominio.* Hoc autem nullo modo dicendum est, cum dictus Frater N. antequam in secundo dicta Religione emittat professionem, possit redire ad primam. *cap. 2. de regul. in 6.* & si nolit prædictam professionem emittere, vel expellatur, tenetur etiam ad primam redire, quia durante in suo robore prima prædicti N. professione, vere est illius primæ Religionis Religiosus: durat autem dicta prima professio, donec cum effectu commutetur in secundam professionem: si enim prima professio cessaret ante secundam emissam, sequeretur quod Professus non esset amplius Professus, & posset ad libitum redire ad seculum, quod tamen nullo modo admittendum est, cum sit contra sacros Canones, & Concilia.

Neque aliter, &c. Hæ duæ dictiones, *neque aliter* insimul iunctæ adeò firmant præcedentem dispositionem, vt præter eam nihil aliud admittant, omniaque alia excludant. *l. de his, 6. ff. de transactionibus.* *Dictiones neque aliter firmare præcedentē dispositionē*

Ideò per hanc clausulam prædictis dictionibus conceptam demonstratur nullum, & inualidum futurum quicquid agetur contra præsentium litterarum dispositionem, nec posse ab illis aliquod adimentum sperari, & recipi, nisi illarum forma, & dispositione seruatis ad vnguem.

PRO RELIGIOSO
Qui maculam in oculo dextro habet.

VEnerabili in Christo Patri Episcopo Sidonien. &c. siue eius Vicario in spiritualibus generali. Fr. Antonius Barberinus, &c. Ex parte Fratris N. Religiosi professi Ordinis Sancti P. Conuentus Sidonienſis nobis oblata petitio continebat. Quod ipse in prædicta sua Religione professionem per Clericos eiusdem Ordinis emitti solitam emisit, ac minores Ordines suscepit, ad sacros autem Ordines promoueri non est ausus, eo quod maculam in oculo dextro habet. Cum autē, &c. dicta macula non ita oculum læserit, vt Sacrorum Ordinum exercitium multum impediat, & eam deformitatem inducat, quæ genitura sit scandalum in Populo, & dictus Frater Sacerdos fieri desideret, pro suæ conscientiæ quiete cupit secum desuper in vtroque foro dispensari. Quare, &c. quatenus si est ita, & in dicto Fratre N. ex dicto oculi defectu tanta deformitas non sit, vt scandalum generet, neq; tanta debilitas visus, vt diuinis præstet impedimentum, cum eodem Fratre N. si sic vobis visum fuerit, & dummodo aliud non obstet Canonicum, vt ad omnes Sacros, etiam Presbyteratus Ordines, si ad id aliàs idoneus reperiatur, promoueri, & postquam promotus, fuerit, in illis, etiam in Altaris ministerio, ministrare possit, dispensare valeatis in vtroque foro, facultatē, & authoritatem circumspectioni vestræ concedimus. Dat. &c.

Ve-

Venerabili, &c. Admirari poterit aliquis prima facie, quia dispensatio hæc fuit demandata Episcopo Sidoniensi, non autem Superioribus dicti Fratris N. cum dispensationes in vtroque foro, vt alias diximus ex *Concil. Trident.* committi debeant dumtaxat Ordinario illius, qui eget dispensatione, & Episcopus Sidoniensis, non habeat iurisdictionem ordinariam in Religiosum prædictum. Sed admirationem de medio tollit idem *Concil. Trident. sess.* 23. *cap.* 8. *de reformatione*, vbi etiam exeptos sub Ordinarij iurisdictione constituit, quoad Ordinũ susceptionem. *Sylueſt. verbo, corpore vitiatus, num.* 2. *prope fin.* & cum huiusmodi defectus spectet ad Ordinum susceptionem, ideò illius cognitio, & dispensatio ipsi Ordinario Sidoniensi demandandæ fuerunt: Ordinans enim in ordinatione tenetur diligenter videre, & palpare singula ordinandi membra, non immemor. *Prouerbiorum* 26. *Diligenter attende vultum pecoris tui. Io. Andr. in cap. exposuisti, 6. nu.* 7. *& ibi Butr. num.* 14. *de corpore vitiatis*: & ideò dispensatio super huiusmodi defectu, Episcopo ordinandi committi debet, & non alij. *Io. And. in cap. significauit*, 4. *num.* 9. *& ibi etiam Butrius num.* 8. *de corpore vitiatis, &c.*

Exemptorũ dispensationes pro Ordinum susceptione committuntur ordinario loci.

Non est ausus, &c. Etiam in Lege veteri defectus in corpore patientes repellebantur ab Altaris ministerio. *Leuit. cap.* 21. *& exponitur in cap.* 2. *dist.* 49. multo magis in Lege noua, quæ considerat diminutionem, deformitatem, & scandalum. *Panorm. in cap.* 2. *num.* 3. *vbi Io. Andr. nu.* 9. *& Butr. etiam num.* 9. *de corpor. vitiat.*

Maculam in oculo dextro, &c. Vitium corporis, quadruplici ex capite considerat *Io. Andreas in cap. fin. num.* 6. *de corpor. vitiat.* Primo ex defectu, & carentia membri. Secundo ex membri inhabilitate. Tertio ex illius diminutione. Quarto ex eius augmento. Quæ omnia corporis vitia tunc solummodo repellunt quemlibet ab Altari, quando vel impediunt ordinum liberum exercitium, vel quando generant deformitatem scandalosam. *Panorm. in cap.* 1. *num.* 3. *de corp. vitiatis, vbi etiam Io. Andr. num.* 3. *Butr. in cap.* 2. *num.* 3. *eod. tit.*

Quando corporis vitia repellat ab Altari.

Macula igitur in nostro casu, tunc solum inducit irregularitatem, quando est talis secundum *Io. Andr. in dict. cap.* 2. *nu.* 31. *& Butr. eisdem cap. & num. Anchar. num.* 1. *ibidem*, vt sine subtili inspectione subijciatur visui, & propterea pariat deformitatem: vel ita debilitat visum, vt non nisi cum deformitate, & scandalo permittat ordinum exercitium. *Panorm. loco cit. num.* 3.

Quæ autem sit macula patiens deformitatem, & scandalum, non potest dari certa regula, sed relinquitur arbitrio Episcopi. *Io. Andr. in d. cap. significauit, num.* 9. *& in d. cap. exposuisti, num.* 3. *de corp. vitiatis. Butr. loco cit. num.* 3. *Panorm. in cap.* 1. *num.* 3. *& in cap.* 2. *num.* 1. *eod. tit. Couar. in Clem. si furiosus, in princip. n.* 5. *de homicid.*

Hoc tamen indubitabile est, quod deformitas scandalosa, semper inspicientibus, vel horrorem inducit. *cap. tua nos*, 4. *de cleric. agrotant. ministr.* vel risum excitat, cum Sacerdotalis officij despicientia; & ideò repellit à Sacerdotali officio. Cognoscitur ergo ex huiusmodi effectibus, quando adsit deformitas scandalosa.

Deformitas vel inducit horrorem, vel risum.

Non

Modica deformitas non repellit ab Altari

Non multum, &c. Modica deformitas non generat ſcandalum, & conſequenter non repellit ab Altaris miniſterio. *d. c. 2. vbi communiter DD. de corp. vitiat.*

Quæ ſit iſta modicitas, Epiſcopus ordinarius determinabit, vt ſupra diximus: & quando dubitatur an iſta modicitas ſit, nec ne, opus eſt recurrere ad diſpenſationem. *Butr. in d. c. 2. n. 4.* In ſpiritualibus enim tutior ſemita eſt tenenda. *c. iuuenes, 3. de ſponſal. gloſ. in c. vnico, de ſcrut. in ordin. facien. Panor. in c. 1. de poſtul. prælat. nu. 17.* & in ſpecie de irregularitate facit textus *in c. ad audientiam, 12. de homicidio. Couar. loco cit.* & ſcandala ſunt tollenda. *cap. cum ex iniuncto, 2. de noui operis nunciat.*

Macula in oculo repellit ab ordinibus ſacris.

Sacerdos fieri, &c. Huiuſmodi macula ſolum videtur inducere irregularitatem ad ſacros Ordines ſuſcipiendos, & ſuſceptos exercendos. *dict. c. 2. de corp. vitiat. Couar. loco cit. & alij.* Non autem ad minores ordines. *licet Tolet. in ſum. lib. 1. cap. 63. nu. 5.* aſſerat ad nullos promoueri poſſe qui maculam in oculo Canonis habent: iura enim, & DD. loquuntur ſolum de ſacris Ordinibus; & non eſt inducēda irregularitas, quæ non ſit in iure expreſſa, vt pluries diximus ex *c. is qui, 18. de ſentent. excommunic. in 6.* & eo modo eſt inducenda, quo à ſacris Canonibus exprimitur, & non vlterius extendenda, & amplianda.

Tanta deformitas non ſit, &c. Hic ſubintelligitur præcedens dictio *quatenus*, quia per dictionem, &, hæc clauſula copulatur cum præcedenti, clauſula, *quatenus ſi eſt ita.* & ſicut illa ponitur conditionaliter. *Bart. l. 1. num. 1. vbi Caſtren. Imol. Socin. ff. de condit. & demonſt. Rebuf. in l. littus publicum, 112. col. 2. verſic. quatenus fuit, ff. de verb. ſignif. Dec. in rubr. de probat. n. 153.* ita etiam hæc præſens clauſula; & propterea ſi ex præinſerta macula oriturum ſit ſcandalum in populo, abſtineat noſter exequutor ab exequutione præſentium litterarum, quæ præſupponunt ex illa, non oriri deformitatem ſcandaloſam.

Scandalum, &c. Id eſt, notabile, & magnæ conſiderationis; nam de ſcandalo minimo nulla habetur ratio; minima enim non ſunt in cōſideratione, vt pluries diximus ex *l. ſcio, 4. ff. de in integrum reſtit. l. 4. in fine, ff. de edilitio edicto, & d. c. 2. vbi DD. de corpor. vitiat.*

Debilitas impediens liberum exercitium ordinum facit irregularem.

Neq; tanta debilitas, &c. Debilitas, quæ impedit liberū exercitium ordinis, inducit irregularitatem. *c. 2. de cleric. ægrotan. &c. cap. fin. de corpor. vitiat.* Dixi liberum exercitium, quod eſſe nequit, quando macula ita debilitat oculum canonis, id eſt ſiniſtrum, vt non poſſit per oculum dextrum proſpici ſine indecora faciei ad Populum conuerſione; & ſi adſit iſta debilitas in dicto Fratre N. præſentes litteræ non ſuffragantur, quia hæc etiam clauſula conditionaliter ponitur ob eandem rationem ſupra allegatam, & debet prius verificari.

Sed aliqui forſan exiſtimabunt fruſtratorias eſſe præſentes litteras, ſi proximæ prædictæ clauſulæ debeant prius verificari: poſita enim verificatione illarum, non videtur adeſſe irregularitas, quæ in tantum eſt, in quātum impedit ordinis exercitium, & inducit deformitatem, & ſcandalum in Populo, ex allegatis textibus, & Doctorum authoritatibus, & conſequenter non eſſe opus diſpenſatione.

Breuiter reſpondetur, quod præſentes clauſulę ſolum excludunt notabi-

tabilem deformitatem, & notabile ſcandalum; vt ſupra diximus, & admittunt modicitatem illorum, quæ etiamſi de natura ſua inducant irregularitatem, attamen nõ excludũtur à diſpenſatione. *c. 2. vbi gloſſa, & DD. communiter, de corpor. vitiat.* & propterea præſentes litteræ ad illam referuntur.

Reliqua vide in Prima Formula præſentis Quartæ Partis.

DISPENSATIO PRO REGVLARI

Defectum natalium patiente in vtroque foro.

FR. Antonius Barberinus, &c. Religioſo viro, Prouinciali Ordinis N. Prouinciæ A. ſalutem in Domino. Ex parte Fratris N. Religioſi Profeſſi prædictorum Ordinis, & Prouinciæ, nobis oblata petitio continebat, Quod ipſe, qui defectum natalium ex ſoluta, & ſoluto genitus patitur, aliàs prædictam Religionem ingreſſus, in ea peracto probationis anno profeſſionem per Clericos eiuſdem Ordinis emitti ſolitam emiſit, & de ſuorum Superiorum licentia omnes etiam Sacros, & Presbyteratus Ordines ſuſcepit, & in eis miniſtrauit; inhabilis tamen remanet adhuc ad eiuſdem Religionis officia, & dignitates. Cum autem dictus Frater N. ſuæ Religioni in obeundis muneribus inſeruire licitè poſſe deſideret, pro ſuæ conſcientiæ quiete cupit ſecum deſuper in vtroq; foro per Sedem Apoſtolicam diſpenſari. Quare etiam pro parte Procuratoris generalis eiuſdem Ordinis ſupplicari nobis humiliter fecit, &c. Nos igitur, &c. diſcretioni tuæ committimus, quatenus ſi eſt ita, cum dicto Fratre N. dummodo illi virtutum merita ſuffragentur, & aliud non obſtet canonicum, vt huiuſmodi natalium defectu non obſtante, quæcunque ſuæ Religionis officia, & dignitates, Generalatu tamen excepto, ſi ad illa aliàs canonicè, & iuxtà eiuſdem Ordinis Regularia inſtitutæ eligatur, vel aſſumatur, gerere, & exercere, vocemque actiuam, & paſſiuam habere licitè valeat, miſericorditer diſpenſes in vtroque foro. Non obſtantibus præmiſſis, ac Conſtitutionibus, & Ordinationibus Apoſtolicis, necnon dicti Ordinis Statutis, & Priuilegijs; cæteriſque contrarijs quibuſcunque. Datum Romæ, apud S. Petrum, &c.

Hæc Formula parum diſcrepat à præcedentibus Formulis Diſpenſationum: ideò ea tantum, quæ ſunt illi propria explicabimus.

Defectum natalium, &c. Quoad effectum, de quo hic agitur, nulla habetur ratio, an quis natus ſit ex fornicatione, vel ex adulterio; nam eodem modo, & ob eandem rationem à Sacris Canonibus remouetur vterque ab Altaris miniſterio, & à beneficijs, & dignitatibus Eccleſiaſticis. *cap. 1. de filijs presb.* vbi pari paſſu inducuntur filij nati ex fornicatione, & filij nati ex adulterio perpetrato à Presbytero, qui per ſacros Ordines contraxerat matrimonium ſpirituale cum Eccleſia.

Inhabilis tamen, &c. Illegitimus per Religionis ingreſſum, id eſt per profeſſionem regularem, ſolum habilitatur ad Ordines. *d. cap. 1. vbi Panorm. num. 3. & DD. communiter, & cap. 1. diſt. 56.* & remanet inhabilis ad dignitates, & officia. Ratio videtur eſſe, quia Prælaturæ, defectus excludunt, & meritorum excellentias expoſcunt. *cap. indecorum, 3. & cap. eam te, 4. de ætate, & qualitate præficien. & cap. innotuit, 20. §. multa, de elect.*

Prælaturæ excludunt defectus & admittunt merita.

Inſeruire, &c. Hæc clauſula importat vtilitatem Religionis: ſeruitus enim tendit neceſſario ad domini vtilitatem. *cap. relatum, 37. de ſentent. excomm. l. vt enim, 14. §. his conſequenter, ff. de ſeruo corrupto.* Ideò exequutor diligentius animaduertere debet, an dictus Frater N. profuturus ſit Religioni in abeundis muneribus. Si hæc vtilitas non ſperetur, abſtineat ab exequutione præſentium litterarum. Publica enim Religionis vtilitas præferri omnino debet priuato Oratoris deſiderio. *cap. bonæ, 4. §. fin. de poſtulat. Prælatorum. cap. mutationes, 7. quæſt. 1. l. ſancimus, 20. C. de ſacroſ. Eccleſ. l. vnica, §. fin. C. de caduc. tollen. l. actione, 66. §. Labeo, ff. pro ſocio.* Hæc enim eſt mens M. P. quæ ſemper præſumitur legibus, & ſacris Canonibus conformis, niſi contrarium appareat, vt alias diximus, & probauimus in Prima Parte huius noſtræ Praxis.

Seruitus neceſſario tendit ad vtilitatem Domini.

Virtutum merita, &c. Videlicet ſcientia, mores, diſcretio, &c. *d. cap. indecorum, & cap. eam te*: & prudentia præcipuè non ſolum in litterarum peritia, verum etiam in negotiorum ſolertia: Generalis enim, & Prælatus tenentur miniſtrare ſpiritualia ſubditis, & corporalia. *diſtin. 36. §. 1. & diſtin. 39. §. 1.*

Generalatu excepto, &c. Hæc exceptio neceſſaria regulariter eſt, quia cum Generalis ſit caput totius Religionis. *arg. cap. poſtulaſtis, 15. vbi gloſ. in verb. ſed vt Canonicus, de conceſſ. præb. cap. nouit, 4. de his, quæ fiunt à Prælatis,* & in Capite quilibet defectus ſit grauis, nec occultari poſſit, ſicut in alijs membris, ac propterea occaſio contemptus in publico ſit: per huiuſmodi excluſionem M.P. mandat remoueri à Religionis Capite occaſiones contemptus, ob bonum publicum; propter quod à Prælato longè quælibet abeſſe debet occaſio contemptus. *cap. fin. diſtin. 63.* cum duplici honore Prælatus honorari debeat. *cap. ecce ego, diſtin. 95. vbi gloſ.* Quod tamen natalium defectus ſit cauſa contemptus, & irreuerentiæ, non eſt opus pluribus probare, quia experientia docet, maximè hiſce noſtris temporibus.

In capite quilibet defectus eſt grauis.

Vide reliquas Formulæ huiuſmodi clauſulas in præcedentibus Formulis.

Eodem ferè modo expediuntur litteræ pro Illegitimo Religionem ingredi volente.

Hactenus mihi videor de Formulis Litterarum, & Bullarum Maioris Pœnitentiarij, & Sacræ Pœnitentiariæ Apoſtolicæ Officij, quod ſentirem potuiſſe dicere, Dei Genitricis auxilio, ad Diuinam gloriam. Omnia tamen ſubijcio ſaniori Iudicio Sedis Apoſtolicæ.

Finis Quartæ, & Vltimæ Partis huius Praxis ad Litteras & Bullas Maioris Pœnitentiarij, & Sacræ Pœnitentiariæ Officij.

FOR-

FORMVLA
INSTRVMENTI
Abſolutionis, & Diſpenſationis pro Regulari Apoſtata.

Die 19. Iulij anni 1637. D. N. reaſſumpto habitu Regulari noſtræ Religionis comparuit coram Reuerendiſſimo D. Abbate N. & ad eius pedes humiliter proſtratus veniam petijt de Apoſtaſiæ exceſſu, à ſe temere perpetrato, promittens in poſterum ſe futurum ſuæ Religionis fidelem ſeruum, & obedientem filium: & ne amplius in ſuæ animæ iacturam atque aliorum ſcandalum cenſuris illaqueatus remaneat, præſentauit, & exhibuit prædicto Reuerendiſs. Domino Abbati litteras per eum ab Eminentiſs. & Reuerendiſs. D. Cardinali Sancti Honufrij, Sanctiſs. D. N. Papæ Vrbani VIII. & Sedis Apoſtolicæ Maiori Pœnitentiario obtentas ſub Sigillo Sacræ Pœnitentiariæ Officij, & ſub Datum Romæ apud S. Petrum, *vel* apud S. Mariam Maiorem, ſub die Menſis Iulij, proximè præteriti ſequentis tenoris, videlicet, &c.

Hic per extenſum reſcribantur Litteræ.

Et humillimè petijt, & inſtetit iuxta præſcriptam formam; ad earum executionem deueniri, & omnia in eis contenta adimpleri, omni meliori modo, &c. non aliàs, &c. neque alio modo: de quo expreſsè proteſtatur, &c. omni, &c. Qui quidem Reuerendiſs. D. Abbas deperditam ouem ad Chriſti ouile reducere deſiderans, dictum D. N. paterna charitate amplectens, dictas Litteras, ea qua decet reuerentia recepit, & admiſit, atque ad earum exequutionem paratum ſe eſſe omnino dixit. Atque ità Litteris prædictis prius diligenter viſis, & perlectis, ac conſideratis conſiderandis, monitoque dicto N. de grauitate exceſſus ab eo perpetrati, detulit ei iuramentum de abſtinendo in futurum à præmiſſis exceſſibus. Et ipſe D. N. tacto pectore more Sacerdotali iurauit de abſtinendo in futurum à predictis exceſſibus. Quibus peractis cum Reuerendiſs. D. Abbas reperijſſet omnia contenta in ſupplici libello, & Litteras prædictas vera eſſe, eundem D. N. coram infraſcriptis teſtibus vigore ſupradictæ facultatis,

tis, & authoritatis sibi ab Eminentiss. & Reuerendiss. D. Cardinali Maiori Pœnitentiario demandatæ, & concessæ, à quibusuis sententijs, censuris, & pœnis Ecclesiasticis, quas propter præmissa quomodolibet incurrit, Apostasiæ nota, & excessibus huiusmodi in vtroque foro absoluit in forma Ecclesiæ consueta, eique ad tanti excessus pœnitentiam aliquam peragendam iniunxit, vt singulis hebdomadis per annum semel recitet Psalmum Pœnitentialem, *Miserere mei Deus, &c.*

Hic possunt exprimi, & imponi omnia, vel pars eorum, quæ Religio, vel ex præscripto suarum Constitutionum, vel ex consuetudine Apostatis imponere solet.

Actum Romæ in Monasterio N. N. hac eadem die Iulij 1637. præsentibus N. N. testibus, &c.

Si verò cum dicto Apostata dispensandum sit ad Officia, & Dignitates suæ Religionis obtinenda, post pœnitentiam poterit vt infra subiungi.

Et cum eodem N. quod præmissis non obstantibus quæcunque nostræ Religionis, & Congregationis Officia, & Dignitates, si ad illa aliàs canonicè, & iuxta nostræ Religionis, & Congregationis Regularia instituta eligatur, vel assumatur, gerere, & exercere, vocemque actiuam, & passiuam habere licitè valeat, misericorditer dispensauit, eumque in pristinum statum plenarie restituit, & reintegrauit vigore eiusdem facultatis, & authoritatis sibi ab Eminentiss. D. Cardinali Maiori Pœnitentiario concessę in vtroque etiam foro. Non obstan. præmissis, ac Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, ac dictorum Ordinis, & Congregationis Statutis, & Priuilegijs, cæterisque contrarijs quibuscumque. Actum Romæ in Monasterio N. & cubiculo dicti Reuerendiss. D. Abbatis, hac die 19. Iulij 1637. præsentibus NN. testibus, &c.

Si durante Apostasia Ordines exercuit, irregularitatem propterea incurrendo; Ponetur vt infra.

Et cum eodem D. N. ab exequutione suorum Ordinum suspenso super irregularitate per eum ex præmissis quomodolibet

dolibet contracta, quodque illa, & alijs præmiſſis non obſtantibus, poſtquam adhuc in huiuſmodi ſuſpenſione per menſem (*vel per aliud tempus arbitrio eiuſdem Reuerendiſs. Abbatis ſtatuendum*) ſteterit, in ſuis Ordinibus, etiam in Altaris miniſterio, miniſtrare, ac quæcunque noſtri Ordinis, & Congregationis Officia, & Dignitates, &c. vt ſupra.

Si litteræ originales reſtituantur ipſi Oratori, ponetur à tergo earum.

Fidem facio Ego infradictus Cancellarius Reuerendiſs. D. N. qualiter die Menſis Anni fuerunt præſentes litteræ per Reuerendiſs. D. Abbatem N. debitæ exequutioni demandatæ, earumq; vigore D. N. abſolutus,& cum eo diſpenſatum, tàm ad Ordines exercendos, quàm ad Officia, & Dignitates obtinenda; nec non dictus N. in priſtinum ſtatum reſtitutus, & reintegratus; prout latius conſtat in libro N. actorum noſtræ Cancellariæ.

N. N. Cancellarius.

FORMVLA INSTRVMENTI

Abſolutionis, & Diſpenſationis in vtroque foro.

DIe 10. Septembris anno 1640. Pontificatus Sanctiſs. D.N. anno 18. coram Reuerendiſs. N. Generali, *ſeu* Abbate, *vel* Prouinciali Ordinis N. comparuit Fr. N. qui eidem Reuerendiſs. N. præſentauit litteras Eminentiſs. & Reuerendiſs. D. Cardinalis S. Honuphrij Sanctiſs. D. N. Papæ Vrbani Maioris Pœnitentiarij ſub Sigillo Officij Sacræ Pœnitentiariæ,& ſub Datū Romæ, apud S. Petrum, *vel* apud S. Mariam Maiorem, ſub die Menſis Iulij proximè præteriti, ad fauorem ipſius comparentis expeditas ſuper abſolutione, & diſpenſatione ab excommunicatione, & illicito Ordinum exercitio, *vel* humicidio, &c. Petens, & inſtans ad earum exequutionem deueniri, omni meliori modo, &c. & non alias, neque alio modo: de quo expreſsè proteſtatur, &c.

Qui Reuerendiſs. N. ſedens pro tribunali ſuper Sede lignea, coraminibus cooperta, quam ſibi pro tribunali ad hunc effectum elegit, auditis audiendis, viſiſque videndis, conſideratis conſiderandis, prædictas litteras, ea qua decuit reue-

reuerentia accepit, aperuit, legit, & maturè consideravit, & deinde mihi infrascripto Notario Curię N. *seu* Cancellarię *vel* Secretario totius Ordinis Sancti N. consignauit ad effectum illas restituendi dicto Fratri N. exhibenti, retento prius penes me eius copia collationata in præsenti Decreto, seù sententiæ Instrumento inserenda tenoris, &c. *& hic per extensum describitur tota prædictarum litterarum series.* Quarum litterarum vigore inspectis prius, & diligenter consideratis depositionibus testium de prædicti Reuerendiss. N. mandato in actis mei examinatorum super vita, & moribus, ac conuersatione ipsius Patris N. ac super verificatione omnium in prædictis litteris contentorum, seruatisque seruandis, dictum Fratrem N. ab excommunicatione, aliisque sententijs censuris, & pœnis Ecclesiasticis, quas propter contenta in prædictis litteris incurrit, in vtroque foro absoluit, & liberauit, imposita illi pro pœnitentia prædicti excessus N. N. *hic exprimitur pœnitentia, quæ imponitur secundum prædictas litteras,* & successiuè cum eodem Fratre N. ab exequutione suorum Ordinum suspenso super irregularitate per eum ex præmissis quomodolibet contracta, quod illa & alijs præmissis non obstantibus, postquàm in huiusmodi suspensione per mensem, *seu* &c. steterit, in suis Ordinibus etiam in Altaris ministerio ministrare, &c. *Prout in præcedenti formula Instrumenti; Si tamen in litteris præsentibus ea omnia, quæ in præcedentibus concessa fueruut contineantur, vel ea tantum, quæ in litteris præsentibus exprimuntur: nam fines mandati excedendi non sunt.*

FORMVLA INSTRVMENTI

Absolutionis & Dispensationis in vtroq; foro; pro Homicida volente ingredi Religionem.

Die 4. Iunij 1641. Pontificatus Sanctiss. D. N. Papæ Vrbani VIII. anno 18. D. Adrianus Pastophorius Laicus Constantinopolitanus comparuit coram Reuerendiss. P. Generali N. Ordinis P. *seu* Admodum Reuerendo P. Prouinciale Prouinciæ A. Ordinis P. humiliter petens admitti ad habitum & disciplinam regulares dicti Ordinis, eo quod cuperet pœnitentiam suorum peccatorum peragere, & toto vitæ suæ tempore sub obedientia, & disciplina regularibus famulari

Altis-

Altiſſimo, & fieri Sacerdos. Sed quia obſtabat illi Conſtitutio ſan. mem. *Sixti* Quinti, contra Facinoroſos edita, eo quod homicidium perpetrauerat, ideò eidem Reuerendiſs. P. Generali, *ſeu* Admodum R. P. Prouinciali exhibuit Litteras, & Bullam ab Eminentiſſimo, & Reuerendiſſimo D. Cardinale ſancti Honuphrij, Sanctiſs. D. N. Papæ Vrbani VIII. & Sedis Apoſtolicæ Maiori Pœnitentiario, per eum ad hunc effectum obtentas, ſub datum Romæ apud S. Petrum Kalendas Aprilis anni 1638. nec non inſtrumenta authentica compoſitionis, & concordiæ initæ cum Fiſco Curiæ N. pacis & remiſſionis à conſanguineis, & hæredibus Petri à ſe occiſi, & ſatisfactionis tam prædicto Fiſco, quam prædictis hæredibus per eum præſtitæ rogata, per acta N. Notarij Anno Menſe tenorum ſubſequentium.

Hic per extenſum reſcribantur Litteræ, & Inſtrumenta prædicta.

Et humiliter petijt per dictum Reuerendiſs. P. Generalem *ſeu* per admodum R. P. Prouincialem illa recipi, & admitti, ac ad ipſarum Litterarum exequutionem deueniri, & omnia in eis contenta adimpleri. Qui Reuerendiſs. P. Generalis, *ſeu* Admodum R. P. Prouincialis præfatas Litteras, & Inſtrumenta, ea qua decet reuerentia accepit, & admiſit, necnon ad prædictarum Litterarum executionem ſe promptum, & paratum dixit: propterea diligenter prius dictis Litteris, & Inſtrumentis formiter *recognitis, viſis, lectis, & maturè conſideratis conſiderandis, verificatiſque per legitimas teſtium* depoſitiones, & *legitimorum inſtrumentorum* exhibitiones verificandis, dictum N. ad infraſcriptum effectum dumtaxat, & non alias, &c. de quo expreſſe proteſtatus fuit omni alio meliori modo, &c. abſoluit in vtroque foro vigore facultatis, & poteſtatis ſibi deſuper per prædictas Litteras delegatæ, & conceſſæ, à quibuſuis ſententijs, cenſuris, & pœnis Eccleſiaſticis, quas propter præmiſſa ille incurrit, homicidij reatu, & exceſſibus huiuſmodi in forma Eccleſiæ conſueta, eique pro pœnitentia impoſuit, vt quamdiu vixerit, pro anima dicti A. à ſe occiſi, recitet ſingulis diebus Pſalmum *Miſerere mei Deus, &c.*

Hæc pœnitentia poteſt variari ab exequutore, quia dictus Pſalmus fuit poſitus exempli cauſa.

Et ſucceſſiuè vigore eiuſdem facultatis, & poteſtatis ſibi

vt

vt ſupra delegatæ, & conceſſæ, diſpenſauit ſimiliter in vtroque foro cum dicto N. ſuper dictis homicidijs, & Conſtitutione Sixti V. eum habilitando ad habitum prædictæ Religionis ſuſcipiendum, Nouitiatum peragendum, & profeſſionem ſuo tempore, iuxta illius Conſtitutiones, & Statuta emittendam, reſeruata tamen ſibi facultate procedendi ad vlteriora, iuxta formam dictarum Litterarum, ſi, & poſtquam dictus N. profeſſionem regularem emiſerit: de quo expreſsè proteſtatus fuit omni meliori modo, &c. prædictumque N. ad habitum ſuæ Religionis, & ad Nouitiatum peragendum ſecundum prædictas Conſtitutiones, & Statuta admiſit, promiſitque illum ad profeſſionem ſuo tempore admittere, ſi tamen idoneus tunc repertus fuerit, & Religioni ſuis vita, & moribus ſatisfecerit, de quo expreſſe proteſtatus ſimiliter fuit omni, &c. & non aliàs, &c. Actum in Monaſterio N. præſentibus N.N. teſtibus ad hęc ſpecialiter vocatis, & rogatis.

Quando poſt profeſſionem dictus N. eſt habilitandus ad Ordines, Officia, & Dignitates, Inſtrumentum huius Diſpenſationis, & Habilitationis extendatur, vt in præcedentibus Formulis.

INDEX

RERVM NOTABILIVM

Quæ in hac Praxi ad Litteras, & Bullas Maioris Pœnitentiarij, & S. Pœnitentiariæ Apostolicæ Officij continentur.

Littera V. indicat Versiculum, C. Columnam, P. Paginam.

A

ABBAS, *Exequi an possit litteras S. P. & quando. v. dubitatio. c. 2. p. 307*
Patris nomine venit. ibidem.
Sacerdos, venit Antistitis nomine. ibid.
Abbatissa. *Non est in dignitate, sed in officio constituta. v. Abbatissæ. c. 12. p. 339.*
Non habet Prælationem ordinariam in Moniales. ibid.
Non potest esse illegitima. v. Per ingressum. c. 1. p. 339.
Si sit electa, an cum illa dispensetur, & ad quid. v. aliud. c. 1. p. 340.
Abiuratio. *Qua forma facienda ab Hæretico. v. ego. c. 1. p. 373.*
Ablatiuus. *Absolutus importat conditionem. v. sexto. c. 1. p. 21. v. idemque. c. 1. p. 24. v. Pœnitentia. c. 1. p. 292. v. suffragantibus. c. 1. p. 384.*
Abortum. *Procurans punitur, vt homicida. v. nihilominus. c. 1. pag. 325.*
Si est fœtus animatus contrahit irregularitatem. v. procurauit. c. 1. p. 325.
Vide in verbo Curatus.
Absens. *Absentis facta ignorare præsumitur. 1. secundo. c. 1. p. 191.*
Per Breue mandatur absolui, & dispensari. v. dixi. c. 2. p. 7.
Absolutio. *A peccatis requirit sacramentalem Confessionem. v. at non. c. 2. p. 22.*
Ab excommunicatione fit etiam extra sacramentalem Confessionem. v. attamen. c. 2. p. 21.
In foro fori, quid operetur in foro conscientiæ. ibid.
Non datur durante contumacia. v. Nam. c. 2. p. 404.
In foro conscientiæ, aliquid operatur in foro fori. v. dico. c. 2. p. 35. cum sequentibus.
In foro fori præcedere debet absolutionem fori Pœnitentialis. v. Præmittendum. c. 1. p. 399.
In foro vtroque, quando requirat forum internum. ibid.
Nulla est ob falsitatis expressionem. v. si vero. c. 2. p. 403.
Non præsumitur nisi probetur. v. Præmittendum. c. 1. p. 399.
Non requiritur, vbi non est pœna. v. dictam. c. 2. p. 224.
Pœnitentialis cadit super peccatis. v. his. c. 1. pag. 47.
Qua forma sit danda. v. ideo. c. 2. pag. 147.
Quid, & quotuplex sit. v. absolutio. c. 2. p. 46. cum sequen.
S. P. an possit peti per extraneum inscio indigente, & à quibus. v. latoris. c. 1. p. 23. cum sequen.

Conceditur per Breue abſentibus, non autem præſentibus. v. dixi. c. 2. p. 7.
Exequenda in ſacramentali Confeſſione. v. quatenus. c. 1. p. 19.
In quo foro ſuffragetur. c. 1. p. 32.
Pro Adulterio, vel inceſtu, cum clauſula, à quibuſuis pœnis, quas pœnas remittat. v. Attamen. c. 1. p. 172. v. dictos. c. 1. p. 200.
Pro Regularibus conceditur in vtroque foro. v. in hac. c. 1. p. 399.
Per quos petatur, & ad quos dirigatur in vtroque foro. v. Pro parte. c. 2. p. 405. v. ſublata. c. 1. p. 417.
Pro Laicis committitur locorum Ordinarijs. ibid.
Abſolutus. *In foro conſcientiæ tollerandus in foro fori. v. ex æquitate. c. 1. p. 36.*
Non liberatur in foro contentioſo. v. in foro. c. 2. p. 267.
Non poteſt publice, ſed priuate ſe gerere abſoluto. v. non habeat. c. 2. p. 276.
Per S. P. hic Romæ mittitur ad ſuum Ordinarium, cum Breui teſtimoniali. pag. 9.
Remittitur cum Patentibus litteris quando fuit miſſus ad Vrbem ab Ordinario. v. pro Remiſſo. c. 2. p. 288.
Tenetur parere ſententiæ Ordinarij aliàs relabitur in excommunicationem. v. in eandem. c. 1. p. 274.
Non tamen iniuſto præcepto. v. Vir nobilis. c. 2. p. 273.
Abſtinentia. *Differt à ieiunio. v. Abſtinentia. c. 2. p. 68.*
Diuerſimodè ſeruator in Religionibus. ibid.
Quid ſit. ibid.
Acceſſorium. *Sequitur naturam ſui principalis. v. quod autem. c. 1. p. 63. v. ideo. c. 1. p. 64. v. quia. c. 2. p. 162.*
Acceſſus. *Non tutus, quando ſit. v. neque. c. 1. p. 275.*
Quomodo differat à tranſitu. v. accedat. c. 1. p. 338.
Accingendus. *De proximo habetur pro accinto. v. igitur. c. 2. p. 74. v. Ponitur. c. 2. p. 308.*
Actio. *Ad tempus conceſſa, ceſſat elapſo tempore. v. cæterum. c. 2. p. 433.*
Impedito non ceſſat. v. nihil. c. 1. p. 434.
Inanis eſt, quam excludit inopia debitoris. v. ſeu. c. 1. p. 332.
Actum. *Celebrare, & ei conſentire paria ſunt. v. Pro parte. c. 2. p. 405.*
Actus. *Conditionalis non ſortitur effectum, niſi adimpleta conditione. v. & nihilominus. c. 1. p. 225. v. poſtquam. c. 2. p. 265. v. Pœnitentia. c. 1. p. 292. v. Poſtquam. c. 1. p. 368.*
Factus non ſeruata forma corruit. v. Aduertendum. c. 2. p. 288.
Iudicatur à fine. v. ſecundo. c. 1. p. 78.
Præſumitur validus in dubio. v. ſeptimo. c. 1. p. 22. v. Pro parte. c. 2. p. 405.
In proxima potentia habetur pro actu. v. igitur. c. 2. p. 74.
Validitati, maxime iura fauent. v. ſeptimo. c. 1. p. 22.
Adminiculum. *Non requiritur in claris. v. Prima. c. 2. p. 120.*
Prodeſt ad elucidandam veritatem occultam. ibid.
Adoleſcens. *Quis dicatur. v. de iuuene. c. 1. p. 98.*
Qui religioſe vixit etiam ſenex, præſumetur religioſe viuere. v. dicitur. c. 2. pag. 119.
Adoptio. *A quibus fieri poſſit, & quomodo. v. Adoptare. c. 1. p. 144.*
Differt ab arrogatione. v. Adoptio. c. 2. p. 143.
Impedit matrimonium contrahendum, & dirimit contractum, & inter quos. v. iſta. c. 2. p. 143.
Quibus prohibeatur. v. ſecundo. c. 1. p. 144.

Quid ſit. v. Adoptio. c. 2. p. 143.
Aduerbium. *Aſpere importat priuationem ſuauitatis. v. Nota. c. 2. p. 355.*
Commode, quid importet. v. Hæc autem. c. 2. p. 273.
Diligenter, quid importet. v. ſi re. c. 2. p. 24.
Miſericorditer ponitur in omnibus diſpenſationibus. v. & eo. c. 2. p. 51.
Vide verbum dictio.
Affinitas. *Amicitia eſt ex carnis coniunctione contracta. v. duodecimum. c. 2. p. 149.*
Exigit plura vt contrahatur, & quænam. v. vt autem. c. 1. p. 150.
Impedit, & dirimit matrimonium contractum, inter quos, & quando. v. duodecimum. c. 2. p. 149. v. Tertio. c. 1. p. 150.
In matrimonio contracto, & contrahendo ſi adeſt, quando diſpenſetur à S. P. & quomodo v. demum. c. 2. p. 158. v. demum. c. 1. p. 174.
Et diſpenſatio, quid operatnr circa legitimationem prolis, & in quo foro. 2. Prolem. c. 1. p. 188. v. Præmiſſis. ibidem.
Pro Marito, & Vxore ſuffragatur, licet cum altero eorum diſpenſetur. v. Et vterque. c. 1. p. 162.
Poſt exequutionem lacerandæ litteræ diſpenſationis. v. Nullis. c. 1. p. 165.
Requirit nouum conſenſum in matrimonio contracto à coniugibus. v. vt dicta. c. 2. pag. 174.
Inſurgit ex copula, tam voluntaria, quam coacta. v. ſecundo. c. 1. p. 150.
Inter quos contrahatur. v. & hæc c. 1. p. 150.
Non parit affinitatem. v. & hæc. c. 1. p. 150.
Superueniens matrimonium non diſſoluit. v. ſecundo. c. 2. p. 187.
Impedit ne Author criminis exigat debitum coniugale. v. tertio. c. 2. p. 187.
Niſi adſit diſpenſatio. v. Ipſumque. c. 2. p. 188.
Adulterium. *Ad alienum thorum acceſſio eſt, & illius violatio. v. vt iſti. c. 1. p. 197.*
Cum homicidio impedit, & dirimit matrimonium. v. ſecundo. c. 2. p. 145. v. interfecit. c. 1. p. 204.
Diſpenſabile eſt. v. quodque. c. 2. p. 208. v. veluti. c. 1. p. 209.
Eſt maius delictum fornicatione, & minus inceſtu. v. iniuncta. c. 2. p. 200.
Homicidam adulterum ad quæ obliget. v. quodque. c. 2. p. 206.
Impedit, & dirimit matrimonium, & quando. v. Tertio. c. 2. p. 145. v. frater. c. 1. p. 197.
Non committitur ab ignorante etiam ignorantia craſſa. v. & cum c. 2. p. 197.
Non eſt ſine dolo. ibid.
Punitur multis pœnis, & quibus v. Pœnis. c. 1. p. 200.
Specialem expoſcit diſpenſationem pro legitimatione ſuæ prolis. v. quam. c. 2. pag. 201.
Etiamſi naſcatur in figura matrimonij. v. hæc c. 1. p. 203.
Quando diſpenſatur, an remittantur omnes pœnæ Adulteris. v. Pœnis. c. 1. pag. 200.
Affectio. *Quid ſit v. Propter. c. 1. p. 73.*
Agens. *Mouetur ad agendum propter finem. v. Primus. c. 1. p. 59.*
Aggreſſor. *Quis dicatur. v. Nota. c. 2. p. 243.*
Altercatio. *Eſt certamen litigationibus, & verbalis contentio. v. ad verba. c. 1. pag. 403.*
Alternatiua. *Verificanda ſufficit in parte. v. vel c. 2. p. 265. v. & ideo. c. 2. p. 395.*
Ambigua. *Non recipiunt abſolutum iudicium. v. cæterum. c. 2. p. 156.*
Amicus. *Amat, & odit, quæ amat, & odit Amicus. v. Sacerdos. c. 2. p. 115.*

Magna amicitia æquiparatur consanguineo. v. Alij. c. 1. p. 24.
Anima. *Perdit pulchritudinem ex priuatione gratiæ diuinæ. v. Reatu. c. 1. p. 322.*
Tutiorem partem eligere debet. v. & ideo. c. 2. p. 58.
Animus. *Præsumitur bonus in his, quæ secundum ius fiunt. v. quocumq; c. 1. p. 195.*
Malus in his, quæ contra ius fiunt. ibid.
Annus. *Inceptus in fauorabilibus habetur, pro completo. v. Nam. c. 2. p. 72.*
Quotuplex sit v. Ad rationem. c. 1. p. 60.
Antistes. *Dicitur Episcopus. v. Venerabili. c. 1. p. 306.*
Etiam Sacerdos Abbas. v. Dubitatio. c. 2. p. 307.
Annibal. *Albanus Custos Bibliothecæ Vaticanæ, & S. P. Corrector. v. Huiusmodi. c. 1. p. 3.*
Antonius. *Barberinus Cardinalis Sancti Honuphrij Maior Pœnitentiarius. v. Nonas. c. 2. p. 1.*
Apostasia. *Inducit infamiam. v. Apostasiæ. c. 2. p. 432.*
Apostata. *Dicitur quis multipliciter V. Apostatauit. c. 1. p. 316.*
Homicida dispensatus in foro conscientiæ intelligitur, quamdiu remanserit in Religione. v. Quamdiu, c. 1. p. 319.
Non potest exercere ordines vigore dispensationis nisi iussus à Superiore. v. Iussus. c. 2. p. 320.
Nisi immineat periculum famæ. v. Idemque. c. 2. p. 320.
Quid si de sua ad aliam transferatur Religionem. v. dubitari. c. 1. p. 319.
Impetrans licentiam se transferendi, debet ingredi claustralem. v. cuiusuis. c. 1. p. 431.
Et intra tempus præscriptum. v. Cæterum. c. 2. p. 423.
Quando incipiat currere tempus. v. Huiusmodi. c. 2. p. 423.
Si extet impedimentum, incipit cessato impedimento. v. nihil. ibid.
Est absoluendus in vtroque foro. v. In vtroque. c. 2. p. 432. ad finem.
Tenetur restituere primæ Religioni, quæ acquisiuit tempore apostasiæ. v. & alys. c. 1. p. 433.
Non auditur extra claustra, & sine habitu. v. Postquam. c. 1. p. 318.
Quando dicatur reassumpsisse habitum. c. 1. p. 318.
Quando quis dicatur. v. Apostasi. c. 2. p. 335.
Donec redeat ad claustrum semper erit apostata. v. & ad c. 1. p. 318.
Arbitrium. *Boni viri non est propria voluntas. v. dictum. c. 2. p. 271.*
Habet locum, vbi lex non disponit. v. sed ego. c. 2. p. 75.
Argumentum. *A communiter accidentibus valet. v. Expositi. c. 2. p. 247.*
Ab Ethymologia probat. v. Argumentum. c. 2. p. 55.

B

Baptismus. *Est prima tabula post lapsum generis humani. v. in frequentiam. c. 1. p. 59.*
Non reiteratur, & reiteratio sapit hæresim. v. A quibusuis. c. 1. 392.
Baptizatus. *In infantia non reputatur Neophitus. v. Ab infantia. c. 1. p. 424.*
Præsumitur, qui natus est de Christianis. v. Item si quis. c. 2. p. 117.
Quis conuersatur inter Christianos. ibid.
Baptizans. *An contrahat cognationẽ spiritualem, & quando. v. Probatur. c. 1. p. 194.*
Contrahit irregularitatem si Baptizatum rebaptizet. v. Iterum c. 1. p. 342.
Amplia in Clerico ministrante Rebaptizanti. ibid.
Vt fruatur beneficio dispensationis. S. P. quæ requirantur. v. Si vero. c. 2. p. 342.

Beneficiatus. *Incedens sine habitu, & tonsura, non facit fructus suos. v. non fecit. c. 1. p. 386.*
Non residens priuatur beneficijs. v. dicitur in fine. c. 1. p. 114.
Omittens recitare officium, non facit fructus suos. v. non fecit. c. 1. p. 364.
Beneficia. *A quibus conferantur. v. Primarius. c. 2. p. 294.*
Vt dicantur canonicè collata, quæ requirantur. v. Quæ. c. 2. p. 294.
An veniant eorum nomine dignitates. v. insurgit. c. 1. p. 296.
Debent conferri Personæ habili, & quisnã dicatur habilis. v. Primarius. c. 2. p. 294.
Incompatibilia quænam sint. v. Inuicem. c. 2. p. 295.
Non possunt conferri Irregulari. v. dictam. c. 1. p. 300.
Obtineri nequeunt ab Irregularibus, & Excõmunicatis. v. Probitas. c. 1. p. 295.
Plura vni Personæ à Summo Pontifice conferuntur. v. quarto. c. 2. p. 300.
Vacant per secundi adeptionem, & quando. v. quod. c. 2. p. 295.
Bigamia. *A locorum Ordinarijs, non recipit dispensationem. v. obtenta. c. 1. p. 347.*
Quotuplex sit. v. tres. c. 1 p. 259.
Vnde oriatur. v. cum. c. 1. p. 259.
Vt contrahatur, quæ requirantur. v. hic. c. 2. p. 260.
Bigamus. *Dispensatione obtenta vt fruatur, quæ requirantur. v. occu'tũ. c. 2. p. 347.*
Nulliter dispensatus, malè promouetur. v. In bigamia. c. 1. p. 347.
Bona. *Communia fidelibus, quænam sint. v. Quod. c. 2. p. 231.*
Naufragata, an habeantur pro derelictis. v. Pro derelictis. c. 2. p. 380.
Nullius fiunt occupantis. ibid.
Publica appellantur, quæ spectant ad Populum. v. sexto. c. 1. p. 108.
Pluris æstimantur acquisita cum labore. v. Idem. c. 2. p. 104.
Spiritualia tripliciter considerantur. v. secundo. c. 1. p. 233.
Temporalia sunt vita hominum. v. capitalis. c. 1. p. 214.

C

CApsula. *Memorialium exposita in domo D. Regentis. v. Intromittitur. c. 1. p. 4.*
Character. *Plures habet significationes. v. Clericali. c. 2. p. 308.*
Casus. *Fortuitus nemini imputandus. v. Notandum. c. 2. p. 245.*
Nisi culpa præcesserit. c. 1. p. 246.
Specialis non trahendus in exemplum. v. ad præfatum. c. 2. p. 97.
Catholicus. *Quis dicatur. v. Catholicus. c. 1. p. 307.*
Causa. *Cessans facit cessare effectum. v. quod. c. 2. p. 26.*
Impulsiua, an & quando vitiet gratiam. v. collige. c. 2. p. 42.
Quid sit. v. Causæ. c. 2. p. 40.
Finalis, an & quando vitiet gratiam. v. collige. c. 2. p. 42.
Quid sit. v. causa. c. 2. p. 40.
Peccati est extirpanda. v. omnem. c. 2. p. 180.
Quando sit idem atque occasio. v. Demum. c. 2. p. 181.
Censura. *Quid sit. v. Censuca. c. 1. p. 231.*
Quod eius sint effectus. ibid.
Quotuplex sit. ibid.
Vnde dicatur. ibid.
Certitudo. *Dubietatem excludit. v. Sed. c. 1. pag. 175.*
Certum. *Omni hæsitatione caret. v. Cæterum. c. 2. p. 436.*
Cilitia. *Sunt remedia contra carnales impetus. v. nomine. c. 1. p. 69.*
Chirographum. *Laceratũ præsumitur debitorem liberare. v. Præsumitur. c. 1. p. 117.*

INDEX

Ciuitas. *Non venit nomine Diœceſis in odioſis, ſecus eſt in fauorabilibus. v. Hic. c. 2. p. 236.*

Suburbia admittit eius nomine. v. Non c. 2. p. 412.

Chriſtiani. *Tenentur ſentire de artículis Fidei, ſecundum determinationem Eccleſiæ. v. Poſtquam. c. 2. p. 369.*

CHRISTVS. *Dedit Claues Eccleſiæ Apoſtolis, eorumque ſucceſſoribus. v. Diaconatus. c. 1. p. 330.*

Claudum. *Melius eſt ingredi in vitam æternam, quam robuſtum mitti in gehennam ignis. v. Melius. c. 1. pag. 101.*

Clauſula. *Cæteriſque contrarius quibuſcunque quid operetur. v. Cæteriſque. c. 1. p. 409.*

Dummodo præmiſſa occulta ſint limitat diſpoſitionem. v. Demum. c. 2. p. 158.

Importat conditionem. v. Demum. c. 2. p. 291.

Dummodo aliud non obſtet canonicum quid importet. v. Aliudq; c. 2. p. 161.

Non obſtantibus Conſtitutionibus, &c. generaliter poſita, non tollit, ſed ſuſpendit Conſtitutiones, &c. v. Non obſtantibus. c. 2. p. 408.

Non tollit, neque ſuſpendit, quæ requirunt ſpecialem mentionem, v. Conſtitutionibus. c. 2. pag. 408.

Non tollit Statuta à Sede Apoſtolica confirmata. v. Statutis. c. 2. p. 408.

Neque iuramento roborata. v. Nec. c. 1. p. 409.

Neque Priuilegia in corpore Iuris clauſa. v. & Priuilegijs. c. 1. p. 409.

Oneratis ſuper hoc eorũ conſcientijs, denotat admonitionẽ. v. Oneratis. c. 1. p. 316.

Quatenus ſi eſt ita, eſt communis omnibus reſcriptis. v. Atque. c. 1. p. 40.

Importat cauſam finalem. v. Quatenus. c. 2. p. 39.

Non æque principaliter refertur ad præcedentia. v. reſpondetur. c. 1. p. 40. v. Quatenus. c. 1. p. 157.

Quatenus tibi videatur, importat arbitrium boni viri. v. Quatenus. c. 1. p. 58.

Suffragantibus dignis pœnitentiæ fructibus, & meritis, quid importet. v. & ſuffragantibus. c. 2. p. 292.

Vt Referatur ad omnia, an ſit reiteranda in medio, & fine. v. Non obſtat. c. 1. p. 22.

In quacunque diſpoſitionis parte poſita, quando referatur ad omnia. Ibidem.

Clemens Merlinus S. Rotæ Decanus, & S. P. Regens. *v. Regentem. c. 1. p. 2.*

Clericus. *Degradatus, vel depoſitus celebrans conſecrat, ſed grauiter peccat. v. Dixi. c. 1. p. 235.*

In peccato mortali ſi celebrat peccat, ſed non fit irregularis. v. Panor. c. 2. p. 234.

Frequentans Monaſteria ſine cauſa, puniendus. v. dicitur. c. 1. p. 114.

Homicida non remanet ipſo iure priuatus, ſed eſt priuandus beneficijs. v. declarando. c. 1. p. 326.

Inhabilitatus ad officia, non liberatur ab officijs oneroſis. v. Quæcunque. c. 2. p. 311.

Idoneus non præſumitur. v. ſi ad. c. 2. p. 361.

Initiatus ordinibus Sacris, nõ poteſt contrahere matrimoniũ. v. Ordo. c. 2. p. 148.

Non poteſt agere ad ſanguinis vindictam. v. Conſuluit. c. 1. p. 341.

Ordines abſque examine ſuſcipiens deponendus. v. ſi ad. c. 1. p. 152.

Pauper quis dicatur. v. Propter. c. 1. p. 360.

Percuſſus habet obligata bona Percuſſoris pro ſatisfactione. v. ſatisfaciant. c. 1. p. 553.

Poteſt ſuſcipere curam miſerabilium. v. ſi autem. c. 2. p. 255.

Sacerdotes veniunt nomine Clerici. v. Maior. c. 2. p. 261.

Tenetur incedere in habitu, & tonſura. v. Abſque. c. 1. p. 366.

Vide Verbum Beneficiatus.

Violans Monialem deponendus. v. Iniuncta. c. 1. p. 337.
Impetrans dispensationem à S. P. ad quæ censetur habilitatus. v. Ac alia. c. 1. p. 338.
Non potest amplius accedere ad Monasteria Monialium. v. Nam. c. 2. p. 337.
Coadiutor. *Non acquirit titulum, sed spem ad eum. v. secundo. c. 1. p. 278.*
Cælibatus. *A castitate differt. v. & in hoc. c. 1. p. 83.*
Quid sit. v. Cælibatus. c. 1. p. 83.
Votum Cælibatus. vide verbum Votum.
Cœmeterium. *Gaudet Priuilegio Ecclesiæ. v. Maior. c. 1. p. 280.*
Collegium. *Constituitur ex tribus personis. v. Aliq. c. 1. p. 122.*
Colonus. *Possidet naturaliter. v. Et ideo. c. 1. p. 305.*
Commenda. *Non dat titulum, sed custodiam, & quando. v. Quarto. c. 2. p. 278.*
Commodè. *Aliquid fieri, quando dicatur. v. Quodnam. c. 2. p. 273.*
Commoditas. *Ad agendum, quando adsit. ibid.*
Commutatio. *Quid sit, & vnde dicatur. v. Commutatio. c. 1. p. 52.*
Recitationis Horarum conceditur propter debilitatem visus. v. Et quomodo. c. 1. p. 394. cum seqq.
Voti à quibus in minus, & in melius fieri possit. v. Vel. c. 1. p. 53. cum sequen.
Differt à dispensatione, Irritatione, & Redemptione voti. v. omnia c. 1. & v. Nam. c. 2. p. 54.
Dupliciter fit. v. Commutatio. c. 1. p. 53.
Est exequenda in sacramentali Confessione. v. Quatenus. c. 1. p. 19.
In melius non infringit Votum. v. Ratio. c. 2. c. 53.
In minus participat de dispensatione. v. Vel. c. 1. p. 53.
Liberat vouentem ab adimplendo voto. v. Nam. c. 2. p. 52.
Ligat ad aliud opus. v. Et propterea. c. 1. p. 53.
Perpetui requirit aliud opus perpetuum. v. Et in alia. c. 1. p. 61. v. Non tamen. c. 1. p. 94.
Requirit necessitatem, & vtilitatem vouentis. v. Ad commutationem. c. 2. p. 53.
Temporalis requirit opus temporale. v. Non tamen. c. 1. p. 94.
Confessio. *Extraiudicialis facta corã Populo, habet vim iudicialis. v. Nota. c. 1. p. 112.*
De aliquo delicto sufficit ad priuandum beneficijs. ibid.
Iudicialis conuincit. v. Nulla. c. 1. p. 112.
Limita, quando est coacta. v. secus. c. 1. p. 112.
Pro veritate habetur. v. Ex propterea. c. 2. p. 112.
Tenet donec contrarium doceatur. v. Respondetur. c. 1. p. 113.
Non probat calore iracundiæ emanata. v. Nec factam. c. 2. p. 3.
Notorietatem delicti inducit. v. suum. c. 1. p. 282.
Sacramentalis. An obligatus duplici obligatione satisfaciat, si semel tantum confiteatur. v. Maior. c. 2. p. 60.
An satisfaciat præcepto, qui in principio vnius anni, & in fine sequentis anni confiteatur. v. dubitare. c. 2. p. 59.
Adimplenda singulis mensibus, quomodo accipiendi menses. ibid.
Est præcipuum pœnitentiæ opus. v. In alia. c. 2. p. 89.
Est secunda tabula post naufragium peccati. v. Nam hæc. c. 2. p. 59.
Fieri debet à fidelibus semel in anno. v. Caueat. c. 2. p. 59.
Limita, quando non adest peccatum mortale. v. obijci. c. 1. p. 61.
Nemo ita fragilis vt illam exequi nequeat. v In frequentiam. c. 1. p. 59.
Sacrilega dicitur nulliter facta. v. Nam. c. 2. p. 20.
Confessor. *Debet esse discretus. v. Et in c. 2. p. 11.*

Est Iudex in foro interno. v. secundo. c. 2. p. 20.
Exequutor literarum S. P. Vide in verbo Exequutor.
Facultatem extra sacramentalem Confessionem non obtinet à S. P. v. Quarto. c. 2. p. 19.
Connexorum. *Idem iudicium. v. Hæc autem. c. 1. p. 29. v. licet. c. 1. p. 162.*
Coniux. *Acquirit actuale dominium corporis alterius coniugis. v. Nam. c. 1. p. 50.*
Inuitus spoliari non debet iure coniugali. ibid.
Potest disponere de corpore alterius coniugis ad libitum. ibid.
Propria coniugum iura quænam sint. v. dicitur. c. 1. p. 114.
Vouens castitatem tenetur reddere, sed non potest exigere debitum coniugale. v. Vxoratus. c. 1. p. 88.
Exigendo peccat. ibidem.
Vouens Religionem ante consummationem matrimonij tenetur ingredi Religionem. v. Nam. c. 1. p. 47.
Coniuncti. *Agere possunt pro coniuncto. v. Nam. c. 1. p. 24.*
Etiam in impetrandis Absolutionibus, & Dispensationibus. ibidem cũ sequen.
Affectio præsumitur inter coniunctos, & inter quos. v. Nam in. c. 1. p. 24.
Eorum appellatione qui veniant. v. quinam. c. 1. p. 24.
Consensus. *Ex quibus inducitur. v. hæc autem. c. 2. p. 199.*
In matrimonio quomodo præstandus. v. Quoad. c. 1. p. 177.
Non est de eo, quod ignoratur. v. Vt dicta. c. 2. p. 174. v. Propalato. c. 1. p. 424.
Quomodo præstandus in matrimonio nulliter contracto. v. sufficit. c. 1. p. 178.
Requisitus ad validitatem actus sufficit vt subsequatur. v. hic vero. c. 2. p. 435.
Conscientia. *Differt à syndoresi, & lege naturali. v. Nota. c. 1. p. 34.*
Quid, & quotuplex sit. v. Conscientia. c. 2. p. 32.
Quod sint eius actus. ibid. & v. sciendum. c. 2. p. 33.
Triplici modo accipitur. v. sciendum. c. 2. p. 33.
Conscius. *Quis dicatur. v. Vel. c. 2. p. 371.*
Consilium. *Dupliciter accipitur. v. Consuluit. c. 1. p. 341.*
Debet esse iustum, & quando sit iustum. v. Primo. c. 2. p. 100.
Est voluntatis. Præceptum vero necessitatis. v. Tertio. c. 2. p. 100.
Eius effectus in dubio præsumitur consumatus. v. Effectus. c. 2. p. 244.
Medicorum requiritur in declaratoria Voti Religionis, & quomodo. Vide in verbo Infirmitas.
Non obligat. v. Consilium. c. 2. p. 244.
Quid, & quotuplex sit. v. Aduerte. c. 1. p. 200. v. Consilium. c. 2. p. 244.
Sine fraude non parit obligationem. v. Et alijs. c. 1. p. 341.
Consuetudo. *Est optima legum interpres. v. sed non. c. 2. p. 344.*
Habet vim legis. v. Et hoc. c. 1. p. 418.
Consultores. S. P. P. Valentinus Mangionus Soc. IESV Theologus, & D. Philippus Albanus Canonista. *v. Duos. c. 2. p. 3.*
Contemnere. *Quis dicatur. v. Parere. c. 1. p. 273. v. Et si. c. 1. p. 288.*
Contumacia. *Quid sit. v. hic. c. 1. p. 232.*
Quot modis contrahatur. ibid.
Quotuplex sit. v. Contumaces. c. 2. p. 232.
Contumax. *Euidens quis sit. v. Contumax. ibid.*
Fictus quis sit. v. Fictus. c. 2. pag. 232.
Verus quis dicatur. v. Contumax. c. 2. p. 232.
Contractus. *Non debent claudicare. v. Contractus. c. 2. p. 424.*
Cognatio. *Legalis quid sit. v. Cognatio. c. 2. p. 143.*
Vide oritur. ibid.

Naturalis quid sit. v. Quintum. c. 2. p. 144.
Impedit, & dirimit matrimonium, & inter quos. v. Hæc. c. 1. p. 145.
Non suffragatur dispensatio nulla quoad incursum pœnarum. v. falso. c. 1. p. 213. v. A quibusuis. c. 2. p. 214.
Suffragatur si sit convalidata, & quando. v. Demum. c. 2. p. 214.
Quotuplex sit. v. Quartum. c. 1. p. 143.
Spiritualis quid sit. v. Ista. c. 1. p. 143.
Impedit, & dirimit matrimoniū. v. Quartum. c. 1. p. 143. v. Demum. c. 2. p. 190.
Dispensatur quando est occulta, ob scandalum. v. Demum. c. 2. p. 190.
Est res spiritualis. v. Præterea. c. 2. p. 194.
Imitatur naturalem cognationem. v. Quatenus. c. 1. p. 190.
Non contrahitur ab Inuito suscipiente. v. Quocunque. c. 1. p. 195.
Neque à Baptizante sine intentione. v. Probatur. c. 1. p. 194.
Neque à Pagano. v. Aduertendum. c. 2. p. 194.
Neque à Procuratore. v. Probatur. c. 1. p. 194.
Publica de sui natura potest fieri occulta. v. Negare. c. 1. p. 191.
Quomodo contrahatur, & à quibus. v. Quartum. c. 1. p. 143. v. Quod. c. 1. p. 190. v. Pro huiusmodi. c. 1. p. 193.
Vt declaretur non contracta, requirumtur multa. v. In istis. c. 1. p. 195. cum sequen.
Copula. *Carnalis ex quibus præsumatur inita. v. Si mulier. c. 2. p. 116.*
Præsumitur ex cohabitatione. ibid. & v. ex cohabitatione. c. 2. p. 174.
Quandocunque præcedit matrimonium semper exprimenda in dispensatione. v. Nondum. c. 1. p. 215.
Copulatiua. *Copulat præcedentia cum sequentibus. v. Respondendum. c. 1. p. 323.*
Repetit præcedentes qualitates. ibid.
Requirit vt omnia copulata adimpleantur. v. occultum. c. 2. p. 344.
Correlatiua. *Recipiunt eandem dispositionem. v. In correlatiuis. c. 1. p. 20. v. Insuper. c. 2. p. 309.*
Correctio. *Emendationem exposcit. v. Vt sentiat. c. 2. p. 323.*
Legum est vitanda. v. Per tempus. c. 2. p. 293.
Clausularum est etiam vitianda. ibid.
Corrector. *S. P. debet esse versatus in S. Canonibus. v. Huiusmodi. c. 1. p. 3.*
Quomodo se subscribat in litteris. Vide in verbo Formula.
Corpus. *Liberum non recipit æstimationem. v. satisfactio. c. 1. p. 416.*
Credulitas. *Quid, & quotuplex sit. v. Credulitas. c. 2. p. 155.*
Temeraria, & leuis reprobatur. v. Credulitas. c. 1. p. 204.
Curatus. *Non celebrans est causa scandali. v. Absque. c. 2. p. 325.*
Procurans abortum an, & quando mereatur dispensationem. ibid.
Culpa. *Alterius nemini nocere debet. v. Ratio. c. 1. p. 79. v. Tertio. c. 1. p. 165. v. Et nemo. c. 1. p. 304.*
Excludit casum fortuitum. v. Ex hac. c. 1. p. 238.
Lata, & dolus æquiparantur. v. Et hac. c. 1. p. 239.
Leuis, & leuissima, non sunt in consideratione. v. Ex quibus. c. 1. p. 239.
Ignoranti adscribitur, qui non consulit peritos. v. Notandum. c. 1. p. 239.
Pari passu procedit cum pœna. v. Et ne. c. 2. p. 281.
Producit maculam. v. Inhabilitatis. c. 1 p. 361.
Quid sit. v. Definit. c. 1. p. 238.
Quotuplex sit. v. Meliorem. c. 1. p. 238.
Sine culpa nemo punitur. v. Ignorantia. c. 1. p. 220. v. Ius. c. 1. p. 353.

Tenet ſuos Authores. v. dictam. c. 2. p. 224.
Vbi non eſt, ibi non eſt delictum. ibid.
Viriculpa non punienda Vxor. v. Ratio. c. 1. p. 79.

D

DAmna. *Sunt reficienda, & quomodo. v. & alijs. c. 2. p. 158. v. Competenter. c. 2. p. 266. v. Et ideo. c. 2. p. 375.*
Datarius. *S. P. eligitur ex Romanæ Curiæ Prælatis. v. eligitur. c. 1. p. 3.*
Quomodo ſe ſubſcribat. v. Datum. c. 2. p. 2. Vide in verbo Formula.
Dauid. *Fuit irregularis propter homicidium. v. Originem. c. 2. p. 239.*
Præfigurator noui teſtamenti. ibid.
Debilitas. *Quid ſit. v. Adeo. c. 2. p. 64. v. Debilitatus. c. 2. p. 256.*
Virum quando ſit cauſa commutationis Voti. v. Adeo. c. 2. p. 64.
Debitor. *Liberatur per remiſſionem. v. Ac hæredibus. c. 1. p. 422.*
Per cancellationem Chirographi. v. Nam. c. 1. p. 117.
Declaratio. *Nihil de nouo ponit. v. Ideo. c. 2. p. 30. v. Introduxit. c. 1. p. 348.*
Decreta. *Concilij ſemper obſeruanda. v. Ideo. c. 2. p. 332.*
Specialem mentionem requirunt ad ſuam derogationem. ibid.
Defenſio. *Propria eſt de iure naturæ, & quomodo. v. Tali. c. 1. p. 242.*
Debet fieri in inſtanti, contra aggreſſorem. v. Debet. ibid.
Et cum moderamine inculpatæ tutelæ. ibid.
Deformitas. *Inducit irregularitatem. v. hoc. c. 2. p. 439.*
Deformis eſt qui patitur, notabilem diminutionem, vel exceſſiuitatem in membris. v. Deformis. c. 2. p. 256.
Defuncti. *Adiuuantur ſuffragijs. v. Miſſarum. c. 2. p. 206.*
Poſſunt abſolui ab excommunicatione, non a peccatis. v. Abſolutio. c. 1. p. 387.
A quibus in vita abſoluendi erant. ibid.
Dummodo dederint ſigna pœnitentiæ. v. Per euidentia. c. 1. p. 388.
Signa pœnitentiæ quæ ſint. v. ſigna. c. 1. p. 388.
Tenentur Hæredes pro eis ſatisfacere. v. ſatisfaciant. c. 2. p. 388.
Quomodo abſoluendi. v. In forma. c. 1. p. 389.
Degradatio. *Non accipi propria ſolet pro cenſura. v. Ex quibus. c. 1. p. 233.*
Quid ſit. v. Et in hoc. c. 1. p. 235.
Delictum. *Alterius nemini præiudicat. v. Tertio. c. 1. p. 161.*
Doloſum magis punitur, quam caſuale. v. ad verba. c. 1. p. 403.
Ex quibus præſumatur. v. ſi de camera. c. 2. p. 116.
Infamat, & quodnam. v. Ex criminis. c. 2. p 250.
Lucroſum nemini debet eſſe. v. Quad. c. 2. p. 160. v. ſecundo. c. 1. p. 619.
Manifeſtum quando dicatur. v. Nota. c. 1. p. 127.
Matricidij connumeratur inter enormiora. v. Miſſarum. c. 2. p. 206. v. licet. c. 2. p. 210.
Vxoricidij grauius punitur Matricidio. v. Nota. c. 2. p. 210.
Facilius committitur. ibid.
Menſuratur pœna. v. Iniuncta. c. 1. p. 173.
Occultum, & publicum, quando dicatur. v. Dicendum. c. 1. p. 131. v. Pene. c. 1. p. 132.
Paternum deteſtatur in filijs. v. Primus. c. 2. p. 252.
Perpetratum a duobus grauius eſt. v. Reſpondetur. c. 1. p. 179.
Publicum expoſcit publicam ſatisfactionem. v. ſi ſic. c. 2. p. 387.

Puniendum in quocunque foro. v. Iniuncta, c. 2. p. 157. v. Eumque. c. 2. p. 407.
Vbi non est, ibi non est pœna. v. dictam. c. 2. p. 252.
Delinquens. *Puniendus in eo, in quo deliquit. v. quænam. c. 2. p. 777. v. Iniuncta. c. 1. p. 232.*
Depositio. *Non venit nomine censuræ. v. Ex quibus. c. 1. p. 233.*
Derogatio. *Generalis an comprehendat, quæ requirunt specialem mentionem, & quando. v. Obijcit. c. 1. in fin. p. 409.*
Iuris communis non præsumitur. v. Nec. c. 2. p. 425.
Priuilegij non comprehendit in corpore iuris clausum. v. Et priuilegijs. c. 1. p. 409.
Deus. *Acceptat opus virtuosum. v. Nam. c. 1. p. 10.*
Amplectitur militem voluntarium. v. Deus. c. 1. p. 9.
Non attendit opus, sed animum. v. Deus. c. 1. p. 34.
Præstat efficaciora remedia. Religiosis, quam secularibus. v. Nam. c. 2. p. 69.
Diaconus. *Fit irregularis audiens Confessionem. v. decimo. c. 1. p. 250. Celebrans. ibid.*
Impetrat dispensationem, & quando sit dispensandus. v. Quatenus. c. 1. p. 298. v. Quatenus. c. 1. p. 330.
Dictio. *Ac est copulatiua præcedentium cum subsequentibus. v. Ac alias. c. 1. p. 184.*
Ad importat causam finalem. v. secundo. c. 1. p. 78.
Alias resoluitur in si non. c. 2. p. 25.
Facit conditionem, & quando. v. Quandoque ponitur. c. 2. p. 25.
Ponitur pro Aduerbio temporis, loci, & qualitatis. v. Alias. c. 2. p. 35.
Alioquin inducit conditionem contrariã præcedenti dispositioni. v. Alioquin. ib.
Aliquod refertur ad minimum. v. Quoad. c. 2. p. 70.
Aliter denotat diuersitatem iuris, & facti à præcedenti casu. v. Dictio. c. 2. p. 28.
Importat conditionem. ibid.
Aliũ denotat diuersitatem, & includit diuersa ab expressis. v. Dictio. c. 2. p. 211.
Atque est copulatiua. v. occultum. c. 2. p. 344.
Aut facit conditionem. v. Dictiones. c. 1. p. 25.
Benevolos, præsupponit, non autem inducit bonã voluntatem. v. Vbi. c. 2. p. 418.
Caute denotat prudentiam, & diligentiam. v. caute. c. 2. p. 368.
Cæterum limitat, & declarat. v. Cæterum. c. 2. p. 436.
Citra est exceptiua. v. Citra. c. 1. p. 393.
Cum, aduerbialiter posita facit conditionem. v. Dictiones. c. 1. p. 25.
Apposita verbo præsentis, vel præteriti temporis stat causatiue, vel aduersatiue. v. Nec. c. 2. p. 25.
Habet vim copulæ quando est præpositio. v. sed non. c. 1. p. 25.
Demum est taxatiua. v. Demum. c. 2. p. 198. v. Demum. c. 2. p. 190.
Donec facit conditionem. v. Quamdiu. c. 1. p. 26.
Dum facit conditionem. ibid.
Dummodo, est coactiua. v. Dummodo. c. 1. p. 31. v. Demum. c. 2. p. 291.
Importat conditionem. ibid.
Requirit existentiam rei, cui adiungitur. v. Demum. c. 2. p. 158. v. Demum. c. 2. p. 290. & p. 326. v. Et sicut. c. 1. p. 184. v. Aliud. c. 1. p. 344. v. Dummodo. c. 2. p. 351. & c. 1. p. 367.
Dumtaxat, restringit dispositionem. v. Dumtaxat. c. 2. p. 320. v. Ad effectum. c. 2. p. 389.
Et est copulatiua. v. Et nihilominus. c. 2. p. 188. v. Et lator. c. 1. p. 292. v. Et perpetua. c. 2. p. 322.
Etiam, ampliat dispositionem. v. Etiam. c. 2. p. 356.

INDEX

Illico verificatur intra triduum. v. Aduerte. c. 1. p. 57.
Ita tamen est modificatiua. v. Ita. c. 1. p. 273.
Ita vt, est indicatiua finis. v. Ita vt. c. 2. p. 166.
Declaratiua præcedentium. v. Ita vt. c. 2. p. 225.
Iuxta, & secundum, æquipollent. v. Dictio. c. 2. p. 211.
Importat relationem ad relatum in omnibus. v. Alicuius. c. 2. p. 364.
Nec, est negatiua, & implicatiua casus contrarij. v. Igitur. c. 2. p. 74. & v. Nec. c. 2. p. 225.
Copulat. ibid.
Neque, est copulatiua, & requirit concursum, vtriusque partis. v. Quod. c. 2. p. 28.
Neque aliter, firmat præcedentem dispositionem. v. Neque. c. 2. p. 458.
Nihilominus, auget dispositionem. v. Et nihilominus. c. 2. p. 188.
Nisi facit conditionem. v. Dictio. c. 2. p. 25.
Non est negatiua malignantis naturæ, & tollit omnia. v. Et non. c. 1. p. 37. v. Non tamen. c. 1. p. 293.
Iuncta dictioni Aliter dat formam. v. & non. c. 1. p. 37.
Non obstante, inducit derogationem. v. Vt constitutione. c. 2. p. 417.
Non tamen, restringit generalitatem. v. Non tamen. c. 2. p. 392.
Nullatenus, importat nullitatem actus. v. Ita quod. c. 2. p. 164.
Nullis, est vniuersalis negatiua excludens omnia. v. Nullis. c. 1. p. 165. v. Nullum. c. 2. p. 370.
Numquam, est vniuersalis negatiua, omnem casum locum, & omne tempus comprehendens. v. Nunquam. c. 2. p. 337.
Omnino, idem importat, ac omni ex parte. v. Demum. c. 2. p. 211.
Omnis, est vniuersalis, nihil excludens. v. omnẽ. c. 2. p. 181. v. omne. c. 2. p. 386.
Pene, est diminutiua. v. Pene. c. 1. p. 132.
Plane, est idem, ac dictio certe. v. Plane. c. 2. p. 207.
Quomodolibet, omnia comprehendit. v. Quomodolibet. c. 1. p. 291.
Quotidie respicit tempus quotidianum, & perpetuum. v. quoad. c. 2. p. 70.
Quoties, ampliat dispositionem. v. Et quoties. c. 1. p. 68.
Quousque, facit conditionem. v. Quandiu. c. 1. p. 26.
Rite, importat ordinem, solemnitatem, & iustitiam. v. Rite. c. 2. p. 184.
Saltem est subsidiaria, & diminutiua. v. saltem. c. 2. p. 395.
Saluis, modificat præcedentia & limitat. v. saluis. c. 2. p. 384.
Scilicet, declarat dispositionem & limitat. v. Quod c. 2. p. 67.
Si, importat conditionem. v. hæc. c. 2. p. 24. v. Et nihilominus. c. 2. p. 188. v. si. & c. 1. p. 300. v. Si in c. 1. p. 168. v. aliud. c. 1. p. 376.
Sic, limitat præcedentia. v. Nota. c. 2. p. 30.
Siue, facit conditionem. v. Dictiones. c. 1. p. 25.
Statim, excludit moram, & festinationem, quasi præcipitem includit. v. Et statim. c. 1. p. 437.
Tantum, est taxatiua. v. In ipso. c. 2. p. 36. v. Si autem. c. 2. p. 80. v. sibique c. 1. p. 85.
Ponit quæ affirmat, cætera excludit. v. Tantum. c. 2. p. 287.
Vel, est alternatiua. v. Aduertat. c. 1. p. 69. v. Vel c. 2. p. 395.
Copulatiua. v. si vero. c. 2. p. 69.
Disiunctiua. v. hæc. c. 1. p. 69.
Ponit arbitrariam electionem. v. Vel. c. 2. p. 395.
Veluti, est exemplificatiua. v. Veluti. c. 1. p. 209.
Vere, importat proprietatem, & excludit fictionem. v. Vel c. 1. p. 305.

Videlicet, exemplificat, & demonstrat. v. In alia. c. 1. p. 68.
Vix, est diminutiua. v. Vix. c. 2. p. 394.
Vt, ostendit causam finalem. v. Secundo. c. 1. p. 78.
Vt post, facit conditionem. v. Contrarium. c. 2. p. 419.
Dictum. *Vnius dictum nullius. v. Secundo. c. 2. p. 101. v. Dicitur ex certis. c. 2. p. 126. v. dicendum. c. 1. p. 131.*
Amplia etiamsi testis sit omni exceptione maior. v. Respondeo. c. 1. p. 127.
Difficultas. *In acquirendo auget pretium, facilitas minuit. v. Idem. c. 2. p. 104.*
Magna, & impossibilitas æquiparantur. v. Inter. c. 2. p. 62. v. Et non. c. 2. p. 79. v. Probatur. c. 1. p. 365.
Dignitas. *Beneficialis an veniat nomine beneficij. v. Insurgit. c. 1. p. 296. v. Ratio. c. 2. p. 296.*
Requirit specialem mentionem. ibid.
Episcopalis est quadripartita. v. Venerabili. c. 1. p. 306.
Quoad iurisdictionem, non autem quoad ordines. ibid.
M. Pœnitentiarij à quo instituta. v. Hæc dignitas. c. 1. p. 1.
Est Cardinalitia. v. Conferri. c. 2. p. 1.
Dimissoriæ. *Quæ sint. v. Dimissoriæ. c. 1. p. 309.*
Diplomata. *Seu litteræ S. P. quando lacerandæ post eorum executionem. v. sed c. 1. p. 95. v. Ita vt. c. 2. p. 95.*
Conceduntur in forma commissaria, & gratis. v. Maior. c. 2. p. 5. v. Præmittendum. c. 1. p. 399.
Debent exequi, vt suffragentur. v. Secundo. c. 2. p. 18.
Expediuntur pro laicis in foro conscientiæ. Pro Religiosis etiam in foro fori. v. Pro casibus. c. 2. p. 5.
Recipiunt interptetationem à iure. v. Moderari. c. 1. p. 225.
Requirunt datam. v. Datum. c. 1. p. 168.
Sigillum. v. Et ideo. c. 166.
Sed non de substantia, sed de integritate. v. Sub sigillo. c. 2. p. 168.
Dispensatio. *An possit peti per Extraneum inscio indigente. v. Latoris. c. 1. p. 25.*
A quibus fieri possit. v. Per eum. c. 1. p. 135.
Cessat cessante causa finali. v. Dicendum. c. 2. p. 45. v. Tertio. c. 2. p. 159.
Limita nisi causa reuiuiscat tempore executionis. v. Dicendum. c. 1. p. 46.
Conceditur siue adsit bona, vel mala fides. v. Quod. c. 2. p. 156.
Super occultis à S. Pœnitentiaria, super publicis à Dataria. v. Cum. c. 1. p. 107. v. Præterea. c. 2. p. 187. v. Demum. c. 2. p. 291.
Limita pro Religiosis in Publicis. v. In hac. c. 1. p. 399.
Conditionalis non est exequenda, non purificata conditione. v. Pœnitentia. c. 1. p. 292. v. Aliquo. c. 2. p. 420.
Et exequenda in sacramentali Confessione. v. Quatenus. c. 1. p. 19. v. Dictum. c. 2. p. 157. v. Dictum. c. 2. p. 290.
Etiamsi non adsit peccatum. v. Audita. c. 2. p. 327.
Est ius particulare. v. Secundo. c. 1. p. 46.
Habet multas significationes. v. Dispensatio. c. 2. p. 133.
Intelligitur facta à Principe per solam admissionem ad actum prohibitum. v. Et quamuis. c. 2. p. 136.
Limitata limitatum producit effectum. v. Et cum. c. 2. p. 86.
Non est materia sacramentalis Confessionis. v. At non. c. 2. p. 22. v. Idemque. c. 1. p. 401.
Non extendenda ad non expressa. v. Et si. c. 2. p. 189. v. super. c. 1. p. 293.

Non

Non fit sine causa, & quæ sit. v. Canonice. c. 1. p. 136.
Non suffragatur, nisi litteræ conficiantur. v. litteris. c. 1. p. 220.
Limita, quando est cum clausula, vt sola Signatura sufficiat. ibid.
Nulla quando conualidatur à S. P. v. Nihilominus. c. 2. p. 185. v. sed non. c. 2. p. 344. v. occultum. c. 2. p. 347.
Redditur ex falsi expressione. v. falso. c. 1. p. 213.
Nihil suffragatur. v. falso. c. 1. p. 213. v. A quibus uis. c. 2. p. 214.
Procedit hoc in foro conscientiæ, secus in foro fori. v. Et dictarum. c. 2. p. 220.
Occulta nemini tollit ius in foro fori. v. Ista. c. 2. p. 163.
Producit duplicem effectum remouendo impedimentum, & concedendo opus prohibitum. v. Aduerte. c. 2. p. 44. v. effectus. c. 1. p. 137.
Quid sit. v. Dispensatio. c. 2. p. 133.
Quomodo concedenda. v. canonice. c. 1. p. 136.
Quotuplex sit. v. Ex præmissis. c. 1. p. 137.
Religiosis conceditur in vtroque foro ad petitionem Procuratoris generalis. v. Pro parte. c. 2. p. 405.
In forma commissaria. v. Præmittendum. c. 1. p. 399.
Dirigitur ad Superiores Religionum. v. Præmittendum. c. 2. p. 399.
Ad Ordinarios locorum quando agitur de habilitate ad Ordines. v. Venerabili. c. 1. p. 439.
Reuiuiscit quando reuiuiscit causa tempore exequutionis. v. Dicendum. c. 1. p. 46. v. & licet. ibidem.
Super mala prouisione requirit præcedentem satisfactionem. v. Si & c. 1. p. 300. cum sequen.
Remittit fructus perceptos. v. sibique. c. 2. p. 302.
Super mala promotione ob defectum patrimonij non suffragatur nisi habito patrimonio. v. Ipsoque. c. 1. p. 304.
Rehabilitat prius ad beneficia, & postea ad Ordines. v. Quæcumque. c. 2. p. 304.
Super matrimonialibus an exposcat omnia impedimenta coniunctim exprimenda. v. litteras. c. 1. p. 185. cum sequen.
Concessa Viro suffragatur Vxori. v. Et vterque. c. 1. p. 162.
Datariæ est exequenda ante dispensationem S. P. Et sicut. c. 1. p. 184. v. Postquam. c. 1. p. 192.
Est recipienda, & exequenda ante copulã carnalem. v. Pro Oratoribus. c. 2. p. 191.
Quid operetur circa legitimationem filiorum. v. Prolem. c. 1. p. 163. v. Prolem. c. 2. p. 178. v. Prolem. c. 1. p. 201.
Requirit expressionem copulæ quandocumque habitæ. v. Nondum. c. 1. p. 215.
Super voto ad potestatem spiritualem spectat. v. Nam. c. 2. p. 54.
Castitatis, & Consanguinitatis in eodem diplomate si sit, subreptio vnius non præiudicat alteri. v. Aliqui. c. 2. p. 43.
Idem de diuersis votis in eodem diplomate. v. Præterea. c. 2. p. 43.
Dispositio. *Debet intelligi secundum ius. v. Moderari. c. 1. p. 325.*
Generalis, non comprehendit quæ requirunt specialem mentionem. v. Insurgit. c. 1. p. 312.
Limitata limitatum parit effectum. v. Et cum. c. 2. p. 86.
Pœnalis in dubio censetur perpetua. v. Remanet. c. 2. p. 96.
Sed intellige quoad obligationem, non autem quoad pœnæ durationem. v. Nec obstant. c. 2. p. 97.
Disputatio. *De vocabulis relinquenda pertinacibus. v. Et omnes. c. 2. p. 115.*
Discretio. *Est mater omnium virtutum. v. Quia. c. 2. p. 11.*

Necessaria in corrigendo, & Confessarijs præcipue. ibid.
Patitur hodie maximas difficultates. v. cognitio. c. 2. p. 11.
Vnde deriuetur. ibid.
Distinctio. *Bona est bimembris. v. Hæc autem. c. 2. p. 110. in fine.*
Doctor. *A docendo dicitur. v. Doctor. c. 1. p. 13.*
Dicitur in dignitate constitutus. v. Magisterium. c. 1. pag. 13.
Habet à lege iurisdictionem in Scolares. ibid.
Non dicitur proprie qui non est graduatus. v. Ex præmissis. c. 1. p. 14.
Non gaudet priuilegio male graduatus. v. idem. c. 2. p. 14.
Præcedit Canonista Ciuili, Ciuilis Medico. v. Nota. c. 2. p. 13.
Præsumitur scientia, & morũ integritate dotatus. v. Agitur. c. 2. in corpor. p. 13.
Qui non est, & se venditat, tanquàm falsarius puniendus. v. Immo c. 1. p. 13.
Tenetur declarare, & defendere Fidem Catholicam. v. Magistery. c. 2. p. 13.
Venit appellatione Magistri. v. Nomine. c. 1. p. 13.
Dolus. *Nemini patrocinatur. v. existimo. c. 1. p. 392. v. Propalato. c. 1. p. 424.*
Quid sit. v. Ratio c. 1. p. 238.
Vbi requiritur non sufficit lata culpa. v. Et cum. c. 2. p. 197.
Dominium. *Non acquiritur ex furto. v. furatus. c. 1. p. 331.*
Non perditur per violentam spoliationem. v. Propterea. c. 1. p. 381.
Non transfertur sine actuali possessione. v. solummodo. c. 2. p. 437.
Dona. *Spiritus sancti sunt in habentibus gratiam. v. Aduerte. c. 1. p. 100.*
Dos. *Est causa extrinseca pro Religionis ingressu. v. Præterea. c. 2. p. 76.*
Insufficiens est causa cõmutationis voti Religionis, & quando. v. Quia. c. 1. p. 74.
Pretium fundi dotalis, subintrat in locum fundi. v. Vbi dicitur. c. 1. p. 53.
Dubitatio. *Non inducit incertitudinem. v. Quid. c. 2. p. 380.*
Recipit benignam interpretationem. v. Quarto. c. 1. p. 20. v. Ratio, c. 2. p. 117.

E

Ecclesia. *Est corpus mysticum* CHRISTI. *v. Dispensatio. c. 1. p. 51.*
Sine macula, non admittit membra maculosa. v. Inhabilitatis. c. 1. p. 361.
Non errat in Fide, eiusque articulis. v. Postquam c. 2. p. 369.
Non indicat de occultis. v. Per euidentia. c. 1. p. 388.
Quænam sint eius mandata. v. Et alijs. c. 1. p. 267.
Quòd facit, totum est misericordia. v. Et eo. c. 2. p. 51.
Edicta. *Publica, quæ in loco publico apponuntur. v. Quarto. c. 1. p. 108.*
Electio. *Canonica, quæ importat. v. Si ad illa. c. 1. p. 313.*
Contra formam præscriptam est nulla. v. Regularia. c. 2. p. 384.
Eleemosyna. *Redimuntur peccata. v. Eleemosynæ. c. 2. p. 158.*
Episcopus. *Dispenset super quacunque irregularitate occulta. v. Quæret. c. 2. p. 123.*
Limita in contracta per homicidium. ibid.
Limita in ea, quæ prouenit ex defectu natalium. ibid.
Etiam si sit publica in alio Territorio. v. Hoc posito. c. 1. p. 124.
Est legatus Dei. v. Venerabili. c. 1. p. 268.
Pater spiritualis. ibid.
Venerandus à subditis. ibid.
Habet iurisdictionem in suo Territorio. v. Archiepiscopo. c. 1. p. 168. v. Contrarium. c. 2. p. 279.
Non potest exercere extra suum Territorium iurisdictionem contentiosam. v. Pro huius. c. 1. p. 124.

Potest exercere voluntariam. ibid.
Non potest ordinare alienum subditum sine dimissorijs. v. Tertio. c. 2. p. 313.
Neque se transferre de vna Ecclesia ad aliam, sine licentia Papæ. v. Transferre. c. 1. p. 363.
Pontificalia exercens in excommunicatione fit irregularis. v. Pontificalia. c. 1. p. 363.
Quænam sint. v. Pontificalem. c. 2. p. 362.
Proprius quis dicatur. v. Proprius. c. 1. p. 268.
Tenetur lacerare cedulones affixos contra Absolutum à M. Pœniten. v. Ad vos. c. 2. p. 287. cum sequen.
Æquiparatorum. *Eadem est ratio. v. sed. c. 1. p. 369.*
Ætas. *Arguitur ex aspectu corporis. v. Quomodo. c. 1. p. 96.*
Grauis est causa liberationis à peregrinatione. v. Ex quibus. c. 2. p. 95.
Sexagenaria nutrit infirmitates. v. Omittitur. c. 1. p. 72.
Quæ requiratur ad Ordines suscipiendos. v. Quod. c. 2. p. 288.
Vbi requiritur an sufficiat inchoata. v. Dubitari. c. 1. p. 72.
Error. *Inducit bonam fidem. v. Quarto. c. 2. p. 155.*
Quid sit. v. Error. c. 2. p. 155.
Tollit consensum. v. Vt dicta. c. 2. p. 174.
Excommunicatio. *Absoluitur ab Ecclesia, cum recitatione Psalmi* Miserere. *v. Psalmum. c. 2. p. 383.*
Datur pro contumacia. v. Nam. c. 2. p. 404.
Duplex in simplici delicto solũ numero diuersa nõ datur. v. Ex quibus. c. 1. p. 401.
Est fori spiritualis. v. Absolutum. c. 2. p. 287.
Extincta non reuiuiscit. v. In eandem. c. 1. p. 274.
Iniusta timenda. v. Vel iniusta. c. 1. p. 147.
In percussione Clerici nõ requirit Sacerdotiũ, sed Clericatũ. v. Maior. c. 1. p. 234.
Maior, & Minor quos habeat effectus. v. Excommunicatus. c. 1. p. 234.
Maior requirit peccatum mortale. v. Excommunicatio. c. 1. p. ibidem. v. Leniter. c. 1. p. 403.
Non reseruata Pontifici absoluenda ab Episcopo. v. Dicitur. c. 2. p. 274.
Exequutor Litterarum S. P. *An semel electus possit variari, & quando. v. Remanet. c. 1. p. 15.*
Debet esse approbatus ad audiendas Confessiones ab Ordinario loci. v. Confessori. c. 1. p. 18. v. Frater Antonius. c. 2. p. 154.
Quid si sit approbatus taxatiue respectu certarũ personarũ. v. Alia. c. 1. p. 12.
Quid si fuit occulte reuocatus. v. Dubitari. c. 1. p. 12.
Discretus. v. Discreto. c. 2. p. 11.
Etiam in vtroque foro. v. Committimus. c. 2. in fin. p. 405.
Doctor Decretorum, vel Magister in Theologia. v. Hanc. c. 2. p. 13. Vide in verbo Magister.
Etiam si sit indoctus. v. Ex his. c. 1. p. 15.
Limita in Confessarys Societatis IESV. *v. Confessores. c. 1. p. 15.*
Limita secundo in Confessarys Religionum Mendicantium. v. Et quod. c. 1. p. 15.
Non sufficit esse Licentiatus. v. De Licentiatis. c. 1. p. 14.
Magister, vel Doctor reputatus. Non graduatus, vel male graduatus, vel depositus. v. Ex præmissis. c. 2. p. 14. cum sequen.
Quid de Religiosis, qui appellantur Magistri in suis Religionibus. v. Religiosi. c. 2. p. 14. in fine.
Ordinarius, vel Superior Religionis in vtroque foro. v. Præmittendum. c. 1. p. 400. v. Cuicumque. c. 1. p. 414.

Ordinarius tantum loci, quando agitur de exempto habilitando ad ordines. v. Venerabili. c. 1. p. 439.
Tenetur aduertere clausularum vim, & differentias. v. Animaduertat. c. 1. p. 83. v. commutes. c. 1. p. 286.
Considerare statum Oratoris. v. consideratis. c. 1. p. 29.
Discutere rationes. v. sire. c. 2. p. 24.
Exequi gratias in sacramentali Confessione. v. Hæc igitur. c. 1. p. 19. v. In ipso. c. 2. p. 36. v. In actu. c. 1. p. 164.
Etiam si non adsit peccatum. v. Audita. c. 2. p. 327. v. Audita. c. 2. p. 339.
Et post executionem dispensationis inualide obtentæ in foro fori. v. Et sicut. c. 1. p. 184. v. Postquam. c. 1. p. 192.
Imponere pœnitentiam perpetuam in voto perpetuo. Temporalem in temporali. v. In alia. c. 2. p. 61. v. Non tamen. c. 1. p. 94.
Salutarem Pœnitenti. v. Iniuncta. c. 2. p. 47. v. Iniuncta. c. 2. p. 157.
Inquirere an narrata sint vera. v. Hinc. c. 1. p. 18.
Et veritatem considerare tempore datæ. v. Dicendum. c. 1. p. 46.
Quid quando plures causæ principaliter ponuntur, an verificatio vnius sufficiat. v. Tres. c. 1. p. 90. v. secus. c. 2. p. 90.
Amplia etiam in vtroque foro. v. Præmittendum. c. 1. p. 400.
Stare dicto Pœnitentis in foro conscientiæ. v. Hæc autem. c. 2. p. 26. v. Ad tertiam. c. 1. p. 161.
Remouere occasionem peccati. v. Et alijs. c. 2. p. 158.
Segerere arbitrio prudentis Viri non propria voluntate. v. Et illud. c. 1. p. 29. v. Quatenus c. 1. p. 58.
Se regulare ad salutem Oratoris. v. Pro vt. c. 1. p. 32. v. Pro vt. c. 1. p. 63.
In absolutionibus à censuris animaduertere an Lector librorum prohibitorum contraxerit hæresim. v. Dummodo. c. 1. p. 367.
Declarare errores hæretico conuerso. v. Postquam. c. 2. p. 369.
Deferre iuramentum absoluendo. v. Postquam. c. 1. p. 373.
Lacerare Litteras post earum executionem. v. Lanientur. c. 1. p. 370.
Taxare satisfactionem præstandam à Percussore Clerici. v. Arbitrio. c. 1. p. 266.
Cogere hæredes excommunicati ad illam præstandam. v. satisfaciant. c. 2. p. 388.
Damnificantes compellere. v. & ideo. c. 2. p. 375.
Transmittere Libros prohibitos ad Inquisitorem S. Officij v. Aduertat. c. 1. p. 369.
In commutatione Recitationis horarum tenetur inuestigare debilitatem visus. c. 1. p. 394.
In commutatione Voti Castitatis, vel Religionis considerare fragilitatem vouentis, & quomodo. v. Quando. c. 1. p. 57.
Monere vouentem. v. Ac post. c. 1. p. 58. v. Præterea. c. 2 p. 86.
Pro iuuene, qui per decennium seruauit castitatem cautius procedere debet. v. Per hanc. c. 2. p. 87.
Pro muliere indotata & defectum dotis, & periculum incontinentiæ considerare. v. Defectus c. 1. p. 74. v. Et si. c 1. p. 76.
Ob Vouentis debilitatem imponere cælibatum. v. Præterea. c. 1. p. 66.
Si Vouens sit Laicus, secus si sit Sacerdos. v. Discrepat. c. 1. p. 67.
Perpendere complexionem Vouentis. v. Latorem. c. 1. p. 64.
Ob infirmitatem, illam inuestigare, & quomodo. v. Propter. c. 1. p. 73.
Ob ingressum in aliam Religionem perpendere virtutes vtriusque Religionis. v. Hæc formula. c. 1. p. 89.

INDEX

In declaratorijs Voti Religionis tenetur indagare infirmitates, consilium Medicorum, & exclusionem professionis. v. Tria. c. 9. p. 99.
Et qualitatem non receptionis. v. Aduertat. c. 2. p. 104.
In Dilatione Voti Religionis tenetur perquirere necessitatem Parentum. v. Latoris. c. 1. p. 26.
Monere Vouentem. v. Et circa. c. 2. p. 29. v. Ipsumque. c. 1. p. 37.
In Dispensationibus Irregularitatum animaducrtere an sint occultæ. v. Demum. c. 2. p. 291.
Ab Apostata translato nouam professionem exposcere. v. Ibique. c. 2. p. 332.
Et à nulliter professo. v. Demum. c. 1. p. 352.
In filio hæretici inuestigare an paterna hæresis sit occulta. v. Dummodo. c. 1. p. 328.
Non exequatur dispensationem si cessat scandalum in cessatione ab ordinum ministerio. v. Demum. c. 1. p. 326.
In Promoto ante ætatem expectet legitimam ætatem. v. Et Lator. c. 1. p. 292.
Ordinare potest promotum per saltem non seruatis interstitijs, extra tempora, & absque litteris dimissorijs. v. Extra tempora. c. 1. p. 311.
Taxare satisfactionem pro homicidio. v. Et alijs. c. 2. p. 341.
Pro mala beneficij assequutione. v. si & c. 2. p. 301.
Tonsurare alienum subditum absque dimissorijs. v. Insuper. c. 2. p. 309.
In Dispensationibus matrimonialibus ante executionem tenetur aduertere an impedimentum sit occultum. v. Demum. c. 2. p. 158. v. Demum. c. 1. p. 174.
A testium interuentu cauere in exequutione. v. nullis. c. 1. p. 165.
Considerare in maritricidio damnum illatum. v. In eo. c. 2. p. 207.
Examinare caute oratores in declaratorijs impedimentorum. v. frater. c. 1. p. 195.
Inuigilare in impedimentis de natura sua publicis quomodo sint occulta. v. diligenter. c. 1. p. 191.
Monere adulteros, dispensationem non suffragari quoad filios adulterinos. v. Prolem. c. 1. p. 201.
Et matrimonium non posse contrahere, si impedimentum detegatur. v. Moneri. c. 2. p. 212.
Non restituere litteras exequutas. v. Neque. c. 2. p. 167.
Nullam tradere attestationem. v. Aut c. 1. p. 168.
Perquirere An infamiæ latricis obuietur per matrimonium. v. Et latricis. c. 2. p. 191.
An periculum reuelationis impedimenti immineat. v. Periculum. c. 2. p. 159.
Quomodo se gerere debeat in certiorando coniuge de nullitate consensus præstiti. v. Vt dicta. c. 2. p. 174.
In Transgressionibus Voti simplicis Castitatis, vel Religionis tenetur monere Pœnitentes de obseruando Voto, si alteri coniugi superuixerit. v. Et ita. c. 2. p. 48.
Et de non petendo interim debito coniugali. v. Nihilominus. c. 1. p. 51.
Præuidere periculum incontinentiæ. v. si de latoris. c. 1. p. 51.
Non est merus exequutor, tam in foro conscientiæ, quam in utroque foro, sed Iudex. v. Confessores. c. 1. p. 18. v. hæc. c. 1. p. 403.
Exempla. *Non excludunt similia. v. Veluti. c. 1. p. 209.*
Non inducunt necessitatem. ibid.
Expressum. *Facit cessare præsumptum. v. Frumentum. c. 1. p. 385.*
Vbi requiritur non sufficit tacitum. v. Licentia. c. 2. p. 428.
Excommunicati. *Frumentũ è Statu Ecclesiastico incurrunt censuras. v. E Statu. c. 1. p. 385.*
Tenentur soluere vectigal ante absolutionem. v. Postquam. c. 2. p. 386.

F

FAcere. *Per se videtur qui per alium facit. v. Prima. c. 2. p. 309. v. Ad rationem. c. 2. p. 310.*
Fama. *Bona, est thesaurus inæstimabilis. v. Sed ita. c. 1. p. 176.*
Hominis duplex. v. fama. c. 2. p. 128.
Inter homines proueniens à personis honestis coadiuuat probationem. v. Quæ fama. c. 1. p. 129.
A maleuolis nihil probat. v. secundo. c. 1. p. 129.
A Turpibus quando probet. v. Notandum. c. 2. p. 129.
Quid sit. v. speculator. c. 1. p. 130.
Quotuplex sit. v. fama. c. 2. p. 128.
Vnicuique seruanda. v. sed ita. c. 1. p. 176. v. Graues. c. 1. p. 322.
Famosum. *Ex quibus inducatur, & quid sit. v. Ex supra narratis. c. 2. p. 130.*
Fictio. *Tantum operatur in casu ficto. quantum veritas in casu vero. v. Effectus. c. 2. p. 137.*
Fides. *Multiplici modo accipitur. v. Quoad. c. 1. p. 155.*
Bona est conformis legi Diuinæ, & humanæ. v. Fides. c. 2. p. 155.
Ex quibus inducatur. v. Quod. c. 1. p. 155.
Fraudem & dolum excludit. v. In nostro. c. 2. p. 155.
In dispensationibus, quæ requiratur. v. Ista. c. 1. p. 156.
Quid sit. v. Fides. c. 2. p. 155.
Recedit à Fide qui à promissione, & pactis recedit. v. Quoad. c. 1. p. 155.
Fideles. *Participant de tribus bonis. v. Quod. c. 2. p. 231.*
Filij. *Hæreticorum participant de Irregularitate Patris, & remanent inhabiles ad Beneficia. v. Et insuper. c. 2. p. 246. v. Vixit. c. 1. p. 327.*
Declara, Si Pater in hæresi moriatur. ibid.
Promoti, & prouisi impetrant Dispensationem. v. Non aduertens. c. 1. p. 327. v. Dictum. c. 2. p. 328.
Non tamen remanent priuati beneficijs, & officijs ante paternam hæresim obtentis. v. Aduerte. c. 2. p. 247.
Illegitimi dicuntur nati ex soluto, & soluta, vel ex adulterio. v. Monialis. c. 1. p. 339.
Legitimantur per subsequens matrimonium. v. Prolem. c. 2. p. 256. v. Prolem. c. 2. p. 178.
Nisi nati sint ex adulterio. ibid.
Per ingressum Religionis habilitantur ad Ordines, sed non ad Officia. v. Per ingressum. c. 1. p. 339.
Legitimi dicuntur nati ex legitimo matrimonio. v. Prolem. c. 1. p. 163.
Etiam si postea matrimonium declaretur nullum. v. secundo. c. 2. p. 163.
Obtinent dilationem voti adimplendi ob necessitatem Parentum. v. Latoris. c. 1. p. 26.
Sequuntur familiam Patris, & non Matris. v. Hæc tamen. c. 1. p. 282.
Tenentur parentibus præstare auxilium. v. Latoris. c. 1. p. 26.
Præferre Parentes omnibus. v. Nam. c. 1. p. 27.
Seruare Cælibatum durante dilatione. v. Et interim. c. 1. p. 31.
Finis. *Est principium cuiusque actionis. v. Primus. c. 1. p. 59.*
Fiscus. *Est saccum sine conscientia. v. Ad hanc. c. 1. p. 415.*
Imperij camera complectens, quidquid ad illius commodum spectat. v. cum Fisco. c. 1. p. 415.

Officiales Cameræ Imperij. v. Aliquando demum. c. 1. p. 415.
Fœnus. *Probatur ex coniecturis. v. Aduerte. c. 1. p. 127.*
Fœtus. *Animatus Masculi post quadraginta dies, Fœminæ vero post octuaginta. v. Fœtus. c. 1. p. 325.*
In dubio præsumitur Masculi. ibid.
Forma. *Dat esse rei. v. Et in alia. c. 1. p. 61.*
Est seruanda ad vnguem alias actus corruit. v. Notandum. c. 2. p. 40. v. Et in alia. c. 1. p. 61. v. Ac sacramentali. c. 1. p. 173. v. His, & c. 1. p. 370.
Formula. *Absolutionis. v. ideo. c. 1. p. 47.*
Datæ in supplicationibus. v. Datum. c. 2. p. 2.
Iuramenti præstandi ab Officialibus. S. P. v. Ego. c. 2. p. 4.
Subscriptionis Correctoris. v. Correctorem. c. 1. p. 3.
Regentis. v. Fiat. c. 2. p. 2.
Sigillatoris. v. Gratis. c. 2. p. 3.
Forus. *Conscientiæ duplex, Sacramentalis, & non Sacramentalis. v. Hic forus. c. 2. pag. 32.*
Non Sacramentalis est quid medium inter forum internum, & externum. v. forus. c. 2. p. 32.
Sacramentalis est cognitio causæ, & iudicium in Confessione sacramentali. v. Hic forus. c. 2. p. 32.
Pœnitentialis à nemine contrahitur per peccatum. v. Hic. c. 2. p. 268.
In foro pœnitentiali verba, & signa idem operantur. v. In foro. c. 1. p. 388.
Fori quid sit. v. Dico. c. 2. p. 35.
Quid, & Quotuplex sit. v. Pro intelligentia. c. 1. p. 32. v. Ex præmissis. c. 1. p. 36.
Forum. *Denotat territorium Iudicis. v. forum. c. 1. p. 32.*
Franciscus Albicius S. Inquisitionis Assessor S. P. Datarius. *v. Eligitur. c. 1. p. 3.*
Fraus. *Differt à dolo. v. Fraus. c. 1. p. 239.*
Nemini patrocinatur. v. cum despiciatur. c. 1. p. 303.
Opere exhibetur. v. fraus. c. 1. p. 239.
Fructus. *Naturales, Ciuiles, & Industriales qui sint. v. secunda. c. 1. p. 305.*
Frugum. *Appellatione quid veniat. v. Et alias. c. 1. p. 386.*
Frumentum. *Extrahentes incurrunt in Excommunicationem. Vide in verbo Extrahentes.*
Si sumatur in genere significat triticum, Hordeum, Auenam, & similia. v. Frumentum. c. 1. p. 38.
Fur. *Non est per vim spoliandus sua possessione. v. furatus. c. 1. p. 331.*
Præsumitur dominus ante Iudicis sententiam. ibid.
Eiectus de possessione est restituendus. ibid.
Tenetur ad restitutionem. v. Quodque. c. 1. p. 332.

G

GRadus. *Est mensura distantium personarum in linea Agnationis, & cognationis. v. Gradus. c. 1. p. 145.*
Gratia. *Dependet à veritate facti. v. Atque. c. 1. p. 40.*
Ab intentione concedentis. v. Defectus. c. 1. p. 346.
Motu proprio non præiudicat iuri quæsito. v. Nunquam. c. 1. p. 408.
Non suffragatur non adimpleta conditione. v. Alioque. c. 2. p. 292.
Priuilegiata non extenditur ad non expressa. v. Per conuersos. c. 1. p. 422.
Quando dicatur alterata. v. Alterent. c. 2. p. 374.

Requirit precum veritatem tempore Datæ. v. Insuper. c. 1. p. 292. v. secundo. c. 1. p. 391.
Suffragatur etiamsi confessio sit nulla. v. Contrariam. c. 2. p. 20. S. P. potest aliquando impetrari inscio indigente. v. Limita. c. 2. p. 23.
In forma gratiosa differt à commissaria. v. Ac propterea. c. 1. p. 18.
Pendet ab intentione concedentis. v. Quinto. c. 1. p. 20.
Quadrupliciter emanat à M. P. v. Quadrupliciter. c. 1. p. 6.
Circa quæ concedatur. v. Materiæ. c. 2. p. 6.
Redditur subreptitia ex precum falsitate. v. Quatenus. c. 2. p. 39.
Ex taciturnitate eorum, quæ iura exprimi iubent. v. Notandum. c. 2. p. 40.
Limita in taciturnitate veritatis notoriæ. v. Notandum. c. 2. p. 42.
Genetiuus. *Importat dominium rei, cui adiungitur, vel quasi dominium. v. Monasterium. c. 2. p. 377.*
Generales Religionum debent esse sine macula. v. Generalatu. c. 1. p. 442.

H

HAbitus. *Bene fundati difficillime extirpantur. c. 2. p. 84.*
Difficilius tollitur inueteratus. v. Præterea. c. 1. p. 57.
Diligenter curandus. v. omnem. c. 2. p. 181.
Hæredes. *Ad aquirendam hæreditatem debent esse capaces tempore mortis Testatoris. v. Dicendum. c. 1. p. 46.*
Appellatione hæredum veniunt successores ex testamento, & ab intestato. v. Quodque. c. 2. p. 206.
Legitimi sunt hæredes sanguinis. v. sed hic. c. 1. p. 207.
Repræsentant personam defuncti. v. Quia c. 1. p. 280.
Tenentur pro delicto Defuncti satisfacere. v. satisfactio. c. 2. p. 388.
Hæresis. *Non est sine pertinacia. v. Ad hoc. c. 1. p. 298.*
Hæreticus. *Dicitur qui credit erroribus Hæreticorum. v. Opinionibus. c. 1. p. 371.*
Credens non Sacerdotem posse celebrare. v. Quatenus. c. 1. p. 330.
Credens quemlibet posse remittere peccata. v. Quatenus. c. 2. p. 297.
Dubius in Fide. v. Ad hoc. c. 1. p. 398. v. Quia statuendum. c. 2. p. 330.
In fauorabilibus non venit Christianorum nomine. v. In Bulla. c. 1. p. 379.
Credentes Hæreticorum sunt qui implicite dicto, vel facto quod illi, vt hæretici credunt. v. Credentes. c. 1. p. 247.
Defensores, qui scienter illos defendunt ne pro crimine hæresis examinentur. v. Defensores. c. 2. p. 247.
Fautores, qui scienter verbis aut litteris fauent in ordine ad hæresim, pecuniam, &c. præstando. v. Fautores. c. 1. p. 247.
Nihil de bonis corporalibus dandum Hæreticis prohibetur sub pœna excommunicationis. v. Potiorem. c. 1. p. 350.
Limita in necessitatis tempore. ibid.
Ad incurrendam pœnam Hæreticorum requiritur signum externum significatiuum. v. Præterea. c. 2. p. 298.
Historiographi. *Probant in antiquis. v. pone. c. 1. p. 121.*
Homicida. *Dispensatus non potest celebrare in loco delicti. v. Præter quam. c. 2. p. 316.*
Industriosus excluditur à venia. v. Maioris. c. 2. p. 411.
Grauius punitur. v. licet. c. 1. p. 411.
Prouocatus excusatur à dolo. ibid.
Tenetur reficere damna. v. In eo. c. 2. p. 207.

INDEX

Homicidium. *Ad neceſſariam defenſionem propriam eſt licitum. v. Tali. c. 1. p. 242.*
Si fiat in inſtanti aggreſſionis. v. Debet. c. 1. p. 242.
Et cum moderamine inculpatæ tutelæ. v. Præterea. c. 2. p. 242.
Committitur facto, præcepto, & conſilio. v. Homicidium. c. 1. p. 242. cum ſequen.
Ex quibus præſumatur. v. ſi de camera. c. 2. p. 116. v. Item. c. 2. p. 117.
Inducit irregularitatem. v. Crimina. c. 1. p. 241. v. Conſuluit. c. 1. p. 341.
Non venit Aſſaſſinium, nec Presbytericidium appellatione homicidij. v. occidit. c. 2. p. 414.
Publicum, & occultum quando dicatur. v. Notandum. c. 1. p. 108.
Quid, quando eſt commiſſum à pluribus. v. Hic audio. c. 2. p. 122.
Voluntarium grauius punitur. v. Quod. c. 2. p. 281.

I

Idoneitas. *Duplex eſt alia intrinſeca cum qua homo naſcitur alia extrinſeca, quæ labore acquiritur. v. ſi ad id. c. 2. p. 361.*
Extrinſeca, non præſumitur. ibid.
Idoneum. *Idem eſt, ac legalis. ibid.*
Ieiunium. *Vnicam in die commeſtionem admittit, & abſtinet à carnibus, ouis, & lacticinijs. v. Ieiunent. c. 1. p. 210.*
Eſt rigoroſius abſtinentia. v. In abſtinentijs. c. 2. p. 68.
Panis, & aquæ imponitur Vxoricidæ, & Matricidæ. v. Licet. c. 2. p. 210.
Ignorantia. *Eſt mater errorum. v. cum. c. 1. p. 231.*
Excuſat à culpa, & dolo. v. Cum. c. 1. p. 179. v. Ignorantes. c. 1. p. 221.
A pœna. v. Ignorantia. c. 1. p. 220.
Ab Adulterio etiamſi ſit craſſa. v. Et cum. c. 2. p. 197.
Ab inceſtu. v. Cum. c. 1. p. 179.
Inducit bonam fidem. v. Quarto. c. 2. p. 155.
Non præſumitur facti alterius vicini. v. ſecundo. c. 1. p. 191.
Præſumitur abſentis. ibid.
Non tollitur dubietate. v. ſed pace. c. 1. p. 175.
Probabilis excuſat ab Irregularitate. v. Non aduertens. c. 2. p. 404.
Inaduertentiæ æquiparatur. ibid.
Prohibitionis facit impedimentum publicum eſſe occultum. v. Quarto. c. 2. p. 191.
Impedimentum. *Ceſſare, quando dicatur. v. Dubituri. c. 1. p. 273.*
Legitimum quando dicatur. v. Quodnam. c. 2. p. 273.
Perpetuum facit commutare votum, Temporale vero differre. v. Dixi. c. 2. p. 17. v. Demum. c. 1. p. 100.
Poſtquam eſt ceſſatum adhuc requirit modici temporis dilationem ad parendum. v. Ceſſante. c. 1. p. 276.
Suſpendit obligationẽ, & tempus. v. Nam ſi. c. 1. p. 17. v. ſi autem. c. 2. p. 563.
Impœnitens. *Damnatur irremiſſibiliter. v. Abſolutio. c. 1. p. 388.* *c. 1. p. 387. v. Per euidentia.*
Impoſſibili. *Nemo tenetur. v. in eo. c. 2. p. 207.*
Vide in verbo Difficile.
Inaduertentia. *Craſſa, & ſupina æquiparantur Aduertentiæ culpabili. v. Non aduertens. c. 2. p. 404.*
Vide in Verbo Ignorantia.
Incertum. *Dicitur quod ignoratur. v. ſi vero. c. 2. p. 380.*

Incontinentia. *Est causa commutationis Votorum. v. & propterea. c. 2. p. 57. v. In nostro. c. 2. p. 98. v. & si. c. 1. p. 76.*
Dispensationis exigendi debitum coniugale. v. Et Nihilominus. c. 2. p. 188.
Medicatur frequentia sacramentalis Confessionis. v. In frequentiam. c. 1. p. 86. v. Ac sacramentali. c. 1. p. 173.
Præsumitur in coniugatis. v. si de. c. 1. p. 51. v. Ex cohabitatione. c. 2. p. 174.
Amplia etiamsi sint prouectæ ætatis. v. De latoris. c. 1. p. 89.
Non præsumitur in illo, qui diu seruauit castitatem. v. Per hanc. c. 2. p. 87.
Quomodo consideranda in non Coniugatis. v. Nec sit spes. c. 2. p. 56. v. Et si. c. 1. p. 76.
Incestus. *Committitur à Coniugibus, si post detectum impedimentum non abstinent à copula. v. A quibusuis. c. 2. p. 221.*
A nulliter dispensatis. v. A quibusuis. c. 2. p. 214.
Absoluitur in sacramentali Confessione. v. In actu. c. 1. p. 164.
Impedit matrimonium. v. Quintum. c. 1. p. 142. v. Et si. c. 2. p. 189. v. Incestuosus. c. 1. p. 228.
Declara quando est scienter commissus. v. Quintum. c. 1. p. 142. secus si ignoranter. v. secus. c. 1. p. 220.
In dispensationibus semper exprimendus sub pœna nullitatis. v. Nondum. c. 1. pag. 215.
Oritur etiam ex cognatione spirituali. v. Quatenus. c. 1. p. 190.
Punitur de iure Canonico, & Ciuili. v. Et pœnis. c. 1. p. 172.
Excommunicatione. v. Et pœnis. c. 1. p. 172.
Pœna infamiæ. v. secundum. c. 1. p. 172.
Priuat iure petendi debitum coniugale. v. Et pœnis. c. 1. p. 172.
Iure testandi. v. secundum. c. 1. p. 272.
Dominio bonorum. ibid.
Lucris dotalibus. ibid.
Potestate in filios. ibid.
Indumenta. *Pœnalia, Cilicia, Catenulæ Ferreæ, & similia. v. Vel interioribus. c. 1. p. 69.*
Infamia. *Est causa scandali. v. Quid. c. 1. p. 160.*
Digna delinquentium pœna. v. Quoad. c. 2. p. 160.
Status læsæ dignitatis legibus, & moribus reprobatus. v. Infamia. c. 1. p. 251.
Minuit statum infamati. v. Dicitur. c. 1. p. 251.
Mulieris est causa dispensationis. v. Demum. c. 2. p. 190.
Parit contentiones, minas, pugnas, &c. v. Quid autem. c. 1. p. 160.
Plura crimina complectitur. v. Quæ. c. 1. p. 252.
Quomodo, & ex quibus colligatur. v. Quid. c. 1. p. 160. v. Quia. c. 1. p. 174.
Triplex est, Ciuilis, Canonica, & Facti. v. Triplex. c. 1. p. 251.
Tollitur aliquando per actum contrarium. v. Apostasiæ. c. 2. p. 432.
Infantia. *Completur per primum sexennium. v. Ab infantia. c. 1. p. 424.*
Baptizatus in infantia non censetur Neophytus. ibid.
Infirmitas. *Est causa commutationis voti. v. Ex ijs. c. 1. p. 71.*
Declaratoriæ Voti Religionis. v. Infirmitates. c. 2. p. 99.
Dilationis Voti. v. Quod vero. c. 1. p. 102.
Est Affinis debilitatis. v. Ex ijs. c. 1. p. 71.
Inimicitia. *Capitalis est grauissima. v. Grauissimæ. c. 1. p. 214. v. Ad Vrbem. c. 2. p. 269.*
An sit capitalis in dubio Iudicis arbitrio relinquitur. v. cum Plures. c. 1. p. 270.
Est rancor, & indignatio animi propter iniuriam. v. Inimicitia. c. 2. p. 269.
Parit vindictam. ibid.

Est causa legitima dispensationis. v. Ex quibus. c. 1. p. 214.
Excusat ab accessu ad Vrbem. v. sexto. c. 1. p. 264.
Grauissima, Grauis, & Capitalis in iure sunt verba synonima. ibid.
Oritur ex sequuta, vel minitata morte, ex exilio à Patria, & accusatione capitali, & ex graui infamia irrogata. v. Inimicitia capitalis. c. 2. p. 269.
Transit in consanguineos. v. Huiusmodi. c. 1. p. 270.
Inimicus. *Præsumitur, qui cum inimico meo cohabitat. v. Hec autem. c. 2. p. 115.*
Iniuria. *Ab Iniuriato, vel ab eius Superiore potest remitti. v. si Percussus. c. 1. p. 265.*
Propria à nemine propria authoritate debet vendicari. v. Licet. c. 1. p. 411.
Mensuratur à qualitate Personæ, & damnis illatis. v. Quænam. c. 1. p. 265.
A tempore quo fuit illata. v. Iniuriæ. c. 2. p. 265.
Taxabatur olim ab ipsomet iniuriato. v. Arbitrio. c. 1. p. 266.
Hodie arbitrio Iudicis. ibid.
Inopia. *Est causa commutationis Voti. v. Tres. c. 1. p. 90.*
Excusat omnes. v. seu aliquid. c. 1. p. 332.
Inquisitores. *S. Officij habent ius ad omnes Libros prohibitos. v. Potestate. c. 1. p. 368.*
Instrumentum. *Dicitur scriptura confecta à publico Notario. v. Pro maiori. c. 1. p. 107.*
Intentio. *Bona præsumitur in facto bono. v. Similiter. c. 1. p. 119. Mala in facto malo. ibid.*
Interpolatio. *Duorum, aut trium dierum participat de continuatione. v. Aduerte. c. 1. p. 57.*
Interdictum. *Diuersimode sumitur à Iuristis, & Canonistis. v. Interdictum. c. 2. p. 235.*
Canonicum differt ab Excommunicatione, & suspensione. v. Differt. c. 2. p. 236.
Est Censura Ecclesiastica, Sacramentorum vsum, & Ecclesiasticam sepulturam prohibens. v. Interdictam sic. c. 1. p. 237.
Non impedit omnium Sacramentorum vsum. v. Interdictum. c. 1. p. 237.
Est triplex, Personale, Locale, & Mixtum. v. Interdictum c. 1. p. 236.
Inuitus. *Sumitur pro nolente, & pro nolente, & expresse resistente. v. Dummodo Inuitus. c. 1. p. 195.*
Suscipiens è sacro Fonte non contrahit cognationem spiritualem. ibidem.
Limita quando excludit voluntarium per se, & admittit voluntarium per aliud ibidem.
Ioannes Baptista Coccinus Venetus S. Rotæ Decanus, & S. P. Regens. *v. Regentem. c. 1. pag. 2.*
Ira. *Est accensio sanguinis circa cor propter appetitum vindictæ. v. Quod ipse. c. 1. pag. 269.*
Excusat delinquentem à pœna. v. Quoad. c. 2. p. 411.
Respicit offensam. v. Ira. c. 2. p. 104.
Sine præcedenti offensa præsumitur ficta. ibid.
Irregulares. *Sunt Abortum fœtus animati procurans. v. Crimina. c. 1. p. 241.*
Bigamus. v. sextus. c. 2. p. 258.
Baptismum Reiterans. v. Rebaptizans. c. 2. p. 248.
Criminis læsæ Maiestatis reus. v. Crimen læsæ. c. 1. p. 252.
Duelliste. v. Duellum. c. 1. p. 252.
Eunuchus voluntarius. v. Idem. c. 1. p. 241.
Hereticis. v. Crimen. c. 2. p. 246.
Hereticorum Credentes, Fautores, Receptatores, & Defensores. v. Ac præterea. c. 1. p. 247.
Filij, & Nepotes. v. & Insuper. c. 2. p. 246.
Histriones Mercenarij. v. Histriones. c. 1. p. 252.

RERVM NOTABILIVM.

Homicida. v. Crimina. c. 1. p. 241. cum sequen.
Filij, & Nepotes insequentium hostiliter, & occidentium Cardinales. v. Irregularitas. c. 2. p. 246.
Illegitimi. v. Primus. c. 2. p. 252. v. Ipse. c. 1. p. 303.
Illiterati. v. Quod. c. 1. p. 258.
Leno. v. Lenocinium. c. 2. p. 252.
Matrimonium actuale cum duabus. v. Matrimonium actuale. c. 2. p. 252.
Cum Meretrice. v. Matrimonium. c. 2. p. 252.
Mutilans membrum hominis principale. v. crimina. c. 1. p. 241.
Neophytus. v. Quod. c. 2. p. 258.
Ordines exercens in excommunicatione. v. Noster. c. 1. p. 321.
In loco interdicto. v. Nono. c. 1. p. 250.
Sacros, quos non habet. v. Decimo. c. 1. p. 250.
Suscipiens ab Episcopo excommunicato. &c. v. Quinto. c. 2. p. 249.
Ab Episcopo qui renunciauit loco, & dignitati. v. Quarto. c. 2. p. 249.
Clandestine. v. sexto. c. 2. p. 249.
Duos sacros eodem die. v. Secundo. c. 1. p. 249.
In excommunicatione, suspensione, &c. v. Tertio. c. 1. p. 249.
Minores & Subdiaconatum eodem die. v. ex crimine. c. 1. p. 249.
Per saltum. v. Septimo. c. 2. p. 249. v. Omissis. c. 1. p. 311.
Persequutores Cardinalium. v. Hostilis. c. 1. p. 252.
Periurus Notorius. v. Periurium. c. 2. p. 252.
Racionatores publici, & priuati. v. Tertius. c. 2. p. 255.
Raptores Mulierum. v. Raptus. c. 2. p. 252.
Religiosi docentes, & legentes Leges Ciuiles, & Medicinam. v. Ex crimine. c. 2 pag. 250.
Extenditur ad Archipresbyteros, Archidiaconos, &c. v. Hanc. c. 2. p. 250.
Sacerdotes & Clerici adulteri notorij. v. Adulterium. c. 2. p. 252.
Serui durante seruitute. v. secundus. c. 2. p. 254.
Simoniacus notorius. v. Simonia. c. 1. p. 252.
Sodomita notorius. v. Sodomia. c. 1. p. 252.
Vitiatus corpore. v. Quartus. c. 1. p. 256.

Irregularitas. *Accipitur diuersimode. v. omissis. c. 2. p. 239.*
Differt à suspensione v. Dauid. c. 2. p. 239.
Est originaliter de iure Diuino positiuo. ibid.
Secundum modernam obseruantiam de iure canonico. ibid.
Est canonica inhabilitas ad ordines. v. Irregularitas. c. 1. p. 240.
Excusat bona fides ab irregularitate. v. Postmodum. c. 1. p. 290.
Inducit infamiam si occulta propaletur. v. cum maxima. c. 1. p. 309.
Non inducit irregularitatem. v. ad omnes. c. 2. p. 309.

Iudæus. *Ad Fidem conuersus non potest recipi ad habitum Fratrum Minorum de Obseruantia. v. In dicta. c. 2. p. 424.*
Emittens professionem nulliter profitetur. ibid.
Eget dispensatione, si interim Ordines suscipiat. v. Exercere. c. 1. p. 425.
Tenetur de nouo profiteri. v. Professio. c. 2. p. 425.

Iudex. *Appellationis cognoscit in secunda instantia. v. Dico. c. 1. p. 35.*
In foro conscientiæ est Superior Ecclesiasticus, vel Sacerdos approbatus ad confessiones. v. Ita. c. 1. p. 35.
Delegatus non cognoscit vltra formam Rescripti. v. Animaduertat. c. 1. p. 216.
Ecclesiasticus procedere debet secundum sacros Canones. v. Dubitari potest in corpore. c. 1. p. 91.

Exercet officium nobile ad vtilitatem Reipublicæ. v. Et ratio. c. 2. p. 6.
Non potest exercere iurisdictionem extra territorium. v. Secundo. c. 2. p. 19.
Ordinarius cognoscit in prima instantia. v. Dico. Secundo. c. 1. p. 35.
In foro conscientiæ est propria conscientia. v. Ita etiam. c. 1. p. 35.
Recursus vero est Misericordia Diuina. ibid.
Iudicium. *Legitimum est quod iuris ordine seruato fit à proprio Iudice. v. Et propterea. c. 2. p. 112.*
Iulius Ruspiglioſus Vrbani VIII. à Secretis pro Principibus, & S. P. Sigillator. *v. Demum. c. 2. p. 3.*
Iuramentum. *De parendo habet in ventre conditionem si fieri potest. v. Idem. c. 2. p. 273.*
Quod præstant Officiales. S. P. v. ego. c. 2. p. 5.
Iurisdictio. *Delegata Episcopo non extenditur ad Vicarium capitularem. v. Non tamen. c. 1. p. 269.*
Est iurisdictio Delegantis. v. secundo. c. 2. p. 15.
Non potest de persona in personam prorogari. v. Tertio. c. 2. p. 15.
Non potest exerceri extra proprium territorium. v. sed quia in fin. c. 1. p. 307.
Maioris Pœnitentiarij fuit à Pio Quinto reformata. v. Hæc dignitas. c. 1. p. 1.
Ab Vrbano VIII. declarata. v. Maior. c. 2. p. 1.
A Benedicto II. instituta. v. Hæc dignitas. c. 1. p. 1.
Delegata in casibus occultis non potest exerceri extra sacramentalem Confessionem. v. Aduerte. c. 1. p. 19.
Limita in casibus publicis ad fauorem Regularium. v. Maior. c. 2. p. 6.
Non expirat per mortem Pontificis. v. Per mortem. c. 1. p. 2.
Ius. *Patronatus acquiritur ex fundatione cum dotatione, vel ex dotatione tantum. v. Iuspatronatus. c. 1. p. 354.*
Præsentandi est gratiosum. v. Ius. c. 1. p. 353.
Quæsitum difficilius tollitur iure acquirendo. v. Et hoc. c. 2. p. 23.
Iustus. *Septies in die cadit. v. secundo. c. 2. p. 391.*

L

Labor. *Dicitur labore proprio viuere, qui ob modicitatem patrimonij habet necesse laborare pro victu. v. Ex proprio. c. 2. p. 92.*
Amplia etiamsi labor quotidianus non sit. ibid.
Lædere. *Ius alienū, & personā prohibetur à Lege. v. Ab excommunicationis. c. 1. p. 290.*
Laicus. *Facinoroſus excluditur à Religionis ingressu. v. Consequi. c. 2. p. 414.*
Homicida non admittitur, nisi concordato Fisco. v. Postquam. c. 1. p. 415.
Debet prius satisfacere Hæredibus occisi. v. & Hæredibus. c. 1. p. 416.
Impetrans dispensationem tenetur ingredi Religionem alias non suffragatur. v. Ad effectum. c. 1. p. 417.
Ingrediens pro Conuerso, non potest promoueri ad Ordines. v. Per Conuersos. c. 1. p. 421.
Vide in verbo Religioſus.
Legatum. *Ex defectu causæ vitiatur. v. Idemque. c. 1. p. 41.*
Limita quando adest dubium de dicta causa. v. Secundo. c. 1. p. 42.
Legati. *De Latere sunt Iudices ordinarij in suis Prouincijs. v. sed existimo. c. 1. p. 280.*
Limita quoad illos, qui non habent proprios Ordinarios, sed sunt immediate Sedi Apostolicæ subiecti. ibid.
Leo. Veroſpius S. Rotæ Auditor, & S. P. Regens. *v. Regentem. c. 1. p. 2.*
Leuia. *Non considerantur. v. Quod vero. c. 1. p. 100.*

Lex. *Publicam respicit vtilitatem. v. Tertio. c. 2. p. 107.*
Intelligenda est secundam propriam verborum significationem. v. Tertio. c. 2. p. 153. v. Quarto. c. 2. p. 379.
Indistincte loquens indistincte intelligenda. v. Possunt. c. 1. p. 71. v. Tertio. c. 1. p. 161.
Comprehendit omnes casus. v. Tertio. c. 1. p. 161.
In onerosis stricte interpretanda. v. Iura autem. c. 2. p. 79.
Pœnalis non extenditur ex similitudine rationis. v. Etiam. c. 2. p. 379.
Requirit actum consumatum. v. Ratio. c. 1. p. 197.
Legumina. *Comprehendunt omnia, quæ manibus leguntur, & siliquam habent, vt Ciceres, Lentes, &c. v. & alias. c. 1. p. 386.*
Libertati. *Nemo præsumitur præiudicare. v. Hic aduerte. c. 2. p. 82.*
Libri. *Antiqui faciunt fidem. v. Quo vero. c. 1. p. 410.*
Prohibentur quando sunt Hæretici, vel suspecti de Hæresi, vel contra bonos mores. v. Libros. c. 1. p. 367.
Legentes libros hæreticos, vel suspectos sunt excommunicatis. v. In excommunicationis. c. 1. p. 367.
Non absoluendi si hæresim hauserint. v. Dummodo. c. 1. p. 367.
Nisi postquam Libros consignauerint Inquisitoribus. v. Postquam. c. 1. p. 368.
Licentia. *Eligendi Confessorem regulanda ad tempus actualis Confessionis nisi aliter in litteris exprimatur. v. Contrarium. c. 2. p. 391.*
Conceditur pro casibus Ordinario reseruatis. v. Dum hæc. c. 1. p. 393.
Pro Monialibus ad Confessores sexagenarios, & approbatos ad confessiones Monialium audiendas. ibid.
Linea. *Est collectio personarum, quæ iure sanguinis censentur propinqui. v. Hic nota. c. 1. p. 145.*
Linguæ. *Lubricum non trahitur ad pœnam. v. Nec factam. c. 2. p. 111.*
Litteræ. *Apostolicæ sunt, quæ sub nomine Summi Pontificis expediuntur v. Dispensatione. c. 1. p. 374.*
Non autem, quæ sub nomine Officialium, & Congregationum. ibid.
Alterantur, & falsificantur quando variantur sensus, & intentio concedentis. v. Alterent. c. 2. p. 374.
In Narratiua, Dispositiua, & Data est colligẽda alteratio. v. Alteratio. c. 2. p. 374.
Alterantes sunt excommunicati. v. Ab excommunicationis. c. 2. p. 375.
Subreptitiæ expedientes Litteras, & Bullas Apostolicas, quando incurrant in excommunicationem. v. A quibusuis. c. 1. p. 343.
Tenentur ad restitutionem mercedis Collegijs, & Officialibus Cancellariæ. v. Iniungenda. c. 1. p. 344.
Loci. *Distantia publicum occultat. v. Secundo. c. 1. p. 191.*

M

Machinatio. *Est occulta insidiatio. v. Neutro. c. 2. p. 199.*
Sine effectu secuto, non parit impedimentum. v. interfecit. c. 2. p. 133.
Macula. *In oculo Canonis inducit irregularitatem. v. Maculam. c. 2. p. 439.*
Magister. *Dicitur in dignitate constitutus. v. Magisterium. c. 1. p. 13.*
Habet à lege iurisdictionem ordinariam super scholares. ibid.
Qui se venditat magistrum cum non sit, incidit in pœnam falsarij. v. Immo. c. 2. pag. 13.
Tenetur defendere Fidem Catholicam. v. Magisterij. c. 2. p. 13.

Venit Doctoris nomine. v. Magister. c. 1. p. 13.
Maius. *Concessum quando est, præsumitur quoque minus. v. quando. c. 2. p. 271. v. fratrem. c. 2. p. 403.*
Malum. *Minus tolerandum, vt maius euitetur. v. Et probatur. c. 2. p. 56.*
Mandatum. *Cessat cessante causa finali. v. Ergo. c. 2. p. 45.*
Est seruandum secundum eius fines. v. Hinc. c. 1. p. 18. v. Ac Sacramentali. c. 1. pag. 173.
Speciale requiritur ad præiudicium inferendum. v. Superiorum. c. 2. p. 428.
Manifestum. *Est quid medium inter Notorium, & famosum. v. Præsupponendum. c. 1. pag. 128.*
Publica, & famosa proclamatio ex certa scientia, & à certis auctoribus. v. Melior. c. 1. p. 126.
Requirit scientiam plurium certam. v. Ex præmissis. c. 1. p. 127.
Multipliciter sumitur in iure. v. Hoc nomen. c. 2. p. 125.
Regulatur à notorio. v. Dicendum. c. 1. p. 128.
Maritus. *Contrahens cum alia Muliere matrimonium nulliter contrahit. v. Viuente. c. 1. pag. 218.*
Immo post obitum coniugis non potest illud recontrahere. ibid.
Limita in alterius Coniugis bona fide. ibid.
Habilitatus ad contrahendum, etiam Vxor censetur habilitata. v. Et vterque. c. 1. pag. 162.
Non punitur occidens Adulterium in fragranti crimine. v. Maritus. c. 2. p. 117.
Non grauandus obligatione sacramentalis Confessionis vltra duas vices singulis mensibus. v. Ac sacramentali. c. 2. p. 188.
Non potest eodem tempore habere plures vxores. v. Dicitur. c. 1. p. 140. v. Decimum. c. 2. p. 148.
Percutiens Clericum in fraganti crimine adulterij cum sua Vxore non incurrit in excommunicationem. v. Maritus. c. 2. p. 117.
Tenens vxorem extra mensam, & lectum non tractat vt Vxorem. v. Dicitur. c. 1. pag. 114.
Volens castitatem tenetur reddere, sed non potest exigere debitum coniugale absque delectatione. v. Vxoratus. c. 1. p. 88.
Mater. *Tenetur præstare alimenta filijs deficientibus Patre, Auo, &c. v. Vtriusque. c. 2. pag. 91.*
Plura matrimonij onera subit. v. Denominatur. c. 1. p. 139.
Matrimonium. *In triplici statu consideratur. v. In triplici. c. 2. p. 140.*
Contractum, & consummatum impedit, & dirimit secundum. v. Quarto. c. 2. p. 145.
Ad recontrahendum post obitum primi coniugis suffragatur bona fides. v. si autem. c. 1. p. 218.
Ab ignorantibus contractum sustinetur in vtroque foro. v. Ignorantes. c. 1. p. 221.
Non dirimitur quocunque nouo impedimento superueniente. v. Et in eo. c. 2. p. 84. v. sectio. c. 1. p. 151. v. Ipsumque. c. 2. p. 188.
Limita per ingressum Religionis in non consummato. v. Et in eo. c. 1. p. 154.
Nullum requirit nouum consensum ad recontrahendum. v. Vt dicta. c. 2. p. 174. cum sequen.
Contrahentes in gradu prohibito sunt excommunicati, & alijs pœnis puniuntur. v. A quibus uis. c. 1. p. 171.

RERVM NOTABILIVM.

Amplia ad nulliter dispensatos. v. A quibusuis. c. 2. p. 214.
Amplia ad non abstinentes à copula post detectũ impedimentum. v. A quibusuis. c. 2. pag. 221.
Habet pro materia contractum ciuilem, & corporis traditionem, pro forma vero acceptationem. v. Materia. c. 1. p. 141.
Ex cohabitatione Mulieris cum Viro præsumitur. v. Dicitur. c. 1. p. 114.
Non requirit ad sui essentiam verba Parochi. v. Materia. c. 1. p. 141.
Perficitur consensu, & non concubitu. v. Coniunctio. c. 1. p. 140.
Est maris, & fœminæ coniunctio individuam vitæ consuetudinem retinens. v. Omissis. c. 1. p. 140.
Institutum primo fuit in Paradiso terrestri. v. Matrimonium. c. 2. p. 139.
Ratum non dissoluitur per secundum etiam consummatum. v. Matrimonium. c. 1. pag. 224.
Non consummatum potest auctoritate Apostolica ex magna causa dissolui. v. Auctoritate. c. 1. p. 224.
Requirit omnino libertatem ab initio. v. Respondeo. c. 2. p. 77. v. Istorũ. c. 2. p. 175.
Solemne admittitur, & clandestinum reprobatur. v. Denunciationes. c. 1. p. 141.
Clandestinum excludit præsentiam Parochi, & testium. v. Matrimonium. c. 2. p. 141.
Spirituale æquiparatur carnali. v. Ex quibus. c. 2. p. 363.
Est inter Episcopum, & Ecclesiam. v. Transferre. c. 1. p. 363.
Verum Contraxit B. VIRGO cum S. IOSEPH. v. Nec obijci. c. 2. p. 151.
Impeditur, sed non dirimitur à Catechismo. v. Quartum. c. 1. p. 142.
Ab incestu. v. Quintum. c. 1. p. 142.
Ab interdicto. v. Primum. c. 2. p. 141.
A matrimonio cum Moniali. v. Matrimonium. c. 2. p. 141.
A Presbytericidio. v. Presbytericidium. c. 1. p. 141.
A Raptu alienæ sponsæ. v. Raptus. c. 1. p. 141.
A sponsalibus legitime contractis. v. Tertium. c. 2. p. 204.
A susceptione proprij filij in Baptismate, vel confirmatione. v. susceptio. c. 1. p. 141.
A Voto simplici Castitatis, vel Religionis. v. secundum. c. 2. p. 141.
Ab Vxoricidio. v. Vxoricidium. c. 1. p. 142.
Impeditur & derimitur ab Affinitate. v. Duodecimum. c. 2. p. 149.
A cognatione naturali. Spirituali, & Legali. v. Quartum. c. 1. p. 143. v. Cognatio. c. 1. p. 207. v. Quintum. c. 2. p. 144.
A conditione Coniugis. v. secundum. c. 2. p. 142.
A Disparitate cultus. v. septimum. c. 2. p. 145.
Ab Errore substantiali Personæ. v. Primum. c. 2. p. 142.
Ab Impotentia perpetua coeundi. v. Impotentia. c. 2. p. 150.
A ligamine alterius Matrimonij. v. Decimum. c. 2. p. 148.
Ab Ordine Sacro. v. Ordo. c. 2. p. 148.
A Publica honestate. v. Vndecimum c. 1. p. 149.
A Violentia illata. v. Octauum. c. 2. p. 146.
A Voto solemni Religionis. v. Tertium. c. 2. p. 142.

Medicus. Est peritus circa corporis infirmitates expellendas. v. Tertio. c. 2. p. 101.
Illorum iudicio quiescendum in ijs, quæ spectant ad sanitatem. Ibidem.

Membrum. Principale corporis habet officium per se distinctum. v. Membrum. c. 1. p. 241.
Non est digitus. v. Et Ideo. c. 1. p. 241.

Muti-

Mutilatum inducit Irregularitatem. v. Mutilatio. c. 1. p. 241.
Mentis. *Numericus, & Materialis quis ſi. v. Dubitari. c. 2. p. 59.*
In obligationibus quomodo intelligendus. ibid.
Metus. *Eſt inſtantis, vel prope futuri periculi cauſa trepidatio mentis. v. Quinam. c. 1. pag. 148.*
Inducitur ex graui illata vi. v. Hæc autem. c. 2. p. 146. cum ſequen.
Quando dicatur cadens in conſtantem virum, ſtatur arbitrio Iudicis. v. Quando. c. 1. p. 148. cum ſequen.
Vanus non excuſat. v. Quinam. c. 1. p. 148.
Milites. *Hieroſolymitani ſunt Religioſi laici. v. Non obſtat. c. 2. p. 430.*
Minima. *Non conſiderantur. v. Ex quibus. c. 1. p. 239. v. Quod autem. c. 1. p. 326.*
Miſerabilis. *Naturam mouet ad miſerendum. v. Miſericors. c. 1. p. 135.*
Miſericordia. *Admittenda potius, quam ſeueritas. v. Tertio. c. 1. p. 70.*
Melius eſt errare in miſericordia remittendi, quam in ſeueritate vlciſcendi. ib.
Miſſarum. *Suffragia pro Defunctis obtinent primum locum. v. Miſſarum. c. 2. p. 206. v. Quinquaginta. c. 1. p. 211.*
Numerus quinquaginta celebrandus pro Anima occiſi. ibid.
Modus. *Eſt moderamen diſpoſitionis per oneris appoſitionem. v. ſecundo. c. 1. p. 66.*
Sumitur pro quacunque qualitate adiectæ diſpoſitioni. v. Primo. c. 2. p. 65.
Signatur per dictiones vt, dummodo, & ſimiles. v. Dictiones. c. 1. p. 66.
Monachus. *Equiparatur ſeruis. v. Et aliis. c. 1. p. 432.*
Non habet velle, nec nolle. ibid.
Quicquid acquirit, Monaſterio acquirit. v. ſeu aliquid. c. 1. p. 332. v. Et aliis. c. 1. pag. 432.
Amplia ad id, quod acquirit tempore apoſtaſiæ. ibid.
Monaſteria. *Monialium ſunt Clericis ſuſpecta. v. Dicitur. c. 1. p. 114.*
Moniales. *Illegitimæ non poſſunt eligi in Abbatiſſam. v. Per ingreſſum. c. 1. p. 339.*
Inhabiles propter delictũ occultũ, rehabilitatur ob ſcandalũ. v. Abſque. c. 1. p. 384.
Violatio Monialium, eſt inceſtuoſa, Adulterina, & Sacrilega. v. Iniuncta. c. 1. pag. 337.
Monitio. *Et inductio ad aliquid faciendum excludunt coactionem, & ſtrepitum iudiciarium. v. Moneat. c. 2. p. 356.*
Mora. *Culpabilis eſt dilatio ſine cauſa. v. Hæc celeritas. c. 2. p. 437.*
Morum. *Probitas probatur ex litteris comendatitijs. v. His poſitis. c. 1. p. 315.*
Mors. *Ciuilis ex deportatione in Inſulam. v. Multipliciter. c. 2. p. 84.*
Ex redactione in ſeruitutem, & poteſtatem hoſtium. ibid.
Ex Religionis ingreſſu. ibid.
Ex ſeparatione iudiciaria. ibid.
Periculum, & articulus mortis idem ſunt. v. Articulus. c. 2. p. 263.
Teſtium occultat publicum. v. Tertio. c. 2. p. 191.
Mulier. *Cohabitans cum Marito per annum cum dimidio non eſt audienda de nullitate matrimonij. v. Dicitur. temporum. c. 2. p. 114.*
Conuerſans in locis occultis cum viro, eſt ſuſpecta de carnali copula. v. Dicitur. & aliorum. c. 2. p. 114.
Amplia etiam ſi vir ſit conſanguineos. v. Si. v. g. c. 2. p. 116.
Contrahens nulliter matrimonium eſt certioranda de nullitate ad recontrahendum, & quomodo. v. Vt dicta. c. 2. p. 174. v. Matrimonium. c. 2. p. 176.
Poteſt cogere coniugem mala fidei ad recontrahendum. v. Si enim. c. 2. p. 218.
Et intentare ſeparationem thori. ibid.
Eſt in ſtatu ſubiectionis. v. Abbatiſſæ. c. 2. p. 339.

Excedit honestatem immoderato ornatu corporis. v. Quid igitur. c. 1. p. 205.
Ingrediens claustra Regularium, incurrit in censuras. v. ingressa. c. 1. p. 377.
Absoluta non potest ad præfata claustra accedere sub eadem pœna. v. In eandem. c. 2. p. 378.
Itinerans semper periclitatur. v. Secundo. c. 2. p. 262.
Maritricida tenetur ad omnia damna. v. In eo. c. 2. p. 207. cum sequen.
Non præsumitur coniugata ex delatione anuli. v. Temeraria c. 1. p. 115.
Non punitur in debito coniugali ex culpa viri. v. Tertio. c. 2. p. 187.
Tenetur abstinere à petitione debiti, ob probabilem suspicionem quod Maritus se carnaliter immiscuerit cum Consanguinea. v. Hæc autem. c. 2. p. 115.
Soluta & Virgo solet deserre anulum. v. Temeraria. c. 2. p. 115.
Violata, per subsequens matrimonium cohonestatur. v. Præterea. c. 1. p. 154. v. & latricis. c. 2. p 191.
Mutilatio. *Est membri separatio à corpore. v. Crimina. c. 1. p. 241.*
Membri principalis inducit irregularitatem. ibid.
Vide in verb. Irregularitas.

N

NAufragium. *Est Navis fractura, ex qua rerum & corporum submersio, & dispersio. v. Ex naufragio. c. 1. p. 378.*
Bona naufragata rapere est furtum. v. Acceperunt. c. 2. p. 378.
Rapientes sunt excommunicati. v. Ab excommunicationis. c. 1. p. 379.
Tenentur restituere Dominis, si certi sunt, vel loci Ordinario. v. Postquam. c. 1. p. 380.
Necessitas. *Cessans facit cessare illius remedium. v. Primus. c. 1. p. 59.*
Facit licitum, quod non est licitum lege. v. sexto. c. 1. p. 136. v. sed ita. c. 1. p. 176. v. Potiorem. c. 1. p. 350.
Parentum, filiorum, fratrum, & sororum est causa dilationis Voti. Vide in verbo Votum.
Præferenda Voto adimplendo, etiamsi non præcesserit. v. eundem. c. 1. p. 30.
Necessarium. *Est, quod si non fiat, res perit, vel deterioratur. v. sed ita. c. 1. p. 176.*
Negatiua. *Excludit omnia. v. Nullum. c. 2. p. 370.*
Nemo. *Plus iuris in alium transfert, quam habet. v. Quoad. c. 1. p. 158.*
Præsumitur iactare suum. v. secus est. c. 2. p. 381.
Neophitus. *Excluditur ab Ordinibus ad tempus. v. Ab infantia. c. 1. p. 424.*
Non præsumitur baptizatus ab infantia. ibid.
Nescientia. *Excludit scientiam, & credulitatem. v. Inscio. c. 1. p. 204.*
Nobilis. *Est pauper in eo, quo rusticus est dives. v. Alij demum. c. 2. p. 92.*
Nocens. *Præsumitur, qui dilationibus Iudicum subterfugere quærit, & è contra. v. Dicitur. & aliorum. c. 2. p. 114.*
Nomen. *Appellatiuum expressum inducit præsumptionem generalem. v. Tertio. c. 1. p. 404.*
Proprium expressum inducit specialem. ibid.
Notarius. *Est persona publica. v. Pro maiori. c. 1. p. 107.*
Notitia. *Publica excludit omnem dubitationem. v. secundo. c. 1. p. 110.*
Notorium. *Differt à communi opinione. v. Nota. c. 2. p. 125.*
Ex actis iudicialibus inductum, non habet locum in Statutis & in materia stricti iuris. v. Notandum. c. 2. vltimo. p. 124.
Facti est crimen, vel factum, cuius testis est Populus. v. Propterea. c. 2. p. 120.

Quot hominũ scientiam requirat, Iudicis arbitrio relinquitur. v. Aliqui. c. 2. p. 122.
Semper requirit certam scientiam, sed non eodem modo. v. Tertio. c. 2. p. 121.
Triplex est. v. Triplex. c. 2. p. 124.
Iuris, duplex est, probatum, & præsumptum. v. Et propterea. c. 1. p. 111.
Inducitur ex iure, vel ex iuris artificio. v. Notorium. c. 1. p. 111.
Præsumptum, est duplex, in Iure, & in Populo. v. Huiusmodi. c. 1. p. 119.
In iure, est euidentia, de aliquo vehementer à iure præsumpta. v. Notorium. c. 1. p. 119.
In Populo, est euidentia Iuris Populo nota. v. Notorium vero. 2. c. 1. p. 119.
Probatum excludit ambiguitatem. v. Dicitur. c. 1. p. 112.
Ponit euidentiam in Populo. v. secundo. in verb. notorium. c. 2. p. 110.
In vno loco, non implicat esse occultum in alio. v. Nota. c. 2. p. 123.
Nouerca. *Non venit nomine Matris. v. Ipsaque. c. 2. p. 91.*
Nouitius. *Debet disponere de suis bonis per duos menses ante professionem. v. Nondum. c. 1. p. 350.*
Retinet dominium suorum bonorum tempore Nouitiatus. Ibid.
Profiteri tenetur expleto Nouitiatus, aliàs eicitur. v. Professio. c. 2. p. 425.
Professorum Priuilegijs gaudet. v. fratrem. c. 2. p. 403.
Beneficio canonis, si quis suadente, &c. ibid.
Non est, nec potest censeri Religiosus. v. Nondum. c. 1. p. 350.
Professus ex quibus præsumatur. v. Maritus. c. 2. p. 117.
Nullitas. *Non censetur apposita, nisi exprimatur. v. Quinto. c. 2. p. 31.*
Numerus. *Pluralis non verificatur in vno. v. Quoad. c. 1. p. 71. v. Quod probatur. c. 2. in fin. p. 160.*
Verificatur in duobus. v. Aliquem. c. 1. p. 206. v. Dubitari. c. 2. p. 315.
Nuntius. *Sedis Apostolicæ est Iudex Ordinarius in sua Prouincia. v. sed existimo. c. 1. p. 280.*
Vices D. Papæ gerit. ibid.

O

OBligatio. *Extinguitur per remissionem debiti. v. Tertio. c. 2. p. 197.*
Respectu eius qui remittit. v. Multo. c. 1. p. 198.
Extincta non reuiuiscit. v. In eandem. c. 1. p. 274.
Faciendi aliquid, non comprehendit quod licite, & commode quis facere potest, sed quod de iure debet. v. Nec intelligitur, c. 1. p. 356.
Non contrahitur sine consensu. v. Probatur. c. 1. p. 194.
Non tenet superueniente causa à qua incipere non posset. v. Nota hic. c. 1. p. 10.
Occasio. *Accipitur pro qualibet causa. v. Apud Iuristas. c. 1. p. 181. cum. sequent.*
Pro temporis opportunitate. v. Istud. c. 2. p. 180.
Met affectum licet non tribuat ex se effectum. v. Durante. c. 1. p. 378.
Peccati est remouenda, v. Omnem. c. 2. p. 180.
Occultum. *Est, quod non est notorium, manifestum, & famosum. v. Breuiter. c. 1. p. 131.*
Non excludit notitiam duorum, vel trium. v. Dicendum. secundo. c. 1. p. 131.
Per accidens de sui natura est cognoscibile. v. Alia. c. 1. p. 132.
Per se, Iudicio Dei relinquitur. v. Occultorum. c. 2. p. 131.
Delictum potest insimul esse publicum respectu diuersorum locorum. v. Notandum. c. 1. p. 133.
A sui origine, potest fieri tractu temporis publicum. v. Notandum. c. 1. p. 133.
In effectu, potest esse publicum in causa, & è contra. v. Notandum. igitur c. 2. p. 132. cum sequent.

Verum-

Vtrumque admisit S. P. v. Notandum. quarto. c. 1. p. 133.
Officiales. *S. P. Regẽs Datarius, Corrector, Consultores, Sigillator. vide in suis verbis.*
Nihil possunt etiam à sponte dantibus recipere. v. Prædicti. c. 1. p. 4.
Nec reuelare secreta, sub grauibus pœnis. ibid.
Præsentantur Summo Pontifici à M. P. v. Hi omnes. c. 2. p. 3.
Præstant iuramentum de fidelitate, & qua forma. ibid. & v. Ego. c. 2. p. 4.
Recipiunt Patentes, à M. P. & Litteras in forma Breuis à Summo Pontifice. v. Hi omnes. c. 2. p. 3.
Salarium quolibet mense à M. P. v. Prædicti omnes. c. 1. p. 4.
In ordine Sacro constituendi. ibid.
Officium. *Est oneroſum sine prærogatiua honoris. v. Quæcumque. c. 2. p. 311.*
Sumitur pro obsequio quod præstatur Deo. ibid.
Pro actu corrigentis. ibid.
Pro dignitate cum ministerio. ibid.
Non liberat à suo onere delinquentes. ibid.
Onera. *Recipiunt mitiorem interpretationem. v. Tertio. c. 1. p. 97.*
Opinio. *Est cognitio iudicatiua cum formidine. v. Cuius. c. 1. p. 33.*
Idem ac sententia. v. Opinionibus. c. 1. p. 371.
Opera. *Bona impedire sine causa non licet. v. Irritatio. c. 2. p. 54.*
Pietatis quænam sint. Vide in verbo Pietas.
Ordinarij. *Locorum habent plenam potestatem in suis Ecclesijs. v. Et quia. c. 1. p. 279.*
Qui sint. v. vel pro ea. c. 1. p. 279. v. Sed existimo. c. 1. p. 280.
Sunt caput sui Cleri. v. Et quia. c. 1. p. 279.
In Ecclesijs titularibus hic Romæ sunt Cardinales. v. Vel pro ea. c. 1. p. 279.
Ordines. *Conferuntur ab Abbatibus. v. Dubitatio. c. 2. p. 307.*
Ab Episcopis. v. In propria. c. 1. p. 307.
Quibus diebus. v. Extra tempora. c. 1. p. 311.
Suscipiendi ætatem legitimam requirunt. v. Quod ipse. c. 1. p. 290.
Et interstitia. v. Quatuor. c. 2. p. 311.
Minores à Laicis ex consuetudine exercentur. v. Decimo. c. 1. p. 250.
Non licet suscipere ab alieno Episcopo sine dimissorijs. v. Etiam. c. 1. p. 309.
Neque ab Episcopo, qui renunciauit loco, & dignitati. v. Quarto c. 2. p. 249.
Neque à publice excommunicato. v. Quinto. c. 2. p. 249.
Neque Professo nulliter, cum dimissorijs Religionis. v. Et deinde. c. 2. p. 334.
Officia singulorum Ordinum quæ sint. v. Ac alia. c. 1. p. 338.
Ordo. *Scripturæ attenditur. v. Super. c. 1. p. 426.*
Demonstrat ordinem voluntatis. ibid.
Ouis. *Scabiosa à caulis repellenda. v. Resecandæ. c. 2. p. 422.*

P

Pagānus. *Paptizans nullam contrahit cognationem. v. Præterea. c. 2. p. 104.*
Est incapax iurispatronatus. ibid.
Non est subiectus legibus Ecclesiasticis. ibid.
Non potest suspicere è sacro fonte. v. Aduertendum. c. 2. p. 104.
Palatium. *Publicum dicitur in quo publica negotia geruntur. v. Quinto. c. 1. p. 108.*
Papa. *Est Ordinarius ordinariorum. v. Ista. c. 1. p. 279.*
Pastor communis. v. Legitime. c. 1. p. 84.
Successor Petri. ibid.
Vicarius CHRISTI. *ibid.*

Parentes. *Tenentur subuenire filijs. v. Nota. c. 2. p. 37.*
Thesaurizare eisdem. ibid.
Idem dicendum de Auis, Proauis, & alijs Ascendentibus. ibid.
Limita, quando filij non egent cura Parentum. v. Quod tamen. c. 1. p. 38.
Parochia. *Fit ex decem personis. v. Bald. c. 1. p. 122.*
Pars. *In dubio tutior eligenda. v. Potest. c. 2. p. 58.*
Vna declarat aliam. v. Atque. c. 2. p. 94.
Dimidium venit appellatione partis. v. Partis. c. 2. p. 292.
Et quælibet minima, quando vnitur verbo, Aliqua. v. Alicuius. c. 1. p. 364.
Parum. *Et nihil æquiparantur. v. Secus. c. 2. p. 60. v. Adeo. c. 2. p. 64.*
Pater. *Iniustè præsumitur exhæredare filium, & ex furore. v. Nam. c. 1. p. 117.*
Nisi alleget legitimas causas. ibid.
Plus filios, quam se ipsum diligit. v. Expositi. c. 1. p. 254.
Patrimonium. *Est proprie res Patris. v. Patrimonium. c. 2. p. 304.*
Extenditur ad quascumque res, & facultates vndecunque habitas. v. Extenditur. c. 2. p. 304.
Clerici debent pleno iure possideri. v. Vel cum. c. 2. p. 304.
Et esse fructiferum. v. Secunda. c. 1. p. 305.
Patrini. *Debent docere filios. v. Aduertendum. c. 2. p. 194.*
Non possunt esse Pagani, & non baptizati. ibid.
Patronus. *Beneficiorum non potest illorum bona ministrare. v. Aliquam. c. 1. p. 354.*
Nec aliquid temporale ab eis exigere. ibid.
Nec pro præsentatione aliquid commodi prætendere. v. Et propterea. c. 2. p. 418.
Pro præsentatione, si aliquid exigit, est simoniacus, & excommunicatus. v. Percepit. c. 2. p. 354. v. A quibusuis. c. 2. p. 355.
Remanet priuatus iure præsentandi. v. Et quod. c. 2. p. 356.
Tenetur restituere Ecclesiæ, vel pauperibus quicquid percipit. v. condonari. c. 2. pag. 354.
Monere complices. v. Moneat. c. 2. p 356.
Laicus tenetur præsentare intra quatuor menses ad beneficium vacans. v. Ius præsentandi. c. 1. p. 353.
Clericus intra sex menses. ibid.
Pauper. *Est qui non habet in bonis quinquaginta aureos. v. Pauper. c. 1. p. 92.*
Qui habet necesse operari, vt viuat. v. Glossa. c. 1. p. 92.
Puella quæ non potest dotari secundum suæ conditionis statum. v. Baldus. c. 1. p. 92.
Nobilis in eo, in quo Rusticus est diues. v. Alij. c. 2. p. 92.
Peccatum. *Est graue pondus Animæ. v. Exoneratione. c. 1. p. 390.*
Non remittitur, nisi restituatur ablatum. v. Seu aliquid. c. 2. p. 332.
Priuat gratia, & obligat ad pœnam. v. Reatu. c. 2. p. 182.
Redimitur eleemosynis. v. Eleemosynæ. c. 2. p. 158.
Remittitur per actualem confessionem, vel contritionem. v. Absolutio. c. 1. p. 387.
Remota prius occasione peccandi proxima. v. Et alijs. c. 2. p. 158. v. Omnem. c. 2. pag. 180.
Percussio. *Enormis est cum vulnere, vel cum mutilatione membri, vel effusione sanguinis. v. Percussio. c. 2. p. 262.*
Quando sit in publico, vel in persona qualificata. ibid.
Leuis sit ligno, manu, pugno, & similibus. ibid.
Percussor. *Clerici absolutus in foro conscientiæ, non liberatur à foro contentioso. v. Ita quod. c. 2. p. 267.*
Accedens ad Vrbem, tenetur se præsentare M. P. vel eius Regenti. v. Ad Vrbem. c. 1. p. 287.

Absolutus se præsentare suo ordinario, sub pœna relabendi in excommunicationem. v. Et si c. 1. p. 288.
Meretur remotionem, & lacerationem cedulonum. v. Ad vos. c. 2. p. 287.
Debet accedere ad Vrbem, pro absolutione. v. Ad Vrbem. c. 1. p. 263.
Excusatur ab accessu, quando percussio est mediocris. v. Percussio. c. 2. p. 262.
Vel habet legitimam causam non veniendi. v. certis. c. 2. p. 262.
Causæ quæ sint. ibid.
Excommunicatus publicè declaratus ad Ordinarium mittitur pro absolutione. v. Archiepiscopo. c. 1. p. 268.
Absolvitur extra sacramentalem Confessionem. v. Nos igitur. c. 1. p. 271.
Si non potest adire Ordinarium, mittitur ad Confessarium. v. Huiusmodi. c. 2. pag. 275.
Parere Ordinationi Ordinarij tenetur alias relabitur in excommunicationem. v. Eo ipso. c. 2. p. 274.
Grauatus potest appellare ad Sedem Apostolicam, vel ad Congregationem Episcoporum. v. Et ideo. c. 2. p. 271.
Tenetur postea accedere ad Vrbem. v. Quodque. c. 1. p. 276.
Impetrans absoluendi facultatem, pro percussione Sacerdotis, & sit Clerici, vel è contra, validè impetrat. v. Sacerdotem. c. 1. p. 261.
Secus est quando percussi dignitas tacetur. v. Dixi. c. 1. p. 262.
Idem est, quando loco mutilationis ponitur vulnus. v. Quod ipse. c. 1. p. 269.
Tenetur satisfacere parti læsæ, ante absolutionem. v. Postquam. c. 2. p. 264. v. Arbitrio. c. 1. p. 266. v. Ex quibus. c. 1. p. 278.
Limita quando per eum non stat, vel est impotens. v. Vel per eum c. 2. p. 265.
Supplet iuratoria cautione. v. Ista. c. 1. p. 266.
Reincidit in excommunicationem, si satisfacere contemnit. v. Competenter. c. 2. pag. 266.
Periculum. *Mortis, & Articulus mortis idem sunt. v. Articulus. c. 2. p. 263.*
Vbi maius, ibi cautius agendum. v. Notandum tertio. c. 1. p. 118.
Vitæ est euitandum. v. Graues. c. 1. p. 322.
Peritis. *In casibus suæ peritiæ standum. v. Tertio. c. 2. p. 101.*
Ad Peritos recurendum cum aliunde aliquid nequeat sciri. v. Hoc loco. c. 2. p. 100.
Et grauitas negotij exposcat. ibid.
Periurij. *Pœna est annalis priuatio Eucharistiæ. v. Licet. c. 1. p. 216.*
Infamia, & Irregularitas. v. Periurium. c. 2. p. 252.
Philippus. *Albanus Canonicus Insignis Ecclesiæ Sanctæ Mariæ Transtiberim, Consultor Canonista S. P. v. Duos. c. 2. p. 3.*
Philippus. *Pirouanus S. Rotæ Decanus, & Regens S. P. v. Regentem. c. 1. p. 22.*
Pietas. *Idem est, ac Misericordia. v. Pietatis. c. 1. p. 86.*
Ac Religio. v. Secundo. c. 1. p. 86.
Et Officium debitum Parentibus, Patriæ, & consanguineis. v. Tertio. c. 1. p. 86.
Opera Pietatis quæ sint. v. Pietatis. c. 1. p. 86.
Piratæ. *Aequiparantur hostibus. v. In Bulla. c. 1. p. 379.*
Possunt bonis spoliari. ibid.
Plebeius. *Duces æquiparatur Nobilibus in pœnis imponendis. v. Et ratio. c. 1. p. 158.*
Pœna. *Benigne interpretanda. v. Nec. c. 1. p. 166. v. Tertio. c. 2. p. 173.*
Commensuranda delicto. v. Iniuncta. c. 1. p. 173. v. Secundo. c. 1. p. 283.
Delictorum debita coercitio. v. Vt sentiat. c. 2. p. 323.
Retrahit à culpa. v. Per quinque. c. 2. p. 282. v. Nec obstant. c. 2. p. 392.
Imponenda secundum qualitatem personarum, loci, temporis, & causæ. v. Iniuncta. c. 1. p. 173. v. Grauissima. c. 1. p. 322.

Stricte interpretanda. v. Et propterea. c. 1. p. 282.
Spiritualis, æterna, & corporalis. v. Nec obstant. c. 1. p. 253. cum seq.
Propria secundum Sacros Canones, & leges est corporis afflictiua. v. Per quam. c. 1. p. 323.
Posteros comprehendens, non extenditur ad lineam fœmininam. v. Hæc tamen. c. 1. pag. 282.
Præsupponit culpam. v. Tali. c. 1. p. 242.
Mere priuatiua obligat in conscientia absque declaratoria delicti. v. Et aliys. c. 1. p. 358. v. Nota. c. 2. p. 366.
Contraria sententia est probabilis. ibid.
Qui non habet in ære luat in corpore. v. Et ideo. c. 2. p. 280. in fin.
Redditur grauior ex perpetua duratione. v. Dubitari. c. 2. p. 322.
Amplia etiamsi sit lenis in se. v. Commutes. c. 1. p. 286.
Requirit actum consummatum. v. Consuluit. 2. c. 1. p. 341.
Pœnitens. *Non potest variare Confessorem electum vigore litterarum. Al. P. v. Respondeo. c. 1. p. 15.*
Limita, quando Electus est imperitus. v. Limita. c. 1. p. 16.
Creditur Pœnitenti in foro pœnitentiali. v. Ad tertiam. c. 1. p. 161.
Impetrans licentiam eligendi Confessorem absoluendus ab incursis, vsque ad actum Confessionis. v. Contrarium. c. 2. p. 391.
Obligatus confiteri singulis mensibus duplici obligatione tenetur his confiteri. v. Maior. c. 2. p. 60.
Quomodo accipiendi isti menses. v. Dubitare. c. 2. p. 59.
Quit satisfactionem, & pœnitentiam. v. Primo. c. 2. p. 15.
Pœnitentia. *Comprehendit eleemosynas, orationes, & ieiunia. v. Pro huiusmodi. c. 2. pag. 47. in fin.*
Afflictiua corporis. ibid. & v. In alia. c. 2. p. 61. v. Per quam. c. 1. p. 323.
Dies legitimos habet, videlicet secundam, quartam, & sextam ferias. v. In tribus. c. 2. p. 210.
Satisfactoria pro peccatis. v. Iniuncta. c. 2. p. 47.
Simpliciter imposita, an sit perpetua. v. Difficultas. c. 2. p. 173.
Publica pro Presbytericidio, non imponitur Clerico in Sacris constituto. v. Viri laici. c. 1. p. 285.
Solemnis differt à priuata. v. Iniuncta. c. 2. p. 272.
Pecuniaria raro imponenda. ibid.
Commensuranda peccatori, loco, & tempori. v. Debet. c. 2. p. 47. v. Iniuncta. c. 2. p. 157. v. Grauissima. c. 1. p. 322.
Septennis pro maioribus criminibus. v. His autem. c. 2. p. 173.
Pro abortu. v. Graui. c. 2. p. 325.
Adulterio, & Incestu. v. Iniuncta. c. 2. p. 157. v. Iniuncta. c. 1. p. 118. v. Iniuncta. c. 2. p. 200. & v. Iniuncta. c. 1. p. 222.
Adulterio cum Matricidio, vel Vxoricidio. v. Iniuncta. c. 1. p. 205. v. Veluti. c. 1. p. 209.
Apostasia. v. Iniuncta. c. 2. p. 432. in fin.
Clerici exercentis ordinem quem non habet. v. Iniuncta. c. 2. p. 298.
Omittentis recitationem Officij Diuini. v. Iniuncta. c. 2. p. 364.
Credentium Hæreticorum Errores. v. Iniuncta. c. 2. p. 370.
Deuastantium bona Clericorum. v. Iniuncta. c. 2. p. 376.
Impetrantium Litteras Apostolicas subreptitias. v. Iniungenda. c. 1. p. 344.
Percussoris Clerici. v. Iniuncta. c. 1. p. 267. v. Iniuncta. c. 1. p. 407.

Perin-

Periuri. v. licet. c. 1. p. 216.
Presbytericidæ. v. Iniuncta. c. 1. p. 281. v. Per quinque. c. 2. p. 282.
Religiosorum delinquentium. v. Iniuncta. c. 1. p. 417.
Sacrilegi. v. Iniuncta. c. 1. p. 337.
Simoniaci. v. Iniuncta. c. 2. p. 355.
Vxorati ad secundas nuptias transeuntis. v. Pœnitentia. c. 2. p. 224.
Pœnitentiarij. *Minores præuio examine eliguntur. v. Demum. c. 2. p. 7.*
In Basilicis S. Ioannis Lateranensis. S. Petri in Vaticano, & S. Maria Maioris residunt. v. Præterea. c. 1. p. 5.
Virgati, & induti Superpelliceo, & Stola audiunt Confessiones. v. Demum. c. 1. in fin. pag. 6.
Pœnitentiarius. *Maior, est S. R. E. Cardinalis. v. Conferri. c. 1. p. 1.*
Hodie Fr. Antonius Barberinus Cardinalis S. Honuphrij. ibid.
Olim Scipio Cafarellius Cardinalis Burghesius. ibid.
Concedit Absolutiones, & Dispensationes etiam in vtroque foro pro Regularibus. v. Pro Casibus. c. 2. p. 5. v. In hac. c. 1. p. 399.
Gratias in quadruplici forma. v. Quadruplicitet. c. 1. p. 6.
Gratis etiam pro Scriptura. v. Maior. c. 2. p. 6.
Litteras in forma Breuis, & Bullas. v. Pro casibus vero. c. 2. p. 5.
Congregat suos Officiales singulis mensibus. v. Maior. c. 1. p. 5.
Retinet vnam ex primarijs Curiæ dignitatibus. v. Maioris. c. 1. p. 1.
Clauem absoluendi in terris commendatam habet. ibid.
Dissolutis personis non patrocinatur. v. Et meritis. c. 2. p. 292.
Pœnitentes singulis annis in Maiori hebdomada audit in tribus Maioribus Basilicis. v. Præterea. c. 1. p. 5.
Indulgentias impartitur illis, quos virga pœnitentiali tangit. ibid.
Præsumitur in dubio se conformasse Ecclesiæ instituto. v. Iejunent. c. 1. p. 210.
Habet suos Officiales, & Ministros. v. Maior. c. 2. p. 1.
Verba litterarum M. P. recipiunt interpretationem à Iure. v. Septimo. c. 1. p. 22.
Voluntas, & intentio M. P. præsumenda conformis iuris intentioni. ibid.
Permissum. *Censetur, quod non reperitur per legem prohibitum. v. Permissa. c. 1. p. 185.*
Pollicitatio *Est solius offerentis promissio. v. Nomine. c. 2. p. 198.*
In se sumpta, absque alterius acceptatione non impedit matrimonium. v. Promissis. c. 1. p. 199.
Populus. *A multitudine hominum constituitur. v. Respondeo. c. 1. p. 109.*
A quindecim personis. v. Hinc. c. 1. p. 122.
Possessio. *Acquiritur etiam ex inualido titulo. v. Dictam. c. 2. p. 302.*
Naturalis consistit in sola fructuum perceptione. v. Et ideo. c. 1. p. 305.
Possessor. *Iuste possidet, si auctoritate Iudicis possidet. v. Occultum. c. 2. in fin. p. 347.*
Manutenendus est in sua possessione. v. Pro veris. c. 1. p. 226.
Præceptum. *Factum ab Episcopo, habet in ventre conditionem si fieri potest, & non obuiet iuri. v. Idem. c. 2. p. 273. in fin.*
Iniustum etiam Pontificis non obligat. v. Vir nobilis. c. 2. p. 273.
Prælaturæ. *Excludunt defectus. v. Inhabilis. c. 1. p. 434.*
Excellentias meritorum exposcunt. ibid.
Presbyter. *Celebrans in excommunicatione fit irregularis. v. Noster. c. 1. p. 321.*
Excusatur à recitatione officij, ob visus debilitatem. v. Visus. c. 1. p. 394.
Non potest promoueri sine beneficio, vel Patrimonio. Vide in verbo Promotus.
Limita in Religiosis, qui promouetur ad titulũ Religionis. v. Et deinde. c. 2. p. 334.
Religiosus nulliter professus, non potest promoueri ad titulum Religionis. ibid. & v. Necnon. c. 2. p. 351.

Recipiens Monialem extra clauſtra, eſt excommunicatus. v. In loco. c. 1. p. 337.
Inhabilitatur ad confeſſiones audiendas, & ad beneficia. v. Præterquam. c. 2. p. 338. cum ſequen.
Presbytericida. *Eſt excommunicatus. v. Quæ ſi facere. c. 1. p. 284. v. Noſter. c. 1. p. 321.*
Fit irregularis. ibid.
Si eſt Presbyter, & celebret aliam contrahit irregularitatem. ibid.
Priuatus remanet feudis Eccleſiæ, & Beneficijs. v. ſed nec. c. 2. p. 281. cū ſequen.
Diſpenſatur ſolummodo ob graues cauſas. v. Graues. c. 1. p. 322.
Publica punitur pœnitentia. v. Per quinque Eccleſias. c. 2. p. 282.
Limita quando eſt in Sacris conſtitutus. v. Viri Laici. c. 1. p. 285.
Tenetur pœnitere ſpatio duodecim annorum. v. Quas. c. 1. p. 281.
Satisfacere Eccleſiæ, ac Hæredibus. v. Poſtquam. c. 1. p. 278. cum ſeq.
Præſcriptio. *Non requirit titulum, ſed bonam fidem. v. Quinto. c. 2. p. 155.*
Præſens. *Non dicitur, qui ad aliud attendit. v. Notandum. c. 1. p. 108.*
Præſentatus. *Simoniace eo ipſo eſt priuatus beneficio. v. Præſentatus. c. 1. p. 355.*
Inhabilis ad illud, & alia. ibid.
Præſumptio. *Ex conſuetis eſt fortiſſima. v. Dicitur ex diuerſis. c. 1. p. 114. v. Pone, c. 2. p. 116.*
Eſt facti dubij. v. Præſumptio. c. 2. p. 113.
Ex coniecturis cauſatur. v. Quia. c. 1. p. 115.
Temeraria, Probabilis, & Violenta. v. Propterea. c. 1. p. 115.
Probabilis ſemiplene probat. v. Hæc autem. c. 2. p. 115.
Violenta ſufficit ad ſententiam ferendam. v. Violenta. c. 1. p. 116.
Iuris admittit probationem in contrarium. v. Nam cancellatio. c. 1. p. 117.
Iuris, & de iure non admittit probationem in contrarium. v. Contra. c. 1. p. 118.
Pretium. *Eſt proprie pecunia numerata. v. Pretium. c. 1. p. 375.*
Dicitur etiam quicquid pro re datur. ibid.
Expoſcit æqualitatem valoris. ibid.
A communi æſtimatione inducitur. ibid.
Princeps. *Eſt ſupra legem. v. cum hac. c. 2. p. 415.*
Supremus per ſolam admiſſionem ad actum prohibitum diſpenſat. v. Et quamuis. c. 2. p. 136. v. Aduertendum. c. 1. p. 138.
Non præſumitur prodeſſe mendaci. v. Defectus. c. 1. p. 346.
Aſſumit ad dignitates. v. Vel aſſumatur. c. 2. p. 313.
Remittit legitimas pœnas. v. Cum hac. c. 2. p. 415.
Repræſentat Rempublicam. v Si nondum. c. 1. p. 416.
Arbitrium Principis, à motu cœleſti. v. Cum hac. c. 2. p. 415.
Prior. *In tempore, potior in iure. v. Alteratio. c. 2. p. 374.*
Priuilegium. *Eſt ſeruandū in rebus, in quibus loquuntur. v. Per Conuerſos. c. 1. p. 422.*
Operatur, quantum ius commune. v. Ratio. c. 2. p. 137.
Priuilegio non vtitur, qui illo abutitur. v. Quarto. c. 2. p. 391.
Perſonale, perſonam ſequitur. v. Tertio. c. 1. p. 310.
Non poteſt tranſire de Perſona in perſonam. ibid.
Procuratores. *S. P. ſunt tres, in Sacris Canonibus, & lingua latina verſati. v. In hoc. c. 1. p. 4. cum ſequen.*
Memorialia viciſſim recipiunt, & litteras expediunt. ibid.
Eliguntur in concurſu. v. Vtrique. c. 1. p. 4.
Profeſſio. *Regularis obligat profitentem ad retinendum habitum, & remanendum perpetuo in Religione. v. Vltimo. c. 1. p. 102. v. Quoad. c. 2. p. 422.*
Expreſſa, ſolemniter emittitur in manibus ſuperioris. v. Profeſſio. c. 1. p. 102.

Per triduanam perseuerantiam, in habitu, & rerum Professorum. v. Tacita. c. 1. pag. 102.
Perficiatur consensu profitentis, & acceptantis. v. Demum. c. 1. p. 352.
Non emittitur sine Nouitiatu completo. v. Ibique. c. 2. p. 332.
Est nulla si sine intentione profitendi fiat. v. Animo. c. 1. p. 334.
Valida si fiat animo eam postea non obseruandi. ibid.
Reiteranda si nulliter fuit emissa. v. Nec supplere. c. 2. p. 425.
Limita quando transitus fit de vna Congregatione in aliam eiusdem Ordinis. v. Quatenus. c. 1. p. 430.
Professus. *Dimittens habitum est excõmunicatus ipso facto. v. Habitu c. 2. p. 432.*
Nulliter debet de nouo profiteri. v. Nec supplere. c. 2. p. 425.
Promissio. *Coacta non obligat. v. Dicitur. c. 2. p. 8.*
Est licitum ob licitam causam recedere à promissione. v. Et subintelligitur. c. 2. pag. 58.
Nomine Promissionis venit Pactum, & Pollicitatio. v. Nomine. c. 2. p. 198.
Promotus. *Ad Ordines Sacros absque beneficio, vel Patrimonio incurrit in suspensionem. v. Cum despiciatur. c. 1. p. 303.*
Amplia ad titulum falsum. v. Itaque. c. 1. p. 304.
Limita in Religiosis. Vide in verbo Presbyter.
Rehabilitandus prius ad beneficia. v. Quæcunque. c. 2. p. 304.
Non habilitatur ad Ordines ante Beneficij, vel Patrimonij consecutionem. v. Ipsoque. c. 1. in fin. p. 304.
Ante legitimam ætatem, est suspensus. v. Et idcirco. c. 1. in fin. p. 290.
Incidit in excommunicationem. v. Præterea. c. 2. p. 290.
Exercens ordines fit irregularis. v. Irregularitatem. c. 2. p. 290.
Non dispensatur nisi completa ætate. v. Et Lator. c. 1. p. 292.
Potest priuari Beneficijs. v. Et sibi. c. 1. p. 294.
Omisso Clericali charactere, est irregularis. v. Secunda. c. 1. p. 308.
Impetrans dispensationem tonsuratur ab Episcopo exequutore sine Litteris Dimissorijs. v. etiam. c. 1. p. 309.
Idem de alijs ordinibus omissis. v. Omissis. c. 1. p. 311.
Etiam extra tempora. v. Extra. c. 1. p. 311.
Si est Religiosus & habilitetur ad dignitates, præsumitur etiam ad Generalatum. v. Hoc tamen. c. 2. p. 312.
Prouisus. *Ante legitimam ætatem, est nulliter prouisus. v. Alterum. c. 1. p. 300.*
Dispensatus continuat possessionẽ inualide ab initio acceptam. v. Dictã. c. 2. p. 302.
Non facit fructus suos. v. sibique. c. 2. p. 302.
Tenetur satisfacere ante dispensationem. v. si &. c. 1. p. 300.
Prouocatio. *Allegata, est verificanda in obtinenda dispensatione. v. Ideo. c. 1. p. 412.*
Alleuat pœnam. v. Quoad. c. 2. p. 411.
Inducitur, ex contu nelijs, Minis, & Percussione. v. Ista. c. 1. p. 411.
Leuis excludit industriam. v. Quid dicendum. c. 1. p. 412.
Non excusat regulariter delinquentem. v. Licet. c. 1. p. 411.
Proximitas. *Extenditur ad semestre, ad annum, & ad tres annos. v. Hoc posito. c. 1. pag. 75.*
Pubertas. *Masculi in decimoquarto anno. v. Qui omnes. c. 2. p. 75.*
Fœminæ in duodecimo. ibid.
Proximus pubertati, quando quis dicatur. ibid.
Publicum. *Est Genericum includens notorium, manifestum, & famosum. v. His sic. c. 2. pag. 108.*

In dispensationibus includit cognitionem in Populo. v. Sciendum tertio. c. 1. p. 108.
Potest fieri occultum, ex diuturnitate temporis. v. Primo. c. 1. p. 191.
Ex loci distantia. v. Secundo. c. 1. p. 191.
Ex morte testium. v. Tertio. c. 2. p. 191.
Ex ignorantia prohibitionis. v. Quarto. c. 2. p. 191.
Vide in verbis Notorium, manifestum, famosum.
A populo deriuatur. v. sciendum secundo. c. 1. p. 108.

Q

QValitas. *Adiecta verbo intelligitur secundũ tempus verbi. v. Secundo. c. 1. p. 391.*
Quænam exprimenda, ne gratia reddatur subreptitia. v. Notandum. c. 2. p. 40. cum sequen.
Non entis nullæ qualitates. v. Quod infirmitates. c. 2. in fin. p. 99.
Quies. *Prouenit à securitate. v. Quiete. c. 2. p. 390.*
Quinquagenarius. *Non est habilis ad Religionis onera. v. omittitur. c. 1. p. 72.*
Liberatur ab adimplendo voto Religionis. ibid.
Dicitur infauorabilibus, qui inchoauit quinquagesimum annum. v. Dubitari, c. 1. p. 72.
Reputatur senex quoad labores. v. Ex quibus. c. 2. p. 95.

R

RAptores. *Bonorum naufragatorum sunt excommunicati. v. Ab excommunicationis. c. 1. p. 379.*
Limita, quando rapiunt animo reddendi. v. In Bulla. c. 1. p. 379.
Et sunt bona Hæreticorum, vel Piratarum, vel Hostium. ibid.
Tenentur præstare iuramentum de abstinendo in futurum. v. Præstandi. c. 2. pag. 382.
Restituere, vel cum Dominis concordare. v. Postquam. c. 1. p. 380.
Limita, quando bona habentur pro derelictis. v. Pro derelictis. c. 2. p. 380.
Bona pro derelictis, quæ sint. v. Quænam. c. 1. p. 381.
Raptus. *Mulieris differt à Plagio. v. Secundo. c. 1. p. 153.*
Fit ad Matrimonium contrahendum, vel ad libidinem explendam. ibid.
Dirimit matrimonium. Vide in verbo Matrimonium.
Punitur à iure ciuili in libertate, in bonis omnibus, & capitali pœna. v. Secundo. c. 1. p. 153.
Per ius Canonicum, excommunicatione, & infamia. ibid.
Ratificatio. *Requirit scientiam actus nullit. v. Vt dicta. c. 2. p. 174.*
Ratio. *Est eadem finis, & mediorum. v. De secundo. c. 1. p. 104.*
Vbi est eadem, ibi est idem ius. v. His positis. c. 2. p. 91.
Receptator. *Banniti consanguinei, minori pœna puniendus, quam receptator extranei. v. Ad incurrendam. c. 1. p. 351.*
Recedere. *Non dicitur qui statim reuertitur. v. Ibi permansurus. c. 1. p. 318.*
Redire. *Non dicitur, qui statim discedit. v. ibid.*
Regula. *Non restringitur ab exemplis. v. Quoad. c. 1. p. 70.*
Relatiuum. *Coniunctum verbo futuri temporis importat conditionem. v. Quæ si facere. c. 1. p. 284.*
Regens. *S. Pœnitentiariæ olim.* Io. Baptista Coccinus S. Rotæ Decanus. *v. Regentem. c. 1. pag. 2.*

Hodie

Hodie Leo Verospius Romanus S. Rotæ Auditor. *ibid.*
Eligitur ex primarijs Romanæ Curiæ Prælatis. ibid.
Vices M. P. gerit. v. Regens. c. 2. p. 2.
Memorialia, & Supplicationes subscribit. ibid.
Religio. *Est vniuersitas in communi viuens sub claustro cum tribus Votis substantialibus. v. Cuiusuis. c. 1. p. 431.*
Debet expresse à Sede Apostolica approbari. v. Approbatam. c. 2. p. 417.
Non est, sine expressa approbatione Sedis Apostolicæ. v. Nec suffragatur. c. 1. pag. 418.
Sed pium institutum ex tollerantia. ibid.
Professio si ibi emittatur non est valida, & ad nihil obligat professentes. v. Approbatam. c. 2. p. 417.
Non habet ius in non professos. v. Et deinde. c. 2. p. 334.
Fratrum Minorum S. Francisci non admittit Iudæos conuersos ad Fidem, eorumque descendentes. v. In dicta. c. 2. p. 424.
Est status perfectionis. v. Obligationis. c. 2. p. 91. v. Ad pœnitentiam. c. 2. p. 414. v. Religionem. c. 1. p. 422.
Quæ si strictior alia non ex Regula, sed ex illius obseruantia colligitur. v. Hic notandum. c. 1. p. 333.
Superiores Religionum habent ordinariam iurisdictionem in Professos. v. Religioso viro. c. 1. p. 403. v. Præmittendum. c. 1. p. 400.
Religiosus. *Apostata quis dicatur. Vide in verbo Apostata.*
Conuersus, est quasi seruus Religionis. v. Conuersos. c. 1. p. 421.
Non potest promoueri ad Ordines post Professionem. ibid.
Neque tempore Nouitiatus. ibid.
Neque ad strictiorem transire. ibid.
Homicida dispensatur in foro conscientiæ ob bonum testimonium sui Superioris. v. His positis. c. 1. p. 315.
Impetrans dispensationem in vtroque foro tenetur probare abstinentiam à ministerio Ordinum. v. Abstinuerit. c. 2. p. 412.
Prouocationem, si allegauerit. v. Ideo. c. 1. p. 412.
Non potest exercere ordines in loco delicti. v. Præterquam. c. 2. p. 316. v. Non tamen. c. 2. pag. 412.
Quid veniat nomine loci delicti. ibid.
Introducens Mulieres intra claustra, qua pœna puniatur. v. Introduxit. c. 1. p. 348. cum seqq. Vide in verbo Mulier.
Absoluendus in foro fori satis est, vt qualitercunque doleat. v. Nam. c. 2. p. 404.
Percussor alterius Religiosi satisfaciat publicè à Superiore, & percusso petendo veniam. v. Postquam. c. 2. p. 406.
Solum actum humiliationis in sua potestate retinet. ibid.
Professus nulliter non potest promoueri ad titulum Religionis. v. Et deinde. c. 2. pag. 334.
Nec cum dimissoriis Superioris. ibid. v. Nec non. c. 2. p. 351.
Potest emittere de nouo Professionem in manibus Executoris. v. Demum. c. 1. pag. 352.
Rediens ad seculum si dubitat de professione, tenetur ad castitatem, & paupertatem. v. Et alijs. c. 2. p. 335.
Quando liberetur ab occulta delatione habitus, & à claustro. v. In seculo. c. 2. pag. 336.
Proprietarius retinendo rem fortuitam. v. Furatus. c. 1. p. 331.

INDEX

Tenetur ad restitutionem & quando. v. Quodque. c. 1. p. 332.
Limita in casu necessitatis. ibid.
Quicquid acquirit, Religioni acquirit. v. seu aliquid. c. 1. p. 332.
Suspensus ab Ordinibus, est onerosus Religioni, si sit Sacerdos. v. Onerosus. c. 1. p. 180.
Translatus ad aliam Religionem absque licentia, non potest ibi remanere. v. Ingressus. c. 1. p. 332.
Amplia, etiamsi ad strictiorem. v. Hodie. c. 1. p. 428.
Declara ampliationem de iure particulari, secus de iure communi. ibid.
Potest reuocari à Superioribus primæ Religionis. v. In foro conscientiæ. c. 2. p. 332. v. In secundo. c. 1. p. 429.
Amplia etiamsi fuerit dispensatus in foro conscientiæ. v. In foro conscientiæ. c. 2. pag. 332.
Limita in dispensatione in vtroque foro. v. Ita quod. c. 2. p. 430.
Volens in secunda Religione remanere, tenetur ante dispensationem petere licentiam à Superioribus primæ Religionis. v. Licentia. c. 2. p. 428. cum sequen. & v. Accedente. c. 2. p. 435.
Transferri ob quas causas possit. v. Quænam. c. 1. p. 435.
Tenetur prius vtriusque Religionis requirere consensum. v. Accedente. c. 2. p. 435.
Statim, & intra tempus præscriptum ingredi secundam Religionem. v. Cæterum. c. 2. p. 433.
Morosus puniendus à primæ Religionis superioribus. ibid.
Potest redire ad primam Religionem, antequam in secunda profiteatur. v. Hæc celeritas. c. 2. p. 433.

Resignatio. *Beneficij ad fauorem est reseruata Summo Pontifici. v Ad sui. c. 1. p. 360.*
Est libera dimissio, vel cessio iuris in beneficio. v. Resignari. c. 1. p. 360.
Fieri nequit absque Ordinarij, vel S. A. licentia. ibid.

Res. *Spirituales non recipiunt pacta de re temporali. v. Conuenit. c. 1. p. 354.*
Recipiunt de re spirituale ad publicum commodum. ibid.

Restitutio. *In integrum, est in omnibus, & per omnia. v. Ideo. c. 1. p. 408.*
Non est, si minimum quid deficiat. ibid.
Limita in ijs, in quibus est acquisitum ius alteri. v. Quod. c. 1. p. 408.
Est idem, ac in pristinum. v. Eumque. c. 2. p. 407.

Reuocatio. *Consilij difficilior est reuocatione mandati. v. Quod ista. c. 1. p. 245.*
Quomodo facienda. v. Consulens. c. 1. p. 245.

Reus. *Delicti est, qui non prohibet, cum potest. v. si vero. c. 2. p. 204.*
Non tenetur pœnas contra se exequi. v. Et ratio. c. 2. p. 172.

Rigor. *Iuris sumitur pro subtilitate iuris. v. Dicitur. c. 2. p. 134.*
Pro Ordine iuris in procedendo. v. Secundo. c. 2. p. 134.
Pro austeritate, & excessu iuris. v. Tertio. c. 1. p. 134.

S

Sacerdos. *Est eminentioris Ordinis, & perfectionis. v. Discrepat. 2. c. 1. p. 67.*
Tenetur ex solemni Voto seruare castitatem. v. Discrepat. 1. c. 1. p. 67.

Sacrilegium. *Quasi Sacriledium. v. Sacrilegij. c. 1. p. 337. & seq.*

Securitas. *Non est, vbi quis puniri potest. v. Quiete. c. 2. p. 390.*
Parit quietem. ibid.

Salus. *Animæ est fauorabilis. v. Contrarium. c. 2. p. 391.*
Non exponenda periculo. v. Ne sub alienæ. c. 1. p. 30.

Non vnicuique credenda. v. Hanc in medio. c. 2. p. 13.
Præferenda omnibus. v. Ne ſub alienæ. c. 1. p. 30.
Etiam Parentibus. ibid.
Satisfactio. *Præſtanda à male Prouiſo. v. Si & poſtquam. c. 1. p. 300.*
Pro determinanda, plura, & quæ conſiderari debeant. v. Pro determinanda. c. 2. pag. 300.
Pro beneficio annui redditus centum ſcutorum, ſufficiunt ſcuta quinquaginta pro vna vice. v. In ſumma. c. 1. p. 301.
Pro iure ad rem ſufficit minimæ partis rei ſuper qua compenſatio. ibid.
A Presbytericida Eccleſiæ, & Hæredibus. v. ex quibus. c. 1. p. 278.
A Percuſſore Clerici. v. Arbitrio. c. 1. p. 266.
Ab homicida. v. In eo. c. 2. p. 207. v. & Hæredibus. c. 1. p. 416.
Publica præſtatur per publicam correctionem. v. Mandantes. c. 1. p. 288.
Scandalum. *Eſt euitandum etiam recedendo à iure. v. Quinto. c. 2. p. 135. v. Secundo. c. 1. p. 160. v. Præter quam. c. 2. p. 316. v. Abſque. c. 1. p. 384.*
Legitima cauſa diſpenſationis. v. Secundo. c. 1. p. 160.
Oritur ex infamiæ. v. Quid. autem. c. 1. p. 160.
Scientia. *Arguit de dolo in iis, quæ male geruntur. Vide in verbo Ignorantia.*
Non inducitur ex ſuſpicione. v. ſed pace. c. 1. p. 175.
Eſt cognitio viſiua rei tam per intellectum quàm per ſenſum. v. Cuius. c. 2. p. 33.
Scholaris. *Præſumitur idoneus. v. Dicitur ex diuerſis. c. 1. p. 114.*
Scriptores. *S. P. Eliguntur per concurſum. v. Vtrique. c. 1. p. 4.*
Eorum munus. v. Alij. c. 1. p. 4.
Quas qualitates requirat. v. Scriptores. c. 1. p. 4.
Scriptura. *Ad hoc vt probet requirit datam diei, & Anni. v. Datum. c. 1. p. 168.*
Sine loci expreſſione non probat. v. Quod vero. c. 2. p. 168.
Sine Sigillo probat. v. ſub Sigillo. c. 2. p. 168.
Limita in Bullis, & Litteris in forma Breuis. v. & ideo. c. 2. p. 166. cum ſeq.
Laceratio Scripturæ in ſubſtantialibus vitiat. v. Ideo. c. 2. p. 167.
Scipio Caffarellius Cardinalis Burgheſius Pauli V. ex ſorore Nepos. M. P. *v. Conſerri. c. 1. pag. 1.*
Scrupulus. *Eſt cognitio argumenti apparentis. v. Scrupulus. c. 2. p. 33.*
Senectus. *Incipit à quinquageſimo, vſque ad ſeptuageſimum annum. v. Aliquando. c. 1. pag. 95.*
Decrepitas à ſeptuageſimo. ibid.
Senex. *Eſt potius pondus Religioni, quam ſubſidium. v. Exequutor. c. 1. p. 73.*
Dicitur reſpectu propagandæ prolis, qui excedit ſexageſimum annum. v. Conſiderata. c. 2. pag. 95.
Reſpectu laborum eſt quinquagenarius. v. ex quibus. c. 2. p. 95.
Reſpectu tutelæ & curæ pupillorum qui eſt ſeptuagenarius. v. Si vero. c. 2. p. 95.
Sanatur difficillime. v. Præterea. c. 2. p. 72.
Vmbra ſenis plus valet, quam gladius iuuenis. v. exequutor. c. 1. p. 73.
Sententia. *Interlocutoria proferitur ſine ſolemnitate ſcripturæ. v. Hæc ſententia. c. 2. pag. 102.*
Nihil de nouo inducit, ſed declarat. v. Et ratio. c. 1. p. 113.
Sententiæ etiam iniuſtæ ſtandum, donec iniquitas detegetur. v. Reſpondetur. c. 1. pag. 113.
Sepulchrum. *Domini viſitandi voti commutatio conceditur ob ingraueſcentem ætatem. v. Tria. c. 1. p. 94.*

INDEX

Facienda in alia opera duratura, quamdiu esset peregrinationis iter iuraturum m. v. His tamen. c. 1. p. 97.

Ingraueſcens ætas eſt quinquageſimus quintus annus. v. ex quibus. c. 2. p. 95.

Sermo. *Simpliciter prolatus intelligitur de vnica vice tantum. v. Probatur. c. 2. p. 15.*

Limita in actu reuocabili de ſui natura. v. Non obſtat. c. 1. p. 17.

Sigillator. S. P. Iulius Roſpigliosus Vrbani VIII. Pro Principibus à Secretis. *v. Demum. c. 2. pag. 3.*

Eius munus. ibid.

Sigillum. *Authenticat Scripturam. v. Nullum. c. 2. p. 370.*

Requiritur in Bullis, & Litteris Sedis Apoſtolicæ. v. Et ideo. c. 2. p. 166.

Simonia. *Eſt crimen enormius. v. Et omnia. c. 2. p. 355.*

In collatione beneficij tripliciter committitur. v. Simoniace. c. 1. p. 362.

Simoniacus. *Non promouendus ad Ordines. v. Ad omnes. c. 1. p. 360.*

Si eſt promotus deponendus. v. Inhabilitatis. c. 1. p. 361.

Remanet priuatus Prælatione ſuper qua. v. Aliud Canonicum. c. 1. p. 340.

Tenetur reſtituere quicquid percepit. v. Ideo. c. 1. p. 358.

Pœnæ Simoniacorum. v. A quibuſuis. c. 1. p. 355.

Singula. *Quæ non proſunt iuncta iuuant. v. Igitur. c. 1. p. 90. v. Obijcit. c. 1. in fine pag. 409.*

Spes. *Legalis fundatur in humana ratione probabiliter concludente. v. Hæc autem. c. 2. pag. 74.*

In leuibus coniecturis eſt temeraria. v. Improprie. c. 2. p. 74.

Theologica expectat futuram beatitudinem ex gratia Dei, & ex meritis. v. Nec ſpem. c. 1. p. 75.

Sponſalia. *De futuro per ſubſequentem copulam olim inducebant matrimonium de præſenti. v. A quibuſuis. c. 2. p. 221.*

Sponſus. *De futuro per ſubſequentem copulam olim præſumebatur contrahere matrimonium de præſenti. v. Præſumptio. c. 2. p. 137.*

Statuta. *Corroborantur ex appoſitione pœnæ. v. Quauis. c. 1. p. 427.*

Debent intelligi ſecundũ propriã verborũ ſignificationem. v. Tertio. c. 2. p. 153.

Stimulus. *Carnis ſi eſt grauis, expoſcit commutationem Voti. v. Et per translationem. c. 2. p. 55. cum ſequen.*

Eſt fuſtis acutæ cuſpidis. ibid.

Grauitas ſtimuli ex vno, & altero lapſibus non colligitur. v. Grauitas. c. 2. p. 56.

Stipulatio. *Venit nomine Promiſſionis. v. Nomine. c. 2. p. 198.*

Stylus. *Curiæ facit ius. v. Hic autem. c. 2. p. 7. v. Vbi dicitur. c. 1. p. 44.*

Habet vim legis. v. Idemque. c. 1. p. 41.

Secundum illum eſt iudicandum. v. Vbi dicitur. c. 1. p. 44.

Ex illius immutatione infertur falſitas gratiæ. v. Hic autem. c. 2. p. 7.

Præualet auctoritatibus Doctorum. v. Nihilominus. c. 2. p. 185.

S. Pœnitentiariæ quis ſit. v. Stylus. c. 1. p. 7.

Subreptio. *Et obreptio occultant veritatem, vel falſum exprimunt. v. Subreptitias. c. 1. pag. 335.*

Vide in verbo Gratia.

Subrogatum. *Sapit naturam eius, in cuius locum ſubrogatur. v. commutatio igitur in corpore. c. 1. p. 77.*

Subuentio. *Ex commiſeratione prouenit. v. Necnon. c. 1. p. 207.*

Suſpenſio. *Diuerſimode conſideratur. v. Panormitanus. c. 2. p. 234.*

Differt à degradatione, & depoſitione. v. Et in hoc. c. 1. p. 235.

Si fiat in totum ab officio, & beneficio eſt maior, ſi in partem eſt minor. v. Ideo. c. 2. pag. 235.

Priuas

Priuat vſu Eccleſiaſtici Officij, & Beneficij. v. Maior. c. 1. p. 235.
Suſpicio. *Non inducit ſcientiam, ſed dubietatem. v. Sed pace. c. 1. p. 175.*
Leuibus fulcitur rationibus. v. Credulitas. c. 2. p. 155.

T.

TAcens. *Contradicere præſumitur in obligatione perſonali. v. Immo. c. 2. p. 199.*
Diſſentire videtur in oneroſis, & præiudicialibus. v. Præmiſſis. c. 1. p. 199.
Taxæ. *Cancellariæ duæ ſunt, altera debetur vnicuique Collegio, & eſt proprie taxa, altera Officialibus, & vocatur Regalia. v. Sed hic. c. 1. p. 344.*
Debentur ratione Collegij. v. Taxæ. c. 1. p. 344.
Tempus. *Ad agendum incipit, quando incipit actio. v. Huiuſmodi. c. 2. p. 433.*
Ad publicandas reſignationes à die datæ. v. Secundo. c. 1. p. 434.
Ad præſentandum à die habitæ notitiæ. v. Ius præſentandi. c. 1. p. 353.
Impedito non currit. v. Nihil. c. 1. p. 434.
Omnia deuorat, & facit occultum quod erat publicum. v. Notandum. c. 1. pag. 133. v. Primo. c. 1. p. 191.
Tentationes. *Eſt pericula abundant magis in ſeculo, quam in Religione. v. Si vero. c. 2. pag. 69.*
Superandæ labore. v. Idemque. c. 1. p. 56.
Perpetua tentatio vita hominis. ibid.
Teſtis. *De audito non probat. v. Quomodo. c. 2. in corpore. p. 222.*
Interrogatus iudicialiter tenetur reſpondere. v. Et Propterea. c. 2. p. 112.
Limita ſi Ordine iuris non ſeruato interrogatur. ibid.
Criminoſus, & vilis repellitur. v. Bonumque. c. 1. p. 315.
Receptus ante litis conteſtationem inſcio Aduerſario poſt annum nihil probat. v. Dicitur. c 1. p. 114.
Vnicus probat, dum non agitur de præiudicio alterius. v. Conſtiterit. c. 2. p. 387.
Teſtimonium. *Eſt aſſertio veritatis. v. Bonumque. c. 1. p. 315.*
Triplex, iuratum, & ſolemne, Priuatum, & Iuratum, & ſimplex ſine iuramento. v. Triplex. c. 1. p. 315.
Titularis. *Habet plenum ius in ſua Eccleſia. v. Et tale. c. 1. p. 278.*
Fructus illius facit ſuos. ibid. & v. Illiuſque. c. 2. p. 328.
Tonſura. *Confertur quolibet tempore, & die. v. Quo autem. c. 2. p. 309.*
Non eſt Ordo. v. Secunda. c. 1. p. 308.
Tractatus. *Eſt voluntatis affectus, & effectus expreſſio. v. Metaphorica. c. 2. p. 156.*
Totam vim à concluſione accipit. v. Tractatus. c. 2. p. 156.
Sine concluſione eſt inanis, & vanus. ibid.
Non eſt cauſa diſpenſationis ſufficiens. ibid.
Quotuplex ſit. v. Ad quartum. c. 2. p. 156.
Tranſgreſſio. *Eſt mutatio ſententiæ. v. Tranſgreſſio. c. 1. p. 39.*
Voti quid ſit. v. In noſtro. c. 1. p. 39.
Tranſitus. *De vna Religione ad aliam ſtrictiorem licitus. v. Receſſit. c. 1. p. 432.*
Vide in verbo Religioſi.
Turpitudinem. *Propriam nemo tenetur propalare. v. Caute. c. 2. p. 207.*
Tutor. *Non poteſt, eſſe Creditor, vel Debitor Pupilli. v. Dicitur ex diuerſis. c. 1. pag. 114.*
Limita in Matre, & Auia. ibid.

INDEX

V

P. VAlentinus Mangionus Societatis IESV, Consultor Theologus. S. P. *v. Duos. c. 2. pag. 3.*
Variatio. *Denotat inconstantiam in Respondente. v. Aduertat. c. 2. p. 104.*
Veniſſe. *Non dicitur qui non ſtetit. v. Accedat. c. 1. p. 338.*
Verba. *A quibuſuis ſententijs, ponuntur, vt facilius gratia locum habeat. v. A quibuſuis. c. 2. pag. 416.*
Abiurare, eſt penitus renunciare cum iuramento. v. Poſtquam. c. 1. p. 373.
Adhærere, eſt intrinſeca tenacitate aliquid ſequi. v. Adhærere. c. 1. p. 371.
Aptior eſt habilis, facilis, & licitus. v. Aptior. c. 2. p. 226.
Comparatiuum ponitur pro Poſitiuo. v. Aduertendum. c. 1. p. 227.
Arbitrium, importat arbitrium boni viri, non propriam voluntatem. v. Arbitrio. c. 2. pag. 395.
Committimus, importat delegationem iuriſdictionis. v. Committimus. c. 2. in fin. pag. 405.
Concordauerit, importat actum perfectum concordiæ. v. Poſtquam. c. 1. p. 415.
Confertur, importat quemlibet modum conferendi beneficia. v. Conferantur. c. 2. pag. 295.
Debeo, inducit obligationem. v. Sub debito. c. 2. p. 382.
Detegatur, vel ſi ſit publicum idem important. v. Cæterum. c. 1. p. 282.
Diſpenſo, eſt diuerſis, vel diuerſa penſo. v. Diſpenſatio. c. 2. p. 133.
Exercere, importat frequentiam actuum. v. Exercere. c. 2. p. 313.
Hauſerit importat intrinſecum affectum, & pertinaciam. v. Et Aduertat. c. 1. pag. 367.
Incurſis importat actum conſummatum. v. Incurſis. c. 1. p. 391.
Indulgere eſt idem, ac concedere. v. Miſericorditer. c. 2. p. 357.
Ignoretur, importat ne ſcientiam. v. Plane. c. 2. p. 207.
Excludit omnem credulitatem. ibid.
Ita quod, declarant mentem proferentis. v. Ita quod. c. 2. p. 164.
Iubeo, importat neceſſitatem. v. Iuſſus. c. 2. p. 320.
Leuiter, quomodo diſtinguitur ab enormi. v. Leuiter. c. 1. p. 403.
Mandamus, à Superiore prolatum importat neceſſitatem. v. Quo vero. c. 1. p. 410.
Neceſſarium, non ſemper importat neceſſitatem, ſed vtilitatem. v. Ad illud. c. 2. pag. 177.
Non aliter, excludunt omnem modificationem. v. Non aliter. c. 2. p. 164.
Non obſtantibus, important derogationem, & ſuſpenſionem. v. Non obſtantibus. c. 2. pag. 408.
Non tamen, ſunt excluſiua. v. Non tamen. c. 1. in fin. p. 418.
Obtinere, importat plenum ius. v. Vel cum. c. 2. p. 304.
Oneramus, importat monitionem. v. Super quo. c. 1. p. 227.
Perpetuum, importat durationem vſque ad mortem. v. Et perpetua. c. 2. p. 322.
Poſſit, affirmatiue poſitum non importat neceſſitatem. v. obijci. c. 1. p. 77.
Limita quando eſt prolatum à Principe. v. Reſpondeo. c. 2. p. 77.
Rogo, à Superiore prolatum inducit neceſſitatem. v. Reſpondeo. c. 2. p. 77.
Si eſt ita, Important cauſam finalem. v. Quatenus. c. 2. p. 39.
Subintelliguntur in omnibus Reſcriptis. v. Quatenus. c. 1. p. 271.
Suſtinere eſt patienter iugum portare. v. Suſtinuerit. c. 1. p. 383.
Suum, denotat Dominium. v. ſecundo. c. 2. p. 319.

Theſaurizare, importat ſuperabundantiam commoditatum. v. Nota. c. 2. p. 37.
Videtur importat arbitrium. v. Prout. c. 2. p. 31.
Et improprietatem. v. Textus. c. 2. p. 312.
Verba. *Debent intelligi cum effectu. v. Interfecit. c. 1. p. 204.*
Deſeruiunt intentioni, non autem intentio verbis. v. Reſpondeo. c. 2. p. 77. v. In noſtro. c. 2. p. 385.
Dubia recipiunt declarationem à præcedentibus, & ſubſequentibus. v. Et cum. c. 2. in fine. p. 307.
Simpliciter prolata ſimpliciter intelligenda. v. Prima. c. 1. p. 12.
Limita quando materia excludit generalitatem. v. Secundo. c. 1. p. 13.
Et quando ex mente concedentis contrarium conſtat. ibid.
Sunt ſigna, & teſtimonium mentis noſtræ. v. Huius. c. 1. p. 182.
Vide alia in verbo Dictio.
Vexatio. *Dat intellectum. v. Vt ſentiat. c. 2. p. 323.*
Via. *Publica ex ære publico. v. Pro maiori. c. 1. p. 107.*
Quod vna via prohibetur, etiam alia via cenſetur prohibitũ. v. Quæret. c. 2. p. 124.
Vicarius. *Generalis eſt Iudex Ordinarius in diœceſi Epiſcopi. v. Ordinario. c. 1. p. 382.*
Non datur appellatio à Vicario Generali, ad Epiſcopum. v. Vicarius. c. 1. p. 269.
Facit vnum & idem tribunal cum Epiſcopo. ibid.
Eius nomine non venit Vicarius Capitularis. v. Non tamen. c. 1. p. 269.
Eſt idem ac Officialis generalis. v. ſiue eius. c. 2. in fine. p. 268.
Vicinus. *Præſumitur ſcire facta vicini. v. Dicitur. c. 2. p. 114. v. ſecundo c. 1. p. 191.*
Si ignorat, non excuſatur. ibid.
In Vicinate præſumitur notum, quod eſt notũ in loco remoto. v. Dicitur. c. 2. p. 114.
Victoria. *Facit Victorem audacem, & Victum contemptibilem. v. Poſt commemoratam. c. 1. pag. 87.*
Timorem expellit. ibid.
Victus. *Comprehendit omnia, ſine quibus homo viuere nequit, videlicet cibaria, &c. v. Victum. c. 1. p. 92.*
Virga. *Pœnitentialis habet Indulgentiæ Priuilegium. v. Præterea. c. 1. p. 5.*
Vir. *Perfectior muliere. v. Denominatur. c. 1. p. 139.*
Vis. *Eſt maioris rei impetus, qui repelli non poſſit. v. Vis. c. 2. p. 146.*
Grauis in ſe, & in alio dirimit matrimonium. v. Hæc autem. c. 1. p. 146.
Leuis non conſideranda. v. Quod autem. c. 1. p. 146.
Vitam. *Propriam tueri eſt de iure naturæ. v. Vitam. c. 1. p. 101.*
Limita in illegitimo modo ſe defendendi. v. Inſurgit. c. 1. p. 224.
Vnum. *Et nihil æquiparantur. v. Secundo. c. 1. p. 372. v. Ad ſecundam. c. 2. p. 372.*
Vnus. *Non eſt numerus, ſed principium. v. Aliquem. c. 1. p. 206.*
Voluntas. *Apprehenſionem rationis ſequitur. v. Nota. c. 1. p. 9.*
Colligitur ex conſenſu. v. Si ibi. c. 2. p. 436.
Demonſtratur verbis. v. Huius. c. 1. p. 182.
Diſtinguitur ab intellectu. v. Nota. c. 1. p. 9.
Eſt quid medium inter rationem, & concupiſcibilem. v. Nota. c. 1. p. 9.
Habet triplicem motum. v. Hic nota. c. 2. p. 9.
Poteſt variari re integra. v. Nihilominus. c. 2. p. 436.
Votum. *Differtur ob impedimentum temporale, & commutatur ob perpetuum v. Cum aliquis. c. 1. p. 17.*
Intelligendum de impedimento moraliter perpetuo, vel tẽporali. v. Dixi. c. 2. p. 17.
Filiorum, ſeruorum, & vxoris, habet in ventre conditionem, quatenus illi, quibus ſubſunt, non renuerint. v. Poſſint. c. 2. p. 54.

Non adimpletum expectat Dei vindictam. v. Cum ergo. in corpor. c. 1. p. 39.
Obligat ex præcepto legis Diuinæ, & naturalis. v. Votum. in corpor. c. 1. p. 8.
Ad primam exequendi commodam opportunitatem. v. Est tamen. c. 2. p. 38.
Limita in re impossibili, illicita, inutili, vana, indifferenti. v. Fallit. c. 1. p. 8. v. Nota. c. 1. p. 10.
Limita 2. quando impotentia superuenit. ibid. & v. Nam si. c. 1. p. 30. v. Voto c. 2. pag. 102.
Limita 3. In Voto conditionali, quando non est adimpleta cõditio. v. Fallit. c. 1. p. 8.
Nisi conditio sit secreta, & votum publicum. v. Aduerte. c. 2. p. 8.
Limita 4. Si sit factum à Puero, Ebrio, vel Furioso. v. Dicitur. 2. c. 1. p. 9.
Quid dicendum de Religiosis. v. Idem. c. 2. p. 9.
Perpetuum commutatur in opus perpetuum; Temporale in temporale. v. Non tamen. c. 1. pag. 136.
Quid & quotuplex sit. v. Votum. c. 1. p. 8. & v. Duo. c. 2. p. 10.
Redimere, irritare, commutare, & dispensare, non sunt idem. v. Ex præmissis. c. 1. in fine. p. 54.
Solemne, & simplex in quibus differant. v. In multis. c. 2. in fine. p. 10.
Votum. *Castitatis impedit, & non dirimit matrimonium. v. Simplex. c. 1. p. 49.*
Impedit exactionem debiti coniugalis. v. Ipsumque. c. 1. p. 50.
Quando recipit commutationem, & dispensationem admittit debitum coniugale, & excludit alios actus venereos. v. Cum eodem. c. 2. p. 51. v. Sibique. c. 1. pag. 89.
Vide in verbo Maritus.
Solemne impedit, & dirimit matrimonium. v. Votum. c. 1. p. 49.
Amplia etiam in matrimonio præcedenti. v. Quod vero. c. 2. p. 49.
Limita quando præcedens est copula consummatum. ibid.
Non dispensatur. v. Votum. c. 1. p. 49.
Violatum grauius, punitur. v. Quod vero. c. 2. p. 49.
Simplex castitatis, commutatur ob fragilitatem ad matrimonium contrahendum tantum. v. Sibique. c. 1. p. 85.
Etiam per decennium seruatum, sed difficilius. v. Per hanc. c. 2. p. 87.
Non suffragatur commutatio ante matrimonium contractum. v. Et cum eodem. c. 2. pag. 86.
Nec post obitum coniugis. v. Ita quod. c. 2. p. 86.
Conceditur Mulieri per obitũ Patris, & inopiam Matris. v. Tres sunt. c. 1. p. 90.
Non suffragatur ob vnius causæ partialis defectum. ibid.
Causæ vt sint sufficientes, quomodo considerandæ. v. Quatenus. c. 2. p. 90.
Vxorato ad petendũ debitum coniugale ob incontinentiam. v. De latoris. c. 1. p. 89.
Non suffragatur ad alios actus venereos. ibid.
Voti. *Cœlibatus commutatio, conceditur ad matrimonium contrahendum ob incontinentiam. v. Matrimonium. c. 1. p. 84.*
Excludit matrimonium clandestinum. v. Legitime. c. 1. p. 84.
Opera subroganda, quænam sint. v. Opera. c. 2. p. 83.
Votum. *Religionis simplex commutatur ob virium debilitatem. v. Latorem. c. 1. p. 64.*
Debilitas, quæ requiratur. ibid.
Laico imponitur cœlibatus. v. Sibique. c. 2. p. 65.
Sustinetur commutatio iam facta, etiamsi cœlibatus non seruetur, & Vouens grauiter peccat. v. In Secunda. c. 1. p. 66.
Constitutis in Sacris grauiora pœnitentiæ opera imponuntur. v. Discrepat. c. 1. p. 67.

RERVM NOTABILIVM.

Ob infirmitates quinquagenario. v. Omittitur. c. 1. p. 72.
An requiratur ætas incepta, vel completa. v. Dubitari. c. 1. p. 72.
Considerandus præsens Vouentis status, non autem futurus. v. Omittitur. c. 1. p. 72. cum sequen.
Ob incontinentiam ad matrimonium contrahendum. v. Iuuenis. c. 1. p. 88.
Incontinentia, quæ requiratur. v. Et per translationem. c. 2. p. 55.
In quæ opera commutandum. v. In frequentiam. c. 1. p. 59.
Ob incontinentiæ periculum, & defectum dotis. v. Notæ c. 1. in fin. p. 76.
Vtraque causa verificanda. ibid.
Spes turpis acquisitionis dotis habetur, ac si non esset. v. Honeste. c. 1. p. 75.
Defectus Dotis ex quo considerandus. v. Defectus. c. 1. p. 74.
Ad effectum ingrediendi aliam Religionem. v. Hæc formula. c. 1. p. 80.
Si vtraque Religio est æque profutura saluti Animæ. ibid.
Declaratur Voto satisfactum si receditur à Religione ob infirmitates ex consilio Medicorum ante professionem. v. Tria. c. 1. p. 99.
Ad quid Vouens teneatur. v. Ipsumque. c. 1. p. 103.
Quomodo considerandæ dictæ causæ. v. Infirmitates. c. 2. p. 99. cum sequen.
Ob non receptionem. v. Causa. c. 1. p. 104.
Non receptio quas conditiones habere debeat. ibid.
Differtur filijs ob Parentum necessitatem. v. Hæc autem. c. 2. p. 26.
Ampliatam in Voto ante, quàm post necessitatem emisso. v. Eundem. c. 1. p. 30.
Limita quando filij remanent in seculo cum proximo periculo peccandi. v. Notæ. c. 2. pag. 27.
In dubio est possessio ad fauorem Parentum. v. De necessitate. c. 1. p. 28.
Non suffragatur dilatio cessantibus necessitatibus. v. Ipsumque. c. 1. p. 37.
Differtur fratribus pro fratrum necessitatibus. v. Pro illis. c. 1. p. 38.
Idem dicendum de Auibus Proauis. ibid.
Non tollitur per subsequens matrimonium, sed suspenditur. v. Ita quod. c. 2. p. 48.
Vouens. *Non tenetur ad vota onera, nisi post adimpletu votum. v. Ipsumque. c. 1. p. 48.*
Tenetur remouere omnia impedimenta. v. De secundo. c. 1. p. 104.
Seruare votum saltem in ijs, in quibus non est factus impotens. v. Nihilominus. c. 2. pag. 50.
Castitatem, contrahendo matrimonium, fit transgressor voti. v. Pro intelligentia. c. 1. pag. 50.
Dispensatur ad petendum debitum. v. Ipsumque. c. 1. p. 50.
Sine dispensatione peccat exigendo debitum. v. Nihilominus. c. 2. p. 50.
Quomodo absoluendus, & dispensandus. v. Modus. c. 1. p. 52.
Suffragatur quoad debitum coniugale tantum, non quoad alios actus venereos. v. cum eodem. c. 2. p. 51.
Religionem, contrahendo matrimonium fit transgressor voti. v. Transgressio. c. 1. pag. 39.
Declaratoriam obtinet remanendi in matrimonio, petendi, & exigendi licite debitum coniugale. v. Ipsumque. c. 1. p. 48.
Nisi aliud obstet impedimentum. ibid.
Post mortem vxoris tenetur adimplere votum. v. Ita quod. c. 2. p. 48.
Qua forma absoluendus. v. Ideo. c. 1. p. 47.
Tenetur adimpiere votum ante consummationem matrimonij, etiam inuita vxore. v. Ratio. c. 1. p. 79.
Post emissam professionem, non potest amplius recedere ex quacunque causa. v. Vltimo. c. 1. p. 102.

Sa-

INDEX RERVM NOTABILIVM.

Satisfacit voto per ingressum Religionis, etiamsi non perseuerauerit. v. Voto. c. 2. pag. 102.

Vulnus. *Est scissura, seu separatio in corpore. v. Vulnerauit. c. 1. p. 275.*
Amplia ad tumefactionem. ibid.

Vxor. *Quicquid acquirit præsumitur ex bonis Mariti. v. Præsumptio. c. 2. in fine pag. 116.*

FINIS.

CITTÀ DI SALA CONSILINA
N. 158
BIBLIOTECA COMUNALE